

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการจัดจ้างที่ปรึกษา
จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
การขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
ประจำปีงบประมาณ 2568

โดย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (TU-RAC)

กันยายน 2568

บทสรุปผู้บริหาร

1. ที่มาของโครงการศึกษา

เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2567 คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) ประกอบด้วย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย ได้เข้าหารือพร้อมมอบสมุดปกขาวข้อเสนอทางเศรษฐกิจต่อนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจะช่วยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี ยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน และกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจทั่วประเทศ ส่งผลให้คนไทยมีงานที่มีคุณภาพรายได้สูง และเศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืน โดยมีหนึ่งในข้อเสนอแนะระยะเร่งด่วนคือ เสนอให้เพิ่มจังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีก 1 จังหวัดที่รวมอยู่ในพื้นที่ EEC

โดยอาศัยพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มาตรา 6 กำหนดให้พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง และพื้นที่อื่นใดที่อยู่ในภาคตะวันออกที่กำหนดเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) พัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 2) จัดให้มีการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จครบวงจรเพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการประกอบกิจการ 3) จัดทำโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่มีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่องประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบโดยสมบูรณ์ 4) กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของพื้นที่ โดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ 5) พัฒนาเมืองให้มีความทันสมัยระดับนานาชาติที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยอย่างสะดวกปลอดภัย เข้าถึงได้โดยถ้วนหน้าและการประกอบกิจการอย่างมีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) จึงได้ว่าจ้างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์โดยสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นที่ปรึกษาโครงการจัดจ้างที่ปรึกษาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งมีวัตถุประสงค์การศึกษาสำคัญดังนี้

1. ศึกษาความเหมาะสมและศักยภาพของพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีในการขยายเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยครอบคลุมทุกมิติทั้งศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัด รวมถึงแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดปราจีนบุรี
2. ศึกษาประมาณการความต้องการใช้ทรัพยากรในพื้นที่และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ จากการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้ากับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเดิม 3 จังหวัด
3. จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดบทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีที่เชื่อมโยงกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวมถึงประเด็นและโครงการสำคัญที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม

ระยะเวลาการศึกษาระหว่างเดือนมกราคมถึงกันยายน 2568 โดยดำเนินการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อวิเคราะห์จุดเด่นและข้อจำกัดในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์

จากข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นครอบคลุมทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น ผู้ประกอบการ/นักธุรกิจ แรงงานท้องถิ่น เกษตรกร ประชาชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษารวมทั้งสิ้น 27 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมกว่า 1,696 คน

2. การถอดบทเรียนกรณีศึกษาจากต่างประเทศ

การถอดบทเรียนความสำเร็จจากต่างประเทศที่มีเขตเศรษฐกิจพิเศษจำนวน 5 เขต ได้แก่ Shenzhen SEZ จากประเทศจีน Johor–Singapore Special Economic Zone (JS-SEZ) จากประเทศมาเลเซีย–สิงคโปร์ Jebel Ali Free Zone (JAFZA) จากประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ Tshwane Automotive SEZ (TASEZ) จากประเทศแอฟริกาใต้ และ Masdar City Free Zone (MCFZ) จากประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สำหรับนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการกำหนดให้พื้นที่อื่นใดที่อยู่ในภาคตะวันออก เป็นพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ด้วยการพิจารณาจากปัจจัยความสำเร็จตามหลักเกณฑ์จาก World Bank (2008) และ UNCTAD (2019, 2024) 6 ประการ ได้แก่ (1) การกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจนเหมาะสม และมีความเชื่อมโยงสำคัญต่อเศรษฐกิจของภายในประเทศ (2) ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ โดยพื้นที่นั้น ๆ สามารถเชื่อมโยงระบบการขนส่งทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศได้ (3) โครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่มีความพร้อม ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการลงทุนภายในพื้นที่ (4) ทรัพยากรในพื้นที่มีจำนวนเพียงพอต่อการสนับสนุนการผลิตและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในพื้นที่ (5) การปรับเปลี่ยนและส่งเสริมข้อกฎหมายทำให้เกิดความคล่องตัวและอำนวยความสะดวกต่อการทำธุรกิจและการลงทุนภายในพื้นที่ และ (6) การคำนึงสิ่งแวดล้อมและสังคมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มอุตสาหกรรม จากการศึกษาพบว่า Shenzhen SEZ และ JAFZA เป็นตัวอย่างเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประสบความสำเร็จสูงสุด ซึ่งมีปัจจัยที่ครอบคลุมเกณฑ์เกือบทุกด้าน โดยเฉพาะทำเลที่ตั้ง และโครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่ง อย่างไรก็ตาม MCFZ และ TASEZ กลับประสบข้อจำกัดด้านทำเลที่ตั้ง โดยเฉพาะ TASEZ ที่มีข้อจำกัดในด้านโครงสร้างพื้นฐานและพลังงานไฟฟ้า ทำให้ดึงดูดนักลงทุนได้ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับ SEZ อื่น ๆ ขณะที่ JS-SEZ แม้จะมุ่งเน้นอุตสาหกรรมดิจิทัล แต่ยังขาดความพร้อมด้านพลังงานและน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศข้างต้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นหลักเกณฑ์ประกอบการประเมินความเหมาะสมของจังหวัดปราจีนบุรี ในการเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดังนี้

1. ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ และความสอดคล้องกับห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ถูกกำหนดในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
2. โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่พร้อมสำหรับการลงทุนในระยะเริ่มต้น และเชื่อมโยงกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เป้าหมายอื่น
3. ความพร้อมในด้านทรัพยากร ได้แก่ น้ำ และแรงงาน

3. นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องและความสอดคล้องทางยุทธศาสตร์

การกำหนดให้จังหวัดปราจีนบุรีเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจะสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาและนโยบายระดับประเทศในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แผนพัฒนาภาคตะวันออก และแผนการพัฒนา EEC ตลอดจนแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี ดังนี้

4. การวิเคราะห์สถานการณ์และศักยภาพจังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดปราจีนบุรีมีทั้งจุดแข็งที่โดดเด่นและประเด็นท้าทายที่ต้องบริหารจัดการเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับโอกาสในการเข้าร่วมเป็นหนึ่งในพื้นที่ EEC ผ่านกรอบแนวคิด PESTEL และ SWOT โดยสามารถสรุปภาพรวมในมิติสำคัญดังนี้

มิติทำเลที่ตั้ง: จังหวัดปราจีนบุรีมีทำเลที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ EEC อย่างเหมาะสม โดยมีระยะห่างจากจังหวัดฉะเชิงเทรา 75 กิโลเมตร จังหวัดชลบุรี 113 กิโลเมตร จังหวัดระยอง 179 กิโลเมตร ท่าเรือแหลมฉบัง 153 กิโลเมตร สนามบินอู่ตะเภา 175 กิโลเมตร ท่าเรือมาบตาพุด 182 กิโลเมตร สนามบินสุวรรณภูมิ 98 กิโลเมตร กรุงเทพฯ 122 กิโลเมตร และจังหวัดนครราชสีมา 185 กิโลเมตร รวมทั้งอยู่ใกล้ด่านชายแดนกัมพูชา (ด่านพรมแดนคลองลึก จังหวัดสระแก้ว) 157 กิโลเมตร ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในการคมนาคมขนส่งและการเชื่อมโยงการค้าระหว่างประเทศ อีกทั้ง มีผังการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งกำหนดเขตพื้นที่อุตสาหกรรมเพื่อรองรับการลงทุนไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ศักยภาพแต่ละอำเภอมีความหลากหลาย เช่น อำเภอศรีมโหสถมีแหล่งโบราณสถานทวารวดีที่สะท้อนคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอบ้านสร้างและอำเภอกบินทร์บุรี มีพื้นที่เกษตรกรรมท้องถิ่น อำเภอกบินทร์บุรีมีทำเลเป็นจุดเชื่อมระหว่างภาคตะวันออกกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอศรีมหาโพธิและอำเภอกบินทร์บุรีเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรม

มิติเศรษฐกิจ: จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพทางเศรษฐกิจในระดับชั้นนำของประเทศ¹ โดยในปี 2566 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) สูงเป็นอันดับที่ 14 ของประเทศ และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP per Capita) สูงเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ ความโดดเด่นนี้มีสาเหตุหลักมาจากบทบาทของภาคอุตสาหกรรมเข้มข้นถึงราวร้อยละ 70 ของ GPP ในปี 2567 มีเขตประกอบการอุตสาหกรรม 1 แห่ง สวนอุตสาหกรรม 3 แห่ง และนิคมอุตสาหกรรม 2 แห่ง มีโรงงานอุตสาหกรรมรวม 1,018 โรงงาน แบ่งเป็นโรงงานที่อยู่ในเขตประกอบการอุตสาหกรรม/เขตนิคมอุตสาหกรรม จำนวน 93 โรงงาน (เขตประกอบการฯ จำนวน 83 โรงงาน และนิคมฯ จำนวน 10 โรงงาน) และอยู่นอกเขตประกอบการฯ/นิคมฯ จำนวน 925 โรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในอำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอกบินทร์บุรี โดยเกือบร้อยละ 25 ของโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดในพื้นที่เป็นอุตสาหกรรม S-Curve สำหรับภาคบริการมีแนวโน้มกำลังเติบโตจากการท่องเที่ยวที่ฟื้นตัวอย่างชัดเจน และภาคเกษตรกรรมที่มีแนวโน้มที่ดีจากเกษตรอินทรีย์และพืชสมุนไพร ซึ่งเป็นรากฐานดั้งเดิมของการเป็นเมืองเป้าหมายตามแผนแม่บทเมืองสมุนไพร รวมถึงผลไม้เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นจุดแข็งที่สามารถต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการแพทย์ครบวงจรได้ อีกทั้งจังหวัดปราจีนบุรียังมีโอกาสในการต่อยอดสู่อุตสาหกรรมใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสะอาดและพลังงานทดแทน ซึ่งสอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) การลงทุนในอุตสาหกรรม ในช่วงปี 2563 - 2567 มีมูลค่าการลงทุนรวม 57,959 ล้านบาท (ข้อมูลจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม) ขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 111 ต่อปี โดยในปี 2567 มีการลงทุนรวม 24,042 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ร้อยละ 423 (4,593 ล้านบาท) ซึ่งที่ผ่านมาอุตสาหกรรมที่มีเงินทุนรวมมากที่สุด ได้แก่ (1) อุตสาหกรรมผลิตยานพาหนะและอุปกรณ์ รวมทั้งการซ่อมยานพาหนะและอุปกรณ์ ซึ่งเป็นกิจการเกี่ยวกับการผลิต ประกอบ ดัดแปลงยานยนต์ และชิ้นส่วน (2) อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ เกี่ยวกับการผลิตเยื่อกระดาษหรือกระดาษแข็ง ผลิตภาชนะจากกระดาษทุกชนิด กระดาษ ใ้กรองอากาศ เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีมีวัตถุดิบมาก โดยเฉพาะไม้ยูคาลิปตัส และ (3) อุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ เป็นกิจการเกี่ยวกับการผลิต ประกอบ ดัดแปลง เครื่องมือหรือเครื่องไฟฟ้า เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องกระจายเสียง เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องกำเนิดไฟฟ้า ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ส่วนใหญ่เป็นลักษณะการรับจ้างผลิตให้กับผู้ผลิตรายใหญ่

มิติโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค: มีโครงข่ายถนนที่สำคัญที่เชื่อมโยงพื้นที่กรุงเทพฯ EEC ภาคตะวันออกเฉิยเหนือ และประเทศกัมพูชา ได้แก่ ถนนทางหลวงสาย 33 304 319 331 และ 359 มีเส้นทางรถไฟสายอรัญประเทศ ซึ่งเชื่อมต่อพื้นที่ EEC และประเทศกัมพูชา ด้านพลังงาน ในปี 2567 มีการใช้ไฟฟ้า 6,796 กิกะวัตต์-ชั่วโมง โดยภาคอุตสาหกรรม และภาค IPS รวมกันใช้ไฟฟ้ามากที่สุดกว่าร้อยละ 87 มีสถานีไฟฟ้าและสายส่งไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ตั้งอยู่ในอำเภอมืองปราจีนบุรี อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอบ้านสร้าง และอำเภอประจันตคาม พร้อมทั้งโรงไฟฟ้าเอกชนที่มีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้ารวม 961 เมกะวัตต์ ที่สามารถผลิตไฟฟ้ารองรับความต้องการของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้

¹ มี GPP และ GPP ต่อหัวจัดอยู่ในกลุ่มควอเตอร์ที่ 1 เมื่อเทียบกับทั้งประเทศ

มติดังคม: จังหวัดปราจีนบุรีช่วงปี 2565-2567 มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 0.28 ต่อปี ในขณะที่มีจำนวนประชากรแฝงราวร้อยละ 8 ของประชากรทั้งหมด และประชากรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 64.62 อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 15-59 ปี) ซึ่งสัดส่วนนี้สามารถพัฒนาให้เป็นกำลังแรงงานเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ มีสถาบันการศึกษากระจายครอบคลุมพื้นที่ 482 แห่ง รวมถึงมีสถาบันอุดมศึกษาวิทยาเขตปราจีนบุรี อาทิ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และวิทยาลัยการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร

มิติทรัพยากร: จังหวัดปราจีนบุรีมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีอุทยานแห่งชาติทับลาน ซึ่งเป็นมรดกโลก มีแม่น้ำที่ครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งจังหวัด ได้แก่ แม่น้ำปราจีนบุรี ครอบคลุมพื้นที่อำเภอกบินทร์บุรี ศรีมหาโพธิ์ เมืองปราจีนบุรี และบ้านสร้าง และมีแม่น้ำสายย่อย คือ แควหนุมานมีความยาวประมาณ 27 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอนาดีเป็นหลัก คลองประจันตคามเป็นแม่น้ำสายย่อยครอบคลุมพื้นที่อำเภوبرะจันตคามก่อนจะไหลรวมเข้าสู่แม่น้ำปราจีนบุรีและคลองพระปรังเป็นสายน้ำจากจังหวัดสระแก้วเข้าสู่อำเภอกบินทร์บุรี ซึ่งในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีทั้งหมดมีปริมาณน้ำท่าฤดูฝนเฉลี่ย 3,898.58 ล้าน ลบ.ม. และน้ำท่าฤดูแล้ง 389.29 ล้าน ลบ.ม. นอกจากนี้ มีอ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดาเป็นแหล่งน้ำต้นทุนขนาดใหญ่ที่มีความจุอ่าง 295 ล้าน ลบ.ม. และมีแผนการก่อสร้างและขยายความจุอ่างเก็บน้ำที่รองรับการกักเก็บน้ำได้เพิ่มถึง 890 ล้าน ลบ.ม.

มิติการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผังเมืองรวมจังหวัดปราจีนบุรีกำหนดกรอบการใช้ประโยชน์ที่ดินรวมพื้นที่ทั้งหมด 2,976,476 ไร่ แบ่งเป็นที่ดินประเภทป่าไม้มากที่สุด ร้อยละ 40.80 รองลงมา คือ ชนบทและเกษตรกรรม ร้อยละ 32.49 อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม ร้อยละ 15.63 ชุมชน ร้อยละ 5.07 ที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 3.23 และอุตสาหกรรมและคลังสินค้า ร้อยละ 2.21 ตามลำดับ โดยในปี 2568 มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมและคลังสินค้าน้ำรวม 46,473 ไร่ ซึ่งอยู่ในกรอบพื้นที่สีม่วง จำนวน 19,016 ไร่ ทั้งนี้ จังหวัดปราจีนบุรียังคงมีพื้นที่สีม่วงเหลือสำหรับรองรับการลงทุนในอนาคตได้ประมาณร้อยละ 70

อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นท้าทายที่ต้องบริหารจัดการสำคัญในจังหวัดปราจีนบุรีดังนี้

มิติสิ่งแวดล้อม: เป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไขและจัดการอย่างเร่งด่วน ทั้งเรื่องขยะมูลฝอย ขยะอุตสาหกรรม น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศ รวมถึงปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง ปัจจุบันจังหวัดปราจีนบุรีมีโรงกำจัดขยะมูลฝอยทั้งหมด 21 แห่ง ซึ่งเป็นการกำจัดแบบเทกอง (Open Dump) 20 แห่ง และกำจัดด้วยการเผา ในเตาเผาขนาดเล็กที่ไม่มีระบบบำบัดมลพิษอากาศอีก 1 แห่ง ซึ่งถือว่าการกำจัดที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยปี 2567 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้น 459.15 ตัน/วัน ซึ่งเป็นขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ 273.76 ตันต่อวัน ส่วนที่เหลืออีก 185.40 ตันต่อวันได้รับการกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง ส่งผลให้มีขยะตกค้างถึง 817,239 ตัน (ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2567) สำหรับปริมาณกากขยะอุตสาหกรรมที่แจ้งรับเข้ามำกำจัดในโรงงานที่จดทะเบียนในพื้นที่มี 49,723 ตันต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

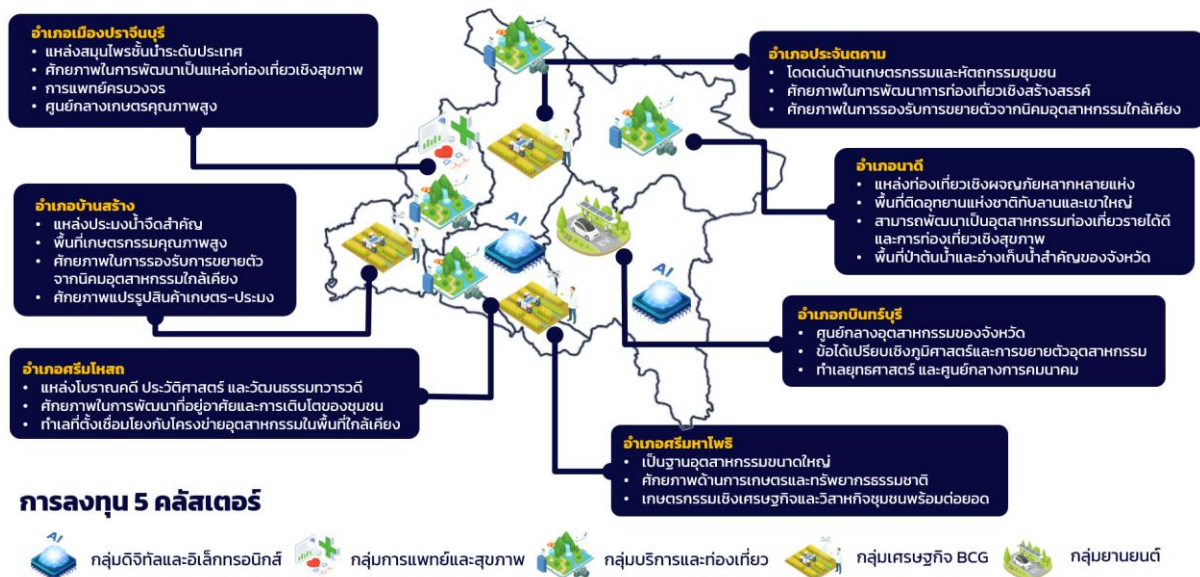
ปัจจุบันจังหวัดปราจีนบุรีไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนในพื้นที่ รวมถึงของเสียโรงงานอุตสาหกรรม บางแห่งมีการลักลอบปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (WQI)

เข้าสู่ความเสื่อมโทรม (จากระดับ WQI 61-68 เป็น WQI 60) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาอุทกภัยอันเกิดจาก น้ำป่าไหลหลากและแม่น้ำตื้นเขิน ส่วนพื้นที่ภัยแล้งซ้ำซากเกิดขึ้นในบางพื้นที่ ได้แก่ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอนาดี และอำเภอศรีมหาโพธิ์ และพื้นที่กว่าร้อยละ 30 มีความเสี่ยงเกิดภัยแล้งระดับปานกลาง

มิติสังคมสูงวัย: จังหวัดปราจีนบุรีกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคต ปัจจุบันดังกล่าวนำไปสู่ ความท้าทายของการพัฒนาระบบสาธารณสุขให้เพียงพอต่อจำนวนคนสูงวัยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังขาดแคลนแรงงานทักษะสูงที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรม S-Curve ในพื้นที่ ยังเกิดความท้าทาย ในการพัฒนาแรงงานรุ่นใหม่ในพื้นที่ให้มีทักษะสูงและสอดคล้องกับอุตสาหกรรม S-Curve ในอนาคต หรือความท้าทายในการดึงดูดแรงงานทักษะสูงจากนอกพื้นที่ สุดท้าย สังคมสูงวัยยังเกิดความท้าทายการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนพัฒนา เพื่อสร้างความเข้าใจและลดข้อกักรงวัลที่อาจ เกิดขึ้นจากโครงการลงทุนต่าง ๆ ในอนาคต

ดังนั้น การวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรีผ่านกรอบแนวคิด PESTEL และ SWOT พบว่า จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ มีความเหมาะสมและโอกาสในการก้าวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม บนอุตสาหกรรมสะอาดและนวัตกรรม ซึ่งสามารถผสานกับเกษตรสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG อีกทั้งยังมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณค่าได้อย่างเหมาะสม การวางตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ ดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดปราจีนบุรี แต่ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการดึงดูด การลงทุนคุณภาพสูงเพื่อเป็นจุดหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ศักยภาพในระดับอำเภอยังพบว่า อำเภอเมืองปราจีนบุรีเหมาะสมกับ การเป็นศูนย์กลางนวัตกรรมสมุนไพรและแพทย์แผนไทย ขณะที่อำเภอกบินทร์บุรีสามารถพัฒนา เป็นฐานอุตสาหกรรมสมัยใหม่และโลจิสติกส์เชิงยุทธศาสตร์ ส่วนอำเภอศรีมหาโพธิ์เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม บนฐานเทคโนโลยีสะอาด ควบคู่ไปกับการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลทางด้านอำเภอศรีมหาโพธิ์สามารถใช้ ศักยภาพทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ทวารวดีเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณค่า เช่นเดียวกับอำเภอบ้านสร้าง ที่โดดเด่นด้านเกษตรสมัยใหม่และชีวภาพ รวมถึงการพัฒนาพลังงานสะอาด ขณะที่อำเภอประจันตคาม สามารถยกระดับสู่ Creative Agro-tourism ผ่านเกษตรอินทรีย์และหัตถกรรมท้องถิ่น และอำเภอนาดี เหมาะกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและธรรมชาติ รวมถึงการพัฒนาที่อยู่อาศัย

5. การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม ระบบสาธารณูปโภค ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

การประเมินผลกระทบใช้การพยากรณ์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในช่วงปี 2570-2580 แบ่งเป็น 2 ฉากทัศน์ คือ (1) ฉากทัศน์ที่จังหวัดปราชญ์บุรีถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และ (2) ฉากทัศน์ที่จังหวัดปราชญ์บุรีไม่ถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งด้านเศรษฐกิจ ประเมินจากมูลค่าผลผลิตของจังหวัด ด้านระบบสาธารณูปโภค ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นการคาดการณ์ผลกระทบจากความต้องการพลังงานไฟฟ้า บริการดิจิทัล ทรัพยากรน้ำ ขยะ น้ำเสีย และมลภาวะ และด้านสังคมประเมินจากจำนวนประชากร และกำลังแรงงาน โดยการประเมินผลกระทบเป็นการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ร่วมกับการประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment หรือ SIA) ผ่านการเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อยกว่า 20 ครั้ง และยังมีการเก็บข้อมูลจากการสำรวจแบบสอบถามที่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม แรงงาน เกษตรกร และประชาชนในพื้นที่ สรุปการประเมินผลกระทบ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

ในการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจในช่วงปี 2570-2580 จังหวัดปราชญ์บุรีมีการเติบโตตามศักยภาพเดิมในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 1.42 ต่อปี ในขณะที่หากจังหวัดปราชญ์บุรีถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจะมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 3.27 ต่อปี ซึ่งคาดการณ์ว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจของการกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจะเกิดขึ้นในจังหวัดปราชญ์บุรีตั้งแต่ปี 2573 โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปราชญ์บุรีจะเพิ่มขึ้นจาก 300 พันล้านบาทในปี 2573 เป็น 389 พันล้านบาทในปี 2580 ซึ่งผลิตภัณฑ์มวลรวมมาจากภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเป็นสำคัญ แต่หากจังหวัดปราชญ์บุรีไม่ถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คาดการณ์ว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปราชญ์บุรีจะอยู่ที่ 337 พันล้านบาท ในปี 2580

ด้านระบบสาธารณูปโภค ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

ความต้องการใช้ไฟฟ้า เพิ่มจาก 6,561 กิกะวัตต์ชั่วโมง ในปี 2570 เป็น 11,354 กิกะวัตต์ชั่วโมง ในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว ในกรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แต่หากจังหวัดปราจีนบุรีไม่ถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คาดการณ์ว่ามีความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นเป็น 8,804 กิกะวัตต์ชั่วโมงในปี 2580

เมื่อพิจารณาความเพียงพอของการใช้ไฟฟ้าในปี 2580 กรณีจังหวัดปราจีนบุรีถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คาดการณ์ว่าปริมาณไฟฟ้าจะไม่เพียงพอประมาณ 4,298 กิกะวัตต์ชั่วโมง ซึ่งเป็นความท้าทายที่สามารถจัดการได้ตามศักยภาพการผลิตพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย

ความต้องการใช้ทรัพยากรน้ำ เพิ่มจาก 1,794.67 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2570 เป็น 1,841.59 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2580 โดยภาคเกษตรกรรมยังคงใช้ปริมาณน้ำสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 77) การใช้น้ำภาคอุตสาหกรรม การอุปโภคบริโภคและการท่องเที่ยวจะมีอัตราการขยายตัวของการใช้น้ำสูงขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของเศรษฐกิจ จำนวนประชากรและการขยายตัวของกิจกรรมบริการและการท่องเที่ยวภายใต้การเข้าร่วมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แต่หากจังหวัดปราจีนบุรีไม่ถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คาดการณ์ว่า จะมีความต้องการใช้น้ำรวม 1,824.76 ล้าน ลบ.ม.

เมื่อพิจารณาความเพียงพอของการใช้น้ำในปี 2580 กรณีจังหวัดปราจีนบุรีถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คาดการณ์ว่าจะมีน้ำใช้ที่เพียงพอในฤดูฝน เนื่องจากปริมาณน้ำต้นทุนมากกว่าปริมาณความต้องการใช้น้ำ แต่ฤดูแล้งยังมีน้ำขาดแคลนราว 18.64 ล้าน ลบ.ม. ดังนั้น ภายใต้การพยากรณ์ ความต้องการใช้น้ำรวมข้างต้น จังหวัดปราจีนบุรีจึงมีความจำเป็นต้องเพิ่มความจุแหล่งกักเก็บ และยังต้องพัฒนาระบบผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำนอกเหนือจากแหล่งอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ อาทิ อ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดา และอ่างเก็บน้ำคลองหนองแก้ว เป็นต้น เพื่อเสริมประสิทธิภาพของการใช้น้ำในพื้นที่และลดโอกาสการเกิดความเสียหายของภัยแล้งในพื้นที่

สิ่งแวดล้อม หากจังหวัดปราจีนบุรีถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คาดการณ์ว่า ปริมาณขยะมูลฝอย รวมถึงปริมาณน้ำเสียของชุมชนจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ขณะที่มลพิษทางอากาศ (วัดจากค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก) มีแนวโน้มอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอากาศปกติเนื่องจากอุตสาหกรรมเป้าหมายในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจะเน้นเป็นอุตสาหกรรมสะอาด และไม่ได้ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศแต่อย่างใด

ขยะมูลฝอยในครัวเรือน จะเพิ่มขึ้นจาก 464 ตันต่อวัน ในปี 2568 เป็น 672 ตันต่อวันในปี 2580 (เพิ่มขึ้นเกือบ 1.5 เท่าตัว) แต่หากจังหวัดปราจีนบุรีไม่ถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คาดการณ์ว่าปริมาณขยะมูลฝอยเป็น 527 ตันต่อวัน อย่างไรก็ตาม หากหน่วยงานท้องถิ่นสามารถเร่งพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานกำจัดและรีไซเคิลครบวงจรจะช่วยลดขยะตกค้างกว่า 495,000 ตันต่อปีได้

ปริมาณน้ำเสีย วัดจากปริมาณน้ำเสียที่ปล่อยทิ้งจากอาคารและบ้านเรือนเป็นหลัก ผลการพยากรณ์ พบว่า ปริมาณน้ำเสียของชุมชนจะเพิ่มขึ้นจาก 32,390 ลบ.ม. ต่อวัน ในปี 2567 เป็น 51,644 ลบ.ม. ต่อวัน ในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นเกือบ 1.6 เท่าตัว แต่หากจังหวัดปราจีนบุรีไม่ถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษ

ภาคตะวันออก คาดการณ์ว่าปริมาณน้ำเสียของชุมชนเป็น 50,170 ลบ.ม. ต่อวัน โดยแนวโน้มปริมาณน้ำเสียของชุมชนดังกล่าวเกิดขึ้นจากพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรียังไม่มีแหล่งบำบัดน้ำเสียของชุมชนเป็นสำคัญ

มลพิษทางอากาศไม่ได้เป็นปัญหาความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมมากนัก เนื่องจากปัจจุบันจังหวัดปราจีนบุรีมีคุณภาพอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานปกติเป็นหลัก หรือค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5) ในปี 2567 ตรวจวัดทั้งสิ้น 363 วัน อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 310 วัน แต่เกินเกณฑ์มาตรฐาน 53 วัน และมีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมงของค่าฝุ่นละอองสูงสุดเท่ากับ 82.0 มคก./ลบ. เท่านั้น ขณะที่สารมลพิษชนิดอื่น ได้แก่ ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ไม่พบการเกินค่ามาตรฐานแต่อย่างใด และที่สำคัญ อุตสาหกรรมเป้าหมายในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกก็ไม่ได้ผลักดันให้เกิดมลพิษทางอากาศในพื้นที่เพิ่มขึ้น

ด้านสังคม

จำนวนประชากร (รวมประชากรแฝง) ในกรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จะมีจำนวนประชากรในพื้นที่เพิ่มจาก 660,441 คนในปี 2568 เป็น 758,644 คนในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นกว่า 98,203 คน แต่หากจังหวัดปราจีนบุรีไม่ถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คาดการณ์ว่าจำนวนประชากรในพื้นที่จะเพิ่มขึ้นเป็น 736,989 คน

ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมายคาดการณ์เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 4,500–5,000 คน หรือร้อยละ 4.5 ต่อปี โดยกรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมาย จะเพิ่มขึ้นเป็น 114,886 คน ในปี 2580 แต่หากจังหวัดปราจีนบุรีไม่ถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจะมีความต้องการแรงงานจำนวน 105,713 คน ดังนั้น จังหวัดจึงต้องเน้นการผลิตแรงงานที่ตอบสนองตลาดแรงงาน และช่วยเปิดโอกาสให้แรงงานรุ่นใหม่ในพื้นที่เข้าถึงงานที่มั่นคงและมีรายได้สูงขึ้น

ผลการประเมินผลกระทบทางสังคม (SIA) ที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพบว่า การเข้าร่วมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยคุณภาพชีวิตและโอกาสทางอาชีพของประชาชนมีแนวโน้มดีขึ้น ซึ่งนำมาสู่ความท้าทายต่อการบริหารจัดการทรัพยากร ความสามารถในการปรับตัวในการหารายได้ของคนบางกลุ่ม ดังเช่น เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง (มีเกือบร้อยละ 50 ของเกษตรกรทั้งหมดในพื้นที่) จะเผชิญราคาเช่าที่ดินสูงขึ้น และการควบคุมผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ทั้งการจัดการขยะมูลฝอยและกากของเสียอุตสาหกรรม และการจัดการเขตกันชนระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมกับพื้นที่ชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรม

6. การวิเคราะห์ความเหมาะสมของจังหวัดปราจีนบุรี

ที่ปรึกษาได้นำการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งปฐมนิเทศและทุติยภูมิ การวิเคราะห์ศักยภาพผ่านกรอบ PESTEL (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี) การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมผ่านกรอบแนวคิดการประเมินผลกระทบทางสังคม

(Social Impact Assessment: SIA) และการประมาณการณั้แนวโน้มการใช้ทรัพยากรเพื่อใช้ประเมินความเหมาะสมการกำหนดให้จังหวัดปราจีนบุรีเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยนำปัจจัยการพิจารณาความเหมาะสมของกรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ และปรับให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ดังนี้

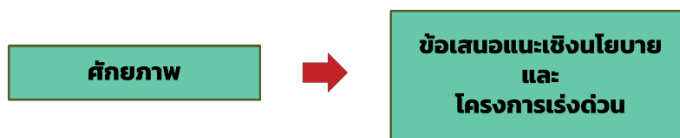
(1) เกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสม จากกรณีศึกษาในต่างประเทศ

(2) ข้อมูลนำเข้า

(3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและโครงการเร่งด่วน

สรุปกรอบการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ – จังหวัดปราจีนบุรีมีความเหมาะสมในข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ซึ่งมีระยะการเดินทางเชื่อมต่อกับพื้นที่ EEC ได้ง่าย โดยมีระยะห่างจากจังหวัดฉะเชิงเทรา 75 กิโลเมตร จังหวัดชลบุรี 113 กิโลเมตร จังหวัดระยอง 179 กิโลเมตร และยังเป็นทำเลที่ตั้งที่สามารถเชื่อมโยงไปยังท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือมาบตาพุด สนามบินสุวรรณภูมิและสนามบินอู่ตะเภาได้ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมเกือบร้อยละ 25 ของโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดในจังหวัดเป็นอุตสาหกรรม S-Curve ซึ่งมีความสอดคล้องกับห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ถูกกำหนดในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก อาทิ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมยานยนต์ รวมทั้งยังมีพื้นฐานเศรษฐกิจที่สามารถต่อยอดเศรษฐกิจ BCG และเป็นเมืองสมุนไพรที่สามารถต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจรได้ในอนาคต

2) โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค – จังหวัดปราจีนบุรีมีความเหมาะสมในโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่พร้อมสำหรับการลงทุนในระยะเริ่มต้น และสามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เป้าหมายอื่นเนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีมีโครงข่ายถนนที่สำคัญที่เชื่อมโยงพื้นที่ EEC และกรุงเทพฯ ได้สะดวก และมีโรงไฟฟ้าเอกชนที่มีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้ารวม 961 เมกะวัตต์ที่สามารถผลิตไฟฟ้ารองรับ

ความต้องการของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ในระยะเริ่มต้น รวมทั้งมีพื้นที่ผังเมืองและนิคมอุตสาหกรรมที่สามารถรองรับการลงทุนใหม่ ๆ ได้

3) ความพร้อมในด้านทรัพยากร (น้ำและแรงงาน) – จังหวัดปราจีนบุรียังคงมีความเหมาะสมในความพร้อมด้านทรัพยากรในพื้นที่ เนื่องจากในพื้นที่จะมีปริมาณน้ำเพียงพอในการใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ แต่ยังเผชิญปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งในบางพื้นที่ ซึ่งความเสี่ยงดังกล่าวยังอยู่ระดับจัดการได้ ขณะที่แรงงานทั่วไปในพื้นที่มีจำนวนเพียงพอ แต่แรงงานทักษะจะมีแนวโน้มขาดแคลนเมื่อจังหวัดถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยคาดการณ์ว่าจะมีความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 4,500–5,000 คน

ภายใต้ผลการประเมินหลักเกณฑ์ความเหมาะสมข้างต้น **จังหวัดปราจีนบุรีจึงมีความเหมาะสมที่จะถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก** เนื่องจากจังหวัดมีข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ มีความเหมาะสมในโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่สามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่ EEC ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมในความพร้อมด้านทรัพยากร (น้ำและแรงงาน)

ทั้งนี้ ประโยชน์จากการที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเขตพื้นที่ EEC จะก่อให้เกิดประโยชน์ของพื้นที่ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ซึ่งระดับจังหวัด พื้นที่ EEC จะผลักดันให้จังหวัดปราจีนบุรีเกิดการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสู่เมืองเศรษฐกิจเชิงนวัตกรรม ทั้งอุตสาหกรรมเป้าหมาย S-Curve และเศรษฐกิจสีเขียว และส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคในพื้นที่ รวมทั้งช่วยให้พื้นที่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น เพิ่มการจ้างงานและทักษะแรงงานในพื้นที่ในระดับภูมิภาคและประเทศ จะช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกผ่านการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานการผลิตในพื้นที่ภาคตะวันออก และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จนไปถึงผลักดันให้เกิดปัจจัยขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจใหม่ให้กับประเทศ

7. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หากกำหนดให้ปราจีนบุรีเป็นพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในระยะเวลา 1 - 2 ปี จำเป็นต้องเร่งแก้ไขปัญหาล้างแ้วลุ่มเป็นลำดับแรก โดยช่วงระหว่างการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดให้จังหวัดปราจีนบุรีเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพิ่มเติม จังหวัดจำเป็นต้องดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเพื่อแสดงความตั้งใจจริงในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น รวมถึงการสร้างความชัดเจนของการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ของจังหวัดเพื่อช่วยลดความขัดแย้งในการกำหนดให้จังหวัดปราจีนบุรีเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ความสำเร็จของการขยายพื้นที่ขึ้นอยู่กับการกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายและโครงการสำคัญที่สามารถตอบโจทย์อย่างรอบด้านและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยมีความจำเป็นต้องเร่งสร้างความพร้อมพื้นฐานก่อนเพื่อป้องกันผลกระทบและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น โครงการศึกษารังนี้ได้ออกแนะแนวทางการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ได้แก่ **ระยะที่ 1** การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเดิมเพื่อรองรับการเติบโตที่จะเกิดขึ้น

และระยะที่ 2 การเตรียมความพร้อมเพื่อดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สอดคล้องกับจุดแข็งของจังหวัด เช่น อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสะอาด การแพทย์ครบวงจร อาหารและชีวภาพ และการท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ BCG และบทบาทของจังหวัดในฐานะเมืองเศรษฐกิจเชิงนวัตกรรม แนวทางดังกล่าวจะช่วยลดความเสี่ยงจากการพัฒนาโดยขาดฐานรองรับ ลดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และเพิ่มประสิทธิภาพการดึงดูดนักลงทุนคุณภาพสูงในระยะยาว

2) โครงการที่สำคัญ

ระยะเร่งด่วน ประกอบด้วย 3 โครงการ ได้แก่

- (1) การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ด้วยการจัดตั้งโรงงานไฟฟ้าจากขยะอย่างครบวงจร
- (2) การจัดการน้ำเสียชุมชน โดยการศึกษาพื้นที่ โครงข่ายท่อรวบรวม และระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม ตามแนวคิด Zero Liquid Discharge
- (3) การกำหนดโซนนิ่งผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรม โดยหารือร่วมกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี

ทั้งนี้ โครงการเร่งด่วนจำเป็นต้องดำเนินงานพร้อมกับการสร้างความรู้และเข้าใจของบทบาทของการพัฒนาเขตพื้นที่ EEC กับคนในพื้นที่ เพื่อให้คนในพื้นที่เข้าใจผลประโยชน์ของการพัฒนาในเขตพื้นที่ EEC และเกิดความร่วมมือกันในการจัดการและพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างยั่งยืน

ระยะถัดไป เป็นการพัฒนาระบบนิเวศ พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็น รวมถึงการยกระดับทักษะแรงงานรองรับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมสำหรับการดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายในอนาคต

Executive Summary

1. Background of the Study

On 28 October 2024, the Joint Standing Committee on Commerce, Industry and Banking – comprising the Thai Chamber of Commerce, the Federation of Thai Industries, and the Thai Bankers' Association – held a meeting with the Prime Minister and submitted a white paper outlining key economic policy recommendations. One of the proposals relevant to the development of the Eastern Economic Corridor (EEC) concerns strengthening national competitiveness to attract foreign investment, foster innovation and technology, upgrade infrastructure, and expand economic opportunities across the country. These measures aim to enhance the quality of employment, increase income levels, and promote sustainable economic growth. A prominent short-term recommendation was the proposal to include Prachinburi Province as an additional area within the EEC.

According to Section 6 of the Eastern Economic Corridor Act, Chachoengsao, Chonburi, Rayong, and any other designated areas in the eastern region specified by royal decree shall constitute the EEC, with the following objectives: (1) to develop modern and environmentally friendly economic activities that enhance national competitiveness; (2) to establish comprehensive one-stop public services to reduce business obstacles and transaction costs; (3) to develop efficient, continuous, and accessible infrastructure and public utilities that are fully interconnected; (4) to determine land use appropriately in accordance with the characteristics and potential of the area, consistent with the principles of sustainable development; and (5) to develop modern, internationally competitive cities that are suitable for living, safe, accessible to all, and supportive of high-quality economic activities.

In alignment with this mandate, the Eastern Economic Corridor Office of Thailand (EECO) commissioned Thammasat University – through the Thammasat University Research and Consultancy Institute (TU-RAC) – to conduct a study and develop policy recommendations regarding the proposed expansion of the EEC. The key objectives of the study are as follows:

1. To assess the suitability and potential of Prachinburi Province as an area for inclusion in the EEC, covering all dimensions – strengths, opportunities, and constraints – as well as the provincial land-use plan.

2. To estimate the future demand for resources and assess the potential economic, social, and environmental impacts resulting from integrating Prachinburi Province into the existing EEC area of three provinces.
3. To develop policy recommendations defining the strategic role of Prachinburi Province within the broader EEC framework, including key issues and priority development projects.

The study was conducted from January to September 2025 and covered all seven districts of Prachinburi Province. The analysis examined each district's strengths and constraints based on provincial baseline data and was complemented by an extensive participatory process. Public consultations and stakeholder engagement were carried out across all sectors – including provincial and local government agencies, business operators, local workers, farmers, residents, civil society groups, and academic institutions – totalling 27 sessions with over 1,696 participants.

2. Lessons Learned from International Case Studies

This study extracts lessons from five international Special Economic Zones (SEZs), namely: the Shenzhen SEZ in China; the Johor–Singapore Special Economic Zone (JS-SEZ) between Malaysia and Singapore; the Jebel Ali Free Zone (JAFZA) in the United Arab Emirates; the Tshwane Automotive SEZ (TASEZ) in South Africa; and the Masdar City Free Zone (MCFZ) in the United Arab Emirates. These case studies serve as references for identifying suitable criteria to guide the selection of additional areas in the eastern region of Thailand for inclusion in the Eastern Economic Corridor (EEC). The assessment draws upon the key success factors proposed by the World Bank (2008) and UNCTAD (2019, 2024), consisting of six elements: (1) a clearly defined and appropriate target industry with strong linkages to the national economy; (2) locational advantages, particularly the ability of the area to integrate with domestic and international transport systems; (3) readiness of infrastructure to support economic and investment activities; (4) sufficiency of local resources to support production and economic operations; (5) regulatory flexibility and facilitation to enhance business and investment efficiency; and (6) consideration of environmental and social dimensions in line with the Sustainable Development Goals (SDGs) alongside industrial development.

Findings from the case studies reveal that the Shenzhen SEZ and JAFZA stand out as the most successful examples, fulfilling nearly all criteria, especially in terms of strategic location and strong infrastructure. Conversely, MCFZ and TASEZ face locational constraints, with TASEZ in particular experiencing significant limitations in infrastructure and energy supply, which hinder its ability to attract investment compared with other SEZs. Although JS-SEZ focuses on digital industries, it still lacks adequate readiness in essential utilities such as energy and water.

Based on the analysis of these success factors from international SEZs, the following criteria can be adapted to assess the suitability of Prachinburi Province for inclusion in the Eastern Economic Corridor:

1. Locational advantages and the alignment between Prachinburi's geographical characteristics and the supply chains of target industries designated within the EEC.
2. Infrastructure and public utilities that are sufficiently prepared for initial investment and are more effectively connected to the existing EEC areas compared with other potential locations.
3. Readiness of key resources, particularly water and labor.

3. Relevant Public Policies and Strategic Alignment

The integration of Prachinburi Province into the Eastern Economic Corridor (EEC) aligns with the country's overarching development direction and policy objectives, spanning multiple strategic frameworks. These include the 20-Year National Strategy, the Master Plans under the National Strategy, the 13th National Economic and Social Development Plan, the Eastern Region Development Plan, the EEC Development Plan, as well as the Prachinburi Provincial Development Plan. Together, these frameworks collectively demonstrate the strategic coherence and policy relevance of incorporating Prachinburi Province as part of the EEC.

4. Analysis of Prachinburi Province’s Development Potential

Prachinburi Province possesses both prominent strengths and critical challenges that must be addressed to prepare for its potential inclusion in the Eastern Economic Corridor (EEC). Its overall potential was assessed using the PESTEL and SWOT analytical frameworks, with key findings across major dimensions summarized as follows.

Location Dimension: Prachinburi Province is strategically located with strong connectivity to the EEC area. It lies 75 kilometers from Chachoengsao, 113 kilometers from Chonburi, 179 kilometers from Rayong, 153 kilometers from Laem Chabang Port, 175 kilometers from Map Ta Phut Port/U-Tapao Airport, 98 kilometers from Suvarnabhumi Airport, 122 kilometers from Bangkok, and 185 kilometers from Nakhon Ratchasima. Additionally, it is situated only 157 kilometers from the Cambodian border (Khlung Luek Border Checkpoint, Sa Kaeo Province), offering advantages in transportation and international trade linkages. The province also has well-defined land-use zoning that designates industrial areas suitable for investment. Sub-district potentials vary: Si Mahosot District is notable for its Dvaravati archaeological sites; Ban Sang and Kabin Buri Districts have strong local agricultural bases; Kabin Buri District serves as a strategic transport junction between the eastern and northeastern regions; and Si Maha Phot and Kabin Buri Districts host significant industrial development.

Economic Dimension: Prachinburi demonstrates strong economic potential at the national level². In 2023, the province ranked 14th in Gross Provincial Product (GPP) and 6th in GPP per capita. This strong performance is primarily driven by its industrial sector, which accounts for approximately 70 percent of GPP. In 2024, the province had a total of 1,018 industrial factories, including 93 located within industrial estates or industrial zones (83 in industrial zones and 10 in industrial estates) and 925 outside of these areas. Most factories are concentrated in Si Maha Phot and Kabin Buri Districts, with nearly 25 percent classified as S-Curve industries.

The service sector has shown a clear upward trend, driven primarily by a strong recovery in tourism. At the same time, the agricultural sector demonstrates positive prospects, particularly in organic farming and herbal crops, which constitute a traditional foundation of the province's designation as a target area under the Herbal City Master Plan. In addition, high-value economic fruits represent a comparative advantage that can be further leveraged to promote health and wellness tourism, as well as integrated medical services. Prachinburi Province also holds significant potential to expand into emerging industries based on clean technologies and renewable energy, in alignment with the Bio–Circular–Green (BCG) Economy model.

Between 2020 and 2024, total industrial investment in Prachinburi amounted to 57,959 million baht (Department of Industrial Works), expanding at an average annual growth rate of 111 percent. In 2024 alone, total investment reached 24,042 million baht, representing a 423 percent increase (4,593 million baht) compared to 2023.

The industries attracting the highest levels of capital investment include: (1) the manufacture of vehicles and equipment, including repair services, encompassing the production, assembly, and modification of automobiles and related components; (2) the paper and paper products industry, covering the production of pulp and paperboard, paper containers of all types, paper products, and air filters, supported by the province's abundant raw materials—particularly eucalyptus; and (3) the manufacture of electrical appliances and equipment, involving the production, assembly, and modification of electrical machinery and devices, including radios, televisions, broadcasting equipment, record players, generators, and hard disk drives, with most firms operating as contract manufacturers for major producers.

² Its GPP and GPP per capita fall within the first quartile when compared with provinces nationwide.

Infrastructure and Public Utilities Dimension: The province benefits from major road networks linking Bangkok, the EEC, the northeastern region, and Cambodia, such as Highways 33, 304, 319, 331, and 359. The Aranyaprathet railway line connects the province to both the EEC and Cambodia. In terms of energy, electricity consumption currently stands at 6,796 GWh, with industrial and IPS (Independent Power Supply) sectors accounting for more than 87 percent. Electricity substations and transmission lines operated by EGAT and PEA are located across Mueang Prachinburi, Kabin Buri, Si Maha Phot, Ban Sang, and Prachantakham. The province also hosts private power plants with a combined installed capacity of 961 MW – sufficient to support current economic activities.

Social Dimension: Between 2022 and 2024, Prachinburi experienced a steady population increase of approximately 0.28 percent per year, with an additional floating population accounting for around 8 percent. A large proportion of residents (64.62 percent) are of working age (15–59 years), presenting a potential labor force to support economic expansion. The province houses 482 educational institutions, including several higher education campuses such as Ramkhamhaeng University, King Mongkut’s University of Technology North Bangkok (Prachinburi Campus), Suan Dusit Rajabhat University, and Abhaibhubejhr Thai Traditional Medicine College.

Natural Resources Dimension: Prachinburi has abundant natural resources, with forested areas and Thap Lan National Park (an UNESCO World Heritage Site). Major waterways include the Prachinburi River, which flows through Kabin Buri, Si Maha Phot, Mueang Prachinburi, and Ban Sang Districts; the Hanuman Canal (27 km) in Na Di District; the Prachantakham Canal; and the Phra Prong River flowing from Sa Kaeo into Kabin Buri. The province receives an average of 3,898.58 million cubic meters of rainfall runoff during the wet season and 389.29 million cubic meters during the dry season. Key water storage facilities include the Naruebodindrachinta Reservoir (295 million cubic meters). There is a plan for the construction and expansion of other reservoirs’ capacity to support an increased water storage of up to 890 million cubic meters.

Land-Use Dimension: The land-use plan of Prachinburi Province has been designed to maintain a balance between forest conservation and economic development across a total area of 2,976,476 rai. The land-use structure comprises forest conservation areas accounting for 40.80%, followed by rural and agricultural areas (32.49%), conservation area in rural and agricultural area (15.63%), residential communities (5.07%), open spaces for recreation and environmental preservation (3.23%), and industrial and warehouse zones (2.21%). In 2025,

land utilization for industrial and warehouse purposes totaled 46,473 rai, of which 19,016 rai were designated as purple zones under the urban planning framework. Notably, Prachinburi Province still retains approximately 70 percent of its designated purple-zone areas available to accommodate future industrial investment.

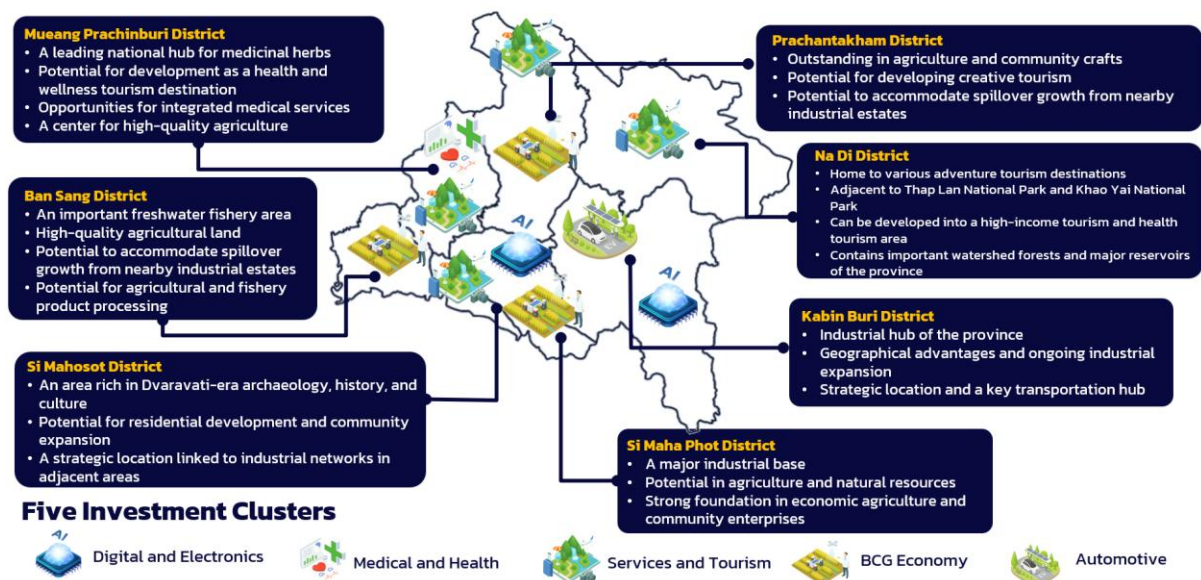
However, there remain several critical challenges in Prachinburi Province that require careful management, as follows.

Environmental Dimension: This is a critical issue requiring urgent intervention. Solid waste, industrial waste, wastewater, and air pollution pose significant threats, alongside recurrent floods and droughts. The province currently operates 21 waste disposal sites—20 open dump sites and one small incinerator without air-pollution control—none of which meet scientific standards. In 2024, daily waste generation amounted to 459.15 tons, of which 273.76 tons were recyclable and 185.40 tons were improperly disposed. Accumulated waste reached 817,239 tons as of October 1, 2024. Registered industrial waste disposal facilities processed 49,723 tons annually, a figure that continues to rise. The province lacks a municipal wastewater treatment system, and illegal wastewater discharge contributes to water quality deterioration (WQI declining from 61–68 to 60). Flooding occurs due to flash floods and silted rivers, while drought risks persist in several districts, affecting more than 30 percent of the provincial area.

Aging Society Dimension: Prachinburi is transitioning toward a fully aged society, presenting challenges for public health capacity and the supply of high-skilled labor, particularly for S-Curve industries. The decline in new skilled labor entering the workforce complicates efforts to meet future industry demands or attract high-skilled workers from outside the province. Additionally, an aging society increases the need for inclusive community engagement in development planning to address concerns related to upcoming investments.

Thus, the analysis of Prachinburi Province’s potential through the PESTEL and SWOT frameworks indicates that the province possesses the capacity, suitability, and opportunity to advance towards economic and social development grounded in clean industries and innovation, which can be integrated with modern agriculture in alignment with the BCG economic model. The province also demonstrates strong potential to develop value-based tourism. This strategic positioning not only enhances Prachinburi’s economic development but also strengthens its ability to attract high-quality investments, establishing it as a key driver of economic advancement at both the provincial and national levels.

In addition, the district-level potential assessment reveals differentiated development pathways: Mueang Prachinburi District is well-suited to serve as a hub for herbal innovation and traditional Thai medicine; Kabin Buri District has the potential to expand as a base for modern industry and strategic logistics; Si Maha Phot District is positioned to advance clean-technology-based industries alongside balanced environmental management. Meanwhile, Si Mahosot District can leverage its Dvaravati cultural and historical heritage to promote value-based tourism, and Ban Sang District stands out in modern and biological agriculture, as well as clean-energy development. Prachantakham District can be elevated toward creative agro-tourism through organic agriculture and local crafts, while Na Di District is suited for adventure and nature-based tourism, including the development of environmentally friendly residential areas.

5. Assessment of Economic, Social, Infrastructure, Resource, and Environmental Impacts

The impact assessment employs a forecast of trends expected to occur during 2027-2037 under two scenarios: (1) a scenario in which Prachinburi Province is designated as part of the Eastern Economic Corridor (EEC) and (2) a scenario in which the province is not designated as part of the EEC. The economic dimension is assessed based on the projected value of provincial output. The infrastructure, resource, and environmental dimensions involve forecasting impacts on electricity demand, digital services, water resources, waste, wastewater, and pollution. The social dimension is assessed through projections of population and labor force. The impact assessment applies secondary data together with

the Social Impact Assessment (SIA) framework, supported by field data collection through 20 interviews and focus group discussions. In addition, a comprehensive questionnaire survey was conducted with key stakeholders including government agencies, private sector representatives, academic institutions, civil society, workers, farmers, and local residents. A summary of the impact assessment is presented below.

Economic Impacts

In evaluating the economic impacts for 2027–2037, Prachinburi Province is expected to grow at an average rate of 1.42 percent per year under its existing development trajectory. In contrast, if Prachinburi is designated as an EEC area, the province is projected to achieve a significantly higher average annual growth rate of 3.27 percent. The economic effects of such designation are expected to materialize from 2030 onward, with Prachinburi's Gross Provincial Product (GPP) increasing from 300 billion baht in 2030 to 389 billion baht in 2037. This growth would primarily be driven by the industrial and service sectors. However, if Prachinburi Province is not designated as part of the Eastern Special Development Zone, it is projected that the province's Gross Provincial Product (GPP) will reach 337 billion baht by 2037.

Infrastructure, Resources, and Environmental Impacts

Infrastructure Demand: Electricity consumption is projected to increase from 6,561 GWh in 2027 to 11,354 GWh in 2037 – nearly doubling – under the scenario in which Prachinburi Province is designated as part of the Eastern Economic Corridor (EEC). In contrast, without EEC designation, electricity demand is forecast to rise to only 8,804 GWh by 2037. Nevertheless, even under the EEC scenario, the projected level of electricity demand remains manageable given Thailand's overall electricity generation capacity.

Water Resource Demand: Total water consumption is projected to increase from 1,794.67 million cubic meters in 2027 to 1,841.59 million cubic meters in 2037. The agricultural sector will continue to account for the largest share of water use (77 percent). However, demand from the industrial, domestic, and tourism sectors is expected to rise significantly in line with economic growth, population expansion, and the expansion of service and tourism activities under the EEC scenario.

In assessing water adequacy in 2037, Prachinburi Province is expected to have sufficient water supply during the rainy season, as available water exceeds demand. However, during the dry season, a shortage of approximately 18.64 million cubic meters is projected. To address this, the province will need to increase water storage and further develop inter-basin water transfer systems in addition to its existing reservoirs, such as the Naruemit Chinda Reservoir and the Khlong Nong Kaew Reservoir. These measures would enhance water management efficiency and reduce the risk of drought.

Environment: Designating Prachinburi as part of the EEC is expected to increase municipal solid waste, industrial waste, and wastewater volumes in line with population growth and expanding economic activity. However, air pollution – measured by fine particulate matter – remains within acceptable standards, as the targeted industries in the EEC are clean industries that do not significantly contribute to air pollution.

Household Solid Waste: It is expected to rise from 464 tons per day in 2025 to 671 tons per day in 2037, an increase of nearly 1.5 times. Nevertheless, if local authorities can accelerate the development of integrated waste management and recycling facilities, more than 495,000 tons of residual waste per year could be eliminated.

Wastewater: The wastewater is primarily measured by the volume discharged from buildings and households. Forecasts indicate that community wastewater will increase from 32,390 cubic meters per day in 2024 to 51,644 cubic meters per day in 2037, an increase of nearly 1.6 times. However, if Prachinburi Province is not designated as part of the Eastern Special Development Zone, it is projected that community wastewater discharge will reach 50,170 cubic meters per day. This projected increase is largely attributable to the absence of an adequate municipal wastewater treatment system within the province, which remains a critical infrastructure gap.

Air pollution: It is not expected to be a major environmental challenge, as current air quality generally meets national standards. In 2024, of the 363 days of monitoring, 310 days met the PM_{2.5} standard, while 53 days exceeded it, with the highest 24-hour average recorded at 82.0 µg/m³. Other pollutants – such as nitrogen dioxide, sulfur dioxide, and carbon monoxide – did not exceed standard thresholds. Importantly, the industries targeted for development under the EEC are clean industries and are not expected to contribute to increased air pollution in the province.

Social Dimension

In the scenario in which Prachinburi Province is designated as part of the Eastern Economic Corridor (EEC), the population is projected to increase from 660,441 persons in 2025 to 758,644 persons in 2037 – an increase of 98,203 persons. However, if Prachinburi Province is not designated as part of the Eastern Special Development Zone, the population within the province is projected to increase to 736,989 persons.

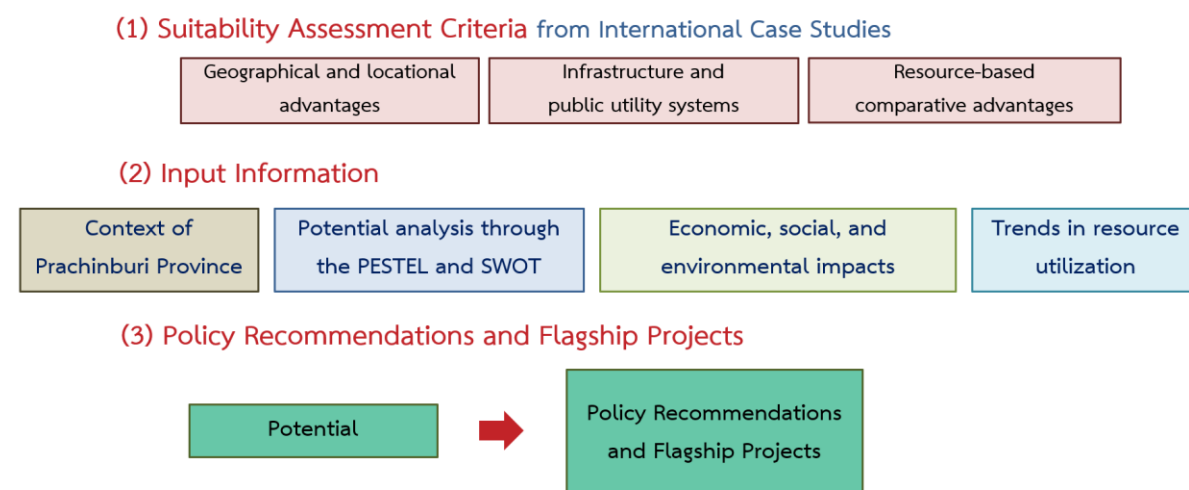
Labor demand in the targeted industries is expected to increase by approximately 4,500–5,000 workers per year, or about 4.5 percent annually, especially in technical and digital fields. In the scenario where Prachinburi Province is designated as part of the Eastern Special Development Zone, labor demand in the targeted industries is projected to increase to 114,886 workers by 2037. In contrast, if the province is not included in the Eastern Special Development Zone, labor demand is expected to reach 105,713 workers. Accordingly, the province must prioritize the development of a workforce that aligns with market demand, while expanding access for younger generations to secure and higher-income employment opportunities within the local economy.

Findings from the Social Impact Assessment (SIA), based on interviews and focus group discussions with key stakeholders, indicate that joining the EEC is likely to generate positive economic and social changes. Improvements in quality of life and career opportunities are anticipated for local residents. However, these benefits also present challenges related to resource management and the adaptive capacity of certain groups. For example, nearly 50 percent of farmers in the province are landless and thus face higher rental costs for agricultural land. Additional concerns relate to managing environmental impacts, including the handling of municipal solid waste, industrial waste, and the establishment of buffer zones between industrial areas, residential communities, and farmland.

6. Analysis of Prachinburi Province's Suitability

The consultants conducted a comprehensive assessment using both primary and secondary data, integrating several analytical frameworks to evaluate the appropriateness of incorporating Prachinburi Province into the Eastern Economic Corridor (EEC). The analysis employed the PESTEL framework – covering political, economic, social, technological, environmental, and legal dimensions – to examine the province's underlying potential. In addition, economic, social, and environmental impacts were assessed using the Social Impact

Assessment (SIA) framework, together with projections of future resource demand. These analyses served as the basis for evaluating the suitability criteria for Prachinburi's inclusion in the EEC. The suitability assessment also drew upon international case studies of successful special economic zones, using their selection criteria as a benchmark for determining Prachinburi's compatibility with EEC development objectives. The decision-making framework consists of three principal criteria as follows:

Summary of the Policy Recommendation Framework

1) Geographical Advantages – Prachinburi Province demonstrates strong suitability in terms of geographical advantages, given its convenient connectivity to the EEC area. It is situated approximately 75 kilometers from Chachoengsao, 113 kilometers from Chonburi, and 179 kilometers from Rayong, and it is strategically positioned with easy access to Laem Chabang Port and Suvarnabhumi Airport. In addition, Prachinburi aligns well with the supply chains of the targeted industries designated for the Eastern Economic Corridor, as nearly 25 percent of all industrial factories in the province fall within S-Curve sectors such as electronics and automotive. The province also possesses an economic foundation that can be expanded into future BCG-based development, and its existing identity as a herbal city offers potential for upgrading into a fully integrated medical hub.

2) Infrastructure and Public Utilities – Prachinburi is well-positioned in terms of infrastructure and public utilities that support early-stage investment and enable efficient connectivity with the EEC, offering greater advantages compared to other potential target areas. The province is served by major road networks that provide convenient links to the EEC and Bangkok. It also hosts private power plants with a combined capacity of 961

megawatts, sufficient to meet initial economic and industrial electricity demand. Moreover, the province has designated land-use zones and industrial estates capable of accommodating new investments.

3) Resource Readiness (Water and Labor) – Prachinburi maintains sufficient suitability regarding resource readiness. Water availability is generally adequate to support various economic activities, although certain areas may face seasonal dry-season shortages; these risks remain manageable. While general labor supply in the province is sufficient, skilled labor shortages are expected to emerge if Prachinburi is designated as part of the EEC, with projected labor demand in targeted industries increasing by approximately 4,500–5,000 workers per year.

Based on the results of the suitability assessment, **Prachinburi Province is deemed appropriate for designation as part of the Eastern Economic Corridor.** The province possesses clear geographical advantages, strong suitability in infrastructure and public utilities that can be efficiently integrated with the EEC, and sufficient readiness in essential resources (water and labor).

The integration of Prachinburi Province into the Eastern Economic Corridor (EEC) is expected to generate substantial benefits at the provincial, regional, and national levels. At the provincial level, EEC inclusion will catalyze Prachinburi's transformation into an innovation-driven economic city, advancing the development of S-Curve industries and the green economy. It will also stimulate the upgrading of infrastructure and public utilities within the area, thereby enhancing local economic growth, expanding employment opportunities, and strengthening workforce skills. At the regional and national levels, Prachinburi's incorporation into the EEC will reinforce the competitiveness of the Eastern Special Development Zone through deeper integration of production supply chains across the eastern region. This, in turn, will enhance the country's overall competitive position and contribute to the emergence of new economic growth drivers for Thailand.

7. Policy Recommendations in the Event that Prachinburi Province is Designated as Part of the Eastern Economic Corridor (EEC)

1) Policy Recommendations

Over the next one to two years, it is imperative that environmental issues be addressed as the highest priority. During the interim period in which the Royal Decree designating Prachinburi Province as an extension of the Eastern Economic Corridor (EEC) is

being prepared, the province must undertake the restoration of environmentally affected areas to demonstrate a genuine commitment to improving residents' quality of life. In parallel, the province must also clarify land-use regulations to reduce potential conflicts arising from the proposed designation of Prachinburi as part of the EEC special development zone.

The success of the area expansion depends on developing policy recommendations and key projects that comprehensively address local needs and align with the province's context. Lessons learned from the development of the EEC highlight the necessity of establishing foundational readiness to prevent adverse impacts and promote sustainable development. Accordingly, this study proposes a two-phase implementation approach: **Phase 1:** focuses on restoring the existing environment to accommodate forthcoming economic growth; **Phase 2:** emphasizes preparing the province to attract investment in target industries that align with Prachinburi's inherent strengths such as clean technology, integrated medical and healthcare industries, food and bio-based industries, and value-based tourism – which are consistent with the BCG economic model and the province's envisioned role as an innovation-driven economic hub. This approach aims to reduce development risks arising from insufficient foundational capacity, minimize social and environmental impacts, and enhance the province's ability to attract high-quality long-term investment.

2) Key Projects

Urgent Phase – Comprising Three Flagship Projects:

- (1) Municipal Solid Waste Management: Establishment of a fully integrated waste-to-energy facility.
- (2) Community Wastewater Management: Conduct area-based assessments to design appropriate wastewater collection networks and treatment systems following the Zero Liquid Discharge concept.
- (3) Land-Use Zoning: Formulation of land-use zoning measures to balance industrial and agricultural areas, in coordination with the Prachinburi Provincial Office of Public Works and Town & Country Planning.

In this regard, the implementation of urgent projects must proceed in parallel with efforts to build awareness and understanding among local communities regarding the role of EEC area development. It is essential that residents clearly understand the benefits that the EEC brings to their locality, thereby fostering cooperation and shared responsibility in managing and advancing sustainable economic development within the area.

Subsequent Phase – Ecosystem and Infrastructure Development:

This phase focuses on creating a supportive ecosystem and enhancing essential infrastructure and public utilities to attract investments in targeted industries. Activities include upgrading physical infrastructure, strengthening public utility systems to support economic expansion, and developing workforce capabilities to meet the needs of the industrial sector.

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	(1)
Executive Summary	(13)
สารบัญ	(28)
สารบัญตาราง	(34)
สารบัญรูปภาพ	(38)
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความเป็นมา.....	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-2
1.3 กลุ่มเป้าหมาย	1-2
1.4 ขอบเขตของการดำเนินงาน.....	1-3
1.5 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงาน	1-4
1.6 กรอบแนวทางการศึกษาและขั้นตอนการศึกษา.....	1-8
1.7 แนวทางการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา	1-15
บทที่ 2 เขตเศรษฐกิจพิเศษ	2-1
2.1 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ	2-1
2.2 เกณฑ์การคัดเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นกรณีศึกษา	2-3
2.2.1 นิยามของเขตเศรษฐกิจพิเศษ.....	2-3
2.2.2 หลักเกณฑ์การคัดเลือก 5 เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นกรณีศึกษา.....	2-4
2.3 ข้อมูลพื้นฐานของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ.....	2-5
2.3.1 เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) ประเทศจีน.....	2-5
2.3.2 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Jebel Ali Free Zone (JAFZA) เมืองดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์.....	2-9
2.3.3 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Masdar City Free Zone (MCFZ) เมืองอาบูดาบี สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	2-11
2.3.4 เขตเศรษฐกิจพิเศษยะโฮร์กับสิงคโปร์ (JS-SEZ) ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์	2-14
2.3.5 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Tshwane Automotive Special Economic Zone (TASEZ) ประเทศแอฟริกาใต้.....	2-20
2.4 การถอดบทเรียนของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ.....	2-23
2.4.1 เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) ประเทศจีน.....	2-23
2.4.2 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Jebel Ali Free Zone (JAFZA) เมืองดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	2-24
2.4.3 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Masdar City Free Zone (MCFZ) เมืองอาบูดาบี สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	2-25

2.4.4 เขตเศรษฐกิจพิเศษเยโฮร์กับสิงคโปร์ (JS-SEZ) ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์	2-27
2.4.5 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Tshwane Automotive Special Economic Zone (TASEZ) ประเทศแอฟริกาใต้.....	2-28
2.5 การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ และการถอดบทเรียนเพื่อประยุกต์ใช้ในการขยายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC).....	2-29
2.5.1 การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ.....	2-29
2.5.2 การถอดบทเรียนความสำเร็จจากเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาที่นำมาประยุกต์ใช้ในการขยายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) และการดำเนินนโยบายการทำงาน.....	2-31
2.6 หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความเหมาะสม	2-33
2.6.1 การวิเคราะห์หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ	2-33
2.6.2 ข้อเสนอหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความเหมาะสม.....	2-34
บทที่ 3 นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องและความสอดคล้องทางยุทธศาสตร์ ของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.....	3-1
3.1 นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ หรือแนวทางระดับประเทศ	3-4
3.1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580.....	3-4
3.1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566 – 2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)	3-5
3.1.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570	3-5
3.1.4 โมเดลเศรษฐกิจ BCG.....	3-5
3.1.5 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)	3-6
3.1.6 สรุปความสอดคล้องด้านนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ หรือแนวทางระดับประเทศ.....	3-6
3.2 แนวทางการพัฒนาภาคตะวันออก	3-7
3.2.1 แผนพัฒนาภาคตะวันออก พ.ศ. 2566-2570.....	3-7
3.2.2 แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) พ.ศ. 2566 – 2570	3-8
3.2.3 แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 (จันทบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว) พ.ศ. 2566 – 2570.....	3-9
3.2.4 สรุปความสอดคล้องด้านแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออก.....	3-11
3.3 แผน ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ EEC ที่เกี่ยวข้อง	3-12
3.3.1 แผนภาพรวมการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566 - 2570	3-12
3.3.2 แผนปฏิบัติการรายสาขาของ EEC ที่เกี่ยวข้อง	3-13
3.3.3 สรุปความสอดคล้องด้านแผน ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ EEC ที่เกี่ยวข้อง.....	3-19
3.4 แผนและยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรี.....	3-20
3.4.1 แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2566 – 2570.....	3-20

3.4.2 แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570	3-22
3.4.3 แนวทางการเชื่อมโยงจังหวัดปราจีนบุรีไปยังเขตเศรษฐกิจชายแดนในฝั่งแถบประเทศลาว กัมพูชาและเวียดนาม	3-24
3.4.4 สรุปความสอดคล้องด้านแผนและยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรี	3-25
3.5 สรุปความสอดคล้องต่อนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องและประเด็นทางยุทธศาสตร์	3-26
บทที่ 4 ข้อมูลพื้นฐานและบริบทการพัฒนาของจังหวัดปราจีนบุรี	4-1
4.1 มิติทำเลที่ตั้ง.....	4-1
4.1.1 ที่ตั้งและลักษณะทางภูมิศาสตร์	4-1
4.1.2 การปกครองและประชากร	4-1
4.1.3 ลักษณะเด่นของแต่ละอำเภอ	4-3
4.2 มิติเศรษฐกิจ.....	4-4
4.2.1 การเติบโตทางเศรษฐกิจ.....	4-4
4.2.2 โครงสร้างเศรษฐกิจ.....	4-6
4.2.3 การลงทุน	4-9
4.2.4 แหล่งอุตสาหกรรมในพื้นที่	4-11
4.2.5 โรงงานอุตสาหกรรม	4-12
4.3 มิติโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค	4-13
4.3.1 การคมนาคม.....	4-13
4.3.2 การประปา.....	4-22
4.3.3 ไฟฟ้า	4-24
4.3.4 บริการดิจิทัล.....	4-32
4.4 มิติสังคม	4-39
4.4.1 โครงสร้างประชากรและแรงงาน	4-39
4.4.2 การศึกษา	4-40
4.4.3 ความเหลื่อมล้ำทางรายได้.....	4-42
4.4.4 คุณภาพชีวิต	4-44
4.4.5 สาธารณสุข	4-48
4.5 มิติทรัพยากร.....	4-49
4.5.1 ทรัพยากรป่าไม้.....	4-49
4.5.2 แหล่งน้ำ.....	4-50
4.6 มิติการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม.....	4-54
4.6.1 ขยะและกากขยะอุตสาหกรรม	4-54
4.6.2 คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน	4-59

4.6.3 การจัดการน้ำเสีย.....	4-60
4.6.4 ปัญหาภัยธรรมชาติ (อุทกภัยและภัยแล้ง)	4-61
4.7 การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดปราจีนบุรี.....	4-65
4.7.1 ภาพรวมของการใช้ประโยชน์ที่ดิน	4-65
4.7.2 โครงสร้างระบบถนนในจังหวัดปราจีนบุรี	4-80
4.7.3 พื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมในจังหวัดปราจีนบุรี	4-82
4.8 สรุปภาพรวมบริบทจังหวัดปราจีนบุรี	4-86
บทที่ 5 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของจังหวัดปราจีนบุรี และศักยภาพเชิงพื้นที่ของแต่ละอำเภอ.....	5-1
5.1 การวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรีด้วย PESTEL	5-1
5.1.1 ภาพรวมของการวิเคราะห์ด้วยกรอบ PESTEL	5-1
5.1.2 แหล่งข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ด้วยกรอบ PESTEL	5-3
5.1.3 ผลการวิเคราะห์ PESTEL ของจังหวัดปราจีนบุรี.....	5-4
5.1.4 สรุปข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ PESTEL ของจังหวัดปราจีนบุรี	5-10
5.2 การวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรีด้วย SWOT	5-12
5.2.1 ภาพรวมของการวิเคราะห์ด้วยกรอบ SWOT	5-12
5.2.2 ผลการวิเคราะห์ SWOT ระดับจังหวัด	5-13
5.2.3 ผลการวิเคราะห์รายอำเภอ	5-21
5.3 สรุปภาพรวมจุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรี	5-38
5.4 สรุปผลการศึกษา	5-42
บทที่ 6 การคาดการณ์การใช้ทรัพยากรในจังหวัดปราจีนบุรี	6-1
6.1 การกำหนดฉากทัศน์การพยากรณ์	6-1
6.2 การพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ	6-5
6.2.1 แนวคิดและสมมติฐานในการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ	6-5
6.2.2 ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ	6-12
6.2.3 การวิเคราะห์ความเพียงพอของทรัพยากรน้ำ	6-18
6.3 การพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้า.....	6-20
6.3.1 แนวคิดการประมาณการความต้องการใช้ไฟฟ้าโดยแบบจำลองเศรษฐมิติ	6-20
6.3.2 เกณฑ์การคัดเลือกแบบจำลองอุปสงค์และข้อมูลที่ใช้	6-23
6.3.3 ผลการประมาณค่าอุปสงค์การใช้ไฟฟ้า	6-25
6.3.4 สมมติฐานในการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้า	6-25
6.3.5 ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้า ตามสาขาการใช้ไฟฟ้า.....	6-27
6.3.6 การวิเคราะห์ความเพียงพอของไฟฟ้า	6-31
6.4 ความต้องการใช้พลังงานสะอาดในภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการ CBAM	6-32

6.5 ความต้องการใช้ทรัพยากรสำหรับการลงทุนศูนย์ข้อมูล (Data Center) ในจังหวัดปราจีนบุรี	6-36
6.5.1 ความเหมาะสมของพื้นที่ปราจีนบุรีต่อการลงทุนด้านศูนย์ข้อมูล	6-36
6.5.2 การประมาณการความต้องการใช้ไฟฟ้าและน้ำของศูนย์ข้อมูล	6-38
6.6 การพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัล	6-43
6.6.1 แนวคิดและสมมติฐานการพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัล	6-44
6.6.2 ผลการพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัล	6-45
6.6.3 ความเพียงพอของบริการดิจิทัล	6-47
6.7 การพยากรณ์ความพร้อมของแรงงาน	6-49
6.7.1 แนวคิดและสมมติฐานการพยากรณ์ความต้องการแรงงาน	6-49
6.7.2 ผลการพยากรณ์ความต้องการแรงงาน และความพร้อมของแรงงาน	6-57
6.7.3 ผลการประเมินความพร้อมของแรงงาน	6-67
6.8 การพยากรณ์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม	6-69
6.8.1 ขยะชุมชน และขยะอุตสาหกรรม	6-69
6.8.2 น้ำเสียของชุมชน	6-72
6.8.3 มลภาวะ	6-73
6.9 สรุปเกี่ยวกับการคาดการณ์การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	6-74
บทที่ 7 การประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment) จากการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมายังจังหวัดปราจีนบุรี	7-1
7.1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	7-1
7.1.1 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	7-2
7.1.2 กิจกรรมและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละมิติ	7-7
7.2 ผลกระทบทางสังคมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม	7-19
7.2.1 ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติสังคม (Social Impact)	7-19
7.2.2 ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติเศรษฐกิจ (Economic Impact)	7-24
7.2.3 ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติสิ่งแวดล้อม (Environment Impact)	7-28
7.2.4 บทสังเคราะห์ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำแนกตามมิติ	7-31
7.3 เส้นทางผลกระทบ (Impact Pathway)	7-32
7.3.1 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอเมืองปราจีนบุรี	7-36
7.3.2 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอกบินทร์บุรี	7-36
7.3.3 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอศรีมหาโพธิ์	7-36
7.3.4 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอศรีมโหสถ	7-37
7.3.5 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอบ้านสร้าง	7-38
7.3.6 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอประจันตคาม	7-38

7.3.7 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอชาติ	7-39
7.4 สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (SIA)	7-39
7.4.1 สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบระดับพื้นที่	7-39
7.4.2 สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบระดับประเทศ	7-40
7.4.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายจาก SIA	7-41
บทที่ 8 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะทางนโยบาย	8-1
8.1 สรุปภาพรวมผลการศึกษา	8-1
8.1.1 หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความเหมาะสมจากกรณีศึกษาต่างประเทศ	8-1
8.1.2 ความสอดคล้องของเป้าหมายต่อยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนา	8-2
8.1.3 ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดปราจีนบุรี	8-3
8.1.4 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี	8-7
8.1.5 แนวโน้มการใช้ทรัพยากร	8-9
8.1.6 การประเมินผลกระทบ (Social Impact Assessment – SIA)	8-14
8.2 สรุปความเหมาะสมของการผนวกกรมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่ EEC	8-16
8.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายและโครงการสำคัญเร่งด่วน	8-20
8.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	8-21
8.3.2 รายละเอียดโครงการสำคัญเร่งด่วน	8-25
8.3.3 รายละเอียดโครงการระยะที่ 2 (ระยะถัดไป)	8-33
เอกสารอ้างอิง	a

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1	แผนการดำเนินงานภาพรวมของโครงการ.....	1-5
ตารางที่ 1.2	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่คาดหวังจากการสัมภาษณ์	1-16
ตารางที่ 2.1	โครงการและสิทธิประโยชน์ทางภาษีของเขตเศรษฐกิจพิเศษ JS-SEZ	2-19
ตารางที่ 2.2	การถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ	2-24
ตารางที่ 2.3	การถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษ JAFZA	2-25
ตารางที่ 2.4	การถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษ MCFZ	2-26
ตารางที่ 2.5	การถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษ JS-SEZ.....	2-27
ตารางที่ 2.6	การถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษ TASEZ	2-28
ตารางที่ 2.7	การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษใน 5 เขตพื้นที่กรณีศึกษา	2-30
ตารางที่ 4.1	สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำนวนเงินทุน และจำนวนคนงาน จำแนกตามอำเภอ ในจังหวัด ปราจีนบุรี พ.ศ. 2567	4-13
ตารางที่ 4.2	รายการทางหลวงแผ่นดินภายในพื้นที่รับผิดชอบของแขวงทางหลวงปราจีนบุรี.....	4-15
ตารางที่ 4.3	รายการทางหลวงชนบทภายในพื้นที่รับผิดชอบของแขวงทางหลวงชนบทปราจีนบุรี.....	4-16
ตารางที่ 4.4	รายการสถานีรถไฟในเขตจังหวัดปราจีนบุรี	4-21
ตารางที่ 4.5	สถิติการประปาส่วนภูมิภาคของจังหวัดปราจีนบุรี ในปี พ.ศ. 2567	4-23
ตารางที่ 4.6	ความต้องการใช้น้ำของจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2567.....	4-24
ตารางที่ 4.7	สถิติเบื้องต้นของปริมาณหน่วยจำหน่ายไฟฟ้าตลอดปีของจังหวัดปราจีนบุรี (หน่วย: GWh)... 4-27	
ตารางที่ 4.8	สัดส่วนการใช้พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยแต่ละประเภทในจังหวัดปราจีนบุรี	4-28
ตารางที่ 4.9	สัดส่วนการใช้พลังงานไฟฟ้าและปริมาณการใช้ไฟฟ้าปี 2567 จำแนกตามสาขาเศรษฐกิจใน จังหวัดปราจีนบุรี	4-28
ตารางที่ 4.10	สถิติเบื้องต้นของค่าไฟเฉลี่ยต่อหน่วยในจังหวัดปราจีนบุรี (หน่วย: บาทต่อหน่วย)	4-29
ตารางที่ 4.11	สถิติเบื้องต้นของจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ยในจังหวัดปราจีนบุรี (หน่วย: ราย).....	4-30
ตารางที่ 4.12	กำลังการผลิตไฟฟ้าในจังหวัดปราจีนบุรีจำแนกตามประเภทโรงไฟฟ้า ปี พ.ศ.2568	4-31
ตารางที่ 4.13	จำนวนคอมพิวเตอร์ จำนวนโทรศัพท์มือถือ และผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ในจังหวัดปราจีนบุรี.....	4-32
ตารางที่ 4.14	ข้อมูลสถาบันการศึกษาอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ในจังหวัดปราจีนบุรี.....	4-40
ตารางที่ 4.15	การผลิตกำลังคน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี	4-41
ตารางที่ 4.16	พื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย ในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี	4-50

ตารางที่ 4.17 ความจุอ่างเก็บน้ำในจังหวัดปราจีนบุรี	4-53
ตารางที่ 4.18 ปริมาณและสถานที่จัดการขยะมูลฝอยในจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2567	4-56
ตารางที่ 4.19 รายละเอียดสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2567	4-57
ตารางที่ 4.20 ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index: WQI) ในจังหวัดปราจีนบุรี รายแม่น้ำ พ.ศ. 2560-2567	4-60
ตารางที่ 4.21 พื้นที่ประเภทการใช้ที่ดินของผังเมืองของจังหวัดปราจีนบุรี	4-65
ตารางที่ 4.22 พื้นที่อุตสาหกรรม (U5) แยกตามผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี	4-74
ตารางที่ 4.23 ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินจำแนกรายประเภทการใช้ที่ดินจากกรมพัฒนาที่ดิน ปี 2561 2564 และ 2568	4-75
ตารางที่ 4.24 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างปี 2561-2564 (หน่วย: ไร่)	4-76
ตารางที่ 4.25 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างปี 2564-2568 (หน่วย: ไร่)	4-77
ตารางที่ 5.1 สรุปผลการวิเคราะห์ PESTEL ของจังหวัดปราจีนบุรี	5-11
ตารางที่ 5.2 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอเมืองปราจีนบุรี	5-19
ตารางที่ 5.3 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอกบินทร์บุรี	5-22
ตารางที่ 5.4 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอสรีมหาโพธิ	5-25
ตารางที่ 5.5 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอสรีมโหสถ	5-28
ตารางที่ 5.6 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอบ้านสร้าง	5-31
ตารางที่ 5.7 จุดแข็งและข้อจำกัดอำเภوبرจันตคาม	5-33
ตารางที่ 5.8 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอนาดี	5-36
ตารางที่ 5.9 จุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละอำเภอ	5-39
ตารางที่ 5.10 สรุปข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่	5-41
ตารางที่ 6.1 อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของจังหวัดปราจีนบุรี	6-2
ตารางที่ 6.2 ผลการพยากรณ์จำนวนประชากรในจังหวัดปราจีนบุรี	6-4
ตารางที่ 6.3 แสดงพื้นที่เพาะปลูกและปริมาณการใช้น้ำตามชนิดของพืชที่มี การเพาะปลูกในจังหวัด ปี พ.ศ. 2566	6-7
ตารางที่ 6.4 อัตราความต้องการใช้น้ำและจำนวนสัตว์ของจังหวัดปราจีนบุรี ในปี 2566	6-8

ตารางที่ 6.5 ตารางสรุปแนวคิดและสมมติฐานในการประมาณการความต้องการใช้น้ำ	6-10
ตารางที่ 6.6 สรุปข้อมูลที่ใช้ในการประมาณการความต้องการใช้น้ำ	6-12
ตารางที่ 6.7 ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำกรณีไม่เข้าร่วมใน EEC.....	6-13
ตารางที่ 6.8 อัตราการเจริญเติบโตของความต้องการใช้น้ำกรณีไม่เข้าร่วมใน EEC	6-14
ตารางที่ 6.9 ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำกรณีเข้าร่วมใน EEC.....	6-15
ตารางที่ 6.10 อัตราการเจริญเติบโตของความต้องการใช้น้ำกรณีเข้าร่วมใน EEC	6-16
ตารางที่ 6.11 เปรียบเทียบผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ	6-17
ตารางที่ 6.12 ความต้องการใช้น้ำในกรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมใน EEC ปริมาณน้ำที่เกินและที่ขาดแคลน	6-19
ตารางที่ 6.13 สรุปปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การใช้ไฟฟ้า แบ่งตามประเภทผู้ใช้ไฟฟ้า	6-22
ตารางที่ 6.14 ข้อมูลที่ใช้ในการพยากรณ์	6-24
ตารางที่ 6.15 รูปแบบการประมาณค่าและสมการที่ใช้ในการคำนวณความต้องการใช้ไฟฟ้า.....	6-25
ตารางที่ 6.16 แสดงอัตราการเติบโตต่อปีแบบทบต้นของปัจจัยที่ใช้ในการพยากรณ์	6-26
ตารางที่ 6.17 ผลการพยากรณ์ไฟฟ้าตามสาขาผู้ใช้หลักกรณีไม่เข้าร่วม EEC.....	6-28
ตารางที่ 6.18 ผลการพยากรณ์ไฟฟ้าตามสาขาผู้ใช้หลักกรณีเข้าร่วม EEC.....	6-29
ตารางที่ 6.19 อัตราการเติบโตของความต้องการใช้ไฟฟ้าตามสาขาผู้ใช้หลัก กรณีไม่เข้าร่วมและเข้าร่วมใน EEC	6-30
ตารางที่ 6.20 จำนวนโรงงานและปริมาณการใช้ไฟฟ้าสำหรับโรงงานกลุ่ม CBAM ในจังหวัดปราจีนบุรี.....	6-33
ตารางที่ 6.21 ผลพยากรณ์ปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจาก CBAM	6-35
ตารางที่ 6.22 สมมติฐานหลักที่ใช้ในการประมาณการใช้ทรัพยากรของศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรี	6-41
ตารางที่ 6.23 ผลการประมาณการความต้องการใช้ไฟฟ้าของศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2570–2580	6-42
ตารางที่ 6.24 ผลการประมาณการความต้องการใช้น้ำของศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรี.....	6-43
ตารางที่ 6.25 การพยากรณ์อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชากรในจังหวัดปราจีนบุรี	6-46
ตารางที่ 6.26 จำนวนแรงงานรายปี แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2563 ถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567	6-51

ตารางที่ 6.27 ระดับการศึกษาที่สำเร็จของแรงงาน แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมี ศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567	6-53
ตารางที่ 6.28 สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาของแรงงาน (ISCED) แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัด ปราจีนบุรีมีศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567	6-55
ตารางที่ 6.29 พยากรณ์อุปสงค์แรงงานของจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 10 ปี แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมาย ทั้ง 7 อุตสาหกรรมที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ (กรณีอัตราการเติบโตแบบ CAGR)	6-57
ตารางที่ 6.30 ประเมินการจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2580	6-60
ตารางที่ 6.31 จำนวนสถานศึกษา อาจารย์ และนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา	6-61
ตารางที่ 6.32 กิจกรรมหลักและงบประมาณของกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงาน ในจังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567	6-63
ตารางที่ 6.33 จำนวนแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2567	6-66
ตารางที่ 6.34 การพยากรณ์ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน	6-70
ตารางที่ 6.35 การพยากรณ์ปริมาณน้ำเสียชุมชน	6-72
ตารางที่ 7.1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการขยายพื้นที่เขตพัฒนาภาคตะวันออก	7-3
ตารางที่ 8.1 ความกังวลและความคาดหวังของคนในพื้นที่ปราจีนบุรีต่อ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)	8-16
ตารางที่ 8.2 โครงการสำคัญเร่งด่วน	8-31
ตารางที่ 8.3 โครงการระยะที่ 2 (ระยะถัดไป)	8-41

สารบัญรูปรูปภาพ

รูปที่ 1.1 กรอบแนวทางการศึกษา (Conceptual framework) ในการดำเนินงานโครงการ.....	1-9
รูปที่ 2.1 ประเภทของเขตเศรษฐกิจพิเศษ	2-3
รูปที่ 2.2 พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ	2-5
รูปที่ 2.3 พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ JAFZA	2-9
รูปที่ 2.4 พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ MCFZ	2-12
รูปที่ 2.5 พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ JS-SEZ.....	2-15
รูปที่ 2.6 พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ TASEZ	2-21
รูปที่ 3.1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องทางยุทธศาสตร์ของการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกไปยัง จังหวัดปราจีนบุรี	3-2
รูปที่ 4.1 แผนที่ระยะทางจากศาลากลางจังหวัดปราจีนบุรีไปยังจังหวัดและจุดยุทธศาสตร์สำคัญ	4-2
รูปที่ 4.2 เขตการปกครอง ขนาดพื้นที่ และความหนาแน่นของประชากร ของจังหวัดปราจีนบุรี รายอำเภอ พ.ศ. 2567	4-3
รูปที่ 4.3 อันดับขนาดเศรษฐกิจรายจังหวัด ปี 2566	4-5
รูปที่ 4.4 อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวม เปรียบเทียบทั่วราชอาณาจักร รายจังหวัดใน EEC (ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา) ค่าเฉลี่ยของ 3 จังหวัดใน EEC และ ปราจีนบุรี พ.ศ. 2556-2566	4-5
รูปที่ 4.5 สัดส่วน GPP จังหวัดปราจีนบุรี รายภาคอุตสาหกรรม (ร้อยละ) พ.ศ. 2556-2566	4-6
รูปที่ 4.6 แหล่งอุตสาหกรรม แหล่งเพาะปลูก และแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญ รายอำเภอ ในจังหวัดปราจีนบุรี	4-9
รูปที่ 4.7 การยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนในจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2561-2567	4-10
รูปที่ 4.8 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2564-2567 (แห่ง).....	4-12
รูปที่ 4.9 แผนที่โครงสร้างพื้นฐานทางถนนของจังหวัดปราจีนบุรี	4-17
รูปที่ 4.10 โครงข่ายทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง ตามแผนแม่บททางหลวงพิเศษระหว่างเมือง พ.ศ. 2560- 2579	4-19
รูปที่ 4.11 แนวเส้นทางโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองในอนาคตที่ผ่านจังหวัดปราจีนบุรี	4-20
รูปที่ 4.12 แผนที่โครงสร้างพื้นฐานทางรางของจังหวัดปราจีนบุรี.....	4-22
รูปที่ 4.13 แผนที่การประสานส่วนภูมิภาคในจังหวัดปราจีนบุรี	4-23
รูปที่ 4.14 แผนที่ความครอบคลุมของเครือข่าย 2G/3G/4G/5G (Network Coverage) รายผู้ให้บริการ เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี รายอำเภอ ตุลาคม พ.ศ. 2568.....	4-35
รูปที่ 4.15 ความเร็วในการดาวน์โหลด (Download Bitrate) รายผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ใน พื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี รายอำเภอ ตุลาคม พ.ศ. 2568.....	4-38

รูปที่ 4.16 สัดส่วนและจำนวนประชากรของจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2556, 2560, 2565–2567	4-40
รูปที่ 4.17 อัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา (ร้อยละ) เปรียบเทียบทั่วราชอาณาจักร ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรี พ.ศ. 2558–2566	4-42
รูปที่ 4.18 ค่าสัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายได้ เปรียบเทียบทั่วราชอาณาจักร ภาคกลาง 3 จังหวัดใน EEC และปราจีนบุรี พ.ศ. 2560, 2562, 2564 และ 2566	4-43
รูปที่ 4.19 แนวโน้มดัชนีความก้าวหน้าของคน Human Achievement Index (HAI) เปรียบเทียบทั่ว ราชอาณาจักร ภาคตะวันออก EEC และปราจีนบุรี พ.ศ. 2558–2566.....	4-44
รูปที่ 4.20 แนวโน้มดัชนีย่อย HAI ใน 8 ด้าน เปรียบเทียบทั่วราชอาณาจักร ภาคตะวันออก EEC และ ปราจีนบุรี พ.ศ. 2558–2566	4-47
รูปที่ 4.21 แผนที่ลุ่มแม่น้ำ และอ่างเก็บน้ำในจังหวัดปราจีนบุรี.....	4-52
รูปที่ 4.22 ปริมาณขยะมูลฝอยในจังหวัดปราจีนบุรี (ตันต่อวัน) พ.ศ. 2558 - 2567.....	4-55
รูปที่ 4.23 แผนที่แสดงสถานะความถูกต้องของระบบกำจัดขยะมูลฝอย ในจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2567	4-56
รูปที่ 4.24 ปริมาณของเสียอันตรายในจังหวัดปราจีนบุรี (ตัน) พ.ศ. 2563–2567	4-59
รูปที่ 4.25 พื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มในจังหวัดปราจีนบุรี.....	4-61
รูปที่ 4.26 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในจังหวัดปราจีนบุรี	4-62
รูปที่ 4.27 พื้นที่เสี่ยงภัยจากช้างป่าในจังหวัดปราจีนบุรี.....	4-63
รูปที่ 4.28 พื้นที่เสี่ยงภัยจากหมีในจังหวัดปราจีนบุรี	4-63
รูปที่ 4.29 พื้นที่เสี่ยงภัยจากกระทิงในจังหวัดปราจีนบุรี.....	4-64
รูปที่ 4.30 พื้นที่เสี่ยงภัยจากลิงในจังหวัดปราจีนบุรี	4-64
รูปที่ 4.31 ผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี	4-66
รูปที่ 4.32 แผนที่สภาพการที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2561	4-69
รูปที่ 4.33 แผนที่สภาพการที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2564	4-70
รูปที่ 4.34 แผนที่สภาพการที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2568	4-70
รูปที่ 4.35 พื้นที่อุตสาหกรรมรายอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี	4-71
รูปที่ 4.36 การกระจายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรม (U5) ณ ปี 2568.....	4-72
รูปที่ 4.37 ผังเมืองรวมและพื้นที่อุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี ณ ปี 2568	4-73
รูปที่ 4.38 ผังเมืองรวมและพื้นที่อุตสาหกรรมในอำเภอศรีมหาโพธิ์และอำเภอกบินทร์บุรี	4-74
รูปที่ 4.39 การใช้ประโยชน์ที่ดินรายอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรี	4-78
รูปที่ 4.40 เส้นถนนจังหวัดปราจีนบุรี.....	4-81
รูปที่ 4.41 พื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมในจังหวัดปราจีนบุรี.....	4-83
รูปที่ 4.42 ผังเมืองรวมและพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมในจังหวัดปราจีนบุรี	4-84
รูปที่ 4.43 ผังเมืองรวมและพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมในอำเภอศรีมหาโพธิ์และอำเภอกบินทร์บุรี	4-85

รูปที่ 5.1 The SWOT Analysis	5-12
รูปที่ 5.2 แผนผังการวิจัย	5-13
รูปที่ 5.3 การวิเคราะห์ SWOT ระดับจังหวัด	5-14
รูปที่ 6.1 ผลการพยากรณ์ผลผลิตมวลรวมจังหวัดปราจีนบุรี	6-3
รูปที่ 6.2 ผลการพยากรณ์จำนวนประชากรในจังหวัดปราจีนบุรี.....	6-4
รูปที่ 6.3 ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำในจังหวัดปราจีนบุรี (หน่วย: ล้าน ลบ.ม.).....	6-17
รูปที่ 6.4 สัดส่วนความต้องการใช้น้ำ	6-18
รูปที่ 6.5 แสดงผังกระบวนการสร้างแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา.....	6-24
รูปที่ 6.6 ผลการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าของจังหวัดปราจีนบุรี	6-30
รูปที่ 6.7 สัดส่วนการใช้ไฟฟ้ารายสาขาของจังหวัดปราจีนบุรี	6-31
รูปที่ 6.8 การพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัลของจังหวัดปราจีนบุรี	6-47
รูปที่ 6.9 การพยากรณ์ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมาย	6-59
รูปที่ 6.10 การพยากรณ์ปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรม	6-71
รูปที่ 6.11 แนวโน้มค่าเฉลี่ย PM10 และ PM2.5.....	6-73
รูปที่ 7.1 แผนภาพสรุปลักษณะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในการขับเคลื่อนกิจกรรม	7-17
รูปที่ 8.1 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพระดับอำเภอ	8-9
รูปที่ 8.2 สรุปกรอบการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	8-17
รูปที่ 8.3 แผนการดำเนินงานโครงการระยะที่ 2 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2570 เป็นต้นไป	8-44

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมา

เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง หากได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และสอดคล้องกับหลักการพัฒนาย่างยั่งยืนจะช่วยให้การใช้ที่ดินเป็นไปอย่างเหมาะสม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และส่งเสริมพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงที่สร้างนวัตกรรมและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบกับกฎหมายเดิมไม่เอื้อต่อการพัฒนาเชิงบูรณาการ ทำให้การพัฒนาแยกส่วนและขาดความเชื่อมโยงด้านสาธารณูปโภค จึงเป็นที่มาของการกำหนดให้ภาคตะวันออกเป็น “เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” โดยมีวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ดังนี้

(1) พัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

(2) จัดให้มีการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จครบวงจรเพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการประกอบกิจการ

(3) จัดทำโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่มีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่อง ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบโดยสมบูรณ์

(4) กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของพื้นที่ โดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาย่างยั่งยืน

(5) พัฒนาเมืองให้มีความทันสมัยระดับนานาชาติที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยอย่างสะดวก ปลอดภัย เข้าถึงได้โดยถ้วนหน้าและการประกอบกิจการอย่างมีคุณภาพ

พื้นที่ EEC ประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development Project: ESB) ให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย และเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) ที่มีการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งในเชิงประเด็นของการพัฒนา และความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการลงทุนอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศรวม 12 ประเภท ประกอบด้วย อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัล อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และอุตสาหกรรมพัฒนาบุคลากรและการศึกษา ซึ่งมีความคืบหน้าอย่างเป็นรูปธรรมในหลายมิติ ครอบคลุมเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2567 คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) ประกอบด้วยสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย ได้เข้าหารือพร้อมมอบสมุดปกขาวข้อเสนอทางเศรษฐกิจต่อนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ EEC คือการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจะช่วยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ พัฒนานวัตกรรมและ

เทคโนโลยี ยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน และกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจทั่วประเทศ ส่งผลให้คนไทยมีงานที่มีคุณภาพรายได้สูง และเศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืน โดยมีหนึ่งในข้อเสนอแนะระยะเร่งด่วน คือ ผลักดันและขับเคลื่อนให้เกิดการลงทุนในพื้นที่อีอีซี โดยเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ให้แล้วเสร็จตามแผนงานการจัดทำสิทธิประโยชน์เพื่อจูงใจและดึงดูดการลงทุน และเสนอให้เพิ่มจังหวัดปราจีนบุรี เป็นอีก 1 จังหวัดที่รวมอยู่ในพื้นที่ EEC

จากเหตุผลดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) จึงมีความจำเป็นในการศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการขยายพื้นที่ EEC โดยครอบคลุมทุกมิติทั้งศักยภาพ โอกาส ข้อจำกัดและประเด็นที่ต้องพัฒนาเพื่อให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูมิภาคมีความเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ และมีส่วนช่วยขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาความเหมาะสมและศักยภาพของพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีในการขยายเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยครอบคลุมทุกมิติทั้งศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัด รวมถึงแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Use) ในจังหวัดปราจีนบุรี

2) เพื่อศึกษาประมาณการความต้องการใช้ทรัพยากรในพื้นที่และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ จากการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกจังหวัดของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดบทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีที่เชื่อมโยงกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวมถึงประเด็นและโครงการสำคัญที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม

1.3 กลุ่มเป้าหมาย

หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

1.4 ขอบเขตของการดำเนินงาน

ที่ปรึกษาจะต้องดำเนินการศึกษา และจัดทำรายงานตามหลักวิธีปฏิบัติที่ดีและมาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตการดำเนินงานภายใต้ความรับผิดชอบและค่าใช้จ่ายของที่ปรึกษาทั้งหมดไม่น้อยกว่าที่กำหนดดังต่อไปนี้

1.4.1 ศึกษาความสอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และแผนงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1.4.2 ศึกษาแนวทางหรือหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเมืองหรือพื้นที่ เพื่อดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยใช้กรณีศึกษาจากต่างประเทศ อย่างน้อย 3 ประเทศ ตามที่ สกพอ. กำหนดพร้อมวิเคราะห์แนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ในกรณีของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

1.4.3 ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกจังหวัดของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ให้เห็นถึงศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัด สำหรับจัดทำข้อเสนอแนะ

เพื่อการพัฒนา โดยรวบรวมข้อมูล ศึกษา และวิเคราะห์สภาพข้อเท็จจริงในภาพรวมของจังหวัดปราจีนบุรี ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่อไปนี้

- 1) เศรษฐกิจ
- 2) สังคม
- 3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4) โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคม และโลจิสติกส์
- 5) การใช้ประโยชน์ที่ดิน และความเหมาะสมของผังเมืองปัจจุบัน
- 6) อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

1.4.4 ศึกษาวิเคราะห์จุดเด่นและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่หรืออำเภอของจังหวัดปราจีนบุรีที่มีส่วนเชื่อมโยงและสนับสนุนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อกำหนดบทบาทหรือโอกาสในการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่หรืออำเภอ โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอนาดี อำเภอบ้านสร้าง อำเภอประจันตคาม อำเภอศรีมหาโพธิ และอำเภอศรีมโหสถ จำนวนอย่างน้อย 2 ครั้งต่ออำเภอ ครั้งละ 1 วัน โดยมีผู้ร่วมเจ้าหน้าที่ สกพอ. และที่ปรึกษา จำนวนรวมต่อครั้งไม่น้อยกว่า 30 คน หรือตามที่ สกพอ. กำหนด

1.4.5 ประเมินการแนวโน้มการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ จากการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกจังหวัดของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยครอบคลุมอย่างน้อยในประเด็น

- 1) ความต้องการใช้น้ำ พลังงานไฟฟ้า (พลังงานฟอสซิล และพลังงานสะอาด) และบริการดิจิทัล
- 2) ความเพียงพอของกำลังแรงงาน
- 3) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เช่น มลภาวะ ขยะ น้ำเสีย

1.4.6 จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดบทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีที่เชื่อมโยงกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พร้อมเสนอแนะความเหมาะสมของการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายในแต่ละพื้นที่

1.4.7 จัดทำข้อเสนอแนะประเด็นที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม รวมถึงโครงการหลักที่จำเป็นเร่งด่วน (Flagship Projects) ในการสนับสนุนความสำเร็จของโครงการฯ

1.4.8 จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวนอย่างน้อย 2 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน โดยมีภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมรับฟังความคิดเห็น โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวนรวมไม่น้อยกว่า 300 คน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาพรวมของโครงการฯ รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแผนงานให้เหมาะสม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) จัดประชุมแนะนำโครงการ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง
- 2) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อรายงานผลการศึกษาโครงการจัดจ้างที่ปรึกษาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี

1.4.9 จัดทำคลิปวิดีโอแบบย่อ เพื่อแนะนำโครงการฯ ที่มีความละเอียดของภาพ และเสียงมีความคมชัดและคุณภาพสูง (High Definition) จำนวน 1 ชุด และคลิปวิดีโอสรุปผลการศึกษา จำนวน 1 ชุด มีความยาวชุดละไม่เกิน 3 นาที

1.5 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงาน

ที่ปรึกษาจะต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในสัญญาและส่งมอบงานตามขอบเขตของการดำเนินงานภายในระยะเวลา 240 วัน นับถัดจากวันที่ลงนามในสัญญา โดยมีแผนการดำเนินงานตามตารางที่ 1.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 แผนการดำเนินงานภาพรวมของโครงการ

วิธีการศึกษา ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน	เดือนที่							
	1	2	3	4	5	6	7	8
ส่งรายงานงวดที่ 1: รายงานเริ่มต้นการทำงาน (Inception Report) ครอบคลุมเนื้อหาขอบเขตของการดำเนินงาน ประกอบด้วย แผนการดำเนินโครงการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา และการวิเคราะห์นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้อง	★							
1) ศึกษาความสอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และแผนงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง								
2) ศึกษาแนวทางหรือหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเมืองหรือพื้นที่ เพื่อดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยใช้กรณีศึกษาจากต่างประเทศ อย่างน้อย 3 ประเทศ ตามที่ สกพอ. กำหนดพร้อมวิเคราะห์แนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้กรณีของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก								
3) ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกหนึ่งจังหวัดของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ให้เห็นถึงศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัด สำหรับจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา โดยรวบรวมข้อมูล ศึกษา และวิเคราะห์สภาพข้อเท็จจริงในภาพรวมของจังหวัดปราจีนบุรีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่อไปนี้ 1) เศรษฐกิจ 2) สังคม 3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมและโลจิสติกส์ 5) การใช้ประโยชน์ที่ดิน และความเหมาะสมของผังเมืองปัจจุบัน 6) อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา								
4) ศึกษาวิเคราะห์จุดเด่นและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่หรืออำเภอของจังหวัดปราจีนบุรีที่มีส่วนเชื่อมโยงและสนับสนุนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อกำหนดบทบาทหรือโอกาสในการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่หรืออำเภอ โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปราจีนบุรี								

วิธีการศึกษา ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน	เดือนที่							
	1	2	3	4	5	6	7	8
อำเภอภินทรบุรี อำเภอนาดี อำเภอบ้านสร้าง อำเภอประจันตคาม อำเภอศรีมหาโพธิ และอำเภอศรีมโหสถ จำนวนอย่างน้อย 2 ครั้งต่ออำเภอ ครั้งละ 1 วัน								
ส่งรายงานงวดที่ 2: รายงานความก้าวหน้า (Progress Report) ครอบคลุมเนื้อหาตามขอบเขตการดำเนินงานข้อ 1 - 4				★				
5) ประเมินการแนวโน้มการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ จากการผนวกรวม จังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกจังหวัดของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยครอบคลุมอย่างน้อยในประเด็น 1) ความต้องการใช้น้ำ พลังงานไฟฟ้า (พลังงานฟอสซิล และพลังงานสะอาด) และบริการดิจิทัล 2) ความเพียงพอของกำลังแรงงาน 3) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เช่น มลภาวะ ขยะ น้ำเสีย								
6) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดบทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีที่เชื่อมโยงกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก พร้อมเสนอแนะความเหมาะสมของการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายในแต่ละพื้นที่								
7) จัดทำข้อเสนอแนะประเด็นที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม รวมถึงโครงการหลักที่จำเป็นเร่งด่วน (Flagship Projects) ในการสนับสนุนความสำเร็จของโครงการฯ								
8) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวนอย่างน้อย 2 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน โดยมีภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมรับฟังความคิดเห็น โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวนรวมไม่น้อยกว่า 300 คน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาพรวมของโครงการฯ รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแผนงานให้เหมาะสมโดยมี รายละเอียด ดังนี้								
1) จัดประชุมแนะนำโครงการ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง								
2) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อรายงานผลการศึกษาโครงการจัดจ้างที่ปรึกษาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยาย พื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี								
ส่งรายงานงวดที่ 3: ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ (Draft Final Report)								★

วิธีการศึกษา ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน	เดือนที่							
	1	2	3	4	5	6	7	8
ครอบคลุมเนื้อหาตามขอบเขตการดำเนินงานข้อ 1 - 8								
9) จัดทำคลิปวิดีโอแบบย่อ เพื่อแนะนำโครงการฯ ที่มีความละเอียดของภาพ และเสียงมีความคมชัดและคุณภาพสูง (High Definition) จำนวน 1 ชุด และคลิปวิดีโอสรุปผลการศึกษา จำนวน 1 ชุด มีความยาวชุดละไม่เกิน 3 นาที								
ส่งรายงานงวดที่ 4: รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) ภาษาไทย พร้อมรายงานสรุปผู้บริหาร (Executive Summary) ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ครอบคลุมเนื้อหาตามขอบเขตการดำเนินงานข้อ 1 - 9								★

ที่มา: โดยที่ปรึกษา

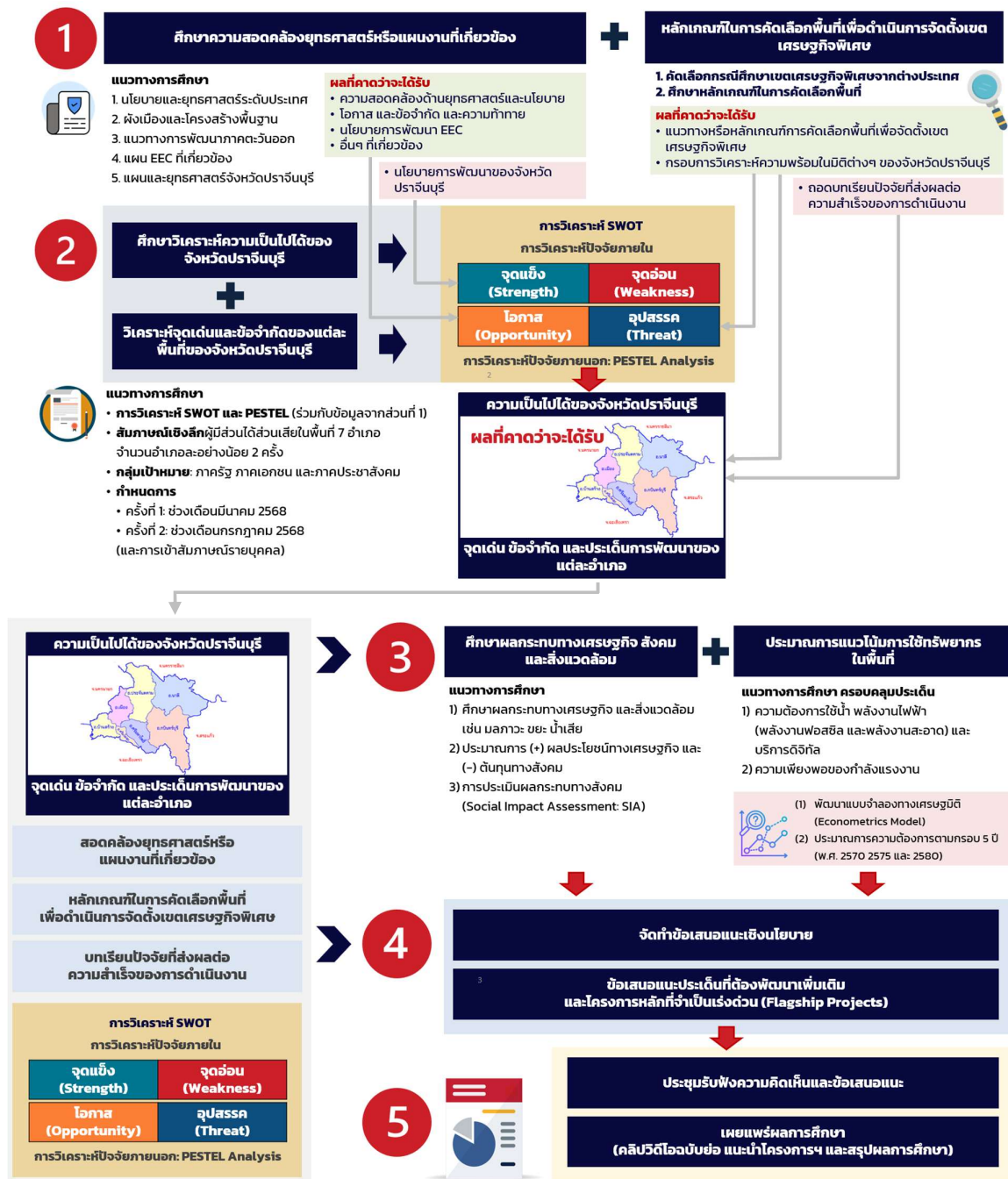
1.6 กรอบแนวทางการศึกษาและขั้นตอนการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของโครงการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประจำปีงบประมาณ 2568 ที่ต้องการศึกษาความเหมาะสมและศักยภาพของพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีในการขยายเป็นพื้นที่ EEC โดยครอบคลุมทุกมิติทั้งศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัด แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Use) ในจังหวัดปราจีนบุรี รวมถึงการศึกษาประมาณการความต้องการใช้ทรัพยากรในพื้นที่และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ จากการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดบทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีที่เชื่อมโยงกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวมถึงประเด็นและโครงการสำคัญที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม

เมื่อพิจารณาขอบเขตการดำเนินงานสามารถสรุปเป็นกรอบแนวทางการศึกษา (Conceptual framework) ในการดำเนินงานได้ดังรูปที่ 1.1 ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการศึกษา 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1	ศึกษาความสอดคล้องของยุทธศาสตร์และแนวทางการคัดเลือกพื้นที่
ขั้นตอนที่ 2	การศึกษาความเป็นไปได้ของการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้ากับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
ขั้นตอนที่ 3	ศึกษาผลกระทบต่อพื้นที่จากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ขั้นตอนที่ 4	การจัดทำข้อเสนอแนะ
ขั้นตอนที่ 5	การเผยแพร่ผลการศึกษา

ซึ่งรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนการศึกษาแสดงรายละเอียดไว้ในส่วนถัดไป

รูปที่ 1.1 กรอบแนวทางการศึกษา (Conceptual framework) ในการดำเนินงานโครงการ
ที่มา: โดยที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 1: ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์และแนวทางการคัดเลือกพื้นที่

การศึกษาในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของแนวทางการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีกับ EEC ผ่านการศึกษาวិเคราะห์ความสอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และแผนงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอย่างน้อยประกอบด้วย

- (1) พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561
- (2) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)
- (3) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566 – 2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)
- (4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)
- (5) โมเดลเศรษฐกิจ BCG
- (6) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)
- (7) แผนภาพรวมการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2566 - 2570)
- (8) แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2566 – 2570

จากนั้น เพื่อให้แนวทางการพิจารณาขยายพื้นที่ EEC เป็นไปอย่างสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของต่างประเทศ งานศึกษาครั้งนี้จึงได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวทางหรือหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเมืองหรือพื้นที่เพื่อดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยใช้กรณีศึกษาจากต่างประเทศอย่างน้อย 3 ประเทศ ตามที่ สกพอ. กำหนดพร้อมวิเคราะห์แนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ในกรณีของ EEC โดยผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ แนวทางหรือหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจากประสบการณ์ในต่างประเทศที่สามารถนำมาเป็นบทเรียนในการขยายพื้นที่ EEC ไปยังปราจีนบุรี ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ (Success factor) การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลเบื้องต้นที่นำมาจากการศึกษาที่เกี่ยวข้อง อาทิ

- กรอบแนวคิดของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของอาเซียน ASEAN Guidelines for Special Economic Zones (SEZs) Development and Collaboration โดยกรอบดังกล่าวจะมีเกณฑ์ชี้วัด 19 ตัวที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทางการพัฒนา การสร้างระบบนิเวศของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดการทางกฎระเบียบและอำนาจหน้าที่ทางสถาบัน การจัดการทรัพยากรแรงงาน และการสร้างความเชื่อมโยงกับอาเซียน
- รายงาน World Investment Report โดย UNCTAD (2019, 2024)

ขั้นตอนที่ 2: การศึกษาความเป็นไปได้ของการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้ากับเขตพัฒนาพิเศษ

ภาคตะวันออก

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของจังหวัดปราจีนบุรี และการวิเคราะห์จุดเด่นและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ของจังหวัดปราจีนบุรี

ผลที่คาดว่าจะได้รับการศึกษาวิเคราะห์ในส่วนนี้ คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกหนึ่งจังหวัดของ EEC โดยดำเนินการศึกษาให้เห็นถึงศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัด สำหรับจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา โดยรวบรวมข้อมูล ศึกษา และวิเคราะห์สภาพข้อเท็จจริงในภาพรวมของจังหวัดปราจีนบุรีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่อไปนี้

- เศรษฐกิจ
- สังคม
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมและโลจิสติกส์
- การใช้ประโยชน์ที่ดิน และความเหมาะสมของผังเมืองปัจจุบัน
- อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่มีความน่าเชื่อถือ การดำเนินงานจะใช้เครื่องมือและกรอบแนวคิดดังนี้

- 1) PESTEL Analysis: วิเคราะห์ปัจจัยทางการเมือง (Political) เศรษฐกิจ (Economic) สังคม (Social) เทคโนโลยี (Technological) สิ่งแวดล้อม (Environmental) และกฎหมาย (Legal) ของปราจีนบุรีในบริบทของ EEC
- 2) SWOT Analysis: วิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ของปราจีนบุรีในการเป็นส่วนหนึ่งของ EEC
- 3) Comparative Case Study ทำการศึกษาเปรียบเทียบกรณีของจังหวัดอื่นที่ถูกบรรจุเข้าในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษก่อนหน้านี้ เปรียบเทียบกับจังหวัดปราจีนบุรี เช่น จังหวัดชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา รวมถึงวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิทธิประโยชน์ที่ดึงดูดการลงทุน

ขั้นตอนที่ 3: การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการประมาณการแนวโน้มการใช้ทรัพยากรในพื้นที่

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษถือเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่หลายประเทศนำมาใช้เพื่อกระตุ้นการพัฒนาภูมิภาค ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในตลาดโลก โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษได้รับการออกแบบมาเพื่อให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีและลดข้อจำกัดทางการค้า ซึ่งช่วยเร่งการพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตามการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษมักก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ เช่น การสูญเสียที่ดินของชุมชน การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ การทำความเข้าใจผลกระทบเหล่านี้อย่างครอบคลุมจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายที่สมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและความยั่งยืนของทรัพยากรในระยะยาว

ดังนั้น กรอบการศึกษาในส่วนนี้นำแนวคิดการประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) และแบบจำลองทางเศรษฐมิติ เพื่อมาวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และ

สิ่งแวดล้อม รวมทั้งคาดการณ์แนวโน้มการใช้ทรัพยากรจากการบรรจุปราจีนบุรีเข้าสู่ EEC ทั้งในมิติการใช้ปริมาณน้ำ ปริมาณไฟฟ้า ปริมาณการใช้ดิจิทัล กำลังแรงงาน และปริมาณของเสีย (ขยะมูลฝอย และปริมาณน้ำเสีย) ทั้งนี้ เพื่อให้คาดการณ์ผลประโยชน์และความท้าทายของการขยายเขตพื้นที่ EEC ไปยังปราจีนบุรี จึงมีการพัฒนาแนวทางการวิเคราะห์ในลักษณะ Scenario ที่มีโอกาสเกิดขึ้นในอนาคต และคาดการณ์ในช่วงปี 2570 2575 และ 2580 โดยประเด็นสำคัญของการวิเคราะห์แนวโน้มการใช้ทรัพยากรจะมีรายละเอียดดังนี้

ผลกระทบจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

การผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่พื้นที่ EEC คาดว่าจะเป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาต่อการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดและประเทศในภาพรวม โดยเฉพาะการดึงดูดการลงทุนจากอุตสาหกรรมเป้าหมาย การกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น และการสร้างรายได้ทั้งในภาคการผลิต การบริการ และเกษตรกรรมที่เชื่อมโยงกับภาคการผลิตสมัยใหม่ ผลลัพธ์ที่ตามมา คือการเพิ่มมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (value added) และการยกระดับความสามารถในการแข่งขันในจังหวัดและประเทศในภาพรวม อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานอาจก่อให้เกิดความท้าทายด้านการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แรงกดดันต่อความต้องการใช้ทรัพยากรและแรงงานที่มีทักษะ ตลอดจนการปรับตัวของวิสาหกิจท้องถิ่นต่อโครงสร้างเศรษฐกิจใหม่ การศึกษาวิเคราะห์อย่างรอบด้านเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะที่เหมาะสมจึงเป็นมาตรการที่คาดว่าจะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพในระยะยาว

2) ผลกระทบทางสังคม

การดำเนินโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมีส่วนสำคัญต่อการเสริมสร้างพลวัตทางสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในหลายมิติ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสด้านการจ้างงาน การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการสร้างความรู้เรื่องและความเป็นเมืองที่ช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและการพัฒนาทักษะของคนในพื้นที่ ขณะเดียวกัน กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการใช้ที่ดินอาจทำให้ชุมชนต้องปรับตัวจากวิถีชีวิตดั้งเดิมไปสู่การผสมผสานกับเศรษฐกิจสมัยใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทาย โดยเฉพาะการจัดการความสมดุลระหว่างการสร้างงานที่มีคุณภาพ การใช้แรงงานในและนอกพื้นที่ และการรักษาสีบทกการเข้าถึงทรัพยากรสาธารณะของชุมชนอย่างเป็นธรรม หากได้รับการออกแบบนโยบายอย่างรอบด้าน การพัฒนาจะสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม ควบคู่กับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

3) ความเพียงพอของกำลังแรงงาน

การจัดตั้งหรือขยายเขตเศรษฐกิจพิเศษช่วยสร้างโอกาสการจ้างงานจำนวนมากและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะแรงงานทั้งในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การเติบโตดังกล่าวยังส่งเสริมการลงทุนด้านการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานร่วมสมัย ขณะที่ความต้องการแรงงานที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอาจสร้างความท้าทายในการจัดหา กำลังแรงงาน โดยเฉพาะในสาขาที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและต้องการทักษะเฉพาะทาง การสร้างกลไกการพัฒนาทักษะแรงงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา จะเป็นแนวทางที่ช่วยให้เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถรองรับความต้องการแรงงานได้อย่างสมดุล ควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิแรงงาน และการเสริมสร้างความยั่งยืนด้านสังคม

4) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเปิดโอกาสให้เกิดการลงทุนในระบบจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงาน การลงทุนในระบบบำบัดน้ำเสีย และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสะอาด ซึ่งช่วยยกระดับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน การจัดสรรพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างเหมาะสมยังสามารถเป็นแรงผลักดันให้เกิดการปรับปรุงการใช้ที่ดินและการอนุรักษ์ทรัพยากรในเชิงระบบ อย่างไรก็ตาม ความต้องการใช้ทรัพยากรน้ำและที่ดินเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและชุมชนเมืองที่ขยายตัว อาจก่อให้เกิดความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจกับระบบนิเวศ เช่นเดียวกับปริมาณการปล่อยมลพิษและของเสียที่เพิ่มขึ้นซึ่งต้องการมาตรการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง หากดำเนินการอย่างรอบคอบและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การพัฒนาจะสามารถเป็นโอกาสในการยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโต

5) ความต้องการใช้ทรัพยากร

การจัดตั้งหรือขยายเขตเศรษฐกิจพิเศษส่งผลกระทบโดยตรงต่อความต้องการใช้ทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- ด้านทรัพยากรน้ำในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนา พื้นที่อุตสาหกรรมและชุมชนเมืองที่ขยายตัวนำไปสู่การใช้น้ำในปริมาณมากเพื่อรองรับการผลิต การดำรงชีวิต และการบริการสาธารณะ ซึ่งหากไม่มีการบริหารจัดการที่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดภาวะขาดแคลนน้ำและความขัดแย้งระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ใกล้เคียง

- ด้านพลังงานไฟฟ้า เขตเศรษฐกิจพิเศษมักต้องการพลังงานจำนวนมากเพื่อตอบสนองต่อการดำเนินงานของโรงงานและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง โดยพลังงานฟอสซิล เช่น ถ่านหินและก๊าซธรรมชาติ ยังคงเป็นแหล่งพลังงานหลักในหลายพื้นที่ ซึ่งนำมาซึ่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมลพิษทางอากาศ อย่างไรก็ตาม ในหลายเขตเริ่มมีการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

- ความต้องการใช้บริการดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ระบบดิจิทัล เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและบริการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญสำหรับธุรกิจและอุตสาหกรรมในเขตดังกล่าว การเชื่อมต่อทางดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการการผลิต และการขนส่ง อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของความต้องการบริการดิจิทัลยังต้องการการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางไซเบอร์ เพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจและลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยข้อมูล

การศึกษาในส่วนนี้มุ่งเน้นไปที่การประมาณการแนวโน้มการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่อาจเกิดขึ้นจากการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกจังหวัดของ EEC โดยคาดว่าจะการขยายตัวของอุตสาหกรรมและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความต้องการใช้ทรัพยากรพื้นฐานเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการคาดการณ์เพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างแรงงานและปัญหาการขาดแคลนแรงงานในบางสาขาอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของภาคอุตสาหกรรมและบริการในพื้นที่ อีกทั้งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมลภาวะ ขยะ และน้ำเสีย จำเป็นต้องได้รับการประเมินอย่างรอบด้านผ่านแนวทางที่สามารถ

สะท้อนผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น การศึกษานี้จึงให้ความสำคัญกับ

- 1) ความต้องการใช้น้ำ พลังงานไฟฟ้า (พลังงานฟอสซิล และพลังงานสะอาด) และบริการดิจิทัล
- 2) ความเพียงพอของกำลังแรงงาน
- 3) ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เช่น มลภาวะ ขยะ และน้ำเสีย

ขั้นตอนที่ 4: แนวทางการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เมื่อได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวทางการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีกับ EEC ทั้งในภาพรวมและระดับพื้นที่ การศึกษาเกณฑ์การพิจารณาการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยใช้กรณีศึกษาจากต่างประเทศเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางประยุกต์ใช้ในกรณีของ EEC ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี พร้อมข้อเสนอแนะต่อบทบาทหรือโอกาสในการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่หรืออำเภอ ตลอดจนการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบและแนวโน้มในมิติที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง แนวทางการศึกษาในส่วนนี้จะนำเสนอข้อเท็จจริงของข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่ EEC ขึ้นก่อน เพื่อบ่งบอกความจำเป็นต่อการผนวกรวมพื้นที่ปราจีนบุรีเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของ EEC จากนั้น จะนำผลการศึกษาทั้งหมดที่ได้มาดำเนินการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดบทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ EEC พร้อมเสนอแนะความเหมาะสมของการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ และจัดทำข้อเสนอแนะประเด็นที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม โดยคำนึงถึงการวิเคราะห์แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในปราจีนบุรี และการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมาย S-Curve ที่ควรเข้าไปส่งเสริมในพื้นที่ปราจีนบุรี รวมทั้งการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการพัฒนาพื้นที่ EEC และปราจีนบุรีก่อนและหลังการกำหนดพื้นที่ EEC เพื่อสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการเชื่อมต่อของพื้นที่ EEC ไปยังปราจีนบุรีและแนวทางการขจัดข้อจำกัดของการส่งเสริมการพัฒนาดังกล่าวเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมต่อพื้นที่ปราจีนบุรี และ EEC ได้ สุดท้าย งานศึกษานี้จะนำเสนอโครงการหลักที่จำเป็นเร่งด่วน (Flagship Projects) ในการสนับสนุนความสำเร็จของโครงการฯ

ขั้นตอนที่ 5: แนวทางการเผยแพร่ผลการศึกษา

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และสร้างการรับรู้ โครงการศึกษานี้มีแนวทางการเผยแพร่ผลการศึกษาโดยการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อรายงานผลการศึกษาโครงการจัดจ้างที่ปรึกษาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายพื้นที่ EEC ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งนับเป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงจัดทำคลิปวิดีโอแบบย่อเพื่อแนะนำโครงการศึกษาที่มีความละเอียดของภาพ และเสียงมีความคมชัดและคุณภาพสูง (High Definition) จำนวน 1 ชุด และคลิปวิดีโอสรุปผลการศึกษา จำนวน 1 ชุด เพื่อเป็นการเผยแพร่โครงการในวงกว้างด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีอย่างง่าย

1.7 แนวทางการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา

เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ในการนำมาเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี และจัดทำข้อเสนอแนะต่อบทบาทหรือโอกาสในการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่หรืออำเภอที่มีส่วนเชื่อมโยงและสนับสนุนการพัฒนา EEC โครงการศึกษานี้จึงดำเนินการผ่านการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอนาดี อำเภอบ้านสร้าง อำเภอประจันตคาม อำเภอศรีมหาโพธิ และอำเภอศรีมโหสถ จำนวนอย่างน้อย 2 ครั้งต่ออำเภอ

การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจผลกระทบของการขยายพื้นที่ EEC ทั้งในมิติทางอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะช่วยให้สามารถ 1) วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกหนึ่งจังหวัดของ EEC ให้เห็นถึงศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัดในการพัฒนา 2) วิเคราะห์จุดเด่นและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่หรืออำเภอของจังหวัดปราจีนบุรีที่มีส่วนเชื่อมโยงและสนับสนุนการพัฒนา EEC เพื่อกำหนดบทบาทหรือโอกาสในการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่หรืออำเภอ 3) ประเมินการแนวโน้มการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การเก็บข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนในพื้นที่เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับสามารถใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีการจัดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามบทบาทที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา EEC ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะให้มุมมองที่แตกต่างกันเกี่ยวกับโอกาส ความท้าทาย และผลกระทบ ที่เกิดจากการขยายพื้นที่ EEC โดยตารางที่ 1.2 แสดงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่คาดหวังจากการสัมภาษณ์

ตารางที่ 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่คาดหวังจากการสัมภาษณ์

หน่วยงาน	ประเด็นข้อมูลที่ต้องการ
หน่วยงานราชการในจังหวัดปราจีนบุรี - ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี - สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี - สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี - สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี	- ทิศทางการพัฒนาจังหวัดและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ EEC - ความพร้อมของจังหวัดในการรองรับการขยายพื้นที่ EEC - ความท้าทายในพื้นที่ที่จะต้องพิจารณา - ประเด็นด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม (โครงสร้างอุตสาหกรรม ทิศทางการพัฒนา การพัฒนาเขตอุตสาหกรรม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และข้อจำกัดการพัฒนา) - การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรม และนโยบายการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้อง - ผังเมืองรวมของจังหวัด แผนการพัฒนาพื้นที่ ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการขยายเขต EEC และการประเมินความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่
หน่วยงานท้องถิ่น - องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี (อบจ.) - เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในแต่ละอำเภอ	- ความคิดเห็น ความคาดหวัง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขยายพื้นที่ EEC - ความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานในระดับท้องถิ่น เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา - ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในอดีต และแนวทางการแก้ไข
หน่วยงานภาคเอกชน - สภาอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี - หอการค้าจังหวัดปราจีนบุรี - ผู้ประกอบการและนักลงทุนในพื้นที่	- ศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัดของพื้นที่ในการรองรับนักลงทุนรายใหม่ - ความเชื่อมโยงของภาคธุรกิจในพื้นที่กับข้อเสนอแนะต่ออุตสาหกรรมเป้าหมาย - ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนและสิทธิประโยชน์ของ EEC - ประสบการณ์และปัญหาที่พบในการดำเนินธุรกิจในพื้นที่ - ความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร
สถาบันการศึกษาและวิจัย - เครือข่ายมหาวิทยาลัยภาคตะวันออก - สถาบันด้านอาชีวศึกษา - ศูนย์วิจัยและพัฒนาในพื้นที่	- ข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน - การพัฒนาแรงงาน หลักสูตรและทักษะแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของ EEC - การสนับสนุนด้านวิจัยและพัฒนา (R&D) สำหรับการขยายพื้นที่ EEC - การจัดการความรู้และนวัตกรรมในพื้นที่ใหม่
ประชาชนและชุมชนในพื้นที่ - ตัวแทนแรงงาน - เกษตรกร - ประชาชนทั่วไป	- มุมมองต่อการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน - ความคาดหวัง และข้อกังวลของประชาชนต่อการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่พื้นที่ EEC

ที่มา: โดยที่ปรึกษา

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ มุ่งเน้นทำความเข้าใจศักยภาพและข้อจำกัดของการพัฒนา EEC ในจังหวัดปราจีนบุรี รวมถึงการกำหนดบทบาทของแต่ละพื้นที่หรืออำเภอที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะช่วยระบุโอกาส ความท้าทาย และแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการกำหนดเกณฑ์และแนวทางในการตัดสินใจเชิงนโยบายต่อไป นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะช่วยให้สามารถระบุขีดความสามารถของพื้นที่ในระดับจังหวัดและอำเภอ ในด้านต่าง ๆ เช่น ความเชื่อมโยง

ของพื้นที่กับเขตเศรษฐกิจพิเศษ การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและบริการ ความพร้อมของแรงงาน และแนวทางการพัฒนาสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งนี้ ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบสำหรับการออกแบบแผนพัฒนาเชิงพื้นที่และการบริหารจัดการทรัพยากรในอนาคต

ที่ปรึกษาได้ออกแบบแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์หน่วยงานและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องโดยมีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ครอบคลุมปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายและแนวทางการพัฒนาในอนาคต แยกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมิติของการพัฒนา ดังนี้

1) **หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดปราจีนบุรี** เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรม สำนักงานพาณิชย์ สำนักงานแรงงาน เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์ของการสอบถามข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดปราจีนบุรี มีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนถึงศักยภาพของจังหวัดในการพัฒนาและรองรับการผนวก รวมเข้าสู่พื้นที่ EEC โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลในประเด็นหลัก ได้แก่ แนวโน้มและศักยภาพของภาคอุตสาหกรรมที่มีผลต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น กลไกการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการสนับสนุน SMEs และแรงงานในพื้นที่ ความพร้อมและแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ผลกระทบต่อสังคมในมิติการจ้างงาน การพัฒนาทักษะแรงงาน และการลดความเหลื่อมล้ำ ตลอดจนมาตรการควบคุมและบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน

2) **หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น** เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมของท้องถิ่นในการรองรับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีให้เป็นส่วนหนึ่งของ EEC โดยข้อมูลที่คาดหวัง ได้แก่ แนวทางการสนับสนุนธุรกิจชุมชนและ SMEs การจัดกลไกการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนในพื้นที่ ความคาดหวังและประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการพัฒนาเศรษฐกิจ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการพื้นที่สีเขียว การควบคุมมลพิษทางน้ำและอากาศ และมุมมองของท้องถิ่นต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการขยายพื้นที่ EEC

3) **ภาคเอกชนและนักลงทุน** เช่น หอการค้าจังหวัด ผู้ประกอบการที่ลงทุนใน EEC ผู้บริหารนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์ของการสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับมุมมองและความคาดหวังของภาคธุรกิจที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน และจากแนวโน้มการพัฒนาเพื่อให้จังหวัดปราจีนบุรีเป็นส่วนหนึ่งของ EEC ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ความท้าทายของการพัฒนาเศรษฐกิจ ความต้องการและความคาดหวังด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูงหรือการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ การสนับสนุนการจ้างงาน และการเชื่อมโยงประโยชน์กับ SMEs และห่วงโซ่อุปทานในพื้นที่ บทบาทของภาคเอกชนในการยกระดับคุณภาพสังคม รวมถึงแนวทางการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม การใช้เทคโนโลยีสะอาด และการลงทุนในพลังงานหมุนเวียน

4) **สถาบันการศึกษาและวิจัย** เช่น มหาวิทยาลัย ศูนย์วิจัย สถาบันพัฒนาแรงงาน เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนถึงบทบาท ความพร้อม และศักยภาพของสถาบันเหล่านี้ในการสนับสนุนการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบันและหากจังหวัดปราจีนบุรีได้รับการพัฒนาสู่การเป็นส่วนหนึ่งของ EEC ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความร่วมมือในปัจจุบันเกี่ยวกับภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนาหลักสูตรและบุคลากร การสร้างโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม เป้าหมาย แนวทางในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเชื่อมโยงกับโอกาสการจ้างงาน ตลอดจนการวิจัย

และพัฒนาเพื่อรองรับมิติการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงเชื่อมโยงไปยังเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่

5) ประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ ตัวแทนแรงงาน เกษตรกร และประชาชนทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนมุมมองต่อการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน และความคาดหวัง รวมถึงข้อกังวลของประชาชนต่อการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่พื้นที่ EEC โดยมุ่งเน้นประเด็นสำคัญ เช่น ทัศนคติต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในปัจจุบันและคาดว่าจะในอนาคต บทเรียนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและคุณภาพชีวิตของชุมชน ตัวแทนแรงงาน เกษตรกร ผู้ประกอบการรายย่อย ตลอดจนการรับรู้และความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อให้เพียงพอในพื้นที่ เป็นต้น

นอกจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โครงการศึกษานี้ยังได้จัดให้มีกระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในวงกว้างมากขึ้นผ่านการจัดทำแบบสอบถาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นอย่างรอบด้าน ทั้งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและความสำคัญของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ความท้าทายที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนข้อกังวลต่างๆ หากมีการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวถือเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนมุมมอง ความรู้ ความเข้าใจ และความคาดหวังของประชาชน เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาเชิงนโยบายและออกแบบแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง

ข้อมูลที่ได้รับจะถูกนำไปสังเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น 5 มิติหลัก ได้แก่ การพัฒนาอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สังคม แรงงาน และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นไปที่การเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาในปัจจุบันกับการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ EEC ซึ่งคาดว่าจะเกิดผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ การกระจายผลประโยชน์ การใช้ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม อย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำออกแบบมาตรการลดผลกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งประเมินความเป็นไปได้ในภาพรวมในการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเป็นส่วนหนึ่งของ EEC การระบุจุดเด่นและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่อำเภอ เพื่อกำหนดบทบาทและโอกาสในการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และศักยภาพในระดับอำเภอ

นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้รับยังสามารถนำไปใช้ในการประเมินผลกระทบของการพัฒนา EEC ในเชิงลึก โดยเฉพาะการประเมินผลกระทบทางสังคม หรือ Social Impact Assessment (SIA) ซึ่งช่วยให้สามารถประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการขยายพื้นที่ EEC มายังจังหวัดปราจีนบุรี รวมถึงการกระจายผลประโยชน์ไปยังภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม

บทที่ 2 เขตเศรษฐกิจพิเศษ

ในบทนี้ จะเป็นการศึกษาหลักเกณฑ์ของการคัดเลือกพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศจากกรณีศึกษา เพื่อนำมาปรับใช้กับการคัดเลือกพื้นที่สำหรับการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ในประเทศไทย และเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ประเมินความเหมาะสมของพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีว่ามีศักยภาพที่จะเป็นส่วนขยายของพื้นที่ EEC หรือไม่ รวมถึงถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเสนอเป็นกลยุทธ์สำหรับการดำเนินการของ EEC ในลำดับถัดไป

2.1 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ

ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแตกต่างกัน (World Bank, 2008) ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษมีบทบาทสำคัญต่อการดึงดูดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมให้เชื่อมโยงกับความต้องการของตลาด ขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วจะใช้เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อดึงดูดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพื่อเสริมขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศในกิจกรรมเฉพาะทางต่าง ๆ อาทิ ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรม และอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงหรืออุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน

อย่างไรก็ดี ประเทศกำลังพัฒนาที่สามารถยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสูงขึ้นแล้ว จะปรับบทบาทของเขตเศรษฐกิจพิเศษให้เสริมความสามารถในการแข่งขันของประเทศดังเช่นประเทศที่พัฒนาแล้วเช่นกัน (World Investment Report, 2019) ยกตัวอย่าง เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศจีนพัฒนาเขตเศรษฐกิจเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) จากแหล่งการผลิตอุตสาหกรรมทั่วไปให้กลายเป็นศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยี และศูนย์กลางทางการเงินของประเทศจีน และสามารถรองรับแหล่งเงินทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา (R&D) ได้

ทั้งนี้ แม้ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ต่าง ๆ จะมีเป้าหมายการพัฒนาระบบเศรษฐกิจหลากหลายแต่โดยทั่วไป เขตเศรษฐกิจพิเศษถูกใช้เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อลดอุปสรรคด้านการส่งออกและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรม เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีและสิทธิประโยชน์ที่ไม่ใช่ภาษี เช่น การยกเว้นภาษีนำเข้าและส่งออก มาตรการจูงใจด้านภาษีเงินได้ การลดขั้นตอนทางศุลกากร และสิทธิในการถือครองที่ดิน เป็นต้น

นอกจากสิทธิประโยชน์ทางภาษีแล้ว เขตเศรษฐกิจพิเศษยังมีโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรองรับการลงทุน เช่น พื้นที่อุตสาหกรรมพร้อมใช้ ซึ่งสามารถซื้อหรือเช่าได้ในราคาพิเศษ โดยการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมในพื้นที่เดียวกันนำมาซึ่งผลประโยชน์หลายประการ เช่น การลดต้นทุนการกำกับดูแลของรัฐ การใช้โครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน การควบคุมผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานในภาคอุตสาหกรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ

ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีเหตุผลหลักในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตส่งเสริมการส่งออก (Export Processing Zone: EPZ) ไว้อยู่ 4 ประการดังนี้ (Madani, 1999; Cling & Letilly, 2001)

- (1) เป็นเครื่องมือสนับสนุนการปฏิรูปเศรษฐกิจในวงกว้าง กล่าวคือ เขตเศรษฐกิจพิเศษถูกใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาภาคการส่งออก และช่วยให้ประเทศสามารถลดอุปสรรคด้านการส่งออกได้

โดยไม่ต้องปรับโครงสร้างภาษีศุลกากรทั้งหมด ตัวอย่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ไต้หวัน และเกาหลีใต้

- (2) เป็นกลไกบรรเทาปัญหาการว่างงาน เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถช่วยลดอัตราการว่างงานโดยการสร้างงานในภาคอุตสาหกรรม ตัวอย่างที่สำคัญ ได้แก่ โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มุ่งเน้นการส่งออกในศูนย์และสาธารณรัฐโดมินิกันซึ่งมีการจ้างงานจำนวนมากแม้ว่าจะมีการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจภายในประเทศในระดับต่ำ
- (3) เป็นพื้นที่ทดลองสำหรับนโยบายเศรษฐกิจใหม่ เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถใช้เป็นโครงการนำร่องสำหรับการดำเนินนโยบายใหม่ เช่น นโยบายด้านการเงิน กฎหมายแรงงาน และโครงสร้างราคาสินค้า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศจีนซึ่งมีการทดลองนโยบายเสรีทางเศรษฐกิจก่อนที่จะขยายไปทั่วประเทศ
- (4) เป็นเครื่องมือดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) เขตเศรษฐกิจพิเศษใหม่หลายแห่ง โดยเฉพาะในตะวันออกกลาง ได้รับการออกแบบเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ

ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศส่วนใหญ่จะมีระเบียบกฎหมายและอัตราภาษีที่เอื้อต่อความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ (อาทิ การขจัดอุปสรรคทางการค้า และการลดกำแพงภาษีนำเข้า) ไว้อยู่แล้ว แต่เขตเศรษฐกิจพิเศษยังคงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพด้านการค้าและการผลิตอุตสาหกรรม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ โครงการ Foreign Trade Zones (FTZs) ในสหรัฐอเมริกา ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจภายใต้เงื่อนไขที่ยืดหยุ่น เช่น การลดต้นทุนการดำเนินงาน (ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าใช้จ่ายด้านความปลอดภัย และค่าใช้จ่ายทั่วไปอื่น ๆ) และการเลื่อนเวลาชำระภาษีศุลกากรจนกว่าสินค้าจะถูกนำเข้าสู่ตลาดภายในประเทศ

ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เขตเศรษฐกิจพิเศษมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น สะท้อนได้จากเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษดังนี้

- (1) โครงการ Free Economic Zone (FEZ) ในเกาหลีใต้ มีแนวคิดที่กว้างกว่าการเป็นเพียงเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก แต่มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ
- (2) เขต Foreign Access Zones ในญี่ปุ่น จำนวน 22 แห่ง มีจุดประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักลงทุนต่างชาติ
- (3) Shannon Free Zone ในไอร์แลนด์ ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเป็น "ขั้วเศรษฐกิจ" (Growth Pole) ในพื้นที่ที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจทางตอนใต้ของประเทศ
- (4) Enterprise Zones ในสหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และ สหรัฐอเมริกา มีจุดมุ่งหมายหลักในการฟื้นฟูพื้นที่เศรษฐกิจที่ตกต่ำ

นอกจากนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษยังช่วยให้ผู้ผลิตสามารถดำเนินกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ผลิตหรือภาคธุรกิจในประเทศที่พัฒนาแล้วได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาบทบาทของการเป็นประเทศอุตสาหกรรม หรือกล่าวได้ว่า แม้หลายฝ่ายจะเชื่อว่าการลดกำแพงภาษีและ การขจัดอุปสรรคทางการค้าจะทำให้บทบาทของเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่จำเป็นอีกต่อไป แต่ข้อเท็จจริงพบว่า กลุ่มประเทศ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) ยังคงมองว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่ใช่เพียงเครื่องมือของประเทศกำลังพัฒนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้บริษัทในประเทศที่พัฒนาแล้วสามารถแข่งขันได้ในสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

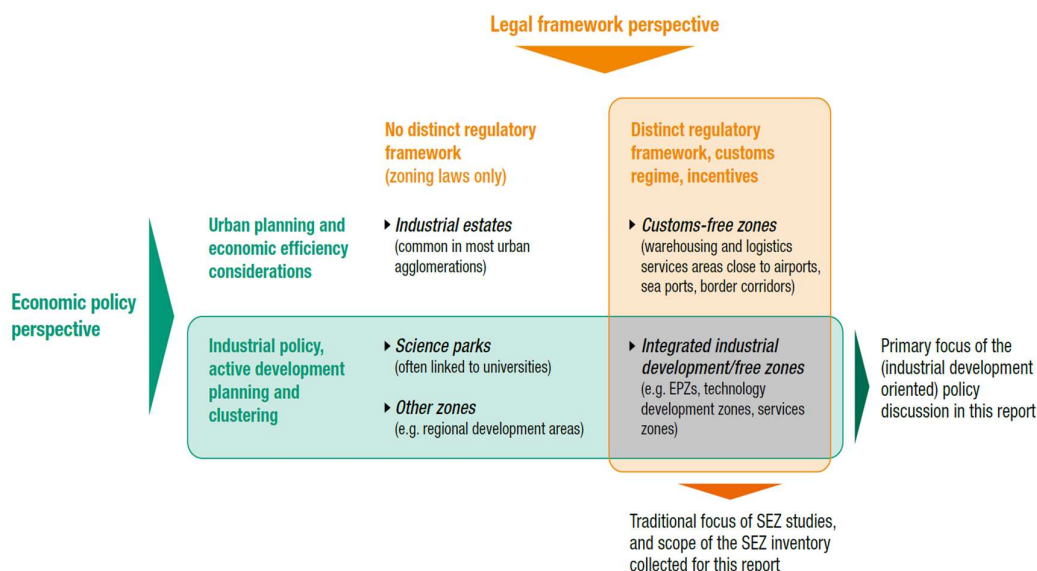
ดังนั้น การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมีเหตุผลและเป้าหมายที่แตกต่างกันไปตามระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ ในประเทศกำลังพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษถูกใช้เป็นตัวเร่งในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ กระตุ้นการจ้างงาน และพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ประเทศที่พัฒนาแล้วมักมุ่งเน้นไปที่การสร้างโอกาสทางธุรกิจที่เอื้อต่อภาคอุตสาหกรรม และส่งเสริมประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจในเชิงโครงสร้าง ดังนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษจึงไม่ได้เป็นเพียงกลไกในการส่งเสริมการลงทุนของประเทศกำลังพัฒนาเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับบริษัทข้ามชาติและประเทศอุตสาหกรรมในการรักษาความสามารถในการแข่งขันในเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

2.2 เกณฑ์การคัดเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นกรณีศึกษา

2.2.1 นิยามของเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การศึกษานี้เสนอการวิเคราะห์กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจากต่างประเทศเป็นจำนวน 5 เขต เพื่อศึกษาวิธีการคัดเลือกพื้นที่เมืองที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ ยังได้ถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเหล่านั้นเพื่อนำไปปรับใช้และออกแบบนโยบายในการขยายพื้นที่ EEC ไปยังพื้นที่อื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม เขตเศรษฐกิจพิเศษมีความหลากหลายในแต่ละประเทศ เราจึงได้คัดเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษตามนิยามของ UNCTAD¹ และคัดเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เป็น Integrated industrial development/free zone หรือเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีนโยบายและการกำหนดสิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนเฉพาะในพื้นที่ และมีการตั้งกิจการเพื่อการผลิต การพัฒนาเทคโนโลยี หรือการให้บริการในพื้นที่ (รูปที่ 2.1) เนื่องจากรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวจะมีความสอดคล้องกับการดำเนินการของ EEC และสามารถนำบทเรียนจากกรณีศึกษามาปรับใช้ในประเทศไทยได้

Source: UNCTAD.

รูปที่ 2.1 ประเภทของเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ที่มา: UNCTAD's World Investment Report 2019

¹ อ้างอิงจาก: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2019_en.pdf

2.2.2 หลักเกณฑ์การคัดเลือก 5 เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นกรณีศึกษา

หลักเกณฑ์การคัดเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นกรณีศึกษาจะประกอบด้วย แหล่งที่ตั้งของภูมิภาค ช่วงเวลาการก่อตั้ง ขนาดพื้นที่ และเป้าหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยจะนำหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ มาคัดเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศที่แตกต่างกันออกไป เพื่อสามารถสะท้อนมิติความแตกต่างของจุดแข็งและจุดด้อยในแต่ละเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นได้ และมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกสำคัญดังนี้

ประการที่หนึ่ง หลักเกณฑ์แหล่งที่ตั้งของภูมิภาคจะเลือกเขตเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เป็นหลัก เพื่อสะท้อนความสามารถในการแข่งขันการดึงดูดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศระหว่าง ประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน ดังนั้น จึงเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) ประเทศจีน และเขตเศรษฐกิจพิเศษยะโฮร์กับสิงคโปร์ (JS-SEZ) ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ เพื่อมาเป็นกรณีศึกษาดังกล่าว

ประการที่สอง หลักเกณฑ์ระยะเวลาในการก่อตั้งเพื่อสะท้อนความสามารถในการรักษาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้สามารถแข่งขันกับเขตเศรษฐกิจพิเศษอื่น ๆ ได้ และได้เลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) เป็นตัวแทนของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลานาน อย่างไรก็ตาม ได้คัดเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษยะโฮร์กับสิงคโปร์ (JS-SEZ) เป็นตัวแทนเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งเพื่อพิจารณาทิศทางของเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสมัยใหม่ และมีความน่าสนใจในมิติการขยายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษร่วมกันระหว่างมาเลเซียกับสิงคโปร์

ประการที่สาม หลักเกณฑ์ของขนาดพื้นที่ที่จะคัดเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษขนาดต่าง ๆ เพื่อสะท้อนโอกาสความสามารถในการแข่งขันที่แตกต่างกัน โดยนำเขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) ประเทศจีน และเขตเศรษฐกิจพิเศษยะโฮร์กับสิงคโปร์ (JS-SEZ) เป็นตัวแทนของเขตเศรษฐกิจพิเศษขนาดใหญ่ ขณะที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ Jebel Ali Free Zone (JAFZA) เมืองดูไบ ในประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และเขตเศรษฐกิจพิเศษ Tshwane Automotive Special Economic Zone (TASEZ) ในประเทศแอฟริกาใต้ เพื่อเป็นตัวแทนของเขตเศรษฐกิจพิเศษขนาดกลางและขนาดเล็ก

ประการสุดท้าย หลักเกณฑ์ของเป้าหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะคัดเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีเป้าหมายส่งเสริมพิเศษเฉพาะเจาะจง การศึกษานี้จึงเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษ Masdar City Free Zone (MCFZ) เมืองอาบูดาบี ในประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (UAE) เพื่อเป็นเขตที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นการพัฒนาความยั่งยืนและการใช้พลังงานสะอาดโดยเฉพาะ

ดังนั้น การศึกษานี้จึงได้ผสมหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ข้างต้นเพื่อคัดเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษจำนวน 5 แห่ง คือ (1) เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) ประเทศจีน (2) เขตเศรษฐกิจพิเศษยะโฮร์กับสิงคโปร์ (JS-SEZ) (3) เขตเศรษฐกิจพิเศษ Jebel Ali Free Zone (JAFZA) (4) เขตเศรษฐกิจพิเศษ Tshwane Automotive Special Economic Zone (TASEZ) และ (5) เขตเศรษฐกิจพิเศษ Masdar City Free Zone (MCFZ)

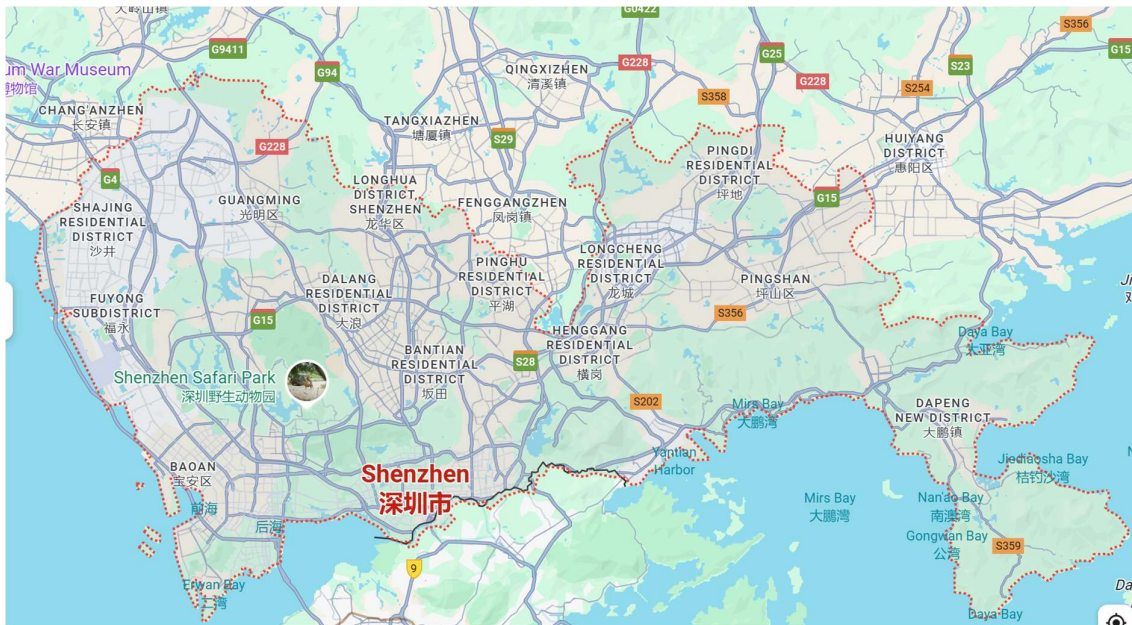
ภายใต้กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษเหล่านี้ จะมีความเชื่อมโยงกับ EEC และพื้นที่ส่วนขยายของ EEC ในหลากหลายมิติ ทั้งในแง่แหล่งที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ใกล้เคียงและห่างกันกับ EEC และพื้นที่ส่วนขยายของ EEC และขนาดพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่แตกต่างกัน รวมไปถึงระยะเวลาในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่แตกต่างกัน ซึ่งรายละเอียดของบทเรียนของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศจะอยู่ในเนื้อหาในส่วนถัดไป

2.3 ข้อมูลพื้นฐานของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ

2.3.1 เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) ประเทศจีน²

1) ข้อมูลโดยสังเขป

เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งแรกของประเทศจีน เมืองเซินเจิ้นเป็นเมืองท่า ตั้งอยู่ที่ทางตอนใต้ของมณฑลกวางตุ้ง ติดกับทางตะวันออกของแม่น้ำเพิร์ล และชายแดนฮ่องกง ทั้งนี้ทางตอนเหนือของเมืองเซินเจิ้นยังติดกับเมืองตงกวน และเมืองฮุ้ยโจว ซึ่งต่างเป็นกลุ่มเมืองอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญ เมืองเซินเจิ้นมีพื้นที่ทั้งหมด 1,997.47 ตร.กม. โดยเป็นพื้นที่ชายฝั่งถึง 260.5 กม. โดยเมืองเซินเจิ้นมีผู้อยู่อาศัยทั้งหมด 17.66 ล้านคน โดยส่วนมากเป็นวัยแรงงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ซึ่งมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 32 ปี

รูปที่ 2.2 พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ

ที่มา: Google Maps

2) เป้าหมายการจัดตั้ง และการจัดตั้ง³

เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2522 โดยเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งแรกของประเทศจีน เดิมทีเมืองเซินเจิ้นเป็นเพียงเมืองประมงขนาดเล็กที่มีประชากรเพียงแค่ 30,000 คน โดยประเทศจีนในขณะนั้นต้องการที่จะเริ่มต้นทำการเปิดประเทศ และทำการค้าขายกับต่างประเทศ (Open-door policy) คณะกรรมาธิการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศจีนเลือกที่จะไม่เปิดทำการค้าทั้งประเทศในทันที แต่จัดตั้งให้เมืองเซินเจิ้นเป็นเมืองทดลองเพื่อเริ่มต้นทำการค้าขายกับต่างประเทศ โดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับนักลงทุนต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในเมืองเซินเจิ้น ซึ่งการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษช่วยให้ประเทศจีนสามารถทดสอบประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการลงทุน

² อ้างอิงจาก: <https://www.sz.gov.cn/en/>

³ อ้างอิงจาก: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2010/12/19/building-engines-growth-competitiveness-china-experience-special-economic-zones-industrial-clusters>

ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เมืองเซินเจิ้นซึ่งอยู่ห่างไกลจากเมืองใหญ่อย่างปักกิ่งยังช่วยลดทอนความเสี่ยงทางการเมืองที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำธุรกิจได้ ภายในระยะเวลาไม่ถึง 2 ปี เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้นประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยในระหว่างปี พ.ศ. 2523-2527 ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของเมืองเซินเจิ้นเติบโตถึงร้อยละ 58 ต่อปี ซึ่งมีอัตราการเติบโตสูงสุดเมื่อเทียบกับเขตเศรษฐกิจพิเศษจูไห่ (Zhuhai SEZ) เขตเศรษฐกิจพิเศษเซี่ยเหมิน (Xiamen SEZ) และเขตเศรษฐกิจพิเศษซานโตว (Shantou) ที่ก่อตั้งขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกัน โดยความสำเร็จนี้ทำให้ประเทศจีนจัดตั้งเขตพัฒนาอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ในอีกหลายพื้นที่

3) โครงสร้างพื้นฐาน และแรงงานในพื้นที่

(1) การขนส่ง

- ท่าเรือน้ำลึก: เมืองเซินเจิ้นมีท่าเรือน้ำลึกที่สำคัญอยู่หลายท่าซึ่งเรียกโดยรวมว่า Port of Shenzhen ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 2523 โดยท่าเรือเหล่านี้มีความสำคัญต่อทั้งประเทศจีนและการขนส่งในระดับโลก โดยท่าเรือมีความยาวถึง 260 กม. และเป็นที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ในภูมิภาคถึงกว่า 40 บริษัท ท่าเรือเซินเจิ้นติดต่อกับกว่า 300 ท่าเรือทั่วโลก คิดเป็นรวม 100 ประเทศ ความสามารถในการขนส่งต่อปีอยู่ที่ประมาณ 194.9 ล้านตัน ท่าเรือที่สำคัญ อาทิ ท่าเรือหยานเทียน (Yantian International Container Terminals: YICT), ท่าเรือเสอโข่ว (Shekou Container Terminals), Chiwan Container Terminals, China Merchants Port และ Shenzhen Haixing⁴

- สนามบิน: สนามบินนานาชาติเซินเจิ้นเป่าอัน (Shenzhen Bao'an International Airport) ห่างจากตัวเมืองเซินเจิ้นเพียง 32 กม. โดยสนามบินนี้ถือว่าเป็นสนามบินที่มีความสำคัญกับการขนส่งสินค้าเป็นอันดับต้นๆ ของโลก (อันดับ 20 ของสนามบินที่มีการขนส่งสินค้าบ่อยที่สุดของโลกในปี 2566⁵) นอกจากนี้สนามบินนานาชาติฮ่องกง ซึ่งเป็นสนามบินที่มีการขนส่งสินค้าบ่อยที่สุดของโลกยังห่างจากตัวเมืองเซินเจิ้นประมาณ 50 กม.เท่านั้น

- ทางรถไฟและถนน: เมืองเซินเจิ้นสามารถเชื่อมต่อไปยังเมืองกวางโจว และฮ่องกงได้โดยใช้เส้นทางรถไฟความเร็วสูง และทางถนน ทั้งนี้ยังสามารถเชื่อมต่อไปยังเมืองเซี่ยเหมินได้จากทางรถไฟเช่นเดียวกัน

(2) พลังงานและน้ำ⁶

- ไฟฟ้า: เมืองเซินเจิ้นมีประชากรหนาแน่นสูงทำให้ปริมาณความต้องการใช้พลังงานสูงตามไปด้วย โดยในปี 2566 การใช้ไฟฟ้าในเมืองเซินเจิ้นทั้งภาคครัวเรือนและภาคอุตสาหกรรมสูงถึง 1.13 แสนล้านกิโลวัตต์ต่อชั่วโมง โดยกว่าครึ่งของแหล่งพลังงานหลักมาจากโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ในพื้นที่ตามมาด้วยพลังงานจากก๊าซธรรมชาติ

⁴ อ้างอิงจาก: <https://www.shiphub.co/port-of-shenzhen/>

⁵ อ้างอิงจาก: <https://www.aircargonews.net/shenzhen-airport-backs-cargo-as-international-volumes-soar/1058297.article>

⁶ อ้างอิงจาก

1. <https://www.ceicdata.com/en/china/electricity-consumption-productive-use-prefecture-level-city/cn-electricity-consumption-industry-guangdong-shenzhen>

2. https://www.metropolis.org/sites/default/files/resources/the_story_of_shenzhen_2nd_edition_sep_2019_0.pdf

3. <https://www.worldwateratlas.org/en/events/shenzhen-design-week/shenzhen-water-situation/>

- น้ำ: ปัญหาการขาดแคลนน้ำเป็นปัญหาที่เมืองเซินเจิ้นมักเผชิญ และทวีความรุนแรงขึ้นจากสถานการณ์ภาวะโลกร้อน เนื่องจากเมืองเซินเจิ้นไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่าน ทำให้อุปทานของน้ำเกือบทั้งหมดมาจากแม่น้ำตงเจียงจากเมืองข้างเคียงที่ไหลมาจากมณฑลเจียงซี

(3) แรงงานในพื้นที่⁷

เมืองเซินเจิ้นเป็นเมืองที่ดึงดูดแรงงานทักษะสูงจากเมืองอื่น ๆ ของประเทศจีน และจากต่างประเทศให้เข้ามาทำงานในพื้นที่ ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยต่อเดือนในเมืองเซินเจิ้นสูงถึง 12,400 หยวน (ประมาณ 58,000 บาท) ซึ่งสูงเป็นอันดับสามรองจากเมืองเซี่ยงไฮ้ และเมืองปักกิ่ง โดยทักษะภาษาอังกฤษของประชากรชาวเซินเจิ้นโดยเฉลี่ยดีเป็นอันดับที่ 6 ของทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม แรงงานในพื้นที่เมืองเซินเจิ้นยังพูดภาษาจีนเป็นหลัก

4) กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน และนโยบายเพื่อความยั่งยืน

- กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย: เมืองเซินเจิ้นมุ่งเน้นไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีระดับสูง ซึ่งประกอบด้วย

- (1) อุตสาหกรรมข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แบบใหม่ (New generation electronics information) อาทิ โครงข่ายและการสื่อสาร เซมิคอนดักเตอร์และเซอร์กิต จอ UHD เครื่องปลายทางอัจฉริยะ และเซนเซอร์อัจฉริยะ
- (2) อุตสาหกรรมดิจิทัลและแฟชั่น (Digital and fashion) อาทิ ซอฟต์แวร์และการบริการข้อมูล ปัญญาประดิษฐ์ ความคิดสร้างสรรค์ทางดิจิทัล และแฟชั่นสมัยใหม่
- (3) อุตสาหกรรมประมง (Marine economy)
- (4) อุตสาหกรรมเครื่องมือระดับสูง (High end equipment) อาทิ เครื่องมือและอุปกรณ์ระดับสูง เศรษฐกิจการบินระดับสูงและอวกาศยาน หุ่นยนต์
- (5) อุตสาหกรรมวัสดุแบบใหม่ (New materials)
- (6) อุตสาหกรรมชีวการแพทย์และสุขภาพ (Biomedicine and health care) อาทิ ชีวการแพทย์ เครื่องมือแพทย์ และการให้บริการสาธารณสุขแบบเบ็ดเสร็จ

โดยในปัจจุบันเมืองเซินเจิ้นมุ่งเน้นไปที่การขยายกลุ่มอุตสาหกรรม เซมิคอนดักเตอร์และเซอร์กิต ปัญญาประดิษฐ์ เศรษฐกิจการบินระดับสูงและอวกาศยาน พลังงานแบบใหม่ ยานยนต์อัจฉริยะ ชีวการแพทย์ และเครื่องมือแพทย์ เป็นหลัก และมีอุตสาหกรรมกลุ่มอื่น ๆ ข้างต้นเป็นอุตสาหกรรมสนับสนุน

- สิทธิประโยชน์นักลงทุน: เมืองเซินเจิ้นให้เงินสนับสนุนเกี่ยวกับกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยี อาทิ

- (1) สนับสนุนสูงสุดไม่เกิน 30 ล้านหยวน สำหรับการจัดตั้งองค์กรสาขาในเซินเจิ้น โดยหน่วยงานนวัตกรรมระดับชาติ
- (2) สนับสนุนสูงสุดไม่เกิน 10 ล้านหยวน สำหรับหน่วยงานที่รับหน้าที่จัดตั้งห้องปฏิบัติการวิศวกรรมระดับมณฑลและเทศบาล ศูนย์เทคโนโลยี และหน่วยงานนวัตกรรมอื่น ๆ

⁷ อ้างอิงจาก

1. <https://www.ef.com/wwen/epi/regions/asia/china/>
2. <https://www.chinadailyhk.com/hk/article/595051>

- (3) สนับสนุนสูงสุดไม่เกิน 100 ล้านบาท สำหรับการสร้างห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ที่ตั้งชื่อตามนักวิทยาศาสตร์
- (4) สนับสนุนสูงสุดไม่เกิน 100 ล้านบาท สำหรับการจัดตั้งสถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์เฉพาะทางแบบใหม่ ที่มุ่งเน้นไปยังที่วิจัยนวัตกรรมซึ่งประกอบด้วยบุคลากรที่มีความสามารถในระดับสูง
- (5) สนับสนุนแบบจับคู่ไม่เกินอัตราส่วน 1:1 สำหรับหน่วยงานที่ดำเนินโครงการตามแผนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับชาติหรือระดับมณฑล
- (6) สนับสนุนสูงสุดไม่เกิน 10 ล้านบาท สำหรับหน่วยงานที่ดำเนินโครงการเทคโนโลยีพื้นฐาน ล้ำสมัย และ/หรือ เทคโนโลยีหลัก (แกนกลาง) ของเมืองเงิน
- (7) สนับสนุนการจัดตั้งระบบทุนสำรองด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) สำหรับองค์กรที่มีการสนับสนุนแบบหลังโครงการสูงสุดไม่เกิน 10 ล้านบาท สำหรับโครงการ R&D ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์
- (8) ส่งเสริมให้องค์กรเทคโนโลยีขั้นสูงและเทคโนโลยีใหม่ มอบรางวัลแก่คณะที่ปรึกษาในรูปแบบหุ้น โดยมีการผ่อนปรนข้อกำหนดเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้สามารถชำระภาษีเป็นงวดได้ภายในระยะเวลา 5 ปี
- (9) สัดส่วนหุ้นที่ผู้บริหารและบุคลากรหลักในสถาบันวิจัยที่ได้รับการปรับโครงสร้างใหม่ องค์กรเทคโนโลยีขั้นสูงและใหม่ และองค์กรประเภทบริการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสามารถถือครองได้ ได้รับการเพิ่มขึ้นเป็นไม่เกินร้อยละ 30

ทั้งนี้ ยังมีแรงจูงใจทางภาษีสำหรับนักลงทุน อาทิ การลดภาษีเงินได้นิติบุคคลเหลือร้อยละ 15 สำหรับบางกลุ่มอุตสาหกรรม การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลที่เกินภาษีที่ต้องจ่ายในฮ่องกง การให้เงินสนับสนุนภาษีเงินได้บุคคลที่เกินร้อยละ 15 สำหรับผู้มีความสามารถสูงและผู้ที่มีความต้องการเร่งด่วนจากต่างประเทศ

เมืองเงินยังสนับสนุนการตั้งสำนักงานใหญ่ภายในพื้นที่โดยให้เงินสนับสนุน 10 ล้านบาทสำหรับบริษัทที่คาดว่าจะผลิตในปริมาณที่กำหนดและเสียภาษีคืนแก่รัฐบาลท้องถิ่น ทั้งนี้เมืองเงินยังให้เงินอุดหนุนค่าเช่าสำนักงาน รวมถึงที่อยู่อาศัย และการศึกษาของพนักงานบริษัท เมืองเงินยังมีการให้รางวัลสำหรับจุดใจเพื่อเพิ่มสมรรถภาพในการแข่งขัน โดยบริษัทในพื้นที่ที่ได้รับเลือกเป็นหนึ่งใน Fortune Global 500 หรือ China Fortune 500 เป็นครั้งแรกจะได้รับเงินรางวัล 30 ล้านและ 10 ล้านบาทตามลำดับ นอกจากนี้เมืองเงินยังให้เงินรางวัลรายโครงการ ซึ่งมุ่งเน้นทั้งโครงการในกลุ่มอุตสาหกรรมหลักและอุตสาหกรรมที่ยังอ่อนแอในพื้นที่

• **นโยบายเพื่อความยั่งยืน:** เมืองเงินได้ริเริ่มโครงการทิวทัศน์ภูเขาและทะเล (Mountain-sea Vistas) เพื่อเพิ่มเติมพื้นที่สีเขียว และสร้างทางเดินเท้าเชื่อมเมืองท่า ภูเขา และทะเล โดยมีโครงข่ายทางสีเขียว ยาวประมาณ 3,406 กม. เพิ่มพื้นที่สีเขียว เช่น สวนสาธารณะในพื้นที่เมือง รวมถึงความร่วมมือการปกป้องป่าชายเลนและชายฝั่ง นอกจากนี้เมืองเงินยังเป็นเมืองแห่งแรกในประเทศจีนที่มีการให้บริการรถสาธารณะ และแท็กซี่เป็นรถพลังงานไฟฟ้าทั้งหมด เมืองเงินยังตั้งเป้าเป็นเมือง City of Superchargers ที่จะเพิ่มจำนวนสถานีจ่ายประจุไฟฟ้าสำหรับรถยนต์ให้เพียงพอต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้น และยังคงอยู่ในระหว่างการทดลองตลาดคาร์บอนเพื่อศึกษานโยบายที่เหมาะสมในระดับประเทศ

2.3.2 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Jebel Ali Free Zone (JAFZA) เมืองดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์⁸

1) ข้อมูลโดยสังเขป

เขตเศรษฐกิจพิเศษ Jebel Ali Free Zone (JAFZA) ตั้งอยู่ที่ Jebel Ali ทางตะวันตกของเมืองดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ JAFZA เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหลักของบริษัท DP World ซึ่งเป็นบริษัทการขนส่งขนาดใหญ่ของโลก JAFZA เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งแรกของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์มีพื้นที่ขนาด 57 ตร.กม. โดยเป็นพื้นที่ที่เมืองท่าติดต่อกับอ่าวเปอร์เซีย ในปัจจุบันมีบริษัทจดทะเบียนในพื้นที่กว่า 10,000 บริษัท และมีแรงงานทำงานในพื้นที่กว่า 160,000 คน ทั้งนี้ JAFZA ยังเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอันดับ 1 จากการจัดอันดับ Global Free Zones of the Year 2024 โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจัดทำโดย fDi Intelligence

รูปที่ 2.3 พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ JAFZA

ที่มา: Google Maps

2) เป้าหมายการจัดตั้ง และการจัดตั้ง

JAFZA ก่อตั้งขึ้นในปี 2528 หลังจากการก่อตั้งท่าเรือน้ำลึก Jebel Ali (Jebel Ali port) ในปี 2522 โดยเกิดจากความต้องการสร้างพื้นที่สนับสนุนการค้าขายและการขนส่งบริเวณท่าเรือ โดยการจัดตั้งอยู่ภายใต้คำสั่งของ ชีคห์มูฮัมหมัด บิน รอชิด อล มัคตูม (Sheikh Mohammed bin Rashid Al Maktoum) ประธานาธิบดีของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ในช่วงเริ่มต้น JAFZA มีบริษัทจดทะเบียนเพียง 19 บริษัท และได้เติบโตอย่างก้าวกระโดดด้วยบริษัทจดทะเบียนมากกว่า 500 บริษัทในปี 2538 และกว่า 10,000 บริษัทในปัจจุบัน

3) โครงสร้างพื้นฐาน และแรงงานในพื้นที่

(1) การขนส่ง

- ท่าเรือน้ำลึก: ท่าเรือ Jebel Ali (Jebel Ali port) เป็นท่าเรือหลักที่อยู่ในพื้นที่ JAFZA มีขนาด 134 ตร.กม. ซึ่งเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดในตะวันออกกลาง และเป็นท่าเรือที่มีการขนส่งมากที่สุดเป็นอันดับที่ 11 ของโลกในปี 2566 โดยมีการขนส่งสินค้าถึง 15.5 ล้าน TEUs ในปี 2567⁹

⁸ อ้างอิงจาก: <https://www.jafza.ae/>

⁹ อ้างอิงจาก:

- สนามบิน: JAFZA อยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติดูไบ (Dubai International Airport) เพียง 40 กม. โดยสนามบินนานาชาติดูไบเป็นสนามบินหลักของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ รวมถึงภูมิภาคตะวันออกกลาง ในปี 2567 สนามบินดูไบนับเป็นสนามบินนานาชาติที่มีนักเดินทางมากที่สุดในโลก และเป็นสนามบินที่มีการขนส่งสูงสุดเป็นอันดับ 17 ของโลกในปี 2565 (1.8 ล้านเมตริกตัน)¹⁰ นอกจากนี้ JAFZA ยังอยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติอัล มักตูม (Al Maktoum International Airport) เพียง 24 กม. โดยสนามบินนี้ยังอยู่ระหว่างการก่อสร้างส่วนขยายและคาดว่าจะมีขนาดใหญ่กว่าสนามบินนานาชาติดูไบ และสามารถรองรับผู้โดยสารและสินค้าได้มากกว่าสนามบินนานาชาติดูไบ

- ทางรถไฟและถนน: JAFZA เชื่อมต่อกับเมืองอื่น ๆ ผ่าน Dubai Red Line Metro และยังสามารถใช้ทางหลวงอย่าง E11 และ E311 ได้

(2) พลังงานและน้ำ

- Dubai Electricity and Water Authority (DEWA) เป็นผู้ดูแลจัดการผลิตกระแสไฟฟ้าและน้ำสะอาดแก่เมืองดูไบและ JAFZA โดยการผลิตดำเนินการที่ Jebel Ali Power Station (JAPS) โดยในปี 2566 ร้อยละ 93 ของพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ใน JAFZA มาจากพลังงานสะอาด และ JAPS ยังเป็นโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าที่ใช้ก๊าซธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ส่วนน้ำสะอาดที่ใช้ใน JAFZA และเมืองดูไบผลิตโดยการแยกเกลือออกจากน้ำทะเล ซึ่งในปี 2563 DEWA ได้ก่อสร้างโรงงานผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลเพิ่มเติมในพื้นที่ JAPS ซึ่งคาดว่าจะผลิตได้ถึง 1.82 ล้านลิตรต่อวัน

(3) แรงงานในพื้นที่

แรงงานในพื้นที่ JAFZA ใช้ภาษาอาหรับเป็นหลัก แต่ภาษาอังกฤษก็มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย แรงงานในเมืองดูไบส่วนใหญ่เป็นแรงงานความสามารถสูง สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ถูกยกให้เป็นสถานที่ที่ดีที่สุดอันดับ 10 ของโลกในการมาทำงานของชาวต่างชาติในปี 2567 โดย Expat Insider นอกจากนี้กฎหมายแรงงานภายในพื้นที่ JAFZA ยังเป็นเอกเทศจากกฎหมายแรงงานของประเทศ

4) กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน และนโยบายเพื่อความยั่งยืน

- กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย: อาทิเช่น

- (1) อุตสาหกรรมโลจิสติกส์ JAFZA มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลาง และแอฟริกาใต้ โดยบริษัทในอุตสาหกรรมจะได้ประโยชน์จากเขตคลังสินค้าทัณฑ์บนแบบรวมศูนย์ในพื้นที่
- (2) อุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดย JAFZA เป็นแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีที่สำคัญที่สุดในสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์
- (3) อุตสาหกรรมอาหารและการเกษตร
- (4) อุตสาหกรรมการกระจายผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์และอุตสาหกรรมยา
- (5) อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ (เน้นการประกอบ)
- (6) อุตสาหกรรมค้าปลีกและ e-commerce
- (7) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์
- (8) อุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีการหมุนเวียนสูง (FMCG)

1. <https://container-news.com/dp-world-jebel-ali-port-record-volumes>

2. <https://www.worldshipping.org/top-50-ports>

¹⁰ อ้างอิงจาก : <https://media.shipco.com/top-20-airports-handle-42-of-the-worlds-cargo/#:~:text=Global%20air%20cargo%20volumes%20fell,out%20the%20top%20five%20spots.>

(9) อุตสาหกรรมการผลิต

(10) อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์

• **สิทธิประโยชน์นักลงทุน:** JAFZA ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและไม่ใช้ภาษี

แก่นักลงทุน อาทิ

(1) ภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 0 เป็นเวลา 50 ปี พร้อมโอกาสต่ออายุ

(2) ยกเว้นภาษีการนำเข้าหรือการส่งออกสินค้า

(3) ภาษีเงินได้บุคคลร้อยละ 0

(4) นักลงทุนต่างชาติเป็นเจ้าของธุรกิจได้ร้อยละ 100

(5) ไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติ

ซึ่งในปี 2565 JAFZA ยังเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอันดับ 1 จากการจัดอันดับเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีสิทธิประโยชน์ที่ไม่ใช่ภาษีดีที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญจาก fDi Intelligence

• **นโยบายเพื่อความยั่งยืน:** JAFZA มีนโยบายเพื่อความยั่งยืนที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นไปยังการใช้พลังงานสะอาด ในปี 2567 JAFZA ได้รับรางวัล Global Free Zones of the Year 2024 awards – Sustainable zones จาก fDi Intelligence โดย เนื่องมาจากร้อยละ 93 ของพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ใน JAFZA ในปี 2566 มาจากพลังงานสะอาด นอกจากนี้ JAFZA ยังทดแทนหลอดไฟทั่วพื้นที่ด้วยหลอดไฟ LED ซึ่งใช้พลังงานน้อยกว่า และติดตั้งเครื่องประหยัดน้ำกว่า 34,000 เครื่อง ติดตั้งเครื่องปรับอากาศพลังแสงอาทิตย์ รวมถึงปลูกป่าชายเลนทดแทนกว่า 1 แสนต้น ทั้งนี้ JAFZA ยังร่วมมือกับบริษัท DOMER ในการออกแบบอาคารใน JAFZA Logistics Park เพื่อให้ใช้พลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น อาทิ ลดอุณหภูมิในตัวอาคาร และการใช้ประโยชน์จากแสงไฟธรรมชาติ¹¹ JAFZA ได้ร่วมมือกับ A-HEAT เพื่อก่อสร้างสถานประกอบการผลิตเครื่องแลกเปลี่ยนความร้อนที่มีประสิทธิภาพที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคตะวันออกกลางอีกด้วย¹²

2.3.3 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Masdar City Free Zone (MCFZ) เมืองอาบูดาบี สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์¹³

1) ข้อมูลโดยสังเขป

เขตเศรษฐกิจพิเศษ Masdar City Free Zone (MCFZ) อยู่ในพื้นที่ของเมืองมาสดาร์ (Masdar City) ที่อยู่ในพื้นที่ของเมืองอาบูดาบี ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (UAE) MCFZ มีขนาดประมาณ 6 ตร.กม. (ตามแผน เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษยังไม่แล้วเสร็จ) โดยอยู่ในพื้นที่ใจกลางของทะเลทรายอาหรับ โดย MCFZ มีบริษัทจดทะเบียนอยู่กว่า 500 บริษัท รองรับการอยู่อาศัยของประชากรคุณภาพได้สูงสุด 90,000 คน โดยแบ่งเป็นผู้อยู่อาศัย 40,000 คน และผู้เดินทางเข้าออกเมืองในแต่ละวันอีก 50,000 คน

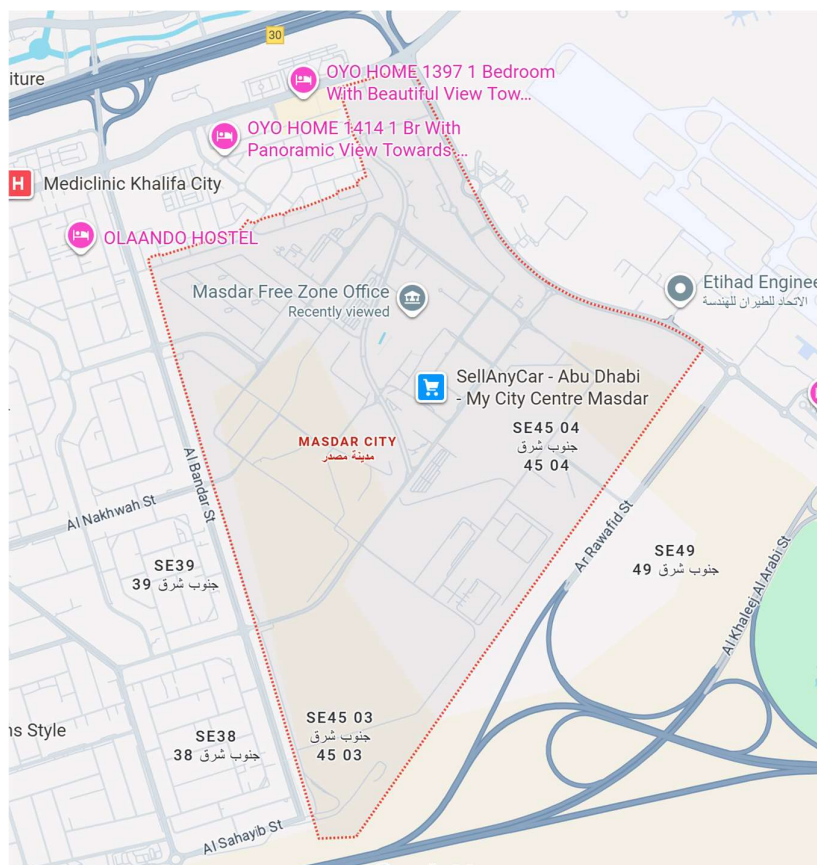
¹¹ อ้างอิงจาก: <https://www.domer.co/transforming-jafza-logistics-park-with-domers-innovative-skylight-solutions-a-case-study-on-energy-efficiency-and-performance/>

¹² อ้างอิงจาก: <https://www.jafza.ae/resource-centre/media/news/jafza-and-a-heat-to-establish-the-largest-heat-exchanger-facility-in-the-gcc/>

¹³ อ้างอิงจาก:

1. <https://masdarcityfreezone.com/>

2. <https://www.sovereigngroup.com/abu-dhabi/corporate-services/masdar-city-free-zone-abu-dhabi/>

รูปที่ 2.4 พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ MCFZ

ที่มา: Google Maps

2) เป้าหมายการจัดตั้ง และการจัดตั้ง

MCFZ เป็นบริษัทในเครือของบริษัทมูบาดาลา อินเวสต์เมนต์ (Mubadala Investment Company) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจของเมืองอาบูดาบี โดยแนวคิดการก่อตั้ง MCFZ เกิดขึ้นในปี 2549 โดยก่อสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นเมืองแห่งพลังงานสะอาด พลังงานหมุนเวียน และเทคโนโลยีขั้นสูง เดิมแผนการพัฒนาเมืองคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี 2559 แต่เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2550 ทำให้แผนการเลื่อนออกไปเป็นปี 2573 โดยในเมืองมาสดาร์มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางด้านบ้านพักอาศัย พื้นที่สำนักงาน โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แหล่งพลังงานหมุนเวียนของตนเอง โดย MCFZ ยังเป็นสถานที่ที่ใช้ทดลองประสิทธิภาพนวัตกรรมใหม่ของมหาวิทยาลัยคาลิฟา (Khalifa University) อาทิ การผลิตน้ำดื่มจากความชื้นในอากาศ (Atmospheric Water Generation: AWG)¹⁴

¹⁴ อ้างอิงจาก: <https://www.constructionweekonline.com/business/insights/from-air-to-water-masdar-citys-revolutionary-awg-system-powered-by-solar-energy>

3) โครงสร้างพื้นฐาน และแรงงานในพื้นที่

(1) การขนส่ง

- ท่าเรือน้ำลึก: ท่าเรือที่ใกล้ MCFZ มากที่สุดคือท่าเรือคาลิฟา (Khalifa port) โดยขนส่งได้มากถึง 7.8 ล้าน TEUs (ปี 2565)¹⁵

- สนามบิน: MCFZ อยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติอาบูดาบี (Abu Dhabi Zayed International Airport) ประมาณ 7 กม. (เดินทาง 5 นาที) โดยสนามบินนานาชาติอาบูดาบีเป็นสนามบินอันดับ 2 ของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์รองจากสนามบินนานาชาติดูไบ

- ทางรถไฟและถนน: MCFZ อยู่ห่างจากตัวเมืองอาบูดาบีประมาณ 30 กม. (เดินทาง 20 นาที) และห่างจากเมืองดูไบประมาณ 130 กม. โดยทางหลวง E11 หรือ E311 (เดินทาง 1 ชม.)

(2) พลังงานและน้ำ¹⁶

MCFZ ใช้พลังงานไฟฟ้าจากโรงงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ในพื้นที่ (The Masdar City 10MW Solar Photovoltaic Plant: PV) และแผงโซลาร์เซลล์ที่ติดบนอาคารของมหาวิทยาลัย Zayed University of Artificial Intelligence โดย PV ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ถึง 17,564 เมกะวัตต์ชม. ต่อปี

4) กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย และสิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน และนโยบายเพื่อความยั่งยืน

- กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย: MCFZ มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงและเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น

- (1) อุตสาหกรรมยานยนต์อัจฉริยะ (Smart mobility / SAVI): มุ่งเน้นไปที่การผลิตรถยนต์ไร้คนขับ
- (2) อุตสาหกรรมพลังงานและพลังงานทดแทน (Energy)
- (3) อุตสาหกรรมวิทยาศาสตร์ชีวภาพและเทคโนโลยีชีวภาพ (Life sciences): ซึ่งรวมถึงการวิจัยโรคหายาก และการรักษาทางพันธุกรรม
- (4) อุตสาหกรรมปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence)
- (5) อุตสาหกรรมเทคโนโลยีอวกาศ (Space tech): มุ่งเน้นการพัฒนาการติดตามสภาพอากาศและการสื่อสาร
- (6) อุตสาหกรรมเทคโนโลยีการเกษตร (Agri-tech): มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีให้ยั่งยืน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

ผู้ที่มาลงทุนใน MCFZ ส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มธุรกิจที่เน้นทางด้านเทคโนโลยีสะอาด อาทิ Siemens, SK Energy, General Electric (GE) และ International Renewable Energy Agency (IRENA) เป็นต้น

- สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน¹⁷: MCFZ ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและไม่ใช้ภาษีแก่นักลงทุน อาทิ

- (1) ผู้ลงทุนได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลและบุคคลธรรมดา
- (2) ยกเว้นภาษีการนำเข้า

¹⁵ อ้างอิงจาก: <https://www.adports.ae/ports-terminals/commercial-ports/khalifa-port/>

¹⁶ อ้างอิงจาก: <https://www.ewec.ae/en/power-plant/masdar-pv>

¹⁷ อ้างอิงจาก: <https://masdar.ae/-/media/corporate/downloads/media/masdar-corporate-brochure-english.pdf>

(3) นักลงทุนต่างชาติเป็นเจ้าของธุรกิจได้ร้อยละ 100 และสามารถส่งกำไรกลับประเทศได้ไม่จำกัด

(4) ไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติ

กิจการใน MCFZ ได้รับความร่วมมือจาก Masdar Institute of Science and Technology ของ Khalifa University of Science and Technology ในการร่วมทำวิจัยและการพัฒนา

• **นโยบายเพื่อความยั่งยืน**¹⁸: MCFZ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาพลังงานสะอาด รวมถึงการออกแบบและการจัดการการผลิตโดยใช้พลังงานสะอาด โดยอาคารในเมืองถูกออกแบบให้ลดการใช้พลังงานและน้ำไปอย่างน้อยร้อยละ 40 ยิ่งไปกว่านั้นบางอาคารยังสามารถผลิตพลังงานสำหรับการใช้งานภายในอาคารได้เอง ซึ่งทำให้ความต้องการพลังงานจากแหล่งภายนอกเป็นศูนย์ โดยกลุ่มอาคารใน MCFZ หลายอาคารยังได้รับมาตรฐาน LEED Platinum เนื่องจากก่อสร้างด้วยวัสดุคาร์บอนต่ำ และวัสดุรีไซเคิล หน้าต่างถูกออกแบบให้ทำมุมที่ถูกต้องรับกับปริมาณแสงแดดที่เหมาะสม และผนังทำการบุเพื่อลดความร้อนทางเท้าในเมืองยังมีการออกแบบให้สอดคล้องกับทิศทางลม และติดตั้งหลังคาให้มีความเย็นสบายกว่าปกติ

2.3.4 เขตเศรษฐกิจพิเศษยะโฮร์กับสิงคโปร์ (JS-SEZ) ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์¹⁹

1) ข้อมูลโดยสังเขป

เขตเศรษฐกิจพิเศษยะโฮร์-สิงคโปร์ Johor-Singapore Special Economic Zone (JS-SEZ) เป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางตอนใต้ของรัฐยะโฮร์ ประเทศมาเลเซีย ครอบคลุมพื้นที่บริเวณกูโล และส่วนหนึ่งของปอนเตียนไปจนถึงเปงเกอร์ง มีพื้นที่กว่า 3,500 ตารางกิโลเมตร ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานปกครองท้องถิ่นทั้งสิ้น 6 แห่ง ได้แก่

- (1) เทศบาลเมืองยะโฮร์บาห์รู (Johor Bahru City Council)
- (2) เทศบาลเมืองอิสกันดาร์ปุเตรี (Iskandar Puteri City Council)
- (3) เทศบาลเมืองปาสิร์กูตัง (Pasir Gudang City Council)
- (4) เทศบาลเมืองกูโล (Kulai Municipal Council)
- (5) เทศบาลเมืองปอนเตียน (Pontian Municipal Council)
- (6) เทศบาลเมืองเปงเกอร์ง (Pengerang Municipal Council)

โดยพื้นที่ยุทธศาสตร์หลัก (flagship areas) สำหรับ JS-SEZ มีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 9 พื้นที่ ซึ่งแต่ละพื้นที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

- (1) Flagship A: Johor Bahru City Centre ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมบริการธุรกิจ เศรษฐกิจดิจิทัล สุขภาพ
- (2) Flagship B: Iskandar Puteri ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการผลิต บริการธุรกิจ การศึกษา การท่องเที่ยว เศรษฐกิจดิจิทัล สุขภาพ
- (3) Flagship C: Tanjung Pelepas-Tanjung Bin ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการผลิต พลังงาน โลจิสติกส์

¹⁸ อ้างอิงจาก: <https://pwc.ft.com/article/masdar-city-eco-oasis-blueprint>

¹⁹ อ้างอิงจาก:

1. <https://www.irda.com.my/js-sez/>
2. <https://www.pdlegal.com.sg/the-johor-singapore-special-economic-zone-js-sez/>

- (4) Flagship D: Pasir Gudang ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการผลิต พลังงาน โลจิสติกส์
- (5) Flagship E: Senai-Skuda ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการผลิต เศรษฐกิจดิจิทัล การศึกษา โลจิสติกส์ การท่องเที่ยว
- (6) Flagship F: Sedenak ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการผลิต พลังงาน ความมั่นคงด้านอาหาร และโลจิสติกส์
- (7) Flagship G: Forest City ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมบริการทางการเงิน (โซนการเงินพิเศษ)
- (8) Flagship H: Pengerang Integrated Petroleum Complex (PIPC) ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการผลิต พลังงาน โลจิสติกส์
- (9) Flagship I: Desaru ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการศึกษา ความมั่นคงด้านอาหาร สุขภาพ การท่องเที่ยว

รูปที่ 2.5 พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ JS-SEZ

ที่มา: <https://www.propertygenie.com>

2) เป้าหมายการจัดตั้ง และการจัดตั้ง

เมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2567 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมของสิงคโปร์ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจของมาเลเซีย ได้ร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MoU) ว่าด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษยะโฮร์-สิงคโปร์ Johor-Singapore Special Economic Zone: (JS-SEZ) ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือเชิงเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการระหว่างทั้งสองประเทศ โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้ได้รับการออกแบบโดยมีต้นแบบจากเขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้นของประเทศจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้า การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างมาเลเซียและสิงคโปร์ ทั้งยังมุ่งเน้นการผลักดันการเติบโตทางอุตสาหกรรม และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทวิภาคีผ่านความร่วมมือด้าน

เศรษฐกิจ ต่อมาในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2568 รัฐบาลทั้งสองประเทศได้ลงนามในข้อตกลงอย่างเป็นทางการ เพื่อจัดตั้ง JS-SEZ โดยมีเป้าหมายของการจัดตั้ง JS-SEZ ทั้งหมด 4 ประการ ดังนี้

- (1) เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศ: JS-SEZ มีเป้าหมายในการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ โดยผสานจุดแข็งของทั้งสองฝ่าย ได้แก่ ทรัพยากรแรงงานและพื้นที่จากยะโฮร์ กับศักยภาพด้านเงินทุน เทคโนโลยี และระบบโลจิสติกส์ของสิงคโปร์ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภูมิภาคร่วมกัน
- (2) เพื่อดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูง: JS-SEZ มีเป้าหมายในการดึงดูดการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูง ได้แก่ การผลิตขั้นสูง เศรษฐกิจดิจิทัล พลังงานสีเขียว บริการทางการเงิน โลจิสติกส์ การศึกษา และการดูแลสุขภาพ เป็นต้น
- (3) เพื่อสร้างงานและพัฒนาทักษะแรงงาน: JS-SEZ มีเป้าหมายที่จะสร้างตำแหน่งงานใหม่กว่า 20,000 ตำแหน่งภายในระยะเวลา 5 ปีแรก โดยเน้นการจ้างแรงงานที่มีทักษะในสาขาเทคโนโลยีและบริการ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและความสามารถในการแข่งขันของแรงงานในพื้นที่
- (4) เพื่อส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนและความร่วมมือในระดับภูมิภาค: JS-SEZ มีเป้าหมายในการเป็นต้นแบบความร่วมมือระดับภูมิภาค โดยสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการใช้เทคโนโลยีพลังงานสะอาดและการลดคาร์บอน

3) โครงสร้างพื้นฐาน และแรงงานในพื้นที่

(1) การขนส่ง

- ท่าเรือน้ำลึก: มีท่าเรือนานาชาติที่สำคัญ 3 แห่ง ได้แก่ ท่าเรือ Port of Tanjung Pelepas ซึ่งเป็นท่าเรือน้ำลึกที่รองรับเรือขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ขนาดใหญ่ ท่าเรือ Johor Port ซึ่งเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าแบบหลายรูปแบบ (multimodal logistics hub) และท่าเรือ Pasir Gudang ซึ่งมีบทบาทสำคัญในฐานะท่าเรืออุตสาหกรรมที่รองรับการขนส่งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่โดยรอบ

- สนามบิน: JS-SEZ ได้รับการสนับสนุนจากสนามบินนานาชาติ Senai ซึ่งตั้งอยู่ในรัฐยะโฮร์ ถือเป็นประตูสู่ภูมิภาคที่มีความสำคัญต่อการขยายตัวของธุรกิจโลจิสติกส์และการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีโครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินงาน อาทิ

- การพัฒนาแบบ “Project-by-Project”: JS-SEZ ใช้รูปแบบ “พัฒนาตามความต้องการของโครงการ” ซึ่งเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนร่วมกำหนดทิศทาง และรัฐบาลสนับสนุนการวางแผนและการลงทุนเฉพาะด้าน
- กองทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมูลค่า 5,000 ล้านริงกิต: รัฐบาลมาเลเซียได้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของ JS-SEZ โดยมุ่งเน้นการลงทุนในด้านคมนาคม การเชื่อมต่อดิจิทัล และพลังงานสะอาด เพื่อรองรับอุตสาหกรรมแห่งอนาคต
- การพัฒนา Forest City ให้เป็นเขตการเงินพิเศษ: โดยจะยกระดับโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินและระบบการจัดการเพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างครบวงจร

- โครงการระบบรางและทางหลวง: ปัจจุบันมีโครงการระบบรถไฟฟ้า Rapid Transit System (RTS) โครงการรถไฟทางคู่ไฟฟ้า (Gemas-Johor Bahru Electrified Double Track) และการขยายทางหลวง Senai Utara-Yong Peng Utaraที่กำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการ
- ทางรถไฟและถนน : JS-SEZ มีโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและโลจิสติกส์ที่มีความทันสมัยและเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการคมนาคมทางบก มีสถานีขนส่งหลักที่ชื่อว่า JB Sentral ซึ่งตั้งอยู่ในเมืองยะโฮร์บาห์รู ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางระบบคมนาคมของภูมิภาค

(2) พลังงานและน้ำ

ความต้องการใช้กระแสไฟฟ้าในรัฐยะโฮร์เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลังจากที่รัฐยะโฮร์ตั้งเป้าหมายเป็นศูนย์กลางข้อมูลของประเทศมาเลเซีย โดยนายกเทศมนตรีของเมือง Johor Bahru City Centre ยังได้มีข้อกังวลเกี่ยวกับปัญหาขาดแคลนพลังงานไฟฟ้าและน้ำในอนาคต หลังการคาดการณ์แผนการเพิ่มขีดความสามารถของศูนย์ข้อมูลซึ่งต้องใช้กระแสไฟฟ้าในปริมาณมากรวมถึงใช้น้ำเพื่อหล่อเย็น²⁰

นอกจากนี้ในปัจจุบันรัฐยะโฮร์นำเข้าน้ำสะอาดจากประเทศสิงคโปร์กว่า 16 ล้านแกลลอนต่อวัน เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มอุปทานน้ำสะอาดให้เพียงพอต่อความต้องการในพื้นที่ รัฐบาลเมืองยะโฮร์ได้เตรียมก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ 3 แห่ง และโรงงานบำบัดน้ำ 3 แห่ง และตั้งเป้าหมายการผลิตน้ำที่เพียงพอต่อการใช้งานภายในปี 2573²¹

(3) แรงงาน

รัฐยะโฮร์มีแรงงานรวมประมาณ 894,000 คน โดยราวร้อยละ 42 ของแรงงานในรัฐหรือประมาณ 375,000 คน ทำงานอยู่นอกเขตรัฐยะโฮร์ ซึ่งมีจำนวนมากถึง 300,000-400,000 คน ที่เดินทางไปทำงานในประเทศสิงคโปร์เป็นประจำทุกวัน แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามพรมแดนอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การรักษาแรงงานฝีมือไว้ภายในรัฐยะโฮร์ยังคงเป็นความท้าทาย เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ยังคงเลือกทำงานในสิงคโปร์ด้วยค่าจ้างที่สูงกว่า

4) กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน และนโยบายเพื่อความยั่งยืน

- กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย: JS-SEZ กำหนดกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายไว้ 11 กลุ่มหลัก ซึ่งสะท้อนถึงการใช้จุดแข็งที่แตกต่างกันของทั้งสองประเทศมาเสริมกัน เพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของภูมิภาค โดยแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมมีรายละเอียดดังนี้

- (1) การผลิต (Manufacturing): มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูง เช่น อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ทางการแพทย์ ชิ้นส่วนยานยนต์ และเภสัชภัณฑ์ เพื่อยกระดับฐานการผลิตของภูมิภาค และสร้างตำแหน่งงานที่ต้องใช้ทักษะสูง
- (2) โลจิสติกส์ (Logistics): ใช้ประโยชน์จากจุดยุทธศาสตร์ของยะโฮร์ซึ่งมีท่าเรือนานาชาติ 3 แห่ง และสนามบินนานาชาติ 1 แห่ง รวมถึงโครงการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายในประเทศและข้ามพรมแดน

²⁰ อ้างอิงจาก: <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/malaysia-s-push-for-data-centres-could-strain-power-and-water-supplies-warn-experts>

²¹ อ้างอิงจาก: <https://www.nst.com.my/news/nation/2025/03/1185889/johors-rm5bil-water-plan-cut-singapore-dependency-2030>

- (3) ความมั่นคงทางอาหาร (Food Security): พัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตร ฟาร์มอัจฉริยะ และการผลิตอาหารภายในประเทศ เพื่อช่วยลดการพึ่งพาการนำเข้า และเพิ่มความยืดหยุ่นของระบบอาหารในภูมิภาค
- (4) การท่องเที่ยว (Tourism): ส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบเชิงนิเวศ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมถึงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ระหว่างยะโฮร์และสิงคโปร์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น
- (5) พลังงาน (Energy): สนับสนุนการพัฒนาแหล่งพลังงานสะอาดและพลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และไฮโดรเจน เพื่อส่งเสริมเป้าหมายด้านความเป็นกลางทางคาร์บอนของทั้งสองประเทศ
- (6) เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy): พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น ศูนย์ข้อมูล (Data Centers) Cloud Computing และบริการดิจิทัลอื่น ๆ เพื่อผลักดันให้ JS-SEZ เป็นศูนย์กลางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมระดับภูมิภาค
- (7) เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy): ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดการขยะ เทคโนโลยีการดักจับคาร์บอน และการเงินสีเขียว เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- (8) บริการทางการเงิน (Financial Services): มีแผนพัฒนา Forest City ให้เป็นเขตการเงินพิเศษ (Special Financial Zone: SFZ) เพื่อดึงดูดสถาบันการเงินจากทั่วโลก และเป็นศูนย์กลางตลาดทุนในภูมิภาค
- (9) บริการทางธุรกิจ (Business Services): สนับสนุนการเติบโตของบริการระดับมืออาชีพ ได้แก่ การให้คำปรึกษา กฎหมาย บัญชี และศูนย์บริการร่วม (Shared Services) เพื่อเสริมสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจ
- (10) การศึกษา (Education): ลงทุนในการพัฒนาโรงเรียน มหาวิทยาลัย และศูนย์วิจัยคุณภาพสูง รวมถึงการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะแรงงานให้ตอบโจทย์อุตสาหกรรมอนาคต
- (11) สุขภาพ (Healthcare): ขยายโรงพยาบาล คลินิก และบริการเทคโนโลยีด้านสุขภาพ เพื่อรองรับความต้องการด้านบริการสุขภาพคุณภาพสูงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์

• **สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน:** สิทธิประโยชน์ที่มอบให้นักลงทุนในพื้นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางการลงทุนที่มีศักยภาพในระดับภูมิภาค โดยเน้นการดึงดูดเม็ดเงินลงทุนจากอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ได้แก่ เทคโนโลยีขั้นสูง พลังงานสะอาด สิทธิประโยชน์เหล่านี้ช่วยลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ เพิ่มแรงจูงใจในการเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ พร้อมกระตุ้นการจ้างงาน และพัฒนาทักษะแรงงานในท้องถิ่น อันเป็นการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ และส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างมาเลเซียกับสิงคโปร์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งสิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนนั้นมีอยู่ทั้งหมด 6 ประการ ดังนี้

(1) สิทธิประโยชน์ทางภาษี

ตารางที่ 2.1 โครงการและสิทธิประโยชน์ทางภาษีของเขตเศรษฐกิจพิเศษ JS-SEZ

ประเภทโครงการที่มีสิทธิ	สิทธิประโยชน์ทางภาษี
ธุรกิจการผลิต ที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทานด้าน AI และคอมพิวเตอร์ควอนตัม อุปกรณ์การแพทย์ ยา การบินและอวกาศ บริการ MRO	- บริษัทใหม่ : ภาษีนิติบุคคลพิเศษ 5% เป็นเวลา 10 หรือ 15 ปี - บริษัทเดิม : สิทธิหักลดหย่อนเงินลงทุน 100% จากรายได้ทั้งหมดภายใน 5 ปี ยกเว้นค่าที่ดิน
ศูนย์บริการระดับภูมิภาค/โลก เช่น การวางแผนเชิงกลยุทธ์ บริหารกำไรขาดทุน การบริหารการเงิน การพัฒนาบริษัท ฯลฯ	- อัตราภาษีนิติบุคคลพิเศษ 5% นานถึง 15 ปี
โครงการขนส่งแบบบูรณาการ	- สิทธิหักลดหย่อน 100% ของเงินลงทุนที่เข้าเกณฑ์ภายใน 5 ปี หักได้ 70% ของรายได้ในแต่ละปี
โลจิสติกส์อัจฉริยะ (Smart Logistics) เช่น ศูนย์กระจายสินค้า ระบบจัดเก็บสินค้าอันตราย ห่วงโซ่ความเย็น	- สิทธิหักลดหย่อน 100% ของเงินลงทุนภายใน 5 ปี หักได้ 100% ของรายได้ในแต่ละปี
ธุรกิจเคมีภัณฑ์ปลายน้ำ เช่น เมทานอล เอทิลีน โพรพิลีน สารเคมีชนิดพิเศษ พลาสติก เคมีชีวภาพ	- อัตราภาษีนิติบุคคลพิเศษ: Tier 1: 5% (5+5 ปี) Tier 2: 10% (5+5 ปี) สิทธิหักลดหย่อนเงินลงทุน: Tier 1: 100% ของเงินลงทุน ยกเว้นที่ดิน (สูงสุด 10 ปี) Tier 2: 60% ของเงินลงทุน ยกเว้นที่ดิน (สูงสุด 10 ปี)
การซื้อสิ่งหามทรัพย์พาณิชย์ในเขตที่กำหนด (ก่อนสิ้นปี 2024)	- ยกเว้นภาษีอากรแสตมป์ 40% ในการโอนกรรมสิทธิ์หรือทำสัญญาทางการเงิน
การสนับสนุนกิจกรรม hallmark event	- ลดหย่อนภาษีไม่เกิน RM 1 ล้านต่อปี สำหรับการบริจาคหรือสนับสนุนกิจกรรม hallmark ในเขต JS-SEZ ที่ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงการท่องเที่ยว
การปรับปรุงอาคารเพื่อการพาณิชย์	- ค่าเสื่อมราคาพิเศษ ปีแรก 20% ปีต่อไปปีละ 40%
พนักงานที่มีทักษะ (Knowledge Worker)	- ภาษีรายได้แบบอัตราคงที่ 15% เป็นเวลา 10 ปี

ที่มา: รวบรวมโดยที่ปรึกษา

- (2) การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานจากภาครัฐ: รัฐบาลมาเลเซียจะตั้งกองทุนพิเศษเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานใน JS-SEZ และทางฝั่งรัฐบาลสิงคโปร์จะมีระบบเงินทุนสนับสนุนให้กับบริษัทจากสิงคโปร์ที่ต้องการขยายกิจการใน JS-SEZ
- (3) ศูนย์อำนวยความสะดวกการลงทุนแบบครบวงจร (Invest Malaysia Facilitation Centre – Johor (IMFC-J)): เป็นศูนย์บริการสำหรับนักลงทุน ช่วยประสานงานเรื่องการจดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจ การอนุมัติใบอนุญาต และการขอสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและครบวงจร

- (4) การเชื่อมโยงตลาดระดับภูมิภาคและโลก: สามารถเลือกส่งออกสินค้าได้ทั้งผ่านท่าเรือในยะโฮร์หรือท่าเรือของสิงคโปร์ และมีระบบดิจิทัลช่วยอำนวยความสะดวกด้านศุลกากร ได้แก่ ระบบปล่อยสินค้าผ่านด่านที่รวดเร็วช่วยลดระยะเวลาในการขนส่งระหว่างประเทศ
 - (5) สิทธิพิเศษด้านวีซ่าและการเดินทาง: มีระบบ Malaysia's DE Rantau Nomad Pass ซึ่งเป็นสิทธิพิเศษสำหรับผู้เชี่ยวชาญในอาชีพสายเทคโนโลยีที่ต้องการพำนักรและทำงานในมาเลเซีย โดยไม่ต้องมีนายจ้างประจำ นอกจากนี้ยังมีระบบ QR Code-Based Clearance System ใช้ระบบสแกน QR Code ที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองบริเวณพรมแดนมาเลเซีย-สิงคโปร์ ช่วยให้การเดินทางของแรงงานและนักลงทุนระหว่างสองประเทศรวดเร็วขึ้น
 - (6) การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะแรงงาน: พัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมที่ออกแบบมาโดยเฉพาะสำหรับอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ใน JS-SEZ และส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการ (Work-Based Learning) เพื่อให้แรงงานมีทักษะตรงตามที่ภาคธุรกิจต้องการ และลดช่องว่างทักษะในตลาดแรงงาน
- **นโยบายเพื่อความยั่งยืน:** JS-SEZ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของมาเลเซียในการบรรลุความเป็นกลางทางคาร์บอน (Net Zero Emissions) ภายในปี พ.ศ. 2593 โดยมีนโยบายที่ได้รับการสนับสนุน 3 ประการ ดังนี้
 - (1) ส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียวและพลังงานหมุนเวียน: JS-SEZ มุ่งเน้นการพัฒนาในภาคเศรษฐกิจสีเขียว โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมพลังงานหมุนเวียน เทคโนโลยีลดการปล่อยคาร์บอน และนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนและการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ
 - (2) ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนความยั่งยืน: JS-SEZ วางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบขนส่งมวลชนรูปแบบ LRT (Light Rail Transit) หรือ ART (Autonomous Rapid Transit) ซึ่งจะช่วยลดการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลและลดการปล่อยคาร์บอน นอกจากนี้โครงการทางรถไฟไฟฟ้าสองทาง (Double-Track Electrified Railway) จากเกอมัสสู่ยะโฮร์บารูก็อยู่ระหว่างการพัฒนาเพื่อเสริมประสิทธิภาพการคมนาคม
 - (3) การดึงดูดการลงทุนที่ยั่งยืน: JS-SEZ ตั้งเป้าหมายดึงดูดการลงทุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ เทคโนโลยีสีเขียว พลังงานสะอาด และเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อสร้างงานที่มีทักษะและคุณภาพ รวมถึงส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2.3.5 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Tshwane Automotive Special Economic Zone (TASEZ) ประเทศแอฟริกาใต้

1) ข้อมูลโดยสังเขป

เขตเศรษฐกิจพิเศษยานยนต์ชวาน (Tshwane Automotive Special Economic Zone: TASEZ) เป็นโครงการเมืองอัจฉริยะยานยนต์แห่งแรกของประเทศแอฟริกาใต้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์อย่างยั่งยืน ซึ่งตั้งอยู่ในย่าน Silverton เมือง Tshwane จังหวัด Gauteng (กัวเต็ง) ประเทศ

แอฟริกาใต้ใกล้กับโรงงานประกอบรถยนต์ของ Ford Motor Company ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 162 เฮกตาร์ (1.62 ตร.กม.)

รูปที่ 2.6 พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ TASEZ

ที่มา: <https://www.globalafricanetwork.com/featured/corridors-to-growth>

2) เป้าหมายการจัดตั้ง และการจัดตั้ง

เริ่มต้นจัดตั้งในปี พ.ศ. 2559 มีศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ (AIDC) เริ่มพัฒนาแผนแม่บทเพื่อจัดตั้งเมืองอัจฉริยะสำหรับอุตสาหกรรมยานยนต์ในนคร Tshwane (Tshwane Automotive City) ต่อมาได้มุ่งเน้นไปที่ย่าน Silverton เพื่อสนับสนุนแผนการเติบโตของบริษัท Ford Motor Company of South Africa จึงได้มีการพัฒนาแผนสำหรับนิคมอุตสาหกรรมการค้า Silverton และโครงการพัฒนาของ Ford ในปี พ.ศ. 2560 กระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรมได้ตกลงที่จะพัฒนานิคมแห่งนี้ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมุ่งเน้นที่ภาคการผลิตยานยนต์เป็นหลัก หลังจากมีการปรึกษาหารือ การวิจัยเชิงลึก และการจัดทำแผนธุรกิจแบบองค์รวม เขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งนี้ได้รับการเปิดตัวอย่างเป็นทางการโดยประธานาธิบดี Cyril Ramaphosa ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2562 จากนั้นจึงได้เริ่มก่อสร้างจริงในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งระยะแรกแล้วเสร็จในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 TASEZ ถือกำเนิดขึ้นจากข้อตกลงระหว่างรัฐบาลระหว่างกระทรวงพาณิชย์ อุตสาหกรรม และการแข่งขัน (the dtic) กรมพัฒนาเศรษฐกิจของ Gauteng (GDEC) และเทศบาลนคร Tshwane โดยกรมพัฒนาเศรษฐกิจของ Gauteng เป็นเจ้าของโครงการ เทศบาลนคร Tshwane เป็นเจ้าของที่ดิน และกระทรวงพาณิชย์ อุตสาหกรรม และการแข่งขันเป็นผู้ดูแลนโยบายเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงเป็นเจ้าของกองทุนโครงสร้างพื้นฐาน

ที่สนับสนุนนักลงทุน ซึ่ง TASEZ อยู่ระหว่างการพัฒนาพื้นที่ในระยะที่สอง เพื่อที่จะดึงดูดนักลงทุนขนาดเล็กเพิ่มเติม ก่อตั้งศูนย์พัฒนาแรงงาน รวมถึงขยายอุตสาหกรรมไปสู่อุตสาหกรรมยานยนต์แนวใหม่²²

TASEZ มีเป้าหมายหลักเพื่อเป็นเมืองแห่งการผลิตและการส่งออกในอุตสาหกรรมยานยนต์ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการจ้างงานและพัฒนาทักษะแรงงานในท้องถิ่น สนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMMEs) และความร่วมมือกับภาคเอกชน

3) โครงสร้างพื้นฐาน และแรงงานในพื้นที่

(1) การขนส่ง

แม้ทำเลที่ตั้งของ TASEZ จะห่างไกลจากท่าเรือ แต่ TASEZ มีโครงสร้างพื้นฐานด้านการผลิตและโลจิสติกส์ที่ดีโดยสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการขนส่งสินค้าผ่านการเชื่อมต่อทางรถไฟไปยังท่าเรือที่ออกแบบมาเพื่อรองรับทั้งสินค้าบรรจุตู้คอนเทนเนอร์และเรือบรรทุกรถยนต์ (Ro-Ro) ระบบถนนไฟฟ้า น้ำประปา และการเชื่อมต่อ ICT การสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย และสุขภาพ รวมถึงบริการแบบครบวงจร (One-Stop-Shop) แก่นักลงทุน ทั้งนี้ TASEZ ยังเตรียมแผนการพัฒนาเส้นทางรถไฟสายใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกการขนส่งระหว่าง TASEZ และท่าเรือ East London รวมถึงท่าเรือ Durban port และเมืองท่าอย่าง Gqeberha เพื่อขยายโอกาสทางการค้าเพิ่มเติม²³

นอกจากนี้ TASEZ ยังมีทีมผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพให้การสนับสนุนธุรกิจและนักลงทุน โดยเชื่อมนักลงทุนเข้ากับหน่วยงานกำกับดูแลต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวก มีการสนับสนุนจากรัฐบาลทั้งจากส่วนกลาง ระดับจังหวัดและท้องถิ่นในการให้การสนับสนุนทางการเงินสำหรับโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับนักลงทุนผ่านกองทุน SEZ

(2) พลังงานและน้ำ

ประเทศแอฟริกาใต้รวมถึงจังหวัดกัวเต็งมักประสบปัญหากระแสไฟฟ้าดับ ปัญหาขาดแคลนกระแสไฟฟ้า และปัญหาขาดแคลนน้ำ อย่างไรก็ตามนายกเทศมนตรีของจังหวัด Panyaza Lesufi ได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะจัดการกับปัญหานี้โดยเร็ว²⁴ โดย TASEZ ตั้งอยู่ในพื้นที่ VIP grid ซึ่งจะรับประกันเสถียรภาพของกระแสไฟฟ้า²⁵ โดย TASEZ ได้ร่วมมือกับ Zutari ในการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาด 15 ล้านลิตรเพื่อส่งน้ำดื่ม และท่อระบายน้ำเสีย รวมถึงพัฒนาถนนและระบบจราจรภายในพื้นที่²⁶

(3) แรงงาน

TASEZ ได้สร้างการจ้างงาน 8,700 ตำแหน่งในช่วงการก่อสร้าง และกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับเมือง Mamelodi ที่อยู่ใกล้เคียง โดยร้อยละ 67 ของพนักงานก่อสร้างมาจากชุมชนใกล้เคียง

4) กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน และนโยบายเพื่อความยั่งยืน

- อุตสาหกรรมเป้าหมาย: อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ อุตสาหกรรมรับจ้างผลิต (OEMs)

²² อ้างอิงจาก: <https://www.tasez.co.za/2025/03/03/tasez-launched-phase-2-ahead-of-hosting-sopa-2025/>

²³ อ้างอิงจาก: <https://www.tasez.co.za/2025/03/05/tasez-and-parliamentary-committee-talk-localisation-and-stimulating-manufacturing>

²⁴ อ้างอิงจาก: <https://www.sabcnews.com/sabcnews/1016481-2/>

²⁵ อ้างอิงจาก: https://www.tasez.co.za/wp-content/uploads/2024/03/TASEZ-investor-brochure_PRINT-READY_Feb-2024.pdf

²⁶ อ้างอิงจาก: <https://www.zutari.com/project/tshwane-automotive-special-economic-zone/>

- **สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน:** สิทธิประโยชน์ทางภาษี เช่น การลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล และการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มการสนับสนุนด้านการย้ายเครื่องจักรจากต่างประเทศ โดยชดเชยค่าใช้จ่ายในการขนย้ายเครื่องจักรและอุปกรณ์ใหม่จากต่างประเทศ, สนับสนุนด้านการพัฒนาทักษะแรงงาน การตลาดเพื่อการส่งออก บริการที่สร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัย

- **นโยบายเพื่อความยั่งยืน:** TASEZ อยู่ระหว่างการปรับการใช้ไฟฟ้าในพื้นที่เป็นกระแสไฟฟ้าที่ผลิตจากก๊าซธรรมชาติ และพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งคาดว่าจะผลิตได้มากถึง 30 MVA ทั้งนี้ TASEZ ยังส่งเสริมการปรับเปลี่ยนการผลิตรถยนต์จากรูปแบบเดิมไปสู่รถยนต์พลังงานไฟฟ้า²⁷

นอกจากนี้ยังมีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ SMMEs โดยเฉพาะเจ้าของที่เป็นคนผิวสี หรือผู้หญิง และมีโปรแกรมการฝึกอบรม ให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาทักษะแรงงาน

2.4 การถอดบทเรียนของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ

การถอดบทเรียนของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศจะวิเคราะห์บริบทแวดล้อมของจุดเด่นและจุดด้อย รวมทั้งปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจำนวน 5 แห่ง เพื่อสะท้อนข้อเท็จจริงพื้นฐานที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในแต่ละแห่งล้วนมีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกันไป หรือในความเป็นจริงเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ถูกเลือกจัดตั้งขึ้นภายใต้ข้อกำหนดการพัฒนาบางประการ แต่ประเทศต่าง ๆ พยายามออกแบบนโยบายการส่งเสริมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประสบความสำเร็จได้ ทั้งการให้สิทธิประโยชน์ของการลงทุน การลงทุนโครงการพื้นฐานเร่งด่วน และการอำนวยความสะดวกให้แก่ักลงทุน ทั้งนี้ บทเรียนความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษจำนวน 5 แห่งจะมีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น (Shenzhen SEZ) ประเทศจีน

เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้นถือเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งแรกของจีนและจัดตั้งตั้งแต่ทศวรรษ 1980 จนสามารถพัฒนาเป็นแหล่งที่ตั้งที่บริษัทธุรกิจชั้นนำระดับโลก ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยี และศูนย์กลางทางการเงินของประเทศจีน รวมทั้ง มีสวนอุตสาหกรรม/นิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังกลายเป็นแหล่งรองรับเงินทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา (R&D) ในระดับโลกจนสามารถผลักดันเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้กลายเป็นเมือง “Silicon Valley” ในเอเชีย

ที่ผ่านมา เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้นถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง และเผชิญจุดเด่นและจุดด้อยต่าง ๆ ในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ประเทศจีนก็ประสบความสำเร็จในการยกระดับเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวให้กลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและศูนย์กลางการแข่งขันทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมสำคัญแห่งหนึ่งของโลก ทั้งนี้ จุดเด่นและจุดด้อย รวมทั้งปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้นสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

²⁷ อ้างอิงจาก: <https://www.tasez.co.za/2024/03/25/south-africas-sezs-driven-by-renewable-energy/>

ตารางที่ 2.2 การถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ

จุดเด่น	จุดด้อย
- เมืองเซินเจิ้นมีทำเลที่ตั้งที่ดีกับชายแดนฮ่องกง ทำให้พื้นที่ดึงดูดนักลงทุนที่ต้องการขยายจากพื้นที่ฮ่องกงในระยะเริ่มต้นของการก่อตั้ง และเมืองเซินเจิ้นยังได้รับอานิสงส์จากการมีฮ่องกงเป็นคู่ค้าสำคัญในภายหลัง - เมืองเซินเจิ้นเป็นเมืองท่า และมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งที่ครบถ้วน ทำให้มีต้นทุนการขนส่งต่ำ - เมืองเซินเจิ้นมีความเสี่ยงทางการเมืองต่ำเทียบกับเมืองอื่น ๆ ในประเทศจีน เนื่องจากเมืองอยู่ห่างจากเมืองหลักอย่าง เซี่ยงไฮ้ หรือ ปักกิ่ง - เมืองเซินเจิ้นมีการปกครองแบบกระจายอำนาจ การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดนโยบายสนับสนุนการลงทุนในพื้นที่ของตนเองได้ ทำให้ข้อกฎหมายมีความยืดหยุ่น - เมืองเซินเจิ้นได้รับอานิสงส์จากการทดลองเปิดประเทศของจีน และการเป็นกลุ่มผู้บุกเบิกของการก่อตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ	- ต้นทุนการทำธุรกิจในเมืองเซินเจิ้นสูงขึ้น เนื่องจากเมืองเซินเจิ้นมีความเจริญอย่างก้าวกระโดด ค่าที่ดินและค่าแรงจึงเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย - เมืองเซินเจิ้นต้องพึ่งพาแหล่งน้ำจากเมืองข้างเคียง และมักพบปัญหาการจัดการน้ำ อาทิ ภัยแล้งและน้ำท่วม - เมืองเซินเจิ้นมีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบ จากนโยบายการค้าระหว่างประเทศค่อนข้างสูง หากเทียบกับเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศอื่น ๆ
ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ 1. ทำเลที่ตั้งที่ดีและโครงสร้างพื้นฐานที่ครบถ้วน 2. การก่อตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในช่วงที่มีคู่แข่งน้อย 3. การให้อำนาจภาคท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการทำธุรกิจ 4. การมีอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจน และการสนับสนุนกิจการในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่เพียงพอ อุปสรรคต่อความสำเร็จ 1. ต้นทุนการก่อตั้งธุรกิจที่สูงขึ้น 2. การพึ่งพาทรัพยากรจากเมืองอื่น	

ที่มา: โดยที่ปรึกษา

2.4.2 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Jebel Ali Free Zone (JAFZA) เมืองดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

เขตเศรษฐกิจ Jebel Ali Free Zone (JAFZA) เป็นเมืองท่าปลอดภาษีที่ใหญ่ที่สุดในโลกและถูกพัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ปี 2528 จนกลายเป็นศูนย์รวมอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และศูนย์กลางการค้าไปในภูมิภาคตะวันออกกลางและภูมิภาคแอฟริกา และที่ผ่านมา เขตเศรษฐกิจดังกล่าวจะได้รับการโหวตเป็นลำดับที่ 1 ของเขตปลอดอากร (Free Trade Zone) ที่ดีที่สุดในโลกจาก Global Free Zones of the Year Awards เสมอ ซึ่งเขตเศรษฐกิจ JAFZA จะให้แรงจูงใจในการลงทุนแก่นักลงทุนต่างชาติอย่างมาก โดยที่นักลงทุนต่างชาติที่เข้ามาลงทุนจะได้รับสิทธิประโยชน์ปลอดภาษีเงินได้นิติบุคคล 50 ปี และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ อาทิ การอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน และการไม่มีภาษีส่งออก เป็นต้น

ทั้งนี้ เขตเศรษฐกิจ JAFZA จะมีจุดเด่น จุดด้อยและปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาให้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประสบความสำเร็จในระดับโลกดังนี้

ตารางที่ 2.3 การถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษ JAFZA

จุดเด่น	จุดด้อย
• JAFZA เป็นเมืองท่า และมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งที่ครบถ้วน ทำให้มีต้นทุนการขนส่งต่ำ • JAFZA ตั้งอยู่ที่เมืองดูไบซึ่งเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคตะวันออกกลาง ทำให้เอื้อประโยชน์แก่นักลงทุนที่ต้องการทำการค้าขายภายในภูมิภาค • JAFZA มีความเสี่ยงทางการเมืองและนโยบายการค้าระหว่างประเทศค่อนข้างต่ำ • JAFZA มีการบริหารจัดการโดยบริษัทเอกชน ทำให้การดำเนินงานมีความสะดวกรวดเร็ว • JAFZA ก่อตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้มีความได้เปรียบจากจำนวนคู่แข่งที่น้อยในระยะเริ่มต้น • JAFZA มีอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ค่อนข้างหลากหลาย ทำให้ดึงดูดนักลงทุนหลากหลายกลุ่ม • JAFZA ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด และการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลดีต่อการจัดการการใช้พลังงานภายในพื้นที่ในระยะยาว	• พื้นที่ของ JAFZA จำกัด ส่งผลให้ต้นทุนการทำธุรกิจใน JAFZA ค่อนข้างสูง • JAFZA ไม่มีการให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งอาจทำให้นักลงทุนตัดสินใจลงทุนในพื้นที่อื่น
ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ 1. ท่าเลที่ตั้งที่ดีและโครงสร้างพื้นฐานที่ครบถ้วน 2. การก่อตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในช่วงที่มีคู่แข่งน้อย 3. การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นโดยภาคเอกชน และมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อแก่การลงทุน 4. นโยบายการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด และการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ช่วยลดต้นทุนในระยะยาว อุปสรรคต่อความสำเร็จ 1. ต้นทุนการก่อตั้งธุรกิจที่สูงขึ้น 2. พื้นที่จำกัด และทำการขยายขยายได้ยากหากไม่ปรับแก้กฎหมายการใช้ประโยชน์ที่ดิน	

ที่มา: โดยที่ปรึกษา

2.4.3 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Masdar City Free Zone (MCFZ) เมืองอาบูดาบี สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

เขตเศรษฐกิจพิเศษ Masdar City Free Zone (MCFZ) มีเป้าหมายพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมผ่านการออกแบบและจัดการพลังงานสะอาด และผลักดันให้เกิดศูนย์กลางของเทคโนโลยีที่ยั่งยืน ศูนย์การพัฒนาบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญ และศูนย์กลางของระบบการดูแลสุขภาพในพื้นที่ดังกล่าว

ซึ่งเขตเศรษฐกิจดังกล่าวสามารถดึงดูดนักลงทุนข้ามชาติจากบริษัทขนาดใหญ่ระดับโลก บริษัทขนาดกลางและขนาดย่อม จนถึง Startup ให้เข้าอยู่บริบทแวดล้อมในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีพลังงานสะอาด อาทิ Siemens Energy Honeywell และ IROS เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้ว่าเขตเศรษฐกิจ MCFZ จะมีพื้นที่ขนาดเล็กเมื่อเทียบกับเขตเศรษฐกิจพิเศษอื่น ๆ แต่เขตเศรษฐกิจดังกล่าวสามารถประสบความสำเร็จเฉพาะด้านขึ้นมา โดยที่มีจุดเด่น จุดด้อย และปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาดังนี้

ตารางที่ 2.4 การถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษ MCFZ

จุดเด่น	จุดด้อย
• MCFZ มีเป้าหมายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ออกแบบและจัดการพลังงานสะอาด และเทคโนโลยีระดับสูง • MCFZ ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด และ การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลดีต่อการจัดการการใช้พลังงานภายในพื้นที่ในระยะยาว • MCFZ เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษขนาดเล็ก สามารถบริหารได้อย่างทั่วถึง • MCFZ สามารถเชื่อมต่อกับโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งในพื้นที่ใกล้เคียงได้ง่าย • MCFZ ร่วมมือกับ Masdar Institute of Science and Technology ของ Khalifa University of Science and Technology ในการทำวิจัยและการพัฒนาทำให้กิจการในพื้นที่เข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย • MCFZ มีความเสี่ยงทางการเมืองและนโยบายการค้าระหว่างประเทศค่อนข้างต่ำ	• MCFZ ค่อนข้างมุ่งเน้นอุตสาหกรรมเฉพาะกลุ่ม ซึ่งอาจไม่ดึงดูดนักลงทุนหลากหลายกลุ่ม • MCFZ มีขนาดเล็กและไม่ได้อยู่ในศูนย์กลางการขนส่ง ทำให้การผลิตขนาดใหญ่ทำได้จำกัด • สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนคล้ายคลึงกับที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอื่นในภูมิภาค ทำให้นักลงทุนอาจตัดสินใจลงทุนในพื้นที่อื่นที่ง่ายต่อการขนส่งมากกว่า • กำหนดการก่อสร้างของ MCFZ ถูกเลื่อนออกไปทำให้นักลงทุนตัดสินใจไปลงทุนที่อื่น
ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ 1. เป้าหมายการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ชัดเจน 2. นโยบายการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด และ การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ช่วยลดต้นทุนในระยะยาว 3. ความร่วมมือจากภาคการศึกษา อุปสรรคต่อความสำเร็จ 1. สิทธิประโยชน์ที่ไม่ดึงดูดนักลงทุน 2. การแข่งขันของเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ในช่วงการก่อตั้ง 3. พื้นที่จำกัด 4. กำหนดการก่อสร้างที่ไม่แน่นอน	

ที่มา: โดยที่ปรึกษา

2.4.4 เขตเศรษฐกิจพิเศษยะโฮร์กับสิงคโปร์ (JS-SEZ) ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์

เขตเศรษฐกิจพิเศษยะโฮร์-สิงคโปร์ (JS-SEZ) เป็นโครงการเศรษฐกิจใหม่ที่เป็นความร่วมมือระหว่างมาเลเซียและสิงคโปร์ และเพิ่มผลความร่วมมือในเดือนมกราคม ปี 2568 ที่ผ่านมา และเขตเศรษฐกิจดังกล่าวจะกลายเป็นแรงขับเคลื่อนของการเติบโตเศรษฐกิจทั้งสองประเทศ และยังช่วยเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งทางการลงทุนและการพัฒนาเทคโนโลยีไปพร้อมกัน โดยเขตเศรษฐกิจดังกล่าวรองรับอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั้งอุตสาหกรรมการผลิต อุตสาหกรรมโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเศรษฐกิจดิจิทัล อุตสาหกรรมพลังงานสะอาด และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวจะถูกพัฒนาผ่านการผสมผสานจุดเด่นของเขตเศรษฐกิจในมาเลเซียและสิงคโปร์ ขณะเดียวกัน ยังคงเผชิญจุดอ่อนบางประการเช่นกัน โดยมีรายละเอียดของจุดเด่น จุดด้อย และปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษดังนี้

ตารางที่ 2.5 การถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษ JS-SEZ

จุดเด่น	จุดด้อย
- JS-SEZ ครอบคลุมพื้นที่เมืองท่า และมีท่าเลที่ตั้งที่มีความสามารถในการเป็นศูนย์กลางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสามารถเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางการขนส่งได้สะดวก ทำให้มีต้นทุนการขนส่งต่ำ - JS-SEZ เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศ ทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกันเป็นไปได้สะดวก - JS-SEZ ส่งเสริมหลากหลายกลุ่มอุตสาหกรรม จึงดึงดูดนักลงทุนหลายกลุ่ม - JS-SEZ มีให้สิทธิประโยชน์ที่หลากหลายแก่นักลงทุน รวมถึงสิทธิประโยชน์พิเศษเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรม	- JS-SEZ มีความเสี่ยงจากปัญหาขาดแคลนพลังงานและน้ำ รวมถึงต้องพึ่งพาน้ำสะอาดจากนอกพื้นที่ - JS-SEZ มีความเสี่ยงทางการเมือง เนื่องจากเกิดจากความร่วมมือระหว่างประเทศ
ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ - ทำเลที่ตั้งที่ดีและโครงสร้างพื้นฐานที่ครบถ้วน - การมีอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจน และการสนับสนุนกิจการในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่เพียงพอ อุปสรรคต่อความสำเร็จ - ความเสี่ยงด้านพลังงานและการพึ่งพาทรัพยากรจากเมืองอื่น - ความเสี่ยงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	

ที่มา: โดยที่ปรึกษา

2.4.5 เขตเศรษฐกิจพิเศษ Tshwane Automotive Special Economic Zone (TASEZ) ประเทศแอฟริกาใต้

เขตเศรษฐกิจ Tshwane Automotive Special Economic Zone (TASEZ) เป็นเขตเศรษฐกิจที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงในการสร้างอุตสาหกรรมยานยนต์ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้เกิดคลัสเตอร์ของการผลิตชิ้นส่วนและการประกอบยานยนต์ขึ้นภายในพื้นที่ แต่ค่ายรถยนต์หลักจะมีเพียง 1 ราย คือ Ford เท่านั้น และ Ford มีเป้าหมายลงทุนเพื่อผลิตรถยนต์อย่างน้อยจำนวน 160,000 คันต่อปี เป้าหมายของเขตเศรษฐกิจดังกล่าวจึงผลักดันให้เกิดระบบนิเวศของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและยานยนต์พร้อม ๆ กับเป้าหมายการจ้างงานแรงงานในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เขตเศรษฐกิจดังกล่าวเพิ่งดำเนินได้ไม่นาน หรือเริ่มต้นกิจกรรมการผลิตตั้งแต่ปี 2565 และมีจุดเด่น จุดด้อย และปัจจัยกำหนดความสำเร็จในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษดังนี้

ตารางที่ 2.6 การถอดบทเรียนเขตเศรษฐกิจพิเศษ TASEZ

จุดเด่น	จุดด้อย
• TASEZ มีขนาดเล็กและมุ่งเน้นอุตสาหกรรมเฉพาะกลุ่ม ทำให้การกำกับดูแลเป็นไปได้ง่าย • TASEZ มีต้นทุนค่าแรงต่ำ • TASEZ มีความเสี่ยงทางการเมืองค่อนข้างสูง	• TASEZ ไม่ใช่เมืองท่า จึงต้องขนส่งผ่านเส้นทางรถไฟไปยังท่าเรือ อย่างไรก็ตาม เส้นทางรถไฟส่วนใหญ่ยังอยู่ระหว่างการพัฒนาทำให้การขนส่งยังคงเป็นอุปสรรค • TASEZ พึ่งพากลุ่มอุตสาหกรรมเดียว ทำให้เขตพื้นที่มีความเสี่ยง หากเกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ในระดับโลก • TASEZ ยังคงมุ่งเน้นการผลิตยานยนต์รูปแบบเดิม ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะล้าสมัย • TASEZ ยังมีโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานที่ไม่มั่นคง ทำให้กิจการภายในพื้นที่มีความเสี่ยง • การหาแรงงานความสามารถสูงภายในพื้นที่อาจเป็นไปได้ยาก
ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ 1. การมีอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจน อุปสรรคต่อความสำเร็จ 1. ต้นทุนการขนส่งสูงจากท่าเรือที่ตั้งที่ไม่ดีทะเล 2. อุตสาหกรรมเป้าหมายมีจำกัด ทำให้มีความเสี่ยงสูง 3. อุตสาหกรรมเป้าหมายล้าสมัย 4. โครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานไม่มีเสถียรภาพ	

ที่มา: โดยทีปภิรชชา

2.5 การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ และการถอดบทเรียนเพื่อประยุกต์ใช้ในการขยายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

การศึกษานี้จะนำหลักเกณฑ์และแนวทางการพัฒนาการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของ World Bank (2008) และ UNCTAD (2019, 2024) มาวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจำนวน 5 แห่งข้างต้น เพื่อถอดบทเรียนและประยุกต์ใช้ในการขยายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) รวมถึงนโยบายการทำงานที่เกี่ยวข้อง และเพื่อนำไปเสนอการเลือกพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความเหมาะสมและประกอบเกณฑ์การประเมินความพร้อมของจังหวัดปราจีนบุรีในลำดับต่อไป

2.5.1 การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ

การศึกษานี้จะนำหลักเกณฑ์และแนวทางการพัฒนาการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของ World Bank (2008) และ UNCTAD (2019, 2024) มาปรับใช้ โดยมีปัจจัยความสำเร็จ 6 ประการดังนี้

- (1) มีการระบุวัตถุประสงค์และกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่เหมาะสม เชื่อมโยง และสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจพื้นที่และในภาพรวมอย่างชัดเจน โดยกลุ่มอุตสาหกรรมมักเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่สำคัญเดิมในพื้นที่หรือเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ
- (2) ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ โดยสามารถเชื่อมต่อกับเมืองใหญ่ ประเทศเพื่อนบ้าน หรือศูนย์กลางการขนส่งของประเทศได้ในระยะเวลาอันสั้นและมีต้นทุนต่ำ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนในการผลิตและการขนส่งของผู้ประกอบการหรือนักลงทุนที่ต้องการเข้ามาลงทุนในพื้นที่
- (3) โครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม โดยหากในพื้นที่มีทรัพยากรจำกัดควรมีโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอเพื่อให้สามารถขนส่งทรัพยากรจากแหล่งต้นทางมายังศูนย์กลางการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการประหยัดต่อต้นทุน
- (4) มีทรัพยากรที่เพียงพอ สำหรับการสนับสนุนการผลิตและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในพื้นที่
- (5) มีแนวทางการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาข้อกฎหมายให้มีความคล่องตัวเพื่อสนับสนุนต่อการทำธุรกิจและการลงทุน โดยข้อกฎหมายที่คล่องตัวจะสามารถอำนวยความสะดวกให้มีการปรับแก้กฎหมายตามข้อเสนอแนะจากภาคส่วนต่างๆ เป็นไปได้ง่ายมากขึ้น และสร้างความมั่นใจให้กลุ่มนักลงทุน
- (6) คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมโดยรวมตลอดจนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยนโยบายการพัฒนาของกลุ่มอุตสาหกรรมควรมีการผนวกรวมเข้ากับมิติด้านการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม อาทิ การสนับสนุนการใช้พลังงานสะอาด และการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยในการทำงานแก่แรงงาน

ภายใต้หลักเกณฑ์ความเหมาะสมในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษข้างต้น จะสามารถวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษใน 5 เขตพื้นที่ได้ตามตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษใน 5 เขตพื้นที่การศึกษา

หลักเกณฑ์	Shenzhen	JAFZA	MCFZ	JS-SEZ	TASEZ
1. การระบุดัชนีประสงค์และ อุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจน	✓	✓	✓	✓	✓
2. ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่	✓	✓		✓	
3. โครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม	✓	✓		✓	
4. ปริมาณทรัพยากรเพียงพอ					
5. พัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ	✓	✓	✓	✓	
6. มีนโยบายค้ำจุนสิ่งแวดล้อมและ ความยั่งยืน	✓	✓	✓	✓	

ที่มา: โดยที่ปรึกษา

จากตารางที่ 2.7 จะเห็นได้ว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษแต่ละแห่งมีปัจจัยความสำเร็จที่แตกต่างกัน และข้อค้นพบสำคัญ คือ เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่องและยาวนานแล้วจะสามารถบรรลุหลักเกณฑ์ปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษได้เกือบทุกหลักเกณฑ์ ดังเช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen และ JAFZA อย่างไรก็ตาม ปริมาณทรัพยากรเป็นปัจจัยความท้าทายสำคัญที่เขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ไม่สามารถบรรลุได้

ในกรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษข้างต้น เมื่อพิจารณาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ได้มีการเริ่มดำเนินการมาแล้วระยะหนึ่ง (ทุกเขตยกเว้น JS-SEZ ซึ่งเพิ่งเริ่มก่อตั้ง) จะเห็นได้ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ และ JAFZA เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประสบความสำเร็จ และสามารถดึงดูดนักลงทุนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เขตเศรษฐกิจพิเศษ MCFZ และ TASEZ ยังไม่เกิดความสำเร็จอย่างชัดเจนอันเนื่องมาจากปริมาณเงินลงทุนและจำนวนนักลงทุนค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับเขตเศรษฐกิจพิเศษที่อื่น ๆ

เขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ และ JAFZA มีความเหมาะสมทางด้านข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษและโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมภายในพื้นที่ ซึ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งสองต่างเป็นพื้นที่เมืองท่าและใกล้เคียงกับท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่และสนามบินนานาชาติ ปัจจัยดังกล่าวจึงกลายเป็นแรงสนับสนุนการขนส่งสินค้าไปยังพื้นที่อื่น ๆ อย่างไรก็ตาม เขตเศรษฐกิจพิเศษ MCFZ และ TASEZ กลับอยู่ห่างไกลจากท่าเรือสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขตเศรษฐกิจพิเศษ TASEZ ที่ขาดความพร้อมทางด้านการขนส่ง และพลังงานไฟฟ้า และแม้ว่ารัฐบาลแอฟริกาได้ประกาศแผนการก่อสร้างเส้นทางรถไฟแล้ว แต่ก็อาจไม่สามารถดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาได้ในเวลาอันใกล้ รวมไปถึงความไม่แน่นอนของกระแสไฟฟ้าภายในพื้นที่ที่ลดทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุน

ในกรณีเขตเศรษฐกิจพิเศษ JS-SEZ เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวถูกจัดตั้งเพื่อเป็นเขตส่งเสริมกิจกรรมอุตสาหกรรมข้อมูลดิจิทัล อย่างไรก็ตาม เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวก็เผชิญข้อก้ำวลของการขาดแคลนพลังงานไฟฟ้าและปริมาณน้ำซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญสำหรับการสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมายดังกล่าว

โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาทั้งหมดต่างมีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน โดยเฉพาะการส่งเสริมการผลิตและการใช้พลังงานสะอาด รวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ อาทิ พื้นที่สีเขียวสำหรับประชาชน อย่างไรก็ตาม ระดับความเข้มข้นของนโยบายเหล่านี้

ยังแตกต่างกันไป โดยในกรณีของ TASEZ ยังคงให้การสนับสนุนการผลิตยานยนต์แบบดั้งเดิมที่ใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสถานการณ์มลพิษได้

2.5.2 การถอดบทเรียนความสำเร็จจากเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษามาประยุกต์ใช้ในการขยายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) และการดำเนินนโยบายการทำงาน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาในต่างประเทศข้างต้น เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประสบความสำเร็จประกอบไปด้วยปัจจัยอื่น ๆ หลังการจัดตั้ง ดังนี้

1) การตั้งอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจนและแข่งขันได้ แม้ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่จะมีจำนวนและขอบเขตของกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่แตกต่างกัน อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ JAFZA และ JS-SEZ ส่งเสริมกลุ่มอุตสาหกรรมหลากหลาย ในขณะที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ MCFZ และ TASEZ กลับส่งเสริมอุตสาหกรรมเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เขตเศรษฐกิจพิเศษเหล่านี้ต่างกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจนจะนำไปสู่การออกแบบสิทธิประโยชน์ต่อกลงทุนที่จูงใจ และทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างตรงจุด

นอกจากนี้ กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่เลือกยังควรเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการเติบโตในระยะยาว เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักลงทุนในโลก หากพิจารณาเขตเศรษฐกิจพิเศษ TASEZ แล้ว จะเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ไม่สามารถดึงดูดผู้ลงทุนได้มากนัก เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวเลือกอุตสาหกรรมเฉพาะเจาะจงอย่างอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เป็นเครื่องยนต์สันดาป จึงเกิดความล้าสมัยของความต้องการใช้ยานยนต์สมัยใหม่ในอนาคต

เมื่อเปรียบเทียบพื้นที่ EEC และพื้นที่ส่วนขยายของ EEC แล้ว EEC มีเป้าหมายกลุ่มอุตสาหกรรมหลากหลายเช่นเดียวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ JAFZA และ JS-SEZ และที่สำคัญในการกำหนดกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายของพื้นที่ส่วนขยาย EEC อาจใช้การกำหนดกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายเฉพาะพื้นที่ที่แตกต่างกันและสอดคล้องกับจุดแข็งภายในพื้นที่คล้ายคลึงกับกรณีของ JS-SEZ จึงช่วยให้เกิดการรวมตัวและการสร้าง Cluster ของกลุ่มผู้ผลิตในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้มาก ดังเช่น คลัสเตอร์อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตพื้นที่ดังกล่าว เรื่องดังกล่าวจะเอื้อให้ผลประโยชน์ในการจัดการและการผลิตร่วมกันได้

นอกจากนี้ กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายของ EEC มีความคล้ายคลึงกับ JS-SEZ เป็นอย่างมาก รวมถึง JS-SEZ ยังมีทำเลที่ตั้งที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย ประเทศไทยจึงอาจเผชิญกับความท้าทายทางการแข่งขันเพิ่มขึ้นจากการพัฒนาของ JS-SEZ ดังนั้น การกำหนดพื้นที่ส่วนขยายใหม่ของ EEC จำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากจุดเด่นของพื้นที่ต่าง ๆ ภายในพื้นที่ส่วนขยายในการออกแบบกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายให้มีความแตกต่าง การชูจุดเด่นด้านความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานภายในพื้นที่ รวมถึงการออกแบบสิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน เพื่อสร้างข้อได้เปรียบและดึงดูดนักลงทุนให้มาลงทุนใน EEC และพื้นที่ส่วนขยาย

2) การบริหารจัดการและการตั้งกฎระเบียบที่ชัดเจน กรณีของเขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ JAFZA และ MCFZ การบริหารจัดการจะขึ้นตรงต่อรัฐบาลในท้องถิ่น (Shenzhen SEZ) หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ (JAFZA และ MCFZ) ซึ่งในเขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ รัฐบาลท้องถิ่นสามารถตัดสินใจและตั้งกฎหมายเฉพาะได้อย่างเป็นอิสระ ส่วนเขตเศรษฐกิจพิเศษ JAFZA และ MCFZ กฎหมายแรงงานจะแตกต่างกันตามพื้นที่ และสามารถอำนวยความสะดวกให้กับนักลงทุนได้อย่างรวดเร็วและไม่ซ้ำซ้อน

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการเขตพัฒนาพิเศษในประเทศไทยยังคงต้องอาศัยความร่วมมือกัน ในหลายส่วนงาน อาทิ การกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีของ EEC จะต้องไม่เกินที่กำหนดไว้กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนหรือกฎหมายว่าด้วย การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย²⁸ จึงทำให้การจัดตั้งกฎระเบียบภายใน EEC และพื้นที่ส่วนขยายมีความยืดหยุ่น น้อยกว่า Shenzhen SEZ ที่ขึ้นตรงกับรัฐบาลในท้องถิ่น การร่วมมือกันพัฒนานโยบายระหว่างส่วนงาน เพื่อวางแผนสิทธิประโยชน์นักลงทุนที่สนใจ รวมถึงการเพิ่มเติมช่องทางและการพัฒนาการสื่อสารกับนักลงทุน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งแก่พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยได้

3) การให้สิทธิประโยชน์ต่อนักลงทุนที่น่าดึงดูด เขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen SEZ ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและที่ไม่ใช่ภาษีแก่นักลงทุนค่อนข้างหลากหลาย รวมถึงสิทธิประโยชน์ที่มุ่งเน้น เฉพาะวัตถุประสงค์ อาทิ การให้เงินสนับสนุนการก่อตั้งสำนักงานใหญ่ภายในพื้นที่ การให้เงินรางวัลแก่บริษัท ที่ได้รับเลือกให้เป็น Fortune Global 500 หรือ China Fortune Global 500 การให้เงินสนับสนุนการสร้าง ห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ เรื่องดังกล่าวจึงสร้างแรงจูงใจในการลงทุน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ทางอุตสาหกรรมไปพร้อมกัน

นอกจากนี้ เขตเศรษฐกิจพิเศษ JS-SEZ ยังให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับบริษัทเดิมในเขตพื้นที่สำหรับการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อสนับสนุนกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีความทันสมัย และป้องกันไม่ให้ผู้ลงทุนรายเดิมย้ายไปลงทุนในพื้นที่อื่น

ในกรณีของพื้นที่ส่วนขยายของ EEC อาจมีการเพิ่มเติมสิทธิประโยชน์เฉพาะวัตถุประสงค์เพิ่มเติม ที่มีความเฉพาะเจาะจงคล้ายคลึงกับกรณีของ Shenzhen SEZ เพื่อดึงดูดนักลงทุนที่มีศักยภาพ และการพัฒนาเทคโนโลยีที่เฉพาะเจาะจง หรือการให้สิทธิประโยชน์เฉพาะพื้นที่ (อาทิ ตามจุดเด่นรายอำเภอ) ซึ่งคล้ายคลึงกับการกำหนดสิทธิประโยชน์ของ JS-SEZ นอกจากนี้ อาจให้สิทธิประโยชน์พิเศษเพิ่มเติม ในช่วงเวลาการขยายพื้นที่ใหม่ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศใกล้เคียง รวมถึงการให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนรายเดิม เพื่อจูงใจไม่ให้เกิดการย้ายพื้นที่ลงทุน

4) การต่อยอดโครงสร้างพื้นฐาน ขยายขีดความสามารถด้านทรัพยากร และการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน เขตเศรษฐกิจพิเศษ JAFZA ได้ก่อตั้งมาเป็นเวลานาน แต่ก็ยังมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอยู่เสมอ โดยเฉพาะการปรับมาใช้แหล่งพลังงานสะอาดแทนที่ใช้พลังงาน เชื้อเพลิง นอกจากนี้ JAFZA ยังมีโครงการคืนพื้นที่สีเขียวแก่ประชาชนในพื้นที่ โดยการปลูกป่า และเพิ่มทางเดินเท้า นอกจากนี้ เขตเศรษฐกิจพิเศษ MCFZ เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ และมุ่งเน้นถึงการประหยัดพลังงานตั้งแต่ในระยะออกแบบ อาทิ การสร้างตึกและทางเท้าที่ทำมุมกับ แสงอาทิตย์ และกระแสมลม จึงช่วยประหยัดพลังงานจากแสงสว่างและเครื่องปรับอากาศในอาคาร

ดังนั้น การขยายพื้นที่ใหม่ของ EEC นับเป็นโอกาสสำคัญของการปรับรูปแบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านพลังงาน โดย EEC อาจสนับสนุนการใช้พลังงานสะอาดเพิ่มขึ้นในพื้นที่ส่วนขยาย โดยเฉพาะในขั้นตอน การออกแบบอาคารและผังเมืองให้มีการใช้พลังงานที่มีประสิทธิภาพ และใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับในกรณีของ MCFZ ทั้งนี้ EEC สามารถถอดบทเรียนการใช้พลังงานในพื้นที่ ส่วนขยาย เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานพลังงานในพื้นที่อื่น ๆ ของ EEC ได้ในอนาคต นอกจากนี้ หากพื้นที่ยังคงมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับการจัดการ ควรกำหนดหรือเสนอนโยบายการฟื้นฟู

²⁸ พระราชบัญญัติ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 หมวด 5 มาตรา 56

และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ให้มีความชัดเจนก่อนการพัฒนาเพิ่มเติม การพัฒนาพื้นที่สีเขียวของ คนในพื้นที่ยังเป็นสิ่งที่ต้องทำควบคู่กันไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและแรงงานในพื้นที่

5) **การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่** การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอาจไม่สามารถ ประสบความสำเร็จได้หากขาดความพร้อมและความร่วมมือจากคนในพื้นที่ ซึ่งจะมาเป็นตัวแปรหลักของ เขตเศรษฐกิจพิเศษ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขั้นตอนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการสร้าง ความเชื่อมั่นแก่คนในพื้นที่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

โดยสรุป การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษหรือเขตพัฒนาพิเศษที่ประสบความสำเร็จได้นั้น นอกจาก การเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมตามหลักเกณฑ์ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษยังต้องคำนึงถึงการมี อุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจนและแข่งขันได้ รวมถึงการให้สิทธิประโยชน์ต่อนักลงทุนที่น่าดึงดูดเพื่อเพิ่ม ศักยภาพการแข่งขันท่ามกลางกระแสการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศข้างเคียงในภูมิภาค นอกจากนี้ ยังต้องมีการสนับสนุนด้วยการบริหารจัดการและการตั้งกฎระเบียบที่ชัดเจน ต่อยอดโครงสร้างพื้นฐาน ขยายขีดความสามารถด้านทรัพยากร และการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน เพื่อดึงดูดนักลงทุน และพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนในระยะยาว

2.6 หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความเหมาะสม

ในส่วนนี้จะวิเคราะห์หลักเกณฑ์ที่เขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาในต่างประเทศเลือกใช้ ประกอบกับ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จในแต่ละเขตเศรษฐกิจพิเศษข้างต้น เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอหลักเกณฑ์ในการ จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความเหมาะสม เพื่อประกอบการประเมินพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีว่ามีศักยภาพ ที่จะเป็นส่วนขยายของพื้นที่ EEC หรือไม่

2.6.1 การวิเคราะห์หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ

จากการศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศทั้ง 5 แห่ง พบว่าพื้นที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีความแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามทุกเขตเศรษฐกิจพิเศษมีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกพื้นที่ ที่คล้ายคลึงกัน คือ การเลือกลักษณะพื้นที่และทำเลที่ตั้งมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดตั้ง เขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังต่อไปนี้

ในกรณีของ Shenzhen SEZ, JAFZA และ JS-SEZ ต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้า และการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ ทำเลที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงเป็นพื้นที่ติดทะเล และมีขนาด ค่อนข้างใหญ่เมื่อเทียบกับขนาดของประเทศ เพื่อสนับสนุนการสร้างท่าเรือน้ำลึก รวมถึงการขนส่งไปยังพื้นที่ ไกลเคียง นอกจากนี้ JS-SEZ ยังมุ่งเน้นการส่งเสริมการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ พื้นที่ของเขตจึงอยู่บริเวณชายฝั่งของประเทศมาเลเซียในฝั่งที่ติดกับประเทศสิงคโปร์

ในขณะเดียวกัน MCFZ ที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นการพัฒนาพลังงานสะอาด และเทคโนโลยีขั้นสูงเป็นหลัก ซึ่งต้องมีการทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ภายในเขตพื้นที่ พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจึงมีลักษณะเป็นเมืองขนาดเล็ก ที่สามารถจัดการได้ง่าย มากกว่าที่จะเป็นพื้นที่เมืองท่าที่มุ่งเน้นการขนส่งสินค้า

สำหรับในกรณีของ TASEZ มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ในภูมิภาค จึงเลือกพื้นที่ที่ใกล้กับที่ตั้งของ Ford Motor Company ที่มีอยู่เดิม เพื่อให้สามารถพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว กลายเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมยานยนต์ได้

อย่างไรก็ตามความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานภายในพื้นที่เป็นประเด็นรองที่ถูกเลือกมาใช้คัดเลือก พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในกรณีศึกษา ถึงแม้ว่า JAFZA จะถูกก่อตั้งขึ้นหลังจากที่ท่าเรือน้ำลึก เจเบล อาลี

(Jebel Ali port) เขตเศรษฐกิจพิเศษอื่น ๆ อย่าง Shenzhen SEZ หรือ TASEZ เลือกที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่ง และพลังงานไปพร้อมๆกับการจัดตั้งและพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

ถึงแม้ว่าหลักเกณฑ์ร่วมในการคัดเลือกพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจากกรณีศึกษาจะมีเพียงเกณฑ์เดียว คือความสอดคล้องของเป้าหมายของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษกับลักษณะพื้นที่และทำเลที่ตั้ง อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าหลักเกณฑ์ร่วมดังกล่าวจะนำไปสู่พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ เขตเศรษฐกิจพิเศษจากกรณีศึกษาก่อตั้งในช่วงเวลาที่ต่างกัน บริบทความพร้อมในด้านอื่น ๆ อาทิ โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค หรือปริมาณทรัพยากรในพื้นที่ที่ผ่านมาในอดีตอาจไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดตั้ง แต่ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญของการคัดเลือกพื้นที่ในปัจจุบัน

2.6.2 ข้อเสนอหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความเหมาะสม

จากการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ และปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษข้างต้น สามารถสรุปออกเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความเหมาะสม สำหรับประกอบการประเมินความพร้อมของจังหวัดปราจีนบุรี ดังนี้

1) ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ และความสอดคล้องกับห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ถูกกำหนดในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

2) โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่พร้อมสำหรับการลงทุนในระยะเริ่มต้น และเชื่อมโยงกับพื้นที่ EEC ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เป้าหมายอื่น

3) ความพร้อมในด้านทรัพยากร ได้แก่ น้ำ และแรงงาน

ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมภายในพื้นที่เป็นหลักเกณฑ์สำคัญของการคัดเลือกพื้นที่ส่วนขยายของ EEC โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ EEC สนับสนุนในพื้นที่ส่วนขยายเป็นการมุ่งเน้นการผลิตและการส่งออก จะต้องมีการพึ่งพาระบบการขนส่งเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ หาก EEC ต้องการสนับสนุนอุตสาหกรรมดิจิทัลซึ่งเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่ส่วนขยาย การเลือกพื้นที่ที่มีโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานที่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับเขตพื้นที่อื่น รวมถึงการก่อสร้างพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะดึงดูดนักลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยเฉพาะในช่วงระยะเริ่มต้นของการขยายพื้นที่

ถึงแม้ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาทุกแห่งต่างเผชิญข้อจำกัดของปริมาณทรัพยากรทั้งสิ้น แต่ความพร้อมปริมาณทรัพยากรในพื้นที่ โดยเฉพาะน้ำ และแรงงาน ยังเป็นหลักเกณฑ์สำคัญการเลือกพื้นที่เนื่องจาก EEC มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ รวมถึงอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารในพื้นที่ส่วนขยาย ปริมาณทรัพยากรน้ำในพื้นที่จึงยังคงเป็นประเด็นการคัดเลือกที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งกรณีของ EEC ต่างจากเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาอื่น ๆ ที่ไม่ได้มุ่งเน้นอุตสาหกรรมอาหารเป็นหลัก (ยกเว้น JS-SEZ มีอุตสาหกรรมอาหารเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลัก แต่ยังอยู่ในช่วงเริ่มก่อตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ) ที่อาจใช้ช่องทางการขนส่งทรัพยากรจากพื้นที่อื่นได้ นอกจากนี้ ทรัพยากรแรงงานยังคงมีความสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงระยะเริ่มต้นของการขยายพื้นที่ ที่การเคลื่อนย้ายแรงงานจากพื้นที่อื่นยังคงจำกัด

โดยสรุป แนวทางการคัดเลือกพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือเขตพัฒนาพิเศษที่สำคัญคือ ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ที่ความสอดคล้องกับห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ถูกกำหนดในพื้นที่ EEC รวมถึงช่วยประหยัดต้นทุนการขนส่งของนักลงทุน โครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐาน

ในการขนส่งทางน้ำ ทางราง และทางถนน และโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานที่มีเสถียรภาพ เพื่อสนับสนุนกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตสมัยใหม่ที่พึ่งพาเครื่องจักรกล ความพร้อมในด้านทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จของอุตสาหกรรมเป้าหมาย และการลงทุนในระยะเริ่มต้น และสิ่งสำคัญ คือ เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประสบความสำเร็จในระดับโลกไม่สามารถบรรลุความเหมาะสมของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษได้ทั้งหมด หรือนัยสำคัญ คือ เขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ จะมีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกัน แต่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ส่งเสริมการลงทุนและการปรับเปลี่ยนระเบียบกฎหมายเพื่อจัดอุปสรรคหรือจุดด้อยของเขตเศรษฐกิจพิเศษของตนเอง

บทที่ 3 นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องและความสอดคล้องทางยุทธศาสตร์ ของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

การผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกพื้นที่หนึ่งของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ในระดับประเทศ เนื่องจากการขยายขอบเขตการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างบูรณาการจากพื้นที่ EEC ไปสู่พื้นที่ต่อเนื่องที่มีศักยภาพทางภูมิศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐานรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมและการลงทุนในอนาคต การวิเคราะห์ความสอดคล้องของแผนยุทธศาสตร์ในบทนี้มุ่งแสดงให้เห็นว่าการขยายพื้นที่ดังกล่าวจะช่วยเสริมความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยเฉพาะด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการสร้างการเติบโตคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในระดับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 การผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีจะช่วยผลักดันให้เกิดการกระจายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างเมืองอัจฉริยะและพื้นที่อุตสาหกรรมสีเขียว ตลอดจนสนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายภายใต้โมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

การขยายพื้นที่ EEC มายังจังหวัดปราจีนบุรีไม่เพียงตอบโจทย์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้าง “ความเชื่อมโยงเชิงระบบ” ระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาภาคตะวันออก รวมถึงแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีให้เป็นกรอบยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องและเกื้อหนุนกัน โดยมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันคือ สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การพัฒนาเมืองน่าอยู่ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกอย่างสมดุลและทั่วถึง

รายละเอียดของการศึกษาวิเคราะห์ในส่วนนี้แสดงไว้ในรูปที่ 3.1 โดยกระบวนการวิเคราะห์เริ่มจากการพิจารณาความสอดคล้องของแผนยุทธศาสตร์ในแต่ละระดับอย่างเป็นลำดับขั้น เริ่มจากแผนระดับที่ 1 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว จากนั้นเชื่อมโยงกับแผนระดับที่ 2 ได้แก่ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566–2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งกำหนดเป้าหมายการพัฒนาในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ นอกจากนี้ได้ดำเนินการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับแผนระดับพื้นที่และแผนเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น กรอบการพัฒนาและนโยบายของรัฐบาล แผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาความเหมาะสมของการขยายพื้นที่ EEC มายังจังหวัดปราจีนบุรี และวิเคราะห์ประเมินบทบาทของจังหวัดในการเสริมสร้างการพัฒนาเชิงบูรณาการให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาในระดับประเทศในทุกมิติอย่างเป็นระบบ

รูปที่ 3.1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องทางยุทธศาสตร์ของการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกไปยังจังหวัดปราจีนบุรี

แผนต่างๆ ที่ได้ดำเนินการทบทวนสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ 4 มิติ ดังนี้

1) นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ หรือแนวทางระดับประเทศ ประกอบด้วย

- (1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)
- (2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566 – 2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)
- (3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)
- (4) โมเดลเศรษฐกิจ BCG
- (5) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

วัตถุประสงค์ของการทบทวนยุทธศาสตร์และแผนที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ช่วยให้สามารถประเมินความสอดคล้องและการบูรณาการแผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดังกล่าว โดยเฉพาะการเชื่อมโยงการพัฒนาในระดับชาติและท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเขต EEC นอกจากนี้ ยังช่วยเสริมผลการวิเคราะห์ภาพรวมของโครงการศึกษาการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกในประเด็นของการขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืน การสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขัน และการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ตอบโจทย์ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกันยังช่วยในการกำหนดทิศทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการลงทุนในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) แนวทางการพัฒนาภาคตะวันออก ประกอบด้วย

- (1) เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค พ.ศ. 2566 – 2570 (ภาคตะวันออก)
- (2) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) พ.ศ. 2566 - 2570
- (3) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 (จันทบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว) พ.ศ. 2566 – 2570

วัตถุประสงค์ของการทบทวนเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค (ภาคตะวันออก) และแผนที่เกี่ยวข้องในมิตินี้เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างการพัฒนาภาคตะวันออกในภาพรวมกับการขยายตัวของ EEC โดยเฉพาะแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกันของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เชื่อมโยงและบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังช่วยให้เข้าใจการกำหนดทิศทางการ

การพัฒนาที่มีความสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการสนับสนุนการขยายตัวของอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC

3) แผน ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ EEC ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- (1) แผนภาพรวมการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2566 - 2570)
- (2) แผนปฏิบัติการรายสาขาของ EEC ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการทบทวนแผนในมิตินี้เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา EEC ในระยะยาวที่สามารถรองรับการเติบโตของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในพื้นที่ การทบทวนแผนเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจถึงภาพรวมการพัฒนา EEC ในระยะเวลา 2566-2570 ในมิติต่างๆ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภคที่จำเป็น ได้แก่ ระบบคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ การพัฒนาท่าเรือ สนามบิน และระบบการขนส่งที่เชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมตามสาขาที่มีศักยภาพ และตอบโจทย์การเติบโตในอนาคตที่มีการดำเนินงานอย่างบูรณาการระหว่างแผนการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างโอกาสในการลงทุนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจใน EEC อย่างยั่งยืน

4) แผนและยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย

- (1) แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2566 – 2570
- (2) แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570)
- (3) แนวทางการเชื่อมโยงจังหวัดปราจีนบุรีไปยังเขตเศรษฐกิจชายแดนในฝั่งแถบประเทศลาว กัมพูชาและเวียดนาม

การทบทวนแผนและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดปราจีนบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสอดคล้องและการเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีกับยุทธศาสตร์การพัฒนา EEC และการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการขยายพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการเติบโตในอนาคตในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับ EEC สำหรับแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนการเชื่อมโยงจังหวัดปราจีนบุรีไปยังเขตเศรษฐกิจชายแดนในฝั่งแถบประเทศลาว กัมพูชาและเวียดนาม ช่วยให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศักยภาพในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างประเทศและพัฒนาความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในอนาคต โดยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการเดินทางและการขนส่งข้ามพรมแดน รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับข้ามประเทศที่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสามารถในการแข่งขันของ EEC และจังหวัดปราจีนบุรีในระดับภูมิภาคในอนาคตได้ต่อไป

เมื่อดำเนินการทบทวนแผนครบถ้วนทั้ง 4 มิติ ผลที่คาดหวังในส่วนนี้ คือ สรุปผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และแผนงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนา EEC และแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี ที่เกี่ยวข้องกับ EEC ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์การขยายพื้นที่ EEC ไปยังจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีประเด็นหลักที่จะดำเนินการวิเคราะห์เพิ่มเติมในกรณีที่เชื่อมโยงกับจังหวัดปราจีนบุรีในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- วิเคราะห์โอกาสและข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการพัฒนา รวมถึงโอกาสที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติและยุทธศาสตร์การพัฒนา EEC โดยการศึกษาโอกาสในการลงทุน การพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ ๆ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานที่มีศักยภาพ ในมิติข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น เช่น ข้อจำกัดทางด้านการคมนาคม ทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถในการรองรับการขยายตัว

ของการลงทุน และข้อจำกัดด้านการพัฒนาทักษะในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้การวางแผนและการตัดสินใจมีความรอบคอบและสมเหตุสมผล

- วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งประเด็นนี้จะเน้นไปที่การกำหนดแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาจากการบูรณาการแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผังเมืองและโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการพัฒนาพื้นที่ในมิติของการใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการสร้างความสมดุลในด้านสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของภูมิภาคในระยะยาว
- มิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัยทางสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาทักษะแรงงานและการศึกษา การส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชน และการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ เป็นต้น

ผลการทบทวนยุทธศาสตร์และแผนที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ หรือแนวทางระดับประเทศ

3.1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580

ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ

1) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐาน แนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจ และสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปรุงปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลกควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนรายได้ระดับปานกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

2) ด้านการสร้างการเติบโตคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกันไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

3) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชนประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจ

และความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเอง และทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรม และทั่วถึง

3.1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566 – 2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

ประเด็นที่สอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่ EEC คือ ประเด็นที่ 9 เขตเศรษฐกิจพิเศษ แผนแม่บทย่อย 9.1 การพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพิ่มขึ้น โดยเป็นการพัฒนาเขตเศรษฐกิจของประเทศไทยเพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและยกระดับรายได้ของประชากรในประเทศโดยพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน และเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เพื่อให้เศรษฐกิจการค้าในพื้นที่มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยมีแผนย่อยการพัฒนา EEC มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สมบูรณ์แบบช่วยผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ประเทศไทยก้าวสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วโดยเร็วที่สุด ซึ่งมีแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สำคัญในการส่งเสริมการเพิ่มผลิตภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มรวมทั้งการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการในปัจจุบันไปสู่ภาคการผลิตและบริการแห่งอนาคตที่มีศักยภาพ โดยมีเป้าหมาย คือ การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่ EEC เพิ่มขึ้น

3.1.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570

เป็นแผนที่กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ประกอบด้วย มิติการพัฒนา 4 ด้าน 13 หมายเหตุการพัฒนา โดยหมายเหตุที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา EEC คือ

- **หมายเหตุที่ 5** ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค โดยพัฒนาประเทศไทยให้มีระบบนิเวศที่สนับสนุนการค้าการลงทุนสามารถเป็นฐานการค้าการลงทุนที่สำคัญของภูมิภาค เพิ่มผลิตภาพและโอกาสของผู้ประกอบการไทยให้สามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าระดับภูมิภาคและระดับโลก และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศทั้งภาคการผลิตและบริการสำคัญ
- **หมายเหตุที่ 8** ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมีเป้าหมายในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคและการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษขยายตัวเพิ่มขึ้น และลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลง รวมถึงการพัฒนาเมืองให้มีความน่าอยู่อย่างยั่งยืน มีความพร้อมในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างทั่วถึง

3.1.4 โมเดลเศรษฐกิจ BCG

เป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่ประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ได้แก่

- เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio economy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพและผลผลิตทางเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง

- เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) การนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดกลับมาใช้หมุนเวียนและเกิดโอกาสใหม่ๆ และ
- เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสร้างความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม

3.1.5 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

กำหนดทิศทางการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานที่มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่มทั้งในมิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ทันสมัยและมีนวัตกรรม การมีโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพและครอบคลุม การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรการใช้เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึง การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี และการมุ่งส่งเสริมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังคนรุ่นต่อไปโดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ EEC ที่สำคัญได้แก่

- **เป้าหมายที่ 8** ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน
- **เป้าหมายที่ 9** สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม
- **เป้าหมายที่ 11** ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิทัศน์ และยั่งยืน

3.1.6 สรุปความสอดคล้องด้านนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ หรือแนวทางระดับประเทศ

1) ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ EEC

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) กำหนดเป้าหมายการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี นวัตกรรม และการเชื่อมโยงเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคการผลิตและบริการแห่งอนาคต ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับบทบาทของ EEC ในฐานะพื้นที่นำร่องอุตสาหกรรมใหม่ที่มีศักยภาพที่มุ่งเน้นการเติบโตอย่างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม ประกอบกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2566–2580) กำหนด “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับรายได้ประชากรผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การดึงดูดการลงทุน และการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วและมีคุณภาพ โดย EEC ได้รับการกำหนดให้เป็นต้นแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สมบูรณ์ที่สุดของประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ระบุ “หมุดหมายที่ 5” การพัฒนาไทยเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ระดับภูมิภาค และ “หมุดหมายที่ 8” การพัฒนาเมืองน่าอยู่ ยั่งยืน และปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างเมืองใหม่ และการขยายตัวของการลงทุนในพื้นที่ EEC นอกจากนี้ โมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ได้ถูกผนวกเข้าเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ของ EEC โดยเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน การหมุนเวียนทรัพยากร และการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งตอบโจทย์การเติบโตของเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระยะยาว ประกอบกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 8, 9 และ 11 (การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและ

นวัตกรรม และการสร้างเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน) ได้กลายเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา EEC เพื่อรองรับเศรษฐกิจใหม่และยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน

2) บทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีและ EEC ในการร่วมขับเคลื่อนให้การพัฒนาบรรลุผล

ภายใต้นโยบายระดับประเทศที่มุ่งพัฒนา EEC ให้เป็นกลไกหลักในการยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ จังหวัดปราจีนบุรีมีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่ต่อขยายของ EEC ที่มีความพร้อมทั้งด้านภูมิศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐาน โดยตั้งอยู่ในแนวเชื่อมโยงกับพื้นที่ EEC ดั้งเดิมและมีเส้นทางคมนาคมหลักทั้งทางถนนและทางรางเชื่อมต่อกับศูนย์กลางเศรษฐกิจสำคัญ ได้แก่ ท่าเรือแหลมฉบัง สนามบินอู่ตะเภา และชายแดนกัมพูชา การพัฒนาโครงข่ายทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (M61 และ M71) ในอนาคตจะยิ่งเพิ่มศักยภาพของจังหวัดให้เป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านโลจิสติกส์และศูนย์กลางกระจายสินค้าในภูมิภาค นอกจากนี้ นโยบายการส่งเสริมเศรษฐกิจ BCG และการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่บูรณาการอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติและแผนพัฒนา EEC ยังเปิดโอกาสให้จังหวัดปราจีนบุรีพัฒนาเป็นฐานอุตสาหกรรมสะอาดและนวัตกรรม ตอบสนองต่ออุตสาหกรรมเป้าหมายในอนาคต เช่น อุตสาหกรรมชีวภาพ เกษตรมูลค่าสูง และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร ซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพเชิงพื้นที่และทรัพยากรของจังหวัด

ดังนั้น หากมีการกำหนดยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับกรอบนโยบายชาติและยุทธศาสตร์ EEC อย่างเป็นระบบ จังหวัดปราจีนบุรีจะสามารถก้าวขึ้นเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน เป็นกลไกสนับสนุนหลักในการบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและแนวทางการพัฒนาต่างๆ ได้

3.2 แนวทางการพัฒนาภาคตะวันออก

3.2.1 แผนพัฒนาภาคตะวันออก พ.ศ. 2566-2570

แผนพัฒนาภาคตะวันออก พ.ศ. 2566-2570 มุ่งเน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของภาคให้เป็น “ฐานเศรษฐกิจสีเขียวชั้นนำของอาเซียน ควบคู่กับคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชนที่ดี” โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออก (Eastern Direction) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน และการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ภายใต้แผนพัฒนาภาคตะวันออก พ.ศ. 2566-2570 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาไว้ 6 ประการ โดยประเด็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับโครงการไว้ภายใต้แนวทางการพัฒนาที่ 3 พัฒนาเมืองและพื้นที่ชนบทให้มีความทันสมัยและน่าอยู่ พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม การเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน การเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งอย่างไร้รอยต่อ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมและครบครัน โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และเกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ ควบคู่กับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดี

อย่างไรก็ตาม ภายใต้แผนพัฒนาภาคตะวันออก พ.ศ. 2566-2570 ในประเด็นแนวทางการพัฒนาที่ 3 พัฒนาเมืองและพื้นที่ชนบทให้มีความทันสมัยและน่าอยู่ พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกช่วงวัย ยังไม่มีการกำหนดโครงการหรือแผนงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับจังหวัดปราจีนบุรี

3.2.2 แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) พ.ศ. 2566 – 2570

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) พ.ศ. 2566 – 2570 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ และเสริมสร้างการบูรณาการและได้รับประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่มากกว่า 1 จังหวัด รวมทั้งตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ โดยยึดประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง นอกจากนี้แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 ยังเป็นแผนพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มจังหวัดและนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดการลงทุนและสร้างรายได้ให้กลุ่มจังหวัดเป็นสำคัญ

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) พ.ศ. 2566 – 2570 ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาหรือวิสัยทัศน์ของแผน คือ “เศรษฐกิจชั้นนำ พัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนบนพื้นฐานสังคมเป็นสุข” อันประกอบด้วยพันธกิจ 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ยกระดับพื้นที่ให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ดีและทันสมัย
- 2) พัฒนาแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานและมีมูลค่าสูง
- 3) ส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยว
- 4) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน
- 5) พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น มีความมั่นคงปลอดภัย และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต

ภายใต้กรอบการพัฒนาในระยะเวลา 5 ปี มีการกำหนดประเด็นการพัฒนา 5 ด้านซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 พัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม มุ่งสู่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ดีและทันสมัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนอุตสาหกรรมในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และปรับปรุงเส้นทางคมนาคมโลจิสติกส์ให้สามารถรองรับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การขนส่งสินค้าและการขนส่งมวลชน และรองรับการเติบโตของ EEC
- (2) พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน รองรับ EEC และยกระดับสู่อุตสาหกรรม 4.0
- (3) ส่งเสริมการตลาด พัฒนาผู้ประกอบการ และแรงงาน เพื่อรองรับการเติบโตของ EEC
- (4) พัฒนาแหล่งน้ำให้มีปริมาณกักเก็บเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมืองและภาคอุตสาหกรรม

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 พัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานและมีมูลค่าสูง ซึ่งวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 ให้เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานและมีมูลค่าสูง ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำและระบบการบริหารจัดการน้ำ เพื่อส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร
- (2) ส่งเสริม พัฒนา เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สร้างมูลค่าให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าสูงและปลอดภัยได้มาตรฐาน
- (3) ส่งเสริมการตลาดและเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางจำหน่าย
- (4) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมในการผลิตและแปรรูปสินค้าทางการเกษตร
- (5) ส่งเสริมการศึกษา วิจัยและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก สินค้า และการบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก สินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยว ให้มีคุณภาพ สามารถรองรับการขยายตัวภาคการท่องเที่ยว และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวให้เพียงพอและได้มาตรฐานรองรับการขยายตัวภาคการท่องเที่ยว
- (2) ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวภายในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1
- (3) สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
- (4) ส่งเสริมการท่องเที่ยว และธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว
- (5) ปรับปรุงมาตรฐานสินค้า และการตลาดด้านการท่องเที่ยว
- (6) พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพเพื่อรองรับการขยายตัวภาคการท่องเที่ยว

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในการบริหารจัดการและอนุรักษ์ ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) อนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้มีความอุดมสมบูรณ์
- (2) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (3) ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าออกมารบกวนประชาชน
- (4) ปรับปรุงพื้นที่แหล่งอาหารสำหรับสัตว์ป่า
- (5) ส่งเสริมการบริหารจัดการขยะทั้งบนบกและในทะเล (รวมบริเวณชายหาดและแนวปะการัง)
- (6) ป้องกันการกัดเซาะแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
- (7) ส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นการพัฒนาที่ 5 พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัย และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกช่วงวัย ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) เพิ่มศักยภาพด้านการเรียนรู้ ทักษะ และเตรียมความพร้อมแก่เด็กและเยาวชน
- (2) พัฒนาศักยภาพอาชีพของกลุ่มแรงงาน และผู้สูงอายุ
- (3) พัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความมั่นคง และความสงบเรียบร้อย
- (4) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

3.2.3 แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 (จันทบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว) พ.ศ. 2566 – 2570

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 ประกอบด้วย จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นกลุ่มจังหวัดตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด (ฉบับที่ 3) ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 โดยให้จังหวัดปราจีนบุรี เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 (จันทบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว) พ.ศ. 2566 – 2570 นี้ดำเนินการผ่านการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ผู้แทนจาก

ส่วนราชการ ผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน และผู้แทนภาคประชาสังคมในพื้นที่ ซึ่งประเด็นสำคัญของแผนฯ ภายใต้นี้ ได้มีการกำหนดตำแหน่งการพัฒนา (Positioning) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก คือ เมืองแห่งคุณภาพชีวิต แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิถีชุมชนและวัฒนธรรม แหล่งผลิตและแปรรูปผลไม้และเกษตรปลอดภัย เมืองสมุนไพรแห่งเอเชีย และประตูการค้า การค้าชายแดน และการลงทุนเชื่อมโยงในกลุ่มจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน

วิสัยทัศน์ (Vision) ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 คือ “เมืองแห่งคุณภาพชีวิต ศูนย์กลางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิถีชุมชนและวัฒนธรรม แหล่งผลไม้และเกษตรปลอดภัย” และพันธกิจ 5 ประเด็น ได้แก่

- 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิถีชุมชน และวัฒนธรรม มีมาตรฐานสู่สากล
- 2) พัฒนาและเชื่อมโยงระบบโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์เพื่อเพิ่มศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนในกลุ่มจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน
- 3) พัฒนาและส่งเสริมการเกษตรและสมุนไพรปลอดภัยอย่างครบวงจรโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม
- 4) พัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน
- 5) พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทุกช่วงวัยและเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน

ทั้งนี้เป้าประสงค์รวม (Ultimate Goals) ของกลุ่มจังหวัด คือ

- 1) เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ
- 2) ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมมีความเข้มแข็งเป็นฐานรากที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสมดุล

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 กำหนดประเด็นการพัฒนาในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2570 จำนวน 5 ประเด็นการพัฒนา ดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1: ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรม

ประเด็นการพัฒนาที่ 2: เพิ่มขีดความสามารถด้านการค้า การค้าชายแดน และการลงทุนเชื่อมโยง EEC และประเทศเพื่อนบ้าน

ประเด็นการพัฒนาที่ 3: พัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การแปรรูป และการตลาดสินค้าเกษตรตามมาตรฐานความปลอดภัยอย่างครบวงจรและมีมูลค่าสูง

ประเด็นการพัฒนาที่ 4: รักษา รักษา สร้างสมดุลแห่งสิ่งแวดล้อม

ประเด็นการพัฒนาที่ 5: พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังคม การบริหารจัดการ ยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีความมั่นคงปลอดภัย

ความเชื่อมโยงโดยตรงของแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 (จันทบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว) พ.ศ. 2566-2570 ที่เกี่ยวข้องกับ EEC เป็นไปตามประเด็นการพัฒนาที่ 2 ที่มุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถด้านการค้า การค้าชายแดน และการลงทุนเชื่อมโยง EEC และประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ คือ

- 1) เพื่อเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 สู่การค้าชายแดนและการลงทุนเชื่อมโยง EEC และประเทศเพื่อนบ้าน ได้อย่างสะดวกปลอดภัย
- 2) ส่งเสริมการค้าชายแดนให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นรองรับการเติบโตสู่ประเทศเพื่อนบ้านและจังหวัดในกลุ่มจังหวัดตะวันออก 2

โดยมีตัวชี้วัด คือ 1) มูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 1 ต่อปี หรือมีการเติบโตรวมร้อยละ 5 ในช่วงระยะเวลา 2566-2570 ของแผนฯ และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้นได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาหรือกลยุทธ์ไว้ 3 รายการ คือ

- 1) พัฒนาด่านชายแดนและระบบโครงสร้างบริการพื้นฐานให้ สามารถบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานสากล
- 2) พัฒนาและปรับปรุงเส้นทางรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนเขตเศรษฐกิจพิเศษ และเชื่อมโยงกันภายในกลุ่มจังหวัด
- 3) ส่งเสริมการตลาด การค้า การลงทุน และเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

3.2.4 สรุปความสอดคล้องด้านแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออก

1) ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ EEC

แนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่ EEC ให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม เทคโนโลยี และการค้าโลจิสติกส์ระดับภูมิภาค ผ่านการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงเมืองอุตสาหกรรมสำคัญ เช่น ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง เข้ากับศูนย์กลางเศรษฐกิจโลกอย่างมีประสิทธิภาพ แผนพัฒนาดังกล่าวมุ่งเน้นการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมอนาคต เช่น ดิจิทัล เศรษฐกิจชีวภาพ การแพทย์ครบวงจร และพลังงานสะอาด รวมถึงการสร้างเมืองอัจฉริยะ (Smart Cities) ที่มีระบบโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่ทันสมัย อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะแรงงานในภาคตะวันออกเพื่อรองรับความต้องการของอุตสาหกรรมใหม่ การพัฒนานวัตกรรม และการยกระดับระบบโลจิสติกส์แบบไร้รอยต่อ (Seamless Logistics) ซึ่งเป็นหัวใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้า และการเคลื่อนย้ายทุนมนุษย์ในพื้นที่ EEC

เป้าหมายเหล่านี้มีความสอดคล้องโดยตรงกับการขยายเขตเศรษฐกิจ EEC ในระยะต่อไป และกำหนดมาตรการสนับสนุนที่เอื้อให้พื้นที่รอบนอก EEC สามารถเชื่อมโยงและได้รับประโยชน์จากการเติบโตดังกล่าว

2) บทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีและ EEC ในการร่วมขับเคลื่อนให้การพัฒนาบรรลุผล

แม้จังหวัดปราจีนบุรีจะมีได้อยู่ในพื้นที่หลักของ EEC แต่จากแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน การกระจายศูนย์กลางเมือง และการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ ทำให้จังหวัดปราจีนบุรีมีบทบาทสำคัญในฐานะ “พื้นที่ต่อขยายทางเศรษฐกิจ” ของภูมิภาคตะวันออกอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยศักยภาพด้านโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมต่อโดยตรงกับจังหวัดแกนกลางของ EEC ได้แก่ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง จังหวัดปราจีนบุรีจึงสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ระดับภูมิภาค ศูนย์กระจายสินค้า และฐานอุตสาหกรรมสนับสนุน โดยเฉพาะในมิติการค้าชายแดนกับประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นประตูเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคตะวันออกตอนบน ประกอบกับแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกที่ส่งเสริมเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) และอุตสาหกรรมชีวภาพได้เปิดโอกาสให้จังหวัดปราจีนบุรีต่อยอดศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ เกษตรกรรม และพื้นที่สีเขียวไปสู่

การพัฒนาอุตสาหกรรมมูลค่าสูง เช่น อุตสาหกรรมอาหารสุขภาพ อุตสาหกรรมเกษตรชีวภาพ แลอุตสาหกรรมสีเขียว ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางอุตสาหกรรมอนาคตของประเทศ อีกทั้งจังหวัดยังสามารถพัฒนาเมืองในแนวทาง “เมืองอัจฉริยะและเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน” เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรและแรงงานจาก EEC ดั้งเดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ภายใต้กรอบแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรีจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมความเชื่อมโยงของโครงสร้างเศรษฐกิจ สนับสนุนการขยายตัวของ EEC ในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การค้า การคมนาคม และการพัฒนาเมือง โดยมีเป้าหมายร่วมในการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในภูมิภาคตะวันออกโดยรวม

3.3 แผน ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ EEC ที่เกี่ยวข้อง

3.3.1 แผนภาพรวมการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566 - 2570

เป็นกลไกที่นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ EEC ที่ชัดเจน สามารถระบุทิศทางและแนวทางในการพัฒนาที่ต้องการให้ความสำคัญและมุ่งดำเนินการในช่วงระยะเวลา 5 ปี เพื่อให้พื้นที่ EEC เป็นต้นแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สมบูรณ์แบบเป็นเป้าหมายของนักลงทุนนานาชาติ ช่วยผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนในทุกมิติทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีความพร้อมต่อการรองรับการลงทุนในอุตสาหกรรมขั้นสูงและอุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่หลากหลาย รวมทั้งภาคบริการที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการเติบโตของเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืนโดยมีกรอบทิศทางการพัฒนาพื้นที่ EEC ดังนี้

Ecosystem: การพัฒนาระบบนิเวศรองรับการเติบโตในทุกมิติ ให้เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม การลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย การประกอบธุรกิจ รวมถึงการพัฒนาเมืองและการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างยั่งยืน

Exclusive: กำหนดสิทธิประโยชน์และมาตรการพิเศษในการชักชวนการลงทุนที่มีลักษณะเฉพาะตัว โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประเทศจะได้รับจากโครงการการลงทุนนั้น ๆ

Collaborative: บูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ในการทำให้การลงทุนเกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และชุมชน

วิสัยทัศน์

เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นต้นแบบพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สมบูรณ์แบบ เป็นเป้าหมายของนักลงทุน ช่วยผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

เป้าหมายการพัฒนา

- 1) การลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพิ่มขึ้น
- 2) ประชากรในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

แนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566 –2570 ประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้

- 1) แนวทางที่ 1 ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนอุตสาหกรรมเป้าหมายและบริการแห่งอนาคตในพื้นที่ EEC โดยมีกลยุทธ์ ได้แก่ พัฒนาความพร้อมของพื้นที่เขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ พัฒนากฎระเบียบ

และข้อบังคับ ให้เอื้อต่อการลงทุน พัฒนามาตรการส่งเสริมการลงทุนและยกระดับ
สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการลงทุน รวมถึงสร้างปัจจัยในการลงทุนต่อเนื่องและการลงทุนใหม่

- 2) แนวทางที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพและการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค
มีกลยุทธ์ ได้แก่ เร่งรัดโครงการโครงสร้างพื้นฐานหลัก พัฒนาระบบโครงสร้างคมนาคมด้านขนส่ง
พัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง พัฒนาระบบขนส่งระดับรองเชื่อมโยง
การขนส่งหลัก พัฒนาและส่งเสริมระบบสาธารณูปโภคให้มีคุณภาพและเพียงพอ และยกระดับ
โครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล
- 3) แนวทางที่ 3 ยกระดับทักษะแรงงานให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม
โดยมี กลยุทธ์ ได้แก่ พัฒนาระบบข้อมูลการจ้างงาน พัฒนาผลิตภาพแรงงานของอุตสาหกรรมหลัก
ขยายผลและต่อยอดการยกระดับทักษะบุคลากรและการศึกษาในพื้นที่ EEC ตามหลัก
แรงผลักดันแห่งอุปสงค์ (Demand Driven)
- 4) แนวทางที่ 4 พัฒนาเมืองให้มีความทันสมัย น่าอยู่อาศัยและเหมาะสมกับการประกอบอาชีพ
โดยมีกลยุทธ์ ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่งเสริมการพัฒนาเมืองน่าอยู่
ให้เอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีสมดุล เพิ่มขีดความสามารถด้านสาธารณสุข
ในพื้นที่ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุล
และยั่งยืน
- 5) แนวทางที่ 5 เชื่อมโยงประโยชน์จากการลงทุนสู่ความยั่งยืนของชุมชน โดยมีกลยุทธ์ ได้แก่
พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่อีอีซีให้เข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น
พัฒนาภาคเกษตรให้เข้าถึงเทคโนโลยีและผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมาตรฐานที่ตลาดต้องการ
ยกระดับการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่และชุมชนที่มีอัตลักษณ์ให้มีคุณค่าสูง รองรับนักท่องเที่ยว
กลุ่มรายได้สูง และส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

โดยสรุป ความเชื่อมโยงของแผนงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ EEC พบว่า ปัจจุบันประเทศให้ความสำคัญ
กับนโยบายการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ส่วนประเทศไทยนั้นภาครัฐได้ให้
การสนับสนุนการพัฒนาผ่านนโยบายระดับชาติ คือ

- 1) แผนระดับที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)
- 2) แผนระดับที่ 2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)
- 3) แผนระดับที่ 3 แผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ EEC (พ.ศ. 2566 - 2570) และแผนยุทธศาสตร์
สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2567 - 2569)

3.3.2 แผนปฏิบัติการรายสาขาของ EEC ที่เกี่ยวข้อง

การพิจารณาผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ของ EEC นอกเหนือจากแผนภาพรวม
เพื่อการพัฒนาฯ แล้ว แผนปฏิบัติการรายสาขาที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญกับโครงการศึกษาครั้งนี้
ประกอบด้วยแผนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) แผนปฏิบัติการโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคในเขตพื้นที่พัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
พ.ศ. 2566 – 2570
- 2) แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาการเกษตรในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566-2570

- 3) แผนปฏิบัติการการพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยี รองรับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2560-2564
- 4) แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2560-2564

รายละเอียดของแผนข้างต้นและสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.2.1 แผนปฏิบัติการโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566 – 2570

แผนปฏิบัติการโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566 – 2570 มีวิสัยทัศน์ คือ “เพิ่มประสิทธิภาพโครงข่ายระบบคมนาคมเพื่อสนับสนุนระบบโลจิสติกส์ และระบบขนส่งสาธารณะแบบไร้รอยต่อให้ทันสมัย ปลอดภัย ทัวถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และ ให้เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภูมิภาค” ประกอบด้วยพันธกิจที่สำคัญ คือ

- 1) สนับสนุนให้ท่าอากาศยานอู่ตะเภาเป็นศูนย์กลางและเมืองการบินของภูมิภาค
- 2) สนับสนุนให้ท่าเรือแหลมฉบังเป็นประตูเศรษฐกิจของ CLMV และภูมิภาค
- 3) ยกระดับการขนส่งสินค้าทางรางและทางน้ำให้สะดวก รวดเร็ว ประหยัด และน่าเชื่อถือ ด้วยการบริหารจัดการเชิงรุกและเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- 4) พัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่ทันสมัย เชื่อมต่อการเดินทางระหว่างเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจและแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริมการใช้ระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่ EEC ให้มากขึ้น
- 5) ใช้ระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะในการบริหารจัดการการคมนาคมในพื้นที่

โดยในแผนปฏิบัติการโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคฯ มีการกำหนดขอบเขตของการพัฒนาที่ต้องสนับสนุนทั้งการเดินทางของประชาชน การขนส่งสินค้าของผู้ประกอบการ และสามารถเชื่อมต่อไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 1) พื้นที่หลักของ EEC 3 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง รวมถึงกรุงเทพมหานคร (3+1) เป็นพื้นที่เป้าหมายหลักในการพัฒนาโครงการ โดยเป็นทั้งแหล่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักของภาคตะวันออก
- 2) พื้นที่ต่อขยายของ EEC ประกอบไปด้วย กลุ่มจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ซึ่งทั้ง 5 จังหวัดนี้เป็นจังหวัดที่เป็นทั้งแหล่งของวัตถุดิบ แหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญของประเทศ อีกทั้งยังมีพื้นที่เขตแดนที่สามารถเชื่อมต่อไปยังประเทศกัมพูชาอีกด้วย
- 3) พื้นที่เชื่อมต่อ CLMV เป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มลุ่มแม่น้ำโขง เป็นการเชื่อมโยงและเกื้อหนุนกันระหว่างประเทศทั้ง สปป. ลาว และกัมพูชาโดยเป็นการเชื่อมการขนส่งสินค้าทางราง และท่าเรือชายฝั่ง เป็นต้น

เพื่อให้การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคฯ บรรลุวิสัยทัศน์ และพันธกิจตามกำหนดข้างต้นมีการกำหนดยุทธศาสตร์ของแผนปฏิบัติการไว้ 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- 1) **ยุทธศาสตร์ที่ 1** เพิ่มขีดความสามารถของระบบรางและทางน้ำ และเชื่อมต่อการขนส่งสินค้ารูปแบบอื่น โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ มุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในการขนส่งสินค้า โดยเฉพาะการขนส่งผ่านระบบรางและทางน้ำอย่างไร้รอยต่อ

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับโครงข่ายคมนาคมรองรับการเดินทางของประชาชนอย่างไร้รอยต่อ โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- ปรับปรุงและส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและขนส่งเพื่อเพิ่มสัดส่วนการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะ
- ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ และเพิ่มการเข้าถึงพื้นที่พัฒนาหลักในพื้นที่ EEC
- พัฒนาและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภครองรับการพัฒนาด้านคมนาคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับโครงข่ายคมนาคมด้วยมาตรการเชิงรุกและเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการคมนาคมขนส่งด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการกำหนดมาตรการที่มีผลบังคับใช้ เพื่อเป็นการสนับสนุนการเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางและการขนส่งสินค้ามายังระบบรางและทางน้ำอย่างบูรณาการ

เพื่อเป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผนและยุทธศาสตร์ตามที่กำหนดไว้ข้างต้น แผนปฏิบัติการโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคฯ จึงมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาโดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1) เป้าหมายระยะเร่งด่วน (สัมฤทธิ์ผลใน 1 ปี ใช้งบประมาณปี พ.ศ. 2566) ซึ่งโครงการที่ดำเนินการในช่วงระยะเวลาปีแรกของแผน (ปี พ.ศ. 2566) จึงเป็นการดำเนินการก่อสร้างโครงการบางส่วนและโครงการเกี่ยวกับการเพิ่มความสะดวกในการเดินทางแก่ประชาชนในพื้นที่ โดยโครงการที่เป็น National Gateway โครงการประเภทโครงสร้างพื้นฐานหลัก (Backbone Infrastructure) จะอยู่ระหว่างการก่อสร้างและยังไม่เปิดให้บริการ โดยเป้าหมายของการดำเนินงานในช่วงระยะเร่งด่วน คือ งานรื้อย้ายสาธารณูปโภคในพื้นที่โครงการรถไฟความเร็วสูงเชื่อมสามสนามบิน ช่วงสุวรรณภูมิ-อุตะเกา เสร็จสมบูรณ์ และการเตรียมการพัฒนาระบบราง การขนส่งทางน้ำทางอากาศ ระบบขนส่งสาธารณะ และ Missing Link ในพื้นที่ EE

2) เป้าหมายระยะปานกลาง (สัมฤทธิ์ผลใน 5 ปี ใช้งบประมาณปี พ.ศ. 2567-2570)

2.1) ให้มีการใช้ระบบรางและทางน้ำในการขนส่งสินค้าในพื้นที่ EEC เป็นสัดส่วนร้อยละ 15

- โครงการท่าเรือแหลมฉบังระยะที่ 3 เสร็จสมบูรณ์
- โครงการท่าเรือมาบตาพุด ระยะที่ 3 เสร็จสมบูรณ์
- มีระบบรถไฟทางคู่เชื่อม 3 ท่าเรือที่เสร็จสมบูรณ์
- มี ICD และ/หรือ CY เพื่อรองรับการขนส่งสินค้าทางรางในพื้นที่ EEC เพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1 แห่ง

2.2) ให้มีการใช้ระบบขนส่งสาธารณะในการเดินทางของประชาชนในพื้นที่ EEC เป็นสัดส่วนร้อยละ 35

- มีระบบรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน ที่เสร็จสมบูรณ์
- ทางวิ่งและอาคารผู้โดยสารที่ 2 ของสนามบินอุตะเกา เสร็จสมบูรณ์
- มีโครงข่ายระบบขนส่งสาธารณะนำร่องในพื้นที่หลัก 3 จังหวัด

2.3) เพิ่มความเร็วในการเดินทางในพื้นที่ EEC เป็น 70 กม./ชม.

- มีการใช้ระบบจราจรและขนส่งอัจฉริยะในพื้นที่
- ก่อสร้างปรับปรุงทางแยกต่างระดับ และจุดตัดทางรถไฟ
- ปรับปรุงถนนเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจใหม่

3) เป้าหมายระยะต่อไป (สัมฤทธิ์ผลใน 10-15 ปี ใช้งบประมาณตั้งแต่ปี พ.ศ. 2571)

- 3.1) เพิ่มสัดส่วนการเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางและการขนส่งสินค้าในพื้นที่ (Mode Shifting)
 - เกิดการเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งสินค้าในพื้นที่ EEC ให้มีสัดส่วนการขนส่งสินค้าโดยระบบรางและทางน้ำเลียบชายฝั่งเป็นอย่างน้อยร้อยละ 25
 - เกิดการเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางของประชาชน (Mode Shifting) ในพื้นที่ EEC ให้มีสัดส่วนการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะและระบบรางอย่างน้อยร้อยละ 40
- 3.2) ลดต้นทุนการขนส่งและการเดินทางของประชาชน (Cost Reduction)
 - ประชาชนใช้ระยะเวลาในการเดินทางบนโครงข่ายคมนาคมหลักในพื้นที่ EEC ลดลงจากปัจจุบันร้อยละ 15 และลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่เกิดขึ้นร้อยละ 15 พร้อมทั้งสามารถลดอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนลงร้อยละ 10
 - การขนส่งสินค้ามีต้นทุนลดลงจากปัจจุบันร้อยละ 15 โดยการใช้โครงข่ายระบบคมนาคมขนส่งหลากหลายรูปแบบที่มีความน่าเชื่อถือ
- 3.3) ยกระดับการให้บริการของโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งที่เป็นประตูเศรษฐกิจ (Elevated Services) ผ่านการยกระดับการให้บริการของ National Gateway ให้เทียบเท่าระดับสากลมีขีดความสามารถในการรองรับสินค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 200 พร้อมลดพิธีการที่ซับซ้อนด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่

3.3.2.2 แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาการเกษตรในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566-2570

แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาการเกษตรในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นส่วนหนึ่งในแผนงานย่อยภายใต้แผนภาพรวมเพื่อการพัฒนา EEC ซึ่งกรอบแนวคิดเน้นการใช้ตลาดนำการผลิตและการใช้เทคโนโลยีผลักดันสร้างรายได้ รวมทั้งการกำหนดประเภทสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพและโอกาสทางการตลาด ประกอบกับการกำหนดพื้นที่การเกษตรที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ โดยเป้าหมายหลักคือ ยกระดับรายได้เกษตรกรให้เทียบเท่ากลุ่มอุตสาหกรรมและบริการ ยกระดับการใช้เทคโนโลยีในการเกษตรเพื่อเพิ่มผลิตภาพ และเข้าถึงตลาดสินค้ามูลค่าสูง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาในระดับคลัสเตอร์ 5 คลัสเตอร์ ได้แก่ คลัสเตอร์ผลไม้ คลัสเตอร์ประมง คลัสเตอร์พืชสำหรับอุตสาหกรรมชีวภาพ คลัสเตอร์พืชสมุนไพร และคลัสเตอร์สินค้าเกษตรมูลค่าสูง ให้ความสำคัญเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมเพื่อแก้ปัญหการเกษตรในพื้นที่ EEC

วิสัยทัศน์ของแผนฯ คือ “ต้นแบบการพัฒนาภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลิตภาพและการเข้าถึงตลาดสินค้ามูลค่าสูง” โดยมีพันธกิจที่สำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่

- 1) ศึกษาความต้องการและสร้างสินค้าเกษตรใหม่ตรงตามความต้องการของตลาด
- 2) ใช้เทคโนโลยียกระดับการตลาด - การแปรรูป - การปลูก ในทุกขั้นตอน (Technology Push)
- 3) ให้ความสำคัญกับ 5 คลัสเตอร์เกษตรที่มีศักยภาพและมีพื้นฐานใน EEC

วัตถุประสงค์ของแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาการเกษตร คือ

- 1) เพื่อเพิ่มมูลค่าของคลัสเตอร์สินค้าเกษตรที่เชื่อมโยงและสนับสนุนอุตสาหกรรม S-Curve และ New S-Curve ของประเทศไทย
- 2) สร้างกระบวนการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพการเกษตร
- 3) พัฒนาระบบการเกษตรสมัยใหม่ให้แก่เกษตรกรโดยใช้ Agricultural Intelligence (AI) เพื่อตอบโจทย์ด้านการตลาด (Market Side)

แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาการเกษตรในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566-2570 มีการกำหนดเป้าหมายในระดับต่าง ๆ แตกต่าง กัน กล่าวคือ

- 1) **เป้าหมายรวม** มีเป้าหมายเพื่อยกระดับรายได้เกษตรกรในพื้นที่อีอีซีให้เทียบเท่ากับกลุ่มอุตสาหกรรมและบริการ ภายในปี 2580 ยกกระดับการใช้เทคโนโลยีในภาคการเกษตรเพื่อเพิ่มผลิตภาพ และเข้าถึงตลาดสินค้ามูลค่าสูงเพิ่มขึ้น และสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของ EEC ในสาขาเกษตรเพิ่มขึ้น
- 2) **เป้าหมายในระดับจังหวัด** คือ มุ่งให้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเชิงอุตสาหกรรม (Aquaculture Industry Valley) จังหวัดชลบุรีเป็นแหล่งพืชพลังงาน (Bio-Mass Belt) และจังหวัดระยองเป็นแหล่งรวบรวมผลไม้และอาหารทะเลสด (Fruit and Seafood Valley)
- 3) **เป้าหมายคลัสเตอร์** ที่มีศักยภาพและสามารถดำเนินการได้ทันที ได้แก่
 - ผลไม้ เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าสู่ตลาดสินค้ามูลค่าสูง
 - ประมงเพาะเลี้ยง เพื่อเป็นอาหารแห่งอนาคต เพิ่มมูลค่าในห่วงโซ่อุปทานและสร้างเศรษฐกิจใหม่
 - พืชสำหรับอุตสาหกรรมชีวภาพ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการต่อยอดอุตสาหกรรมเคมีชีวภาพ ใน New S-Curve Industry ได้แก่ อุตสาหกรรมเอทานอล พลาสติกชีวภาพ
 - พืชสมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการต่อยอดอุตสาหกรรมฐานชีวภาพใน New S-Curve Industry ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหารเพื่อสุขภาพ ยา เวชภัณฑ์การแพทย์ เวชสำอาง
 - เกษตรมูลค่าสูง เพื่อปรับเปลี่ยนผลผลิตสินค้าเกษตรราคาต่ำไปสู่สินค้าเกษตรราคาสูง

3.3.2.3 แผนปฏิบัติการการพัฒนาศักยภาพ การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยี

รองรับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2560-2564

แผนปฏิบัติการการพัฒนาศักยภาพ การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยี รองรับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ปี 2561 เป็นหนึ่งในแผนงานย่อยภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางดำเนินการในช่วงปี 2560 - 2564 ให้สามารถบรรลุเป้าหมาย ในการยกระดับการพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัยและเทคโนโลยีในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนและยกระดับการพัฒนาของประเทศตามนโยบายประเทศไทย 4.0 เป็นแหล่งลงทุนสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีสูงและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีสูง และเป็นแหล่งสะสมทุนและเทคโนโลยีเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนของประเทศไทย

แผนปฏิบัติการการพัฒนาศักยภาพ การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยี รองรับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตกำลังคนให้มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมายให้พอเพียง และเพื่อสนับสนุนการวิจัย การสร้างนวัตกรรม และการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งจะนำไปสู่การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเป้าหมายและการต่อยอดในเชิงพาณิชย์ต่อไป ทั้งนี้ มีที่มาจากการพิจารณาจากความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมายเป็นหลักในการผลิตบุคลากรให้ตรงตามสาขาวิชา ทักษะสมรรถนะและจำนวนพอเพียงตามที่ต้องการ ซึ่งในระยะแรกมีการประมาณการความต้องการกำลังคนและสำรวจความสามารถในการผลิตกำลังคนทั้งหมดของประเทศไทย และในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ

ภาคตะวันออก เพื่อเตรียมการวางแผนด้านการพัฒนาการศึกษา การวิจัยและเทคโนโลยี สำหรับรองรับ การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

แผนปฏิบัติการการพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยีในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออกและบริเวณใกล้เคียง ปี 2560-2564 ประกอบด้วยเป้าหมาย 2 ระยะ คือ

1) เป้าหมายระยะเร่งด่วน (สัมฤทธิ์ผลภายใน 1 ปี)

- ผลิตครูหรือวิทยากรต้นแบบในอุตสาหกรรมเป้าหมายอย่างน้อย 150 คน สำหรับบุคลากร ที่อยู่ในระบบเพื่อปรับเข้าสู่อุตสาหกรรมเป้าหมาย
- เด็กและเยาวชนได้รับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หุ่นยนต์ ระบบอัตโนมัติ และระบบสารสนเทศ จำนวนอย่างน้อย 40,000 คน
- เกษตรกรอย่างน้อย 10,000 รายได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ใหม่จาก มหาวิทยาลัย

2) เป้าหมายระยะปานกลาง (สัมฤทธิ์ผลใน 2-5ปี ใช้งบประมาณ 2562-64)

- ภายใน 2 ปี จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์บริการ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ ศูนย์การถ่ายทอดเทคโนโลยี IoT และศูนย์ทดสอบใบอนุญาตมาตรฐานวิชาชีพ ด้านการออกแบบนวัตกรรมยานยนต์ เป็นต้น อย่างน้อย 10 ศูนย์
- ภายใน 2 ปี จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน และฝึกอบรมเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 60 หลักสูตร เช่น หลักสูตรฝึกอบรมและทดสอบสมรรถนะวิชาชีพคลัสเตอร์หุ่นยนต์อุตสาหกรรม หลักสูตร รถยนต์ไฟฟ้า หลักสูตรหุ่นยนต์อุตสาหกรรม หลักสูตรการบิน พลเรือน และหลักสูตร การจัดการสมัยใหม่ เป็นต้น

สำหรับแนวทางการพัฒนาได้ให้ความสำคัญกับ 4 ทิศทางหลัก ได้แก่

- 1) ผลิตบุคลากร และสร้างความรู้ ตามความต้องการของตลาด โดยเฉพาะงานที่มีรายได้สูง สำหรับคนทั่วไป ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดปัญหา จบมาแล้วไม่มีงานทำหรือการทำงานต่ำระดับ
- 2) ผู้ประกอบการเอกชนประสานงานโดยตรงกับสถาบันการศึกษาโดยมีหน่วยงานของรัฐ คอยเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ และปิดช่องว่างทำให้เกิดความเป็นไปได้
- 3) ระดมความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและศูนย์เทคโนโลยีชั้นนำทั่วโลกมาร่วมมือ กับสถาบันการศึกษาไทย และเชิญชวนผู้เชี่ยวชาญเข้ามาทำงานและฝึกอบรมบุคลากรไทย
- 4) ร่วมมือกับนักลงทุนเอกชนชั้นนำของโลกผลิตบุคลากรสนองความต้องการของภูมิภาค โดยเฉพาะในด้านการบิน ระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ การท่องเที่ยว และการแพทย์

3.3.2.4 แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก พ.ศ. 2560-2564

แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแผนปฏิบัติในการดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2560-2564 ให้สามารถบรรลุเป้าหมาย ในการยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง สู่การท่องเที่ยว ระดับโลก รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดี และกลุ่มเชิงสุขภาพ โดยมี พัทยา สัตหีบ และระยอง เป็นวงแหวน การท่องเที่ยวหลักขยายสู่ฉะเชิงเทราซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และ ขยายสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ประชาชนในพื้นที่ให้สูงขึ้น

การดำเนินงานภายใต้แผนนี้มีการจัดทำสโลแกน คือ “B-Leisure Destination”- Harmony of Business and Leisure หรือ “จุดหมายที่ผสมผสานระหว่างธุรกิจและการพักผ่อน” เป็นการเดินทางมาทำงานหรือทำธุรกิจในพื้นที่ต่าง ๆ พร้อมกับการท่องเที่ยวและพักผ่อนกับครอบครัวในคราวเดียวกัน ในเชิงรูปแบบการท่องเที่ยวประเภท “Family Destination” เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC สู่ระดับนานาชาติ โดยจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมหลักและต่อเนื่องในพื้นที่ EEC ทั้งนี้ ได้กำหนดบทบาทและทิศทางการท่องเที่ยวภาพรวม EEC และรายจังหวัด ตามลักษณะเด่นของศักยภาพ ได้แก่

- พัทยา สัตหีบ และระยอง เป็นวงแหวนการท่องเที่ยวหลักขยายสู่ฉะเชิงเทราซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และขยายสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยอาศัยเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและโลจิสติกส์จากโครงการ EEC เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมหลักและต่อเนื่องในพื้นที่
- ฉะเชิงเทรา: Thai Way of Life เนื่องจากมีจุดเด่นทางด้านการดำเนินวิถีชีวิต กลุ่มแม่น้ำบางปะกง วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- ชลบุรี: Modern of the East เพราะมีความทันสมัยผสมผสานกับความเป็นท้องถิ่น และเมืองพัทยาเป็น 1 ใน 5 MICE City ของประเทศไทย
- ระยอง: BIZ City อันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมและมีการดำเนินธุรกิจเป็นจำนวนมาก

เป้าหมายปลายทางเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ คือ

- 1) จำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC เพิ่มขึ้นเกือบ 1.5 เท่า จาก 29.89 ล้านคน เป็น 46.72 ล้านคน และรายได้เพิ่มขึ้นเกือบ 1.8 เท่า จาก 285,572 ล้านบาท เป็น 528,590 ล้านบาท
- 2) มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวและนักธุรกิจเพิ่มขึ้น
- 3) การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทั้งทางบกและทางน้ำ
- 4) จัดตั้งสถาบันพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวในเมืองบางแสน จังหวัดชลบุรี ซึ่งจะช่วยให้มีหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเป้าหมายและความต้องการของนักท่องเที่ยว
- 5) มีมาตรการรักษาความปลอดภัย สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC โดยมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 200 จุด ครอบคลุมพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญและเขตเทศบาล

3.3.3 สรุปความสอดคล้องด้านแผน ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ EEC ที่เกี่ยวข้อง

1) ทิศทางการพัฒนาที่สำคัญ

แผนพัฒนา EEC มุ่งเน้นการสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานสมบูรณ์แบบเพื่อรองรับการลงทุนและการขยายตัวของเศรษฐกิจ โดยเฉพาะโครงการสำคัญ เช่น การพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาและเมืองการบินภาคตะวันออก การรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน การพัฒนาท่าเรือแหลมฉบังระยะที่ 3 การพัฒนาท่าเรือมาบตาพุดระยะที่ 3 รวมถึงการพัฒนาแบบโลจิสติกส์แบบไร้รอยต่อ (Seamless Logistics) ที่เชื่อมโยงการขนส่งสินค้าระหว่างภาคอุตสาหกรรม ท่าเรือ และชายแดนประเทศเพื่อนบ้านนอกจากนี้ แผนดังกล่าว

ยังเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมใหม่ (New S-Curve) รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาเมืองใหม่ในรูปแบบ Smart City เพื่อรองรับแรงงานและนักลงทุนในอนาคต การดำเนินตามแผน EEC ยังมุ่งเน้นการบูรณาการแผนงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน การลงทุน การเกษตร การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การท่องเที่ยว และการพัฒนาเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจไปยังพื้นที่โดยรอบ EEC อย่างทั่วถึง

2) บทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีและ EEC ในการร่วมขับเคลื่อนให้การพัฒนาบรรลุผล

จากการทบทวนแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของ EEC พบว่า จังหวัดปราจีนบุรีมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจจากพื้นที่แกนกลางของ EEC สู່พื้นที่ต่อเนื่องและภูมิภาคใกล้เคียง แผน EEC กำหนดทิศทางการขยายโครงข่ายคมนาคม การพัฒนาโลจิสติกส์ และการกระจายการลงทุนไปยังพื้นที่รอบนอก เพื่อสร้างการเติบโตเชิงพื้นที่อย่างทั่วถึง ซึ่งจังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่บนแนวเส้นทางยุทธศาสตร์สำคัญ ทั้งทางหลวงหมายเลข 304 ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง M61 (แหลมฉบัง-นครราชสีมา) และเส้นทางรถไฟสายตะวันออก รวมถึงโครงการรถไฟทางคู่ช่วงคลองสิบเก้า-อรัญประเทศ ทำให้จังหวัดมีศักยภาพสูงในการเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าระหว่างเขต EEC ภาคตะวันออกเฉียกเหนือ และชายแดนกัมพูชา

ในมิติการพัฒนาอุตสาหกรรม แผนปฏิบัติการ EEC เน้นส่งเสริมอุตสาหกรรมอนาคตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น อุตสาหกรรมชีวภาพ อุตสาหกรรมเกษตรมูลค่าสูง และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร ซึ่งล้วนสอดคล้องกับศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม และสถาบันด้านการแพทย์ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ นอกจากนี้ จังหวัดปราจีนบุรียังมีความพร้อมในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) และระบบโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม

ดังนั้น การบูรณาการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการลงทุน และการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของ EEC จะทำให้จังหวัดปราจีนบุรีสามารถยกระดับบทบาทจากพื้นที่รอยต่อสู่ “พื้นที่ยุทธศาสตร์สนับสนุน” ของ EEC ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ เสริมความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ และสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

3.4 แผนและยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรี

3.4.1 แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2566 – 2570

แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี 5 ปี (พ.ศ.2566 - 2570) มีวัตถุประสงค์หลักในการนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือหลักสำคัญที่ช่วยให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนและผลักดันให้การดำเนินการในโครงการต่างๆ บรรลุเป้าหมายตามประเด็นการพัฒนา เกิดผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ เพื่อการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน พร้อมยกระดับคุณภาพชีวิตและมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดปราจีนบุรีให้สูงขึ้น ภายใต้ผลกระทบจาก Technology disruption และการเกิดขึ้นของโรคอุบัติใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้

“ปราจีนบุรีเมืองน่าอยู่ สู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่า และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Prachinburi as a livable city leading to valuable economy attaining sustainable development goals)”

โดยประเด็นการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี 5 ด้าน ดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 สังคมที่มีคุณภาพ เป็นเมืองแห่งความสุข ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 พัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมปราจีนบุรีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภาคตะวันออกอย่างยั่งยืน

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตรและสมุนไพรสู่มาตรฐานความปลอดภัยและเชื่อมโยงการตลาด

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 บูรณาการและยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวคุณภาพเชิงสุขภาพ เชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และเชิงนิเวศ ในจังหวัดปราจีนบุรี

ประเด็นการพัฒนาที่ 5 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสมดุลและยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ข้อมูลจากแผนระบุมความเชื่อมโยงในแนวทางการพัฒนาจังหวัดกับแผนพัฒนาภาคตะวันออก (พ.ศ.2566-2570) อยู่ 5 แนวทางได้แก่

- **แนวทางการพัฒนาที่ 1** พัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภาคตะวันออกอย่างยั่งยืน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่สีเขียว ผลิดักำลังคนให้มีศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการรายย่อย
- **แนวทางการพัฒนาที่ 2** พัฒนาการเกษตรคุณภาพและผลตอบแทนสูง เชื่อมโยงสู่การผลิตอาหารปลอดภัย การผลิตพลังงานทดแทน และพืชสมุนไพรทางการแพทย์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการตลาด ควบคู่กับการพัฒนาระบบบริหารจัดการการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพให้เป็นศูนย์กลางการผลิตและการกระจายสินค้าเกษตร
- **แนวทางการพัฒนาที่ 3** พัฒนาเมืองและพื้นที่ชนบทให้มีความทันสมัยและน่าอยู่ พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม การเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน การเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งอย่างไร้รอยต่อ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมและครบครัน
- **แนวทางการพัฒนาที่ 4** รักษาและยกระดับพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนประเทศกัมพูชาให้มีมูลค่าสูง มีความมั่นคง และเป็นประตูเชื่อมโยงการค้า การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนและผ่านแดน การเสริมสร้างความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานบริเวณจุดผ่านแดนและการเพิ่มประสิทธิภาพการเชื่อมโยงการค้าภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน
- **แนวทางการพัฒนาที่ 5** เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มประสิทธิภาพการรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืน และการสร้างความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติได้อย่างเหมาะสมและทันทั่วทั้ง ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

3.4.2 แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570

แผนการพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570 เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี ไปสู่การปฏิบัติภายใต้วิสัยทัศน์การพัฒนาให้ “ปราจีนบุรีเป็นเมืองน่าอยู่ การศึกษาก้าวหน้า พัฒนาคุณภาพชีวิต อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ภายใต้แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้วยกัน 7 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาด้านสังคม คุณภาพชีวิต สาธารณสุข และการกีฬา

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเด็ก คนชรา คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือประชาชน ให้ได้รับบริการสวัสดิการพื้นฐาน เช่น ส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชนให้มีสุขภาพะที่ดีเหมาะสมตามวัย ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พร้อมร่วมแก้ไขปัญหาสังคม ยาเสพติด โรคเอดส์ คอรัปชั่น สนับสนุนการสังคมสงเคราะห์การปฏิบัติงานจิตอาสา การพัฒนาศักยภาพ ด้านการกีฬา การรักษาความสงบ และการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วยกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) ส่งเสริมและสนับสนุนความสำคัญในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
- (2) พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเด็ก คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส เพื่อครอบครัวและชุมชนที่เข้มแข็ง
- (3) พัฒนาและยกระดับการบริการสาธารณสุข และการสังคมสงเคราะห์
- (4) สนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ปัญหาสังคม ปัญหาคอรัปชั่น ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย
- (5) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพด้านการกีฬา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาด้านการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษางานวิจัย งานวิชาการ เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา สนับสนุนสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ที่เหมาะสมตามวัย สนับสนุนการอนุรักษ์และทำนุบำรุงศาสนา รักษาศิลปะ โบราณสถาน จาริตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่เป็นมรดกสืบสานต่อไป การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วยกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) พัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งในระบบ นอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- (2) พัฒนาศักยภาพครูบุคลากรทางการศึกษา และการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี
- (3) สนับสนุนสื่อการเรียนการสอน และเทคโนโลยีสารสนเทศ
- (4) สนับสนุนการอนุรักษ์ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จาริตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีงาม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตรปลอดภัย

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้เพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเกษตรปลอดภัย เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดปราจีนบุรีการท่องเที่ยวทางธรรมชาติประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวงานเทศกาล และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม แก่การท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีพัฒนาและปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร การท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัย เกษตรทางเลือก เกษตรอินทรีย์และเกษตรผสมผสาน รวมถึงส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจเกษตร ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วยกลยุทธ์ หรือแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) ส่งเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว
- (2) ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
- (3) ส่งเสริมการพัฒนาสินค้า การตลาด และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- (4) ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทางเลือก และเกษตรอินทรีย์ด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาและฟื้นฟูด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึก มีความตระหนักในการร่วม รักษาสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการศึกษาความเหมาะสมในการก่อสร้างศูนย์กำจัดขยะรวมจังหวัดปราจีนบุรี ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียว การอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาด้านที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วยกลยุทธ์ หรือแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) ส่งเสริมการรณรงค์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม
- (2) ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้เพื่อพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีให้เป็นเมืองน่าอยู่ด้วยการก่อสร้าง ปรับปรุงถนน สะพาน ท่อระบายน้ำ ฯลฯ ให้ได้มาตรฐาน มีความปลอดภัยเหมาะสมกับการสัญจร การขนส่ง และโลจิสติกส์ สนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำ การขุดลอกคูคลอง และก่อสร้าง ปรับปรุงทางระบายน้ำให้ได้ มาตรฐาน เพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตร และอุตสาหกรรม สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดปราจีนบุรีในการจัดบริการสาธารณะเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน สนับสนุนงานการผังเมืองรวมจังหวัด และการบังคับใช้ผังเมืองรวม การดำเนินงาน ตามยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วยกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษา ถนน สะพาน ทางระบายน้ำให้ได้มาตรฐาน
- (2) พัฒนาแหล่งน้ำ คูคลอง ฝายกักเก็บน้ำ เพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตรและอุตสาหกรรม
- (3) สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน
- (4) สนับสนุนการประชาสัมพันธ์งานผังเมืองรวมจังหวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาด้านเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทักษะอาชีพและเป็นแรงงานฝีมือ สูตลาดแรงงานคุณภาพของจังหวัดปราจีนบุรี การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วยกลยุทธ์ หรือแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนผ่านการดำเนินโครงการ อุดหนุนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานปราจีนบุรี 30 ให้แก่นักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อหลังจากจบการศึกษามัธยมศึกษา บังคับ ในจังหวัดปราจีนบุรี

ยุทธศาสตร์ที่ 7 พัฒนาด้านการเมืองการบริหาร

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้เพื่อบริหารและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน จัดหาครุภัณฑ์สำหรับให้บริการสาธารณะและการปฏิบัติงาน ก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม ทรัพย์สินให้เหมาะสมตามความจำเป็น พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบเครือข่ายข้อมูลที่ทันสมัย สนับสนุนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วยกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) พัฒนาบุคลากรและการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรีให้มีประสิทธิภาพ
- (2) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบเครือข่ายดิจิทัล
- (3) ก่อสร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุงทรัพย์สิน ประเภทที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
- (4) จัดหาพัสดุให้เหมาะสมและเพียงพอสำหรับการให้บริการสาธารณะและการปฏิบัติงาน

3.4.3 แนวทางการเชื่อมโยงจังหวัดปราจีนบุรีไปยังเขตเศรษฐกิจชายแดนในฝั่งแถบประเทศลาว กัมพูชาและเวียดนาม

จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพสำคัญในการเชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจชายแดนในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกัมพูชา ลาว และเวียดนาม ผ่านโครงข่ายคมนาคมที่กำลังได้รับการพัฒนา ปราจีนบุรีตั้งอยู่ในตำแหน่งยุทธศาสตร์ของภาคตะวันออกที่สามารถเชื่อมต่อกับระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) และระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS)

ตามแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย พ.ศ. 2564-2570 มีการวางแผนพัฒนาเส้นทางหลวงหมายเลข 359 เชื่อมต่อจากปราจีนบุรีไปยังรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นประตูสำคัญสู่กัมพูชาผ่านด่านคลองลึก-ปอยเปต โดยมีการปรับปรุงให้เป็นถนน 4 ช่องทางจราจรตลอดเส้นทาง เพื่อรองรับปริมาณการขนส่งสินค้าที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ยังมีโครงการพัฒนาทางหลวงหมายเลข 33 (สุวรรณศร) ซึ่งเชื่อมโยงปราจีนบุรีกับพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษตราด มุกดาหาร และนครพนม อันเป็นประตูสู่ลาวและเวียดนามตามลำดับ

แผนพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดน (พ.ศ. 2565-2570) ได้กำหนดให้พื้นที่อำเภอ กบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นพื้นที่เชื่อมโยงการผลิตและกระจายสินค้าจาก EEC ไปยังเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสระแก้ว ซึ่งเชื่อมต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษพนมเปญ-เสียมราฐ ของกัมพูชา และมีแผนเชื่อมต่อไปถึงเขตเศรษฐกิจพิเศษเมืองไฮฟองของเวียดนามผ่านระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ในอนาคต

โครงการระบบรางรถไฟตามแผนแม่บทการพัฒนาระบบขนส่งทางรางของประเทศไทย (พ.ศ. 2564-2580) กำหนดให้มีการพัฒนาเส้นทางรถไฟสายตะวันออก ช่วงฉะเชิงเทรา-คลองสิบเก้า-แก่งคอย ผ่านพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีการปรับปรุงเป็นระบบรางคู่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับการขนส่งสินค้าจากท่าเรือแหลมฉบัง และนิคมอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก ไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ซึ่งดำเนินการได้ใน พ.ศ. 2568 หลังจากมีการก่อสร้างสถานีใหม่และปรับปรุงสถานีเดิมเพื่อให้รองรับการเดินรถที่เพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ ยังมีแผนเชื่อมต่อกับระบบรางของกัมพูชาที่กำลังได้รับการฟื้นฟูภายใต้ความร่วมมือกับจีนในกรอบ Belt and Road Initiative

ในแผนการพัฒนาโครงข่ายรถไฟทางคู่ของประเทศไทย จังหวัดปราจีนบุรีเป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่มีความสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการขนส่งทางราง โครงการรถไฟทางคู่ที่เชื่อมต่อโดยตรงกับจังหวัดปราจีนบุรี คือ โครงการรถไฟทางคู่สายตะวันออก ช่วงฉะเชิงเทรา - คลองสิบเก้า - แก่งคอย

ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับการขนส่งสินค้าจากท่าเรือแหลมฉบังและนิคมอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก ไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ประโยชน์ต่อจังหวัดปราจีนบุรี จากโครงการนี้คาดว่าจะช่วยลดระยะเวลาในการเดินทางและขนส่งสินค้า ทำให้สามารถขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตในจังหวัดปราจีนบุรีไปยังพื้นที่สำคัญต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เชื่อมต่อกับพื้นที่อุตสาหกรรมหลักในภาคตะวันออกและท่าเรือ ช่วยส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและรองรับการลงทุนในเขตอุตสาหกรรมของจังหวัดปราจีนบุรี

แผนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566-2570) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศูนย์กระจายสินค้าในพื้นที่ยุทธศาสตร์ เพื่อเชื่อมโยงการขนส่งในภูมิภาคอาเซียน โดยมีแผนจัดตั้งศูนย์โลจิสติกส์บริเวณอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อรองรับการขนส่งสินค้าระหว่างพื้นที่ EEC กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะเส้นทางไปยังกัมพูชา ลาว และเวียดนาม ผ่านจุดผ่านแดนสำคัญในภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนของการร่วมมือระหว่างประเทศ กรอบความร่วมมือ ACMECS (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy) ฉบับล่าสุด (พ.ศ. 2564-2568) ได้กำหนดแผนพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างไทย กัมพูชา ลาว เวียดนาม และเมียนมา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเส้นทาง R1 (กรุงเทพฯ-อรัญประเทศ-พนมเปญ-โฮจิมินห์) และ R10 (กรุงเทพฯ-ปราจีนบุรี-สระแก้ว-กัมปงจาม-เกาะกง) ซึ่งจังหวัดปราจีนบุรีเป็นจุดผ่านสำคัญของเส้นทางดังกล่าว ทั้งนี้ ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) พ.ศ. 2564-2568 ยังมีแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจเชื่อมโยงระหว่างภาคตะวันออกของไทยไปยังเวียดนามผ่านกัมพูชา (Southern Coastal Economic Corridor) ซึ่งจะเชื่อมต่อปราจีนบุรี-สระแก้ว-พนมเปญ-โฮจิมินห์ โดยคาดว่าจะเริ่มดำเนินการก่อสร้างในช่วงปี พ.ศ. 2566-2570 และแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2575

3.4.4 สรุปความสอดคล้องด้านแผนและยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรี

1) ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ EEC

แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีมีการมุ่งเน้นการบูรณาการกับยุทธศาสตร์การพัฒนา EEC ผ่านการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งทั้งทางถนนและทางราง การส่งเสริมการพัฒนาโครงข่ายโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ และการเตรียมความพร้อมพื้นที่เพื่อรองรับการลงทุนในอุตสาหกรรมใหม่ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) และอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ประเด็นสำคัญหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ การสนับสนุนโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (M61 และ M71) ที่จะพาดผ่านพื้นที่จังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทโครงข่ายทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (MR-MAP) ของกระทรวงคมนาคม เพื่อเสริมศักยภาพการเชื่อมโยงเศรษฐกิจจากพื้นที่ EEC ไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือและชายแดนกัมพูชา นอกจากนี้ แผนยังสนับสนุนการพัฒนาโครงการรถไฟทางคู่สายคลองสิบเก้า-อรัญประเทศ เพื่อยกระดับการขนส่งสินค้าทางราง และรองรับการขยายตัวของการค้าชายแดน

ในเชิงเศรษฐกิจ แผนจังหวัดเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชีวภาพและเศรษฐกิจหมุนเวียนตามแนวทาง BCG Economy และแนวเส้นทางเศรษฐกิจชายแดน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของ EEC ที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่และรองรับการกระจายตัวของการลงทุนจากเขต EEC ได้มากยิ่งขึ้น

2) บทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีและ EEC ในการร่วมขับเคลื่อนให้การพัฒนาบรรลุผล

จากการทบทวนแผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าจังหวัดมีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์สำคัญในการสนับสนุนการขยายตัวของ EEC ทั้งในมิติอุตสาหกรรม โลจิสติกส์ และการค้าชายแดน ด้วยทำเลที่ตั้งอยู่ในแนวเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่แกนกลางของ EEC กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนกัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรีจึงเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการกระจายสินค้า การผลิต และการขนส่งระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เช่น ทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองสาย M61 (แหลมฉบัง-นครราชสีมา) และโครงการรถไฟทางคู่ช่วงคลองสิบก้า-อรัญประเทศ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถด้านการเชื่อมต่อของจังหวัดทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค ส่งผลให้เกิดการลงทุนโลจิสติกส์ ดึงดูดการลงทุนใหม่ และสร้างพลวัตเศรษฐกิจต่อเนื่องจากพื้นที่หลักของ EEC

อีกศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรี คือ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวและเมืองยั่งยืนที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรี สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของ EEC ที่ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมสะอาดและเทคโนโลยีขั้นสูง จังหวัดจึงมีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น อุตสาหกรรมการแพทย์ชีวภาพ อาหารสุขภาพ เทคโนโลยีสะอาด และเกษตรอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ซึ่งสามารถเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ของภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน ทำให้โดยสรุป แผนและยุทธศาสตร์ของจังหวัดปราจีนบุรีมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะพื้นที่รองรับการขยายตัวของ EEC และเป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงภูมิภาคที่สามารถยกระดับศักยภาพการแข่งขันของประเทศ เสริมความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างภาค และสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.5 สรุปความสอดคล้องต่อนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องและประเด็นทางยุทธศาสตร์

การผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่ EEC มีความสอดคล้องอย่างเป็นระบบกับนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติที่ได้ทำการทบทวนในบทนี้ ทั้งยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566–2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ตลอดจนแผนยุทธศาสตร์ EEC และแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งทั้งหมดต่างมุ่งเป้าหมายร่วมกันในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ควบคู่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มายังจังหวัดปราจีนบุรีมีความสอดคล้องเชิงยุทธศาสตร์กับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยเฉพาะใน 3 มิติสำคัญ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในประเด็นของการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การขยายพื้นที่ EEC ช่วยขับเคลื่อนแนวคิด ต่อยอดอดีต ปรับปัจจุบัน และสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต ผ่านการประยุกต์ศักยภาพฐานอุตสาหกรรมเดิมของจังหวัดปราจีนบุรี เช่น เกษตรมูลค่าสูง สมุนไพร และอาหารสุขภาพ ผสานกับการลงทุนอุตสาหกรรมสมัยใหม่ในกลุ่มชีวภาพ การแพทย์ครบวงจร และอุตสาหกรรมสะอาด ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างโครงสร้างเศรษฐกิจฐานคุณค่า และสนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพของประเทศในระยะยาว

ในด้านการปรับโครงสร้างเชิงพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐาน การเชื่อมโยงปราจีนบุรีเข้ากับโครงข่ายคมนาคมระดับยุทธศาสตร์ เช่น ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง M61 (แหลมฉบัง-นครราชสีมา) และรถไฟทางคู่ช่วงคลองสิบก้า-อรัญประเทศ จะช่วยยกระดับจังหวัดให้เป็น ศูนย์กลางเชื่อมต่อระหว่าง EEC ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และชายแดนกัมพูชา ช่วยลดต้นทุนโลจิสติกส์ เพิ่มความคล่องตัวของห่วงโซ่อุปทาน

และยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันของอุตสาหกรรมในระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ย่อยด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเตรียมความพร้อมเศรษฐกิจไทยสู่การแข่งขันในเวทีโลก

สำหรับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาปราจีนบุรีภายใต้กรอบ EEC มีศักยภาพในการเป็นต้นแบบของการพัฒนาแบบสมดุล ที่ผสมผสานอุตสาหกรรมสะอาด เกษตรสีเขียว และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเข้าด้วยกัน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการน้ำ การกำจัดของเสียเชิงระบบ และมาตรการลดมลภาวะในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเติบโตไปพร้อมกับสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมาย SDGs ในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การขยายพื้นที่สู่จังหวัดปราจีนบุรีช่วยกระจายแหล่งงาน รายได้ และโอกาสการพัฒนาทักษะ จากพื้นที่แกนกลางของ EEC ไปสู่จังหวัดรอบข้าง ส่งเสริมการเติบโต ผ่านการเพิ่มทักษะแรงงาน การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนเข้าสู่ตลาดมูลค่าสูง การยกระดับบริการสาธารณสุข และการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา ซึ่งช่วยเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้พึ่งตนเองได้ และลดความเหลื่อมล้ำเชิงภูมิภาคในระยะยาว

เมื่อพิจารณาในระดับของ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566–2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) การพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้กรอบ EEC มีส่วนสำคัญในการผลักดันแผนแม่บทย่อยการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งมุ่งสร้างการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในพื้นที่ EEC และเสริมบทบาทของพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นต้นแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สมบูรณ์แบบ เพื่อยกระดับประเทศไทยสู่ประเทศพัฒนาแล้วอย่างเร่งรัดโดยการพัฒนาปราจีนบุรีภายใต้กรอบ EEC จะช่วยขยายขอบเขตทางเศรษฐกิจของพื้นที่แกนกลางออกไปสู่พื้นที่รองรับที่มีศักยภาพผ่านการพัฒนาอุตสาหกรรมมูลค่าสูง เช่น อุตสาหกรรมชีวภาพทางการแพทย์ เกษตรชีวภาพ และการผลิตบนฐานเทคโนโลยีสะอาด ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับแนวทาง BCG Economy ที่เน้นการเพิ่มผลิตภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มควบคู่กับการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาโครงข่ายโลจิสติกส์เชิงพื้นที่ระหว่างปราจีนบุรีกับจังหวัดยุทธศาสตร์ใน EEC รวมถึงการเชื่อมต่อสู่ชายแดนกัมพูชาจะช่วยลดต้นทุนการขนส่งระดับภูมิภาค และเพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานของประเทศ ซึ่งตรงตามกรอบแผนแม่บทที่เน้นการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนความคล่องตัวทางการค้าและการลงทุน นอกจากนี้ การยกระดับทักษะแรงงานผ่านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ประกอบการ และสถาบันพัฒนากำลังคน จะสนับสนุนหมวดแผนแม่บทด้านการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตเพื่อเตรียมแรงงานที่มีทักษะรองรับอุตสาหกรรมอนาคต ลดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของแรงงานในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ ในมิติสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมพื้นที่อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ การบริหารจัดการขยะและน้ำเสียอย่างเป็นระบบ และการวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน จะช่วยสนับสนุนเป้าหมายแผนแม่บทด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของประเทศ

ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) การบูรณาการจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่พื้นที่ EEC มีความสอดคล้องอย่างชัดเจนกับหมุดหมายการพัฒนาที่สำคัญ โดยเฉพาะ หมุดหมายที่ 5 ว่าด้วย “การผลักดันประเทศไทยให้เป็นประตูการค้าและศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาค” และ หมุดหมายที่ 8 “การพัฒนาเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืนและลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่” ในด้านเศรษฐกิจ จังหวัดปราจีนบุรีมีทำเลยุทธศาสตร์เชื่อมโยง EEC กับชายแดนกัมพูชาและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะช่วยยกระดับบทบาทพื้นที่ให้เป็นจุดเชื่อมต่อโครงข่ายโลจิสติกส์ และการค้าระหว่างภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเป้าหมายในการสร้างระบบนิเวศเพื่อเอื้อ

ต่อการค้า การลงทุน และการเชื่อมโยงของผู้ประกอบการภายในประเทศสู่ห่วงโซ่มูลค่าระดับภูมิภาค และระดับโลก ยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีให้เป็นฐานของอุตสาหกรรมเป้าหมายในสาขาชีวภาพ เกษตรมูลค่าสูง การแพทย์ครบวงจร และอุตสาหกรรมสะอาด จะช่วยผลักดันโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ให้เปลี่ยนผ่านสู่ เศรษฐกิจฐานนวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มตามกรอบ BCG Economy ซึ่งเป็นแนวทางหลัก ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 สำหรับการยกระดับศักยภาพการแข่งขันของประเทศ ขณะเดียวกัน การกระจาย การพัฒนาออกจากแกนกลาง EEC เดิมสู่จังหวัดปราจีนบุรี ยังช่วยลดแรงกดดันด้านที่ดิน ทรัพยากร และต้นทุนการผลิตในพื้นที่ศูนย์กลาง พร้อมทั้งกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจสู่พื้นที่โดยรอบ ซึ่งสอดคล้อง กับเจตนารมณ์ในการลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ และสร้างเมืองเศรษฐกิจใหม่ในภูมิภาคตะวันออกช่วงบน

ในมิติสังคมและคุณภาพชีวิต การพัฒนาทักษะแรงงานในจังหวัดปราจีนบุรีผ่านการยกระดับ และพัฒนาทักษะใหม่ (Reskill / Upskill) ร่วมกับสถานศึกษาและภาคเอกชน จะสนับสนุนหมวดหมาย ด้าน “การพัฒนาคนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและสังคม” ขณะที่การเสริมความสามารถ ของสถานพยาบาลในพื้นที่และการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน จะตอบโจทย์หมวดหมายที่ 8 ในการทำให้ ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงบริการสาธารณะ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถเติบโตไปพร้อมกับระบบเศรษฐกิจ ใหม่อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ การส่งเสริมอุตสาหกรรมสะอาดและการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างสมดุลยังช่วย สนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่การพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการขับเคลื่อนสำคัญ ของแผนฯ

การผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้ากับ EEC ยังมีความสอดคล้องโดยตรงกับแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ EEC ที่มุ่งกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจออกจากพื้นที่แกนกลาง โดยให้จังหวัดรอบข้าง ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ขยายตัวทางเศรษฐกิจใหม่ซึ่งจะช่วยลดความหนาแน่นของการใช้ที่ดินในพื้นที่หลัก และสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจระหว่างจังหวัดต่างๆ ของภาคตะวันออก ซึ่งปราจีนบุรียังมีศักยภาพในการพัฒนา อุตสาหกรรมสะอาดและระบบโลจิสติกส์อัจฉริยะซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในยุทธศาสตร์ของ EEC ที่มุ่งยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

ในระดับจังหวัด แผนพัฒนาและยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรีได้วางแนวทางที่สอดคล้องกับ ทิศทางการพัฒนา EEC อย่างชัดเจน โดยมุ่งสู่การเป็น “เมืองเศรษฐกิจเชิงนวัตกรรมและอุตสาหกรรมสะอาด” และ “ศูนย์กลางโลจิสติกส์เชื่อมโยงแดน” ซึ่งสามารถทำหน้าที่ทั้งในฐานะพื้นที่สนับสนุนและต่อยอดเศรษฐกิจ จาก EEC ได้โดยตรง

โดยสรุป การผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้ากับพื้นที่ EEC จะช่วยให้การพัฒนาประเทศบรรลุ เป้าหมายของยุทธศาสตร์ในทุกระดับอย่างบูรณาการ ทั้งในด้านการยกระดับศักยภาพการแข่งขันของประเทศ การขยายเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมและ BCG Economy การกระจายความเจริญและลดความเหลื่อมล้ำ เชิงพื้นที่ และ การพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน ทั้งนี้ จังหวัดปราจีนบุรีจะไม่เพียง ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ขยายตัวทางเศรษฐกิจของ EEC เท่านั้น หากยังเป็นกลไกเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติ สู่การปฏิบัติที่ช่วยให้การพัฒนาของประเทศเดินหน้าอย่างสมดุล ครอบคลุม และยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น ความสอดคล้องและเชื่อมโยงของแผนระดับต่างๆ เหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดปราจีนบุรี มีความเป็นไปได้ในมิติต่างๆ ในการผนวกรวมเข้าเป็นอีกพื้นที่หนึ่งของ EEC

บทที่ 4 ข้อมูลพื้นฐานและบริบทการพัฒนาของจังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดปราจีนบุรีมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการท่องเที่ยว ด้วยทำเลที่ตั้งที่เชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่น ๆ และทรัพยากรที่หลากหลาย จังหวัดนี้จึงมีศักยภาพในการพัฒนาและเติบโตในหลายมิติ เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดปราจีนบุรี และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติของปราจีนบุรีในมิติทำเลที่ตั้ง เศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสุข สังคม และทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อให้เข้าใจถึงบริบทและลักษณะสำคัญของพื้นที่นี้

4.1 มิติทำเลที่ตั้ง

4.1.1 ที่ตั้งและลักษณะทางภูมิศาสตร์

จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย มีพรมแดนทางทิศเหนือติดกับจังหวัดนครนายกและนครราชสีมา ทิศใต้ติดกับจังหวัดสระแก้ว ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดนครราชสีมาและสระแก้ว และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามรูปที่ 4.1 จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่เชื่อมต่อกับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) โดยมีระยะห่างจากจังหวัดฉะเชิงเทรา 75 กิโลเมตร จังหวัดชลบุรี 113 กิโลเมตร จังหวัดระยอง 179 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากท่าเรือแหลมฉบัง 153 กิโลเมตร ท่าเรือมาบตาพุด/สนามบินอู่ตะเภา 175 กิโลเมตร สนามบินสุวรรณภูมิ 98 กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 122 กิโลเมตร และจังหวัดนครราชสีมา 185 กิโลเมตร¹ รวมทั้งอยู่ใกล้ด่านชายแดนกัมพูชา (ด่านพรมแดนคลองลึก จังหวัดสระแก้ว) 157 กิโลเมตร ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในการคมนาคมขนส่งและการเชื่อมโยงการค้าระหว่างประเทศ

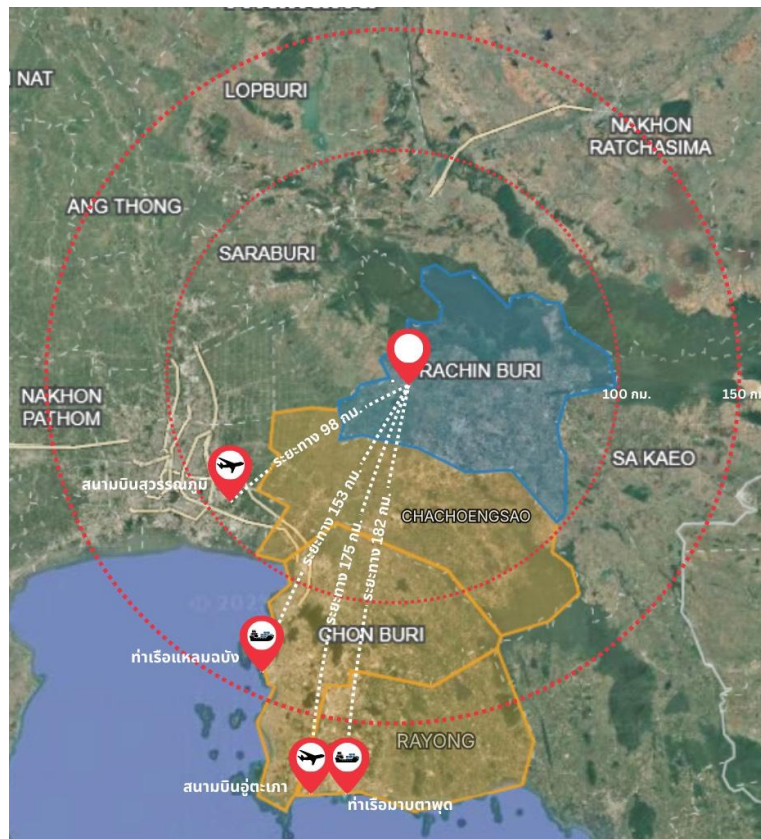
ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดปราจีนบุรีมีความหลากหลาย ตั้งแต่พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรีซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญ ไปจนถึงพื้นที่ภูเขาที่มีทรัพยากรป่าไม้อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลาน นอกจากนี้ จังหวัดปราจีนบุรียังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี โดยเป็นที่ตั้งของเมืองศรีมโหสถ ซึ่งเป็นเมืองโบราณสมัยทวารวดีที่มีอายุเก่าแก่กว่า 1,500 ปี

4.1.2 การปกครองและประชากร

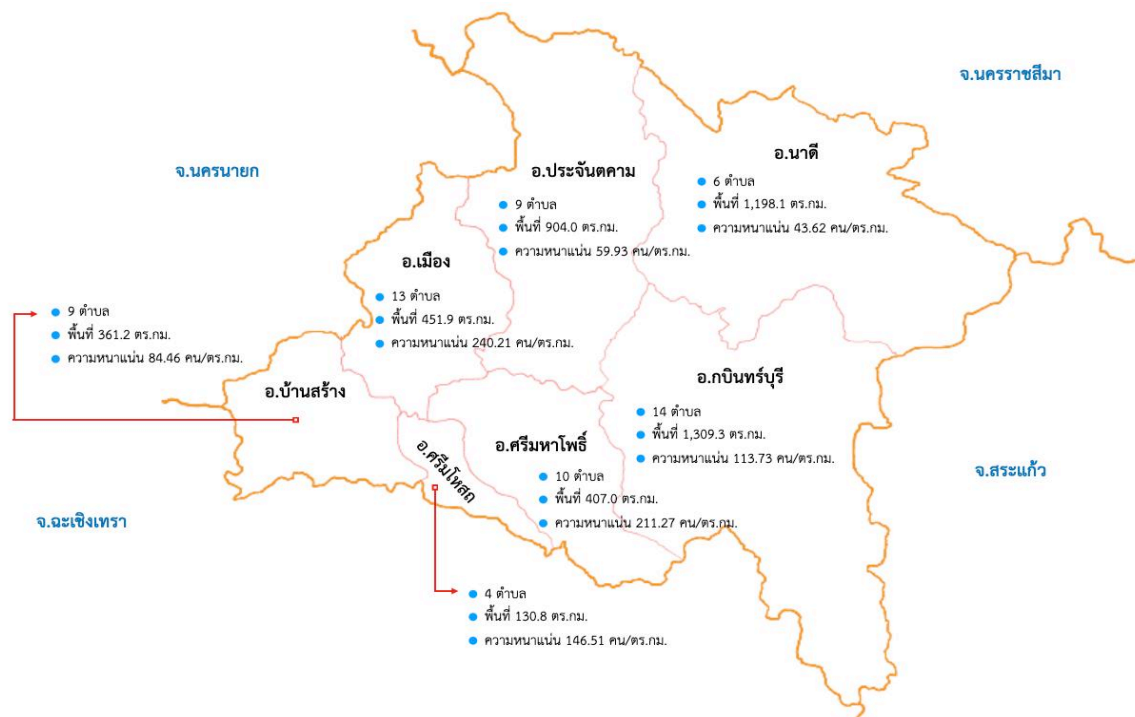
จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 4,762.4 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,976,476 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอศรีมโหสถ อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอประจันตคาม อำเภอนาดี อำเภอกบินทร์บุรี และ อำเภอบ้านสร้าง

¹ ระยะทางที่ปรากฏเป็นระยะทางโดยประมาณ ตามเส้นทางคมนาคมทางถนนโดยมีศาลากลางจังหวัดปราจีนบุรี อำเภอเมืองปราจีนบุรี เป็นจุดตั้งต้น

จากข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2567 จังหวัดมีประชากรตามทะเบียนราษฎรจำนวน 500,607 คน (เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.46 จากปีก่อนหน้า) และมีประชากรแฝงอีกประมาณ 53,500 คน อำเภอที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดคืออำเภอบินทร์บุรี 148,998 คน รองลงมาคืออำเภอเมืองปราชินบุรี 108,244 คน อำเภอศรีมหาโพธิ์ 87,665 คน อำเภอประจันตคาม 53,952 คน อำเภอนาดี 52,207 คน อำเภอบ้านสร้าง 30,394 คน และอำเภอศรีมโหสถ 19,147 คน ดังรูปที่ 4.2

รูปที่ 4.1 แผนที่ระยะทางจากศาลากลางจังหวัดปราชินบุรีไปยังจังหวัดและจุดยุทธศาสตร์สำคัญ
ที่มา: รวบรวมโดยทีปรีक्षा (2568)

รูปที่ 4.2 เขตการปกครอง ขนาดพื้นที่ และความหนาแน่นของประชากร
ของจังหวัดปราจีนบุรี รายอำเภอ พ.ศ. 2567
ที่มา รวบรวมโดยที่ปรึกษา

4.1.3 ลักษณะเด่นของแต่ละอำเภอ

แต่ละอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรีมีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

อำเภอเมืองปราจีนบุรี: เป็นศูนย์กลางการบริหารราชการ เศรษฐกิจ และเป็นที่ตั้งของหน่วยงานทางการทหารที่สำคัญ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเกษตรกรรม โดยเฉพาะสวนผลไม้ที่มีชื่อเสียง เช่น ทุเรียน และมะยงชิด

อำเภอกบินทร์บุรี และ อำเภอศรีมหาโพธิ์: เป็นหัวใจสำคัญทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของจังหวัด เป็นที่ตั้งของเขตประกอบการ สวน และพื้นที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่หลายแห่ง ได้แก่ เขตประกอบการอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี สวนอุตสาหกรรม 304 สวนอุตสาหกรรมโรจนะ และสวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์ และนิคมอุตสาหกรรมไฮเทคกบินทร์บุรี โดยโรงงานอุตสาหกรรมกว่าร้อยละ 79 ของทั้งจังหวัดกระจุกตัวอยู่ในสองอำเภอนี้

อำเภอประจันตคาม และ อำเภอนาดี: มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากพื้นที่บางส่วนอยู่ติดกับเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลาน อำเภอดังกล่าวจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและเชิงนิเวศที่สำคัญของจังหวัด โดยมีกิจกรรมที่เป็นที่รู้จัก เช่น การล่องแก่งหินเพิงในอำเภอนาดี

อำเภอบ้านสร้าง: มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำปราจีนบุรี (บางปะกงตอนบน) ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง เหมาะแก่การเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกข้าวคุณภาพดี และการทำประมงน้ำจืด

อำเภอศรีมโหสถ: เป็นอำเภอขนาดเล็กแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งในเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี โดยเป็นที่ตั้งของ เมืองโบราณศรีมโหสถ แหล่งอารยธรรมสมัยทวารวดี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีข้าวและอ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก

4.2 มิติเศรษฐกิจ

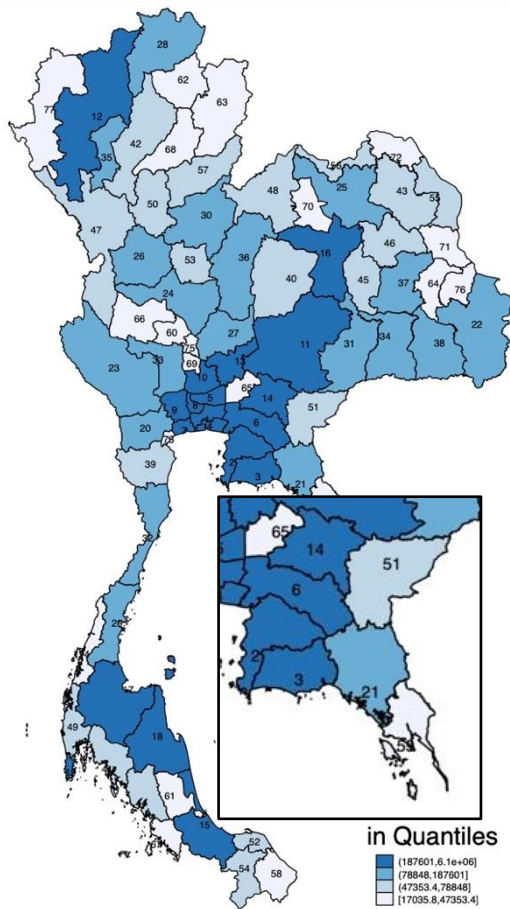
จังหวัดปราจีนบุรีมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งและหลากหลาย โดยมีภาคอุตสาหกรรมเป็นกลไกขับเคลื่อนหลัก ควบคู่กับภาคบริการที่กำลังเติบโต และภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นรากฐานของชาวปราจีนบุรี

4.2.1 การเติบโตทางเศรษฐกิจ

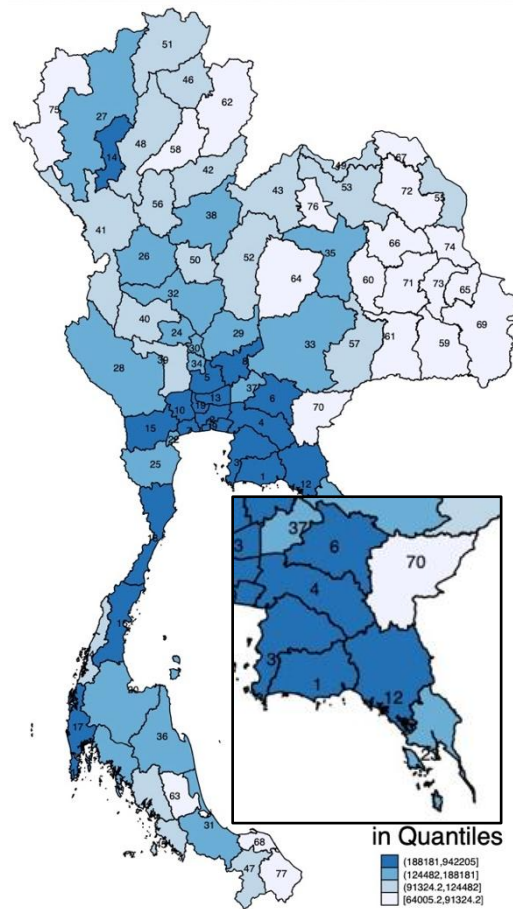
จากรูปที่ 4.3 ในปี พ.ศ. 2566 จังหวัดปราจีนบุรีมีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่และมีศักยภาพสูง โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) มูลค่า 258,259 ล้านบาท ซึ่งอยู่ในกลุ่มระดับชั้นนำของประเทศ (ควอไทล์ที่ 1) จัดเป็นอันดับที่ 14 ของประเทศ ขณะเดียวกันผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP per Capita) มีมูลค่าถึง 388,559 บาท ซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ ตัวเลขนี้สะท้อนถึงขีดความสามารถในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อประชากรที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ซึ่งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว (GDP per Capita) ที่ 256,345 บาท

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแนวโน้มการเติบโตในช่วงปี พ.ศ. 2561-2566 ตามรูปที่ 4.4 จะพบว่าเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดมีอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยที่ร้อยละ -2.33 ต่อปี ขณะที่ 3 จังหวัด (ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา) ของ EEC ยังขยายตัวเฉลี่ยที่ร้อยละ 1.87 ต่อปี และค่าเฉลี่ยประเทศอยู่ที่ร้อยละ 1.07 นอกจากนี้ การฟื้นตัวหลังสถานการณ์โควิด-19 ยังเป็นไปอย่างช้ากว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มจังหวัดในพื้นที่ EEC และค่าเฉลี่ยของประเทศ

(ก) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP)

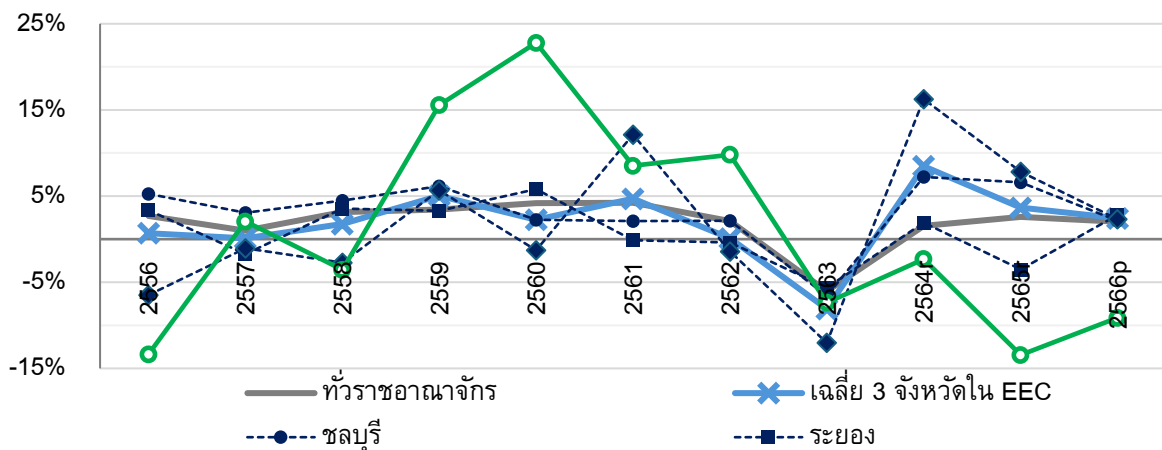

(ข) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP per Capita)

รูปที่ 4.3 อันดับขนาดเศรษฐกิจรายจังหวัด ปี 2566

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2568)

รูปที่ 4.4 อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวม เปรียบเทียบทัวราชอาณาจักร รายจังหวัดใน EEC

(ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา) ค่าเฉลี่ยของ 3 จังหวัดใน EEC และ ปราจีนบุรี พ.ศ. 2556-2566

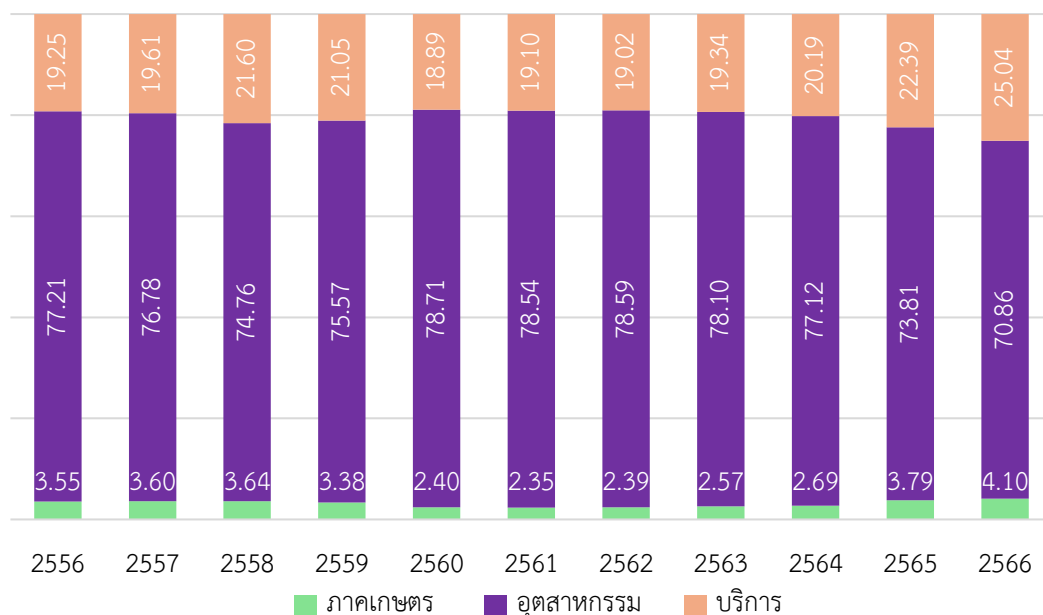
ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และประมวลผลโดยที่ปรึกษา (สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2568)

หมายเหตุ: r คือ การปรับปรุงข้อมูลย้อนหลัง (Revised)

p คือ ค่ารายปีที่ได้จากการประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น (Preliminary)

4.2.2 โครงสร้างเศรษฐกิจ

จากรูปที่ 4.5 จะพบว่า มูลค่าเศรษฐกิจของจังหวัด 258,259 ล้านบาท ในปี 2566 นั้น ขับเคลื่อนด้วยภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักในสัดส่วนร้อยละ 70.86 (183,007 ล้านบาท) ของ GPP รองลงมาคือภาคบริการร้อยละ 25.04 (64,055 ล้านบาท) และท้ายสุดภาคเกษตรร้อยละ 4.1 (10,596 ล้านบาท)

รูปที่ 4.5 สัดส่วน GPP จังหวัดปราจีนบุรี รายภาคอุตสาหกรรม (ร้อยละ) พ.ศ. 2556–2566

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2568)

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2556-2566) ตามรูปที่ 4.5 โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมเริ่มลดลงจากร้อยละ 78.54 ในปี 2561 เหลือร้อยละ 70.86 ในปี 2566 ในขณะที่ภาคบริการเติบโตและมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.10 ในปี 2561 เป็นร้อยละ 25.04 ในปี 2566 ส่วนภาคเกษตรมีส่วนส่วนค่อนข้างคงที่ที่ประมาณร้อยละ 2-4 ซึ่งเป็นสัญญาณการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด

รายละเอียดในภาคการผลิตต่างๆของปราจีนบุรี เป็นดังนี้

1) ภาคอุตสาหกรรม (มูลค่า 183,007 ล้านบาท หรือ ร้อยละ 70.86 ของ GPP ปี 2566)

ฐานการผลิตสำคัญ: จังหวัดปราจีนบุรีเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมกว่า 1,018 แห่ง (ข้อมูลปี 2567 ตามรูปที่ 4.8) ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โรงงานส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในอำเภอศรีมหาโพธิ์ (ร้อยละ 41) และอำเภอกบินทร์บุรี (ร้อยละ 38) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของภาคอุตสาหกรรมจังหวัด

อุตสาหกรรมหลัก: อุตสาหกรรมที่สำคัญประกอบด้วยยานยนต์และชิ้นส่วน ผลิตภัณฑ์พลาสติก ผลิตภัณฑ์โลหะ อาหารและเครื่องดื่ม นอกจากนี้ ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมชิ้นส่วน

อิเล็กทรอนิกส์มีแนวโน้มเติบโตและเข้ามาลงทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของ EEC

2) ภาคบริการ (มูลค่า 64,055 ล้านบาท หรือ ร้อยละ 25.04 ของ GPP ปี 2566)

การค้าและการซ่อมแซม: เป็นสาขาที่มีสัดส่วนสูงสุดในภาคบริการ (ร้อยละ 12.36)

การท่องเที่ยวฟื้นตัว: ภาคการท่องเที่ยวมีการฟื้นตัวอย่างชัดเจนหลังสถานการณ์โควิด-19 โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ระบุว่าในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงถึง 1.29 ล้านคน และสร้างรายได้กว่า 4,340 ล้านบาทในปี 2567 ซึ่งเติบโตสูงประมาณร้อยละ 15 จากปี 2566 อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก ชาวต่างชาติมีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 1 ในปี 2564-2566

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี: จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยสามารถจำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ² ได้ดังนี้

- **แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ:** ด้วยความโดดเด่นของพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติที่สำคัญ ทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียง เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน น้ำตกธารรัตน์ และน้ำตกเขาอีโต้
- **แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน:** จังหวัดปราจีนบุรีมีมรดกทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน สะท้อนผ่านโบราณสถานและวัดสำคัญต่างๆ เช่น โบราณสถานเมืองศรีมโหสถ ตึกเจ้าพระยาอภัยภูเบศร วัดแก้วพิจิตร และศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
- **แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ:** ปราจีนบุรีเป็นศูนย์กลางของสมุนไพรไทยและการแพทย์แผนไทยที่สำคัญของประเทศ มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น อภัยภูเบศร เดย์ สปา ภูมิภูเบศร และวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรเกษตรอินทรีย์บ้านดงบัง
- **แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ:** มีกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เช่น การล่องแก่งที่แก่งหินเพิง การพักผ่อนที่อ่างเก็บน้ำนฤบดินทรจินดา สวนนกนุช ปราจีนบุรี และตลาดโรงเกลือ กบินทร์บุรี
- **แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต:** นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมได้ที่ชุมชนท่องเที่ยวบ้านดงบัง รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่ผสมผสานวัฒนธรรมอย่าง เดอะ เวิร์น แอท ทับลาน และวัดรัตนเนตตาราม

² รวบรวมโดยที่ปรึกษา

3) ภาคเกษตรกรรม (มูลค่า 10,596 หรือร้อยละ 4.1 ของ GPP ปี 2566)

พื้นที่และพืชเศรษฐกิจ: จังหวัดมีพื้นที่เพื่อการเกษตร ในปี 2567 1,376,088 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 46.23 ของพื้นที่ทั้งหมด (ข้อมูลจากกรมพัฒนาที่ดิน) โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และยางพารา รวมถึงผลไม้ที่มีชื่อเสียง เช่น ทูเรียน และส้มโอ

แหล่งเพาะปลูกสำคัญของจังหวัด: ตามรายงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2567 จังหวัดปราจีนบุรีมีแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญ ที่กระจายอยู่ตามลักษณะภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ ดังนี้

- **ข้าว:** เป็นพืชหลักที่ปลูกในทุกพื้นที่ของจังหวัด โดยมีแหล่งเพาะปลูกขนาดใหญ่และมีระบบชลประทานที่ทั่วถึงในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรีซึ่งเชื่อมต่อกับแม่น้ำบางปะกง ได้แก่ อำเภอบ้านสร้าง และอำเภอเมืองปราจีนบุรี ในภาพรวมทั้งจังหวัดมีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปีรวม 482,557 ไร่
- **มันสำปะหลัง อ้อย และพืชไร่:** การเพาะปลูกพืชไร่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของจังหวัด โดยจะปลูกมากในพื้นที่ทางตอนใต้ โดยเฉพาะในอำเภอสรีมหาโพธิ์ และอำเภอกบินทร์บุรี
- **ยางพารา:** การเพาะปลูกยางพาราพบมากในอำเภอกบินทร์บุรี และอำเภอนาดี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีสภาพภูมิอากาศเหมาะสม
- **ผลไม้และพืชสวน:** แหล่งเพาะปลูกผลไม้และพืชสวนที่สำคัญจะอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด ได้แก่ อำเภอประจันตคาม และอำเภอเมืองปราจีนบุรี พืชสวนที่ปลูกมากได้แก่ มะม่วง ทูเรียน และส้มโอ
- **ยุคาลิปัตส์:** มีการเพาะปลูกอยู่ทั่วทุกพื้นที่ของจังหวัด เนื่องจากการสนับสนุนจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมกระดาษในพื้นที่ ซึ่งมีทั้งการทำสัญญาแบบ Contract Farming ในรูปแบบสวนขนาดใหญ่ และการปลูกเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกรรายย่อย

รูปที่ 4.6 แหล่งอุตสาหกรรม แหล่งเพาะปลูก และแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญ

รายอำเภอ ในจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: รวบรวมโดยที่ปรึกษา

4.2.3 การลงทุน

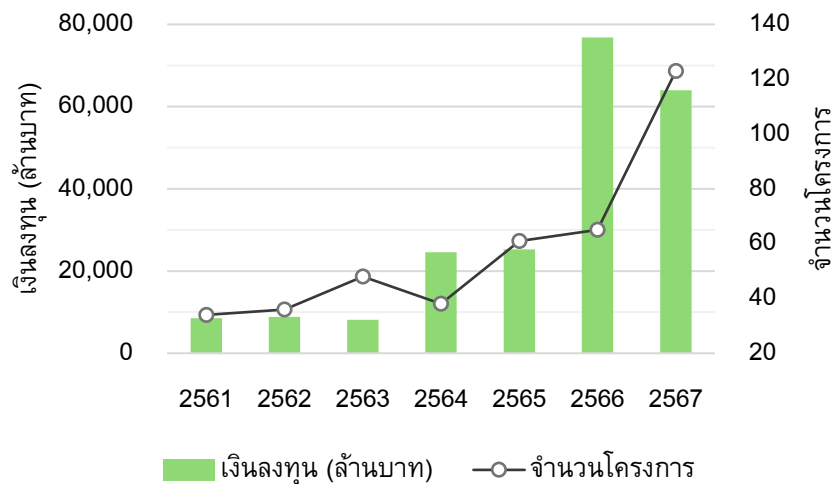
จากรูปที่ 4.7 (ก) พบว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีแนวโน้มการลงทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนโครงการที่ยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มขึ้นจาก 48 โครงการในปี 2563 เป็น 65 และ 123 โครงการในปี 2566 และ 2567 ตามลำดับ ในช่วงปี 2561-2563 มูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนอยู่ระหว่าง 8,100 ถึง 8,819 ล้านบาท แต่ในปี 2564 เป็นต้นมา มีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะปี 2566 ที่มีมูลค่าสูงถึง 76,820.30 ล้านบาท ส่วนปี 2567 เหลือมูลค่า 63,968.90 สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพที่เพิ่มขึ้นของจังหวัดในการดึงดูดนักลงทุนทั้งชาวไทยและต่างชาติ

เมื่อพิจารณาตามลักษณะของทุนจดทะเบียนในรูปที่ 4.7 (ข) พบว่าสัดส่วนเงินลงทุนจากต่างชาติมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จากมูลค่า 901.90 ล้านบาทในปี 2561 เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงระดับ 10,021.60 ล้านบาท ในปี 2566 ส่วนในปี 2567 มีมูลค่า 6,706.6 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 92.62 ของทุนจดทะเบียนทั้งหมด (ไทยและต่างชาติ) ในปี 2567 ซึ่งมีมูลค่า 7,240.8 ล้านบาท

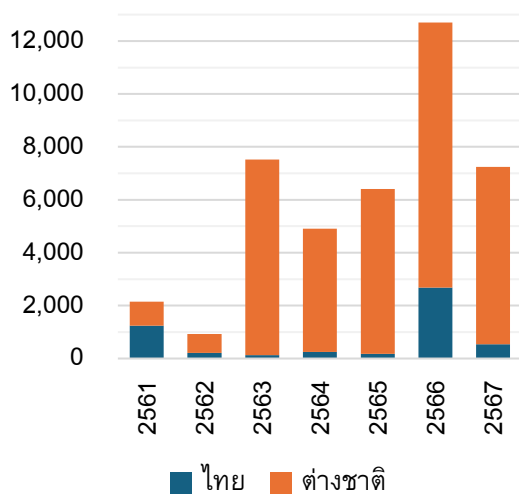
ในขณะเดียวกัน ในรูปที่ 4.7 (ค) การจ้างงานในโครงการลงทุนที่ยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนในจังหวัดปราจีนบุรีก็มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จำนวนการจ้างงานของแรงงานไทยเพิ่มขึ้นจาก 3,614 คน

ในปี 2561 เป็น 15,712 คนในปี 2567 ส่วนแรงงานต่างชาติมีจำนวนที่ไม่สูงมากนัก แต่ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากเพียง 163 คนในปี 2561 เป็น 2,404 คนในปี 2567

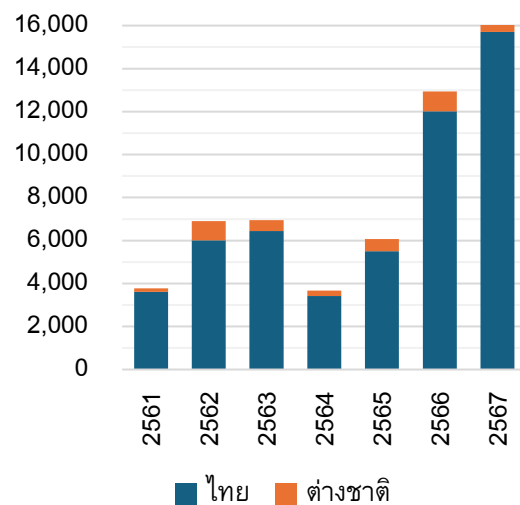
(ก) จำนวนโครงการ และเงินลงทุน (ล้านบาท)

(ข) ทุนจดทะเบียน (ล้านบาท)

(ค) การจ้างงาน (คน)

รูปที่ 4.7 การยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนในจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2561-2567

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

นอกจากนี้ การลงทุนในอุตสาหกรรม จากข้อมูลกรมโรงงานอุตสาหกรรม ในช่วงปี 2563 - 2567 มีมูลค่าการลงทุนรวม 57,959 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 111 ต่อปี โดยในปี 2567 มีการลงทุนรวม 24,042 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ร้อยละ 423 (4,593 ล้านบาท) ซึ่งที่ผ่านมามีอุตสาหกรรมที่มีเงินทุนรวมมากที่สุด ได้แก่

(1) อุตสาหกรรมผลิตยานพาหนะและอุปกรณ์ รวมทั้งการซ่อมยานพาหนะและอุปกรณ์ ซึ่งเป็นกิจการเกี่ยวกับการผลิต ประกอบ ดัดแปลงยานยนต์และชิ้นส่วน เช่น การผลิตชิ้นส่วนเครื่องยนต์และรถยนต์ของบริษัท สยามไอยซิน จำกัด บริษัท โอฮาชิ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด บริษัท คูราซึกิ สยามรับเบอร์ จำกัด และบริษัท ไทย จี เอ็ม บี จำกัด เป็นต้น

(2) อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ เกี่ยวกับการผลิตเยื่อกระดาษหรือกระดาษแข็ง ผลิตภาชนะจากกระดาษทุกชนิด กระดาษ ใส่กรองอากาศ โดยมีผู้ประกอบการที่สำคัญในจังหวัดปราจีนบุรี คือ บริษัทในเครือดับเบิลเอ 1991 (มหาชน) เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีมีวัตถุดิบมาก โดยเฉพาะไม้ยูคาลิปตัส นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการปลูกในแถบจังหวัดสระแก้วและฉะเชิงเทราในบางพื้นที่ รวมทั้งจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาทิ จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และอุบลราชธานี

(3) อุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ เป็นกิจการเกี่ยวกับการผลิต ประกอบ ดัดแปลง เครื่องมือหรือเครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องกระจายเสียง เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องกำเนิดไฟฟ้า ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยการประกอบกิจการส่วนใหญ่เป็นลักษณะการรับจ้างผลิตให้กับผู้ผลิตรายใหญ่

ภาพรวมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า จังหวัดปราจีนบุรีกำลังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่การลงทุนจากต่างประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทำให้จังหวัดนี้มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางทางอุตสาหกรรมที่สำคัญของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ต่อไปในอนาคต

4.2.4 แหล่งอุตสาหกรรมในพื้นที่

จังหวัดปราจีนบุรีมีแหล่งอุตสาหกรรมที่จัดตั้งอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับการลงทุน ประกอบด้วย เขตประกอบการ สวนอุตสาหกรรม และนิคมอุตสาหกรรม ดังนี้

เขตประกอบการอุตสาหกรรม มี 1 แห่ง คือ เขตประกอบการอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี พื้นที่ 4,273 ไร่

สวนอุตสาหกรรม มี 3 แห่งที่เปิดดำเนินการแล้ว ได้แก่

- สวนอุตสาหกรรม 304 อินดัสเตรียลปาร์ค (อำเภอศรีมหาโพธิ): มีพื้นที่ 12,500 ไร่ เป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัด
- สวนอุตสาหกรรมโรจนะ อินดัสเตรียลแมเนจเม้นท์ (อำเภอศรีมหาโพธิ): มีพื้นที่ 4,653 ไร่ รองรับอุตสาหกรรมหลากหลาย
- สวนอุตสาหกรรมสหพัฒนาอินเตอร์โวลดิง (อำเภอกบินทร์บุรี): มีพื้นที่ 2,068 ไร่

นิคมอุตสาหกรรม: มี 2 แห่งในอำเภอกบินทร์บุรี ได้แก่

- นิคมอุตสาหกรรมไฮเทคกบินทร์บุรี (อำเภอกบินทร์บุรี): เปิดดำเนินการแล้ว มีพื้นที่ 1,066 ไร่
- นิคมอุตสาหกรรมบ่อทอง 33: อยู่ระหว่างการพัฒนา มีพื้นที่ 1,747 ไร่ มีบริษัทเตรียมเข้าลงทุน 10 แห่ง เกี่ยวกับอุตสาหกรรมสีเขียว (S-Curve)

4.2.5 โรงงานอุตสาหกรรม

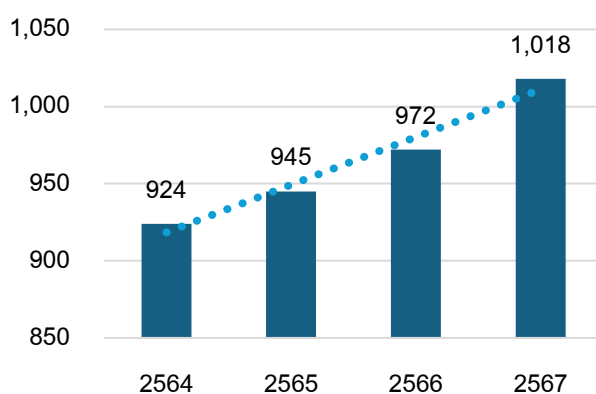
จากรูปที่ 4.8 พบว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มจาก 924 แห่งในปี 2564 เป็น 1,018 แห่งในปี 2567 หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 9 สอดคล้องกับการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2567 มีการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมรวมประมาณ 110,875 คน

ตัวเลขจำนวนโรงงานในปี 2567 นี้แบ่งเป็นโรงงานที่อยู่นอกเขตประกอบการ/เขตนิคมอุตสาหกรรม จำนวน 925 แห่ง ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 90.86 ส่วนอีกร้อยละ 9.14 หรืออีกจำนวน 93 แห่ง เป็นโรงงานที่อยู่ในเขตประกอบการ/เขตนิคมอุตสาหกรรม ได้แก่ โรงงานในเขตประกอบการอุตสาหกรรม 83 แห่ง และ นิคมอุตสาหกรรม 10 แห่ง นอกจากนี้โรงงานที่เข้าข่ายอุตสาหกรรม S-Curve มีจำนวนประมาณ 261 แห่ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.67 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในจังหวัด

ตามตารางที่ 4.1 สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำนวนเงินทุน และจำนวนคนงาน จำแนกตามอำเภอ ในจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2567 เมื่อจำแนกโรงงานอุตสาหกรรมรายอำเภอ จากข้อมูลปี 2567 จะพบว่า โรงงานส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ใน 2 อำเภอหลัก ได้แก่

อำเภอศรีมหาโพธิ: มีจำนวนโรงงานมากที่สุด 422 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 41.5 ของโรงงานทั้งหมด ในจังหวัด มีเงินลงทุนสูงสุดถึง 208,213.35 ล้านบาท และมีการจ้างงาน 60,034 คน

อำเภอกบินทร์บุรี: มีจำนวนโรงงาน 387 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 38 ของทั้งจังหวัด มีเงินลงทุน 69,586.69 ล้านบาท และมีการจ้างงาน 37,718 คน

รูปที่ 4.8 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2564–2567 (แห่ง)

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

**ตารางที่ 4.1 สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำนวนเงินทุน และจำนวนคนงาน
จำแนกตามอำเภอ ในจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2567**

อำเภอ	สถานประกอบการอุตสาหกรรม (แห่ง)	คนงาน (คน)	เงินลงทุนรวม (ล้านบาท)
อำเภอกบินทร์บุรี	387	37,718	69,586.69
อำเภอนาดี	33	691	723.12
อำเภอบ้านสร้าง	31	1,946	5,518.48
อำเภอประจันตคาม	29	1,383	1,132.00
อำเภอเมืองปราจีนบุรี	85	4,571	7,398.92
อำเภอศรีมหาโพธิ์	422	60,034	208,213.35
อำเภอศรีมโหสถ	31	4,532	5,581.40
รวมยอด	1,018	110,875	298,153.95

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

หมายเหตุ: สถานประกอบการอุตสาหกรรม คือ โรงงาน อาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าสิบรวมม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าสิบรวมม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไปโดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตามเพื่อประกอบกิจการ

4.3 มิติโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค

4.3.1 การคมนาคม

จังหวัดปราจีนบุรีมีโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและโลจิสติกส์ที่ประกอบด้วยระบบคมนาคมทางถนนและทางรางเป็นหลัก โดยปัจจุบันยังไม่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางน้ำอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากแม่น้ำบางปะกง (หรือแม่น้ำปราจีนบุรี) ซึ่งไหลผ่านพื้นที่บางส่วนของจังหวัดนั้น มีบทบาทในการขนส่งทางเรือจำกัดอยู่เฉพาะบริเวณปากแม่น้ำในเขตจังหวัดฉะเชิงเทราและพื้นที่ใกล้เคียงกับอ่าวไทย ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์สำหรับการขนส่งสินค้าในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีได้ ในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมทางอากาศ จังหวัดปราจีนบุรียังไม่มีสนามบินพาณิชย์ เนื่องจากตั้งอยู่ในรัศมีที่สามารถเข้าถึงสนามบินหลักของประเทศได้สะดวก ทั้งสนามบินสุวรรณภูมิและสนามบินอู่ตะเภา ส่งผลให้การก่อสร้างสนามบินใหม่ภายในจังหวัดไม่มีความจำเป็นในเชิงยุทธศาสตร์

1) การคมนาคมทางถนน

จังหวัดปราจีนบุรี มีโครงข่ายทางหลวงแผ่นดินภายใต้การดูแลของแขวงทางหลวงปราจีนบุรี สำนักงานทางหลวงที่ 10 (นครราชสีมา) อยู่ทั้งหมด 19 เส้นทาง 29 ตอน ความยาวรวมทั้งสิ้น 480.843 กิโลเมตร โดยมีทางหลวงสายประธานจำนวน 1 สาย ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33 สุพรรณบุรี -

อรัญประเทศ ที่มีเส้นทางผ่านอำเภอเมืองปราจีนบุรี ประจันตคาม และกบินทร์บุรี ในแนวตะวันตก – ตะวันออก เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างภาคกลางและชายแดนประเทศกัมพูชา

นอกจากนี้ยังมีทางหลวงสายรองประธานอีกจำนวน 4 สาย ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 เขาหินซ้อน – วังน้ำเขียว เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 319 หนองชะอม - พนมสารคาม เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างกรุงเทพมหานคร ฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรี ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 320 ศาลนเรศวร-สถานีรถไฟปราจีนบุรี (ถนนปราจีนธานี) เป็นเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อถนนสุวรรณศรเข้ากับตัวเมืองปราจีนบุรี และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 359 คลองยาง - เขาหินซ้อน เป็นเส้นทางคมนาคมลัดระหว่างฉะเชิงเทราและสระแก้ว เชื่อมต่อท่าเรือในภาคตะวันออกกับชายแดนกัมพูชา รายการทางหลวงแผ่นดินภายในพื้นที่รับผิดชอบของแขวงทางหลวงปราจีนบุรี แสดงดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 รายการทางหลวงแผ่นดินภายในพื้นที่รับผิดชอบของแขวงทางหลวงปราจีนบุรี

หมายเลขทางหลวงแผ่นดิน	ชื่อตอน	ระยะทาง (กิโลเมตร)	ช่องจราจร
33	0601 จิกสูง - ประจันตคาม	22.696	2-4 ช่องจราจร
	0602 ประจันตคาม - พระปรัง	48.788	4 ช่องจราจรขึ้นไป
304	0401 เขาคินซอน - ลาดตะเคียน	21.009	4 ช่องจราจรขึ้นไป
	0402 ลาดตะเคียน - สี่แยกกบินทร์บุรี	18.435	4 ช่องจราจรขึ้นไป
	0403 สี่แยกกบินทร์บุรี - วังน้ำเขียว	55.362	4 ช่องจราจรขึ้นไป
319	0101 หอนงะยอม - ปราจีนบุรี	12.063	4 ช่องจราจรขึ้นไป
	0102 ปราจีนบุรี - ไร่ชะเลียด	12.475	4 ช่องจราจรขึ้นไป
	0103 ไร่ชะเลียด - โคกไทย	13.700	4 ช่องจราจรขึ้นไป
320	0100 ศาลนเรศวร - สถานีรถไฟปราจีนบุรี	6.831	4 ช่องจราจรขึ้นไป
359	0200 เขามะกา - เขาคินซอน	45.926	4 ช่องจราจรขึ้นไป
3070	0100 ศรีมหาโพธิ์ - ศรีมหาโพธิ์	13.550	2-4 ช่องจราจร
3076	0200 บางหอย - วังขอน	3.745	2-4 ช่องจราจร
	0200 บางหอย - วังขอน	17.530	2-4 ช่องจราจร
3077	0100 ศาลนเรศวร - เขาคิน	11.600	2 ช่องจราจร
3078	0100 ระเบาะไร่ - ประจันตคาม	12.662	2-4 ช่องจราจร
	0100 ระเบาะไร่ - ประจันตคาม	10.990	2 ช่องจราจร
3079	0101 ปราจีนบุรี - ศรีมหาโพธิ์	17.463	2-4 ช่องจราจร
	0102 ศรีมหาโพธิ์ - พญาจารย์	12.038	2-4 ช่องจราจร
	0102 ศรีมหาโพธิ์ - พญาจารย์	11.780	2-4 ช่องจราจร
	0102 ศรีมหาโพธิ์ - พญาจารย์	2.235	2 ช่องจราจร
3281	0100 แยกพระพรหม - คลองรัง	1.244	2-4 ช่องจราจร
3290	0100 โคกอุดม - คลองทราย	17.461	2-4 ช่องจราจร
3293	0100 บางพลวง - บ้านสร้าง	1.700	2 ช่องจราจร
3452	0100 ดงพระราม - ห้วยซ้อ	14.367	2-4 ช่องจราจร
3481	0300 บางนก - ปราจีนบุรี	38.217	2-4 ช่องจราจร
3604	0100 มูลเหล็ก - ตลาดบ้านสร้าง	1.899	2-4 ช่องจราจร
3626	0100 ทางเข้าบ้านสร้าง	0.104	2 ช่องจราจร
3627	0100 โคกหอม - คลองแห่	6.122	2-4 ช่องจราจร
3649	0200 ค่าย - ห้วยซ้อ	28.851	2-4 ช่องจราจร
รวมระยะทางทั้งหมด		480.843	

ที่มา ระบบสารสนเทศโครงข่ายทางหลวง สำนักบริหารบำรุงทาง กรมทางหลวง (2568)

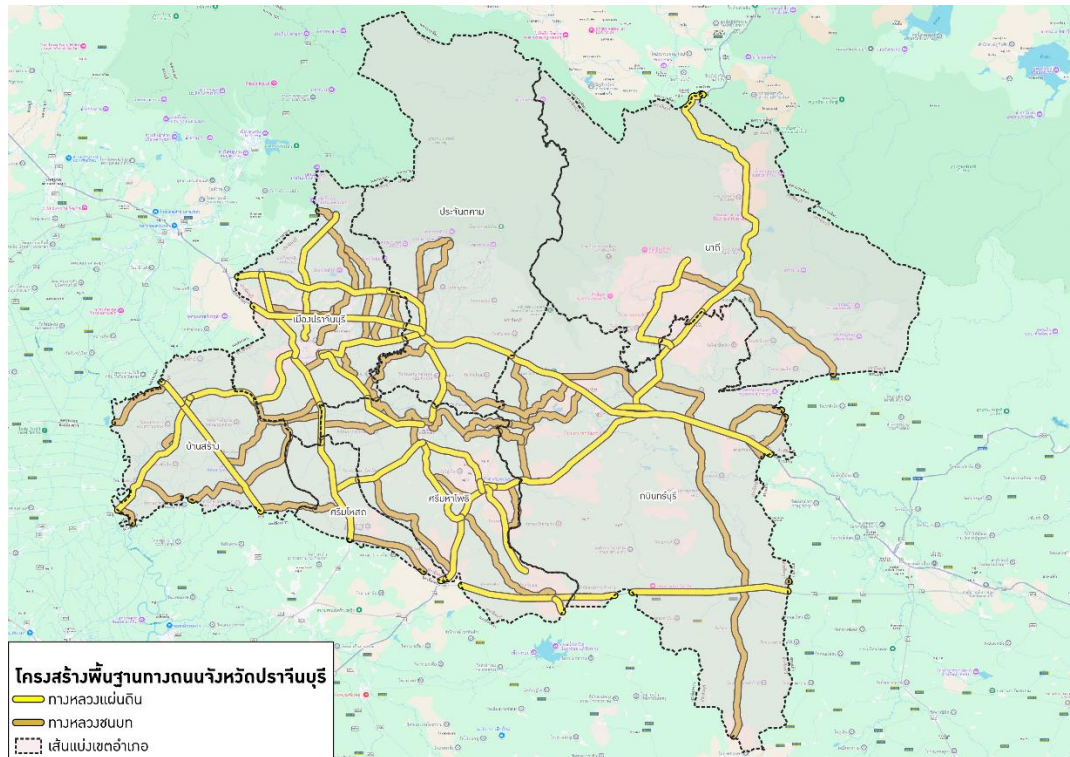
นอกจากนี้ จังหวัดปราจีนบุรี ยังมีโครงข่ายทางหลวงชนบทภายใต้การดูแลของแขวงทางหลวงชนบทปราจีนบุรี สำนักงานทางหลวงชนบทที่ 13 (ฉะเชิงเทรา) อยู่ทั้งหมด 39 เส้นทาง ความยาวรวมทั้งสิ้น 470.915 กิโลเมตร ดังรายการที่แสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 รายการทางหลวงชนบทภายในพื้นที่รับผิดชอบของแขวงทางหลวงชนบทปราจีนบุรี

หมายเลขทางหลวง ชนบท	ชื่อสายทาง	ระยะทาง (กิโลเมตร)
ปจ.2001	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 163+100) - บ้านต้นกระบก	9.04
ปจ.2006	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 214+500) - บ้านโป่งใหญ่	50.128
ปจ.2007	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 168+900) - บ้านดงคุย	7.35
ปจ.2010	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 172+900) - น้ำตกธารทิพย์	11.935
ปจ.2020	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 164+180) - บ้านเนิน	10.47
ปจ.2024	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 169+600) - บ้านดงยาง	7.071
ปจ.2027	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 190+650) - บ้านหนองคล้า	18.375
ปจ.2031	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 166+870) - บ้านห้วยเกษียรน้อย	7.665
ปจ.2032	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 76+650) - บ้านแสงจันทร์	12.69
ปจ.2033	ผังเมืองปราจีนบุรี สาย ง 8	3.317
ปจ.2038	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 220+875) - บ้านหนองนาใน	10.823
ปจ.2041	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 196+577) - บ้านไต้	12.19
ปจ.2042	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 199+595) - บ้านวังหวาย	10.2
ปจ.2045	แยกทางหลวงหมายเลข 33 (กม.ที่ 217+120) ตอนพระปรัง - บ้านแก้ง	2.74
ปจ.3003	แยกทางหลวงหมายเลข 319 (กม.ที่ 142+350) - บ้านบางกุ้ง	9.82
ปจ.3004	แยกทางหลวงหมายเลข 304 (กม.ที่ 20+800) - บ้านบุสูง	6.85
ปจ.3008	แยกทางหลวงหมายเลข 319 (กม.ที่ 159+900) - บ้านหนองกันเกรา	9.88
ปจ.3011	แยกทางหลวงหมายเลข 319 (กม.ที่ 126+550) - บ้านคีรี	13.767
ปจ.3015	แยกทางหลวงหมายเลข 304 (กม.ที่ 4+750) - บ้านหนองสังข์	10.767
ปจ.3016	แยกทางหลวงหมายเลข 304 (กม.ที่ 68+800) - บ้านหนองช่องแมว	6.05
ปจ.3017	แยกทางหลวงหมายเลข 319 (กม.ที่ 145+400) - บ้านอินทนิล	10.375
ปจ.3021	แยกทางหลวงหมายเลข 304 (กม.ที่ 66+000) - บ้านกรอกสมบุรณ์	16.31
ปจ.3022	แยกทางหลวงหมายเลข 319 (กม.ที่ 141+400) - บ้านวังซอน	16.776
ปจ.3023	แยกทางหลวงหมายเลข 304 (กม.ที่ 73+600) - บ้านอ่างตามี	6.75
ปจ.3039	แยกทางหลวงหมายเลข 304 (กม.ที่ 50+700) - บ้านห้วยชา	17.907
ปจ.4002	แยกทางหลวงหมายเลข 3076 (กม.ที่ 3+300) - บ้านพระอาจารย์	16.91
ปจ.4005	แยกทางหลวงหมายเลข 3077 (กม.ที่ 11+600) - บ้านเนินต้นโพธิ์	8.16
ปจ.4013	แยกทางหลวงหมายเลข 3078 (กม.ที่ 5+600) - บ้านหนองค้อ	21.89
ปจ.4014	แยกทางหลวงหมายเลข 3347 (กม.ที่ 16+000) - บ้านโคกปีบ	11.89
ปจ.4018	แยกทางหลวงหมายเลข 3069 (กม.ที่ 17+900) - บ้านโคกขวาง	3.24
ปจ.4019	แยกทางหลวงหมายเลข 3452 (กม.ที่ 8+050) - บ้านขอนแก่น	6.68
ปจ.4025	แยกทางหลวงหมายเลข 3452 (กม.ที่ 4+050) - บ้านท่างาม	4.11
ปจ.4028	แยกทางหลวงหมายเลข 3347 (กม.ที่ 19+600) - บ้านบางแตน	16.918
ปจ.4036	แยกทางหลวงหมายเลข 3347 (กม.ที่ 21+300) - บ้านคลองหัวกรด	13.114
ปจ.4043	แยกทางหลวงหมายเลข 3078 (กม.ที่ 10+760) - บ้านท่าเสา	19.3
ปจ.4044	แยกทางหลวงหมายเลข 3078 (กม.ที่ 10+760) - บ้านประจันตคาม	27.3

หมายเลขทางหลวง ชนบท	ชื่อสายทาง	ระยะทาง (กิโลเมตร)
ปจ.4046	แยกทางหลวงหมายเลข 3481 ตอนทางเดิมเข้าบ้านบางยาง	3.142
ปจ.5009	แยกทางหลวงชนบท ปจ.2027 (กม.ที่ 13+425) - บ้านท่าตูม	10.07
ปจ.5026	แยกทางหลวงชนบท ปจ.2010 (กม.ที่ 1+925) - น้ำตกธารทิพย์	8.945
รวมระยะทางทั้งหมด		470.915

ที่มา รวบรวมโดยที่ปรึกษา (2568)

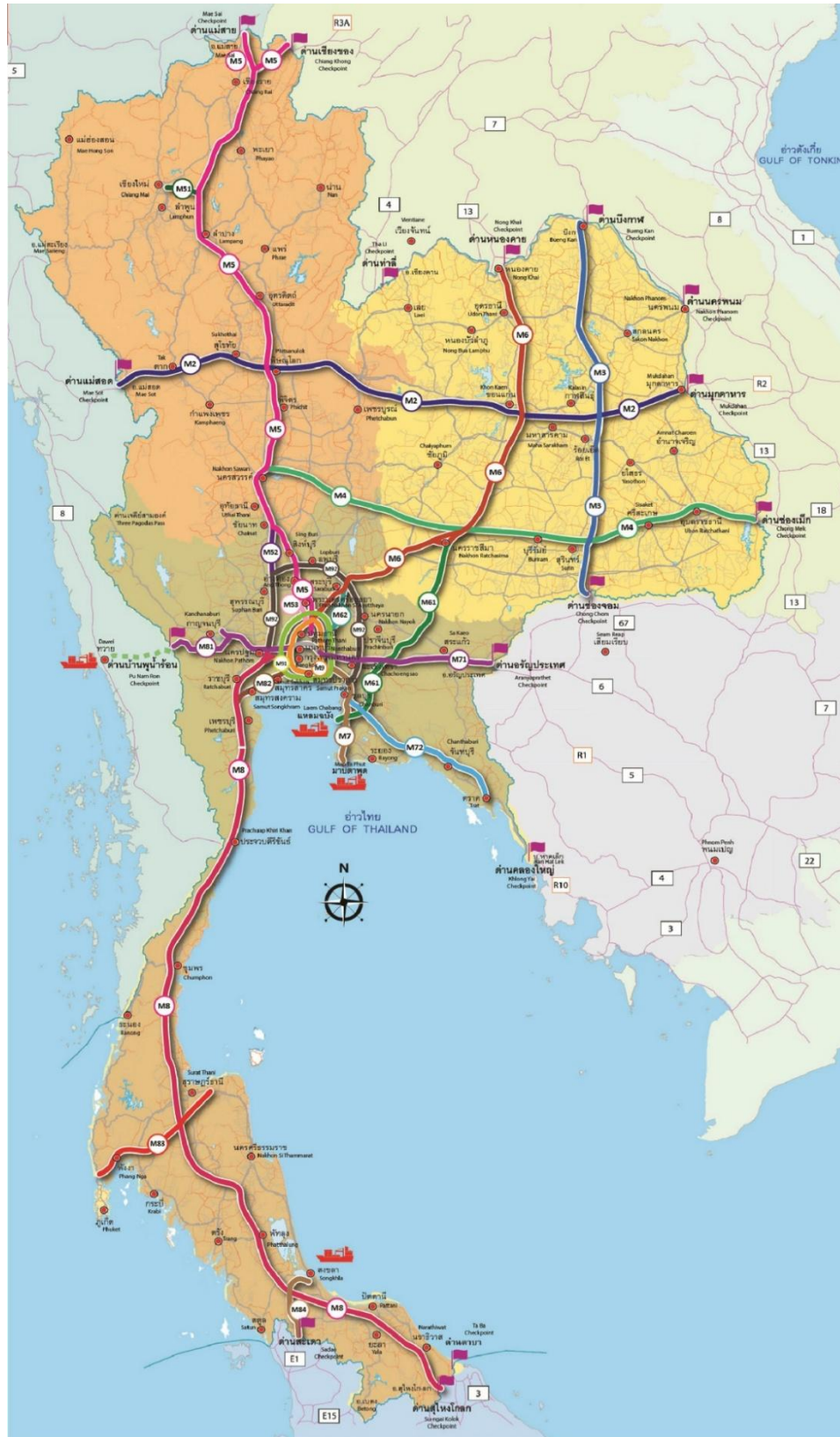
รูปที่ 4.9 แผนที่โครงสร้างพื้นฐานทางถนนของจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา รวบรวมโดยที่ปรึกษา (2568)

การพัฒนาโครงข่ายทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาโครงข่ายทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองและระบบราง (MR-MAP) ของกระทรวงคมนาคมนั้น พบว่ามีแนวเส้นทางที่ผ่านจังหวัดปราจีนบุรีจำนวน 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทาง กรุงเทพฯ/ชลบุรี – หนองคาย (MR2) และเส้นทาง กาญจนบุรี – สระแก้ว (MR6) ซึ่งมีโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองที่ถูกบรรจุอยู่ในแผนแม่บทการพัฒนาทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2566-2585) จำนวน 2 สาย ดังแสดงในรูปที่ 4.10 ได้แก่ M61 แหล่มบัง – นครราชสีมา และ M71 วงแหวนรอบนอกกรุงเทพมหานคร รอบที่ 2 ด้านตะวันออก – ฉะเชิงเทรา – สระแก้ว – ด้านอรัญประเทศ (สระแก้ว) ตามลำดับ

ทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองสาย M61 แหล่มบัง – นครราชสีมา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 แหล่มบัง - ปราจีนบุรี ระยะทาง 129 กิโลเมตร มีแผนในการก่อสร้างในปี 2569 แล้วเสร็จในปี 2573 ปัจจุบันกรมทางหลวงอยู่ระหว่างการศึกษารูปแบบโครงการ และระยะที่ 2 ปราจีนบุรี - นครราชสีมา

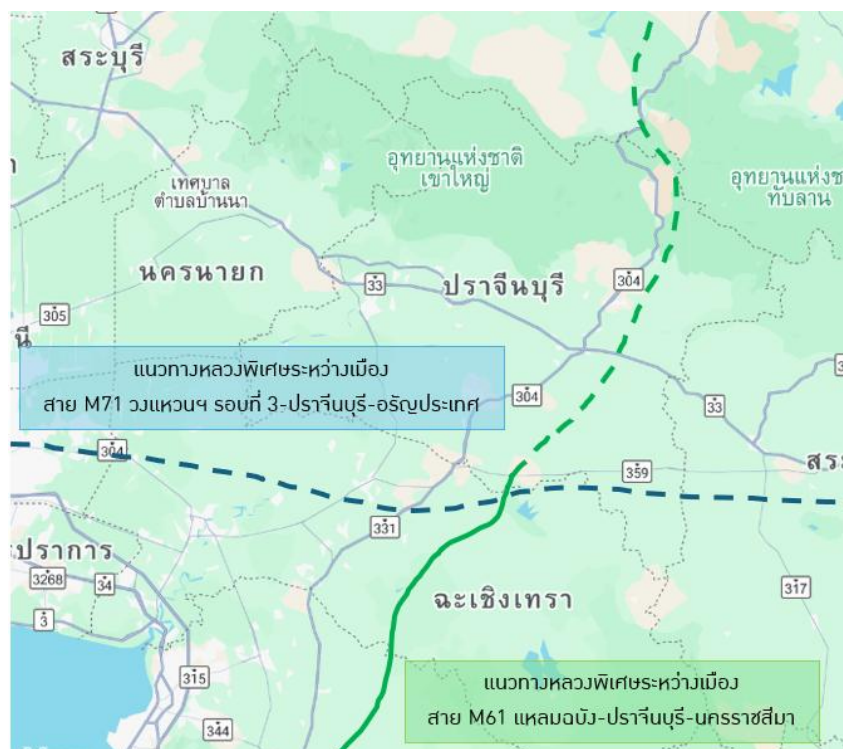
ระยะทาง 190 กิโลเมตร มีแผนในการก่อสร้างในปี 2575 แล้วเสร็จในปี 2579 ปัจจุบันยังไม่ได้เริ่มโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองสาย M71 วงแหวนรอบนอกกรุงเทพมหานคร รอบที่ 2 ด้านตะวันออก - ฉะเชิงเทรา - สระแก้ว - ด่านอรัญประเทศ (สระแก้ว) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 จตุโชติ-วงแหวนฯ รอบที่ 3 (ด้านตะวันออก) ระยะทาง 17 กิโลเมตร มีแผนในการก่อสร้างในปี 2569 แล้วเสร็จในปี 2572 ระยะที่ 2 วงแหวนฯ รอบที่ 3 (ด้านตะวันออก) - ปราจีนบุรี ระยะทาง 99 กิโลเมตร มีแผนในการก่อสร้างในปี 2582 แล้วเสร็จในปี 2586 และระยะที่ 3 ปราจีนบุรี - ด่านอรัญประเทศ (สระแก้ว) ยังไม่ได้ถูกบรรจุไว้ในแผนแม่บทฯ ระยะ 20 ปี แนวเส้นทางในเบื้องต้นสามารถแสดงได้ดังรูปที่ 4.11

รูปที่ 4.10 โครงข่ายทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง ตามแผนแม่บททางหลวงพิเศษระหว่างเมือง

พ.ศ. 2560-2579

ที่มา: แผนแม่บทการพัฒนาโครงข่ายทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง กรมทางหลวง (เมษายน 2564)

รูปที่ 4.11 แนวเส้นทางโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองในอนาคตที่ผ่านจังหวัดปราจีนบุรี
ที่มา: รวบรวมโดยที่ปรึกษา (2568)

2) การคมนาคมทางราง

จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่บนแนวเส้นทางรถไฟสายตะวันออก ซึ่งมีต้นทางเริ่มต้นจากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) ผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา เข้าสู่เขตจังหวัดปราจีนบุรีที่กิโลเมตรที่ 92 ที่อำเภอบ้านสร้าง ผ่านอำเภอเมืองปราจีนบุรี ประจันตคาม และกบินทร์บุรี ดังรูปที่ 4.12 จากนั้นออกจากเขตจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่จังหวัดสระแก้วที่กิโลเมตรที่ 187 และไปสิ้นสุดที่สถานีรถไฟด่านพรมแดนบ้านคลองลึก อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว รวมระยะทางที่ผ่านจังหวัดปราจีนบุรีประมาณ 95 กิโลเมตร สภาพทางรถไฟในช่วงที่ผ่านจังหวัดปราจีนบุรีเป็นทางเดี่ยวทั้งหมด มีสถานีรถไฟจำนวน 8 สถานี โดยมีสถานีรถไฟปราจีนบุรีเป็นสถานีประจำจังหวัด และมีสถานีย่านสร้าง สถานีประจันตคาม และสถานีกบินทร์บุรี เป็นสถานีประจำอำเภอ มีรถไฟโดยสารให้บริการผ่านจังหวัดปราจีนบุรีวันละ 10 เที่ยว แบ่งเป็นขบวนกรุงเทพ-ปราจีนบุรี 2 เที่ยว กรุงเทพ-กบินทร์บุรี 4 เที่ยว และกรุงเทพ-ด่านพรมแดนบ้านคลองลึก 4 เที่ยว รายการสถานีรถไฟในเขตจังหวัดปราจีนบุรี แสดงดังตารางที่ 4.4

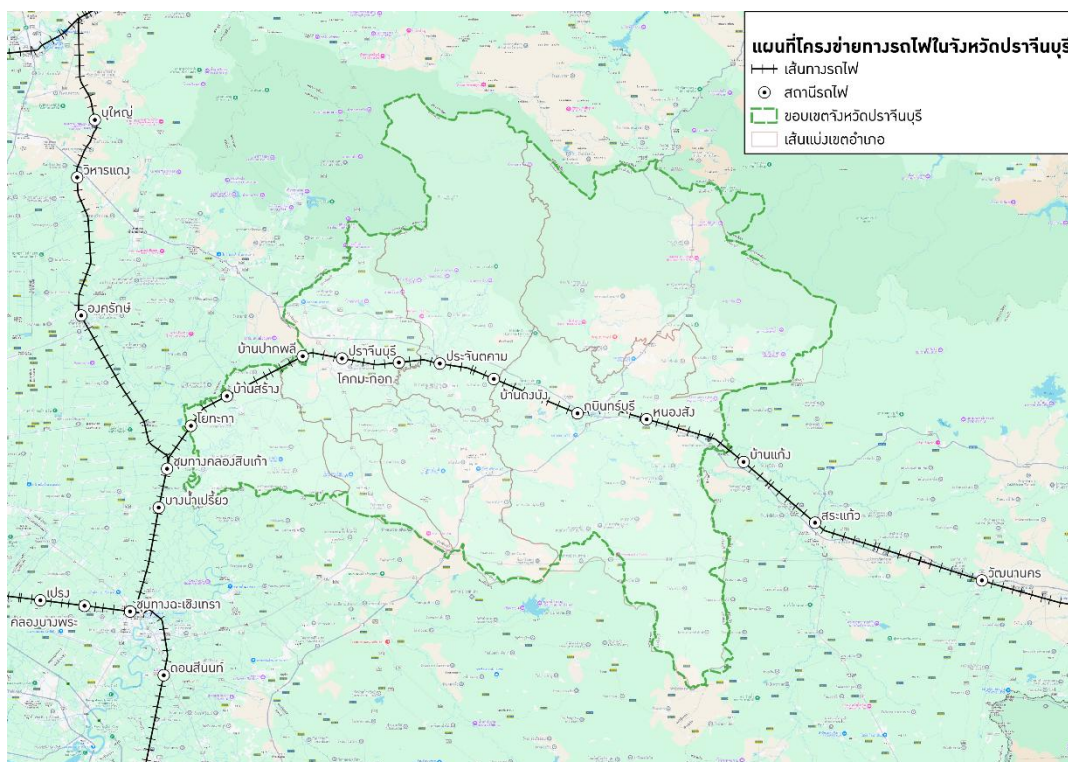
ตารางที่ 4.4 รายการสถานีรถไฟในเขตจังหวัดปราจีนบุรี

รหัสสถานี	ชื่อสถานี	ตัวย่อ	ระยะทางจากกรุงเทพ	ชั้นสถานี	ตำบล	อำเภอ
3059	โยทะกา	ยท.	93.73 กม.	4	บางเตย	บ้านสร้าง
3061	บ้านสร้าง	สา.	101.53 กม.	3	บ้านสร้าง	บ้านสร้าง
3063	หนองน้ำขาว	งข.	109.49 กม.	ที่หยุดรถ	บางพลวง	บ้านสร้าง
3064	บ้านปากพลี*	ाप.	115.28 กม.	4	ปากพลี	ปากพลี
3066	ปราจีนบุรี	ปจ.	121.78 กม.	1	หน้าเมือง	เมืองปราจีนบุรี
3067	บ้านหนองกระจับ	อะ.	126.25 กม.	ป้ายหยุดรถ	ดงพระราม	เมืองปราจีนบุรี
3068	โคกมะกอก	กอ.	131.00 กม.	4	โนนหอม	เมืองปราจีนบุรี
3070	ประจันตคาม	จค.	137.65 กม.	3	ประจันตคาม	ประจันตคาม
3071	หนองแสง	หแ.	143.41 กม.	ป้ายหยุดรถ	หนองแสง	ประจันตคาม
3072	บ้านดงบัง	ดบ.	146.73 กม.	4	ดงบัง	ประจันตคาม
3125	บ้านศรีวิชัย	ศี.	148.91 กม.	ป้ายหยุดรถ	ดงบัง	ประจันตคาม
3073	บ้านพรหมแสง	พส.	151.85 กม.	ที่หยุดรถ	วังดาล	กบินทร์บุรี
3074	เกาะแดง	เด.	156.15 กม.	ที่หยุดรถ	วังดาล	กบินทร์บุรี
3075	กบินทร์บุรี	กบ.	161.26 กม.	2	กบินทร์	กบินทร์บุรี
3076	กบินทร์เก่า	กก.	165.50 กม.	ที่หยุดรถ	เมืองเก่า	กบินทร์บุรี
3077	หนองสัง	อส.	172.71 กม.	4	บ้านนา	กบินทร์บุรี
3081	พระปรัง	พป.	183.76 กม.	ที่หยุดรถ	บ้านนา	กบินทร์บุรี

หมายเหตุ สถานีบ้านปากพลี ตัวสถานีตั้งอยู่ในเขตจังหวัดนครนายก

ที่มา: การรถไฟแห่งประเทศไทย รวบรวมโดย TDRI (2568)

เส้นทางรถไฟที่ผ่านจังหวัดปราจีนบุรี สามารถเชื่อมต่อไปยังจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดสระแก้ว ซึ่งตั้งอยู่บนแนวเส้นทางรถไฟสายเดียวกัน สามารถขนส่งทางรางสู่ชายแดนไทย-กัมพูชาได้ และยังสามารถเชื่อมต่อไปยังจังหวัดชลบุรี ท่าเรือแหลมฉบัง และท่าเรือมาบตาพุดได้ ผ่านทางเส้นทางรถไฟทางคู่เลี้ยงเมือง (Chord Line) บริเวณสถานีรถไฟชุมทางฉะเชิงเทรา ทำให้ขบวนรถไฟสามารถเดินทางไปมาระหว่างปราจีนบุรี และท่าเรือชายฝั่งภาคตะวันออกได้โดยไม่ต้องมีการกลับหัวรถจักร นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมต่อกับทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือได้ ที่บริเวณสถานีรถไฟชุมทางคลองสิบเก้า จ.ฉะเชิงเทรา เป็นเส้นทางแยกเชื่อมต่อไปยังจังหวัดนครนายก (องครักษ์) สระบุรี (แก่งคอย) และจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปที่ 4.12 แผนที่โครงสร้างพื้นฐานทางรางของจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: รวบรวมโดยทีปภิรดา (2568)

สำหรับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการสนับสนุนการขนส่งสินค้าทางราง ในปัจจุบันยังไม่มีการพัฒนาสถานีรถไฟภายในจังหวัดให้เป็นย่านกองเก็บตู้สินค้า (Container Yard: CY) แต่อย่างไรก็ตาม การรถไฟแห่งประเทศไทยมีโครงการที่จะพัฒนาพื้นที่สถานีที่มีความเหมาะสมให้เป็นย่านกองเก็บตู้สินค้า ไปพร้อมกับการพัฒนาโครงการรถไฟทางคู่ ในส่วนของจังหวัดปราจีนบุรี การรถไฟแห่งประเทศไทยมีโครงการระยะยาว (พ.ศ.2570-2579) ที่จะก่อสร้างย่านกองเก็บตู้สินค้า บริเวณสถานีรถไฟหนองสรวง อ.กบินทร์บุรี ภายใต้โครงการรถไฟทางคู่ชุมทางคลองสิบเก้า - อรัญประเทศ เพื่อรองรับการเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งสินค้าภายในพื้นที่

4.3.2 การประปา

1) การประปา

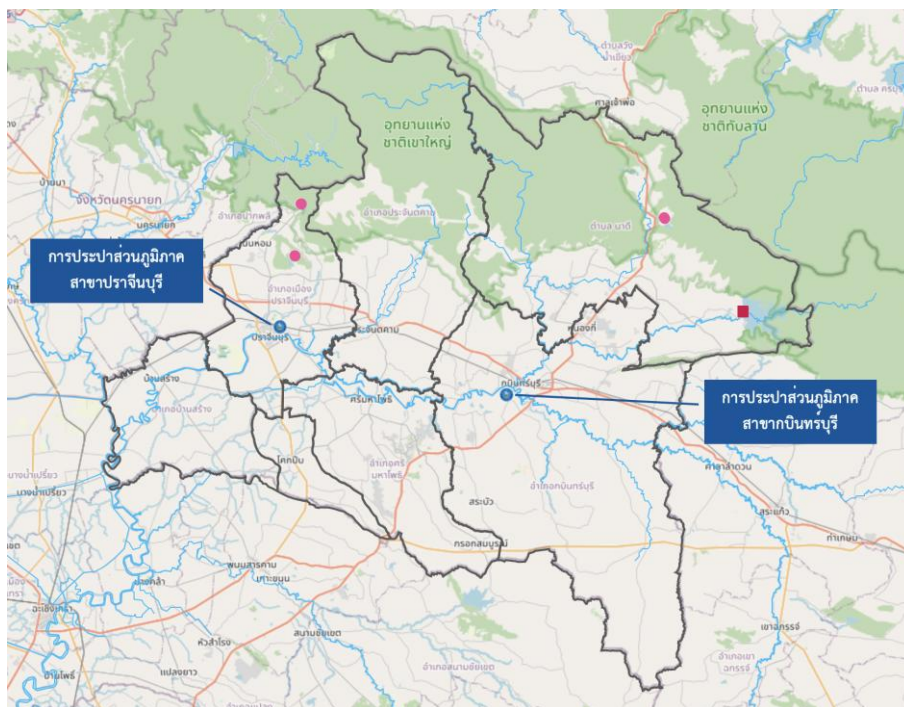
การประปาส่วนภูมิภาคในจังหวัดปราจีนบุรี มีจำนวน 2 สาขา ได้แก่ สาขาปราจีนบุรี และสาขากบินทร์บุรี ซึ่งตั้งอยู่ตามแผนที่ดังรูปที่ 4.13 ส่วนข้อมูลการให้บริการตามตารางที่ 4.5 พบว่า ในปี พ.ศ. 2567 จังหวัดปราจีนบุรีมีผู้ใช้น้ำรวม 54,541 ราย มีกำลังการผลิตที่ใช้งานรวม 85,968 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และมีปริมาณน้ำที่ผลิตได้จริงรวมทั้งปี 20.48 ล้านลูกบาศก์เมตร ในจำนวนนี้มีปริมาณน้ำที่ผลิตจ่าย 19.62 ล้านลูกบาศก์เมตร และปริมาณน้ำที่จำหน่ายแก่ผู้ใช้น้ำรวม 14.69 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นอัตราการใช้น้ำ 269.41 ลูกบาศก์เมตรต่อราย นอกจากนี้มี 3 อำเภอ ที่ใช้ประปาหมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอบ้านสร้าง นาดี และศรีมโหสถ

ตารางที่ 4.5 สถิติการประปาส่วนภูมิภาคของจังหวัดปราจีนบุรี ในปี พ.ศ. 2567

ประเภท	หน่วย	การประปาส่วนภูมิภาค		รวม
		สาขาปราจีนบุรี	สาขากบินทร์บุรี	
จำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด*	ราย	41,206	13,335	54,541
กำลังผลิตที่ใช้งาน	ลบ.ม./วัน	62,232	23,736	85,968
ปริมาณน้ำผลิต	ลบ.ม.	12,873,070	7,610,649	20,483,719
ปริมาณน้ำผลิตจ่าย	ลบ.ม.	12,426,227	7,198,649	19,624,876
ปริมาณน้ำจำหน่าย	ลบ.ม.	9,522,558	5,171,199	14,693,757
อัตราการใช้น้ำ	ลบ.ม./ราย	231.10	387.79	269.41

ที่มา: การประปาส่วนภูมิภาค (สืบค้นเมื่อ พฤศจิกายน 2568)

หมายเหตุ: * ผู้ใช้น้ำมีทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ 1. ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ 2. ราชการและธุรกิจขนาดเล็ก และ 3. รัฐวิสาหกิจ อุตสาหกรรม และธุรกิจขนาดใหญ่

รูปที่ 4.13 แผนที่การประปาส่วนภูมิภาคในจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: การประปาส่วนภูมิภาค (สืบค้นเมื่อ พฤศจิกายน 2568)

2) ความต้องการใช้น้ำในปัจจุบัน

สำนักงานชลประทานที่ 9 กรมชลประทาน ได้ประมาณความต้องการใช้น้ำในด้านต่างๆ ของ จังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบันพบว่าความต้องการใช้น้ำในการเกษตรเท่ากับ 1,409.14 ล้าน ลบ.ม. และมีสัดส่วน ความต้องการใช้น้ำถึงร้อยละ 79 จากความต้องการใช้น้ำทั้งหมด ความต้องการใช้น้ำในการรักษาระบบนิเวศน์

เท่ากับ 186 ล้าน ลบ.ม. คิดเป็นร้อยละ 10 ของความต้องการใช้น้ำทั้งหมด ภาคอุตสาหกรรมมีความต้องการใช้น้ำรองลงมา อยู่ที่ 163.16 ล้าน ลบ.ม. คิดเป็นร้อยละ 9 ส่วนความต้องการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค มีสัดส่วนน้อยที่สุด โดยมีความต้องการใช้น้ำอยู่ที่ 28.52 ล้าน ลบ.ม. ต่อปี

ตารางที่ 4.6 ความต้องการใช้น้ำของจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2567

ประเภทความต้องการใช้น้ำ	ความต้องการใช้น้ำ (ล้าน ลบ.ม./ปี)	สัดส่วนความต้องการใช้น้ำ (ร้อยละ)
อุปโภคบริโภค	28.52	2
การเกษตร	1,409.14	79
อุตสาหกรรม	163.16	9
รักษาระบบนิเวศน์	186.00	10
รวม	1,786.81	100

ที่มา: สำนักงานชลประทานที่ 9 กรมชลประทาน (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

ปัจจุบัน จังหวัดปราจีนบุรีมีน้ำท่าเฉลี่ยในฤดูฝน 3,898.58 ล้าน ลบ.ม. และมีน้ำท่าเฉลี่ยในฤดูแล้ง 389.29 ล้าน ลบ.ม. ในขณะที่มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำที่ใช้การได้รวมจำนวน 311.87 ล้าน ลบ.ม.³ หากเทียบกับความต้องการใช้น้ำในตารางที่ 4.6 จะพบว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีทรัพยากรน้ำใช้เพียงพอในฤดูฝนเนื่องจากมีปริมาณน้ำส่วนเกินในฤดูฝนเท่ากับ 3,074.51 ล้าน ลบ.ม. แต่จะเผชิญปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งเท่ากับ 573.46 ล้าน ลบ.ม.

4.3.3 ไฟฟ้า

พลังงานไฟฟ้าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากเป็นพลังงานหลักที่สนับสนุนกิจกรรมในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ครัวเรือน การพาณิชย์ อุตสาหกรรม ไปจนถึงกิจการสาธารณประโยชน์ การทำความเข้าใจรูปแบบการใช้ไฟฟ้าของผู้บริโภคแต่ละกลุ่มจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสามารถสะท้อนถึงโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และรูปแบบการพัฒนาของพื้นที่ รวมถึงเป็นข้อมูลเชิงลึกที่ช่วยกำหนดทิศทางการวางแผนด้านพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้การบริหารจัดการพลังงานไฟฟ้ามีความเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ การไฟฟ้าได้กำหนดการจำแนกประเภทผู้ใช้ไฟฟ้าออกเป็น 8 ประเภท ตามลักษณะกิจกรรมและวัตถุประสงค์การใช้งาน ความแตกต่างดังกล่าวช่วยให้สามารถติดตามแนวโน้มการใช้พลังงาน วิเคราะห์พฤติกรรม การบริโภค และออกแบบมาตรการด้านพลังงานได้ตรงจุด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเภทที่ 1 การใช้ไฟฟ้าสำหรับที่อยู่อาศัย หมายถึง ผู้ใช้ไฟฟ้าที่ใช้พลังงานเพื่อการอยู่อาศัยเท่านั้น เช่น บ้านเรือน ห้องพัก หรือหอพักส่วนบุคคล โดยไม่มีการดำเนินกิจการเชิงพาณิชย์ร่วมด้วย การใช้ไฟฟ้าจะ

³ คิดจากอ่างเก็บน้ำในปัจจุบัน คืออ่างเก็บน้ำเขาวังใต้ อ่างเก็บน้ำเขาไม้ปล้อง อ่างเก็บน้ำนันทนธรจินดา และอ่างเก็บน้ำทับลาน

จำกัดอยู่ในขอบเขตของกิจกรรมภายในครัวเรือน เช่น แสงสว่างและเครื่องใช้ไฟฟ้าพื้นฐาน โดยมีการใช้ไฟฟ้าไม่เกิน 150 หน่วย

ประเภทที่ 2 การใช้ไฟฟ้าสำหรับกิจการขนาดเล็ก หมายถึง ผู้ใช้ไฟฟ้าที่ดำเนินกิจการขนาดเล็ก เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร สำนักงาน หรือโรงงานขนาดเล็ก ซึ่งมีความต้องการพลังไฟฟ้าสูงสุดในช่วงเวลา 15 นาที ไม่เกิน 30 กิโลวัตต์ และใช้ไฟฟ้าผ่านมิเตอร์เพียงเครื่องเดียว อาจรวมถึงสถานที่ที่ใช้เพื่ออยู่อาศัยควบคู่กับการทำกิจการในขอบเขตจำกัด

ประเภทที่ 3 การใช้ไฟฟ้าสำหรับกิจการขนาดกลาง หมายถึง ผู้ใช้ไฟฟ้าในกิจการหรืออุตสาหกรรมขนาดกลาง โดยมีความต้องการพลังไฟฟ้าสูงสุดตั้งแต่ 30 กิโลวัตต์ขึ้นไป แต่ไม่ถึง 1,000 กิโลวัตต์ หรือมีการใช้ไฟฟ้าไม่เกิน 250,000 หน่วยต่อเดือน การใช้ไฟฟ้าในลักษณะนี้จะต้องมีความต่อเนื่องและถาวร

ประเภทที่ 4 การใช้ไฟฟ้าสำหรับกิจการขนาดใหญ่ หมายถึง ผู้ใช้ไฟฟ้าในกิจการหรืออุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้า หรือศูนย์กระจายสินค้า ที่มีความต้องการไฟฟ้าสูงสุดตั้งแต่ 1,000 กิโลวัตต์ขึ้นไป หรือมีการใช้ไฟฟ้าเฉลี่ยมากกว่า 250,000 หน่วยต่อเดือน โดยต้องติดตั้งระบบวัดหน่วยไฟฟ้าเฉพาะ

ประเภทที่ 5 การใช้ไฟฟ้าสำหรับกิจการเฉพาะอย่าง หมายถึง ผู้ใช้ไฟฟ้าที่ประกอบธุรกิจให้บริการที่พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ หรือหอพักเชิงพาณิชย์ ซึ่งมีความต้องการพลังไฟฟ้าสูงสุดตั้งแต่ 30 กิโลวัตต์ขึ้นไป การใช้ไฟฟ้าเน้นไปที่การอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าพักในฐานะธุรกิจบริการ

ประเภทที่ 6 การใช้ไฟฟ้าสำหรับองค์กรไม่แสวงหากำไร หมายถึง หน่วยงานหรือองค์กรที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไร เช่น วัด โรงเรียนของรัฐ โรงพยาบาลของรัฐ และหน่วยงานราชการที่ให้บริการสาธารณะโดยไม่คิดค่าตอบแทนเชิงธุรกิจ

ประเภทที่ 7 การใช้ไฟฟ้าสำหรับกิจการสูบน้ำเพื่อการเกษตร หมายถึง ผู้ใช้ไฟฟ้าที่ใช้พลังงานไฟฟ้าเพื่อสูบน้ำในการทำเกษตร เช่น กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ โดยต้องมีการขออนุญาตและติดตั้งระบบวัดไฟเฉพาะ รวมถึงใช้ไฟฟ้าเฉพาะตามฤดูกาลทางการเกษตร

ประเภทที่ 8 การใช้ไฟฟ้าชั่วคราว หมายถึง ผู้ใช้ไฟฟ้าที่ต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าเป็นระยะเวลาสั้น ๆ เช่น การก่อสร้างอาคาร งานอีเวนต์ งานเทศกาล หรืองานเฉพาะกิจอื่น ๆ โดยการไฟฟ้าจะจัดให้มีระบบวัดและจ่ายไฟแบบชั่วคราวตามสัญญา

นอกจากนั้น สามารถจำแนกการใช้ไฟฟ้าตามสาขาเศรษฐกิจ ดังนี้

การใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน หมายถึง การใช้ไฟฟ้าสำหรับที่อยู่อาศัย หรือครอบคลุมผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทบ้านอยู่อาศัยตามอัตราประเภทที่ 1

การใช้ไฟฟ้าในภาคธุรกิจ หมายถึง การใช้ไฟฟ้าของกิจการเชิงพาณิชย์และบริการ เช่น การขายส่ง การขายปลีก ภัตตาคาร และโรงแรม รวมถึงกิจการขนาดเล็กและขนาดกลาง

การใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรม หมายถึง การใช้ไฟฟ้าของกิจการอุตสาหกรรมการผลิต การแปรรูป และกิจการขนาดใหญ่ที่ใช้พลังงานในระดับสูง

การใช้ไฟฟ้าในหมวดอื่นๆ หมายถึง การใช้ไฟฟ้าที่ไม่อยู่ในสามสาขาหลัก เช่น หน่วยงานรัฐ การศึกษา การสาธารณสุข องค์กรไม่แสวงหากำไร กิจกรรมเฉพาะอย่าง และการสูบน้ำเพื่อการเกษตร

การใช้ไฟฟ้าผลิตเอง (Independent Power Supply: IPS) หมายถึง การผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้ภายในกิจการหรือโรงงาน โดยไม่พึ่งพาการจำหน่ายของการไฟฟ้า สะท้อนการใช้พลังงานที่ผลิตเองภายในระบบของผู้ประกอบการ

ในการจำแนกตามโครงสร้างอัตราค่าไฟฟ้าประเภท 1 ถึง 8 การใช้ไฟฟ้าของทั้งแปดประเภทนี้เมื่อรวมกันจะเท่ากับปริมาณการใช้ไฟฟ้าตามสาขาเศรษฐกิจ ได้แก่ ครุภัณฑ์ อุตสาหกรรม และหมวดอื่นๆ โดยไม่รวมปริมาณการใช้ไฟฟ้าผลิตเอง (IPS) ซึ่งอยู่นอกระบบจำหน่ายของการไฟฟ้า ทั้งนี้ การจำแนกตามสาขาเศรษฐกิจจะมีความซ้อนทับกับการจำแนกตามประเภทผู้ใช้ไฟฟ้าในบางส่วน เนื่องจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจอาจครอบคลุมหลายประเภทกิจการ แต่ทั้งสองระบบการจำแนกมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้วิเคราะห์โครงสร้างและแนวโน้มการใช้ไฟฟ้าในภาพรวมเช่นเดียวกัน

1) ข้อมูลการจำหน่ายไฟฟ้าในจังหวัดปราจีนบุรี

เมื่อพิจารณาถึง ปริมาณหน่วยจำหน่ายไฟฟ้าตลอดปี ในช่วง พ.ศ. 2558–2567 ดังตารางที่ 4.7 โดยแยกตามประเภทผู้ใช้ไฟฟ้า รวมทั้งสิ้น 2,526.34 กิกะวัตต์ชั่วโมง (GWh) โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ร้อยละ 8.18 หากจำแนกตามประเภท พบว่า กิจการขนาดใหญ่ (ประเภท 4) มีปริมาณหน่วยจำหน่ายสูงสุดที่ 1,605.50 GWh และเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 10.35 ต่อปี รองลงมาคือ บ้านอยู่อาศัย (ประเภท 1) ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ย 377.62 GWh เติบโตร้อยละ 7.12 ต่อปี และ กิจการขนาดกลาง (ประเภท 3) ที่มีการใช้ไฟฟ้าเฉลี่ย 346.78 GWh เติบโตร้อยละ 4.78 ต่อปี ส่วนประเภทที่มีการใช้ไฟฟ้าน้อยที่สุดคือ องค์กรไม่แสวงหากำไร (ประเภท 6) ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ยเพียง 0.16 GWh และมีอัตราการเติบโตเพียงร้อยละ 0.006 ต่อปี

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า โครงสร้างการใช้ไฟฟ้าในช่วง พ.ศ. 2558–2567 ขึ้นอยู่กับภาคกิจการขนาดใหญ่เป็นหลัก เนื่องจากคิดเป็นสัดส่วนกว่าครึ่งหนึ่งของการใช้ไฟฟ้ารวมทั้งหมด และยังมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงที่สุด (ร้อยละ 10.35) แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและกิจการขนาดใหญ่ที่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของเศรษฐกิจในพื้นที่ ขณะเดียวกัน ภาคครัวเรือน แม้มีการใช้ไฟฟ้ารวมรองลงมา แต่ก็เติบโตในระดับสูง (ร้อยละ 7.12) สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิตและการพึ่งพาเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนมากขึ้น

สำหรับภาคกิจการขนาดกลางและกิจการขนาดเล็ก แม้มีอัตราการเติบโตระดับปานกลาง (ร้อยละ 4.78 และ 6.28 ตามลำดับ) แต่ถือว่ามืบทบาทเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นและการจ้างงาน ส่วนกิจกรรมเฉพาะอย่าง การสูบน้ำเพื่อเกษตร และไฟฟ้าชั่วคราว มีการใช้ไฟฟ้าในสัดส่วนที่น้อย แต่ยังสะท้อนถึงความต้องการไฟฟ้าที่หลากหลายและมีบทบาทในภาคเกษตรและกิจกรรมเฉพาะพื้นที่

ตารางที่ 4.7 สถิติเบื้องต้นของปริมาณหน่วยจำหน่ายไฟฟ้าตลอดปีของจังหวัดปราจีนบุรี (หน่วย: GWh)

ประเภทการใช้ไฟ		ปี พ.ศ. 2558 - 2567	
		ปริมาณหน่วยจำหน่ายเฉลี่ย	อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (%)
ประเภท 1	บ้านอยู่อาศัย	377.62	7.12%
ประเภท 2	กิจการขนาดเล็ก	150.17	6.28%
ประเภท 3	กิจการขนาดกลาง	346.78	4.78%
ประเภท 4	กิจการขนาดใหญ่	1,605.50	10.35%
ประเภท 5	กิจการเฉพาะอย่าง	28.41	4.36%
ประเภท 6	องค์กรไม่แสวงหากำไร	0.16	0.006%
ประเภท 7	กิจการสูบน้ำเพื่อการเกษตร	3.98	3.35%
ประเภท 8	ไฟฟ้าชั่วคราว	10.85	6.00%
รวมทุกประเภท		2,526.34	8.18%

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา จากข้อมูลของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

หมายเหตุ: เนื่องจากการใช้ไฟฟ้าประเภท 6 มีค่าผิดปกติ (Outliers) ในปี พ.ศ. 2561 ทำให้การคำนวณค่าสถิติเบื้องต้นจะพิจารณาข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ถึง 2567

เมื่อพิจารณาสัดส่วนการใช้พลังงานไฟฟ้าของจังหวัดปราจีนบุรีตามตารางที่ 4.8 แยกตามประเภทผู้ใช้ ในช่วงปี พ.ศ. 2558–2567 พบว่า กิจการขนาดใหญ่ (ประเภท 4) มีสัดส่วนการใช้ไฟฟ้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.55 ของการใช้ทั้งหมด แสดงถึงความเป็นภาคเศรษฐกิจหลักที่ใช้ไฟฟ้าในปริมาณสูงมาก ขณะที่บ้านอยู่อาศัย (ประเภท 1) มีสัดส่วนร้อยละ 14.95 และ กิจการขนาดกลาง (ประเภท 3) มีสัดส่วนร้อยละ 13.73 ถือเป็นกลุ่มใหญ่รองลงมา ส่วนกิจการขนาดเล็ก (ประเภท 2) ใช้ไฟฟ้าร้อยละ 5.94 และกิจการเฉพาะอย่าง (ประเภท 5) อยู่ที่ร้อยละ 1.12 ขณะที่ประเภทอื่น ๆ ได้แก่ ไฟฟ้าชั่วคราว (ประเภท 8) การสูบน้ำเพื่อการเกษตร (ประเภท 7) และองค์กรไม่แสวงหากำไร (ประเภท 6) มีการใช้ไฟฟ้าในสัดส่วนน้อยมาก รวมกันไม่ถึงร้อยละ 1 ของการใช้ไฟฟ้าทั้งหมด

ภาพสะท้อนนี้ บ่งชี้ว่าจังหวัดปราจีนบุรีควรให้ความสำคัญกับการจัดการพลังงานในภาคกิจการขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งควรส่งเสริมพลังงานทดแทนและการอนุรักษ์พลังงานในภาคครัวเรือนและกิจการขนาดกลาง เพื่อกระจายการใช้ไฟฟ้าและลดการพึ่งพาภาคอุตสาหกรรมมากเกินไป อันจะช่วยสร้างความยั่งยืนและความมั่นคงด้านพลังงานในระยะยาว

ตารางที่ 4.8 สัดส่วนการใช้พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยแต่ละประเภทในจังหวัดปราจีนบุรี

ลำดับที่	ประเภทการใช้ไฟ		สัดส่วนเฉลี่ยของ ปี 2558 - 2567
1	ประเภท 4	กิจการขนาดใหญ่	63.55%
2	ประเภท 1	บ้านอยู่อาศัย	14.95%
3	ประเภท 3	กิจการขนาดกลาง	13.73%
4	ประเภท 2	กิจการขนาดเล็ก	5.94%
5	ประเภท 5	กิจการเฉพาะอย่าง	1.12%
6	ประเภท 8	ไฟฟ้าชั่วคราว	0.43%
7	ประเภท 7	กิจการสูบน้ำเพื่อการเกษตร	0.16%
8	ประเภท 6	องค์กรไม่แสวงหากำไร	0.005%

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา จากข้อมูลของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

ตารางที่ 4.9 สัดส่วนการใช้พลังงานไฟฟ้าและปริมาณการใช้ไฟฟ้าปี 2567 จำแนกตามสาขาเศรษฐกิจใน
จังหวัดปราจีนบุรี

ลำดับที่	ประเภทการใช้ไฟ	สัดส่วน (ร้อยละ)	ปริมาณการใช้ไฟฟ้า (GWh)
1	การใช้ไฟฟ้าผลิตเอง (IPS)	43.96%	2,987
2	การใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรม	43.37%	2,947
3	การใช้ไฟฟ้าในที่อยู่อาศัย	7.32%	497
4	การใช้ไฟฟ้าในภาคธุรกิจ	5.10%	347
5	การใช้ไฟฟ้าในหมวดอื่น ๆ	0.26%	18

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา จากข้อมูลของสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (EPPO) Tableau Public Electricity Consumption (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

เมื่อพิจารณาสัดส่วนการใช้พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยของจังหวัดปราจีนบุรีในช่วงปี พ.ศ. 2564–2567 ตามตารางที่ 4.9 พบว่า การใช้ไฟฟ้าผลิตเอง (IPS) มีสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 43.96 ของการใช้ไฟฟ้าทั้งหมด รองลงมาเป็นการใช้ไฟฟ้าภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วน 43.37 ส่วนภาคครัวเรือนอยู่อาศัยมีสัดส่วนร้อยละ 7.32 และภาคธุรกิจมีสัดส่วนร้อยละ 5.1 ส่วนการใช้ไฟฟ้าในหมวดอื่น ๆ มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.26 เท่านั้น

ภาพรวมดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีโครงสร้างการใช้ไฟฟ้าที่ขับเคลื่อนโดยภาคการผลิตเป็นหลัก ทั้งในรูปแบบไฟฟ้าที่ซื้อจากระบบจำหน่ายและไฟฟ้าที่ผู้ประกอบการผลิตใช้เอง การพึ่งพา IPS ในสัดส่วนที่สูงสะท้อนถึงความต้องการความต่อเนื่องของพลังงานและความจำเป็นในการบริหารต้นทุนพลังงานของกิจการอุตสาหกรรม ขณะเดียวกันภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจยังคงมีบทบาทเป็นกลุ่มรองที่ใช้ไฟฟ้าในระดับจำกัด ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมด้านประสิทธิภาพพลังงานและพลังงานหมุนเวียน เพื่อช่วยลดภาระรวมของระบบไฟฟ้าและเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานของจังหวัดในระยะยาว

2) ข้อมูลค่าไฟฟ้าเฉลี่ยต่อหน่วยของจังหวัดปราจีนบุรี

ข้อมูลค่าไฟฟ้าเฉลี่ยต่อหน่วยบ่งชี้ว่า ค่าไฟเฉลี่ยรวมทุกประเภทอยู่ที่ 4.14 บาทต่อหน่วย โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 0.91 หากจำแนกตามประเภทจะเห็นว่า ไฟฟ้าชั่วคราว (ประเภท 8) มีค่าไฟเฉลี่ยสูงที่สุดที่ 6.88 บาทต่อหน่วย แม้อัตราเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.63 รองลงมาคือ กิจการขนาดเล็ก (ประเภท 2) ที่มีค่าไฟเฉลี่ย 4.20 บาทต่อหน่วย และองค์กรไม่แสวงหากำไร (ประเภท 6) ที่ 3.93 บาทต่อหน่วย ขณะที่กลุ่มบ้านอยู่อาศัย (ประเภท 1) อยู่ที่ 3.79 บาทต่อหน่วย และกิจการขนาดกลาง (ประเภท 3) อยู่ที่ 3.87 บาทต่อหน่วย ส่วนกิจการขนาดใหญ่ (ประเภท 4) มีค่าไฟเฉลี่ยต่ำที่สุดที่ 3.42 บาทต่อหน่วย และมีอัตราการเติบโตเพียงร้อยละ 0.62

ตารางที่ 4.10 สถิติเบื้องต้นของค่าไฟเฉลี่ยต่อหน่วยในจังหวัดปราจีนบุรี (หน่วย: บาทต่อหน่วย)

ประเภทการใช้ไฟ		ปี พ.ศ. 2558 - 2567	
		อัตราค่าไฟเฉลี่ย	อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี
ประเภท 1	บ้านอยู่อาศัย	3.79	1.32%
ประเภท 2	กิจการขนาดเล็ก	4.20	1.11%
ประเภท 3	กิจการขนาดกลาง	3.87	1.27%
ประเภท 4	กิจการขนาดใหญ่	3.42	0.62%
ประเภท 5	กิจการเฉพาะอย่าง	3.72	1.28%
ประเภท 6	องค์กรไม่แสวงหากำไร	3.93	0.76%
ประเภท 7	กิจการสูบน้ำเพื่อการเกษตร	3.35	1.60%
ประเภท 8	ไฟฟ้าชั่วคราว	6.88	0.63%
รวมทุกประเภท		4.14	0.91%

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา จากข้อมูลของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

เมื่อพิจารณาค่าไฟฟ้ารวมกับปริมาณการใช้ไฟฟ้า พบว่า ผู้ใช้ไฟฟ้าในภาคกิจการขนาดใหญ่ซึ่งมีปริมาณการใช้สูงสุด กลับมีค่าไฟเฉลี่ยต่อหน่วยต่ำที่สุด (3.42 บาท) เนื่องจากได้รับอัตราส่วนลดจากการใช้ไฟฟ้าในปริมาณมาก ขณะที่กลุ่มผู้ใช้ไฟฟ้าที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ไฟฟ้าชั่วคราว กลับมีค่าไฟเฉลี่ยสูงที่สุดถึง 6.88 บาทต่อหน่วย แสดงให้เห็นถึงต้นทุนการจ่ายไฟที่สูงกว่าปกติและมีความไม่สม่ำเสมอของการใช้ไฟฟ้า

ในด้านอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี พบว่ากิจการสูบน้ำเพื่อการเกษตร (ประเภท 7) มีการปรับตัวสูงที่สุดที่ร้อยละ 1.60 แม้ค่าไฟเฉลี่ยต่อหน่วยจะอยู่เพียง 3.35 บาท ซึ่งอาจสะท้อนถึงความเสี่ยงต่อภาคเกษตรที่มีรายได้ไม่สูงแต่เผชิญกับต้นทุนพลังงานที่เพิ่มขึ้น ขณะที่กลุ่มบ้านอยู่อาศัยและกิจการขนาดกลางก็มีการเติบโตใกล้เคียงกันราวร้อยละ 1.2–1.3 ต่อปี สะท้อนถึงแรงกดดันด้านค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่ยังคงเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

3) ข้อมูลจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าในจังหวัดปราจีนบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใช้ไฟฟ้ารวมเฉลี่ยทั้งสิ้น 181,616.67 ราย โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยรวมร้อยละ 2.87 ต่อปี เมื่อพิจารณาเป็นรายประเภท พบว่าบ้านอยู่อาศัย (ประเภท 1) มีจำนวนผู้ใช่มากที่สุดถึง 161,616.76 ราย หรือกว่าร้อยละ 89 ของผู้ใช้ทั้งหมด และมีอัตราการเติบโตร้อยละ 2.81 ต่อปี ขณะที่กิจการขนาดเล็ก (ประเภท 2) มีผู้ใช้เฉลี่ย 16,336.48 ราย เติบโตร้อยละ 3.04 ต่อปี ส่วนกิจการขนาดกลาง (ประเภท 3) และกิจการเฉพาะอย่าง (ประเภท 5) แม้จะมีจำนวนผู้ใช้น้อย (ราวพันรายและร้อยรายตามลำดับ) แต่กลับมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 5.01 และ 5.96 ต่อปี ตามลำดับ นอกจากนี้ไฟฟ้าชั่วคราว (ประเภท 8) มีผู้ใช้เฉลี่ย 2,267.57 ราย และเติบโตร้อยละ 5.48 ต่อปี ส่วนประเภทที่มีจำนวนผู้ใช้น้อยที่สุดคือ องค์กรไม่แสวงหากำไร (ประเภท 6) เฉลี่ยเพียง 4.44 ราย แต่มีอัตราการเติบโตสูงที่สุดถึงร้อยละ 8.65 ต่อปี

จากข้อมูลข้างต้นเผยให้เห็นว่า โครงสร้างผู้ใช้ไฟฟ้าในจังหวัดปราจีนบุรียังคงกระจุกตัวในภาคครัวเรือน เนื่องจากกลุ่มบ้านอยู่อาศัยคิดเป็นสัดส่วนเกือบทั้งหมดของผู้ใช้ไฟฟ้า อย่างไรก็ตามอัตราการเติบโตของครัวเรือน (ร้อยละ 2.81) อยู่ในระดับใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยรวมของจังหวัด ขณะที่กลุ่มกิจการบางประเภทแม้มีจำนวนผู้ใช้น้อย แต่กลับมีอัตราการเติบโตสูง เช่น กิจการเฉพาะอย่าง กิจการขนาดกลาง และไฟฟ้าชั่วคราว ซึ่งบ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจและกิจกรรมในพื้นที่ โดยเฉพาะการขยายตัวของธุรกิจขนาดกลางและกิจกรรมพิเศษที่ต้องใช้ไฟฟ้าเป็นครั้งคราว กรณีขององค์กรไม่แสวงหากำไร (ประเภท 6) แม้จำนวนผู้ใช้น้อยมากแต่การที่มีอัตราการเติบโตสูงที่สุด (ร้อยละ 8.65) อาจสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของหน่วยงานหรือโครงการด้านสังคม การศึกษา และสาธารณกุศลที่มีความต้องการใช้ไฟฟ้ามากขึ้น ส่วนกิจการสูบน้ำเพื่อการเกษตร (ประเภท 7) มีการเติบโตต่ำสุดเพียงร้อยละ 0.68 สะท้อนว่าภาคเกษตรกรรมยังคงพึ่งพาแหล่งน้ำธรรมชาติและระบบชลประทานมากกว่าไฟฟ้า

ตารางที่ 4.11 สถิติเบื้องต้นของจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ยในจังหวัดปราจีนบุรี (หน่วย: ราย)

ประเภทการใช้ไฟ		ปี พ.ศ. 2558 - 2567	
		จำนวนผู้ใช้ไฟเฉลี่ย	อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี
ประเภท 1	บ้านอยู่อาศัย	161,616.76	2.81%
ประเภท 2	กิจการขนาดเล็ก	16,336.48	3.04%
ประเภท 3	กิจการขนาดกลาง	1,082.48	5.01%
ประเภท 4	กิจการขนาดใหญ่	123.61	2.20%
ประเภท 5	กิจการเฉพาะอย่าง	119.88	5.96%
ประเภท 6	องค์กรไม่แสวงหากำไร	4.44	8.65%
ประเภท 7	กิจการสูบน้ำเพื่อการเกษตร	65.45	0.68%
ประเภท 8	ไฟฟ้าชั่วคราว	2,267.57	5.48%
รวมทุกประเภท		181,616.67	2.87%

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา จากข้อมูลของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

4) กำลังการผลิตไฟฟ้า

จากข้อมูลกำลังการผลิตไฟฟ้าของจังหวัดปราจีนบุรีในปี พ.ศ. 2568 ตามตารางที่ 4.12 พบว่า มีกำลังผลิตติดตั้งรวมทั้งสิ้น 961 เมกะวัตต์ โดยโครงสร้างการผลิตไฟฟ้าสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเมืองอุตสาหกรรม เนื่องจาก

กำลังการผลิตส่วนใหญ่มาจากผู้ผลิตไฟฟ้าใช้เอง (IPS) ซึ่งมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 64.8) คิดเป็นกำลังการผลิต 623 เมกะวัตต์ จากทั้งหมด 32 โครงการ การผลิตในกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้อนให้กับโรงงานอุตสาหกรรม สำหรับเชื้อเพลิงหลักมีความหลากหลาย โดยมาจากชีวมวลมากที่สุด (ร้อยละ 41.4) ตามมาด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ (ร้อยละ 25.8) และถ่านหิน (ร้อยละ 15.4)

สัดส่วนรองลงมา (ร้อยละ 25.7) คือกลุ่มผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (SPP) มีกำลังการผลิตติดตั้งรวม 247 เมกะวัตต์ จาก 3 โครงการ โดยใช้เชื้อเพลิงหลักจากก๊าซธรรมชาติ (ร้อยละ 51.3) และชีวมวล (ร้อยละ 48.7) ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ตามมาด้วยกลุ่มผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็กมาก (VSPP) ซึ่งมีกำลังการผลิต 91 เมกะวัตต์ โดยพึ่งพาพลังงานแสงอาทิตย์เป็นเชื้อเพลิงหลักถึงร้อยละ 79.2 ทั้งนี้จังหวัดปราจีนบุรีไม่มีโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ ประเภทผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (IPP) ในระบบโครงสร้างการผลิตไฟฟ้าของจังหวัดปราจีนบุรีไม่เพียงสะท้อนความเป็นฐานอุตสาหกรรม แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่สร้างความมั่นคงทางพลังงานให้แก่ภาคการผลิตโดยตรง เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.12 กำลังการผลิตไฟฟ้าในจังหวัดปราจีนบุรีจำแนกตามประเภทโรงไฟฟ้า ปี พ.ศ.2568

ประเภท	จำนวนโครงการ	กำลังการผลิตติดตั้ง (เมกะวัตต์)	หมายเหตุ
IPP	0	0	ไม่มีโรงไฟฟ้าขนาดตั้งแต่ 90 เมกะวัตต์ขึ้นไปดำเนินการเชิงพาณิชย์
SPP	3	247	ใช้เชื้อเพลิงหลัก ก๊าซธรรมชาติ 51.3% และชีวมวล 48.7%
VSPP	20	91	ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ 79.2% และถ่านหิน 20.8%
IPS	32	623	โรงไฟฟ้าเพื่อการใช้ภายในของนิคมอุตสาหกรรมและโรงงานขนาดใหญ่ โดยมีสัดส่วนเชื้อเพลิงหลัก ชีวมวล 41.4% พลังงานแสงอาทิตย์ 25.8% ถ่านหิน 15.4% ก๊าซธรรมชาติและดีเซล 15.3% พลังงานความร้อนทิ้ง 0.3% และอื่น ๆ 1.6%
รวมทั้งหมด	55	961	รวมกำลังผลิตทุกประเภท

ที่มา: ข้อมูลจากเว็บไซต์ สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (ERC) ระบบข้อมูล SPP และ ระบบข้อมูลผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการพลังงาน (ERC Licensee Registration) (สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2568)

หมายเหตุ: IPP คือ ผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (Independent Power Producer)

SPP คือ ผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (Small Power Producer)

VSPP คือ ผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็กมาก (Very Small Power Producer)

IPS คือ ผู้ผลิตไฟฟ้าใช้เอง (Independent Power Source)

4.3.4 บริการดิจิทัล

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับพื้นที่ การเข้าถึงพลังงานอย่างทั่วถึงและการใช้บริการด้านดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ต นับเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนถึงระดับความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัด ซึ่งมีผลต่อโอกาสการพัฒนาในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และการยกระดับศักยภาพการแข่งขันในอนาคต การศึกษาข้อมูลสถิติเบื้องต้นด้านเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นขั้นตอนสำคัญ ก่อนการนำไปสู่การประมาณการและการพยากรณ์ความต้องการใช้พลังงานและบริการดิจิทัลในจังหวัดปราจีนบุรี

1) ความต้องการใช้บริการดิจิทัล

จากข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2556–2567 ตามตารางที่ 4.13 พบว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีแนวโน้มการใช้บริการด้านดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนการถือครองคอมพิวเตอร์และคอมพิวเตอร์แบบพกพามีค่าเฉลี่ย 76,248.43 เครื่อง และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 9.71 สะท้อนถึงการขยายตัวของการใช้เทคโนโลยีพื้นฐานในครัวเรือนและภาคธุรกิจ ขณะเดียวกันจำนวนการถือครองโทรศัพท์และแท็บเล็ตมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 244,255.14 เครื่อง และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีสูงที่สุดเมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น คือร้อยละ 125.14 แสดงถึงการแพร่หลายของอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ซึ่งกลายเป็นเครื่องมือหลักในการเข้าถึงบริการออนไลน์และกิจกรรมทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ ส่วนจำนวนผู้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีค่าเฉลี่ย 229,398.06 คน โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 13.01 บ่งชี้ถึงการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของการใช้เครือข่ายดิจิทัลในกิจกรรมทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และการสื่อสารสังคม

ตารางที่ 4.13 จำนวนคอมพิวเตอร์ จำนวนโทรศัพท์มือถือ และผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ในจังหวัดปราจีนบุรี

หน่วย: ราย	ปี พ.ศ. 2556 - 2567	
	ค่าเฉลี่ย	อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (%)
จำนวนการถือครองคอมพิวเตอร์และคอมพิวเตอร์แบบพกพา	76,248.43	9.71%
จำนวนการถือครองโทรศัพท์และแท็บเล็ต	244,255.14	125.14%
จำนวนผู้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	229,398.06	13.01%

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

แนวโน้มการขยายตัวของเทคโนโลยีดิจิทัลในจังหวัดปราจีนบุรีสะท้อนถึงความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและการปรับตัวสู่สังคมอัจฉริยะ โดยโทรศัพท์มือถือที่มีอัตราการเติบโตสูงที่สุดชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของประชาชนที่พึ่งพาเทคโนโลยีการสื่อสารเคลื่อนที่มากกว่าคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะหรือแบบพกพา ส่วนการเพิ่มขึ้นของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแสดงให้เห็นถึงโอกาสในการขยายบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น อีคอมเมิร์ซ การเรียนรู้ทางไกล และบริการด้านสุขภาพดิจิทัล

2) ความครอบคลุมและคุณภาพของเครือข่ายผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่

การวิเคราะห์ข้อมูลความครอบคลุม และคุณภาพของเครือข่ายผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ ในจังหวัดปราจีนบุรี อ้างอิงข้อมูลจาก nPerf ซึ่งรวบรวมผลการทดสอบการใช้งานจริงของผู้ใช้โทรศัพท์มือถือทั่วประเทศ ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2568 ข้อมูลนี้ครอบคลุมสองส่วน ได้แก่

1. ความครอบคลุมของสัญญาณ (Network Coverage) ซึ่งเป็นผลการทดสอบที่ระบุพิกัดภูมิศาสตร์ และประเภทของเครือข่ายที่ตรวจพบ (2G/3G/4G/5G) และ
2. ความเร็วในการดาวน์โหลด (Download Bitrate) แสดงความเร็วเฉลี่ยของการดาวน์โหลดในช่วงเวลาทำการทดสอบ

การเลือกใช้ข้อมูลสามารถสะท้อนสภาพการใช้งานจริงในพื้นที่ และเหมาะสมต่อการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ เพื่อประเมินความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของจังหวัดปราจีนบุรี ทั้งในเขตเมือง เขตอุตสาหกรรม และพื้นที่ชนบท โดยผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะใช้เป็นฐานสำหรับการเชื่อมโยงกับการพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัลในบทที่ 7 ถัดไป

เมื่อวิเคราะห์แผนที่ความครอบคลุมของสัญญาณ (Network Coverage) จากผู้ให้บริการ 4 เครือข่าย (AIS, True, dtac และ NT mobile) ในจังหวัดปราจีนบุรี ตามรูปที่ 4.14 สามารถสรุปภาพรวมความครอบคลุมของสัญญาณในแต่ละอำเภอได้ดังนี้

อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอกบินทร์บุรี: ความครอบคลุมดีมาก เป็นพื้นที่ที่มีสัญญาณเครือข่ายโทรศัพท์ครอบคลุมหนาแน่นที่สุดในจังหวัด โดยเฉพาะในเขตเทศบาล แหล่งชุมชน และพื้นที่อุตสาหกรรม และทางหลวงหมายเลข 304

อำเภอบ้านสร้าง และอำเภอศรีมโหสถ: ความครอบคลุมดี มีสัญญาณครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นพื้นที่ราบและเป็นที่ตั้งของชุมชน แนวคมนาคมและเขตเทศบาลครอบคลุมด้วย 4G และ 5G ต่อเนื่อง พื้นที่เกษตรกรรม/ชุมชนบางแห่งยังพบ 3G อยู่บ้าง โดยอาจมีพื้นที่สัญญาณอ่อนบ้างในบริเวณที่ห่างไกลจากชุมชนหลัก แต่โดยรวมถือว่าการใช้งานเป็นไปอย่างราบรื่น

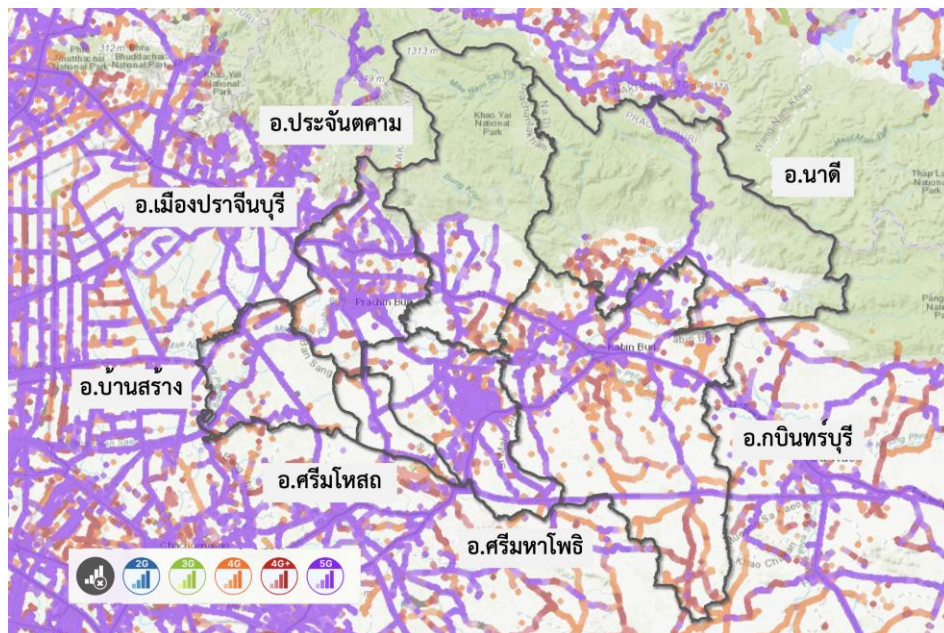
อำเภอประจันตคาม: ความครอบคลุมปานกลางถึงดี พื้นที่ตอนล่างของอำเภอซึ่งเป็นที่ราบและใกล้กับอำเภอเมืองมีสัญญาณครอบคลุมดี แต่ความหนาแน่นของสัญญาณจะลดลงอย่างชัดเจนในพื้นที่ตอนบน ซึ่งเป็นแนวเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

อำเภอนาดี: ความครอบคลุมน้อยและมีพื้นที่สัญญาณจำกัดเป็นส่วนใหญ่ เป็นอำเภอที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และทับลาน ทำให้สัญญาณเครือข่ายครอบคลุมน้อย โดยสัญญาณจะหนาแน่นเฉพาะในเขตชุมชนหลัก เช่น บริเวณตัวอำเภอและตามแนวถนนสายหลัก (ถนนสุวรรณศร) เท่านั้น พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอโดยเฉพาะในเขตอุทยานฯ แทบไม่มีสัญญาณ

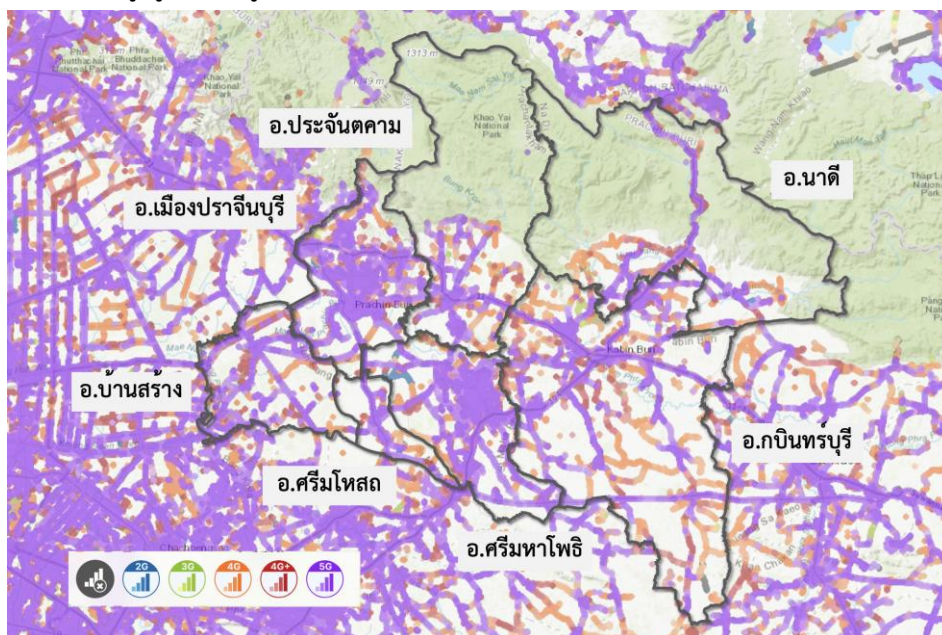
ในภาพรวมจังหวัดปราจีนบุรี: ความครอบคลุมของสัญญาณในจังหวัดปราจีนบุรีมีความหนาแน่นสูงในพื้นที่ราบตอนใต้และตะวันตกของจังหวัด โดยเฉพาะในอำเภอเมืองปราจีนบุรี และศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเมือง เขตอุตสาหกรรม และพื้นที่เกษตรกรรม ในทางกลับกัน พื้นที่ตอนเหนือและตะวันออกซึ่ง

ส่วนใหญ่เป็นเขตภูเขาและอุทยานแห่งชาติ (อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และอุทยานแห่งชาติทับลาน) มีสัญญาณจำกัดและเบาบางอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในอำเภอประจันตคาม และนาดี

(ก) บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน): เครือข่าย AIS Mobile

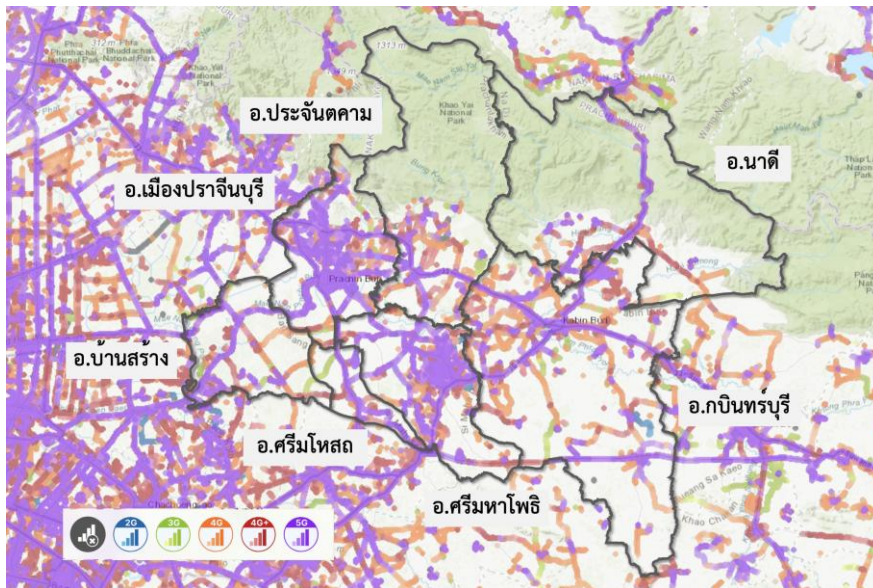

(ข) บริษัท โทร มูฟ เอช ยูนิเวอร์แซล คอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน): เครือข่าย True Move H

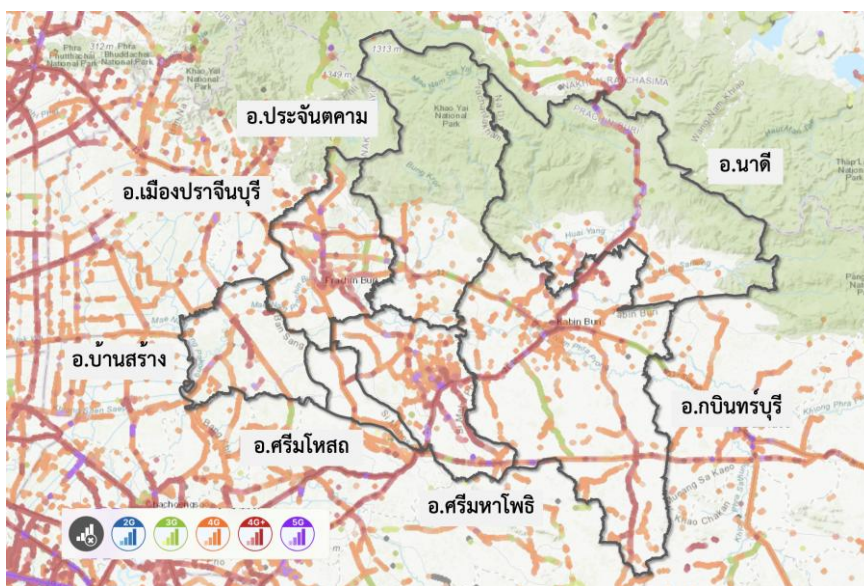

สี	ประเภท	คำอธิบาย
น้ำเงิน (Blue)	2G	เครือข่ายพื้นฐานสำหรับการโทรและส่งข้อความ ความเร็วต่ำ
เขียว (Green)	3G	รองรับการใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่วไป เช่น เปิดเว็บหรือใช้งานแอปพื้นฐาน
ส้ม (Orange)	4G	ให้ความเร็วสูงกว่า 3G เหมาะสำหรับการสตรีมวิดีโอหรือรับส่งข้อมูลขนาดใหญ่
แดง (Red)	4G+	การพัฒนาต่อของ 4G โดยรวมคลื่นความถี่หลายย่านเพื่อเพิ่มความเร็วและเสถียรภาพ
ม่วง (Purple)	5G	เครือข่ายความเร็วสูงมาก ค่าหน่วยต่ำ รองรับการสื่อสารข้อมูลแบบเรียลไทม์และ IoT
ไม่ปรากฏสี		ไม่มีข้อมูลการทดสอบ ไม่ได้หมายความว่าไม่มีสัญญาณโดยสิ้นเชิง

(ค) บริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน): เครือข่าย dtac

(ง) บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน): เครือข่าย NT Mobile

รูปที่ 4.14 แผนที่ความครอบคลุมของเครือข่าย 2G/3G/4G/5G (Network Coverage)
 รายผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี รายอำเภอ ตุลาคม พ.ศ. 2568
 ที่มา: nPerf – Mobile Coverage and Bitrate (Thailand) สืบค้นจาก <https://www.nperf.com/th/map/TH/-/19345.AIS-Mobile/signal?ll=20&lg=0&zoom=3> (ตุลาคม 2568)

เมื่อพิจารณาแผนที่ความเร็วในการดาวน์โหลดจากผู้ให้บริการ 4 เครือข่าย (AIS, True, dtac และ NT mobile) ในจังหวัดปราจีนบุรี ตามรูปที่ 4.15 สามารถสรุปภาพรวมและรายอำเภอได้ดังนี้

อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอศรีมหาโพธิ และอำเภอกบินทร์บุรี: ทั้งสามอำเภอมีการกระจุกตัวของจุดทดสอบระดับค่อนข้างสูง-สูง (สีส้ม-แดง) ตามแนวชุมชนเมือง พื้นที่อุตสาหกรรม (เขตประกอบการ/สวน/นิคมอุตสาหกรรม) และโครงข่ายคมนาคมสายหลัก โดยเฉพาะทางหลวงหมายเลข 304 สะท้อนศักยภาพโครงข่ายที่รองรับงานดิจิทัลและระดับการใช้บริการหนาแน่นได้ดี จุดความเร็วต่ำพบประปรายบริเวณชานเมืองหรือตอนรอยต่อพื้นที่เกษตรกรรม

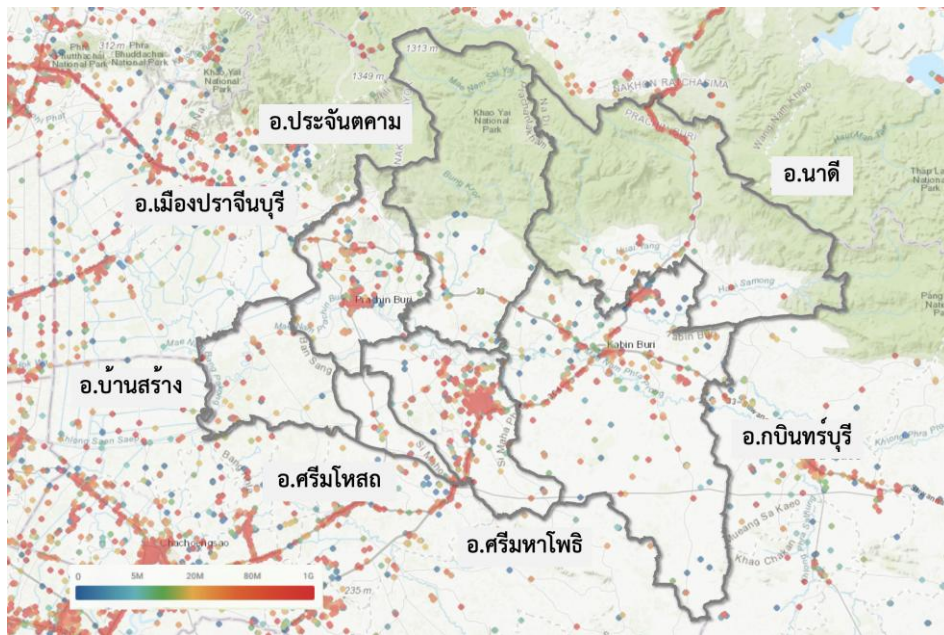
อำเภอประจันตคาม อำเภอบ้านสร้าง และ อำเภอศรีมโหสถ: รูปแบบความเร็วโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง (สีเขียว) เขตเทศบาลและแนวนอนหลักให้ค่าความเร็วระดับค่อนข้างสูง (สีส้ม) ต่อเนื่อง ขณะที่ชุมชนกระจาย/พื้นที่เกษตรกรรม พบระดับปานกลาง (สีเขียว) มากขึ้น

อำเภอนาดี: ด้วยภูมิประเทศเชิงภูเขาและพื้นที่ป่า ทำให้ความเร็วเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มอำเภออื่นและมีความผันผวนสูง พบสัดส่วนจุดทดสอบระดับต่ำ-ปานกลาง (สีน้ำเงิน-เขียว) มาก โดยเฉพาะบริเวณที่ทับซ้อนพื้นที่ป่าและภูเขา

ภาพรวมจังหวัดปราจีนบุรี: โดยภาพรวม จังหวัดปราจีนบุรีมีการกระจุกตัวของจุดทดสอบที่แสดงความเร็วระดับสีส้ม-แดง (≥ 20 Mbps) อยู่ในแนวพื้นที่ชุมชนเมืองและโครงข่ายคมนาคมสายหลัก โดยเฉพาะแนวทางหลวงหมายเลข 304 และย่านพื้นที่อุตสาหกรรมในอำเภอศรีมหาโพธิ และอำเภอกบินทร์บุรี สะท้อนศักยภาพโครงข่ายที่รองรับการใช้งานดิจิทัลและธุรกิจได้ดี ขณะที่บริเวณที่เป็นภูเขาและพื้นที่โล่งกว้างทางทิศเหนือ-ตะวันออกของจังหวัดซึ่งทับซ้อนพื้นที่อนุรักษ์และป่าไม้มีสัดส่วนจุดทดสอบสี น้ำเงิน-เขียว (< 20 Mbps) ปะปนกันมากขึ้น บ่งชี้ข้อจำกัดด้านความเร็วและความหนาแน่นสัญญาณ

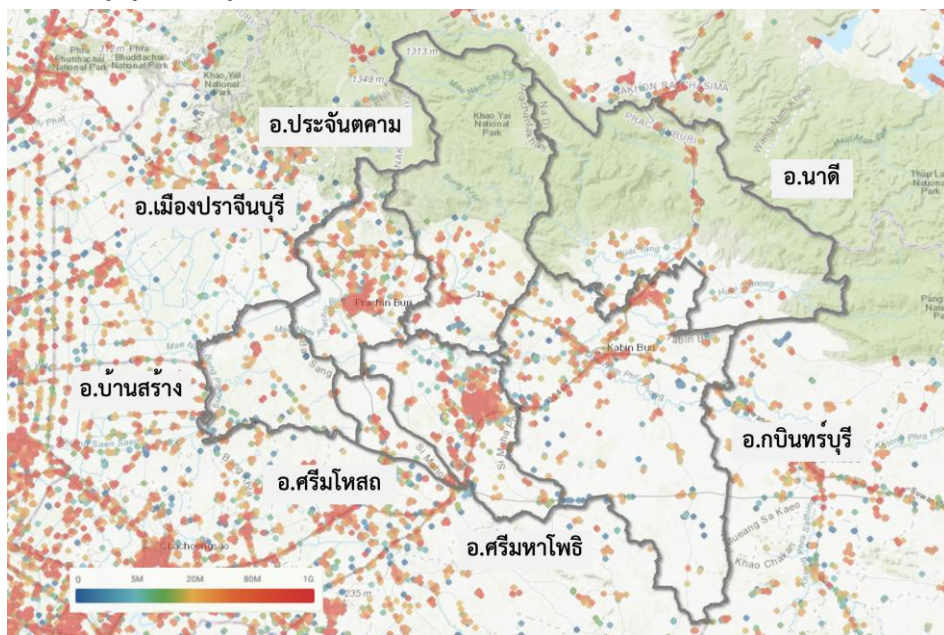
การขยายตัวของการใช้บริการด้านดิจิทัล ความครอบคลุมของสัญญาณ 2G/3G/4G/5G (Network Coverage) และความเร็วในการดาวน์โหลด (Download Bitrate) ยังเป็นปัจจัยที่จะส่งผลโดยตรงต่อความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าในอนาคต เนื่องจากการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลและโครงข่ายสื่อสารต้องการพลังงานในการขับเคลื่อน การวิเคราะห์เชิงลึกในประเด็นนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญของการวางแผนเชิงนโยบายเพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน

(ก) บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน): เครือข่าย AIS Mobile

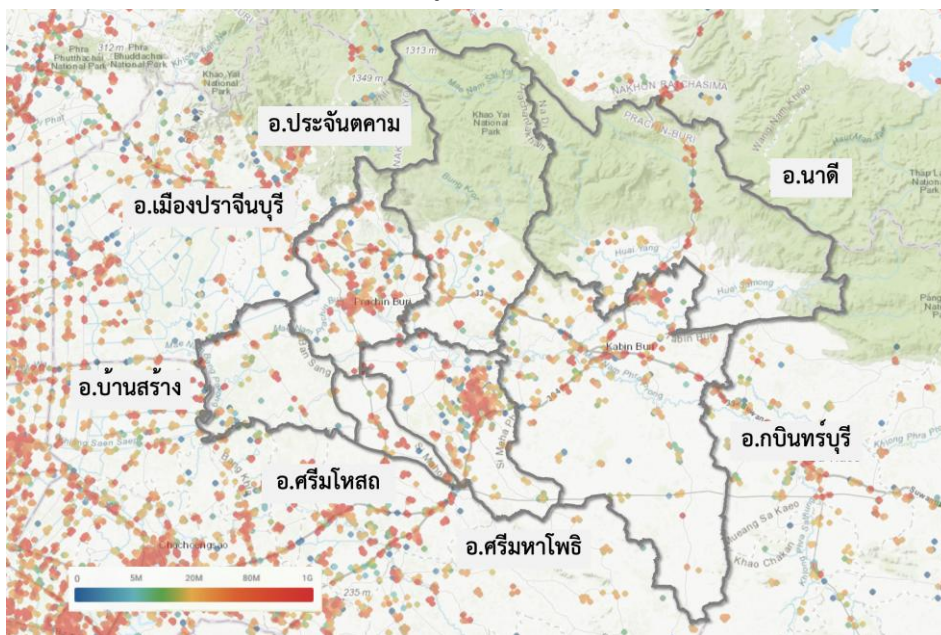

สี	ช่วงค่าความเร็วโดยประมาณ	คำอธิบาย
น้ำเงิน	0 – 5 Mbps	ความเร็วต่ำ เหมาะสำหรับการใช้งานพื้นฐาน เช่น ส่งข้อความหรือเปิดเว็บทั่วไป
เขียว	5 – 20 Mbps	ความเร็วปานกลาง รองรับการใช้งานทั่วไป เช่น การดูวิดีโอความละเอียดมาตรฐาน
ส้ม	20 – 80 Mbps	ความเร็วค่อนข้างสูง เหมาะสำหรับการสตรีมวิดีโอ HD หรือดาวน์โหลดไฟล์ขนาดใหญ่
แดง	มากกว่า 80 Mbps ถึง 1 Gbps	ความเร็วสูงมาก มักพบในพื้นที่เมืองหรือจุดที่มีโครงข่าย 5G รองรับ
ไม่ปรากฏสี		ไม่มีข้อมูลการทดสอบ ไม่ได้หมายความว่าไม่มีความเร็วโดยสิ้นเชิง

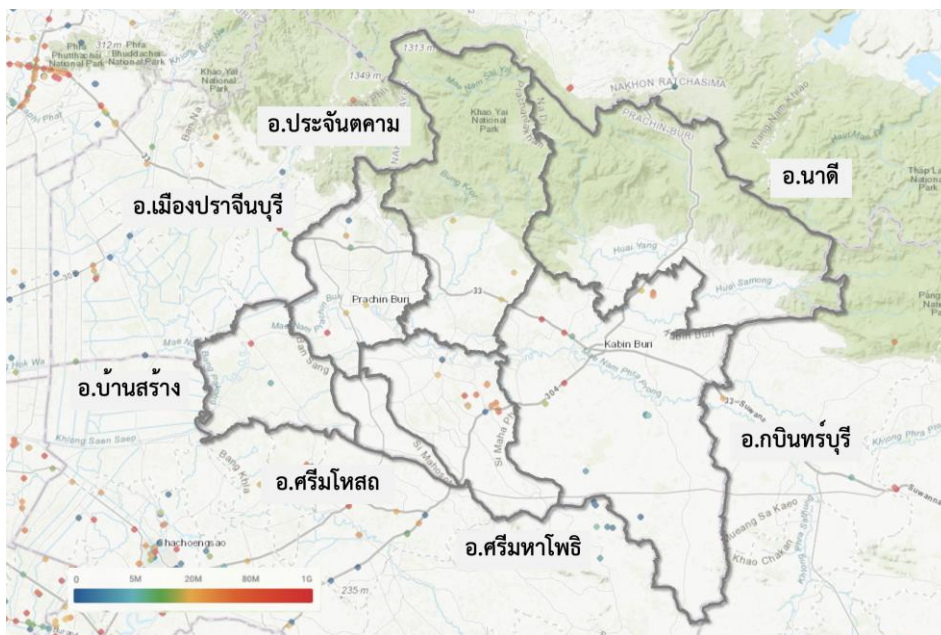
(ข) บริษัท โทร มูฟ เอช ยูนิเวอร์แซล คอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน): เครือข่าย True Move H

(ค) บริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน): เครือข่าย dtac

(ง) บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน): เครือข่าย NT Mobile

รูปที่ 4.15 ความเร็วในการดาวน์โหลด (Download Bitrate) รายผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี รายอำเภอ ต.ล.ค. 2568

ที่มา: nPerf – Mobile Coverage and Bitrate (Thailand) สืบค้นจาก <https://www.nperf.com/th/map/TH-/19345.AIS-Mobile/signal?ll=20&lg=0&zoom=3> (ตุลาคม 2568)

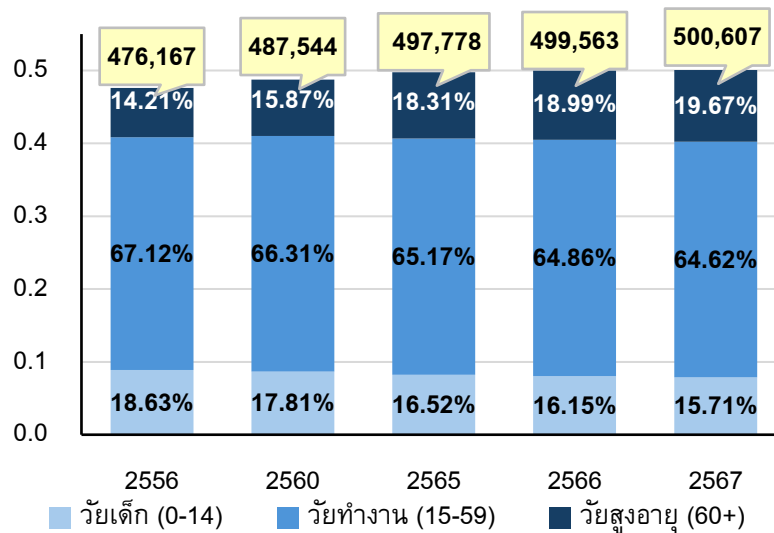
4.4 มิติสังคม

ในมิติสังคมจังหวัดปราจีนบุรีมีอัตราการว่างงานต่ำ และคุณภาพชีวิตโดยรวม (HAI) อยู่ในระดับน่าพอใจ ทว่าการพัฒนาในมิติสังคมนี้กำลังเผชิญความท้าทายเชิงโครงสร้างสำคัญ ทั้งการก้าวสู่สังคมสูงวัยอย่างชัดเจน และประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างมากในปีล่าสุด รวมทั้งความจำเป็นในการพัฒนาระบบสาธารณสุขและแรงงานทักษะสูง

4.4.1 โครงสร้างประชากรและแรงงาน

ในปี 2567 จังหวัดปราจีนบุรีมีประชากรตามทะเบียนราษฎรจำนวน 500,607 คน (เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.46 จากปีก่อนหน้า) และมีประชากรแฝงอีกประมาณ 53,500 คน โดยโครงสร้างประชากรของปราจีนบุรีมีลักษณะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างชัดเจนดังรูปที่ 4.16 ในปี 2567 มีสัดส่วนผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) สูงถึงร้อยละ 19.67 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่สัดส่วนวัยทำงานและวัยเด็กลดลง ในขณะที่เดียวกันฐานแรงงานในพื้นที่ยังเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด ผลสำรวจแรงงานล่าสุดระบุว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีแรงงานราว 387,920 คน (ปี 2567) โดยส่วนใหญ่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม (ประมาณ 160,859 คน) และภาคเกษตร (ประมาณ 60,166 คน) สะท้อนภาพอุตสาหกรรมและเกษตรที่เกี่ยวพันกันในระดับพื้นที่

นอกจากนี้โครงสร้างแรงงานของปราจีนบุรียังมีอัตราการว่างงานต่ำเพียงร้อยละ 0.96 ในปี 2566 และอัตราการมีส่วนร่วมของกำลังแรงงานที่ใกล้เคียง 3 จังหวัด EEC ที่ประมาณร้อยละ 71.5 – 73.5 ขณะเดียวกัน จังหวัดพึ่งพาแรงงานจากภายนอกต่ำเมื่อเทียบกับกลุ่ม EEC โดยมีแรงงานข้ามชาติราว 41,000 คน ซึ่งน้อยกว่า 3 จังหวัด EEC และน้อยกว่าชลบุรีถึง 4 เท่า หรือคิดเป็นอัตราการจ้างงานแรงงานข้ามชาติประมาณร้อยละ 10 ซึ่งใกล้เคียงชะเงว่แต่ต่ำกว่าชลบุรี (ร้อยละ 13.6) และระยอง (ร้อยละ 13.9) อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งยังมีแรงงานแฝงน้อยที่สุดในกลุ่ม โดยมีจำนวนประมาณ 1,300 คน ซึ่งใกล้เคียงกับระยอง (1,400) แต่ต่ำกว่าชะเงว่ (12,000) และชลบุรี (8,000) การที่ปราจีนบุรีพึ่งพาแรงงานข้ามชาติและแรงงานแฝงน้อยกว่ากลุ่ม EEC ทำให้สามารถสรุปได้ว่ากำลังแรงงานในพื้นที่เป็นฐานหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

รูปที่ 4.16 สัดส่วนและจำนวนประชากรของจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2556, 2560, 2565-2567

ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง และประมวลผลโดยที่ปรึกษา (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

4.4.2 การศึกษา

โครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรีสามารถรองรับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมได้ในระดับหนึ่ง โดยมีสถาบันการศึกษากระจายครอบคลุมพื้นที่ 482 แห่ง แต่ยังคงมีข้อจำกัดในบางด้าน สำหรับสถานศึกษาด้านอาชีวศึกษา แม้ว่าจะมีสถาบันที่ผลิตแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม แต่ยังคงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและแนวโน้มของอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนสถานศึกษาสำหรับบุตรหลานของแรงงาน มีโรงเรียนประจำจังหวัดที่สามารถให้การศึกษาที่มีคุณภาพ แต่ยังคงมีความท้าทายด้านความเพียงพอของสถานที่เรียนและการเข้าถึงสถานศึกษาที่มีมาตรฐานสูง

ตารางที่ 4.14 ข้อมูลสถาบันการศึกษาอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ในจังหวัดปราจีนบุรี

สังกัด	จำนวน สถานศึกษา	อาจารย์			นักศึกษา		
		รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา							
สถาบันอาชีวศึกษารัฐบาล	4	292	168	124	7,737	4,829	2,908
สถาบันอาชีวศึกษาเอกชน	2	14	9	5	851	422	429
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา							
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	3	127	37	54	2,499	1,334	1,165
สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน	0						

ที่มา รายงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี ฉบับปี 2567 (สืบค้นเมื่อ กันยายน 2568)

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีจำนวนทั้งหมดทั้ง 3 แห่ง เป็นการเปิดวิทยาเขตปราจีนบุรี ได้แก่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มีนักศึกษาประมาณ 2,500 คน นอกจากนี้ยังมีวิทยาลัยการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ในขณะที่การเรียนการสอนระดับอาชีวศึกษา มีสถาบันอาชีวศึกษารวมทั้งหมด 6 แห่ง ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา อันประกอบด้วยสถาบันอาชีวศึกษาของรัฐบาลจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคปราจีนบุรี วิทยาลัยเทคนิคบูรพาปราจีน วิทยาลัยการอาชีพปราจีนบุรี (เดิมชื่อ: วิทยาลัยสารพัดช่างปราจีนบุรี) และวิทยาลัยการอาชีพกบินทร์บุรี และมีสถาบันอาชีวศึกษาของเอกชน จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคโนโลยีสายมิตรปราจีนบุรี และวิทยาลัยเทคโนโลยีนครกบินทร์ สถาบันอาชีวศึกษาในจังหวัดปราจีนบุรีผลิตแรงงานฝีมือในสาขาต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องกล เทคโนโลยีอุตสาหกรรม และพาณิชยศาสตร์และการบัญชี เพื่อรองรับความต้องการของโรงงานในพื้นที่อุตสาหกรรม มีนักศึกษาประมาณ 8,600 คน สำหรับความท้าทายในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาในอนาคตคือการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับแนวโน้มของอุตสาหกรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลง เช่น อุตสาหกรรม 4.0 และระบบอัตโนมัติ (automatic)

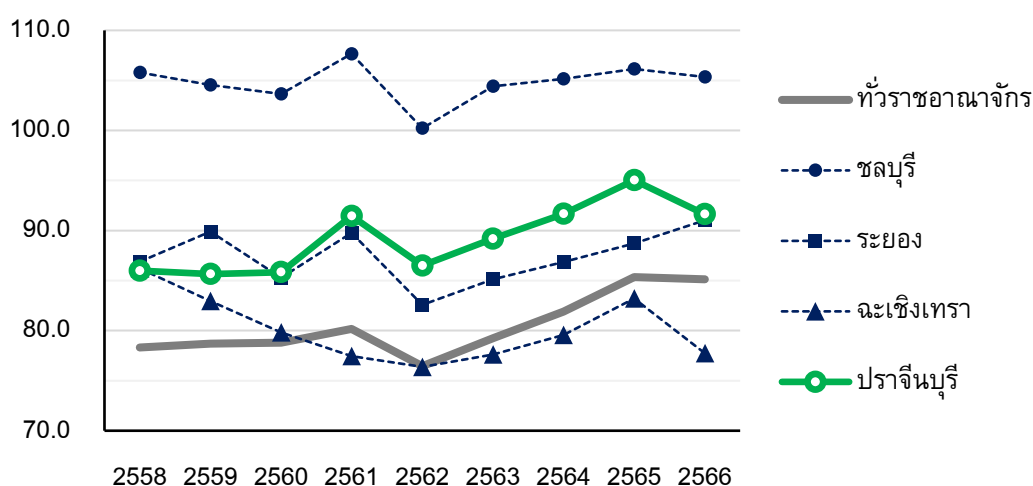
ตัวอย่างการผลิตกำลังแรงงานที่มีข้อมูลแต่ละสาขาเป็นของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี ดังตารางที่ 4.15 โดยสามารถผลิตกำลังแรงงานในสาขาที่เป็นที่ต้องการของผู้ประกอบการได้ทั้งทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ (คอมพิวเตอร์) และบริหารธุรกิจ อย่างไรก็ตามจำนวนคนที่รองรับได้มีไม่มากนัก และจำนวนแรงงานที่ผลิตได้จริงยังน้อยกว่าที่รองรับได้อยู่

ตารางที่ 4.15 การผลิตกำลังคน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี

สาขาวิชา	แผนการผลิตต่อปี (คน)	ผลิตได้ (คน)
ปริญญาตรี และอนุปริญญา		
วิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต (เกษตร อาหาร สารสนเทศ)	280	140
อุตสาหกรรมศาสตร์บัณฑิต (เทคโนโลยีเครื่องกล กระบวนการผลิต สารสนเทศ)	240	200
วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คอมพิวเตอร์ บริหารงานก่อสร้าง)	280	180
อนุปริญญา เทคโนโลยีและนวัตกรรม	160	150
บริหารธุรกิจบัณฑิต (ท่องเที่ยวและโรงแรม)	120	70
บริหารธุรกิจบัณฑิต (อุตสาหกรรมและการค้า)	160	140
ปริญญาโท		
วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต	20	10
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต	30	15

ที่มา รายงานนำเสนอคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) จังหวัดปราจีนบุรี 6 สิงหาคม 2568

สำหรับโรงเรียนที่เปิดสอนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวน 286 แห่ง มีจำนวนห้องเรียนประมาณ 3,600 ห้อง และจำนวนนักเรียนประมาณ 79,000 คน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยที่อัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษาอยู่ในระดับสูง อัตราการเข้าเรียนดังกล่าวในปราจีนบุรีในปี 2566 อยู่ที่ร้อยละ 91.63 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ (ร้อยละ 85.12) ดังรูปที่ 4.17

รูปที่ 4.17 อัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา (ร้อยละ)

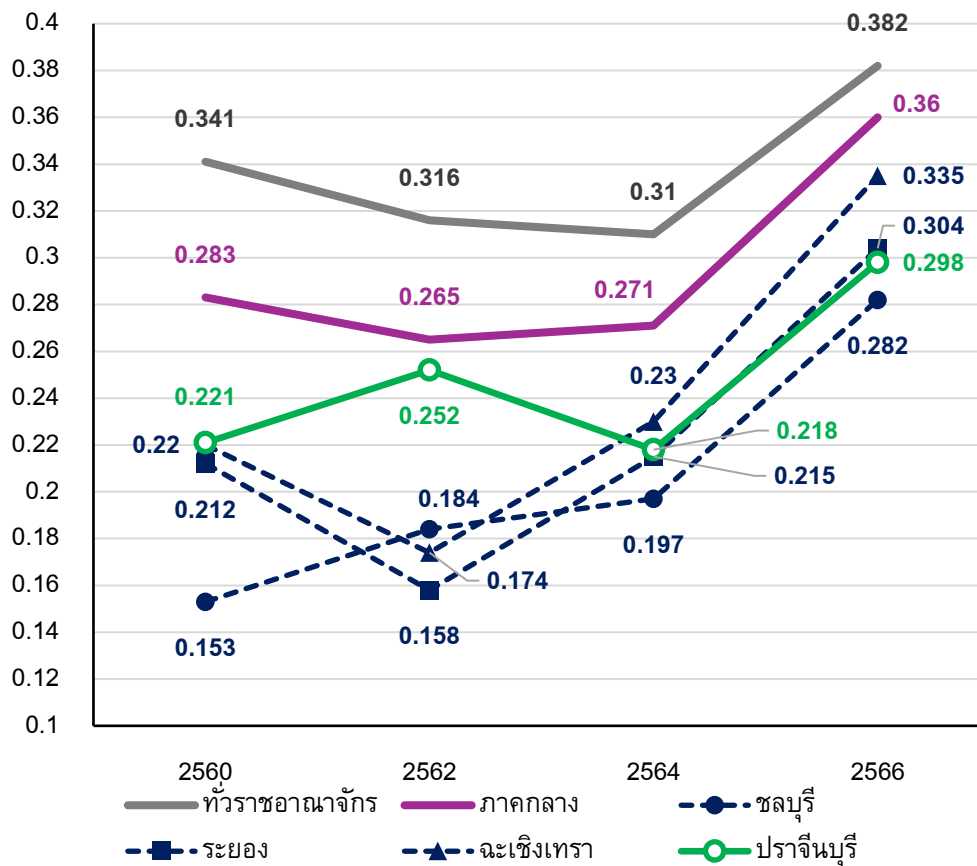
เปรียบเทียบทวีราชอาณาจักร ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรี พ.ศ. 2558-2566

ที่มา: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2568)

4.4.3 ความเหลื่อมล้ำทางรายได้

จากข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ (ยิ่งค่าสูง ยิ่งเหลื่อมล้ำมาก) ของจังหวัดปราจีนบุรีตามรูปที่ 4.18 พบว่า ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มีความผันผวน โดยแม้ว่าระดับความเหลื่อมล้ำจะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั่วประเทศและภาคกลาง⁴ มาโดยตลอด แต่แนวโน้มล่าสุดในปี 2566 กลับน่ากังวล และเมื่อเปรียบเทียบกับ 3 จังหวัด EEC พบว่า มีทั้งช่วงที่สอดคล้องและแตกต่างกัน

⁴ ตามรายงานรายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือน ระดับจังหวัด ของสำนักงานสถิติ ภูมิภาคในประเทศไทยแบ่งออกเป็น กรุงเทพฯและ 3 จังหวัด (นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ทำให้จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมอยู่ในภาคกลาง การวิเคราะห์ในหัวข้อนี้จึงเปรียบเทียบกับภาคกลาง

รูปที่ 4.18 ค่าสัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายได้
เปรียบเทียบทัวราชอาณาจักร ภาคกลาง 3 จังหวัดใน EEC และปราจีนบุรี
พ.ศ. 2560, 2562, 2564 และ 2566

ที่มา: รายงานรายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือน ระดับจังหวัด (สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2568)

หมายเหตุ: ค่าสัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาคจะมีการจัดทำทุกๆ 2 ปี โดยมีการแบ่งภูมิภาคเป็น

กรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง (ซึ่งรวมทุกจังหวัดใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และภาคใต้

เมื่อพิจารณาพลวัตการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าช่วงปี 2560–2562 ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้เพิ่มสูงขึ้น จากค่าสัมประสิทธิ์ 0.221 ในปี 2560 เป็น 0.252 ถัดมาความเหลื่อมล้ำได้ปรับตัวดีขึ้นชั่วคราวในปี 2564 ซึ่งลดลงไปอยู่ที่ระดับ 0.218 ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำที่สุดในรอบ 7 ปีที่ทำการสำรวจ แต่หลังจากนั้นแนวโน้มของปราจีนบุรีได้เป็นไปในทิศทางเดียวกับพื้นที่อื่น (ทั่วประเทศ ภาคกลาง และ 3 จังหวัด EEC) คือความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยค่า Gini เพิ่มขึ้นไปที่ 0.298 ในปี 2566 ซึ่งเป็นระดับความเหลื่อมล้ำที่สูงที่สุดในรอบ 7 ปี

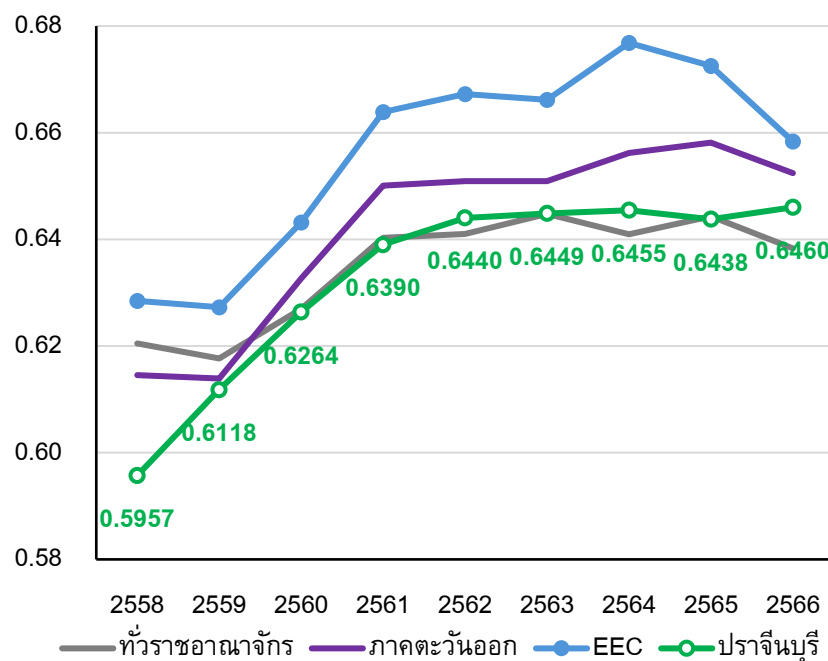
เมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มกับ 3 จังหวัดใน EEC พบว่ามีทั้งช่วงที่สอดคล้องและแตกต่างกัน โดยเฉพาะในช่วงแรก (ปี 2562–2564) ถือเป็นช่วงที่แนวโน้มแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ขณะที่ปราจีนบุรีมีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น (ค่า Gini ลดลงสู่ระดับ 0.218) สถานการณ์ใน EEC ทั้ง 3 จังหวัดกลับมีทิศทาง

ตรงกันข้าม (ค่า Gini ปรับเพิ่มขึ้นทั้งหมด) อย่างไรก็ตามแนวโน้มได้กลับมาสอดคล้องกันในช่วงปี 2564–2566 ซึ่งปราจีนบุรีและพื้นที่ EEC มีค่า Gini ที่ปรับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (สูงสุดในรอบ 7 ปี)

ในภาพรวมแสดงให้เห็นว่าแม้จังหวัดปราจีนบุรีจะเคยมีช่วงที่การกระจายรายได้ปรับตัวดีขึ้น (ความเหลื่อมล้ำลดลง) ในปี 2564 ซึ่งสวนทางกับแนวโน้มของ EEC ในขณะนั้น แต่สถานการณ์ล่าสุดในปี 2566 กลับชี้ให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่กว้างขึ้นอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวโน้มที่เกิดขึ้นในพื้นที่ EEC อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งชี้ถึงความท้าทายในการกระจายรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นในทุกพื้นที่

4.4.4 คุณภาพชีวิต

เมื่อพิจารณาดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index: HAI) ตั้งแต่ปี 2558–2566 ตามรูปที่ 4.19 จะพบว่าค่า HAI ของปราจีนบุรีมีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปี 2558–2561 ที่ดัชนี HAI เติบโตสูงจาก 0.5957 ในปี 2558 เป็น 0.639 ในปี 2561 แม้ว่าจากนั้นจะค่อย ๆ ชะลอตัวลง จนแทบจะคงที่ในช่วงปี 2562–2566 โดยมีค่า HAI ที่ 0.6448 เปลี่ยนต่อปี

รูปที่ 4.19 แนวโน้มดัชนีความก้าวหน้าของคน Human Achievement Index (HAI)

เปรียบเทียบทั่วราชอาณาจักร ภาคตะวันออก EEC และปราจีนบุรี พ.ศ. 2558–2566

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2568)

หมายเหตุ 1: ดัชนีความก้าวหน้าของคน (HAI) ประกอบด้วย 8 ดัชนีย่อยได้แก่ ดัชนีย่อยด้านสุขภาพ ดัชนีย่อยด้านการศึกษา ดัชนีย่อยด้านชีวิตการทำงาน ดัชนีย่อยด้านเศรษฐกิจ ดัชนีย่อยด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ดัชนีย่อยด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน ดัชนีย่อยด้านการคมนาคมและการสื่อสาร และดัชนีย่อยด้านการมีส่วนร่วม

หมายเหตุ 2: ค่า HAI สามารถใช้เพื่อเปรียบเทียบระหว่างจังหวัด และเพื่อดูแนวโน้มของเวลา โดยตีความได้ว่า

ค่ายิ่งสูง ยิ่งดี (เข้าใกล้ 1) : หมายถึง มีคุณภาพชีวิตของคนโดยรวมอยู่ในระดับที่สูงมาก

ค่ายิ่งต่ำ ยิ่งต้องพัฒนา (เข้าใกล้ 0) : หมายถึง มีประเด็นด้านคุณภาพชีวิตอีกหลายด้านที่ต้องได้รับการปรับปรุง

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับระดับประเทศ ภาคตะวันออก และ EEC ตามรูปที่ 4.19 จะพบว่า ค่า HAI ของปราจีนบุรีน้อยกว่าภาคตะวันออกและ EEC ในตลอดช่วงปี 2558–2566 และมีความใกล้เคียงกับระดับประเทศมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตโดยรวมของคนปราจีนบุรีใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยทั่วประเทศ แต่ยังเป็นรองภาคตะวันออกและ EEC

ตามรูปที่ 4.19 จากข้อมูลล่าสุดในปี 2566 ค่า HAI ของปราจีนบุรีอยู่ที่ 0.646 สูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (0.6383) แต่ยังเป็นรองภาคตะวันออก (0.6524) และ EEC (0.6583) อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบค่าดัชนี HAI ปี 2566 รายจังหวัดทั่วประเทศ ปราจีนบุรีอยู่อันดับที่ 23 ของประเทศ จัดอยู่ในกลุ่มสูงอันดับสองของประเทศ (ควอไทล์ที่ 2) สูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ แต่ยังเป็นรองกลุ่มจังหวัด EEC ซึ่งจังหวัดระยอง ฉะเชิงเทรา และชลบุรี มีค่า HAI อยู่ในกลุ่มสูงสุดของประเทศ (ควอไทล์ที่ 1)

หากเจาะลึกถึงรายมิติย่อย 8 ด้านตามรูปที่ 4.20 เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรีกับ EEC สามารถจำแนกออกเป็นด้านที่ได้เปรียบและด้านที่เป็นรองได้อย่างชัดเจน ดังนี้

ด้านที่จังหวัดปราจีนบุรีมีความได้เปรียบ

1. ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม (รูปที่ 4.20 (จ)): เป็นด้านที่จังหวัดปราจีนบุรีมีความโดดเด่นอย่างชัดเจน โดยมีค่าดัชนีสูงกว่า EEC และภาคตะวันออกมาโดยตลอด สิ่งนี้สะท้อนถึงข้อได้เปรียบด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของจังหวัด

2. ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร (รูปที่ 4.20 (ข)): แม้ในอดีตจะตามหลังกลุ่ม EEC แต่จังหวัดปราจีนบุรีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนมีค่าดัชนีใกล้เคียงกับกลุ่ม EEC จนในที่สุดมีค่าดัชนีสูงกว่า EEC ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นมา การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตในระดับสูงของประชาชน ถือเป็นข้อได้เปรียบที่สามารถต่อยอดไปสู่การใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับศักยภาพในมิติอื่นๆ ได้

3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (รูปที่ 4.20 (ค)): จังหวัดปราจีนบุรีมีค่าดัชนีด้านนี้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ภาคตะวันออก และสูงกว่า EEC ในตลอดช่วงปี 2558–2566 ความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมนี้ถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาโครงการต่างๆ ร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่จังหวัดปราจีนบุรียังเป็นรองและเป็นประเด็นท้าทาย

1. ด้านสุขภาพ (รูปที่ 4.20 (ง)): แม้ค่าดัชนีด้านสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่ยังคงต่ำกว่า EEC ในตลอดช่วงปี 2558–2566 และต่ำกว่าภาคตะวันออกตั้งแต่ปี 2562 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามแนวโน้มที่สูงกว่าระดับประเทศนี้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการยกระดับมาตรฐานด้านสุขภาพ หากได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมในอนาคต

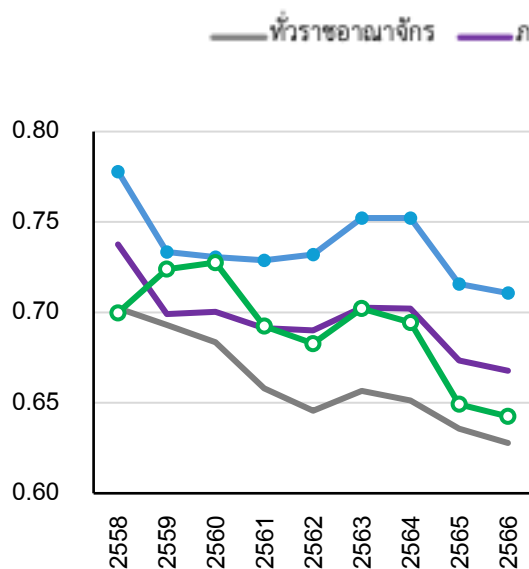
2. ด้านการศึกษา (รูปที่ 4.20 (ฉ)): เป็นด้านที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยค่าดัชนีของจังหวัดปราจีนบุรีอยู่ในระดับใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่ยังคงต่ำกว่า EEC และภาคตะวันออก

3. ด้านชีวิตการงาน (รูปที่ 4.20 (ค)): ค่าดัชนีของจังหวัดปราจีนบุรีอยู่ในระดับที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่ยังคงต่ำกว่าภาคตะวันออก และตามหลังกลุ่ม EEC อย่างมาก ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายด้านคุณภาพการทำงานและความมั่นคงทางอาชีพของแรงงานในพื้นที่

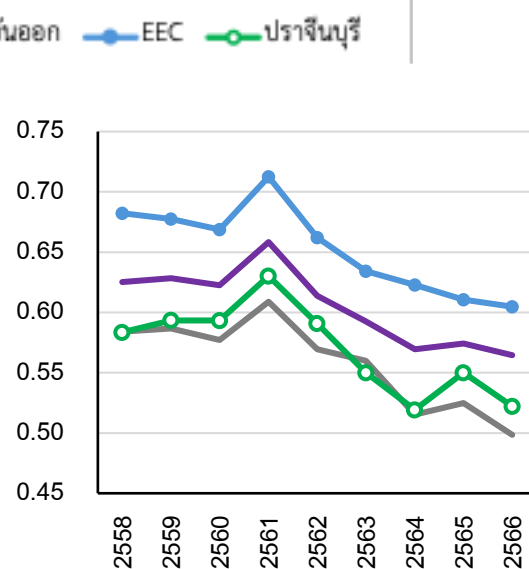
4. ด้านเศรษฐกิจ (รูปที่ 4.20 (ง)): ถือเป็นความท้าทายที่สำคัญที่สุด แม้ค่าดัชนีจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่ยังคงมีช่องว่างห่างจากกลุ่มจังหวัด EEC อย่างชัดเจน และตามหลังภาคตะวันออก การยกระดับในมิตินี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้จังหวัดสามารถพัฒนาและแข่งขันได้ทัดเทียมกับพื้นที่เศรษฐกิจชั้นนำ

5. ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน (รูปที่ 4.20 (ฉ)): ถือเป็นด้านที่มีความท้าทายมากที่สุด เนื่องจากค่าดัชนีของจังหวัดปราจีนบุรีอยู่ในระดับที่ห่างจากกับค่าเฉลี่ยของประเทศ ภาคตะวันออก และค่าของ EEC

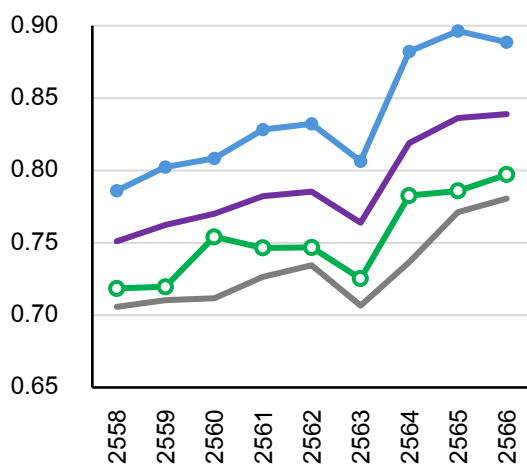
(ก) ดัชนีย่อยด้านสุขภาพ

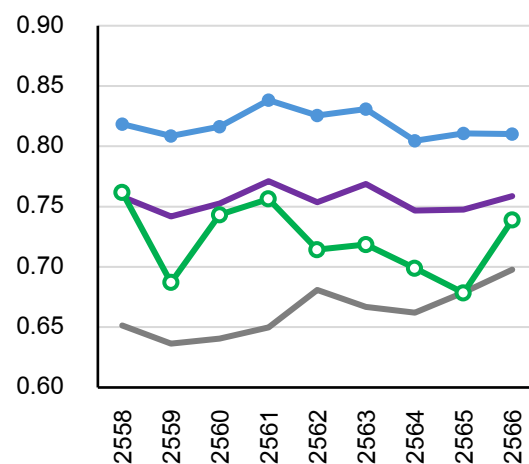
(ข) ดัชนีย่อยด้านการศึกษา

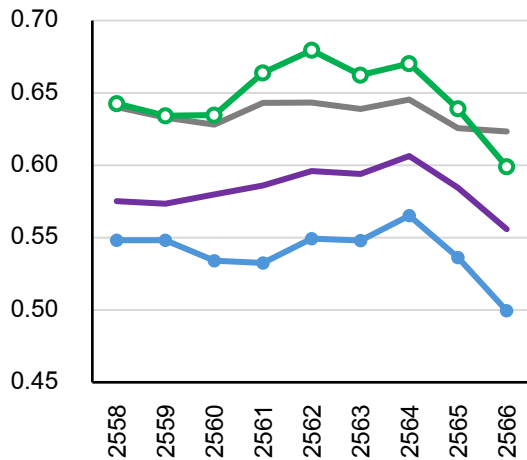
(ค) ดัชนีย่อยด้านชีวิตการงาน

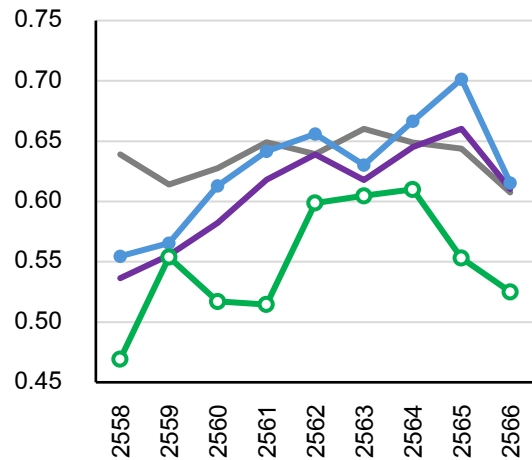
(ง) ดัชนีย่อยด้านเศรษฐกิจ

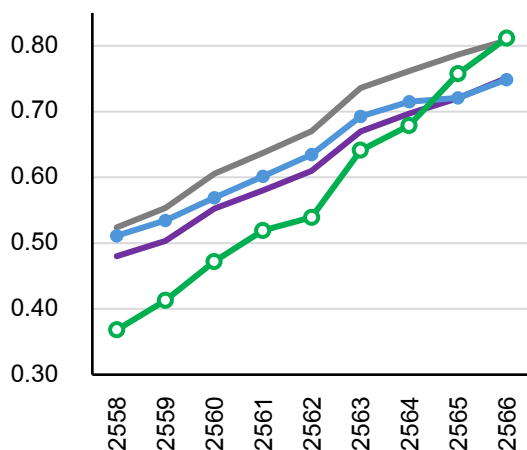
(จ) ดัชนีย่อยด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม

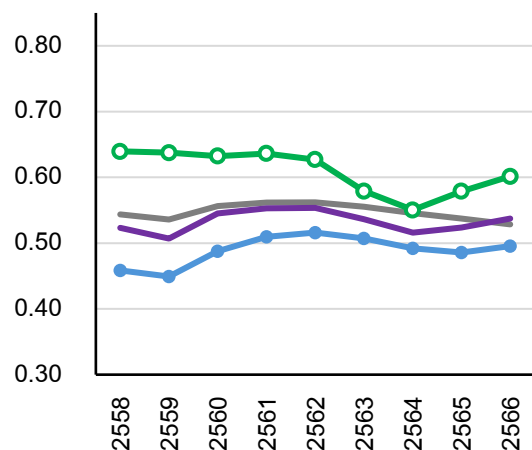
(ฉ) ดัชนีย่อยด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน

(ช) ดัชนีย่อยด้านการคมนาคมและการสื่อสาร

(ซ) ดัชนีย่อยด้านการมีส่วนร่วม

รูปที่ 4.20 แนวโน้มดัชนีย่อย HAI ใน 8 ด้าน เปรียบเทียบทั่วราชอาณาจักร ภาคตะวันออก EEC และปราจีนบุรี พ.ศ. 2558-2566

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2568)

ข้อมูลจากดัชนีย่อย HAI ทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า หากปราจีนบุรีได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อยกระดับในด้านที่เป็นรอง โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะแรงงานผ่านการยกระดับการศึกษา การเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตการทำงาน และการเร่งเครื่องทางเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างจุดแข็งเดิมที่มีอยู่เดิมให้โดดเด่นยิ่งขึ้น ทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม การคมนาคม และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จังหวัดปราจีนบุรีจะสามารถใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบเหล่านี้เพื่อสร้างพลังวิคุณ และยกระดับศักยภาพโดยรวมของพื้นที่ให้ก้าวขึ้นมาทัดเทียมกับ EEC ได้อย่างสมดุลและยั่งยืนในอนาคต

4.4.5 สาธารณสุข

จังหวัดปราจีนบุรีมีโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขที่สามารถรองรับการให้บริการทางการแพทย์แก่ประชาชนในพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง โดยมีโรงพยาบาลรัฐที่กระจายอยู่ในทุกอำเภอ รวม 8 แห่ง เพื่อให้บริการด้านการแพทย์พื้นฐาน และโรงพยาบาลเอกชน จำนวน 2 แห่ง ที่ช่วยเสริมการให้บริการทางการแพทย์ในบางพื้นที่ รวมถึงมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 94 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุข 2 แห่ง และคลินิก 180 แห่ง สำหรับบุคลากรทางการแพทย์ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีแพทย์ 265 คน ทันตแพทย์ 66 คน เภสัชกร 93 คน พยาบาล 1,015 คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

โรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดปราจีนบุรีเป็นศูนย์กลางการให้บริการด้านสาธารณสุขหลัก โดยมีโรงพยาบาลขนาดใหญ่ในอำเภอเมืองและอำเภอสำคัญ ขณะที่อำเภอขนาดเล็กมีโรงพยาบาลชุมชนที่เน้นการรักษาโรคทั่วไปและการส่งต่อผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลที่มีศักยภาพสูงกว่า

- โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร (505 เตียง) เป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัดและเป็นศูนย์กลางการแพทย์แผนไทยที่มีชื่อเสียง นอกจากการรักษาพยาบาลทั่วไปแล้ว ยังมีการให้บริการด้านสมุนไพรไทยและการแพทย์แผนไทยแบบบูรณาการ
- โรงพยาบาลกบินทร์บุรี (200 เตียง) ให้บริการประชาชนในอำเภอกบินทร์บุรี ซึ่งเป็นอำเภอที่มีประชากรหนาแน่นและมีภาคอุตสาหกรรม
- โรงพยาบาลนาดี (60 เตียง) เป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็กที่ให้บริการด้านการแพทย์พื้นฐานและกรณีฉุกเฉินเบื้องต้น
- โรงพยาบาลบ้านสร้าง (30 เตียง) ให้บริการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในอำเภอบ้านสร้าง
- โรงพยาบาลประจันตคาม (30 เตียง) เป็นโรงพยาบาลชุมชนที่ให้บริการด้านสาธารณสุขพื้นฐาน
- โรงพยาบาลศรีมหาโพธิ (60 เตียง) ให้บริการประชาชนและแรงงานในอุตสาหกรรมบริเวณนิคมอุตสาหกรรม 304
- โรงพยาบาลศรีมหาโพธิ (30 เตียง) เป็นโรงพยาบาลขนาดเล็กที่ให้บริการด้านเวชศาสตร์ทั่วไป
- โรงพยาบาลค่ายจักรพงษ์ (150 เตียง) เป็นโรงพยาบาลในสังกัดกองทัพบกที่ให้บริการแก่ทหารและประชาชนทั่วไป

โรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดปราจีนบุรีมีจำนวนน้อยและมุ่งเน้นให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่อุตสาหกรรมและประชาชนในพื้นที่เศรษฐกิจ โดยมีโรงพยาบาลเอกชนขนาดกลางที่สามารถรองรับผู้ป่วยได้ในระดับหนึ่ง ได้แก่

- โรงพยาบาลเกษมราษฎร์ ปราจีนบุรี (115 เตียง) เป็นโรงพยาบาลเอกชนที่ให้บริการทางการแพทย์ทั่วไปและการรักษาผู้ป่วยฉุกเฉิน
- โรงพยาบาลจุฬารัตน์ 304 อินเตอร์ (118 เตียง) ตั้งอยู่ในพื้นที่อุตสาหกรรม ให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปและแรงงานในพื้นที่อุตสาหกรรม

นอกจากนี้ ยังมีศูนย์บริการสาธารณสุขและสถานอนามัยที่กระจายอยู่ในชุมชน เพื่อให้บริการด้านการแพทย์พื้นฐานแก่ประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่อยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาลหลัก ศูนย์บริการเหล่านี้ให้บริการตรวจสุขภาพ การฉีดวัคซีน และการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจังหวัดปราจีนบุรีจะมีโรงพยาบาลรัฐและเอกชนที่กระจายอยู่ในพื้นที่ แต่แพทย์หนึ่งคนในจังหวัดปราจีนบุรีต้องดูแลประชากรจำนวนมากกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยปราจีนบุรีมีจำนวนแพทย์ต่อประชากรคิดเป็นสัดส่วน 1:1,877 เทียบกับสัดส่วนค่าเฉลี่ยของประเทศที่ 1:922 ตัวเลขภาระของแพทย์ในปราจีนบุรีนี้ซึ่งยังห่างไกลจากสัดส่วนเป้าหมายที่ 1:650 คน ตามแผนปฏิรูปกำลังคนสาธารณสุข

นอกจากนี้โครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขยังมีข้อจำกัดในแง่ของศักยภาพในการรองรับผู้ป่วยเฉพาะทาง โรงพยาบาลขนาดใหญ่ที่สามารถให้บริการรักษาโรคซับซ้อนมีจำนวนน้อย ทำให้ผู้ป่วยบางส่วนจำเป็นต้องเดินทางไปยังจังหวัดใกล้เคียง เช่น ฉะเชิงเทรา ชลบุรี หรือกรุงเทพมหานคร เพื่อรับการรักษาระดับสูง และด้วยการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและจำนวนประชากรที่อพยพเข้ามาในจังหวัดเพิ่มขึ้น เป็นสัญญาณให้ระบบสาธารณสุขในจังหวัดควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในอนาคต ทั้งการขยายศักยภาพของโรงพยาบาลรัฐ การเพิ่มบริการเฉพาะทางในโรงพยาบาลเอกชน และการพัฒนาศูนย์บริการสุขภาพชุมชนให้สามารถรองรับความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น

4.5 มิติทรัพยากร

4.5.1 ทรัพยากรป่าไม้

ในปี พ.ศ. 2568 ตามตารางที่ 4.22 จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่ป่าไม้จำนวน 883,271 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.68 ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด (2,976,476 ไร่) ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความสำคัญและเป็นข้อได้เปรียบเชิงคุณภาพชีวิต ลักษณะส่วนใหญ่เป็นป่าดิบ ป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ยางนา ไม้ตะเคียน ไม้พะยุง ไม้มะค่าโมง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้พะยอม ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้ตะแบกและไม้ชิงชัน เป็นต้น และยังมีไม้ไผ่ ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัดในการผลิตหัตถกรรมส่งออกทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ เสื้ออก เป็นต้น

- 1) ข้อมูลจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี ในรายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กล่าวว่า พื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดปราจีนบุรีครอบคลุมพื้นที่ดังตารางที่ 4.16 ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี นาดี กบินทร์บุรี ประจันตคาม และศรีมหาโพธิ แยกเป็น
- 2) พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายจำนวน 3 ป่า ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน และอุทยานแห่งชาติปางสีดา มีพื้นที่รวมกันจำนวน 951,982 ไร่
- 3) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 6 ป่า ได้แก่ ป่าแก่งดินสอ ป่าแก่งใหญ่ และป่าเขาสะโตน ป่าห้วยไคร้ ป่าประดู่-วังตะเคียน ป่าแควระบม และป่าสียัด ป่าน้ำตกเขาอีโต้ ป่าหุงโพธิ์ และพื้นที่ป่าคุ้มครอง

จำนวน 1 ป่า คือ ป่าคุ้มครองหนองไผ่ล้อม พื้นที่รวมกันทั้งสิ้น จำนวน 608,080.95 ไร่ (เนื้อที่ตามท้ายกฎกระทรวง)

- 4) ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีจำนวน 4 ป่า ได้แก่ ป่าเขาใหญ่ ป่าทุ่งโพธิ์ ป่าห้วยไคร้ และที่ดินจัดสรรแปลงที่ 1 พื้นที่รวมกันจำนวน 9,070 ไร่

ตารางที่ 4.16 พื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย ในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี

ลักษณะป่า	แยกตามอำเภอ					รวมพื้นที่ (ไร่)
	เมืองปราจีนบุรี	นาดี	กบินทร์บุรี	ประจันตคาม	ศรีมหาโพธิ์	
1. พื้นที่อุทยานแห่งชาติ	24,092	538,981	2,152	386,757	-	951,982
1) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	24,092	307,351	2,152	386,757	-	720,352
2) อุทยานแห่งชาติทับลาน	-	219,875	-	-	-	219,875
3) อุทยานแห่งชาติปางสีดา	-	11,755	-	-	-	11,755
2. ป่าสงวนแห่งชาติ						608,080.95
1) ป่าแก่งดินสอ ป่าแก่งใหญ่ และป่าเขาสะโตน	-	276,875		-	-	276,875
2) ป่าห้วยไคร้	-	-	170,000	-	-	170,000
3) ป่าประดู่-วังตะเคียน	-	-	987	-	-	987
4) ป่าแควระบม และป่าสียัด	-	-	76,458	-	41,074.58	117,532.58
5) ป่าน้ำตกเขาอีโต้	13,593	-	-	-	-	13,593
6) ป่าทุ่งโพธิ์	-	19,350		-	-	19,350
7) ป่าคุ้มครองหนองไผ่ล้อม	-	-	-		9,743.37	9,743.37
3. ป่าไม้ถาวรตามมติ ครม.	48	3,954	5,068	-	-	9,070
1) ป่าเขาใหญ่	48	-	-	-	-	48
2) ป่าทุ่งโพธิ์	-	3,954	-	-	-	3,954
3) ป่าห้วยไคร้	-	-	3,842	-	-	3,842
4) ป่าจัดสรรแปลงที่ 1	-	-	1,226	-	-	1,226

หมายเหตุ : เนื้อที่ตามท้ายกฎกระทรวง

ที่มา : สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 สาขาปราจีนบุรี

4.5.2 แหล่งน้ำ

1) กลุ่มน้ำของจังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ใน 2 กลุ่มน้ำหลัก คือ กลุ่มน้ำปราจีนบุรี และกลุ่มน้ำบางปะกง โดยมีกลุ่มน้ำปราจีนบุรีเป็นกลุ่มน้ำสำคัญ เนื่องจากมีแม่น้ำปราจีนบุรีเป็นลำน้ำสายหลัก ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของแม่น้ำพระปรงและแม่น้ำหนุมานที่บ้านตลาดใหม่ อำเภอกบินทร์บุรี แล้วไหลผ่านอำเภอกบินทร์บุรี ศรีมหาโพธิ ประจันตคาม เมืองปราจีนบุรี และบ้านสร้าง ก่อนออกนอกพื้นที่จังหวัด

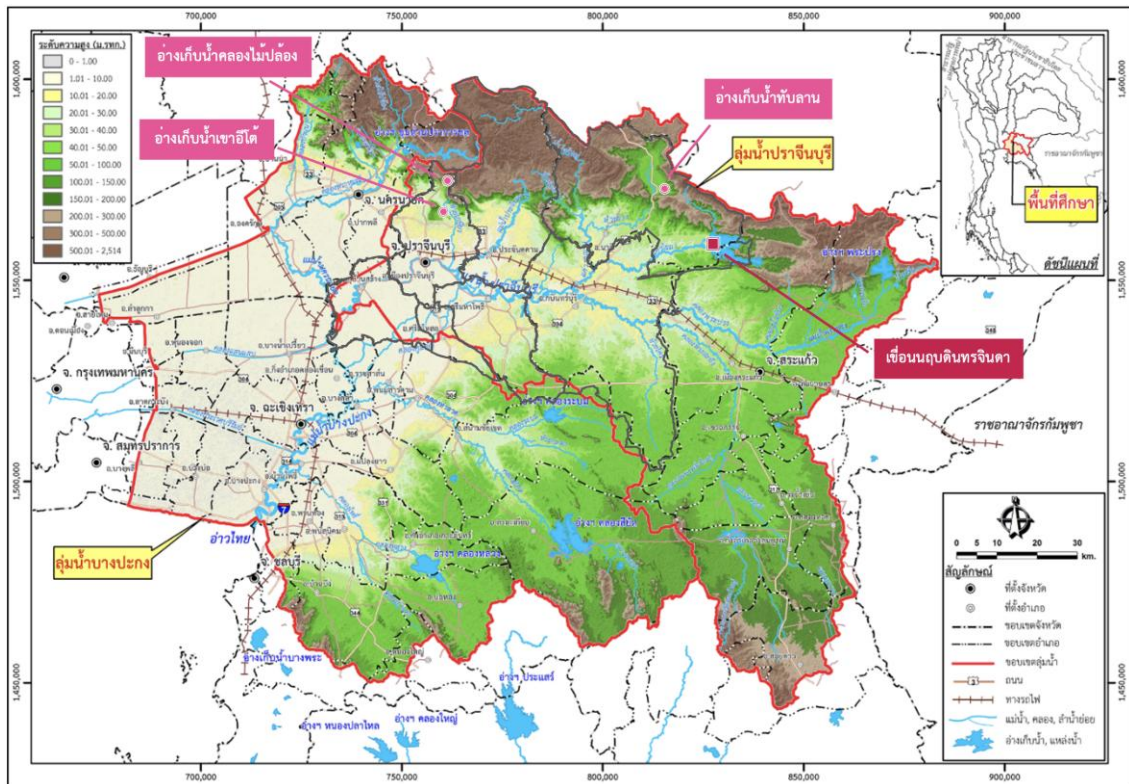
จังหวัดปราจีนบุรีประกอบด้วยแม่น้ำและสาขาน้ำย่อยหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำปราจีนบุรี คลองประจันตคาม แควหนุมาน คลองพระปรง โดยมีแม่น้ำปราจีนบุรีเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัด

1) แม่น้ำปราจีนบุรีมีความยาวอยู่ที่ 105 กิโลเมตร เกิดจากการไหลมาบรรจบกันของ 2 ต้นน้ำหลัก ได้แก่ แควหนุมาน (ต้นน้ำอยู่ที่เขาตองเหนือของปราจีนบุรี) และ คลองพระปรง (ต้นน้ำจาก จ. สระแก้ว) ซึ่งไหลมาบรรจบกันที่อำเภอกบินทร์บุรี ก่อนจะไหลผ่านอำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอบ้านสร้าง และไปบรรจบกับแม่น้ำนครนายกเกิดเป็นแม่น้ำบางปะกง ทำให้แม่น้ำปราจีนบุรีครอบคลุมอำเภอกบินทร์บุรี ศรีมหาโพธิ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอบ้านสร้าง โดยมีปริมาณน้ำท่าในช่วงฤดูฝนเฉลี่ย 3,898.58 ล้านลบ.ม. และในฤดูแล้งเฉลี่ย 389.29 ล้านลบ.ม.

2) แม่น้ำประจันตคามหรือคลองประจันตคาม เป็นแม่น้ำครอบคลุมพื้นที่อำเภoprจันตคาม ก่อนจะไหลรวมเข้าสู่แม่น้ำปราจีนบุรีบริเวณตอนเหนือของอำเภอเมืองปราจีนบุรี

3) แม่น้ำหนุมานหรือแควหนุมาน มีความยาวประมาณ 27 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอนาดีเป็นหลัก เกิดจากห้วยไสน้อยและห้วยไสใหญ่ซึ่งเป็นน้ำจากอ่างเก็บน้ำไสน้อย-ไสใหญ่บริเวณเทือกเขาตองพญาเย็น-เขาใหญ่ ก่อนจะไปรวมกับคลองโสมงและห้วยยางแหล่งน้ำอ่างเก็บน้ำนฤบดินทรจินดา และบรรจบรวมกันเป็นแควหนุมาน ก่อนจะไปรวมกับคลองพระปรงเกิดเป็นแม่น้ำปราจีนบุรีที่อำเภอกบินทร์บุรีเกิดเป็นแม่น้ำปราจีนบุรีสายหลักของจังหวัด มีปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยปีละ 1,263.98 ล้านลบ.ม. ตามการวัดปริมาณที่สถานี Kgt.43A

4) คลองพระปรง เป็นสาขาน้ำจากจังหวัดสระแก้วเข้าสู่จังหวัดปราจีนบุรี ก่อนจะไปรวมกับแควหนุมานที่อำเภอกบินทร์บุรีเกิดเป็นแม่น้ำปราจีนบุรีสายหลักของจังหวัด มีปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยปีละ 1,557.61 ล้านลบ.ม. ตามการวัดปริมาณที่สถานี Kgt.13A

รูปที่ 4.21 แผนที่ลุ่มแม่น้ำ และอ่างเก็บน้ำในจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: งานสำรวจ ออกแบบบรรเทาอุทกภัยและภัยแล้งในแม่น้ำปราจีนบุรีและแม่น้ำสาขาจังหวัดปราจีนบุรี และกรมชลประทาน (สืบค้นเมื่อ พฤศจิกายน 2568)

2) แหล่งเก็บน้ำในจังหวัด

แหล่งกักเก็บน้ำในจังหวัดปราจีนบุรีที่เป็นอ่างเก็บน้ำในปัจจุบันมี 4 แห่ง แบ่งเป็น ขนาดใหญ่ 1 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำนฤพดินทรจินดา และขนาดกลาง 3 แห่ง ได้แก่อ่างเก็บน้ำเขาอีโต้ อ่างเก็บน้ำคลองไม้ปล้อง และอ่างเก็บน้ำทับลาน ตั้งอยู่ตามแผนที่ดังรูปที่ 4.21 ตามข้อมูลในตารางที่ 4.17 พบว่าโดยรวมแล้วมีความจุ 311.87 ล้าน ลบ.ม. และเพื่อรองรับการขยายตัวของการใช้้ในอนาคต อ่างเก็บน้ำทับลานมีแผนการก่อสร้างเพื่อเพิ่มความจุเพิ่มอีก 2.41 ล้าน ลบ.ม. และยังมีแผนการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำอีก 6 แห่ง ทำให้ปริมาณน้ำกักเก็บในอนาคตจะเพิ่มขึ้นเป็น 889.81 ล้าน ลบ.ม.

ตารางที่ 4.17 ความจุอ่างเก็บน้ำในจังหวัดปราจีนบุรี

อ่างเก็บน้ำ	สถานะ	ความจุอ่างเก็บน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)
อ่างเก็บน้ำเขาอีโต้	สร้างแล้วเสร็จ	3.25
อ่างเก็บน้ำคลองไม้ปล้อง	สร้างแล้วเสร็จ	11.34
อ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดา	สร้างแล้วเสร็จ	295
อ่างเก็บน้ำทับลาน	สร้างแล้วเสร็จ	2.28
	มีแผนก่อสร้างเพิ่มความจุอ่าง	2.41
อ่างเก็บน้ำไสน้อยใสใหญ่	มีแผนก่อสร้าง	334
อ่างเก็บน้ำคลองหนองแก้ว	มีแผนก่อสร้าง	133
อ่างเก็บน้ำคลองวังมิด	มีแผนก่อสร้าง	30
อ่างเก็บน้ำลำพระยาธาร	มีแผนก่อสร้าง	60
อ่างเก็บน้ำคลองยางหมู่	มีแผนก่อสร้าง	2.59
อ่างเก็บน้ำห้วยชัน	มีแผนก่อสร้าง	15.94
	รวม	889.81

ที่มา: สำนักงานชลประทานที่ 9 กรมชลประทาน

3) สภาพปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง

พื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรีประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยทางธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ ในด้านธรรมชาติปัญหาดังกล่าวเกิดจากสภาพภูมิอากาศที่ทำให้ปริมาณฝนในช่วงลดลงหรือตกไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่เกษตรกรรมได้ทำลายระบบนิเวศที่เป็นกลไกสำคัญในการกักเก็บน้ำตามธรรมชาติ การสูญเสียพื้นที่ป่าทำให้ในฤดูฝนเกิดน้ำไหลหลากอย่างรวดเร็วและรุนแรง ขณะที่ในฤดูแล้งกลับไม่มีน้ำเพียงพอไหลลงสู่ลำน้ำปรากฏการณ์ดังกล่าวยังทำให้เกิดการชะล้างหน้าดินและตะกอนพืชตกค้างสะสมลงในลำน้ำจนก่อให้เกิดการตื้นเขินของแหล่งน้ำ และลดทอนประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำ

ตามข้อมูลการสำรวจพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งของจังหวัดปราจีนบุรี โดยกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2556 พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดกว่าร้อยละ 90 จัดอยู่ในเขตที่มีปัญหาภัยแล้ง โดยเฉพาะพื้นที่ที่ถูกจัดอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 30 กระจายตัวอยู่ในหลายอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอประจันตคาม อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอกบินทร์บุรี และอำเภอศรีมโหสถ แสดงให้เห็นว่าปัญหาภัยแล้งในจังหวัดปราจีนบุรีมีความรุนแรงและครอบคลุมพื้นที่กว้าง จำเป็นต้องได้รับการวางแผนจัดการอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

4) สภาพปัญหาด้านน้ำท่วม

พื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรีมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ในลักษณะแรกอุทกภัยเกิดจากฝนตกหนักติดต่อกัน ทำให้น้ำป่าไหลหลากจากพื้นที่ต้นน้ำลงมาเกินกว่าที่ลำน้ำสายหลักจะระบายได้ทัน ประกอบกับการมีสิ่งกีดขวางทางน้ำ เช่น ถนนหรือสิ่งก่อสร้าง รวมถึงอาคารระบายน้ำที่ไม่เพียงพอ ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมในหลายพื้นที่ เช่น อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ส่วนอุทกภัยในลักษณะที่สองมักเกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ราบลุ่ม โดยมีสาเหตุจากแม่น้ำสายหลักที่ต้นน้ำฝนไม่สามารถระบายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงปรากฏการณ์น้ำเอ่อล้นจากแม่น้ำที่หนุนขึ้นมา ทำให้เกิดน้ำท่วมซ้ำซากในหลายพื้นที่ เช่น อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอสรีมหาโพธิ อำเภอสรีมโหสถ และอำเภอเมืองปราจีนบุรี

จากข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมซ้ำซากของจังหวัดปราจีนบุรี โดยสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิศาสตร์สารสนเทศ (GISDA) พ.ศ. 2556 พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดมีพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมซ้ำซากน้อย และเสี่ยงปานกลาง และมีพื้นที่เสี่ยงสูงประมาณร้อยละ 30 โดยความเสี่ยงและความรุนแรงจะอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำบางปะกง

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งในจังหวัดปราจีนบุรีมีการใช้ทั้งมาตรการที่ไม่ใช้สิ่งก่อสร้างและมาตรการที่ใช้สิ่งก่อสร้างร่วมกัน ตัวอย่างเช่น การปรับปรุงคลองธรรมชาติและทางระบายน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ การก่อสร้างคลองผันน้ำเพื่อเบี่ยงน้ำออกจากพื้นที่ชุมชนและพื้นที่เศรษฐกิจ ตลอดจนการจัดการน้ำในช่วงวิกฤติอย่างเหมาะสม ในส่วนของกรมชลประทานได้มีการจัดทำโครงการสำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำ ได้แก่ โครงการบรรเทาอุทกภัยและภัยแล้งในแม่น้ำปราจีนบุรีและแม่น้ำสาขา จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากและเสริมสร้างความมั่นคงด้านน้ำของจังหวัดในระยะยาว

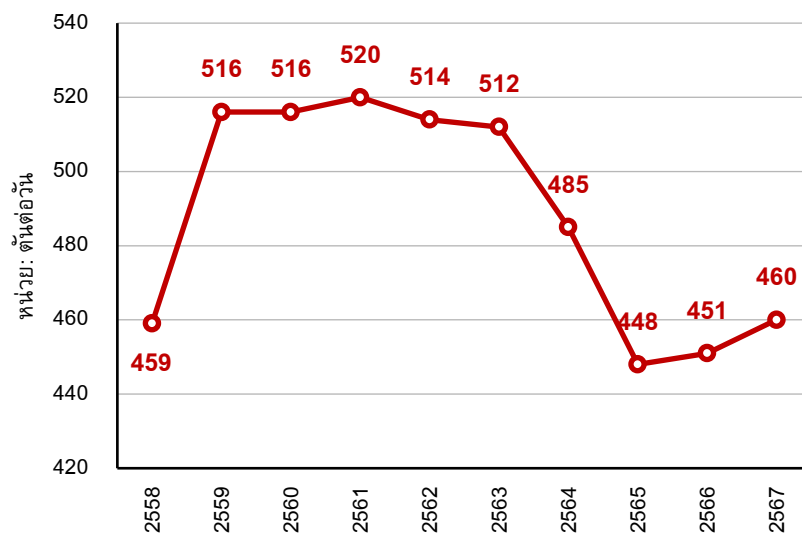
4.6 มิติการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

4.6.1 ขยะและกากขยะอุตสาหกรรม

ปริมาณขยะมูลฝอย

ตามรูปที่ 4.22 ตั้งแต่ปี 2558–2567 ปริมาณขยะมูลฝอยของจังหวัดปราจีนบุรีมีความผันผวนในช่วงเวลาต่างๆ โดยสามารถแบ่งแนวโน้มได้เป็น 3 ช่วงหลัก คือเพิ่มขึ้นในช่วงแรก ลดลงในเวลาต่อมา จากนั้นเริ่มฟื้นตัวเล็กน้อยในปัจจุบัน

ในช่วงแรกขยะมูลฝอยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จาก 459 ตันต่อวัน ในปี 2558 ไปสู่จุดสูงสุดที่ 520 ตันต่อวัน ในปี 2561 แล้วต่อมาปริมาณขยะมูลฝอยลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงจุดต่ำสุดที่ 448 ตันต่อวัน ในปี 2565 จากนั้นแนวโน้มเริ่มค่อยๆ ขยับตัวสูงขึ้นอีกครั้งมาอยู่ที่ประมาณ 460 ตันต่อวัน ในปี 2567 ทั้งนี้ขยะมูลฝอยในปี 2567 มีปริมาณน้อยกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มจังหวัดในพื้นที่ EEC (5,513 ตันต่อวัน ในปี 2567 โดยมาจากชลบุรี 3,228 ตันต่อวัน ระยอง 1,602 ตันต่อวัน และฉะเชิงเทรา 683 ตันต่อวัน)

รูปที่ 4.22 ปริมาณขยะมูลฝอยในจังหวัดปราจีนบุรี (ตันต่อวัน) พ.ศ. 2558 - 2567

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ (สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2568)

สำหรับการจัดการขยะมูลฝอยในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งหมดในปี พ.ศ. 2567 ประมาณ 167,589.75 ตันต่อปี หรือ 459.15 ตันต่อวัน ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องด้วยวิธีนำกลับมาใช้ประโยชน์ประมาณ 99,920.649 ตัน หรือ 273.76 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 59.62 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ส่วนที่เหลือ 67,669.175 ตัน หรือ 185.395 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 40.38 มีการกำจัดไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างรวม (ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2567) อยู่ที่ 336,194 ตัน (ตารางที่ 4.18)

นอกจากนี้ จังหวัดปราจีนบุรียังเผชิญกับความท้าทายด้านการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยจำนวนทั้งหมด 21 แห่งที่เปิดดำเนินการใน ปี พ.ศ. 2567 เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ⁵ ทั้งหมด แบ่งเป็นวิธีการเทกอง (Open Dump) 20 แห่ง และกำจัดด้วยการเผาในเตาเผาขนาดเล็กที่ไม่มีระบบบำบัดมลพิษอากาศ จำนวน 1 แห่ง โดยแต่ละแห่งมีตำแหน่งที่ตั้งตามรูปที่ 4.23 และมีรายละเอียดตามตารางที่ 4.19

⁵ การกำจัดขยะมูลฝอยซึ่งดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ได้แก่ การฝังกลบอย่างถูกหลักวิชาการ (Sanitary Landfill/Engineer Landfill) หรือการฝังกลบแบบกึ่งใช้อากาศ (Semi-Aerobic Landfill) การกำจัดโดยการเผาเพื่อผลิตพลังงาน (Waste to Energy: WTE) การกำจัดโดยการเผาที่มีระบบบำบัดมลพิษอากาศ (Incinerator with air polluted control facilities) ระบบหมักปุ๋ยหรือหมักเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ (Composting หรือ Anaerobic Digestion) ระบบผลิตเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel: RDF) จากการคัดแยกหรือการบำบัดแบบเชิงกลชีวภาพ (Mechanical Biological Treatment: MBT) และระบบผสมผสาน (Integrated Waste Treatment) (ระบบกำจัดขยะมูลฝอยตั้งแต่ 2 ระบบในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย และต้องเป็นระบบที่ถูกต้องทุกระบบ)

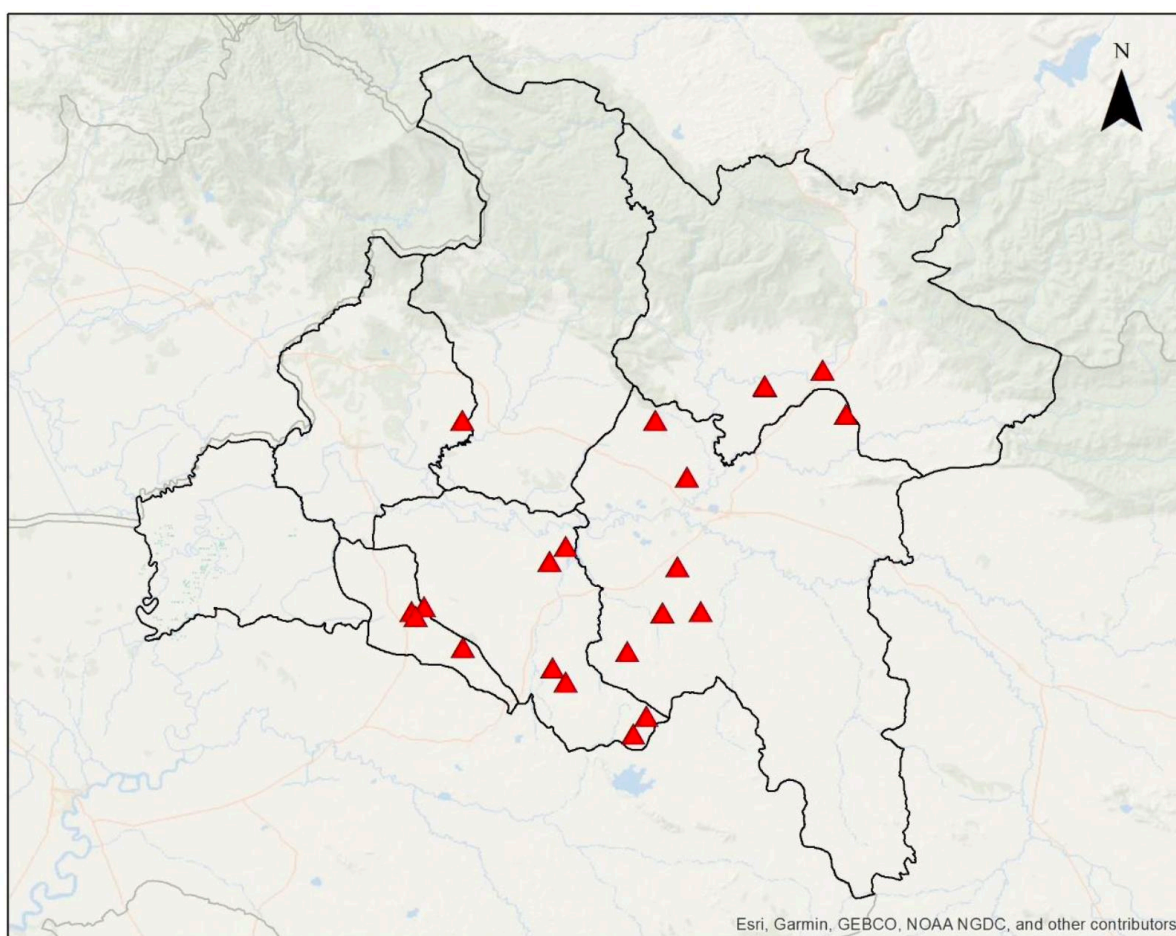
ตารางที่ 4.18 ปริมาณและสถานที่จัดการขยะมูลฝอยในจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2567

หน่วย: ตันต่อวัน

หน่วย: แห่ง

ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 459.15 ตันต่อวัน		สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ เปิดดำเนินการ 21 แห่ง	
ขยะมูลฝอยที่ นำกลับมาใช้ประโยชน์	ขยะมูลฝอยที่ กำจัดไม่ถูกต้อง	ดำเนินการกำจัด ถูกต้อง	ดำเนินการกำจัด ไม่ถูกต้อง
273.76	185.395	0	21

ที่มา: สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 7 (สระบุรี) (สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2568)

รูปที่ 4.23 แผนที่แสดงสถานะความถูกต้องของระบบกำจัดขยะมูลฝอย

ในจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2567

ที่มา: สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 7 (สระบุรี) (สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2568)

หมายเหตุ: คำอธิบายสัญลักษณ์ ▲ คือ ดำเนินการถูกต้อง

▲ คือ ดำเนินการไม่ถูกต้อง

ตารางที่ 4.19 รายละเอียดสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2567

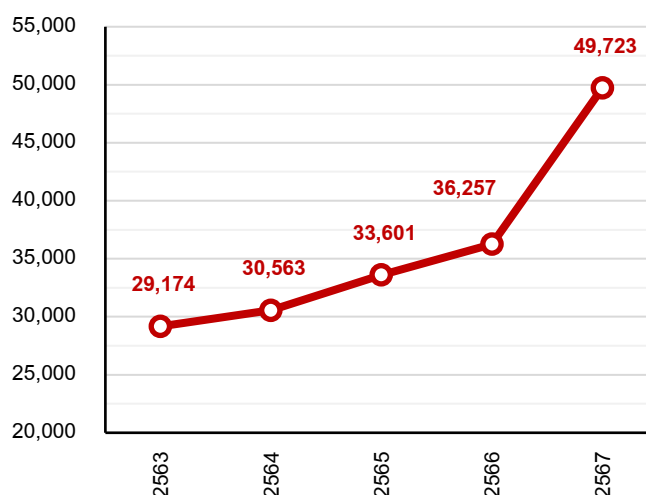
ลำดับ	ผู้ดำเนินการ	ที่ตั้ง	การดำเนินงาน			ขนาดพื้นที่	ปีที่เปิดดำเนินการ	ความถูกต้อง	ระบบการกำจัด
			เปิด	ปิด	หยุด				
1	ทม.ปราจีนบุรี	อ.เมืองปราจีนบุรี	1			191 ไร่ 29 ตารางวา	2559	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
2	ทต.กบินทร์	อ.กบินทร์บุรี	1			29 ไร่ 70 ตารางวา	2528	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
3	ทต.เมืองเก่า	อ.กบินทร์บุรี			1	48 ไร่ 2 งาน 25 ตารางวา	2546		
4	ทต.สระบัว	อ.กบินทร์บุรี	1			8 ไร่	2546	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
5	อบต.กบินทร์ หมู่ 6	อ.กบินทร์บุรี	1			150 ไร่	2540	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
6	อบต.นนทรี	อ.กบินทร์บุรี	1			4 ไร่	2520	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เผาในเตาเผาที่ไม่มีระบบบำบัดอากาศ
7	อบต.เมืองเก่า	อ.กบินทร์บุรี		1		5 ไร่	2550		
8	อบต.วังตะเคียน	อ.กบินทร์บุรี		1	1	19 ไร่	2539		
9	อบต.ลาดตะเคียน	อ.กบินทร์บุรี	1			6 ไร่ 99 ตารางวา	2557	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
10	ทม.หนองกี่	อ.กบินทร์บุรี	1			69 ไร่ 1 งาน 5 ตารางวา	2546	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
11	ทต.นาดี	อ.นาดี	1			11 ไร่	2542	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
12	อบต.ทุ่งโพธิ์	อ.นาดี	1			12 ไร่	2558	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
13	อบต.นาดี	อ.นาดี	1			18 ไร่	2540	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
14	ทต.บ้านสร้าง	อ.บ้านสร้าง			1	12 ไร่	2545		
15	ทต.โพธิ์งาม	อ.ประจันตคาม		1		3 ไร่	2543		
16	อบต.ประจันตคาม	อ.ประจันตคาม		1		12 ไร่	2524		
17	ทต.โคกปึก	อ.ศรีมโหสถ	1			5 ไร่	2540	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง

ลำดับ	ผู้ดำเนินการ	ที่ตั้ง	การดำเนินงาน			ขนาดพื้นที่	ปีที่เปิดดำเนินการ	ความถูกต้อง	ระบบการจัด
			เปิด	ปิด	หยุด				
18	อบต.โคกปึก (บ่อเก่า)	อ.ศรีมโหสถ		1		5 ไร่	2545		
19	ทต.กรอกสมบูรณ์	อ.ศรีมหาโพธิ	1			30 ไร่ 2 งาน 74 ตารางวา	2535	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
20	ทต.ศรีมหาโพธิ	อ.ศรีมหาโพธิ	1			38 ไร่ 1 งาน 11 ตารางวา	2534	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
21	อบต.ศรีมหาโพธิ	อ.ศรีมหาโพธิ	1			33 ไร่	2555	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
22	อบต.ท่าตูม	อ.ศรีมหาโพธิ		1		16 ไร่	2543	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
23	อบต.ดงกระทยาม	อ.ศรีมหาโพธิ	1			4 ไร่	2538		
24	อบต.หนองโพรง	อ.ศรีมหาโพธิ	1			30 ไร่	2560	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
25	อบต.หัวหว้า	อ.ศรีมหาโพธิ	1			14 ไร่	2547	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
26	อบต.กบินทร์ หมู่ 10	อ.กบินทร์บุรี	1			50 ไร่	2540	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
27	อบต.กรอกสมบูรณ์	อ.ศรีมหาโพธิ	1			16 ไร่ 1 งาน 20 ตารางวา	2544	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
28	อบต.สำพันตา	อ.นาดี		1		2 ไร่	2558		
29	อบต.โคกไทย	อ.ศรีมโหสถ	1			25 ไร่	2539	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง
30	อบต.โคกปึก (บ่อใหม่ 64)	อ.ศรีมโหสถ	1			18 ไร่ 3 งาน 72 ตารางวา	2565	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง	เทกอง

ที่มา: กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ

ปริมาณของเสียอันตราย (กากขยะอุตสาหกรรม)

ในปี พ.ศ. 2567 จังหวัดปราจีนบุรีมีปริมาณของเสียอันตรายที่แจ้งรับเข้ามากำจัดในโรงงานที่จดทะเบียนในพื้นที่รวม 49,723 ตัน แม้ปริมาณนี้จะมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.67 ของปริมาณของเสียทั้งหมด แต่กลับมีแนวโน้มที่น่ากังวล จากอัตราการเพิ่มขึ้นของปริมาณของเสียอันตรายที่สูงมากตามรูปที่ 4.24 โดยในปี พ.ศ. 2567 เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าถึง ร้อยละ 37.14 และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2563-2567 สูงถึงร้อยละ 14.94 ต่อปี จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ปราจีนบุรีถูกจัดให้เป็นจังหวัดที่มีปริมาณของเสียอันตรายสูงเป็นอันดับที่ 7 ของประเทศในปี 2567

รูปที่ 4.24 ปริมาณของเสียอันตรายในจังหวัดปราจีนบุรี (ตัน) พ.ศ. 2563–2567

ที่มา: กรมโรงงานอุตสาหกรรม (สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2568)

4.6.2 คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน

จากการประเมินดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (WQI) ในตารางที่ 4.20 พบว่าคุณภาพน้ำของจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งเคยอยู่ในเกณฑ์พอใช้ (สีเหลือง) มาโดยตลอด ได้ปรับตัวลดลงมาอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม (สีชมพู) เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2567 การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสัญญาณเตือนถึงคุณภาพน้ำซึ่งต้องมีการกำกับดูแล

เมื่อแบ่งแยกรายแหล่งน้ำในจังหวัดปราจีน จากข้อมูลในตารางที่ 4.20 จะพบว่า แม้ว่าโดยรวมจะอยู่ในเกณฑ์พอใช้ (WQI 61-68) มาตลอดตั้งแต่ปี 2560–2566 แต่มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่องใน 2565–2567 จนเสื่อมโทรม (WQI 60) ในปี 2567 แม่น้ำบางปะกงมีเสถียรภาพของคุณภาพน้ำค่อนข้างดี โดยส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ (WQI 61-64) เกือบตลอดช่วง 8 ปี มีเพียงในปี 2566 ปีเดียวเท่านั้น ที่ตกลงมาในเกณฑ์เสื่อมโทรม (WQI 59) และฟื้นตัวกลับไปอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ในปี 2567 แม่น้ำนครนายกคุณภาพน้ำมีความผันผวนของคุณภาพน้ำมากที่สุดเมื่อเทียบอีกสองแม่น้ำข้างต้นในจังหวัดปราจีนบุรี โดยอยู่ระหว่างเกณฑ์พอใช้และเสื่อมโทรมในปี 2560 อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม (WQI 59) จากนั้น คุณภาพน้ำดีขึ้นมาอยู่ในเกณฑ์พอใช้มาตลอด (WQI 60-66) ก่อนกลับไปอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมอีกครั้ง ในปี 2567 (WQI 59)

แม่น้ำทุกสายในจังหวัดปราจีนบุรีมีเสถียรภาพของคุณภาพน้ำซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ แต่มีความเสี่ยงด้านคุณภาพน้ำในช่วง 1–2 ปีล่าสุด ที่ลดลงสู่เกณฑ์เสื่อมโทรม จึงควรเพิ่มความระมัดระวังเพื่อรักษาให้คงคุณภาพที่ดี

ตารางที่ 4.20 ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index: WQI) ในจังหวัดปราจีนบุรี
รายแม่น้ำ พ.ศ. 2560–2567

จังหวัด และแม่น้ำ	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
ปราจีนบุรี	65	65	66	65	65	68	66	60
แม่น้ำปราจีนบุรี	61	63	64	63	64	68	65	60
แม่น้ำบางปะกง	64	61	63	63	63	63	59	61
แม่น้ำนครนายก	59	65	60	66	63	64	65	59

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กองจัดการคุณภาพน้ำ (สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2568)

หมายเหตุ: ดัชนี WQI เป็นคะแนนที่ใช้ประเมินคุณภาพน้ำโดยรวม ยิ่งมีคะแนนสูง หมายถึงคุณภาพน้ำยิ่งดี และมีเกณฑ์การแบ่งระดับคุณภาพน้ำตามคะแนนมีดังนี้

- 91 – 100 คะแนน: คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ ดีมาก
- 71 – 90 คะแนน: คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ ดี (สีเขียว)
- 61 – 70 คะแนน: คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ พอใช้ (สีเหลือง)
- 31 – 60 คะแนน: คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ เสื่อมโทรม (สีชมพู)
- 0 – 30 คะแนน: คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ เสื่อมโทรมมาก

4.6.3 การจัดการน้ำเสีย

ปัญหาน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่อุตสาหกรรมจะต้องมีระบบบริหารจัดการน้ำเสียของตนเอง ในส่วนพื้นที่ของสวนอุตสาหกรรม 304 มีโรงบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพความจุ 175,800 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน เป็นระบบบำบัดน้ำเสียโดยที่ไม่ปล่อยออกสู่ภายนอก น้ำที่ผ่านกระบวนการบำบัดจะถูกนำกลับมาใช้ใหม่ โดยจะถูกใช้ไปในพื้นที่สีเขียว เพื่อป้องกันไม่ให้สิ่งแวดล้อมรอบด้านเกิดการปนเปื้อน ส่วนเขตประกอบการอุตสาหกรรมกบินทร์บุรีมีบ่อบำบัดน้ำเสียส่วนกลางสามารถบำบัดน้ำเสียได้สูงสุดวันละ 16,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

สำหรับการจัดการน้ำเสียชุมชน ในปัจจุบันจังหวัดปราจีนบุรียังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนที่เปิดดำเนินการ อย่างไรก็ตามมีโครงการ 1 แห่งที่กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้างระบบ ซึ่งถูกกล่าวถึงในรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม⁶ ปี 2566 ภายใต้วงเล็บขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตูม อำเภอศรีมหาโพธิ แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตูมจะได้ดำเนินการเตรียมพื้นที่ก่อสร้างไว้แล้ว แต่โครงการยังคง

⁶ จัดทำโดย สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 7 (สระบุรี) ซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลพบุรี สระบุรี นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว

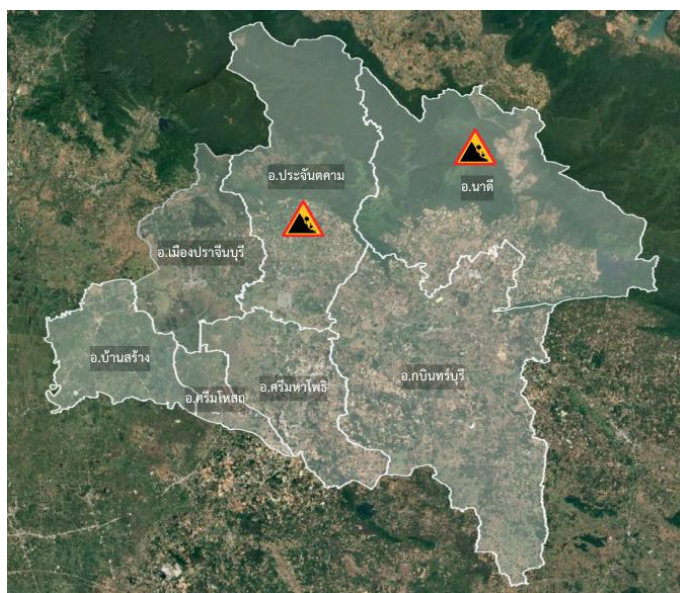
มีประเด็นด้านการส่งมอบพื้นที่ให้องค์การจัดการน้ำเสีย (อจน.) เนื่องจากอยู่ระหว่างขออนุญาตใช้พื้นที่⁷ (กรกฎาคม 2568) ทำให้ในรายงานสถานการณ์ฉบับล่าสุดปี 2567 ยังไม่ปรากฏผลการดำเนินงานของระบบบำบัดน้ำเสียแห่งนี้ และของจังหวัดปราจีนบุรี

4.6.4 ปัญหาภัยธรรมชาติ (อุทกภัยและภัยแล้ง)

อุทกภัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะหลัก ได้แก่

- อุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนและลำน้ำสาขา ซึ่งเกิดจากฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลาก ทำให้แม่น้ำสายหลักระบายน้ำได้ไม่ทัน และได้รับผลกระทบเพิ่มเติมจากสิ่งกีดขวางทางน้ำ เช่น ถนนและอาคารระบายน้ำที่ไม่เพียงพอ โดยพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมบ่อย ได้แก่ อำเภอประจันตคาม
- อุทกภัยบริเวณลุ่มน้ำและแม่น้ำปราจีนบุรี ซึ่งเกิดจากแม่น้ำที่ตื้นเขินและระบบการระบายน้ำที่ไม่เพียงพอ ประกอบกับน้ำทะเลหนุนจากแม่น้ำบางปะกง ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังเป็นประจำในพื้นที่อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอบ้านสร้าง อำเภอสรีมโหสถ อำเภอสรีมโหฬาร และอำเภอเมืองปราจีนบุรี

ดินถล่ม อุทกภัยรูปแบบหนึ่งที่พบได้บ่อยคือภาวะดินถล่ม ซึ่งสัมพันธ์กับภาวะน้ำท่วมขังและน้ำป่าไหลหลาก โดยมักเกิดในพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง เช่น ในอำเภอนาดีและอำเภอประจันตคาม ภาวะดินถล่มเป็นภัยธรรมชาติที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากทั้งต่อชีวิตของประชาชนและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ของมนุษย์ไม่บ้านเรือน อาคาร ถนน และเส้นทางสัญจร

รูปที่ 4.25 พื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มในจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: โดยทีปรักษา

⁷ ข้อมูลจาก “ข่าวกิจกรรม สคพ.7 (สระบุรี)” เข้าถึงจาก <https://epo07.pcd.go.th/th/news/detail/183757> สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2568

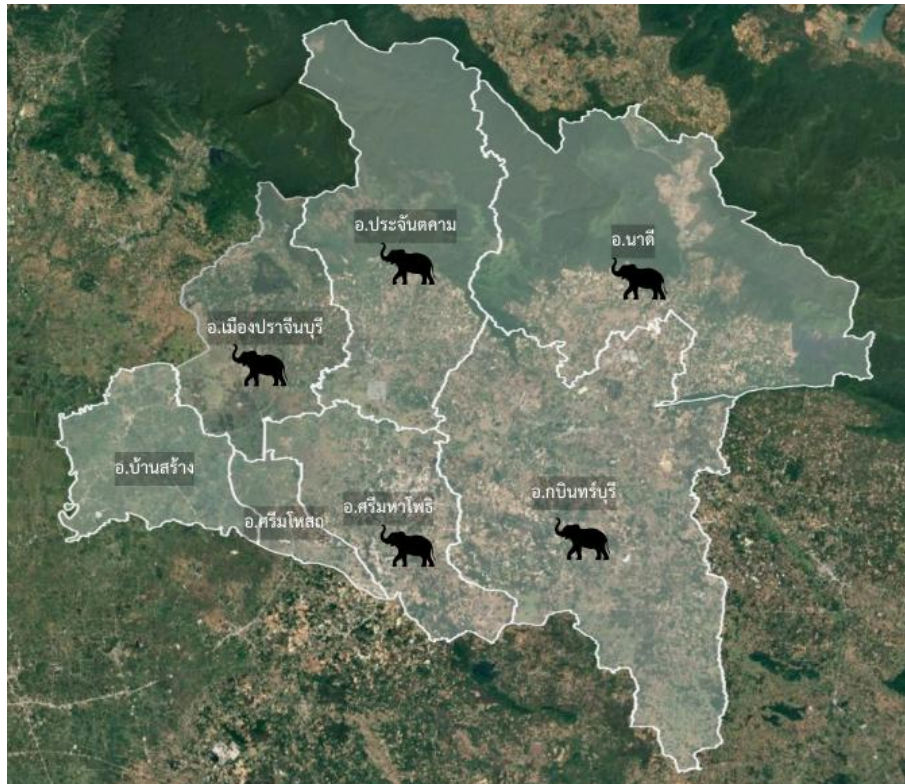
ภัยแล้ง พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดปราจีนบุรีต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง จากข้อมูลของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด พบว่าประมาณร้อยละ 90 ของพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้งในระดับต่ำและปานกลาง (ความเสี่ยงระดับปานกลางครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 30) โดยแต่ละพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งในระดับที่ต่างกัน ตั้งแต่พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่ำ เช่น บางส่วนของอำเภอประจันตคาม พื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง เช่น บางส่วนของอำเภอกบินทร์บุรี เรื่อยไปจนถึงพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งซ้ำซากอย่างอำเภอนาดี อำเภอบ้านสร้าง อำเภอสรีมหาโพธิ อำเภอสรีมโหสถ และอำเภอเมืองปราจีนบุรี ปัญหาหลักของภัยแล้งในจังหวัดปราจีนบุรีเกิดจากปริมาณน้ำสำรองไม่เพียงพอ แหล่งน้ำธรรมชาติบางแห่งแห้งขอด และระบบชลประทานที่ยังไม่สามารถกระจายน้ำได้ทั่วถึง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการอุปโภคและบริโภคของประชากร รวมถึงต่ออุตสาหกรรมที่อาศัยน้ำเป็นทรัพยากรหลักในการผลิต

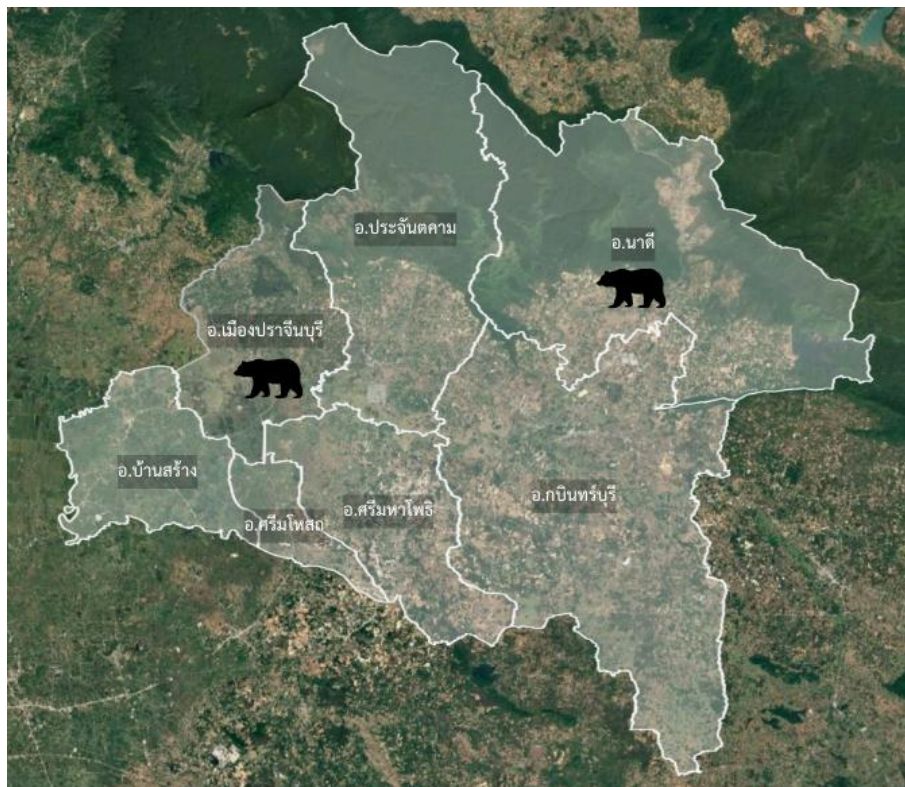
รูปที่ 4.26 พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: โดยทีปรักษา

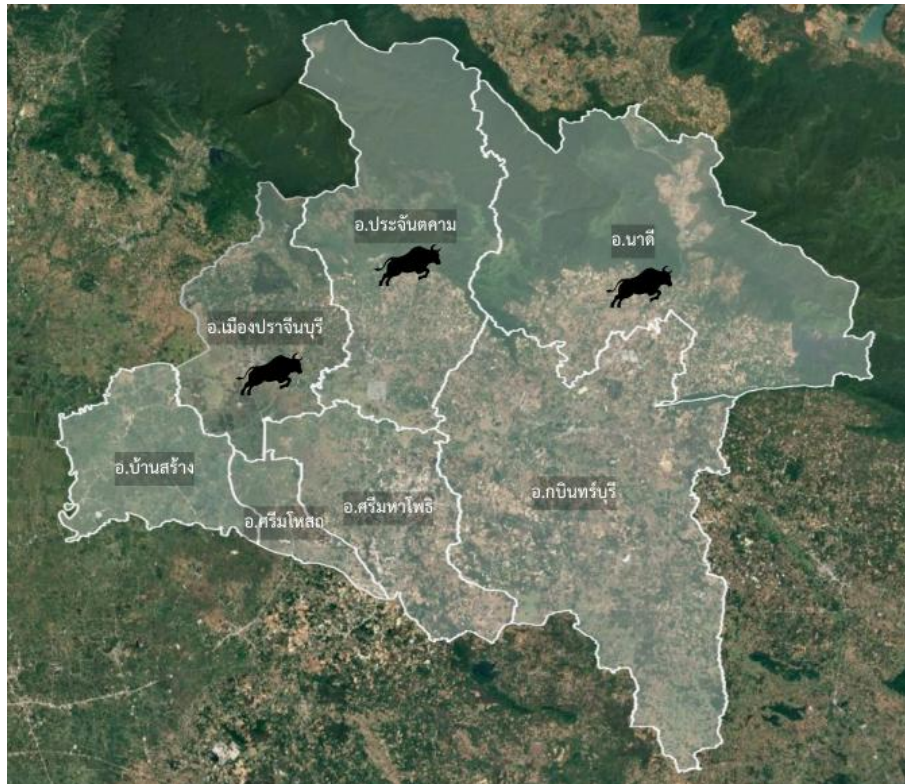
ภัยจากสัตว์ป่า สัตว์ป่าชนิดหลักที่พบได้ในจังหวัดปราจีนบุรีนั้นได้แก่ ช้างป่า กระตัง หมู และลิง โดยพื้นที่เสี่ยงภัยจากสัตว์ป่ามีดังนี้ ช้างป่า ในพื้นที่อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอประจันตคาม อำเภอนาดี อำเภอสรีมหาโพธิ และอำเภอกบินทร์บุรี หมู ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี และอำเภอนาดี กระตัง ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอประจันตคาม และอำเภอนาดี และลิง ในอำเภอกบินทร์บุรี อำเภอประจันตคาม อำเภอเมืองปราจีนบุรี และอำเภอสรีมโหสถ การที่ปราจีนบุรีมีสัตว์ป่าหลายชนิดอาศัยอยู่นั้นสะท้อนถึงความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ แต่ในขณะเดียวกันพฤติกรรมของสัตว์ป่าเหล่านี้ก็อาจเป็นภัยต่อการดำเนินชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ได้และก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อร่างกาย ทรัพย์สิน หรือพื้นที่ทำกินของประชาชน

รูปที่ 4.27 พื้นที่เสี่ยงภัยจากช้างป่าในจังหวัดปราจีนบุรี
ที่มา: โดยทีปรักษา

รูปที่ 4.28 พื้นที่เสี่ยงภัยจากหมีในจังหวัดปราจีนบุรี
ที่มา: โดยทีปรักษา

รูปที่ 4.29 พื้นที่เสี่ยงจากกระทิงในจังหวัดปราจีนบุรี
ที่มา: โดยทีปรักษา

รูปที่ 4.30 พื้นที่เสี่ยงจากสิงในจังหวัดปราจีนบุรี
ที่มา: โดยทีปรักษา

4.7 การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดปราจีนบุรี

4.7.1 ภาพรวมของการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จังหวัดปราจีนบุรีมีเนื้อที่ทั้งหมด 2,976,476 ไร่ และผังเมืองของจังหวัดปราจีนบุรี ณ ปัจจุบัน จะแสดงในรูปที่ 4.31 ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ของผังเมืองจะถูกกำหนดให้เป็นที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้มากที่สุด หรือมีจำนวน 1,214,536 ไร่ (ร้อยละ 40.80 ของพื้นที่ทั้งหมด) เรื่องดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยเฉพาะเขตป่ารอยต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารสำคัญของภาคตะวันออก รองลงมาคือ พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมและชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งมีจำนวน 967,075 ไร่ (ร้อยละ 32.49 ของพื้นที่ทั้งหมด) ดังนั้น ปราจีนบุรียังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะจังหวัดเกษตรกรรม โดยมีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง และผลไม้เขตร้อน (ทุเรียน และมังคุด)

นอกจากนี้ ในผังเมืองรวมมีพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนและเกษตรกรรมจำนวน 465,350 ไร่ (ร้อยละ 15.63) ซึ่งเป็นเขตกันชนระหว่างพื้นที่เกษตรกับป่าไม้เพื่อคงความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่พื้นที่ชุมชนในผังเมืองมีจำนวน 150,837 ไร่ (ร้อยละ 5.07) ที่กระจายอยู่ในเขตเมืองและชุมชนรอบนอก โดยเฉพาะบริเวณอำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอกบินทร์บุรี และอำเภอศรีมหาโพธิ์

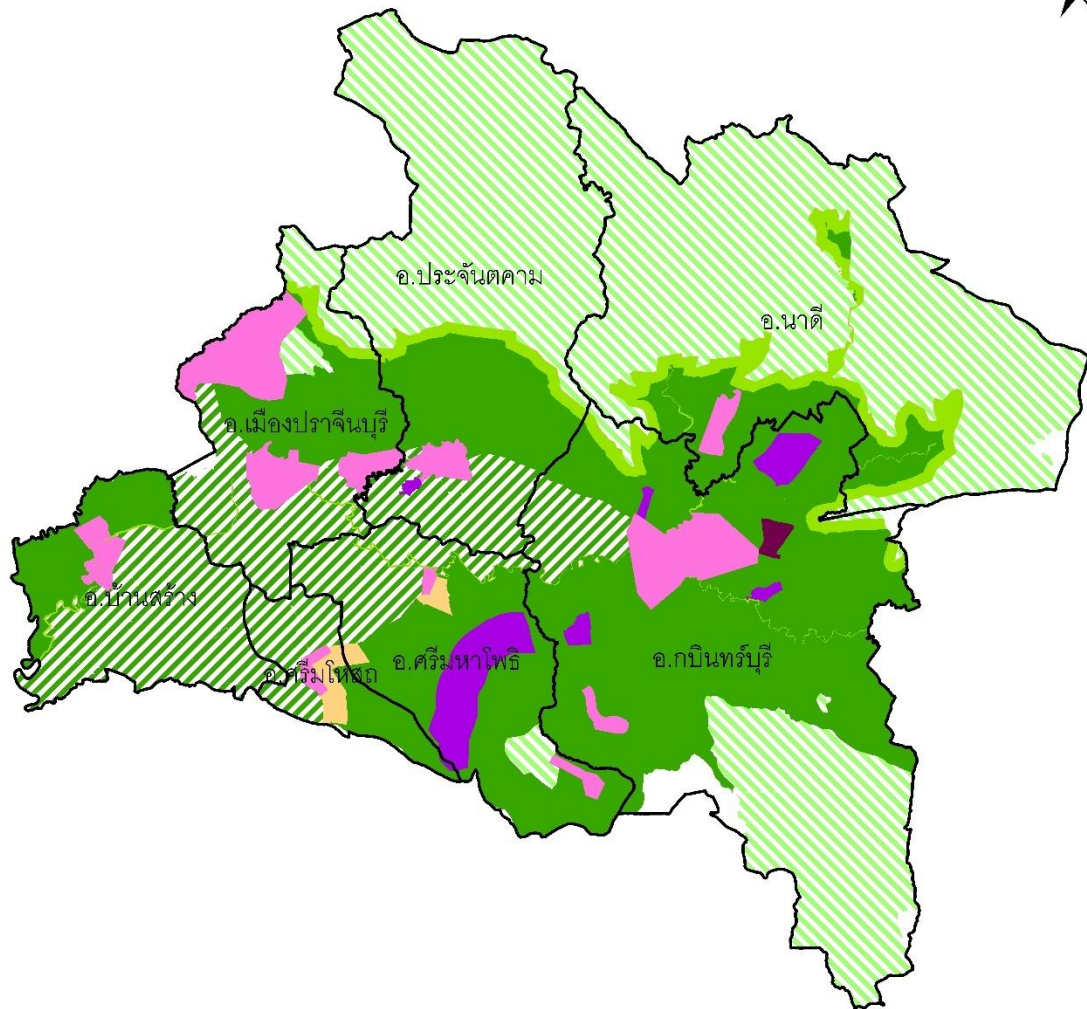
พื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้ามี 60,840 ไร่ (ร้อยละ 2.04 ของพื้นที่ผังเมือง) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรม เช่น นิคมอุตสาหกรรมกบินทร์บุรีและนิคมอุตสาหกรรม 304 ขณะที่พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมมีขนาดเล็ก คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.52 ของพื้นที่ทั้งหมด แต่อยู่ในบริเวณที่มีความสำคัญเชิงมรดกวัฒนธรรมและระบบนิเวศ เช่น พื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่รอบโบราณสถาน

ตารางที่ 4.21 พื้นที่ประเภทการใช้ที่ดินของผังเมืองของจังหวัดปราจีนบุรี

ผังเมืองตามประเภทการใช้ที่ดิน	ไร่	ร้อยละ
ชนบทและเกษตรกรรม	967,075	32.49
ชุมชน	150,837	5.07
ที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	96,047	3.23
พื้นที่อนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย	15,361	0.52
อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม	465,350	15.63
อนุรักษ์ป่าไม้	1,214,536	40.80
อุตสาหกรรมและคลังสินค้า	60,840	2.04
คลังสินค้า	5,011	0.17
ไม่ระบุ	1,419	0.05
รวม	2,976,476	100.00

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

ผังเมืองรวมในจังหวัดปราจีนบุรี

สัญลักษณ์

ขอบเขตอำเภอ	อนุรักษ์ป่าไม้
ชุมชน	ชนบทและเกษตรกรรม
อุตสาหกรรมและคลังสินค้า	อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม
คลังสินค้า	ที่โล่งเพื่อสนับสนุนการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
พื้นที่อนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย	

รูปที่ 4.31 ผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

ดังนั้น ผังเมืองของจังหวัดปราจีนบุรีจึงถูกวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อให้เกิดลักษณะสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา กล่าวคือ พื้นที่กว่าร้อยละ 60 ของพื้นที่ยังคงเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อป่าไม้และเกษตรกรรม และพื้นที่เศรษฐกิจ เช่น ชุมชนและอุตสาหกรรมคิดเป็นเพียงราวร้อยละ 7 ของพื้นที่ทั้งหมดเท่านั้น และผังเมืองของพื้นที่อุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรีจะอยู่ในอำเภอกบินทร์บุรีและอำเภอศรีมหาโพธิเป็นหลัก โดยอำเภอดังกล่าวทั้งสองมีศักยภาพในการเชื่อมต่อไปยังจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรีได้ง่ายผ่านโครงข่ายระบบถนน (เส้น 331) ขณะที่อำเภอประจันตคามมีพื้นที่อุตสาหกรรมในผังเมืองในสัดส่วนไม่มากนัก นอกจากนี้พื้นที่ในผังเมืองอื่น ๆ มีโอกาสพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลายและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอประจันตคาม อำเภอนาดี และอำเภอศรีมหาโพธิ์

ในการวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ที่ดิน จะแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ (1) พื้นที่อุตสาหกรรม (U5) (2) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (U ยกเว้น U5) (3) พื้นที่เกษตรกรรม (A) (4) พื้นที่ป่าไม้ (F) (5) พื้นที่แหล่งน้ำ (W) และ (6) พื้นที่เบ็ดเตล็ด (M) ซึ่งจะใช้ข้อมูลการใช้ที่ดินปี 2561 ปี 2564 และปี 2568 ณ มาตราส่วน 1:25,000 ที่ได้จากการพัฒนาที่ดิน ซึ่งรูปที่ 4.32 - รูปที่ 4.34 แสดงให้เห็นการใช้ประโยชน์ที่ดินจริงของจังหวัดปราจีนบุรีตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินต่าง ๆ และจะเห็นได้ว่าพื้นที่อุตสาหกรรม (U5) และพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (U ยกเว้น U5) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2561-2568 ทั้งนี้การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดปราจีนบุรีจะมีรายละเอียดสำคัญดังนี้

การใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่อุตสาหกรรม

พื้นที่อุตสาหกรรมประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมร้าง นิคมอุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรม และลานตากและรับซื้อสินค้าทางการเกษตร ในปี 2561 มีเนื้อที่ 37,636 ไร่ ปี 2564 มีเนื้อที่ 39,768 ไร่ และปี 2568 มีเนื้อที่ 46,473 ไร่ ตามลำดับ ซึ่งพื้นที่อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในจังหวัดปราจีนบุรี หรือมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจาก 924 แห่งในปี 2564 เป็น 1,018 แห่งในปี 2567

อย่างไรก็ตาม พื้นที่อุตสาหกรรมมีการกระจายอยู่ทุกอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี พื้นที่อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอกบินทร์บุรีและอำเภอศรีมหาโพธิ์ โดยมีรายละเอียดในการวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพื้นที่อุตสาหกรรมดังนี้

ประการแรก แม้ว่าพื้นที่อุตสาหกรรมจะกระจายตัวในทุกอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี แต่ในช่วงปี 2561-2568 พื้นที่อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นจะเกิดขึ้นในอำเภอกบินทร์บุรีและอำเภอศรีมหาโพธิ์ ขณะที่อำเภออื่น ๆ พื้นที่อุตสาหกรรมแทบไม่ได้เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด

ประการที่สอง เมื่อพิจารณาผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรีและการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่อุตสาหกรรมแล้ว พบว่าพื้นที่อุตสาหกรรมจะเกิดขึ้นทั้งในและนอกผังเมืองของพื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้าในแต่ละอำเภอ และในปี 2568 พื้นที่อุตสาหกรรมมีจำนวน 46,473 ไร่ ซึ่งตั้งอยู่เขตผังเมืองของพื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้าสูงสุด (ร้อยละ 40.8 ของพื้นที่อุตสาหกรรมทั้งหมด) รองลงมา คือ เขตแผนผังของพื้นที่ชนบทและ

เกษตรกรรม เขตแผนผังของพื้นที่อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม และเขตแผนผังของพื้นที่ชุมชน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.2 ร้อยละ 8.9 และร้อยละ 8.1 ของของพื้นที่อุตสาหกรรม ตามลำดับ ดังนั้น พื้นที่อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นจริงจึงตั้งอยู่ในนอกเขตผังเมืองของพื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้า

เรื่องดังกล่าวเกิดขึ้นจากแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดปราจีนบุรีให้อนุญาตที่ดินประเภทอุตสาหกรรมทั่วไปที่ไม่เป็นมลพิษต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมและคลังสินค้า โดยเป็นไปตามกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีบัญญัติกฎกระทรวงให้สามารถจัดตั้งโรงงานบางประเภทในพื้นที่ชุมชน พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม และพื้นที่อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรมได้ อาทิ โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับผลิตผลเกษตรกรรม โรงงานฆ่าสัตว์หรือแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ โรงงานน้ำแข็ง โรงงานบรรจุสินค้าในภาชนะ โรงงานซ่อมรองเท้าหรือเครื่องหนัง โรงงานซักกรีก และโรงงานย้อมผ้า เป็นต้น

ประการที่สาม พื้นที่อุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตแผนผังอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม อนุรักษ์ป่าไม้ และที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไม่ได้มีจำนวนมากนักเมื่อเทียบกับพื้นที่แผนผังของพื้นที่เหล่านี้ ดังเช่นในปี 2568 พื้นที่อุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตแผนผังอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรมมีจำนวน 4,151 ไร่หรือคิดเพียงราวร้อยละ 1 ของพื้นที่แผนผังอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม และพื้นที่อุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตแผนผังอนุรักษ์ป่าไม้มีจำนวน 657 ไร่หรือคิดเพียงราวร้อยละ 0.05 ของพื้นที่แผนผังอนุรักษ์ป่าไม้เท่านั้น

อย่างไรก็ดี พื้นที่อุตสาหกรรมในเขตพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเหล่านี้สามารถก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมตามมาได้หากโรงงานอุตสาหกรรมไม่มีมาตรฐานในการจัดการมลพิษและขยะของเสียต่าง ๆ ทั้งนี้ แม้โรงงานอุตสาหกรรมในผังเมืองที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรมเป็นไปตามกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีข้อยกเว้นการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมหลายประเภท รวมไปถึงโรงงานบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน แต่จำเป็นต้องมีการดูแลและตรวจสอบให้โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ดังกล่าวให้เกิดการจัดการที่ดีและไม่เกิดผลเสียต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ประการที่สี่ พื้นที่อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนที่ดินประเภทอื่น ๆ ในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งในปี 2561-2564 พื้นที่อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมาจากพื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 2,062 ไร่ และพื้นที่เบ็ดเตล็ดจำนวน 70 ไร่ ส่วนใหญ่การเปลี่ยนแปลงนี้ตั้งอยู่ในอำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอกบินทร์บุรี ในขณะที่ช่วงปี 2564-2568 พื้นที่อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากพื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 5,269 ไร่ และพื้นที่เบ็ดเตล็ดจำนวน 1,423 ไร่

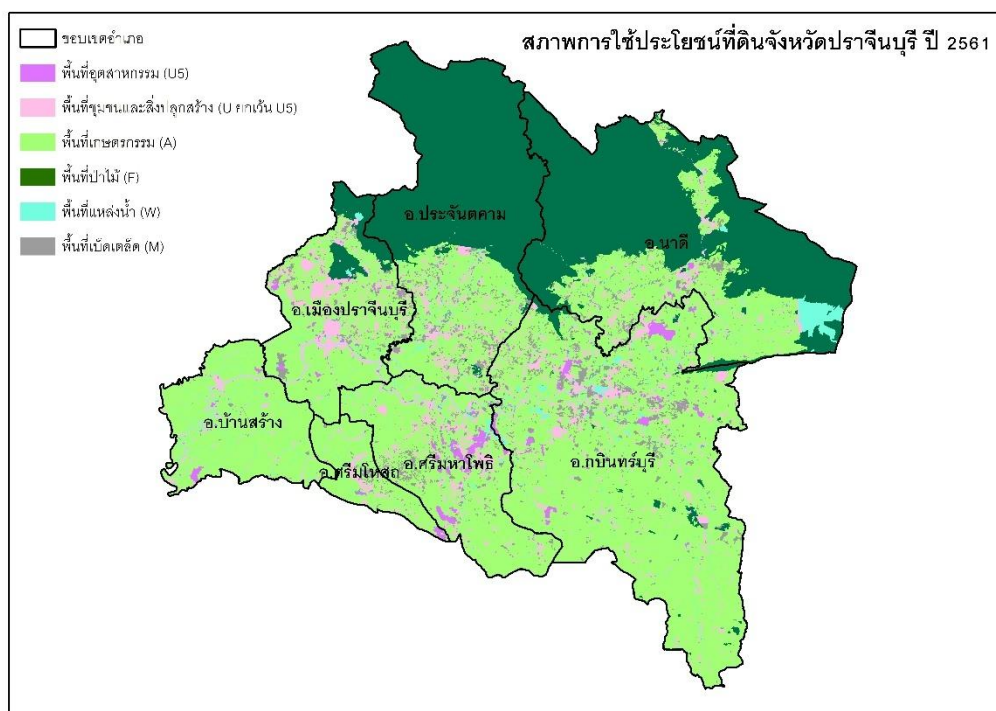
ดังนั้นพื้นที่อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นจะเกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่เบ็ดเตล็ดเป็นหลัก การเปลี่ยนแปลงนี้กระจายตัวในทุกอำเภอ โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอเมืองปราจีนบุรี เรื่องดังกล่าวคงเกิดขึ้นจากความแตกต่างของราคาที่ดินระหว่างในเขตผังเมืองอุตสาหกรรมและคลังสินค้ากับนอกเขตเขตผังเมืองอุตสาหกรรมและคลังสินค้าเป็นสำคัญ ยกตัวอย่าง ในอำเภอกบินทร์บุรี ราคาประเมินที่ดินของกรมธนารักษ์ในปี 2549-2562 พบว่าในพื้นที่เขตอุตสาหกรรม กบินทร์บุรีจะมีราคาที่ดินสูงราว 4000 บาทต่อตารางวา (หรือ 1.6 ล้านบาทต่อไร่) ขณะที่ในพื้นที่เขตทางหลวง

ชนบทในอำเภอกบินทร์บุรีจะมีราคาที่ดินราว 200 – 600 บาทต่อตารางวา (หรือ 80,000 – 240,000 บาทต่อไร่) ซึ่งราคาที่ดินทั้งสองเขตดังกล่าวแตกต่างกันมากกว่า 6 เท่าตัว

ประการที่ห้า ผังเมืองมีเขตพื้นที่เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมและคลังสินค้า) จำนวน 60,840 ไร่ หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 2 ของพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีทั้งหมด (พื้นที่รวมจำนวน 2,976,476 ไร่) อย่างไรก็ตามพื้นที่อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นจริงในแผนผังเขตพื้นที่เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมมีจำนวนเพียง 18,979 ไร่ ในปี 2568 หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 31 ของแผนผังเขตพื้นที่เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งหมด (ตารางที่ 4.22)

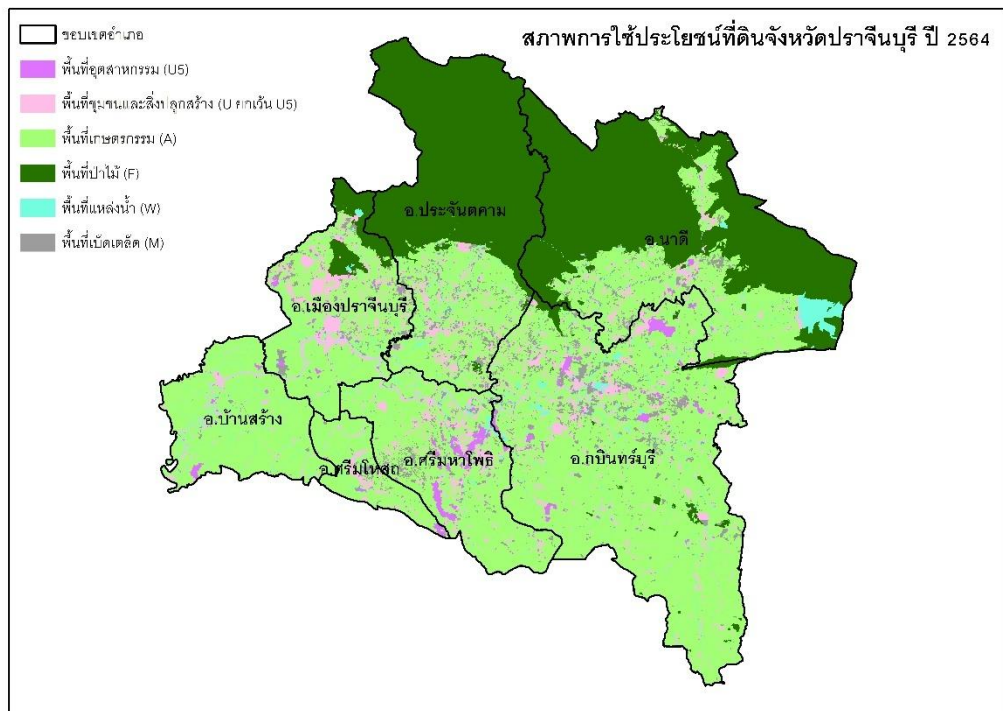
ประการสุดท้าย ปัจจุบัน มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมประมาณ 1,000 โรงงาน และจังหวัดปราจีนบุรียังมีพื้นที่ว่างในแผนผังเขตพื้นที่เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเกือบ 41,861 ไร่ ซึ่งในอำเภอศรีมหาโพธิ์และอำเภอกบินทร์บุรีมีพื้นที่แผนผังเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมจำนวน 39,228 ไร่ และ 19,729 ไร่ ตามลำดับ แต่ในปี 2568 อำเภอทั้งสองใช้ที่ดินเพื่อพื้นที่อุตสาหกรรมไปเพียงจำนวน 10,831 ไร่ และ 7,651 ไร่ ตามลำดับ

ดังนั้น จังหวัดปราจีนบุรีจึงมีศักยภาพในเชิงพื้นที่เพื่อรับโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากต่ออุตสาหกรรมเป้าหมาย S-Curve ได้ ยกตัวอย่าง โรงงานประกอบรถยนต์ Honda ในจังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่อาคารสำนักงานและอาคารโรงงานจำนวน 134 ไร่ พื้นที่ว่างเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวจึงสามารถรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย S-Curve ที่เป็นขนาดใหญ่ได้ราว 200 โรงงาน และปัจจุบัน อุตสาหกรรมเป้าหมาย S-Curve ไม่ได้ต้องการใช้พื้นที่จำนวนมาก พื้นที่ว่างเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวจึงสามารถรองรับจำนวนโรงงานได้มากขึ้น

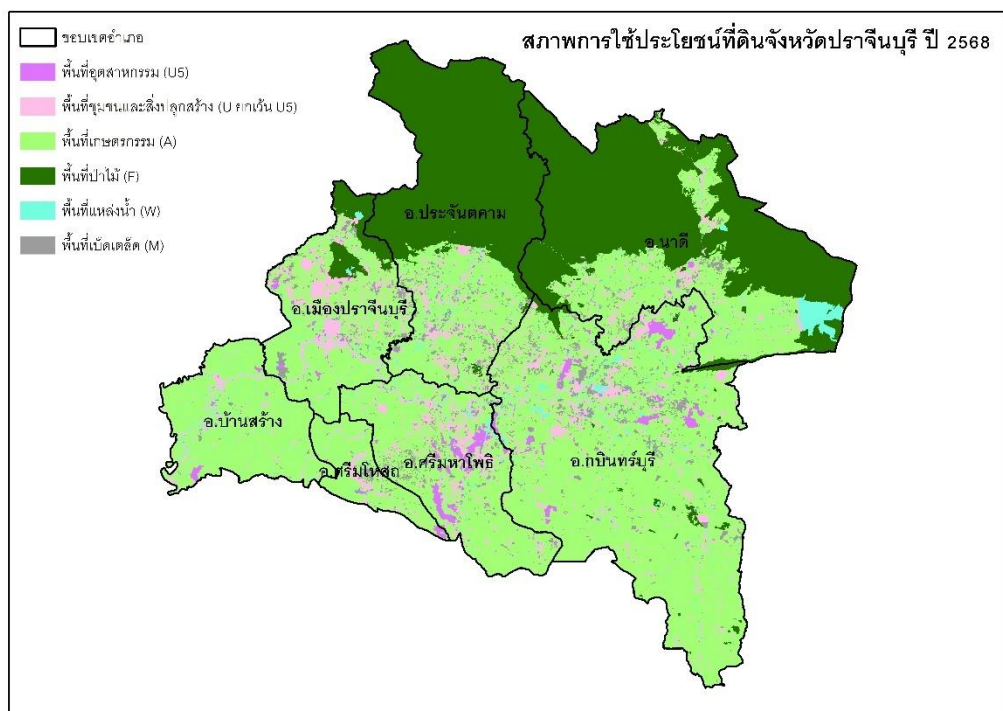
รูปที่ 4.32 แผนที่สภาพการที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2561

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

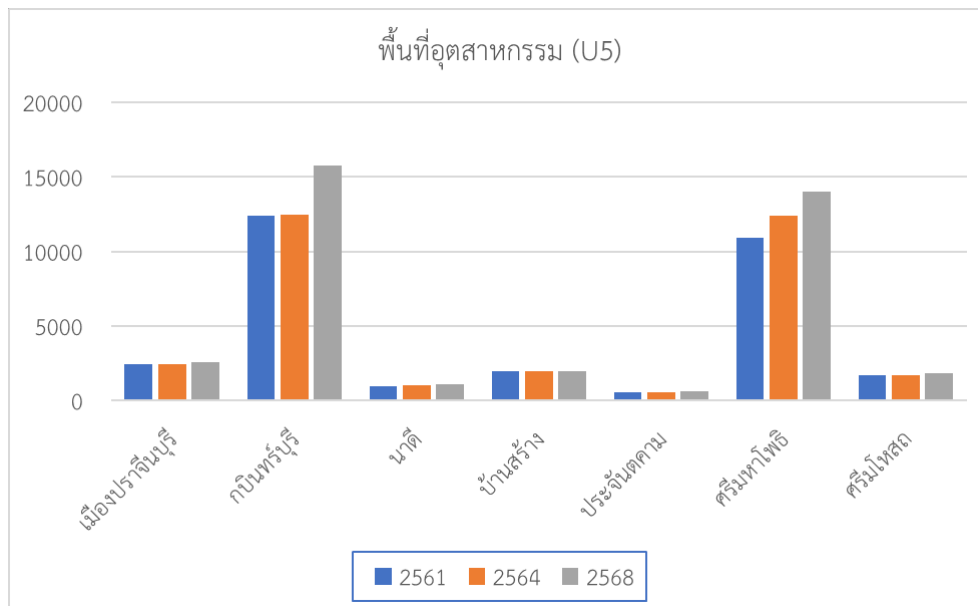
รูปที่ 4.33 แผนที่สภาพการที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2564

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

รูปที่ 4.34 แผนที่สภาพการที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2568

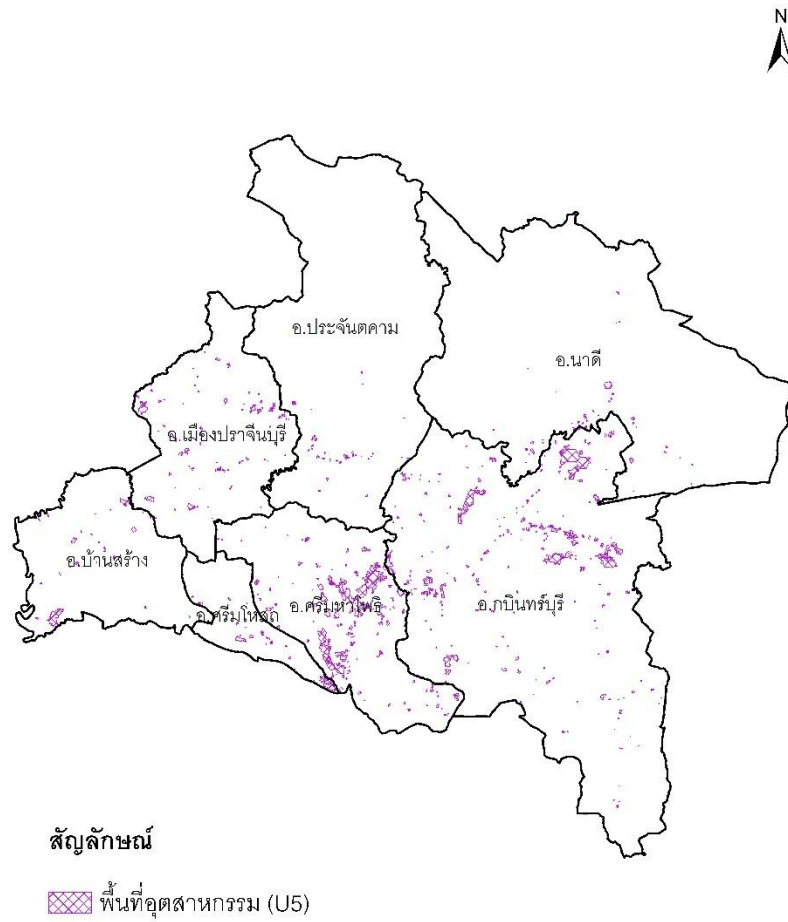
ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

รูปที่ 4.35 พื้นที่อุตสาหกรรมรายอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี

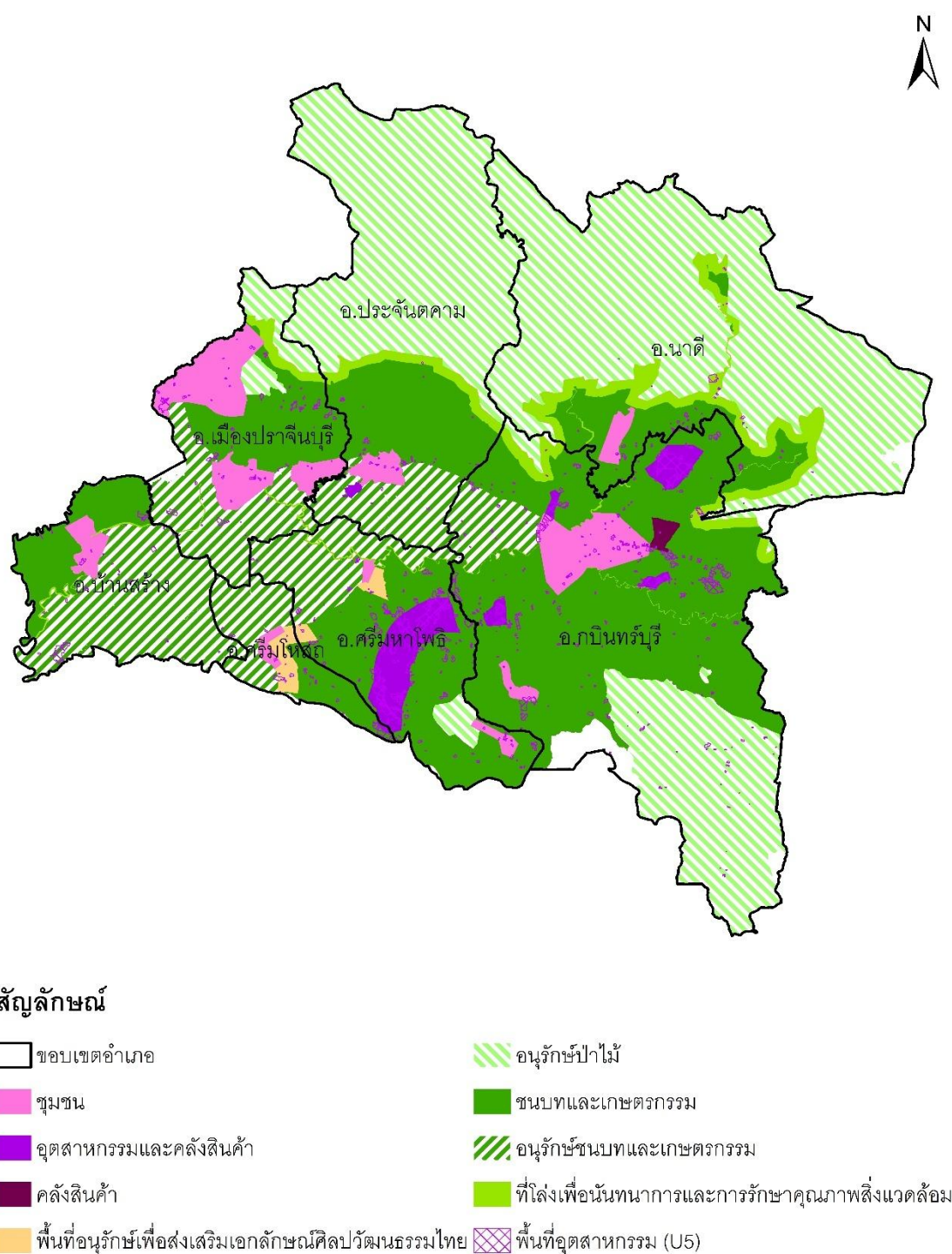
หมายเหตุ: เนื้อที่ได้จากการคำนวณโดยระบบภูมิสารสนเทศ (GIS)
 และทำการถ่วงน้ำหนักกับเนื้อที่จากกรมการปกครอง 4,762.362 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,976,476 ไร่
 ที่มา: คำนวณโดยทีปรีक्षा

พื้นที่อุตสาหกรรม (U5) จังหวัดปราจีนบุรี

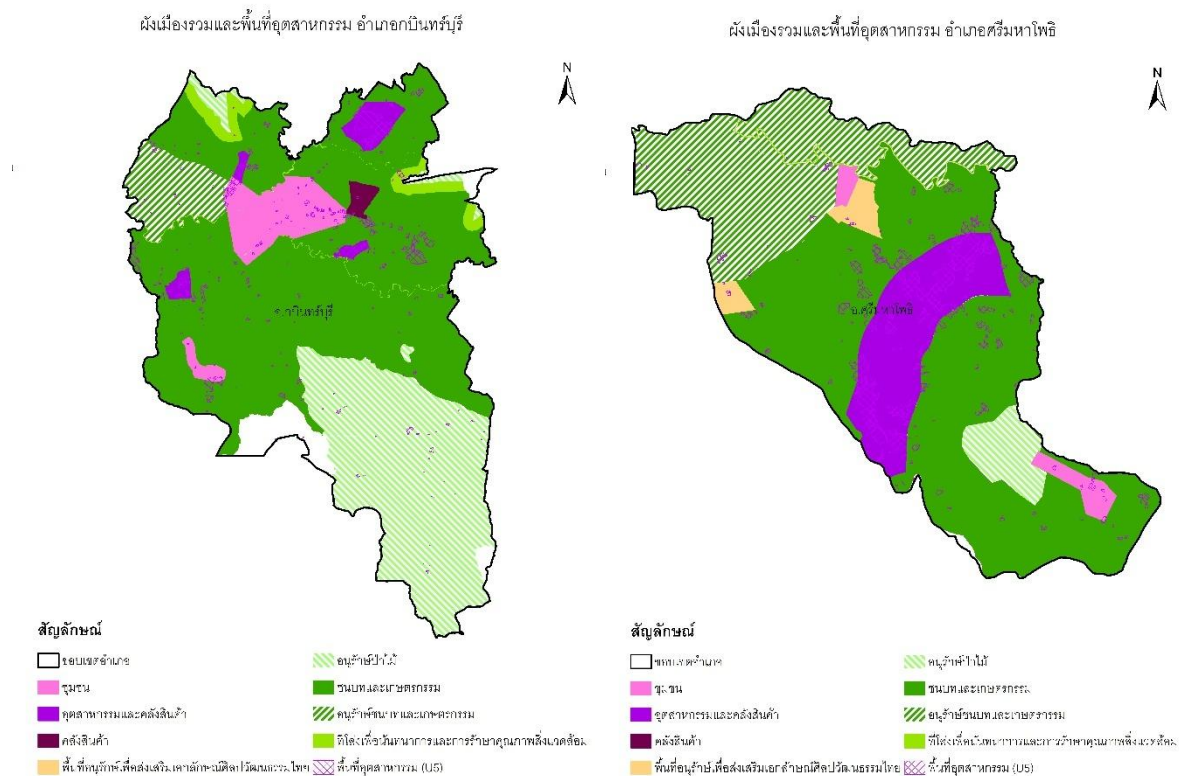
รูปที่ 4.36 การกระจายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรม (U5) ณ ปี 2568
ที่มา: คำนวณโดยทีปรีक्षा

ผังเมืองรวมและพื้นที่อุตสาหกรรม จังหวัดปราจีนบุรี

รูปที่ 4.37 ผังเมืองรวมและพื้นที่อุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี ณ ปี 2568

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

รูปที่ 4.38 ผังเมืองรวมและพื้นที่อุตสาหกรรมในอำเภอศรีมหาโพธิ์และอำเภอบึงพระบูรณ์
ที่มา: คำนวณโดยทีปกริช

ตารางที่ 4.22 พื้นที่อุตสาหกรรม (U5) แยกตามผังเมืองจังหวัดปทุมธานี

ผังเมืองจังหวัดปทุมธานี		พื้นที่อุตสาหกรรม (U5) (ไร่)		
ประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ (ไร่)	2561	2564	2,568
คลังสินค้า	5,011	17	17	37
ชนบทและเกษตรกรรม	967,075	13,732	14,001	17,733
ชุมชน	150,837	3,413	3,433	3,765
ที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	96,047	766	785	805
พื้นที่อนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย	15,361	337	337	347
อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม	465,350	3,872	3,899	4,151
อนุรักษ์ป่าไม้	1,214,536	460	536	657
อุตสาหกรรมและคลังสินค้า	60,840	15,039	16,759	18,979
ไม่ระบุ	1,419	-	-	-
รวม	2,976,476	37,636	39,768	46,473

ที่มา: คำนวณโดยทีปกริช

ตารางที่ 4.23 ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินจําแนกรายประเภทการใช้ที่ดินจากกรมพัฒนาที่ดิน ปี 2561 2564 และ 2568

อำเภอ	พื้นที่อุตสาหกรรม (U5) (ไร่)			พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (U ยกเว้น U5) (ไร่)			พื้นที่เกษตรกรรม (A) (ไร่)			พื้นที่ป่าไม้ (F) (ไร่)			พื้นที่แหล่งน้ำ (W) (ไร่)			พื้นที่เบ็ดเตล็ด (M) (ไร่)		
	ปี 61	ปี 64	ปี 68	ปี 61	ปี 64	ปี 68	ปี 61	ปี 64	ปี 68	ปี 61	ปี 64	ปี 68	ปี 61	ปี 64	ปี 68	ปี 61	ปี 64	ปี 68
เมืองปรางค์บุรี	3,166	3,171	3,287	41,727	41,866	43,574	175,675	175,902	174,861	34,740	34,719	34,698	8,691	8,737	9,253	16,717	16,320	15,042
กบินทร์บุรี	15,374	15,454	19,740	61,849	62,023	65,331	668,606	668,533	666,078	15,650	15,650	15,358	22,178	22,325	24,739	47,827	47,498	40,236
นาดี	1,255	1,281	1,392	20,325	20,449	21,641	190,073	190,132	191,617	463,969	463,925	462,997	22,303	22,338	22,880	15,447	15,247	12,846
บ้านสร้าง	2,444	2,444	2,474	12,659	12,678	12,884	194,610	194,401	194,271	-	-	-	9,742	9,742	9,765	1,482	1,673	1,544
ประจันตคาม	682	736	780	23,634	23,692	24,815	139,062	139,483	140,841	370,549	370,513	370,202	7,220	7,313	7,897	20,013	19,424	16,625
ศรีมหาโพธิ์	12,670	14,634	16,661	29,712	30,029	33,253	218,712	216,506	212,737	-	-	-	8,100	8,146	8,893	15,851	15,728	13,501
ศรีมโหสถ	2,045	2,045	2,138	7,291	7,304	7,605	69,506	69,457	68,813	16	16	16	1,794	1,817	1,977	3,110	3,123	3,212
รวม	37,636	39,768	46,473	197,197	198,041	209,103	1,656,244	1,654,413	1,649,218	884,924	884,823	883,271	80,028	80,418	85,404	120,446	119,012	103,006

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

ตารางที่ 4.24 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างปี 2561-2564 (หน่วย: ไร่)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน		การใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2564						
		พื้นที่อุตสาหกรรม (U5)	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (U ยกเว้น U5)	พื้นที่เกษตรกรรม (A)	พื้นที่ป่าไม้ (F)	พื้นที่แหล่งน้ำ (W)	พื้นที่เบ็ดเตล็ด (M)	รวมเนื้อที่ ปี 2564
การใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2561	พื้นที่อุตสาหกรรม (U5)	37,636	-	-	-	-	-	37,636
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (U ยกเว้น U5)	-	197,150	40	-	-	8	197,197
	พื้นที่เกษตรกรรม (A)	2,062*	744	1,652,442	-	379	617	1,656,244
	พื้นที่ป่าไม้ (F)	-	30	71	884,823	-	-	884,924
	พื้นที่แหล่งน้ำ (W)	-	-	-	-	80,028	-	80,028
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด (M)	70**	118	1,861	-	10	118,388	120,446
	รวมเนื้อที่ ปี 2561	39,768	198,041	1,654,413	884,823	80,418	119,012	2,976,476

หมายเหตุ: คอลัมน์แรกแสดงถึงพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2561 แบ่งตามประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ และคอลัมน์ที่ 2 -8 แสดงถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2564

ตัวเลขในตารางดังกล่าวแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างปี 2561 กับปี 2564 ยกตัวอย่าง ตัวเลข * จะแสดงว่า พื้นที่เกษตรกรรม (A) ในปี 2561 ถูกปรับเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพื้นที่อุตสาหกรรม (U5) ในปี 2564 จำนวน 2,062 ไร่ และตัวเลข ** จะแสดงว่า พื้นที่เกษตรกรรม (A) ในปี 2561 ถูกปรับเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพื้นที่อุตสาหกรรม (U5) ในปี 2564 จำนวน 70 ไร่

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

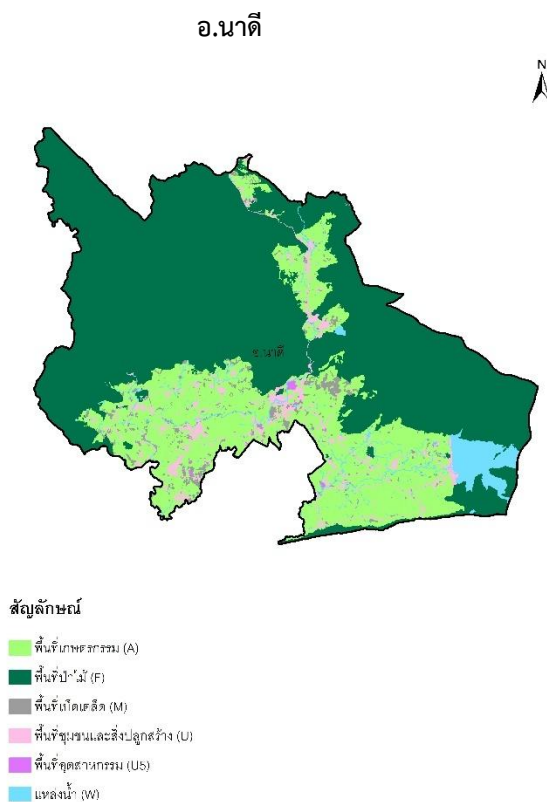
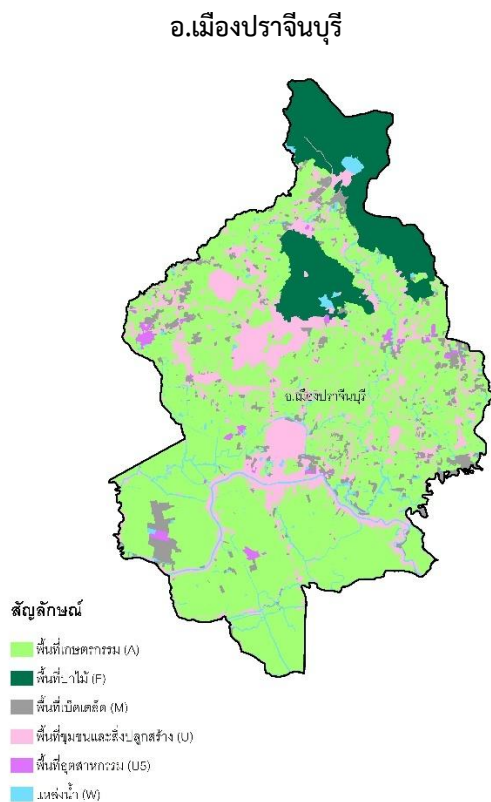
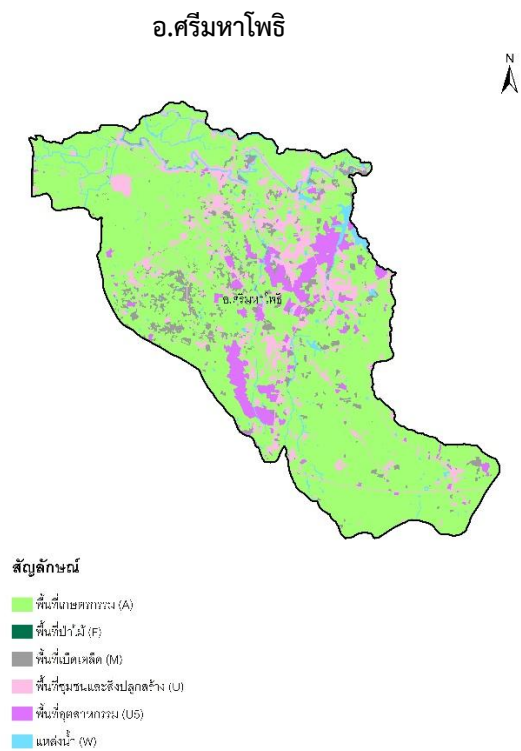
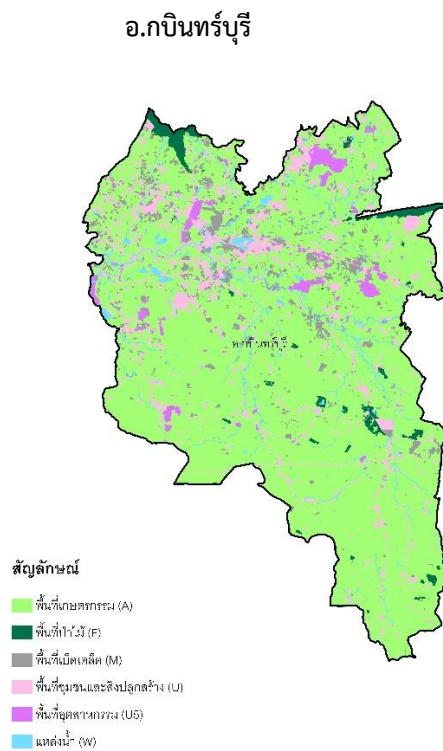
ตารางที่ 4.25 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างปี 2564-2568 (หน่วย: ไร่)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน		การใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2568						
		พื้นที่อุตสาหกรรม (U5)	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (U ยกเว้น U5)	พื้นที่เกษตรกรรม (A)	พื้นที่ป่าไม้ (F)	พื้นที่แหล่งน้ำ (W)	พื้นที่เบ็ดเตล็ด (M)	รวมเนื้อที่ในปี 2568
การใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2564	พื้นที่อุตสาหกรรม (U5)	39,768	-	-	-	-	-	39,768
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (U ยกเว้น U5)	13	198,006	22	-	-	-	198,041
	พื้นที่เกษตรกรรม (A)	5,269*	9,146	1,631,579	-	4,451	3,969	1,654,413
	พื้นที่ป่าไม้ (F)	-	31	1,325	883,271	184	11	884,823
	พื้นที่แหล่งน้ำ (W)	-	10	28	-	80,368	10	80,418
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด (M)	1,423**	1,909	16,264	-	401	99,016	119,012
	รวมเนื้อที่ ปี 2564	46,473	209,103	1,649,218	883,271	85,404	103,006	2,976,476

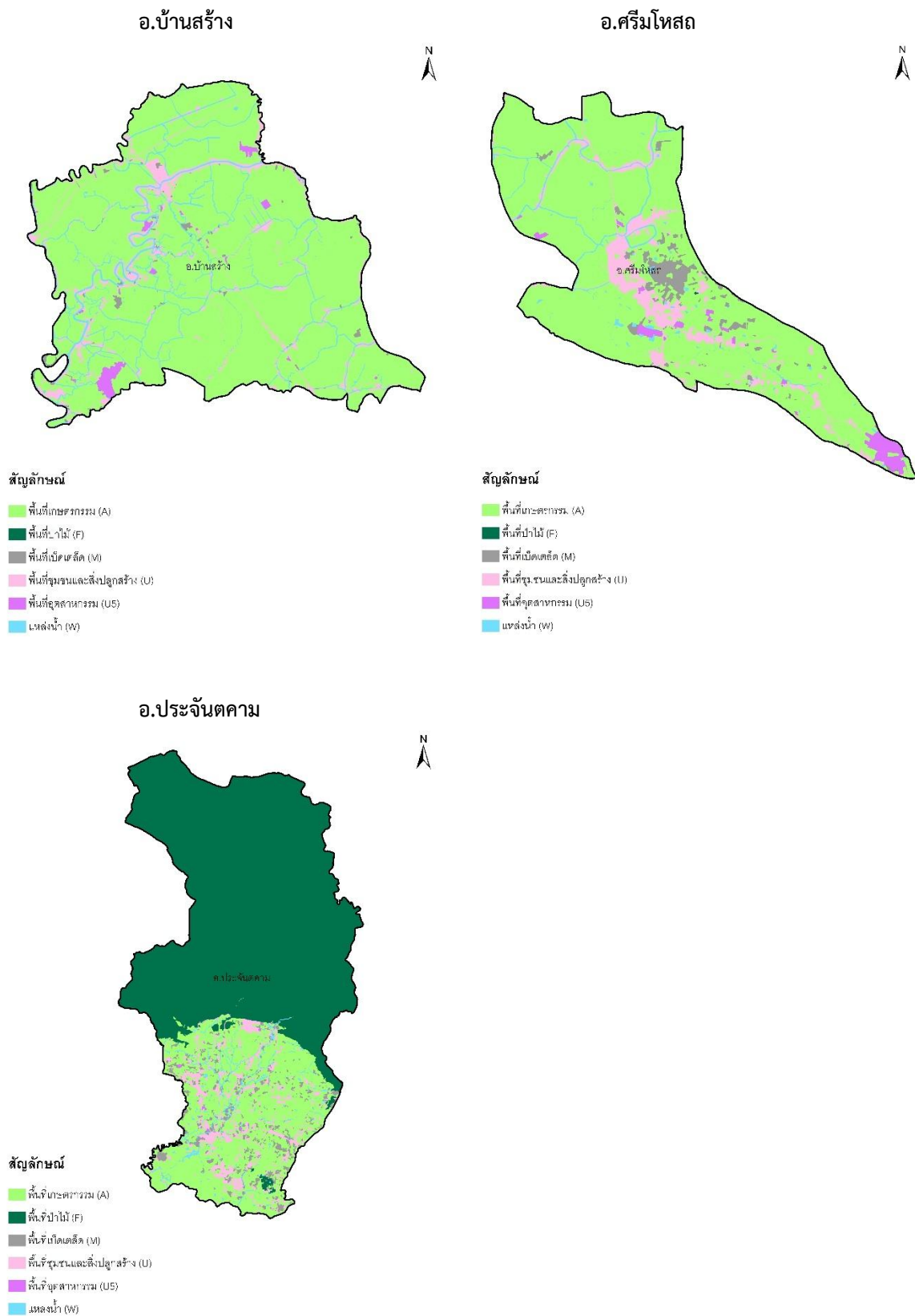
หมายเหตุ: คอลัมน์แรกแสดงถึงพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2564 แบ่งตามประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ และคอลัมน์ที่ 2 -8 แสดงถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2568

ตัวเลขในตารางดังกล่าวแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างปี 2564 กับปี 2568 ยกตัวอย่าง ตัวเลข * จะแสดงว่า พื้นที่เกษตรกรรม (A) ในปี 2564 ถูกปรับเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพื้นที่อุตสาหกรรม (U5) ในปี 2568 จำนวน 5,269 ไร่ และตัวเลข ** จะแสดงว่า พื้นที่เกษตรกรรม (A) ในปี 2564 ถูกปรับเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพื้นที่อุตสาหกรรม (U5) ในปี 2568 จำนวน 1,423 ไร่

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

รูปที่ 4.39 การใช้ประโยชน์ที่ดินรายอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรี
ที่มา: คำนวณโดยทีปกรศึกษา

รูปที่ 4.39 การใช้ประโยชน์ที่ดินรายอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรี (ต่อ)
ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

4.7.2 โครงสร้างระบบถนนในจังหวัดปราจีนบุรี

โครงสร้างและความครอบคลุมของเครือข่ายถนน จังหวัดปราจีนบุรีมีระบบถนนหลักและถนนรองเชื่อมโยงกันอย่างหนาแน่น โดยเฉพาะในพื้นที่ตอนล่างและตอนกลางของจังหวัด ซึ่งเป็นแนวทางเศรษฐกิจสำคัญถนนสายหลักที่เห็นได้ชัดจากแผนที่ ได้แก่

ทางหลวงหมายเลข 304 (ฉะเชิงเทรา-กบินทร์บุรี) ซึ่งเป็นเส้นทางเศรษฐกิจสายหลัก เชื่อมต่อจากเขต EEC เข้าสู่พื้นที่อุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

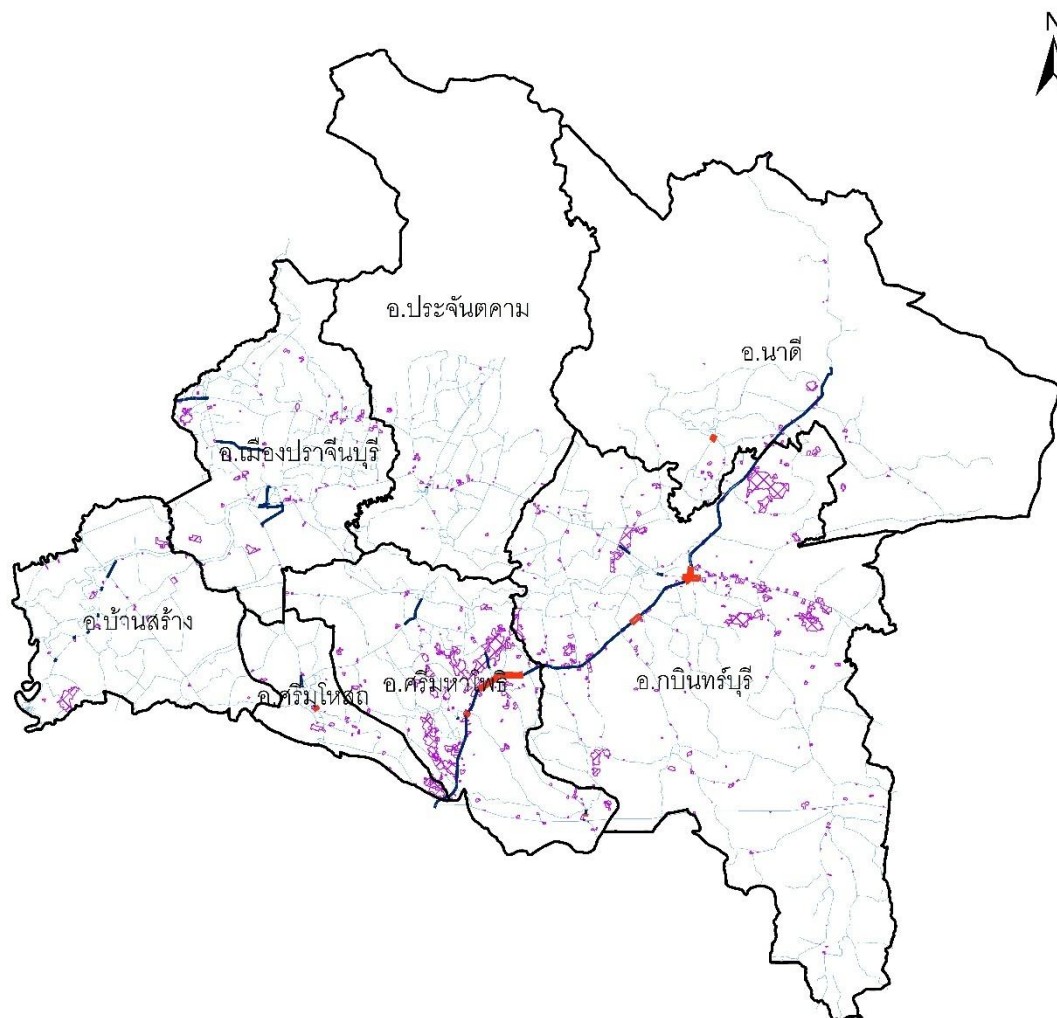
ทางหลวงหมายเลข 33 (นครนายก-สระแก้ว) ที่ตัดผ่านตอนบนของจังหวัด

ทางหลวงหมายเลข 319 และ 3452 ที่เชื่อมโยงตัวเมืองปราจีนบุรีกับอำเภอศรีมหาโพธิ์และศรีมโหสถ เครือข่ายถนนมีลักษณะเป็นโครงข่ายก้างปลา (Radial Network) โดยมีแนวถนนหลักพาดผ่านกลางจังหวัดและแตกแขนงเป็นถนนรองเชื่อมเข้าสู่พื้นที่ชุมชนและพื้นที่อุตสาหกรรม

ความเชื่อมโยงกับพื้นที่อุตสาหกรรม พื้นที่อุตสาหกรรม (สัญลักษณ์สีม่วงมีลายตาราง “U5”) กระจุกตัวหนาแน่นในเขตตอนล่างของจังหวัด โดยเฉพาะในอำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอศรีมโหสถ และบางส่วนของอำเภอเมืองปราจีนบุรีพื้นที่ดังกล่าวตั้งอยู่ใกล้แนวทางหลวงหมายเลข 304 และ 319 ซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ดังนั้น โครงข่ายถนนเหล่านี้ทำให้พื้นที่อุตสาหกรรมในปราจีนบุรีสามารถเชื่อมต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพกับนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทราและชลบุรี รวมถึงการขนส่งสินค้าสู่ท่าเรือแหลมฉบัง นอกจากนี้ยังเอื้อต่อการกระจายการลงทุนจาก EEC เข้ามายังพื้นที่ปราจีนบุรี โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากยานยนต์และระบบราง

ดังนั้นเครือข่ายถนนของจังหวัดปราจีนบุรีมีความครอบคลุมและเชื่อมโยงกับพื้นที่อุตสาหกรรมหลักอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะแนวเส้นทาง 304 และ 319 ซึ่งทำหน้าที่เป็นแกนเศรษฐกิจหลักของจังหวัด พื้นที่อุตสาหกรรม (U5) ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ตามแนวถนนสายสำคัญ ทำให้การคมนาคมขนส่งวัตถุดิบและสินค้าสะดวก ส่งเสริมให้ปราจีนบุรีเป็นพื้นที่ขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากเขต EEC และเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านโลจิสติกส์ของภาคตะวันออกในอนาคต

เส้นถนนและพื้นที่อุตสาหกรรม จังหวัดปราจีนบุรี

สัญลักษณ์

□ ขอบเขตอำเภอ

— ถนน 2 เลน

— ถนน 4 เลน

— ถนน 6 เลน

▨ พื้นที่อุตสาหกรรม (U5)

รูปที่ 4.40 เส้นถนนจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

4.7.3 พื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมในจังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดปราจีนบุรีมีลักษณะภูมิประเทศเป็น พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรีและแม่น้ำบางปะกงตอนบน ทำให้เกิดน้ำท่วมเป็นประจำในฤดูฝน โดยเฉพาะบริเวณที่ราบต่ำทางตอนใต้และตอนกลางของจังหวัด พื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมบ่อยครั้ง ได้แก่

อำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอศรีมโหสถ และ อำเภอบ้านสร้าง ซึ่งอยู่ในแนวราบลุ่มน้ำบางปะกงตอนต้น อำเภอเมืองปราจีนบุรี และ อำเภอกบินทร์บุรี ซึ่งมีลำน้ำสาขาไหลผ่านหลายสาย ทำให้เกิดน้ำหลาก และน้ำท่วมขังในช่วงฝนตกหนัก

ดังนั้นแผนที่พื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมจะแสดงให้เห็นว่าพื้นที่สีน้ำเงินเข้มและลายฟ้า (พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก บ่อยครั้ง) ครอบคลุมพื้นที่ค่อนข้างกว้าง โดยเฉพาะในตอนกลางและตอนล่างของจังหวัด ปราจีนบุรีดัง รูปที่ 4.41 และรูปที่ 4.42

ความเชื่อมโยงกับพื้นที่อุตสาหกรรม พื้นที่อุตสาหกรรม (U5) และเขตอุตสาหกรรมที่ดำเนินการอยู่ใน ปัจจุบัน (สีม่วงอ่อน) กระจุกตัวหนาแน่นในเขตอำเภอศรีมหาโพธิและศรีมโหสถ ซึ่งตรงกับแนวพื้นที่เสี่ยง น้ำท่วมระดับปานกลางถึงสูง โดยเฉพาะบริเวณนิคมอุตสาหกรรมโรจนะปราจีนบุรี นิคมอุตสาหกรรม 304 และ พื้นที่ต่อเนื่องในอำเภอศรีมหาโพธิซึ่งอยู่ในแนวทางหลวงหมายเลข 304 พื้นที่เหล่านี้เป็นแหล่งอุตสาหกรรม หลักของจังหวัด และตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำบางปะกงและคลองระบายน้ำธรรมชาติ ทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดน้ำท่วม หากมีฝนตกหนักติดต่อกันหลายวัน (รูปที่ 4.43)

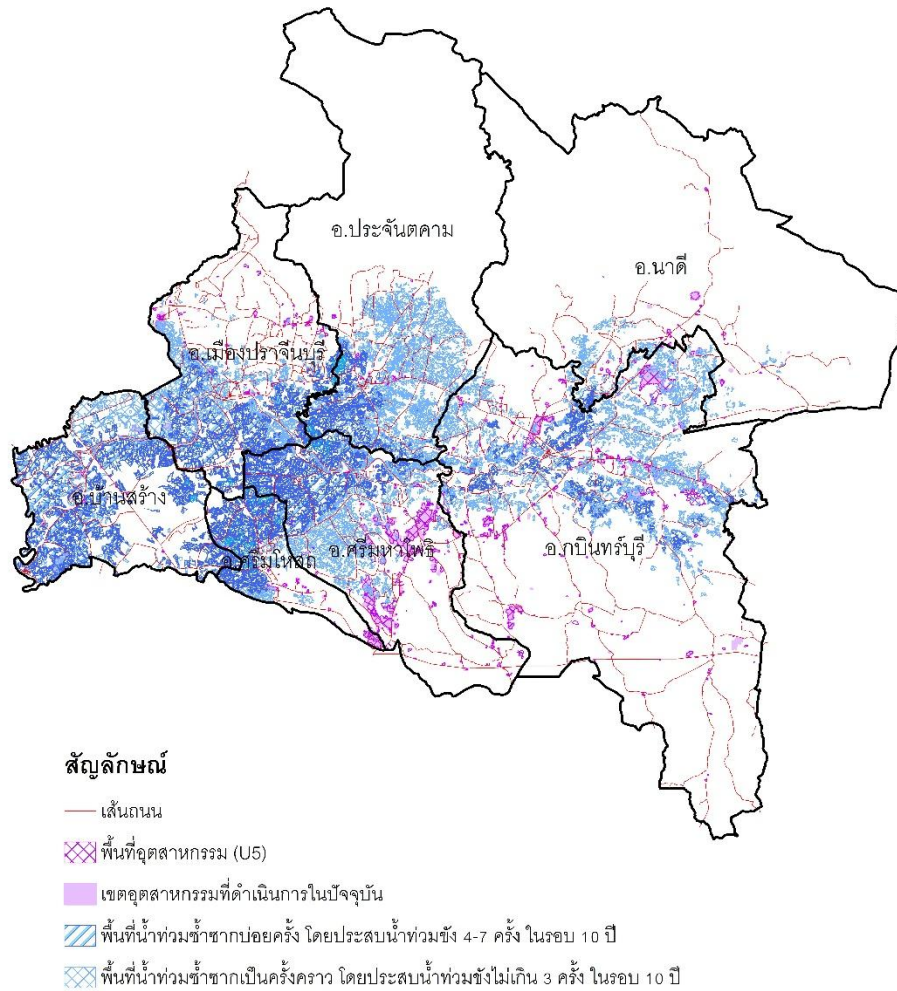
แม้ว่านิคมอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะมีระบบระบายน้ำและบ่อบำบัดน้ำในระดับมาตรฐาน แต่พื้นที่ โดยรอบนิคมและชุมชนรอบข้างยังคงได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมขัง นอกจากนี้เส้นทางคมนาคมหลัก เช่น ถนนสาย 304 และ 319 ซึ่งใช้ขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมก็มีบางช่วงที่ตัดผ่านพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก อาจส่งผลกระทบต่อการขนส่งโลจิสติกส์ในฤดูฝนได้ดังสะท้อนจากรูปที่ 4.41 ที่ส่วนใหญ่พื้นที่ที่เป็นเขตอุตสาหกรรม ใน เขตอำเภอศรีมหาโพธิ และอำเภอกบินทร์บุรี อยู่ในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมขังไม่เกิน 3 ครั้งในรอบ 10 ปี

ดังนั้น พื้นที่อุตสาหกรรมหลักของจังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงน้ำท่วมระดับปานกลาง ถึงสูง โดยเฉพาะในเขตอำเภอศรีมหาโพธิและศรีมโหสถ โจทย์สำคัญคือจังหวัดปราจีนบุรีจำเป็นต้องดำเนินการ โครงการดังนี้

- การพัฒนาระบบป้องกันน้ำท่วมแบบบูรณาการรอบนิคมอุตสาหกรรม
- การจัดการผังเมืองและระบบระบายน้ำให้เชื่อมโยงกับลุ่มน้ำบางปะกงตอนบน
- การรักษาพื้นที่รับน้ำธรรมชาติ ในเขตอำเภอบ้านสร้างและเมืองปราจีนบุรี เพื่อช่วยลดความรุนแรงของน้ำหลาก

โดยสรุปแล้ว แนวโน้มความเสี่ยงของน้ำท่วมข้างต้นมีนัยสำคัญ คือหากจังหวัดปราจีนบุรีจะเข้ามาเป็น ส่วนหนึ่งของเขตพื้นที่ EEC แล้ว จำเป็นต้องมีการวางแผนป้องกันน้ำท่วมอย่างยั่งยืนเพื่อป้องกันความเสียหาย ต่อภาคการผลิตและโครงสร้างพื้นฐานโลจิสติกส์ในระยะยาว

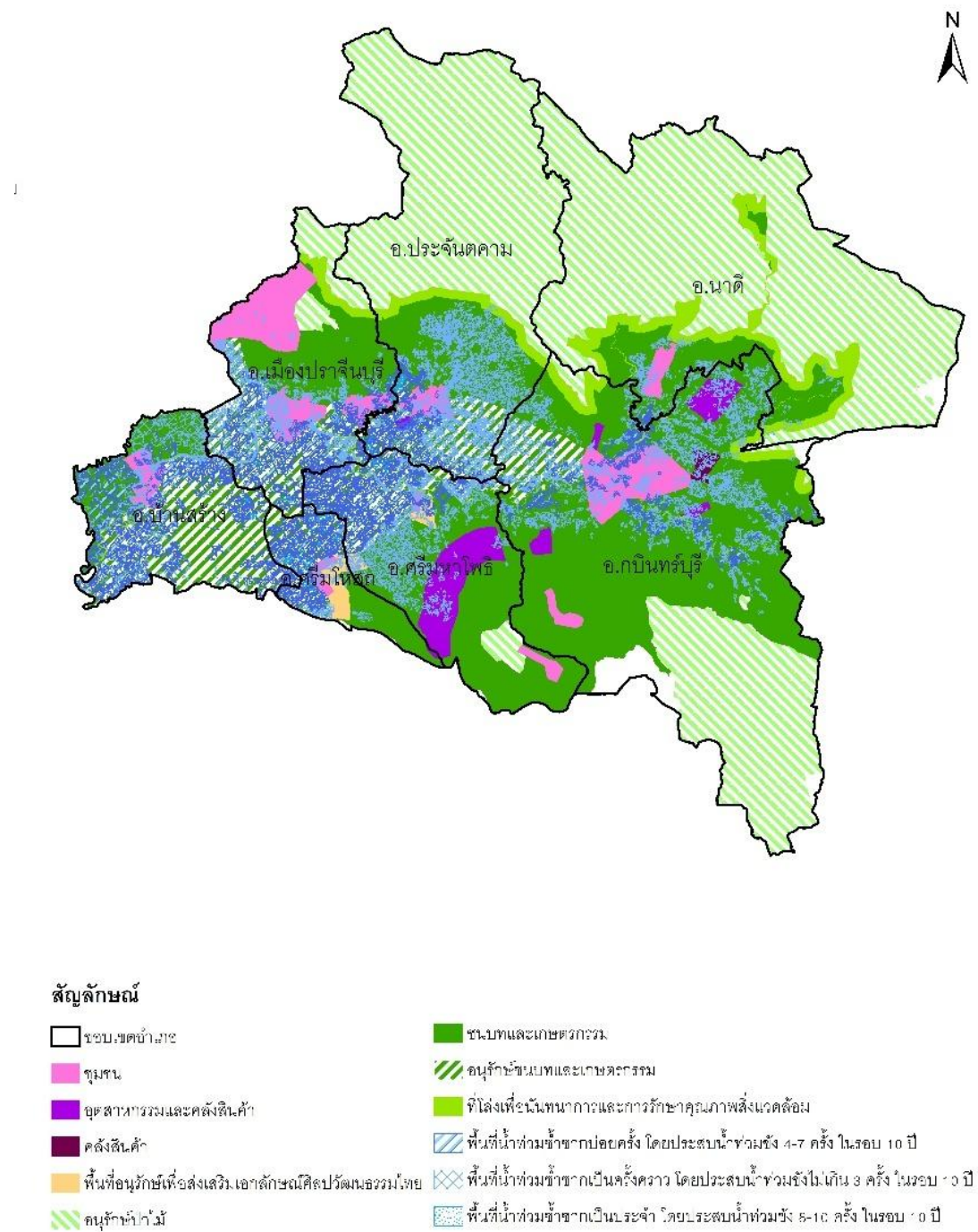
เขตการใช้ที่ดิน อุทยานธรรมชาติที่ดำเนินการในปัจจุบัน และเส้นทาง จังหวัดปราจีนบุรี

รูปที่ 4.41 พื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมในจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: คำนวณโดยทีปภิรดา

ผังเมืองรวมและพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย จังหวัดปราจีนบุรี

รูปที่ 4.42 ผังเมืองรวมและพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมในจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

4.8 สรุปภาพรวมบริบทจังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดปราจีนบุรีมีทั้งจุดแข็งและประเด็นท้าทายที่ต้องบริหารจัดการเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับโอกาสในการเข้าร่วมเป็นหนึ่งในพื้นที่ EEC โดยสามารถสรุปภาพรวมในมิติที่สำคัญได้ดังนี้

มิติทำเลที่ตั้ง: จุดยุทธศาสตร์สำคัญเชื่อมต่อกับภูมิภาคต่าง ๆ

จังหวัดปราจีนบุรีมีทำเลที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ โดยตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย และมีความเชื่อมโยงกับ EEC โดยมีระยะห่างจากจังหวัดฉะเชิงเทรา 75 กิโลเมตร จังหวัดชลบุรี 113 กิโลเมตร และจังหวัดระยอง 179 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ (ภาคกลาง) 122 กิโลเมตร และจังหวัดนครราชสีมา (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) 185 กิโลเมตร ซึ่งช่วยให้เกิดความได้เปรียบในการคมนาคมขนส่งและการเชื่อมโยงการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการขนส่งสู่ท่าเรือแหลมฉบัง (153 กม.) และด่านพรมแดนคลองลึก จังหวัดสระแก้ว (157 กม.) อย่างไรก็ตามลักษณะภูมิประเทศมีความหลากหลายตั้งแต่พื้นที่ราบลุ่มไปจนถึงพื้นที่ภูเขา โดยพื้นที่บางส่วนเป็นเขตภูเขาและอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และทับลาน ทำให้เป็นข้อจำกัดในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

มิติเศรษฐกิจ: เศรษฐกิจระดับชั้นนำของประเทศ ขับเคลื่อนโดยภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของ EEC แต่พบว่าการเติบโตเฉลี่ยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาหยุดตัว

จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพทางเศรษฐกิจในระดับชั้นนำของประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2566 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) สูงเป็นอันดับที่ 14 ของประเทศ และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP per Capita) สูงเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ ความโดดเด่นนี้มีสาเหตุหลักมาจากการเป็นฐานอุตสาหกรรมเข้มข้น โดยภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 70.86 ของ GPP มีโรงงานทั้งหมดในปี 2567 จำนวน 1,018 แห่ง ซึ่งกระจุกตัวอยู่ในอำเภอศรีมหาโพธิ์ (ร้อยละ 41.5) และกบินทร์บุรี (ร้อยละ 38) โดยมีโรงงานที่เข้าข่ายอุตสาหกรรม S-Curve จำนวนประมาณ 261 แห่ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.67 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในจังหวัด

ส่วนภาคบริการมีแนวโน้มกำลังเติบโต โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่ฟื้นตัวอย่างชัดเจน และภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นรากฐานเดิมที่สำคัญ นอกจากนี้ทำเลที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ที่เชื่อมต่อกับ EEC ผ่านโครงข่ายถนนหลัก เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 และ 33 ได้ช่วยดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติให้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะจากนักลงทุนต่างชาติ ซึ่งในปี 2567 ทุนจดทะเบียนจากต่างชาติมีมูลค่า 6,706.6 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 92.62 ของทุนจดทะเบียนทั้งหมด (ไทยและต่างชาติ มีมูลค่ารวม 7,240.8 ล้านบาท)

อย่างไรก็ตาม บริบททางเศรษฐกิจยังคงมีประเด็นท้าทาย คือ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมในช่วงปี พ.ศ. 2561-2566 ที่ชะลอตัวลง (ร้อยละ -2.33 ต่อปี) ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มจังหวัด EEC ที่มีการขยายตัวเฉลี่ยเป็นบวก และการฟื้นตัวหลังสถานการณ์โควิด-19 ที่ยังเป็นไปอย่างช้ากว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มจังหวัด EEC ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการที่เศรษฐกิจยังคงพึ่งพาอุตสาหกรรมการผลิตแบบดั้งเดิมบางกลุ่มมาก

เกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับ EEC ซึ่งมีการปรับโครงสร้างสู่ 12 อุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและ
ค่าดัชนี HAI ในมิติเศรษฐกิจยังคงมีช่องว่างห่างจากกลุ่ม EEC อย่างชัดเจน

มิติโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค: โครงข่ายคมนาคมทางถนนและรางมีประสิทธิภาพ

จังหวัดปราจีนบุรีมีโครงข่ายคมนาคมทางถนนและทางรางเป็นหลัก มีทางหลวงแผ่นดินรวม 480.843
กิโลเมตร และมีเส้นทางรถไฟสายตะวันออกผ่านจังหวัดยาวประมาณ 95 กิโลเมตร ซึ่งเชื่อมต่อพื้นที่
อุตสาหกรรมหลักกับเขต EEC และท่าเรือหลักได้ดี และกำลังจะมีโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง 2 สาย
ผ่านพื้นที่ในอนาคต ในด้านพลังงาน ปี 2567 มีการใช้ไฟฟ้า 6,677 กิกะวัตต์ชั่วโมง โดยภาคอุตสาหกรรม และ
ภาค IPS รวมกันใช้ไฟฟ้ามากที่สุดกว่าร้อยละ 87 มีสถานีไฟฟ้าและสายส่งไฟฟ้าของ กฟผ. และ กฟภ. ตั้งอยู่ใน
อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอบ้านสร้าง และ อำเภอประจันตคาม พร้อม
ทั้งโรงไฟฟ้าเอกชนที่มีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้ารวม 961 เมกะวัตต์ ที่สามารถผลิตไฟฟ้ารองรับความต้องการ
ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้

ในด้านน้ำ จังหวัดมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดใหญ่รวม 4 แห่งในปัจจุบัน ความจุรวม 311.87
ล้านลูกบาศก์เมตร ได้แก่ อ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดา อ่างเก็บน้ำเขาอีโต้ อ่างเก็บน้ำคลองไม้ปล้อง และอ่าง
เก็บน้ำทับลาน และมีแผนการก่อสร้างและขยายความจุการกักเก็บน้ำได้เพิ่มถึง 890 ล้านลูกบาศก์เมตร ใน
ส่วนของการประปาส่วนภูมิภาค (กปภ.) มี 2 สาขา คือ สาขาปราจีนบุรีและสาขากบินทร์บุรี โดยในปี พ.ศ.
2567 มีผู้ใช้น้ำรวม 54,541 ราย และมีกำลังการผลิตที่ใช้งานรวม 85,968 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และมี 3
อำเภอที่ใช้ประปาหมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอบ้านสร้าง อำเภอนาดี และอำเภอศรีมหาโพธิ์ อย่างไรก็ตาม จังหวัด
ปราจีนบุรีขาดการขนส่งทางน้ำและทางอากาศเชิงพาณิชย์ และเผชิญความท้าทายด้านน้ำ เนื่องจากความ
ต้องการใช้น้ำโดยรวมของจังหวัดอยู่ที่ 1,786.81 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยมีสัดส่วนความต้องการใช้น้ำใน
ภาคเกษตรกรรมสูงถึง ร้อยละ 79 ของความต้องการทั้งหมด ซึ่งส่งผลให้จังหวัดปราจีนบุรีเผชิญปัญหาการขาด
แคลนน้ำในฤดูแล้งถึง 573.46 ล้านลูกบาศก์เมตร

สำหรับบริการดิจิทัล จำนวนการถือครองโทรศัพท์และแท็บเล็ตเติบโตเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 125.14 ต่อปี
ในส่วนของการครอบคลุมและคุณภาพของเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2568 มีความ
ครอบคลุมหนาแน่นสูงและความเร็วในการดาวน์โหลดสูงในพื้นที่ราบตอนใต้และตะวันตกของจังหวัด
โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอกบินทร์บุรี ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเมือง
และเขตอุตสาหกรรม ในทางตรงกันข้ามพื้นที่ตอนเหนือและตะวันออกซึ่งส่วนใหญ่เป็นเขตภูเขาและอุทยาน
แห่งชาติ (เขาใหญ่และทับลาน) มีสัญญาณจำกัดและเบาบางอย่างชัดเจน (โดยเฉพาะในอำเภอนาดี) ส่วน
ความเร็วจะผันผวนและต่ำกว่า

**มิติสังคม: คุณภาพชีวิตดีและใช้แรงงานในพื้นที่เป็นหลัก แต่เผชิญกับสังคมสูงวัยอย่างชัดเจนและ
ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่สูงขึ้น**

ในมิติสังคม จังหวัดปราจีนบุรีมีจุดแข็งด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งสะท้อนจากค่าดัชนี
HAI ในด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม การคมนาคมสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่า

กลุ่มจังหวัด EEC การมีอัตราการว่างงานต่ำ (ร้อยละ 0.96) และการพึ่งพาแรงงานข้ามชาติในสัดส่วนที่ต่ำกว่ากลุ่ม EEC บ่งชี้ว่ากำลังแรงงานในพื้นที่เป็นฐานหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม จังหวัดปราจีนบุรีกำลังเผชิญกับพลวัตเชิงโครงสร้างที่สำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างชัดเจน และประเด็นความท้าทายด้านการกระจายรายได้ จากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ที่พุ่งสูงขึ้นไปที่ระดับ 0.298 ในปี พ.ศ. 2566 อันอาจมีสาเหตุสำคัญมาจากการกระจุกตัวของผลประโยชน์ที่เกิดจากการลงทุนขนาดใหญ่ในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ระบบสาธารณสุขยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากรอย่างชัดเจน โดยมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรที่ต้องดูแลสูงถึง 1:1,877 ซึ่งเกิดจากการขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทาง และข้อจำกัดด้านศักยภาพของโรงพยาบาลขนาดใหญ่ในการรักษาโรคซับซ้อน

มิติทรัพยากร: มีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เป็นจุดแข็งเชิงคุณภาพชีวิต

จังหวัดปราจีนบุรีมีทุนทางธรรมชาติที่สำคัญคือพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์คิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 29.68 ของเนื้อที่ทั้งหมด (883,271 ไร่) ในปี 2568 โดยเฉพาะในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลาน ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบเชิงคุณภาพชีวิต มีแม่น้ำที่ครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งจังหวัด ได้แก่ แม่น้ำปราจีนบุรี ครอบคลุมพื้นที่อำเภอกบินทร์บุรี ศรีมหาโพธิ เมืองปราจีนบุรี และบ้านสร้าง และมีแม่น้ำสายย่อยคือ แควหนุมานมีความยาวประมาณ 27 กิโลเมตรครอบคลุมพื้นที่อำเภอนาดีเป็นหลัก คลองประจันตคามเป็นแม่น้ำสายย่อยครอบคลุมพื้นที่อำเภอประจันตคามก่อนจะไหลรวมเข้าสู่แม่น้ำปราจีนบุรีและคลองพระปรังเป็นสายน้ำจากจังหวัดสระแก้วเข้าสู่อำเภอกบินทร์บุรี ซึ่งในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีทั้งหมดมีปริมาณน้ำท่าฤดูฝนเฉลี่ย 3,898.58 ล้านลบ.ม. และน้ำท่าฤดูแล้ง 389.29 ล้าน ลบ.ม.

มิติการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม: การจัดการน้ำเสียในนิคมอุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพ แต่เผชิญแรงกดดันจากการจัดการขยะมูลฝอย กากขยะอุตสาหกรรม และคุณภาพน้ำผิวดิน

จังหวัดปราจีนบุรีมีการจัดการน้ำเสียภาคอุตสาหกรรมในเขตนิคมที่มีประสิทธิภาพ เช่น สวนอุตสาหกรรม 304 ที่มีระบบบำบัดแบบไม่ปล่อยออกสู่ภายนอก (Zero Discharge) ความจุ 175,800 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน อย่างไรก็ตามการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมได้สร้างแรงกดดันต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ โดยปริมาณของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (อัตราเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 14.94 ต่อปี ในช่วงปี 2563-2567) จนมีปริมาณรวม 49,723 ตัน ในปี 2567 ซึ่งถูกจัดให้เป็นจังหวัดที่มีปริมาณของเสียอันตรายสูงเป็น อันดับที่ 7 ของประเทศ นอกจากนี้คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินโดยรวมปรับตัวลดลงมาอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม (WQI 60) เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2567 ซึ่งสะท้อนความท้าทายในการควบคุมและบำบัดน้ำเสีย รวมถึงสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั้ง 21 แห่ง ที่เปิดดำเนินการยังกำจัดไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการทั้งหมด และยังขาดระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน: พื้นที่หลักเป็นเกษตรและป่าไม้ ส่วนอุตสาหกรรมยังมีพื้นที่ว่างขนาดใหญ่รองรับการขยายตัวตามผังเมือง

แผนการใช้ที่ดินตามผังเมืองของจังหวัดปราจีนบุรีเป็นไปเพื่อความสะดวกระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา โดยในเนื้อที่ทั้งหมด 2,976,476 ไร่ของจังหวัด และมีพื้นที่สีเขียวเพื่อป่าไม้สูงถึงสัดส่วนร้อยละ 40.9

และมีพื้นที่เกษตรกรรมร้อยละ 48.1 พื้นที่เมืองและชุมชนร้อยละ 8.8 และพื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้าร้อยละ 2.2

พื้นที่อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นจริงส่วนใหญ่ (เกือบร้อยละ 59 ของพื้นที่อุตสาหกรรมรวม) ตั้งอยู่นอกผังพื้นที่อุตสาหกรรมที่กำหนด โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม และที่สำคัญพื้นที่อุตสาหกรรมจะกระจายตัวในทุกอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี แต่ในช่วงปี 2561-2568 พื้นที่อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นจะเกิดขึ้นในอำเภอกบินทร์บุรีและอำเภอศรีมหาโพธิ ขณะที่อำเภออื่น ๆ พื้นที่อุตสาหกรรมแทบไม่ได้เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด

พื้นที่อุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจาก 37,636 ไร่ในปี 2561 เป็น 46,473 ไร่ ในปี 2568 ซึ่งการขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรมส่วนใหญ่มาจากการลดลงของพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่เบ็ดเตล็ด อย่างไรก็ตามปราจีนบุรีมีศักยภาพเชิงพื้นที่ในการรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต เนื่องจากยังมีพื้นที่ว่างในแผนผังเขตพื้นที่เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเกือบ 41,861 ไร่

นอกจากนี้ พื้นที่อุตสาหกรรมหลักของจังหวัดปราจีนบุรีมีความเปราะบางต่ออุทกภัย เนื่องจากเขตอุตสาหกรรมที่หนาแน่นในอำเภอศรีมหาโพธิและศรีมโหสถ ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมระดับปานกลางถึงสูง ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนป้องกันและบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างบูรณาการเพื่อป้องกันความเสียหายต่อภาคการผลิตในระยะยาว

การพัฒนา EEC ถือเป็นโครงการเชิงยุทธศาสตร์ที่ได้สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการวางแผนผังการใช้ที่ดิน การบริหารจัดการผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน สำหรับจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการเป็นจุดเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจแห่งใหม่นั้น การศึกษาในบทนี้ได้ฉายภาพจากข้อมูลทางสถิติให้เห็นถึงบริบทที่ซับซ้อนทั้งจุดแข็งด้านการเป็นฐานอุตสาหกรรม และทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ที่มาพร้อมกับข้อจำกัดและความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการกระจายรายได้ การพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีทักษะสูงขึ้น และการบริหารจัดการผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความเข้มงวด รวมทั้งความจำเป็นในวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่ในผังเมืองให้รองรับเติบโตทางเศรษฐกิจ และพร้อมรับมือกับความเสี่ยงด้านอุทกภัยในพื้นที่อุตสาหกรรม

การวิเคราะห์บริบทของสถานการณ์และการพัฒนาพื้นที่ข้างต้นจะเป็นเนื้อหาสำคัญในการวิเคราะห์ SWOT (Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats) และ PESTEL (Politics Economics Social Technological Environmental Legal) ของจังหวัดปราจีนบุรีในบทถัดไป

บทที่ 5 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของจังหวัดปราจีนบุรี และศักยภาพเชิงพื้นที่ของแต่ละอำเภอ

การขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ไปยังจังหวัดปราจีนบุรีเป็นหนึ่งในประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากปราจีนบุรีมีทำเลที่ตั้งที่สามารถเชื่อมโยงกับเขต EEC เดิม และมีศักยภาพในการสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมายได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเชิงนโยบายดังกล่าวจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์อย่างรอบด้านเพื่อให้ได้ข้อมูลสนับสนุนที่เป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติ บทนี้จึงใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยกรอบแนวคิด PESTEL ซึ่งเป็นเครื่องมือทางยุทธศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับในวงกว้าง (Johnson et al., 2017) โดยประกอบด้วย การพิจารณาปัจจัยด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย เพื่อประเมินความเหมาะสมเชิงพื้นที่ในการผนวกจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่ EEC

ในขณะเดียวกัน บทนี้ยังทำการวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรีในระดับอำเภอเพื่อศึกษาศักยภาพ จุดเด่น และข้อจำกัดของแต่ละอำเภอ เพื่อกำหนดบทบาทที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่ในการสนับสนุนการพัฒนา EEC โดยใช้วิธีการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทั้ง 7 อำเภอ ได้แก่ เมืองปราจีนบุรี กบินทร์บุรี นาดี บ้านสร้าง ประจันตคาม ศรีมหาโพธิ์ และศรีมโหสถ โดยนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดด้านกลยุทธ์เพื่อประเมินศักยภาพของแต่ละพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยในงานศึกษานี้จะใช้เครื่องมือ SWOT Analysis อันประกอบด้วย การวิเคราะห์จุดเด่น (Strengths: “S”) จุดอ่อนหรือข้อจำกัด (Weaknesses: “W”) โอกาส (Opportunities: “O”) และอุปสรรค (Threats: “T”) มาวิเคราะห์ความเหมาะสมของจังหวัดปราจีนบุรีในการเข้าผนวกเป็น EEC

5.1 การวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรีด้วย PESTEL

5.1.1 ภาพรวมของการวิเคราะห์ด้วยกรอบ PESTEL

1) ความหมายและวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ PESTEL

การวิเคราะห์ PESTEL (PESTEL Analysis) เป็นกรอบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ซึ่งใช้ในการประเมินปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร โครงการต่าง ๆ หรือพื้นที่เป้าหมายของโครงการอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยทางการเมือง (Political Factors: P) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factors: E) ปัจจัยทางสังคม (Social Factors: S) ปัจจัยทางเทคโนโลยี (Technological Factors: T) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors: E) และปัจจัยด้านกฎหมาย (Legal Factors: L) (Johnson et al., 2017)

การใช้กรอบแนวคิด PESTEL มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุ วิเคราะห์ และประเมินผลกระทบจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงานหรือการวางแผนในระดับยุทธศาสตร์ เพื่อให้องค์กรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจสภาพแวดล้อมในเชิงลึก และสามารถคาดการณ์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น (Ho, 2014) นอกจากนี้ การวิเคราะห์นี้ยังช่วยสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจ โดยชี้ให้เห็นทั้งโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้การกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนกลยุทธ์ หรือการออกแบบมาตรการสนับสนุนสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางนโยบายที่เปลี่ยนแปลงไป (Rastogi & Trivedi, 2016)

ในบริบทของการศึกษานี้ กรอบการวิเคราะห์ PESTEL ถูกนำมาปรับใช้เพื่อประเมินความเหมาะสมเชิงพื้นที่ในการผนวกจังหวัดปราจีนบุรีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ EEC โดยมุ่งหวังเพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งนอกจากเป็นการประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของจังหวัดแล้ว ยังเป็นการนำเสนอมุมมองหรือช่องว่างในการพัฒนาพื้นที่ เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

2) องค์ประกอบของการวิเคราะห์ PESTEL

ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมตามกรอบ PESTEL นั้น ปัจจัยทั้ง 6 ด้านล้วนมีความสำคัญและเกี่ยวข้องต่อการกำหนดนโยบาย การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ที่ปรึกษาได้ปรับแนวทางการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ โดยมุ่งอธิบายและวิเคราะห์สถานการณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี สามารถอธิบายองค์ประกอบของการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

(1) *ปัจจัยทางการเมือง (Political Factors: P)* ปัจจัยทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของโครงการหรือการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เนื่องจากรัฐบาลมีบทบาทในการตัดสินใจออกนโยบายที่ส่งผลโดยตรงต่อสภาพแวดล้อมในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น ความมั่นคงทางการเมือง เสถียรภาพของรัฐบาล ความต่อเนื่องของนโยบาย และระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อความมั่นใจของนักลงทุนและการวางแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานในระยะยาว ในบริบทเชิงพื้นที่ที่มีการวิเคราะห์โดยมุ่งเน้นความต่อเนื่องในการทำงานของผู้บริหารระดับสูงภายในจังหวัด ประสิทธิภาพในการเบิกจ่ายงบประมาณ และความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในการบริหารงานภาครัฐในระดับจังหวัด

(2) *ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factors: E')* ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลอย่างมากต่อความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตของพื้นที่ ได้แก่ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ รายได้ของประชากร โครงสร้างพื้นฐาน การลงทุนจากภาคเอกชน โดยปัจจัยดังกล่าวจะมีผลกระทบสืบเนื่องต่อการตัดสินใจลงทุน การจ้างงาน และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในภาพรวม

(3) *ปัจจัยทางสังคม (Social Factors: S)* ปัจจัยทางสังคมมีบทบาทในการกำหนดความพร้อมของพื้นที่ในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของประชากรและแรงงาน ปัจจัยด้านนี้ครอบคลุมถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ โครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิต ค่านิยม ทักษะคนคิด ตลอดจนการศึกษาและสุขภาพของประชากร ซึ่งส่งผลต่อการยอมรับและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

(4) *ปัจจัยทางเทคโนโลยี (Technological Factors: T)* ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่และองค์กรในการพัฒนา การมีโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและระบบนิเวศการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ที่เหมาะสม จะช่วยสนับสนุนการเติบโตของอุตสาหกรรมเป้าหมาย ส่งเสริมการลงทุนใหม่ ๆ และสามารถปรับตัวตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว

(5) *ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors: E'')* ในปัจจุบันปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญมากขึ้นจากกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งส่งผลต่อการวางแผน และการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ โดยเฉพาะเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การจัดการขยะและของเสีย การลดผลกระทบจากมลภาวะทางน้ำ อากาศ และดิน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนและการได้รับแรงสนับสนุนจากชุมชน

(6) *ปัจจัยทางกฎหมาย (Legal Factors: L)* ปัจจัยด้านกฎหมายครอบคลุมถึงกฎระเบียบ ข้อบังคับ และการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น กฎหมายแรงงาน

กฎหมายการลงทุน กฎหมายการค้า กฎหมายสิ่งแวดล้อม และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ การปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงทางกฎหมาย และเพิ่มความมั่นใจแก่ผู้ลงทุนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ในพื้นที่เป้าหมาย

3) การประยุกต์ใช้กรอบ PESTEL เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจผนวกจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่เขต EEC

กรอบการวิเคราะห์ PESTEL เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย โดยการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการขยายพื้นที่ EEC มายังจังหวัดปราจีนบุรีอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ในแต่ละองค์ประกอบจะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายได้รับข้อมูลที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งโอกาส ข้อจำกัด และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายพื้นที่โครงการ โดยเฉพาะในแง่ของการเชื่อมโยงด้านอุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของแรงงาน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยกรอบ PESTEL นี้ จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถตัดสินใจได้บนฐานการวิเคราะห์และประเมินผลตามหลักวิชาการ โดยพิจารณาถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในระยะยาว ตลอดจนการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งเสริมให้การขยายพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่เขต EEC ดำเนินการได้บนหลักการและผ่านการวิเคราะห์ประเมินผลอย่างรอบด้านต่อไป

5.1.2 แหล่งข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ด้วยกรอบ PESTEL

5.1.2.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของจังหวัดปราจีนบุรีสำหรับการผนวกเข้าเป็น EEC ตามกรอบ PESTEL งานวิจัยนี้ได้ใช้แหล่งข้อมูลหลักจาก 4 แหล่งสำคัญ ได้แก่

(1) สถิติทางการ (Official Statistics) ข้อมูลสถิติจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนสภาพเศรษฐกิจ โครงสร้างประชากร แรงงาน การลงทุน และโครงสร้างพื้นฐานที่มีความถูกต้องแม่นยำ น่าเชื่อถือ และเป็นปัจจุบัน

(2) รายงานและเอกสารการศึกษา (Official Reports and Studies) รายงานและเอกสารที่เผยแพร่โดยหน่วยงานภาครัฐ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) และหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนา และข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่เป้าหมาย

(3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับการความเหมาะสมในการขยายพื้นที่ EEC เพื่อรวบรวมความคิดเห็น ข้อมูลเชิงลึก และข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าในเชิงคุณภาพ ประกอบการวิเคราะห์ให้ครบถ้วนทุกมิติ

(4) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสนทนากลุ่มร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน ตัวแทนภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นมิตรร่วมกัน และสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ ความต้องการ ตลอดจนการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ข้อมูลการสนทนากลุ่มจัดขึ้นระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม 2568

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการระดมความคิดเห็นส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งสะท้อนมุมมอง ความคิดเห็น และทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้น เมื่อมีการสรุปประเด็นสำคัญจากข้อมูลประเภทนี้ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่มีความอ่อนไหว จำเป็นต้องใช้ข้อมูลเชิงปริมาณหรือหลักฐานเชิงประจักษ์มาสนับสนุนเพิ่มเติม เพื่อสร้างความเป็นอภิวสัย (Objectivity) และเพิ่มความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของผลการวิเคราะห์ให้มากยิ่งขึ้น

5.1.2.2 วิธีการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ภายใต้กรอบ PESTEL เน้นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยใช้หลัก Thematic Analysis ด้วยการจัดกลุ่มสาระสำคัญและการตีความชุดความคิดและแก่นสารข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากแหล่งข้อมูลข้างต้น เพื่อนำมาจัดกลุ่มตามองค์ประกอบแต่ละด้านของกรอบ PESTEL ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงลึกในการประเมินศักยภาพ โอกาส ข้อจำกัด และความเสี่ยงที่มีต่อการผนวกจังหวัดปราจีนบุรีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ EEC เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ PESTEL ของจังหวัดปราจีนบุรี

เนื้อหาการวิเคราะห์ตามกรอบ PESTEL ในหัวข้อนี้ นำเสนอผลการประเมินความเหมาะสมของจังหวัดปราจีนบุรีในการผนวกเข้าเป็น EEC การวิเคราะห์นี้จะพิจารณาปัจจัย 6 ด้าน ผ่านตัวชี้วัดในแต่ละด้าน จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานทางสถิติ เอกสารเชิงวิชาการ ตลอดจนข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาประกอบการพิจารณา ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละปัจจัยนี้ ถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการประเมินศักยภาพและโอกาสของจังหวัดปราจีนบุรีสำหรับการวางแผนยุทธศาสตร์และการตัดสินใจเชิงนโยบายในการขยายพื้นที่ EEC ต่อไป

5.1.3.1 ด้านการเมือง (Political Factors: P)

วิธีการประเมิน: ประเมินผ่านองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1) *เสถียรภาพของผู้บริหารและหน่วยงานระดับจังหวัด* โดยพิจารณาการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารระดับสูงภายในจังหวัดและการแต่งตั้งโยกย้าย 2) *ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ* โดยพิจารณาจากการอัตราการเบิกจ่ายงบประมาณรวมของจังหวัด และ 3) *คุณภาพของการกำกับดูแล* พิจารณาจากรายงานผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด

สำหรับด้านเสถียรภาพของผู้บริหารและหน่วยงานระดับจังหวัด ผลการประเมินพบว่า เสถียรภาพในการบริหารส่วนราชการในระดับจังหวัดอยู่ในระดับต่ำ โดยเมื่อพิจารณาการดำรงตำแหน่งของผู้ว่าราชการจังหวัดและรองผู้ว่าราชการในช่วง 10 ปีย้อนหลัง ผู้ว่าราชการจังหวัดมีวาระการดำรงตำแหน่งเฉลี่ย 1 ปี 9 เดือน และรองผู้ว่าราชการจังหวัดมีวาระการดำรงตำแหน่งเฉลี่ย 1 ปี 6 เดือน ซึ่งต่ำกว่าค่า Benchmark ของการดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามวาระดำรงตำแหน่งซึ่งมีระยะเวลา 4 ปี จึงสะท้อนถึงความไม่ต่อเนื่องและความไม่แน่นอนของการดำเนินนโยบาย

ในด้านประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณประจำปี 2568 ซึ่งสิ้นสุดเมื่อเดือนกันยายน 2568 นั้น โดยภาพรวมได้รับการจัดสรรงบประมาณ 6,178.70 ล้านบาท เบิกจ่ายงบประมาณทั้งสิ้น 5,221.69 ล้านบาท

หรือคิดเป็นร้อยละ 84.51 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่ 91.67 เล็กน้อย แม้เป็นจังหวัดที่มีประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณอยู่ในลำดับที่ 27 ของประเทศ แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะงบลงทุน ณ สิ้นเดือนสิงหาคม 2568 มีร้อยละของการเบิกจ่าย 58.03 อยู่ในลำดับที่ 39 ของประเทศ โดยเมื่อพิจารณาข้อมูลการเบิกจ่ายงบลงทุนย้อนหลังระหว่างปีงบประมาณ 2560 ถึง 2568 พบว่าอยู่ในลำดับ 30 ถึง 40 บ่งชี้ว่าประสิทธิภาพของการเบิกจ่ายงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาคุณภาพของการกำกับดูแล ข้อมูลจากรายงานผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ 2567 ของระดับจังหวัด มีการประเมินในหลายมิติ อาทิ การป้องกันการทุจริต การเปิดเผยข้อมูล การปรับปรุงการทำงาน ประสิทธิภาพการสื่อสารคุณภาพของการดำเนินงาน การปฏิบัติหน้าที่ และการใช้อำนาจ เป็นต้น โดยจังหวัดปราจีนบุรี ได้คะแนน 94.07 และเมื่อพิจารณาย้อนหลังจนถึงปี 2561 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 84.60 ถือว่าผลประเมินอยู่ในระดับดี

5.1.3.2 ด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors: E)

วิธีการประเมิน: ประเมินผ่านข้อมูลเชิงประจักษ์ แบ่งองค์ประกอบหลักออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) ศักยภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี วัดจากอัตราเติบโตจริงของ GPP (CAGR), GPP ต่อหัว และสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของสาขาเป้าหมาย/ผลิตภาพสูง (2) ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน วัดจากเวลาเข้าถึงโหนดโลจิสติกส์หลัก (ท่าเรือ/มอเตอร์เวย์/สนามบิน) และความพร้อมด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม และ (3) การลงทุนและความสนใจภาคเอกชน วัดจากมูลค่า/จำนวนโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน และอัตราการจดทะเบียนธุรกิจใหม่

เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าจังหวัดปราจีนบุรี มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง สะท้อนผ่านมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด (GPP) โดยในปี 2566 สูงถึง 258,259 ล้านบาท อยู่ในลำดับที่ 14 ของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ขณะเดียวกันจังหวัดปราจีนบุรียังติดอันดับ 6 ของประเทศที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อหัวสูงที่สุด ซึ่งขนาดเศรษฐกิจน้อยกว่าเพียงกลุ่มจังหวัด EEC เดิม ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราเท่านั้น แต่เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ที่เหลือในภาคตะวันออก นับว่ามีศักยภาพด้านเศรษฐกิจสูงที่สุดเมื่อวัดจากขนาดเศรษฐกิจ

ด้านคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ พบว่าโครงข่ายถนนของจังหวัดปราจีนบุรีครอบคลุมพื้นที่และเชื่อมต่อเขตอุตสาหกรรมและโหนดโลจิสติกส์หลักได้สะดวก โดยเฉพาะทางหลวงหมายเลข 304, 319 และ 331 ที่ทำหน้าที่เป็นเส้นทางเศรษฐกิจหลักของจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ส่งผลให้การขนส่งวัตถุดิบและสินค้าเป็นไปอย่างสะดวก โดยใช้เวลาในการเดินทางเส้นทางบกจากศูนย์กลาง อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี ถึง สนามบินสุวรรณภูมิ (1 ชั่วโมง 40 นาที) สนามบินดอนเมือง (1 ชั่วโมง 55 นาที) ท่าเรือกรุงเทพ (2 ชั่วโมง 28 นาที) ท่าเรือแหลมฉบัง (2 ชั่วโมง 2 นาที) ICD ลาดกระบัง (1 ชั่วโมง 30 นาที) การคมนาคมที่สะดวกจึงเอื้อต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากพื้นที่ EEC และสามารถยกระดับปราจีนบุรีให้เป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านโลจิสติกส์ของภาคตะวันออกในอนาคต

สำหรับความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมของการลงทุน จังหวัดปราจีนบุรีมีแหล่งอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการลงทุนและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะพื้นที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ได้แก่ เขตประกอบการอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี (พื้นที่ 4,273 ไร่) สวนอุตสาหกรรม 304 ในอำเภอศรีมหาโพธิ (พื้นที่ 12,500 ไร่) สวนอุตสาหกรรมโรจนะ อินดัสเตรียลแมเนจเม้นท์ ในอำเภอศรีมหาโพธิ

(4,653 ไร่) สวนอุตสาหกรรมสหพัฒนาอินเตอร์โฮลดิ้ง ในอำเภอกบินทร์บุรี (พื้นที่ 2,068 ไร่) และนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค กบินทร์บุรี (1,066 ไร่) รวมถึงนิคมอุตสาหกรรมบ่อทอง 33 ซึ่งอยู่ในระหว่างการพัฒนา (1,747 ไร่) และมีระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา และการสื่อสารครอบคลุมพื้นที่เมือง และนิคมอุตสาหกรรม (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566)

ทางการลงทุนและความสนใจของภาคเอกชน ระดับการลงทุนจากภาคเอกชนในจังหวัดปราจีนบุรี มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน สะท้อนจากตัวเลขโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 901.9 ล้านบาท ในปี 2561 เป็น 10,021.6 ล้านบาท ในปี 2566 (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) โดยอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนมากที่สุด ได้แก่ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และอาหารแปรรูป ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีและมีมูลค่าเพิ่มสูง สะท้อนถึงความเชื่อมั่นของนักลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของจังหวัด อย่างไรก็ตาม การลงทุนของบริษัทชั้นนำขนาดใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่ในเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น สวนอุตสาหกรรม 304 และสวนอุตสาหกรรมโรจนะ ปราจีนบุรี ทำให้เกิดช่องว่างการกระจายการลงทุนภายในจังหวัดยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้พื้นที่เขตอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีศักยภาพยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร (การสนทนากลุ่ม, 2568)

5.1.3.3 ด้านสังคม (Social Factors: S)

วิธีการประเมิน: ทำการประเมินใน 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) *ความพร้อมด้านแรงงานและทักษะ* แรงงาน (2) *สถาบันการศึกษาและศูนย์ฝึกอบรม* จากจำนวนที่นั่งและหลักสูตร และ (3) *คุณภาพชีวิตประชากร* โดยพิจารณาประเด็นด้านสังคม เช่น ความหนาแน่นของบริการสุขภาพ (เตียง/แพทย์ต่อประชากร และอัตราการใช้บริการ)

ความพร้อมด้านทักษะแรงงานของจังหวัดปราจีนบุรี พิจารณาจากกำลังแรงงาน ปี 2567 จำนวน 387,920 คน โดยส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตในนิคมอุตสาหกรรมสำคัญของจังหวัด ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้มีประสบการณ์และทักษะในระดับที่เหมาะสมกับภาคการผลิตแบบดั้งเดิม (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) แต่การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจทำให้เกิดความต้องการแรงงานจากภายนอกพื้นที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงที่มักไม่ค่อยเลือกทำงานในจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากข้อจำกัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คุณภาพชีวิต และการศึกษา (ของบุตรหลาน) ส่งผลกระทบต่อการดึงดูดบุคลากรระดับสูงที่มีศักยภาพเข้าสู่พื้นที่ (การสนทนากลุ่ม, 2568) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเข้ามาของอุตสาหกรรมใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ส่งผลให้แรงงานท้องถิ่นบางส่วนยังขาดทักษะเฉพาะทางที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมสมัยใหม่

เมื่อพิจารณาความพร้อมของสถาบันการศึกษาและศูนย์ฝึกอบรม จังหวัดปราจีนบุรีมีสถาบันอาชีวศึกษารวม 6 แห่ง (รัฐ 4 แห่งและเอกชน 2 แห่ง) นักศึกษารวมประมาณ 8,600 คน ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนในสาขาสำคัญ เช่น ไฟฟ้า เครื่องกล อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม หลักสูตรส่วนใหญ่ยังไม่ทันสมัย และยังขาดการบูรณาการด้านเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในอนาคต (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) นอกจากนี้ ยังมีศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดปราจีนบุรี ที่จัดฝึกอบรมทักษะแรงงานระยะสั้น แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและความร่วมมือจากภาคเอกชน ทำให้การพัฒนาทักษะแรงงานไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งทัศนคติของเยาวชนในพื้นที่ที่นิยมเรียนสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ ทำให้จำนวนผู้เรียนสายอาชีพต่ำกว่าความต้องการของตลาดแรงงานอย่างต่อเนื่อง (การสนทนากลุ่ม, 2568) ในอนาคตจึงจำเป็นต้องประสานความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน และสถาบัน

การศึกษาในพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความร่วมมือในการจัดทำหลักสูตรสหกิจศึกษาที่นักศึกษาสามารถเรียนและปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงานของภาคเอกชนไปพร้อมกัน

ด้านคุณภาพชีวิตประชากรในจังหวัด พบว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับคุณภาพชีวิตได้ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่มีโรงเรียนระดับพื้นฐานรวม 286 แห่ง นักเรียนประมาณ 79,446 คน และมีสถานพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนหนึ่ง (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) อย่างไรก็ตาม พบปัญหาการให้บริการด้านสุขภาพที่มีแนวโน้มเกินขีดความสามารถ (Overcapacity) โดยเฉพาะโรงพยาบาลรัฐที่ต้องรองรับผู้ป่วยจำนวนมากจากการขยายตัวของประชากรและแรงงานข้ามถิ่นจากสถิติผู้ป่วยในปี 2566 พบว่า แพทย์ 1 คน ต้องดูแลผู้ป่วย 1,000 คน ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมยังคงมีสภาพแออัด ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เหมาะสม และสวัสดิการแรงงานที่ยังไม่ครอบคลุม ส่งผลให้แรงงานมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ต่ำกว่าที่ควร (การสนทนากลุ่ม, 2568)

5.1.3.4 ด้านเทคโนโลยี (Technological Factors: T)

วิธีการประเมิน: ดำเนินการวิเคราะห์ใน 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต/ดิจิทัล (2) ระบบนิเวศ R&D (มี/ไม่มีศูนย์วิจัย-ศูนย์ทดสอบมาตรฐานในพื้นที่ เวลา/ต้นทุนเข้าถึงศูนย์นอกจังหวัด ความร่วมมือสถาบัน-อุตสาหกรรม) และ (3) ความพร้อมรองรับอุตสาหกรรมขั้นสูง

มิติด้านการพัฒนาอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัล จังหวัดปราจีนบุรีมีระดับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับที่ดี โดยเฉพาะในเขตเมืองและนิคมอุตสาหกรรมหลัก เช่น สวนอุตสาหกรรม 304 และนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่เข้าถึงง่ายและเครือข่ายมือถือที่ครอบคลุม (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) โดยข้อมูลจาก nPerf ดังที่ได้แสดงในบทที่ 5 พบว่าการให้บริการมีการกระจายครอบคลุมไปยังทุกพื้นที่ของจังหวัด ขณะเดียวกันพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกลก็มีพัฒนาการด้านโครงข่ายดิจิทัลที่ดีขึ้นมากในช่วงหลัง โดยชุมชนสามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตได้ทั่วถึงมากขึ้น แม้ความเร็วอาจจะต่ำกว่าเขตเมืองบ้าง แต่ถือว่าไม่ใช่ข้อจำกัดที่รุนแรงนัก สอดคล้องกับข้อมูลการใช้อินเทอร์เน็ตของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ที่พบว่า มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากถึงร้อยละ 88.6 โดยรวมแล้วถือว่าระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลของจังหวัดมีศักยภาพสูง สามารถรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมและคุณภาพชีวิตประชาชนได้

ทางด้านระบบนิเวศการวิจัยและพัฒนา (R&D) จังหวัดปราจีนบุรีมีข้อจำกัดสำคัญด้านการสนับสนุนกิจกรรมวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยเฉพาะการขาดแคลนศูนย์วิจัยเฉพาะทางและศูนย์ทดสอบมาตรฐานอุตสาหกรรมในพื้นที่ โดยกิจกรรม R&D และการทดสอบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาศูนย์วิจัยและศูนย์ทดสอบในกรุงเทพมหานคร เช่น สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และศูนย์ทดสอบผลิตภัณฑ์ในเครือข่ายมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดมีต้นทุนและเวลาเพิ่มขึ้นในการเข้าถึงบริการเหล่านี้ แม้จะมีการสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากรผ่านความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือบ้างก็ตาม ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนา R&D รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกด้าน R&D ในพื้นที่จึงเป็นอีกมิติที่จำเป็นต้องพัฒนาในอนาคต

เมื่อพิจารณาศักยภาพในการรองรับอุตสาหกรรมขั้นสูง พบว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพค่อนข้างสูงในการรองรับอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง จากฐานการดำเนินงานของนิคมอุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิม เช่น สวนอุตสาหกรรม 304 นิคมอุตสาหกรรมโรจนะ และนิคมอุตสาหกรรมไฮเทคกบินทร์บุรี มีการวางระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครบถ้วน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ระบบบำบัดน้ำเสียและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารที่ทันสมัย รองรับอุตสาหกรรมขั้นสูงอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และอาหารแปรรูปที่ต้องการ

มาตรฐานสูง (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) แต่ระบบไฟฟ้ายังไม่เสถียร มีปัญหาไฟฟ้าดับ ซึ่งกระทบต่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ทางนิคมต้องมีระบบไฟฟ้าสำรองเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ จังหวัดปราจีนบุรียังมีข้อจำกัดสำคัญในด้านแรงงานทักษะสูงที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ รวมถึงการขาดศูนย์วิจัยเฉพาะด้านและศูนย์ทดสอบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมขั้นสูง (การสนทนากลุ่ม, 2568) จึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในการสร้างระบบนิเวศที่ครบวงจรสำหรับอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงในอนาคต

5.1.3.5 ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors: E)

วิธีการประเมิน: ดำเนินการวิเคราะห์ครอบคลุม 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การกำกับดูแลและมาตรการลดผลกระทบ (2) ชยะ-ของเสีย-บำบัดมลพิษ และ (3) ความเสี่ยงและความเปราะบาง

เมื่อพิจารณาการกำกับดูแลและมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวโดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ.2566-2570 ซึ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้เพื่อลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายและการติดตามตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กและกิจการนอกนิคมอุตสาหกรรมซึ่งพบปัญหาการลักลอบปล่อยมลพิษและการกำจัดของเสียที่ไม่ถูกต้อง (การสนทนากลุ่ม, 2568) ข้อจำกัดสำคัญอีกประการคือจังหวัดปราจีนบุรียังขาดบุคลากรและงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงานกำกับดูแลอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ส่งผลให้ประสิทธิภาพของมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมลดลง และอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมของจังหวัดได้

ด้านการจัดการขยะ ของเสีย และระบบบำบัดมลพิษ จังหวัดปราจีนบุรียังคงเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย โดยในปี 2567 มีปริมาณขยะเฉลี่ยสูงถึง 459.15 ตันต่อวัน และส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการเทกองแบบเปิด (Open Dump) ในสถานที่กำจัดขยะทั้ง 21 แห่ง ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสมในด้านสิ่งแวดล้อมและก่อให้เกิดผลกระทบระยะยาว เช่น การปนเปื้อนของน้ำใต้ดิน และปัญหากลิ่นรบกวนชุมชน (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) จึงจำเป็นต้องทำแผนการจัดการเชิงพื้นที่ของโรงงานจัดการของเสียประเภท 105/106 ขึ้นภายในจังหวัด (โดยทั่วไป 105 เกี่ยวกับของเสียอันตราย 106 เกี่ยวกับของเสียไม่อันตราย/คัดแยก/รีไซเคิล) โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ อากาศ ผืนดิน และการกำหนดเขตกันชนของชุมชน นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีแผนสร้างโรงไฟฟ้าจากขยะชุมชน และโครงการผลิตเชื้อเพลิงจากขยะในอนาคต แต่ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยเฉพาะขาดระบบคัดแยกและจัดการขยะต้นทางที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดและรีไซเคิลขยะอย่างจริงจัง ส่งผลให้ปัญหาขยะยังคงเป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขในระยะยาว (การสนทนากลุ่ม, 2568)

สำหรับความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม จังหวัดปราจีนบุรีมีความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมสูงจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งสาเหตุหลักเกิดจากสภาพภูมิประเทศที่มีแนวโน้มน้ำรองรับน้ำป่าจากเขตอุทยานแห่งชาติ และการจัดการน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ และระบบระบายน้ำที่ยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) นอกจากนี้ การเติบโตอย่างรวดเร็วของนิคมอุตสาหกรรมยังเพิ่มแรงกดดันต่อระบบนิเวศ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากมลพิษทางน้ำและอากาศที่อาจกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรม (การสนทนากลุ่ม, 2568) ขณะเดียวกัน การจัดการระบบจัดการน้ำเสียและระบบบำบัดน้ำเสียในชุมชนก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการบริหารจัดการ เนื่องจากเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตประชาชนโดยตรง โดยเฉพาะในเขตเมืองปราจีนบุรี

กบินทร์บุรี และศรีมหาโพธิ์ ซึ่งมีทั้งโรงงานอุตสาหกรรม ชุมชนหนาแน่น และตลาดกลางขนาดใหญ่ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการในพื้นที่ระบุว่า ระบบรวบรวมน้ำเสียและโรงบำบัดน้ำเสียของเทศบาลยังมีขีดความสามารถจำกัด บางพื้นที่ยังไม่มีระบบท่อบรรณน้ำเสียที่เชื่อมต่อถึงครัวเรือน ส่งผลให้น้ำเสียจากภาคครัวเรือน ร้านค้า และสถานประกอบการขนาดเล็กถูกระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น คลองชลประทานและแม่น้ำปราจีนบุรีโดยตรง

5.1.3.6 ด้านกฎหมาย (Legal Factors: L)

วิธีการประเมิน: ดำเนินการวิเคราะห์ครอบคลุม 3 ประเด็น ได้แก่ (1) กฎระเบียบการลงทุน/ผังเมือง (2) การคุ้มครองการลงทุน/ทรัพย์สินทางปัญญา และ (3) การบังคับใช้กฎหมาย มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านกฎระเบียบการลงทุนและประกอบกิจการ จังหวัดปราจีนบุรีมีกฎหมายในการกำหนดพื้นที่และการประกอบกิจการภายใต้ผังเมืองรวมจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2555 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินไว้อย่างชัดเจน เช่น เขตอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย แต่ยังคงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล, 2568) อย่างไรก็ตาม พบข้อจำกัดในทางปฏิบัติที่สำคัญ คือ การบังคับใช้ผังเมืองยังมีความเข้มงวดและตายตัวในบางพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถรองรับรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการประกอบธุรกิจใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและบริการที่ทันสมัย ตามแนวทางการพัฒนา EEC ในอนาคต นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดในขั้นตอนการขออนุญาตประกอบกิจการที่มีความซับซ้อนและใช้เวลานาน ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันและการดึงดูดนักลงทุนของจังหวัดในระยะยาว (การสนทนากลุ่ม, 2568)

ทางด้านการคุ้มครองการลงทุนและทรัพย์สินทางปัญญา พบว่าจังหวัดปราจีนบุรีดำเนินการภายใต้กรอบนโยบายการส่งเสริมการลงทุนและการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตามมาตรฐานของสำนักงานส่งเสริมการลงทุน (BOI) ซึ่งมีกลไกชัดเจนในการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและมีมาตรการคุ้มครองนักลงทุนไทยและต่างชาติ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบข้อจำกัดที่ชัดเจนในระดับจังหวัด เนื่องจากขาดหน่วยงานท้องถิ่นที่มีบทบาทโดยตรงในการให้คำแนะนำด้านทรัพย์สินทางปัญญาและกฎหมายด้านการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ซึ่งส่งผลให้กลุ่มธุรกิจดังกล่าวประสบความยากลำบากในการเข้าถึงข้อมูลด้านสิทธิประโยชน์ต่างๆ นอกจากนี้ ยังพบว่าการดำเนินคดีด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องยังขาดประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติ ส่งผลให้มาตรฐานการคุ้มครองยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักลงทุนได้อย่างสมบูรณ์ (การสนทนากลุ่ม, 2568) ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวมีลักษณะและรูปแบบเดียวกันกับปัญหาในระดับประเทศ

เมื่อพิจารณาด้านการบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานระดับจังหวัดในปราจีนบุรีมีประสิทธิภาพปานกลาง โดยพบว่าในด้านการบริหารจัดการที่ดินและการควบคุมผังเมืองมีการดำเนินงานค่อนข้างมีประสิทธิภาพสามารถจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ตามที่กำหนดไว้ในผังเมืองรวม (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดสำคัญหลายประการในการบังคับใช้กฎหมายด้านอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสิ่งแวดล้อมและการบุกรุกพื้นที่สาธารณะที่ยังมีปัญหากลุ่มกฎหมายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น การทิ้งขยะและของเสียอย่างผิดกฎหมายในพื้นที่ชนบทและพื้นที่รอบนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นยังขาดความเข้มงวดในการตรวจสอบและดำเนินคดีอย่างจริงจัง นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดบุคลากรและงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายสิ่งแวดล้อมยังต้องมีการปรับปรุงอีกมาก (การสนทนากลุ่ม, 2568)

5.1.4 สรุปข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ PESTEL ของจังหวัดปราจีนบุรี

ในภาพรวมผลการวิเคราะห์ PESTEL ของจังหวัดปราจีนบุรีสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมที่เหมาะสมต่อการขยาย EEC ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี โดยจังหวัดมีจุดแข็งที่สุดในด้านเศรษฐกิจจากศักยภาพอุตสาหกรรมที่เข้มแข็งและการลงทุนจากภาคเอกชนที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ดังสรุปในตารางที่ 5.1

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดที่ชัดเจนในด้านสังคมโดยเฉพาะทักษะแรงงานที่ยังไม่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายและคุณภาพชีวิตที่มีข้อจำกัดด้านบริการสุขภาพ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่เพียงพอในบางด้าน ด้านเทคโนโลยีมีความพร้อมค่อนข้างสูงจากโครงข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมพื้นที่สำคัญและความสามารถในการรองรับอุตสาหกรรมขั้นสูง แต่ยังคงขาดระบบนิเวศที่สนับสนุนกิจกรรม R&D ในพื้นที่ ขณะที่ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสมปานกลาง โดยมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติผ่านระบบการวางแผนพื้นที่ (Zoning) แต่การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมยังไม่เข้มงวดเพียงพอ รวมถึงการจัดการขยะและของเสียยังเป็นปัญหาเรื้อรังที่ต้องเร่งปรับปรุง

ในส่วนของปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย จังหวัดมีเสถียรภาพของการบริหารจัดการระดับจังหวัดและกรอบกฎระเบียบที่ชัดเจน แต่ยังเผชิญปัญหาการดำเนินงานที่ล่าช้าเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ขณะที่มาตรฐานการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายยังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติมอย่างเร่งด่วน ดังนั้น จังหวัดปราจีนบุรีจึงมีศักยภาพที่สามารถต่อยอดเพื่อรองรับการขยาย EEC ได้ หากมีการปรับปรุงข้อจำกัดในมิติสังคม สิ่งแวดล้อม และกฎหมายอย่างต่อเนื่องในอนาคต

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการวิเคราะห์ PESTEL ของจังหวัดปราจีนบุรี

มิติ (Factors)	ประเด็นสำคัญ	ผลการวิเคราะห์
การเมือง (Political)	- ผู้บริหารระดับจังหวัด มีวาระดำรงตำแหน่งสั้น เฉลี่ยประมาณ 1 ปี 8 เดือน - ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณเฉลี่ยปานกลาง เบิกจ่ายลงทุน 84.51% - คุณภาพธรรมาภิบาล คะแนนคุณธรรมและความโปร่งใสดี เฉลี่ย 84.60%	วาระการดำรงตำแหน่งสั้น ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่การกำกับดูแลมีความโปร่งใสอยู่ในเกณฑ์ดี
เศรษฐกิจ (Economic)	- GPP ปี 2566 เท่ากับ 258,259 ล้านบาท อันดับ 14 ของประเทศ - รายได้ต่อหัวสูง อันดับ 6 ของประเทศ - มีนิคม/สวนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ - การลงทุนขยายตัวสูงจาก 901.9 ล้านบาท เป็น 10,021.6 ล้านบาท ใน 5 ปี	ถือเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง ดึงดูดการลงทุนขยายตัวต่อเนื่อง กิจกรรมการผลิตด้านอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด
สังคม (Social)	- กำลังแรงงานรวม 387,920 คน ในปี 2567 ส่วนใหญ่อยู่ในภาคการผลิต - ขาดแรงงานทักษะสูงและผู้บริหารระดับสูง - มีสถาบันอาชีวศึกษา 6 แห่ง แต่หลักสูตรยังไม่ทันสมัย - คุณภาพชีวิตปานกลาง ประสบปัญหา Overcapacity ในการบริการด้านสาธารณสุข	มีความพร้อมด้านแรงงานในการผลิตแบบดั้งเดิม แต่ยังไม่ตรงกับอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดึงดูดแรงงานที่มีทักษะ
เทคโนโลยี (Technological)	- อินเทอร์เน็ตครอบคลุม 88.6% ของประชากร - ขาดศูนย์วิจัยและทดสอบมาตรฐานในพื้นที่ต้องพึ่งพากรุงเทพฯ - นิคมอุตสาหกรรมมีโครงสร้างพื้นฐานครบถ้วน (ไฟฟ้า น้ำ บำบัด สื่อสาร)	โครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ระบบนิเวศ R&D และการทดสอบมาตรฐาน ยังไม่มีในพื้นที่
สิ่งแวดล้อม (Environmental)	- ปัญหาขยะมูลฝอยสูง 459.15 ตัน/วัน ในปี 2567 ส่วนใหญ่เป็น Open Dump - เสี่ยงน้ำท่วม ภัยแล้งจากภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง	การจัดการสิ่งแวดล้อมยังขาดประสิทธิภาพ เป็นความท้าทายที่สำคัญสำหรับการพัฒนาและการจัดการในอนาคต
กฎหมาย (Legal)	- มีผังเมืองรวม พ.ศ. 2555/2558 ชัดเจน - ระบบคุ้มครองนักลงทุนตามมาตรฐาน BOI แต่ระดับจังหวัดยังขาดกลไกเฉพาะ - การบังคับใช้กฎหมายปานกลาง โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อม	กฎหมายชัดเจนค่อนข้างครบถ้วน แต่จำเป็นต้องเน้นการบังคับใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

ที่มา: จัดทำโดยทีปภิรดา

5.2 การวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรีด้วย SWOT

5.2.1 ภาพรวมของการวิเคราะห์ด้วยกรอบ SWOT

การศึกษานี้ประยุกต์ใช้ SWOT Analysis เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ ซึ่งกรอบนี้ประกอบไปด้วยจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) พร้อมทั้งปัจจัยภายนอก ได้แก่โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) (Benzaghta et.al, 2021; Merba, 2017) สำหรับการวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา EEC ผ่านการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรคของพื้นที่ระดับอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรี เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นระบบ (Systematic Field Survey) ประกอบกับการทบทวนเอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้อง (Documentary Review) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบคลุม และสามารถนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยทางบวก (Positive)	ปัจจัยภายใน (Internal factor)		ปัจจัยทางลบ (Negative)
	จุดแข็ง (Strengths) - สิ่งที่ทำหน้าที่ได้ดี - สิ่งที่ทำให้พื้นที่รู้สึกภาคภูมิใจ - พื้นที่มีอะไรที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น	จุดอ่อน (Weaknesses) - สิ่งที่จะต้องปรับปรุง - สิ่งที่ทำให้พื้นที่มีความเสี่ยงต่อภัยคุกคาม - พื้นที่มีอะไรที่ยังอ่อนแอ	
	โอกาส (Opportunities) - มีเหตุการณ์ใดบ้างที่สร้างโอกาสให้กับพื้นที่ - มีอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ - การเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่จะสร้างโอกาสให้กับพื้นที่	อุปสรรค (Threats) - เหตุการณ์จากภายนอกที่ทำให้พื้นที่เกิดข้อจำกัดในการดำเนินงาน - การเปลี่ยนแปลงภายนอกที่เป็นภัยต่อพื้นที่	
	ปัจจัยภายนอก (External factor)		

รูปที่ 5.1 The SWOT Analysis

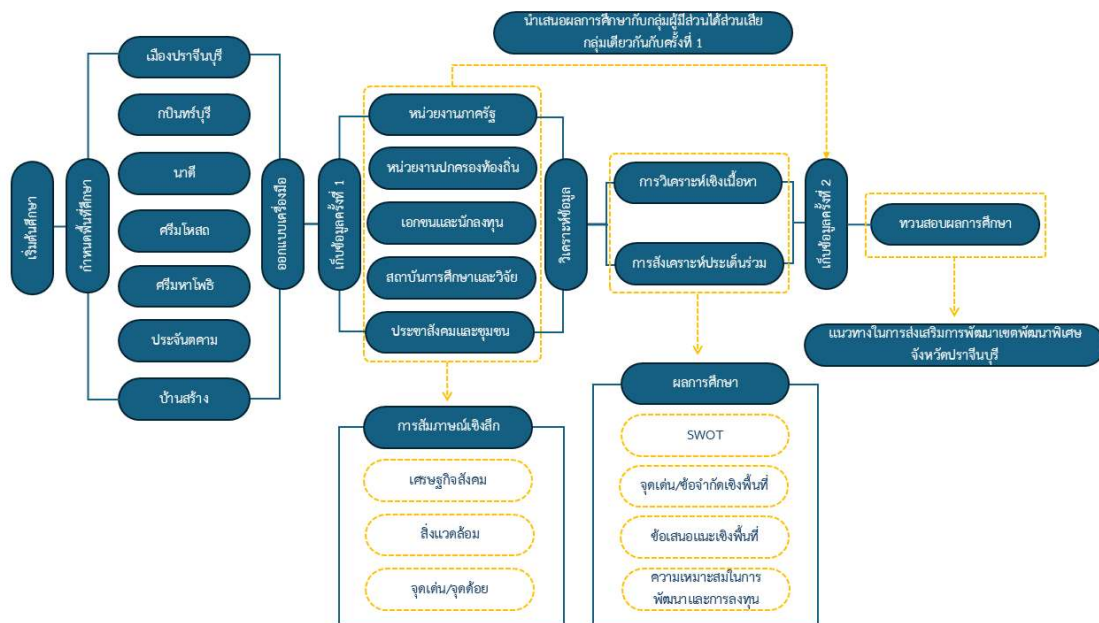
ที่มา: จัดทำโดยที่ปรึกษา

การสัมภาษณ์มุ่งสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรม แรงงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และนโยบายของภาครัฐ การใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกช่วยให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ นอกจากนี้ ภายใต้กระบวนการการศึกษาได้มีการทบทวนเอกสารทางราชการเพิ่มเติม อาทิ รายงานประจำปี แผนการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2566 ถึง พ.ศ. 2570 แผนการดำเนินงานประจำปีของหน่วยงานราชการสำคัญในจังหวัด และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อเพิ่มเติมรายละเอียดที่เกี่ยวข้องเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลครอบคลุมบริบทสำคัญในแต่ละพื้นที่มากที่สุด

หลังจากนั้นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกวิเคราะห์โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และ การสังเคราะห์ประเด็นร่วม (Thematic Synthesis) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสกัดประเด็นสำคัญและ

ทำความเข้าใจสาระสำคัญของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ โดยแบ่งข้อมูลออกเป็นจุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาในรายอำเภอ โดยนำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มในแต่ละพื้นที่มาทำการวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงพื้นที่สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดปราจีนบุรี และวางแผนแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ EEC อย่างเป็นระบบและมีหลักเกณฑ์ทางวิชาการ ทั้งนี้ กำหนดการประชุมกลุ่มย่อย ตลอดจนรายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมสามารถรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก

สำหรับเนื้อหาที่ใช้เป็นแนวทางในการอภิปรายกลุ่มย่อยและแบบสัมภาษณ์ที่จำแนกตามลักษณะของหน่วยงานผู้เข้าร่วม ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและนักลงทุน สถาบันการศึกษาและหน่วยวิจัย รวมถึงกลุ่มประชาชนและชุมชนในพื้นที่ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มรายอำเภอจะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการจัดทำข้อเสนอเชิงพื้นที่สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดปราจีนบุรี และกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ภายใต้ EEC โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์เชิงระบบผ่านกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประมวลผลข้อมูลเชิงคุณภาพตามหลักวิชาการ ซึ่งแผนผังการวิจัยสามารถแสดงได้ดังรูปที่ 5.2

รูปที่ 5.2 แผนผังการวิจัย
ที่มา: ที่ปรึกษา

5.2.2 ผลการวิเคราะห์ SWOT ระดับจังหวัด

การวิเคราะห์ SWOT ระดับจังหวัด (Strengths–Weaknesses–Opportunities–Threats) มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุ “จุดเด่น–จุดอ่อนหรือข้อจำกัด–โอกาส–อุปสรรค” ที่กำหนดทิศทางการพัฒนาจังหวัดอย่างเป็นระบบ โดยสังเคราะห์จากหลักฐานเชิงประจักษ์และบริบทเชิงพื้นที่ ทั้งข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม โครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ และผลวิเคราะห์ส่วนหนึ่งขยายความและวิเคราะห์เพิ่มเติมจากการวิเคราะห์ PESTEL ข้างต้น ทั้งนี้ การจัดทำ SWOT สามารถเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการสำคัญผ่าน เมทริกซ์ TOWS

(SO/ST/WO/WT) เพื่อจัดลำดับ “เร่งด่วน-ระยะกลาง-ระยะยาว” ให้สอดคล้องกับศักยภาพของจังหวัดและข้อจำกัดเชิงสถาบันจริงในระดับจังหวัด

จุดเด่น	ข้อจำกัด
• ทำเลเชื่อมโยงกับโครงสร้างพื้นฐานหลักของ EEC ทั้งถนน รถไฟ สนามบิน และท่าเรือ • แต่ละอำเภอมีศักยภาพในพื้นที่สอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย • มีฐานทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสมุนไพรท้องถิ่นโดดเด่น • มีฐานอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และการเกษตรแปรรูป	• ระบบสาธารณูปโภคและทรัพยากรยังไม่เพียงพอต่อการขยายตัวในระยะยาว • การขาดแคลนแรงงานในพื้นที่โดยเฉพาะแรงงานมีทักษะ • การขาดบูรณาการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ • การมีส่วนร่วมของชุมชนยังจำกัด อาจทำให้เกิดแรงต้านต่อการพัฒนาพื้นที่
โอกาส	อุปสรรค
• แนวโน้มการเติบโตของอุตสาหกรรมใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสะอาดและพลังงานทดแทนที่ช่วยเสริมให้มีความยั่งยืนของการพัฒนาพื้นที่ • กระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นิเวศ และเชิงวัฒนธรรม • นโยบายการส่งเสริมเขตอภิจริยะที่สอดคล้องกับจังหวัดปราจีนบุรี • ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ดึงดูดให้นักลงทุนต่างชาติหันมาลงทุนมากขึ้นในประเทศไทย	• ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวจนกระทบต่อการขยายการลงทุนในพื้นที่ • ความล่าช้าของนโยบายรัฐบาลในการขยายโครงสร้างพื้นฐาน • ภาวะโลกร้อนส่งผลให้เกิดภัยพิบัติและปริมาณน้ำลดลง • ความขัดแย้งระหว่างไทยกับเพื่อนบ้านที่กระทบต่อแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในพื้นที่

รูปที่ 5.3 การวิเคราะห์ SWOT ระดับจังหวัด

ที่มา: จัดทำโดยที่ปรึกษา

จุดเด่น (Strengths) ซึ่งสะท้อนศักยภาพของจังหวัดปราจีนบุรี

- **ทำเลและโครงข่ายโลจิสติกส์เชื่อมกับ EEC โดยตรง:** จังหวัดตั้งอยู่บนแนวเชื่อมถนน-รถไฟ-สนามบิน-ท่าเรือหลักของภาคตะวันออก เอื้อต่อการขนส่งวัตถุดิบและสินค้ามูลค่าสูง และสอดคล้องกับแผนพัฒนาโลจิสติกส์ระดับชาติ/ภูมิภาคของ EEC โดยตรง จึงลดต้นทุนเวลาและเพิ่มความน่าเชื่อถือของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) สำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมายได้มากกว่าจังหวัดนอกโครงข่ายเดียวกัน
- **ศักยภาพอันหลากหลายของแต่ละอำเภอ ทั้งอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และเกษตรกรรม:** จังหวัดปราจีนบุรีมีความได้เปรียบเชิงพื้นที่ (Spatial Advantage) ที่แตกต่างกันในแต่ละอำเภอ โดย อำเภอเมืองปราจีนบุรี เด่นด้านบริการสุขภาพและสมุนไพร เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จึงสามารถต่อยอดสู่การเป็น Medical Hub และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ ขณะที่อำเภอศรีมหาโพธิ์มีสวนอุตสาหกรรม 304 และนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เป็นฐานการผลิตสำคัญของจังหวัด ส่วนอำเภอศรีมหาโพธิ์มีแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานทวารวดี สะท้อนคุณค่าเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านอำเภอนาดีมีอุทยานแห่งชาติทับลานและพื้นที่เชื่อมต่อเขาใหญ่ เหมาะกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและผจญภัย รวมถึงเกษตรอินทรีย์เพื่อเชื่อมกับอุตสาหกรรมสมุนไพร นอกจากนี้ อำเภอบ้านสร้างและกบินทร์บุรีมีพื้นที่เกษตรกรรมปลูกข้าว อ้อย มันสำปะหลัง และพืชไร่ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นและต่อยอดสู่การเป็นเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture) อีกทั้งท่าอากาศยานบุรีรัมย์ยังเป็นจุดเชื่อมระหว่างภาคตะวันออกกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเชิงโลจิสติกส์

- **ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสมุนไพรท้องถิ่นโดดเด่น:** จังหวัดปราจีนบุรีมีทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสมุนไพรท้องถิ่นที่โดดเด่น เช่น พื้นที่ป่าต้นน้ำ อุทยานแห่งชาติทับลานและเขาใหญ่ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ ด้านวัฒนธรรมมีโบราณสถานทวารวดีและเมืองโบราณศรีมโหสถที่เป็นเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ขณะเดียวกันจังหวัดปราจีนบุรียังเป็น “เมืองสมุนไพร” ของประเทศ โดยโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรเป็นศูนย์กลางผลิตและจำหน่ายสมุนไพร สร้างรายได้กว่า 600 ล้านบาทต่อปี และสนับสนุนเกษตรกรอินทรีย์ท้องถิ่น ทรัพยากรเหล่านี้จึงเป็นจุดแข็งที่ต่อยอดสู่การแพทย์ครบวงจรและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้
- **มีฐานอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และการเกษตรแปรรูป:** จังหวัดปราจีนบุรี เป็นฐานอุตสาหกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ มีการผลิตภาคอุตสาหกรรมครอบคลุมทั้งยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และการเกษตรแปรรูป ซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจระดับภูมิภาคและเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตของประเทศ โดยอุตสาหกรรมยานยนต์และอิเล็กทรอนิกส์ช่วยผลักดันให้เกิดการจ้างงานและการลงทุนต่อเนื่อง ขณะที่อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปใช้ศักยภาพทางการเกษตรของจังหวัดมาเพิ่มมูลค่าและสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในชนบท การผสมผสานระหว่างอุตสาหกรรมสมัยใหม่กับการเกษตรแปรรูปนี้ไม่เพียงทำให้ปราจีนบุรีเป็นฐานการผลิตที่เข้มแข็งแต่ยังสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศและ EEC อีกด้วย

ข้อจำกัด (Weaknesses) ซึ่งถือเป็นประเด็นความท้าทายของจังหวัดปราจีนบุรี

- **ระบบสาธารณูปโภคและทรัพยากรบางส่วนยังไม่เพียงพอต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรม:** แม้ว่าจังหวัดปราจีนบุรีจะมีโครงสร้างพื้นฐานด้านถนนและนิคมอุตสาหกรรมที่พร้อมรองรับการลงทุน แต่ระบบสาธารณูปโภคและทรัพยากรสำคัญบางอย่างยังไม่เพียงพอต่อการรองรับการเติบโตในระยะยาว โดยเฉพาะการจัดการเรื่องน้ำที่มีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำในระดับต่ำและระดับปานกลางประมาณร้อยละ 90 ของพื้นที่ในช่วงฤดูแล้ง และยังมีปัญหาระบบชลประทานและการจัดสรรน้ำประปา ทำให้ภาคเกษตรและอุตสาหกรรมต้องแข่งขันกันใช้ทรัพยากร จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ
- **แนวโน้มการขาดแคลนแรงงานมีทักษะ:** แรงงานที่มีทักษะเฉพาะทางในจังหวัดปราจีนบุรียังไม่เพียงพอต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมสมัยใหม่ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูง และการผลิตอัจฉริยะ (Smart Manufacturing) ปัญหานี้สะท้อนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของแรงงาน โดยเฉพาะทักษะเชิงเทคนิค วิศวกรรม ดิจิทัล และระบบอัตโนมัติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่ Industry 4.0 อีกทั้งยังขาดแคลนแรงงานระดับผู้บริหาร ซึ่งเลือกทำงานในเขตเมืองมากกว่า
- **ขาดกลไกการบูรณาการการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่:** แม้ปราจีนบุรีจะมีศักยภาพหลายด้าน แต่การพัฒนายังสะดุดจากการไม่มีกลไกกลางที่ทำการบูรณาการเชิงพื้นที่ หน่วยงานรัฐท้องถิ่น เอกชน และชุมชนมักดำเนินงานแยกส่วน ทำให้บางพื้นที่มีโครงการซ้ำซ้อน และมีปัญหาในการจัดสรรทรัพยากร ขณะที่บางพื้นที่ขาดการพัฒนา ข้อจำกัดนี้ส่งผลให้การจัดการประเด็นสำคัญ ได้แก่ ทรัพยากรน้ำ สิ่งแวดล้อม และการใช้ที่ดิน ขาดเอกภาพ และลดทอนศักยภาพการดึงดูดการลงทุนเชิงยุทธศาสตร์ของจังหวัด

- *การมีส่วนร่วมของชุมชนยังจำกัดและอาจเกิดแรงต้านต่อการพัฒนา:* แม้ว่าปราจีนบุรีจะมีโครงการพัฒนาและการลงทุนใหม่ ๆ เข้ามาอย่างต่อเนื่อง แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนในหลายพื้นที่ยังคงจำกัด ทั้งในด้านการรับรู้ข้อมูล การเข้าถึงเวทีการตัดสินใจ และการแสดงความคิดเห็นในเชิงนโยบายหรือโครงการลงทุน ข้อมูลและข้อเท็จจริงบางส่วนถูกชี้นำในด้านลบจากกลุ่มเคลื่อนไหวมากกว่าข้อมูลที่นำเสนอข้อเท็จจริงอย่างรอบด้านระหว่างผลดีหรือผลเสีย ผลที่ตามมาคือประชาชนบางส่วนในจังหวัดอาจเกิดความระแวงในเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ที่ดิน และคุณภาพชีวิต ดังนั้น จำเป็นต้องสร้างกลไกการสื่อสารและการรับฟังความคิดเห็นที่ชัดเจนและต่อเนื่องกับประชาชนทุกกลุ่มอย่างแท้จริง นั่นคือการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงรุกที่โปร่งใสและต่อเนื่อง เพื่อช่วยลดแรงเสียดทานและสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่

โอกาส (Opportunities) ในการเข้า EEC

- *แนวโน้มการเติบโตของอุตสาหกรรมสะอาดและพลังงานทดแทน:* ปราจีนบุรีมีโอกาสำคัญจากกระแสการเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรมสีเขียวและพลังงานสะอาด ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG (Bio–Circular–Green Economy) ของประเทศและทิศทางการลงทุนโลก ความก้าวหน้าในด้านพลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ชีวมวล และการรีไซเคิลวัสดุ สามารถเชื่อมโยงเข้ากับฐานอุตสาหกรรมเดิมของจังหวัด ทั้งยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และเกษตรแปรรูป เพื่อสร้างห่วงโซ่การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดสากล อีกทั้งการผลักดันนโยบายสิ่งแวดล้อมและเป้าหมาย Net Zero ยังเปิดโอกาสให้ปราจีนบุรีกลายเป็น พื้นที่สาธิต (Pilot Area) สำหรับการลงทุนใหม่ ๆ เช่น นิคมอุตสาหกรรมคาร์บอนต่ำ ระบบจัดการของเสียครบวงจร และอุตสาหกรรมรีไซเคิล ซึ่งไม่เพียงช่วยลดแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อม แต่ยังสร้างภาพลักษณ์จังหวัดให้เป็นจุดหมายของนักลงทุนที่ต้องการตอบโจทย์ ESG (Environmental, Social, and Governance) อีกด้วย
- *กระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นิเวศ และเชิงวัฒนธรรม:* ปราจีนบุรีมีโอกาสำคัญจากกระแส Wellness Tourism และ Eco-Cultural Tourism ที่เติบโตอย่างต่อเนื่องในระดับโลกและสอดคล้องกับศักยภาพท้องถิ่น จังหวัดมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น อุทยานแห่งชาติทับลานและเขาใหญ่ ซึ่งเอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ รวมถึงมีแหล่งวัฒนธรรมและโบราณสถานทวารวดีที่สามารถพัฒนาเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ขณะเดียวกันปราจีนบุรียังเป็น “เมืองสมุนไพร” ของประเทศ ทำให้สามารถเชื่อมโยงบริการสปา อบสมุนไพร และการนวดแผนไทยเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้อย่างเป็นเอกลักษณ์ การผสมผสานจุดแข็งเหล่านี้ช่วยสร้างความแตกต่างจากจังหวัดท่องเที่ยวอื่น ๆ และรองรับความต้องการใหม่ของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศที่มุ่งแสวงหาประสบการณ์เชิงสุขภาพและวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- *การส่งเสริมเกษตรสมัยใหม่ แปรรูป และเศรษฐกิจสร้างสรรค์:* ปราจีนบุรีมีศักยภาพด้านเกษตรกรรมที่หลากหลาย ทั้งนาข้าว พืชไร่ ผลไม้ และสมุนไพรพื้นบ้าน การส่งเสริมเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture) จึงเป็นโอกาสสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

ด้วยเทคโนโลยี เช่น ระบบชลประทานอัจฉริยะ การใช้เซ็นเซอร์ตรวจสอบคุณภาพดินและน้ำ และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวางแผนการเพาะปลูกอย่างแม่นยำ เมื่อเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูป จะช่วยเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตร เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพ สมุนไพร และผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ขณะเดียวกัน การต่อยอดไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เช่น การพัฒนาแบรนด์ท้องถิ่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการเชื่อมโยงกับ Soft Power ด้านสมุนไพรและวัฒนธรรมไทย จะทำให้เกษตรกรและชุมชนมีรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งยังช่วยสร้างภาพลักษณ์จังหวัดให้เป็นพื้นที่ต้นแบบของการผสมผสานเกษตร เทคโนโลยี และวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

- **ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ดึงดูดให้นักลงทุนต่างชาติหันมาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น:** การที่โลกเผชิญกับความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ เช่น ความตึงเครียดระหว่างมหาอำนาจ ปัญหาการค้าโลก หรือความขัดแย้งชายแดน ส่งผลให้บริษัทข้ามชาติเริ่มมองหาทำเลสำรอง (diversification) เพื่อลดความเสี่ยงในห่วงโซ่อุปทานและการผลิต ปราจีนบุรีจึงมีโอกาสดูถูกเลือกให้เป็นฐานการผลิตที่ปลอดภัยและมีศักยภาพรองรับการลงทุนใหม่ ๆ โดยเฉพาะเมื่อจังหวัดอยู่ใกล้โครงข่าย EEC และมีองค์ประกอบสนับสนุน เช่น โครงสร้างพื้นฐานที่กำลังได้รับการพัฒนา สิทธิประโยชน์เกี่ยวกับการลงทุน และทรัพยากรธรรมชาติกับสมุนไพรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แนวโน้มนี้เปิดโอกาสให้ปราจีนบุรีสามารถดึงดูดนักลงทุนต่างชาติมาเสริมสร้างห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) ใหม่ ๆ และกระจายความเสี่ยงจากความผันผวนทางภูมิรัฐศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อุปสรรค (Threats)

- **ความเสี่ยงจากภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวกระทบต่อการขยายการลงทุนในพื้นที่:** ภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวทั้งในระดับประเทศและระดับโลกส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจลงทุนของภาคเอกชน ซึ่งกระทบต่อการลงทุนในจังหวัดปราจีนบุรีเช่นกัน โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาการส่งออกและห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และเกษตรแปรรูป นอกจากนี้ ยังมีโอกาสที่ต้นทุนการผลิตจะสูงขึ้นจากราคาพลังงาน ดอกเบี้ย และวัตถุดิบ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการชะลอการขยายกิจการและเลื่อนการลงทุนใหม่ออกไป
- **ความล่าช้าของนโยบายรัฐบาลในการขยายโครงสร้างพื้นฐาน:** ความล่าช้าในการดำเนินนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะโครงการขยายโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างและปรับปรุงถนนสายหลัก-สายรอง รวมถึงโครงการเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรีและพื้นที่โดยรอบ ความล่าช้านี้ไม่เพียงทำให้การขนส่งวัตถุดิบและสินค้าในภาคอุตสาหกรรมล่าช้าและมีต้นทุนสูงขึ้น แต่ยังจำกัดศักยภาพการเชื่อมโยงของจังหวัดกับเส้นทางขนส่งหลักของ EEC และการกระจายตัวของนักลงทุนใหม่
- **การแข่งขันจากจังหวัดใกล้เคียง:** แม้ว่าปราจีนบุรีจะมีศักยภาพด้านอุตสาหกรรม เกษตร และการท่องเที่ยว แต่ก็เผชิญการแข่งขันจากจังหวัดใกล้เคียงใน EEC เช่น ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ซึ่งมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ท่าเรือ สนามบิน และฐานการลงทุนที่มั่นคงกว่า ทำให้การดึงดูดนักลงทุนรายใหม่มีแนวโน้มเอียงไปยังจังหวัดเหล่านั้น

นอกจากนี้ จังหวัดใกล้เคียงบางแห่งยังมีการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวและบริการสุขภาพที่ครบวงจรกว่า จึงอาจดึงดูดทั้งนักลงทุนและนักท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเดียวกัน ส่งผลให้ปราจีนบุรีจำเป็นต้องสร้างความแตกต่างเชิงยุทธศาสตร์ และเสริมจุดแข็งเฉพาะของตน เช่น การเป็นเมืองสมุนไพร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมทรัพยากรธรรมชาติ และอุตสาหกรรมสะอาด เพื่อลดความเสี่ยงจากการถูกกลืนในสมรภูมิการแข่งขันระดับภูมิภาค

- *ภาวะโลกร้อนส่งผลให้เกิดภัยพิบัติและปริมาณน้ำลดลง:* ภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกำลังส่งผลกระทบโดยตรงต่อจังหวัดปราจีนบุรี ทั้งในรูปแบบของภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น เช่น น้ำท่วมฉับพลัน ฝนทิ้งช่วง และคลื่นความร้อน รวมถึงปัญหาปริมาณน้ำที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงฤดูแล้ง
- *ความขัดแย้งระหว่างไทยกับเพื่อนบ้านที่กระทบต่อแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในพื้นที่:* สถานการณ์ความขัดแย้งหรือความไม่มั่นคงทางการเมืองระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมสำคัญที่พึ่งพาแรงงานเหล่านี้ในภาคการผลิตและบริการ การปิดจุดผ่านแดน ความเข้มงวดของมาตรการตรวจคนเข้าเมือง หรือภาวะความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจในประเทศต้นทาง ทำให้แรงงานข้ามชาติบางส่วนไม่สามารถเดินทางเข้ามาทำงานได้ตามปกติ

การวิเคราะห์ SWOT ของจังหวัดปราจีนบุรีสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพและความเหมาะสมในเชิงพื้นที่อย่างชัดเจน เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีมีเศรษฐกิจที่โดดเด่น มีทำเลที่ตั้งที่สามารถเชื่อมโยงกับโครงข่ายโลจิสติกส์หลักของภาคตะวันออกและ EEC ความหลากหลายของศักยภาพในแต่ละอำเภอทั้งอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และเกษตรกรรม รวมถึงชื่อเสียงในฐานะ “เมืองสมุนไพร” ที่สามารถต่อยอดสู่การเป็นศูนย์กลางการแพทย์และสุขภาพได้ ขณะเดียวกันจังหวัดยังมีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนิเวศ อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำของโครงสร้างพื้นฐาน ข้อยกจำกัดด้านสาธารณูปโภค และกลไกการบูรณาการเชิงพื้นที่ที่ยังไม่เข้มแข็ง ยังคงเป็นอุปสรรคที่ต้องเร่งแก้ไข แต่ก็มีความสามารถในการพัฒนาได้ในอนาคต

ในอีกด้านหนึ่ง ปราจีนบุรีมีโอกาจากแนวโน้มอุตสาหกรรมสะอาด พลังงานทดแทน และการสนับสนุนเชิงนโยบายจากโครงการ EEC ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG ของประเทศ การเข้าร่วม EEC จึงเป็นก้าวสำคัญที่จะช่วยดึงดูดการลงทุนใหม่ กระจายความเจริญออกจากจังหวัดศูนย์กลาง และสร้างความแตกต่างให้กับพื้นที่ ด้วยการผสมผสานจุดแข็งด้านอุตสาหกรรมสะอาด เมืองสมุนไพร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และเกษตรมูลค่าเพิ่ม หากสามารถจัดการข้อจำกัดและอุปสรรคอย่างเป็นระบบได้ จังหวัดจะสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสเหล่านี้ได้เต็มที่ และก้าวขึ้นเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สมดุลและยั่งยืน ภายใต้กรอบการพัฒนาเชิงพื้นที่ของ EEC

5.2.3 ผลการวิเคราะห์รายอำเภอ

รายละเอียดในส่วนนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์รายอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรีที่ได้จากวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการสังเคราะห์ประเด็นร่วม โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ และ (2) ข้อเสนอแนะเฉพาะพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของแต่ละอำเภอ โดยผลการศึกษานี้จะช่วยให้สามารถกำหนด

แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เหมาะสม และเสริมสร้างบทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีในการสนับสนุนการเข้าร่วม EEC ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.3.1 อำเภอเมืองปราจีนบุรี

1) ผลการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัด

อำเภอเมืองปราจีนบุรีมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งสมุนไพรชั้นนำและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยมีจุดเด่นจากทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและการสนับสนุนเกษตรอินทรีย์จากโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร รวมถึงความเชื่อมโยงกับ EEC ที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานส่งผลให้มีโอกาสในการดึงดูดการลงทุนและนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพและอาหารที่ใช้สมุนไพรท้องถิ่น โดยสามารถแสดงรายละเอียดจุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอเมืองได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอเมืองปราจีนบุรี

จุดแข็ง	Supporting Evidence & Analysis
Strength (S1): ศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ด้านเนินหอมในอำเภอเมืองปราจีนบุรีเป็นสถานที่พักผ่อนยอดนิยมของคนในจังหวัด และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติมได้ เนื่องจากตั้งอยู่ก่อนเข้าสู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม - การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: ด้วยความพร้อมด้านสมุนไพรและการแพทย์แผนไทย อำเภอเมืองปราจีนบุรีสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น สปาสมุนไพร การอบสมุนไพร และการนวดแผนไทย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านสุขภาพ - การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง: การพัฒนาด้านเนินหอมเป็นแหล่งท่องเที่ยวสามารถเชื่อมโยงกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลายและเพิ่มความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว
Strength (S2): แหล่งสมุนไพรชั้นนำระดับประเทศและกิ่งพันธุ์ไม้ส่งออก	- เป็นศูนย์กลาง Wellness Hub ด้วยฐานสมุนไพรระดับประเทศ: พื้นที่เอื้อต่อการเป็นศูนย์กลาง Wellness Hub โดยเฉพาะการเป็นแหล่งสมุนไพรที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรเป็นศูนย์กลางในการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรถึง 600 ล้านบาทต่อปี และมีการสั่งซื้อสมุนไพรจากกลุ่มเกษตรกรและเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2565) - การสนับสนุนเกษตรอินทรีย์: โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรได้ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ โดยรับซื้อวัตถุดิบสมุนไพรจากเกษตรกรในพื้นที่โดยตรง ซึ่งไม่เพียงช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังรับประกันคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (Thailand Plus Online, 2019) เช่น หมู่บ้านดงบัง ที่มีการเพาะปลูกและแปรรูปสมุนไพรเพื่อส่งเสริมการผลิตภายในโรงงานของมูลนิธิเจ้าพระยาอภัยภูเบศร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครนายก, ม.ป.ป.) - การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคต: ด้วยความพร้อมด้านวัตถุดิบสมุนไพรและการสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ อำเภอเมืองปราจีนบุรีมีศักยภาพในการพัฒนาอาหารเสริมโปรตีนทางเลือก อาหารสุขภาพ (functional food) และอาหารออร์แกนิก เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์รักสุขภาพและการบริโภคเชิงป้องกัน (Thailand Plus Online, 2019)
Strength (S3):	อำเภอเมืองปราจีนบุรีมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดินและน้ำ เหมาะต่อการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร โดยเฉพาะทุเรียนปราจีนบุรีที่ได้รับการขึ้นทะเบียน GI และเป็นที่ยอมรับในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งยังมีธุรกิจกิ่งพันธุ์ไม้และสมุนไพรที่มีชื่อเสียง

ศักยภาพด้าน การเกษตรอินทรีย์ คุณภาพสูง	ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพการต่อยอดสู่เกษตรอินทรีย์คุณภาพสูง ช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างความ มั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในพื้นที่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568)
Strength (S4): ทำเลและโครงสร้าง พื้นฐานที่เชื่อมโยง คมนาคม	อำเภอเมืองปราจีนบุรีตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ เช่น ถนนสาย 33 ที่เชื่อมต่อ ภาคตะวันออกกับพื้นที่โดยรอบ ส่งผลให้พื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตรและ อุตสาหกรรมกับตลาดได้อย่างสะดวก โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและการกระจายสินค้า เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับจังหวัดและการต่อยอดเชื่อมโยงกับโครงการ EEC ในอนาคต (กรมทางหลวง, 2568)
ข้อจำกัด	Supporting Evidence & Analysis
Weakness (W1): ข้อจำกัดด้านพื้นที่ (ศูนย์ราชการ- ความมั่นคง)	พื้นที่อำเภอเมืองปราจีนบุรีเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการและมีพื้นที่ด้านความมั่นคง บางส่วน ส่งผลให้มีข้อจำกัดในการขยายพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2568)
Weakness (W2): มีโครงสร้างพื้นฐาน ที่ไม่รองรับกับกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ ขนาดใหญ่	ด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้นจำเป็นต้องอาศัยศักยภาพ ของโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่เป็นส่วนช่วยในการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการขนส่ง และระบบโลจิสติกส์ ซึ่งปัจจุบันความกว้างของเขตทางและลักษณะของถนนในบางพื้นที่ ยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสามารถเพียงพอที่จะรองรับการเพิ่มขึ้น ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของเมือง นอกจากนี้กำลังการผลิตน้ำประปาและ ไฟฟ้าในปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์ที่เพียงพอต่อความต้องการในปัจจุบันเท่านั้น นับเป็นข้อจำกัดสำคัญ ต่อการพัฒนาเมืองในทิศทางต่าง ๆ (จากการสนทนากลุ่มย่อย, 2568)

ที่มา: วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก; กรุงเทพฯธุรกิจ (2565); การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครนายก (ม.ป.ป.);
กรมโรงงานอุตสาหกรรม (2568); สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี (2566); สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี (2566);
Thailand Plus Online (2019)

นอกจากนี้ อำเภอเมืองปราจีนบุรียังมีโอกาสทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่สำคัญจากการขยาย EEC
เนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงด้านการคมนาคมและโลจิสติกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในอนาคต
ที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนมอเตอร์เวย์ รถไฟฟ้ารางคู่ การเชื่อมโยงท่าเรือและสนามบิน ซึ่งเอื้อต่อ
การดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมสุขภาพ อาหาร และการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้
ด้วยทำเลที่ตั้งซึ่งเป็นประตูสู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่ง อำเภอเมือง
ปราจีนบุรีจึงมีศักยภาพสูงในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงอนุรักษ์ ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

อีกทั้งยังมีโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ่านการส่งเสริม
การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพจากสมุนไพร และการยกระดับบริการด้านสุขภาพและแพทย์แผนไทย
ตลอดจนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) ให้เป็นจุดแข็งของพื้นที่ การพัฒนา
ผลิตภัณฑ์สมุนไพรท้องถิ่นสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ขณะเดียวกัน
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพและการท่องเที่ยวจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับ
นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้แนวโน้มการเติบโตของตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับโลก
ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องกว่าร้อยละ 21 ต่อปี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2022) เป็นโอกาสที่เอื้อให้การ
สร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ผสมผสานสมุนไพรไทย เช่น การทำสปา การอบสมุนไพร และการนวดแผน
ไทย สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจการฟื้นฟูสุขภาพในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะเมื่อ
เชื่อมโยงกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

อย่างไรก็ดี การพัฒนาอำเภอเมืองปราจีนบุรียังคงเผชิญอุปสรรคหลายด้าน โดยเฉพาะผลกระทบต่องานสิ่งแวดล้อมจากการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งในภาคการบริโภคและอุตสาหกรรม ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางดินและน้ำที่กระทบต่อการทำกินของประชาชนและความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพของพื้นที่ (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566; จากการสนทนากลุ่มย่อย, 2568) นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านทรัพยากรสาธารณสุขยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาบริการสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคต เนื่องจากการยกระดับความพร้อมด้านบริการสุขภาพจำเป็นต้องใช้ทั้งงบประมาณและบุคลากรจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันอัตรากำลังบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ โดยโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรซึ่งเป็นโรงพยาบาลศูนย์มีอัตราแพทย์ต่อประชากรประมาณ 1:8,506 คน และอัตราพยาบาลต่อประชากรประมาณ 1:1,128 คน ซึ่งต่ำกว่าอัตราขั้นต่ำที่กำหนด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี, 2566; สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2565) ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อคุณภาพการให้บริการและการรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาในอนาคต

2) ข้อเสนอแนะเฉพาะพื้นที่

จากการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอเมือง ประกอบกับโอกาสและอุปสรรคจากการเข้าร่วม EEC สามารถสรุปได้ว่า อำเภอเมืองปราจีนบุรีควรมุ่งพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการดูแลสุขภาพครบวงจร โดยอาศัยจุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติและความเป็นแหล่งสมุนไพรที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ โดยเฉพาะโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร อีกทั้งพื้นที่ยังมีศักยภาพในการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านสุขภาพจากสมุนไพรท้องถิ่น เช่น อาหารเพื่อสุขภาพและผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังสามารถยกระดับบริการด้านสุขภาพด้วยการผสมผสานศาสตร์แพทย์แผนไทยเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) โดยใช้สมุนไพรเป็นเครื่องมือในการบำบัดและฟื้นฟูสุขภาพ ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่แสวงหาประสบการณ์การดูแลสุขภาพท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติและ บริการที่มีคุณภาพ

ส่วนกลยุทธ์ด้านพื้นที่ควรเน้นการสร้างบทบาทของอำเภอเมืองให้เป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผ่านการเชื่อมโยงกับ EEC และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านสาธารณสุขเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต การใช้โอกาสจากการเติบโตของ EEC และตลาด Wellness จึงเป็นแรงผลักดันสำคัญในการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริการให้มีความพร้อม ตลอดจนการวางแผนผังเมืองและโครงสร้างพื้นฐานอย่างรอบด้านเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเพิ่มภาระต่อระบบนิเวศและสาธารณสุขของพื้นที่ในระยะยาว

ผลการพิจารณาเชิงผังเมืองสะท้อนว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเมืองได้ผ่านการพัฒนาเป็นเขตเมืองหลักแล้ว จึงเหมาะต่อการส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดบนพื้นที่เดิมมากกว่าการขยายเมืองใหม่ โดยเฉพาะการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเติบโตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและพาณิชยกรรมด้านสุขภาพ ทั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาผังเมืองในอนาคตที่จะเกื้อหนุนบทบาทของอำเภอเมืองให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างแท้จริง

5.2.3.2 อำเภอบินทร์บุรี

1) ผลการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัด

อำเภอบินทร์บุรีมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและการคมนาคมของจังหวัดปราชญ์บุรี โดยมีนิคมอุตสาหกรรมหลากหลายที่รองรับอุตสาหกรรมสำคัญ เช่น ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และการแปรรูปสินค้าเกษตร พร้อมทั้งการมีที่ตั้งที่เหมาะสมในการขนส่งและเชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก โดยสามารถใช้เวลาเดินทางจากกรุงเทพฯ เพียง 2 ชั่วโมง สามารถขนส่งสินค้าไปยังท่าเรือหรือประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้ถนนทางหลวงได้ และเป็นแหล่งปลูกยูคาลิปตัสสำหรับผลิตกระดาษ ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในการพัฒนาอุตสาหกรรมท้องถิ่น นอกจากนี้การมีพื้นที่ติดกับโครงการ EEC และการพัฒนาระบบโลจิสติกส์จะเพิ่มโอกาสในการขยายตัวของอุตสาหกรรมและการค้าผ่านการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถแสดงรายละเอียดจุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอบินทร์บุรี ได้ดังตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอบินทร์บุรี

จุดแข็ง	Supporting Evidence & Analysis
Strength (S1): ศูนย์กลางอุตสาหกรรมของจังหวัด	อำเภอบินทร์บุรีเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมสำคัญในจังหวัดปราชญ์บุรี โดยมีพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม เช่น นิคมอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี นิคมอุตสาหกรรมไฮเทคกบินทร์บุรี และนิคมอุตสาหกรรมบ่อทอง 33 ซึ่งรองรับอุตสาหกรรมที่หลากหลาย ทั้งอุตสาหกรรมยานยนต์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปและเคมีภัณฑ์ทางการเกษตร เช่น ข้าวโพด ปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นและการพัฒนาอุตสาหกรรมระดับประเทศ (Salika, 2018)
Strength (S2): ข้อได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์และการขยายตัวอุตสาหกรรม	อำเภอบินทร์บุรีตั้งอยู่ในทำเลที่สะดวกสำหรับการขนส่ง เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่เชื่อมโยงกับภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคอีสานตอนล่าง รวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านถนนสายหลักที่เชื่อมกับจังหวัดสำคัญต่างๆ เช่น ชลบุรี และระยอง นอกจากนี้ยังมีสถานีรถไฟที่สำคัญ ซึ่งทำให้พื้นที่นี้เหมาะสมต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมในอนาคต เนื่องจากความสะดวกในการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ
Strength (S3): เป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคมระหว่างจังหวัด และประเทศเพื่อนบ้าน	อำเภอบินทร์บุรีมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมที่พัฒนาอย่างดี มีถนนเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดสำคัญ เช่น ชลบุรี ระยอง กรุงเทพมหานคร รวมถึงเป็นทางผ่านสู่ประเทศเพื่อนบ้าน (เส้นทางเขาหินซ้อน – สระแก้ว-อรัญประเทศ-กัมพูชา) อีกทั้ง อีกทั้งยังมีสถานีขนส่งสินค้าและผู้โดยสารที่รองรับการขนส่งในปริมาณมาก ทำให้พื้นที่นี้สามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าระหว่างภาคตะวันออกกับภาคกลาง และประเทศเพื่อนบ้าน
Strength (S4): ความพร้อมด้านแรงงานและการศึกษา	อำเภอบินทร์บุรีมีความพร้อมด้านแรงงานมากที่สุดเมื่อเทียบกับอีก 6 อำเภอในจังหวัดปราชญ์บุรี ทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม โดยมีสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา เช่น โรงเรียนอาชีวศึกษากบินทร์บุรี ที่มีบทบาทในการฝึกอบรมวิชาชีพด้านอุตสาหกรรม รวมถึงยังสามารถเชื่อมโยงกับสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเพื่อพัฒนาทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม แม้จะยังไม่เทียบเท่ากับพื้นที่ในเขต EEC อื่น ๆ แต่ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านแรงงานสูงที่สุดภายในจังหวัด ซึ่งสามารถต่อยอดและพัฒนาได้ในอนาคต
Strength (S5): แหล่งปลูกยูคาลิปตัสเพื่อผลิตกระดาษ	อำเภอบินทร์บุรีมีการปลูกต้นยูคาลิปตัสจำนวนมาก ซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตกระดาษ จึงเป็นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมกระดาษที่สามารถนำไปใช้ในภาคการพาณิชย์และการศึกษา การมีแหล่งวัตถุดิบที่ใกล้เคียงนี้สามารถช่วยลดต้นทุนในการผลิตและสร้างความยั่งยืนในอุตสาหกรรมกระดาษ
Strength (S6):	อำเภอบินทร์บุรีมีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น ทั้งด้านประวัติศาสตร์และธรรมชาติ เช่น แหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดี น้ำตก และพื้นที่ป่าอันอุดมสมบูรณ์ ซึ่งไม่เพียงสะท้อนคุณค่าทาง

แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ทั้งประวัติศาสตร์และ ธรรมชาติที่สามารถต่อ ยอดเชิงธุรกิจ	วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม แต่ยังสามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์และเชิงสุขภาพได้ การต่อยอดดังกล่าวจะช่วยเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจท้องถิ่นควบคู่กับ การสร้างรายได้แก่ชุมชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2568)
ข้อจำกัด	Supporting Evidence & Analysis
Weakness (W1): ความหนาแน่นของ โรงงานอุตสาหกรรมใน พื้นที่เดิม	จากผังเมืองของอำเภอกบินทร์บุรีพื้นที่อุตสาหกรรมมีขนาดเล็ก ทำให้เกิดข้อจำกัดในการรองรับ การขยายตัวของอุตสาหกรรมใหม่ และมีความจำเป็นต้องพิจารณาพื้นที่เพิ่มเติมเพื่อรองรับ อุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่จะเน้นการเติบโตอย่างยั่งยืน
Weakness (W2): ความไม่เพียงพอของ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น โรงพยาบาลและขาด ศักยภาพในการรองรับ ความต้องการทาง สุขภาพ และโรคที่ ซับซ้อน	โรงพยาบาลหลักในอำเภอมียังมีเพียง 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลกบินทร์บุรี ซึ่งต้องรับรองรับความต้องการ ทางด้านสุขภาพทั้งจากประชากรในพื้นที่และประชากรแฝง (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) และในปัจจุบันภาระการรองรับบริการสาธารณสุขอยู่ในจุดที่เกินขีดความสามารถในการรองรับการ บริการ โดยมีอัตราส่วนแพทย์ต่อประชากร (1:3,626.49) ทันตแพทย์ต่อประชากร (1:18,585.75) เภสัชกรต่อประชากร (1:7,825.58) และพยาบาลต่อประชากร (1:669.76) อีกทั้งยังขาด ความครอบคลุมในการรักษาโรคที่มีความซับซ้อนเนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรภายในพื้นที่
Weakness (W3): ปัญหาเชิงสังคมจาก การไหลเข้ามาของ ประชากรแฝง	พื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มลดลงจากการขยายตัวของอุตสาหกรรม อีกทั้ง การพัฒนาของอุตสาหกรรมทำให้เกิดการไหลเข้าของแรงงานจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรม ทั้งในและนอกพื้นที่ ซึ่งอาจส่งผลต่อการเกิดปัญหาทางสังคมที่เพิ่มขึ้นจากภาวะความแออัด (จากการสนทนากลุ่มย่อย, 2568)
Weakness (W4): ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ และ ปัญหาน้ำ ในพื้นที่	การกระจุกตัวของอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการจัดการขยะ และปัญหาน้ำเสีย (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) ซึ่งส่งผลสืบเนื่องไปยังพื้นที่อยู่อาศัย อีกทั้งการเพิ่มขึ้น ของปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นเกินศักยภาพในการจัดการของหน่วยงานในพื้นที่
Weakness (W5): ระบบชลประทานไม่ ทั่วถึง	พื้นที่การเกษตรของอำเภอกบินทร์บุรีส่วนใหญ่ยังพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก เนื่องจากระบบ ชลประทานไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ส่งผลให้เกษตรกรหลายแห่งสามารถเพาะปลูกได้เพียง ปีละครั้ง และมีความเสี่ยงสูงต่อภาวะภัยแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ต้นทุนการผลิตจึงสูงขึ้นและรายได้ ไม่มั่นคง ทำให้เกษตรกรเสียเปรียบในการแข่งขันกับพื้นที่ที่มีระบบน้ำที่มั่นคงกว่า (กรมชลประทาน, 2568)

ที่มา: วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก; สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี (2566); สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จังหวัดปราจีนบุรี (2566); Salika (2018)

หากปราจีนบุรีมีโอกาสเข้าสู่ EEC จะเป็นปัจจัยหนุนสำคัญในการส่งเสริมการลงทุนและการพัฒนา
อุตสาหกรรมในพื้นที่กบินทร์บุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพื้นที่ยังมีที่ดินว่างภายในนิคมอุตสาหกรรม
ที่สามารถรองรับการลงทุนใหม่ได้ โครงสร้างพื้นฐานภายในนิคมมีความพร้อมสำหรับการดำเนินธุรกิจในภาค
การผลิต โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมศักยภาพ เช่น ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และการแปรรูปสินค้าเกษตร
แม้ว่าสาธารณสุขในพื้นที่จะยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะจำนวนโรงพยาบาล แต่พื้นที่ในนิคมยังสามารถขยาย
ต่อเนื่องได้ในอนาคต อีกทั้งราคาที่ดินในกบินทร์บุรียังไม่สูงเท่ากับเขตนิคมอุตสาหกรรมเดิมจึงเป็นข้อได้เปรียบ
ในการดึงดูดนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้ อำเภอกบินทร์บุรียังมีศักยภาพในฐานะศูนย์กลางคมนาคมที่เชื่อมโยงภาคตะวันออก
ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีโอกาสพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้าน
โลจิสติกส์ที่สามารถรองรับการขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะช่วยส่งเสริมการค้าและสนับสนุนการ

เติบโตของอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามพื้นที่ที่ยังเผชิญอุปสรรคสำคัญหลายประการ ได้แก่ การขาดการบูรณาการระหว่างภาคอุตสาหกรรมและสถานศึกษาในการออกแบบหลักสูตรอาชีวศึกษา แม้จะมีโรงเรียนขนาดใหญ่ 4 แห่ง และวิทยาลัยการอาชีพที่มีการเรียนการสอนตามมาตรฐานสากล (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) แต่หลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม เช่น ทักษะวิชาชีพสำหรับอุตสาหกรรมขั้นสูง ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และการปลูกฝังแนวคิดนวัตกรรม

ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสียจากโรงงาน อากาศไม่บริสุทธิ์ น้ำฝนและน้ำในบ่อไม่สามารถบริโภคได้ เนื่องจากการเติบโตของอุตสาหกรรมเร็วกว่าการพัฒนาความพร้อมของพื้นที่ ทำให้ข้อบังคับและการวางแผนด้านสิ่งแวดล้อมไม่สอดคล้องกัน ส่งผลให้เกิดปัญหาขยะเกินกำลังการจัดการทั้งจากภาคอุตสาหกรรมและครัวเรือน อีกทั้งการจัดการขยะอุตสาหกรรมยังไม่เข้มงวดเพียงพอ ทำให้กากอุตสาหกรรมถูกเทรวมกับขยะทั่วไปและก่อให้เกิดการตกค้างของสารเคมีในน้ำและดิน (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี, 2566)

2) ข้อเสนอแนะเฉพาะพื้นที่

จากการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอกบินทร์บุรี ประกอบกับโอกาสและอุปสรรคที่เกิดจากการเข้าร่วม EEC พบว่า อุตสาหกรรมดั้งเดิมของอำเภอซึ่งครอบคลุมการผลิตยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เกษตรกรรม และการแปรรูปสินค้าเกษตร มีศักยภาพที่จะต่อยอดสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมสมัยใหม่ เช่น ยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ เกษตรอัจฉริยะ การแปรรูปสินค้าเกษตรสมัยใหม่ ตลอดจนเทคโนโลยีเชื้อเพลิงและเคมีชีวภาพ การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของอำเภอกบินทร์บุรีจึงควรมุ่งเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบจากกิจกรรมทางอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน ขณะเดียวกันควรพัฒนาพื้นที่รองรับอุตสาหกรรมใหม่เพื่อลดความแออัดในเขตที่มีโรงงานหนาแน่นควบคู่ไปกับการลงทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การพัฒนาระบบคมนาคมและการขนส่ง การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ ตลอดจนสถานศึกษา โรงพยาบาล และพลังงานสะอาด ทั้งนี้เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสร้างคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนให้แก่ประชาชน โดยคงความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการเติบโตในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

สำหรับกลยุทธ์เชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของอำเภอกบินทร์บุรี ควรเน้นการดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายด้วยการใช้ประโยชน์จากศักยภาพด้านทำเลที่ตั้งและทรัพยากรในพื้นที่ควบคู่ไปกับการควบคุมการขยายตัวของอุตสาหกรรมให้อยู่ภายใต้มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวด พร้อมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการเติบโตจาก EEC รวมถึงการจัดเขตอุตสาหกรรมให้อยู่ห่างจากพื้นที่ชุมชนเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม

เมื่อพิจารณาในเชิงผังเมืองพบว่าพื้นที่บางส่วนของอำเภอกบินทร์บุรีมีศักยภาพสูงต่อการพัฒนาในอนาคต ทั้งด้านการขยายเขตอุตสาหกรรมและการขยายเมือง โดยพื้นที่สีม่วงและม่วงขอบแดงในผังเมืองสะท้อนถึงเขตอุตสาหกรรมปัจจุบันและพื้นที่เตรียมขยาย ขณะเดียวกันยังมีพื้นที่เกษตรที่สามารถปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ได้ ผสมกับโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการขนส่งและการลงทุน จึงชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาผังเมืองอย่างมีทิศทางและสอดคล้องกับเป้าหมายการเติบโตในอนาคต

5.2.3.3 อำเภอศรีมหาโพธิ

1) ผลการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัด

อำเภอศรีมหาโพธิมีศักยภาพสูงทั้งในด้านอุตสาหกรรมและการเกษตร ซึ่งสามารถพัฒนาเป็น ศูนย์กลางการผลิตและการลงทุนในหลายอุตสาหกรรมที่สำคัญ โดยเฉพาะในสวนอุตสาหกรรม 304 และ สวนอุตสาหกรรมโรจนะ ซึ่งเป็นแหล่งการผลิตสินค้าหลายประเภท รวมถึงยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และ กระดาษจากต้นยูคาลิปตัส อีกทั้งยังมีการผลิตส้มโอที่ได้รับการขึ้นทะเบียน GI ซึ่งมีเอกลักษณ์และ ความต้องการในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภายใต้โอกาสจากการพัฒนา EEC อำเภอศรีมหาโพธิ สามารถขยายฐานอุตสาหกรรมและพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรที่มีคุณภาพสูง เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และเสริมสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอศรีมหาโพธิ

จุดแข็ง	Supporting Evidence & Analysis
Strength (S1): ฐานอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่	- การเป็นศูนย์รวมของนิคมอุตสาหกรรมสำคัญ: อำเภอศรีมหาโพธิมีการพัฒนา สวนอุตสาหกรรม 304 และสวนอุตสาหกรรมโรจนะ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ดึงดูดการลงทุนจาก ภาคเอกชนและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ในพื้นที่ดังกล่าวมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมหลาย ประเภท เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เคมีภัณฑ์ และโลหะ ซึ่งช่วยกระตุ้นการ เติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานในพื้นที่ - มีศักยภาพในการรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรม: อำเภอศรีมหาโพธิมีพื้นที่และ ทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับการขยายฐานอุตสาหกรรมเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาถึงการขยายตัวของอุตสาหกรรมจากอำเภอekinบุรี
Strength (S2): ศักยภาพด้านการ เกษตรและทรัพยากร ธรรมชาติ	- เป็นแหล่งปลูกต้นยูคาลิปตัส: ที่ใช้ในการผลิตกระดาษ โดยเป็นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อ การพัฒนาอุตสาหกรรมกระดาษที่สามารถนำไปใช้ในภาคการพาณิชย์และการศึกษา การมีแหล่งวัตถุดิบที่ใกล้เคียงนี้สามารถช่วยลดต้นทุนในการผลิตและสร้างความยั่งยืน ในอุตสาหกรรมกระดาษ - มีการทำเกษตรที่หลากหลายและโดดเด่น: โดยเฉพาะการปลูกส้มโอพันธุ์ทองดีที่ได้รับการ ขึ้นทะเบียนสินค้า GI ซึ่งมีรสหวานและเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ (ธาวิดา ศิริสัมพันธ์, 2561) พร้อมทั้งมีการพัฒนาแปรรูปส้มโอเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ชาเปลือกส้มโอ ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่า ลดปริมาณขยะ และสนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน นอกจากนี้ยังมีการปลูกมะม่วงนอกฤดูและการทำเกษตรผสมผสานอื่น ๆ (ธาวิดา ศิริสัมพันธ์, 2563)
Strength (S3): ศักยภาพในการขยาย โครงสร้างพื้นฐานใน พื้นที่	อำเภอศรีมหาโพธิมีความพร้อมต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งด้านถนน สาธารณูปโภค และนิคมอุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิม การขยาย EEC จะช่วยเพิ่มโอกาสในการลงทุนโครงสร้าง พื้นฐานใหม่ เช่น ระบบน้ำและการคมนาคมสมัยใหม่ ซึ่งสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและดึงดูด การลงทุนได้อย่างยั่งยืน
ข้อจำกัด	Supporting Evidence & Analysis
Weakness (W1): ขาดความพร้อมด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ด้าน การดูแลสุขภาพ	อำเภอศรีมหาโพธิ มีโรงพยาบาลรัฐขนาดเล็กจำนวน 1 แห่ง และโรงพยาบาลเอกชนขนาดเล็ก อีกจำนวน 2 แห่ง แต่ด้วยเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมจึงมีความหนาแน่นของประชากรสูง การให้บริการด้านสาธารณสุข จึงไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งยังมีปัญหาด้านผังเมือง ทำให้ไม่สามารถพัฒนาที่ดินในบางส่วนได้ ไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้า โรงงานขนาดใหญ่ และ โรงพยาบาล เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรมในพื้นที่ (สำนักงานจังหวัด ปราจีนบุรี, 2566)

Weakness (W2): ลักษณะทางกายภาพ ของถนนเช่น ความ กว้างของหน้าถนน และคุณภาพของถนน ทั้งหลักและรอง ไม่ รองรับกับการขยายตัว ของอุตสาหกรรม	การเติบโตที่รวดเร็วของเมืองและอุตสาหกรรมในพื้นที่อำเภอศรีมหาโพธิ ทำให้โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับการคมนาคมที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากถนนสายหลักและสายรองในพื้นที่อุตสาหกรรมบางส่วนมีปัญหาคุณภาพถนนและเขตทางที่ไม่พร้อมและไม่เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกโลจิสติกส์ตามมาตรฐานสากล (จากการสนทนากลุ่ม, 2568) ทำให้เกิดปัญหาจราจรติดขัดในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน
Weakness (W3): เอกสิทธิ์ทางที่ดินและ ปัญหาความทับซ้อน กับพื้นที่ป่า	ที่ดินจำนวนมากยังขาดเอกสารสิทธิ์ที่ชัดเจน และบางพื้นที่ทับซ้อนกับเขตป่าไม้ ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถใช้ที่ดินเป็นหลักประกันเพื่อเข้าถึงแหล่งทุน หรือพัฒนาการลงทุนได้เต็มที่ ปัญหานี้ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงต่อการสูญเสียที่ดินในอนาคต และเป็นการจำกัดศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (กรมป่าไม้, 2568)

ที่มา: วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก; ธาวิชา ศิริสัมพันธ์ (2561); ธาวิชา ศิริสัมพันธ์ (2563); ศูนย์สนทนากลุ่มทางเกษตรแห่งชาติ (2567); สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี (2566); สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี (2566)

ทั้งนี้ หากปราจีนบุรีเข้าสู่ EEC อำเภอศรีมหาโพธิจะมีโอกาสสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรที่มีคุณภาพและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะพื้นที่เพาะปลูกส้มโอปราจีน ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสม ดินอุดมไปด้วยแร่ธาตุจากเศษศิลาแลงและมีปริมาณน้ำฝนเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของส้มโอ ผลผลิตส่วนใหญ่ถูกส่งออกไปยังประเทศต่าง ๆ เช่น จีน ไต้หวัน และเวียดนาม สร้างรายได้มากกว่าร้อยล้านบาทต่อปี (ศูนย์สนทนากลุ่มทางเกษตรแห่งชาติ, 2567) นอกจากนี้การเข้า EEC ยังเป็นโอกาสสำคัญในการเสริมสร้างการลงทุนและพัฒนาอุตสาหกรรมในอำเภอศรีมหาโพธิ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ เช่น การพัฒนานิคมอุตสาหกรรม 304 และสวนอุตสาหกรรมโรจนะ ที่มีการผลิตพลังงานไฟฟ้า กระดาษ และบรรจุภัณฑ์ และการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามอำเภอศรีมหาโพธิยังเผชิญกับอุปสรรคสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความเสี่ยงต่อความหนาแน่นของการจราจรทางถนน เนื่องจากข้อจำกัดด้านผังเมืองที่อยู่ระหว่างการปรับแก้ไข ทำให้การลงทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานล่าช้า โดยเฉพาะการปรับเพิ่มเขตทางและคุณภาพถนนเพื่อให้การคมนาคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในเขตเมืองและเขตอุตสาหกรรม (จากการสนทนากลุ่มย่อย, 2568) และการขาดการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็ง แม้จะมีการวางแผนรองรับปัญหามลพิษจากเขตเมืองและเขตอุตสาหกรรมอย่างรัดกุม รวมถึงมีพื้นที่จัดการขยะและสถานีบำบัดน้ำเสียประจำเขตอุตสาหกรรม (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) แต่ยังคงปรากฏปัญหาน้ำเสียในบางช่วงปนเปื้อนออกสู่พื้นที่เกษตร ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมบางแห่งในพื้นที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GMP (จากการสนทนากลุ่มย่อย, 2568)

2) ข้อเสนอแนะเฉพาะพื้นที่

จากการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอศรีมหาโพธิ ประกอบกับโอกาสและอุปสรรคจากการเข้าร่วม EEC พบว่าอำเภอศรีมหาโพธิเป็นพื้นที่ที่มีฐานการผลิตในลักษณะนิคมอุตสาหกรรมอยู่แล้ว และยังมีศักยภาพที่จะขยายการผลิตเพิ่มได้ เนื่องจากยังมีกำลังการผลิตรองรับและมีที่ดินที่มีราคาย่อมเยา การพัฒนาอำเภอศรีมหาโพธิให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมจึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นการบริหารจัดการพื้นที่อุตสาหกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวางแผนใช้พื้นที่ให้เกิดความสมดุลระหว่างการขยายตัว

ทางอุตสาหกรรมและการรักษาคุณภาพชีวิตของชุมชนผ่านการลดความแออัดในเขตอุตสาหกรรม และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการลงทุนใหม่ ๆ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้แนวทางการส่งเสริมอุตสาหกรรมมุ่งไปที่สาขาที่มีศักยภาพ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ และการเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farming) ที่ใช้เทคโนโลยีสะอาดและมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงช่วยลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการผลิต แต่ยังสามารถสร้างความยั่งยืนทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาพื้นที่จึงควรเน้นการดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายผ่านการใช้พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมที่มีอยู่ และสร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการในนิคมเพื่อควบคุมผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการปรับปรุงผังเมืองและระบบสาธารณสุขให้รองรับการเติบโตจากการพัฒนาภายใต้ EEC รวมถึงการปรับปรุงเมืองเพื่อลดข้อจำกัดด้านการใช้พื้นที่และลดปัญหาการจราจร

เมื่อพิจารณาในเชิงพื้นที่พบว่าส่วนใหญ่ของพื้นที่อำเภอศรีมหาโพธิ์ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับบทบาทการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมอยู่แล้ว (รวมถึงสวนอุตสาหกรรม 304) อย่างไรก็ตามพื้นที่โดยรอบนิคมยังคงมีที่ดินสำหรับการเกษตรและพื้นที่ชุมชนที่สามารถขยายตัวและพัฒนาเป็นเมืองได้ในอนาคต จึงสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาผังเมืองให้สอดคล้องกับการเติบโตทางอุตสาหกรรมและความต้องการด้านสังคมอย่างยั่งยืน

5.2.3.4 อำเภอศรีมหาโพธิ์

1) ผลการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัด

อำเภอศรีมหาโพธิ์มีจุดแข็งสำคัญในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยเฉพาะเมืองโบราณศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีและอารยธรรมทวารวดีที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ระดับชาติ นอกจากนี้ยังมีศักยภาพในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการเติบโตของชุมชนในอนาคต ซึ่งจะสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในพื้นที่ โอกาสที่สำคัญคือการขยายตลาดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในระดับนานาชาติ โดยส่งเสริมแหล่งโบราณคดีและสถานที่สำคัญ ซึ่งสามารถเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอศรีมโหสถ

จุดแข็ง	Supporting Evidence & Analysis
Strength (S1): แหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรมทวารวดี	อำเภอศรีมโหสถมีจุดเด่นสำคัญในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยเฉพาะเมืองโบราณศรีมโหสถ ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีและอารยธรรมทวารวดีที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ระดับชาติ เมืองโบราณนี้ถือเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญสำหรับการศึกษเกี่ยวกับอารยธรรมทวารวดีในประเทศไทย ซึ่งสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Historical Tourism) ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังมีสถานที่ทางศาสนาที่สำคัญ เช่น ต้นโพธิ์ต้นแรกของประเทศ และพระพุทธบาท ซึ่งถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
Strength (S2): ศักยภาพในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการเติบโตของชุมชน	การพัฒนาที่อยู่อาศัยในอำเภอศรีมโหสถถือเป็นอีกหนึ่งจุดแข็งที่สำคัญ โดยมีศักยภาพในการรองรับการเติบโตของชุมชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต เนื่องจากอำเภอศรีมโหสถมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจในพื้นที่ การพัฒนาที่อยู่อาศัยจะช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาพื้นที่และส่งเสริมให้พื้นที่นี้กลายเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพในอนาคต
Strength (S3): เป็นแหล่งผลผลิตทางการเกษตรคุณภาพ	อำเภอศรีมโหสถมีพื้นที่การเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะสมต่อการเพาะปลูกผลไม้และพืชเศรษฐกิจหลายชนิด โดยเฉพาะทุเรียนและไม้ผลคุณภาพสูงที่ได้รับการยอมรับในตลาดรวมทั้งยังมีศักยภาพในการต่อยอดสู่การเกษตรแปรรูปและเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่เกษตรกรในพื้นที่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568)
ข้อจำกัด	Supporting Evidence & Analysis
Weakness (W1): ขาดการทำนุบำรุง การส่งเสริม และการเชื่อมโยงกับชุมชน	พื้นที่ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในอำเภอศรีมโหสถยังขาดการดูแลรักษา และการจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว (Tourist Destination) และยังไม่ได้มีการสร้างความเชื่อมโยงกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนในพื้นที่
Weakness (W2): ขาดความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน	ขาดความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน และความเจริญของเมืองที่เพียงพอต่อการสนับสนุนการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว อาทิ โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า ถนน ไฟฟ้า ประปา และการขนส่งสาธารณะ เพื่อขยายผลเป็นโครงข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัด (Tourism Network)
Weakness (W3): ขาดการพัฒนาที่เชื่อมโยงสู่ชุมชน	การพัฒนาในปัจจุบันยังไม่เชื่อมโยงกับชุมชนอย่างทั่วถึง ทั้งด้านตลาด การแปรรูป และการกระจายผลประโยชน์ เกษตรกรรายย่อยยังพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง และการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังไม่เข้มแข็ง ส่งผลให้ศักยภาพของพื้นที่ยังไม่ถูกใช้เต็มที่ และชุมชนขาดโอกาสในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน (สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี, 2568)

ที่มา: วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก; สำนักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2566)

หากจังหวัดปราจีนบุรีถูกผนวกเข้าสู่อำเภอศรีมโหสถจะเป็นพื้นที่ที่มีทั้งโอกาสในการพัฒนาและความท้าทายที่ต้องบริหารจัดการอย่างรอบคอบ ในด้านโอกาส พื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยเฉพาะการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงสู่ตลาดระดับนานาชาติได้ การส่งเสริมแหล่งโบราณคดีและอารยธรรมทวารวดี เช่นเมืองโบราณศรีมโหสถ ต้นโพธิ์ต้นแรกของประเทศ และพระพุทธบาท ย่อมช่วยเพิ่มมูลค่าและ

สร้างเอกลักษณ์เฉพาะให้กับการท่องเที่ยวของพื้นที่ ขณะเดียวกัน ยังสามารถเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในด้านทำเลที่ตั้ง อำเภอศรีมโหสถมีความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องจากพื้นที่ทางใต้เชื่อมต่อกับถนนสาย 304 ซึ่งเป็นเส้นทางหลักในการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ อีกทั้งยังอยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา และมีพื้นที่ติดกับอำเภอศรีมหาโพธิ์ที่เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมดั้งเดิมที่มีระบบสาธารณูปโภคพร้อมรองรับ ส่งผลให้พื้นที่นี้เหมาะสมต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ทั้งในด้านการลงทุน การกระจายโรงงาน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติม นอกจากนี้ ประชาชนในพื้นที่ยังมีความพร้อมทั้งด้านแรงงานและทักษะ รวมถึงมีทัศนคติที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จึงสามารถมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในลักษณะดังกล่าวก็มาพร้อมกับความท้าทายที่ต้องเผชิญ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานถือเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและการอพยพแรงงานไปสู่ภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่อื่น ส่งผลให้อำเภอศรีมโหสถเผชิญความเสี่ยงต่อการลดลงของกำลังแรงงานในท้องถิ่น อันอาจนำไปสู่ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจในระยะยาว อีกทั้งการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจยังอาจสร้างแรงกดดันต่อสิ่งแวดล้อม แม้ปัจจุบันจะมีระบบจัดการขยะมูลฝอยในระดับหนึ่ง แต่หากขาดมาตรการควบคุมที่รัดกุม ก็ยังคงมีความเสี่ยงจากการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม รวมถึงปัญหาการจัดการน้ำเสียที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ซึ่งอาจกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความยั่งยืนของพื้นที่ในอนาคต

2) ข้อเสนอแนะเฉพาะพื้นที่

จากการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอศรีมโหสถ พบว่าทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสมควรมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์ โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายและสามารถสัมผัสได้จริงสำหรับนักท่องเที่ยว ผ่านการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงผู้มาเยือนเข้ากับวิถีชีวิตและอารยธรรมทวารวดีอย่างลึกซึ้ง อันจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพื้นที่อย่างรอบด้าน การพัฒนาเชิงประสบการณ์ในลักษณะนี้ยังเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงระบบ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม หากยังสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ให้เติบโตอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การพัฒนาอำเภอศรีมโหสถควรเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เช่น การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังมีโอกาสทางเศรษฐกิจจากศักยภาพด้านทำเลที่ตั้งซึ่งเชื่อมโยงกับพื้นที่อุตสาหกรรมสำคัญโดยรอบ และสามารถรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากพื้นที่ใกล้เคียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับกลยุทธ์การพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของอำเภอศรีมโหสถ ควรมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทวารวดีให้เชื่อมโยงกับตลาดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ขณะเดียวกันควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนแรงงานท้องถิ่น เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนและลดผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงาน นอกจากนี้ ควรลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายอุตสาหกรรมและการลงทุนในพื้นที่ พร้อมกับกำหนดแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกับภาคอุตสาหกรรมเพื่อจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาประกอบในมิติเชิงพื้นที่ พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอศรีมโหสถไม่เหมาะต่อการรองรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ทุกรูปแบบ แต่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองรองหรือชุมชนเศรษฐกิจ

พิเศษทดแทน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและตอบสนองต่อข้อจำกัดด้านผังเมืองได้อย่างเหมาะสมสะท้อนถึงความเป็นไปได้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สมดุลระหว่างการท่องเที่ยว วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในอนาคต

5.2.3.5 อำเภอบ้านสร้าง

1) ผลการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัด

อำเภอบ้านสร้างมีศักยภาพในการพัฒนาหลายด้าน ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติและโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านการประมงน้ำจืดและเกษตรกรรมที่มีความหลากหลายและมีคุณภาพสูง ทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ เช่น กุ้งกุลาดำและปลาตะเพียน รวมถึงการผลิตข้าวที่สามารถทำได้ตลอดปี อีกทั้งยังมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งที่เชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญในภาคตะวันออก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับ EEC และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในภาคการเกษตร เช่น เกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) ซึ่งสามารถยกระดับผลผลิตและเพิ่มมูลค่าได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงระบบขนส่งและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมศักยภาพในการพัฒนาอำเภอบ้านสร้างให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูงในอนาคตโดยสามารถแสดงรายละเอียด จุดแข็งและข้อจำกัด ของอำเภอบ้านสร้างได้ดังตารางที่ 5.6

ในกรณีที่ปราจีนบุรีถูกผนวกเข้าเป็น EEC พื้นที่อำเภอบ้านสร้างจะมีทั้งโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและความท้าทายด้านทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องได้รับการจัดการอย่างรอบคอบ บ้านสร้างมีศักยภาพโดดเด่นในด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะการพัฒนาเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการนำเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) เข้ามาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาในทิศทางนี้จะช่วยยกระดับศักยภาพด้านการผลิตของเกษตรกรและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่

นอกจากนี้ อำเภอบ้านสร้างยังมีความสามารถในการเชื่อมโยงกับโครงข่ายการคมนาคมของ EEC ในระดับหนึ่ง แม้จะไม่ได้เป็นเส้นทางหลักสำหรับการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม แต่ก็สามารถใช้ประโยชน์จากการเป็นเส้นทางผ่านของกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางประเภท โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคตะวันออก ความได้เปรียบเชิงพื้นที่เช่นนี้ช่วยเพิ่มโอกาสในการเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตและการตลาดได้อย่างหลากหลาย

ยิ่งไปกว่านั้น บ้านสร้างยังเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร เช่น ข้าว พืชผัก และผลไม้ ซึ่งเป็นผลผลิตหลักทั้งในพื้นที่และจากจังหวัดใกล้เคียง พื้นฐานทางการเกษตรที่เข้มแข็งของบ้านสร้าง ทั้งในรูปแบบเกษตรชุมชนและเกษตรเชิงพาณิชย์ ทำให้สามารถต่อยอดไปสู่ห่วงโซ่มูลค่าเพิ่ม (Value Chain) ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังตั้งอยู่ในทำเลที่สามารถเชื่อมโยงกับตลาดในเขต EEC และภูมิภาคอื่นได้สะดวก จึงเอื้อต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทั้งเพื่อการส่งออกและการจำหน่ายภายในประเทศ

ตารางที่ 5.6 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอบ้านสร้าง

จุดแข็ง	Supporting Evidence & Analysis
Strength (S1): ความพร้อมด้าน โครงสร้างพื้นฐานและ โลจิสติกส์	อำเภอบ้านสร้างมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านถนนที่มีการปรับปรุงขยายถนน และก่อสร้างแล้วเสร็จ ช่วยให้การเชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจใกล้เคียงเป็นไปโดยสะดวก ทำให้อำเภอมีสภาพในการพัฒนาให้เป็นศูนย์กระจายสินค้าเกษตรและประมงในอนาคต อีกทั้งยังตั้งอยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมเดิมของจังหวัด จึงสามารถรองรับการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันยังมีบริษัทที่มีชื่อเสียงอย่าง ที.ซี. ฟาร์มาชูติคอล อุตสาหกรรมซึ่งเป็นผู้ผลิตอาหารและเครื่องดื่มอย่างกระทิสด ตั้งอยู่ในพื้นที่ และมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประชาชนในอำเภอ การพัฒนาในลักษณะนี้จะช่วยเสริมความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่และสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ EEC
Strength (S2): แหล่งประมงน้ำจืด สำคัญ โดยเฉพาะการ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เศรษฐกิจ และ อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป	กิจกรรมประมงน้ำจืดในอำเภอบ้านสร้างมีศักยภาพสูง โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ กุ้งขาว และปลาตะเพียน ซึ่งเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่ได้รับความนิยมและมีตลาดรองรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งความเชี่ยวชาญในด้านการเพาะเลี้ยงและแหล่งน้ำที่เหมาะสมยังช่วยเสริมศักยภาพในการเป็นแหล่งผลิตสัตว์น้ำของจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งสามารถขยายผลสู่อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปได้
Strength (S3): พื้นที่เกษตรกรรมมี คุณภาพสูงและมี ศักยภาพในการ เพาะปลูกข้าวตลอดปี	อำเภอบ้านสร้างมีความโดดเด่นด้านการเกษตร มีพื้นที่ทำการเกษตร ประมาณ 182,932 ไร่ หรือร้อยละ 79.75 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยเฉพาะการปลูกข้าวที่สามารถทำได้ถึงปีละสองฤดู เนื่องจากมีแหล่งน้ำที่เพียงพอและมีความอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี ส่งผลให้การผลิตข้าวมีคุณภาพดีและต่อเนื่อง เหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบสำคัญรองรับภาคอุตสาหกรรมเกษตรในอนาคต
ข้อจำกัด	Supporting Evidence & Analysis
Weakness (W1): ความเสี่ยงเชิงพื้นที่ต่อ ผลผลิตทางการเกษตร	ด้วยพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ อำเภอบ้านสร้างจัดเป็นพื้นที่ราบลุ่มโดยมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักคือการทำนาและการทำประมง อย่างไรก็ตาม การเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกงทำให้เกิดปัญหาน้ำเค็มหนุนสูงซึ่งทำให้ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหายอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังประสบปัญหาด้านการจัดสรรน้ำที่ไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะในฤดูแล้งและปัญหาคุณภาพดินที่ส่วนใหญ่พบภาวะดินเปรี้ยว
Weakness (W2): ขาดการจัดการขยะและ การควบคุมน้ำเสียอย่าง เป็นระบบตามมาตรฐาน สุขาภิบาล	พื้นที่อำเภอบ้านสร้างในปัจจุบันไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงสำคัญในพื้นที่ต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมภายในอำเภอ ยิ่งไปกว่านั้น แม้ภายในอำเภอจะมีการสร้างโรงบำบัดน้ำเสีย เพื่อบรรเทาผลกระทบจากการลักลอบปล่อยน้ำเสียของโรงงานสู่มแม่น้ำบางปะกง แต่การติดตามมาตรการควบคุมมลพิษและน้ำเสียยังขาดประสิทธิภาพที่เพียงพอทำให้ส่งผลกระทบต่อการทำประมงในพื้นที่

ที่มา: วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก; ที่ว่าการอำเภอบ้านสร้าง (n.d.); สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี (2566); สำนักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี (2566); สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2566)

ทั้งนี้ การพัฒนาของบ้านสร้างยังคงเผชิญกับข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากในช่วงฤดูน้ำหลากของปี ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงด้านการอยู่อาศัยและการใช้พื้นที่เพื่อลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรม ปัญหาดังกล่าวอาจทำให้บ้านสร้างไม่เหมาะต่อการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในอนาคต อีกทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ โดยเฉพาะระบบการจัดการขยะ ระบบการจัดการน้ำ

และมาตรการควบคุมมลพิษและน้ำเสีย ยังต้องพึ่งพางบประมาณจำนวนมาก แม้จะมีแผนพัฒนาไว้แล้ว แต่กระบวนการดำเนินงานจำเป็นต้องใช้เวลานาน ซึ่งอาจไม่ทันต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน

2) ข้อเสนอแนะเฉพาะพื้นที่

จากการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอบ้านสร้าง พบว่าทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสมควรมุ่งเน้นการยกระดับพื้นที่ให้เป็นศูนย์กลางเกษตรกรรมและประมงน้ำจืด ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจของอำเภอ โดยอุตสาหกรรมที่เหมาะสมนั้นควรเน้นด้านเกษตรกรรม เทคโนโลยีชีวภาพ และอุตสาหกรรมการแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตทางการเกษตรและประมงที่มีอยู่ในพื้นที่ การพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปสินค้าเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับคุณภาพและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน แต่ยังสามารถขยายโอกาสทางการตลาดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพยังถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน การวางระบบกักเก็บน้ำและโครงสร้างพื้นฐานด้านการจัดการน้ำที่ดีจะช่วยลดความเสี่ยงจากภัยแล้งและน้ำท่วม และสนับสนุนการผลิตทางการเกษตรให้มีความมั่นคงมากขึ้น

สำหรับกลยุทธ์การพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของอำเภอบ้านสร้าง ควรมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบคมนาคม ควบคู่ไปกับการยกระดับศักยภาพเกษตรกรรมและประมงด้วยเทคโนโลยี เพื่อสร้างห่วงโซ่คุณค่าใหม่ในอุตสาหกรรมเกษตร ขณะเดียวกัน ควรส่งเสริมความได้เปรียบด้านโลจิสติกส์ และวางระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับสถานการณ์ภัยแล้งและน้ำท่วม เพื่อสร้างความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจ รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาช่วยลดผลกระทบต่อผลผลิต อีกทั้งควรวางแผนการจัดการน้ำและดินอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการเข้ากับแผนพัฒนา EEC เพื่อรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคต

เมื่อพิจารณาในมิติเชิงพื้นที่ พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอบ้านสร้างถูกกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม ซึ่งยังคงมีศักยภาพในการขยายแนวเมืองและพัฒนาชุมชนเกษตรได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสามารถสนับสนุนธุรกิจแปรรูปอาหารและตลาดวัตถุดิบอาหารแปรรูป โดยใช้จุดแข็งด้านพื้นที่และทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด สะท้อนถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาอำเภอบ้านสร้างให้เป็นศูนย์กลางเกษตรกรรมสมัยใหม่ที่สุดคล้อยกับทั้งบริบทท้องถิ่นและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค

5.2.3.6 อำเภอู่ประจันตคาม

1) ผลการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัด

อำเภอู่ประจันตคามมีจุดแข็งสำคัญในด้านเกษตรอินทรีย์และหัตถกรรมไม้ไผ่ ซึ่งมีคุณภาพสูงและเป็นที่รู้จักในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะทุเรียน GI และไผ่ตงที่เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ รวมถึงการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ส่งผลให้พื้นที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตรสร้างสรรค์ (Creative Agro-tourism) ที่เชื่อมโยงเกษตรกรรม วัฒนธรรม และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เข้าด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านการตลาดและการขาดการเชื่อมโยงระหว่างการผลิตกับการท่องเที่ยว โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 จุดแข็งและข้อจำกัดอำเภอประจันตคาม

จุดแข็ง	Supporting Evidence & Analysis
Strength (S1): มีความโดดเด่นด้าน เกษตรกรรมและ หัตถกรรมชุมชน	- ความเข้มแข็งของเกษตรกรอินทรีย์: ชุมชนในอำเภอประจันตคามมีการทำเกษตรอินทรีย์อย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะการปลูกผลไม้ที่มีคุณภาพสูง เช่น วิชาหักขุมชนเกษตรอินทรีย์ดงบัง ซึ่งมีสมาชิก 40 คน ทำการผลิตผักอินทรีย์หลากหลายชนิด เช่น กวางตุ้ง คะน้า มะเขือ มะนาว พริก ผักบุ้ง และพืชสมุนไพรอบแห้ง แปลงเพาะปลูกได้รับมาตรฐาน IFOAM และ Organic Thailand โดยผลผลิตถูกส่งไปจำหน่ายให้กับโรงครัวและร้านค้าสหกรณ์ของโรงพยาบาลอภัยภูเบศร และตลาดสีเขียวของโรงพยาบาลกบินทร์บุรี - แหล่งผลผลิตเกษตรกรรมที่สำคัญ: เช่น ทุเรียนปราจีนบุรีที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ครอบคลุมพันธุ์ก้านยาว หมอนทอง ชะนี กระดุมทอง และพันธุ์พื้นเมืองอื่น ๆ ที่มีเนื้อแห้ง หนา เส้นใยน้อย รสชาติหวานมัน อีกทั้งยังมีไม้ตงที่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอประจันตคาม มีการปลูกกันอย่างแพร่หลายในหลายหมู่บ้าน โดยมีคุณลักษณะเด่น เช่น ลำต้นใหญ่ โตเร็ว เนื้อไม้เหนียว ทนทาน ใช้งานได้หลากหลาย ทั้งในด้านอาหาร (หน่อไม้) งานหัตถกรรม และการแปรรูปเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์หรือวัสดุก่อสร้าง - หัตถกรรมจักสานและสินค้าทำมือที่มีเอกลักษณ์: ชุมชนในอำเภอประจันตคามมีความเชี่ยวชาญในการผลิตหัตถกรรมจากไม้ไผ่ เช่น เครื่องจักสานและเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ หมู่บ้านหัตถกรรมไม้ไผ่บ้านโพธิ์งามเป็นแหล่งผลิตที่มีชื่อเสียง นอกจากนี้ ตลาดบ้านโง้งยังเป็นสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์และเฟอร์นิเจอร์จากไม้ไผ่ของชุมชนชาวโพธิ์งาม
Strength (S2): มีศักยภาพในการ พัฒนาการท่องเที่ยว เกษตรสร้างสรรค์	อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี มีศักยภาพโดดเด่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรสร้างสรรค์ (Creative Agro-tourism) โดยผสมผสานเกษตรกรรมและหัตถกรรมท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น - การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism): อำเภอประจันตคาม มีฐานเกษตรกรรมเข้มแข็ง โดยเฉพาะการทำเกษตรอินทรีย์และการปลูกผลไม้คุณภาพสูง เช่น ทุเรียน GI และไม้ตง ซึ่งสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่เพาะปลูกเกษตรอินทรีย์ ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเรียนรู้และลงมือทำจริง เช่น ปลูกผัก เก็บผลไม้ แปรรูปผลผลิต ตลอดจนมีฟาร์มอินทรีย์ที่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว เช่น Torry Organic Farm เกษตรอินทรีย์ขุนไพร ฟาร์มเกษตรมั่งมี และ ศูนย์การเรียนรู้สาระฟาร์ม - การท่องเที่ยวเชิงหัตถกรรม (Craft-based Tourism): อำเภอประจันตคามมีชื่อเสียงในด้านเครื่องจักสานไม้ไผ่ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยเป็นแหล่งผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ อีกทั้งผลิตภัณฑ์ยังได้รับการรับรองคุณภาพระดับ OTOP และมีตลาดรองรับทั้งในและนอกพื้นที่
Strength (S3): เป็นต้นน้ำสำคัญและมี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ เข้มแข็ง	อำเภอประจันตคามเป็นแหล่งต้นน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์จากภูมิประเทศที่มีน้ำตกและป่าไม้จำนวนมาก ทำให้พื้นที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อเลี้ยงชุมชนและเกษตรกรรมในจังหวัด ควบคู่กับการรักษาสมดุลเชิงนิเวศ นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นที่เข้มแข็ง เช่น การรวมกลุ่มผลิตสินค้าชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ซึ่งเป็นรากฐานทางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญ
ข้อจำกัด	Supporting Evidence & Analysis
Weakness (W1): ขาดระบบการจัดการ ขยะในพื้นที่	ปัจจุบันพื้นที่อำเภอประจันตคามยังไม่มีระบบการจัดการขยะในพื้นที่ ทำให้ปริมาณขยะในแต่ละวันต้องนำไปจัดการร่วมกับอำเภอเมืองปราจีนบุรี ซึ่งถือเป็นความเสี่ยง หากมีการขยายตัวของเมืองหรือการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
Weakness (W2): ปัญหาทรัพยากรน้ำ และระบบชลประทาน	พื้นที่เกษตรส่วนใหญ่ยังขาดแหล่งน้ำถาวร เช่น อ่างเก็บน้ำหรือระบบชลประทานที่ครอบคลุม ส่งผลให้เกษตรกรต้องเผชิญทั้งภัยแล้งและน้ำท่วมพร้อมกันในบางปี ความไม่แน่นอนนี้ทำให้

	การผลิตทางการเกษตรมีความเสี่ยงสูง และไม่สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงได้ (กรมชลประทาน, 2568)
Weakness (W3): การขาดแคลนแรงงาน และการไหลเข้าของ แรงงานอย่างไม่เป็น ระบบ	อำเภอประจันตคามประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานท้องถิ่น เนื่องจากคนหนุ่มสาวย้ายออกไปทำงานนอกพื้นที่ ขณะที่เกษตรกรยังคงต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติจากกัมพูชา ซึ่งมักเข้ามาอย่างไม่เป็นระบบ ทำให้เกิดความไม่มั่นคงด้านแรงงาน และเพิ่มความเสี่ยงต่อปัญหาสังคมและเศรษฐกิจในระยะยาว (กระทรวงแรงงาน, 2568)

ที่มา: วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก; วัชรพงศ์ สุภรณ์ไพจิตร, (2567); ธนสิทธิ์ เหล่าประเสริฐ (2562); สยามรัฐออนไลน์ (2564); สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดปราจีนบุรี (2563); สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี (2566); สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี (2566); สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปราจีนบุรี (2566)

ในกรณีที่ปราจีนบุรีถูกบรรจุเข้าสู่ EEC พื้นที่อำเภอประจันตคามจะมีทั้งโอกาสในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องเผชิญ อำเภอแห่งนี้มีข้อได้เปรียบจากทำเลที่ตั้งซึ่งอยู่ใกล้กับแหล่งนิคมอุตสาหกรรมเดิมและตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมสายสำคัญของภาคตะวันออก ได้แก่ ถนนหมายเลข 304 และถนนหมายเลข 33 เส้นทางเหล่านี้เชื่อมโยงพื้นที่เข้ากับศูนย์กลางเศรษฐกิจหลักของภูมิภาค เช่น ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราได้อย่างสะดวก ส่งผลให้อำเภอประจันตคามมีโอกาสที่จะดึงดูดการลงทุน การกระจายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อภาคการเกษตรที่เป็นฐานเศรษฐกิจสำคัญของพื้นที่ รายงานสภาพอากาศในพื้นที่ระบุว่าอุณหภูมิเฉลี่ยเพิ่มขึ้นสูงถึง 1.8 องศาเซลเซียสตลอดระยะเวลา 10 ปี ส่งผลให้การเพาะปลูกบางส่วนเสียหายจากความร้อน ดินเสื่อมคุณภาพ และเสี่ยงต่อการระบาดของโรคพืช นอกจากนี้ ความแปรปรวนของภูมิอากาศยังเพิ่มความเสี่ยงต่อภัยแล้ง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่กระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและความสามารถในการพัฒนาเกษตรกรรมในระยะยาว

2) ข้อเสนอแนะเฉพาะพื้นที่

จากการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอประจันตคาม พบว่าแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมคือการยกระดับพื้นที่ให้มีความเป็น Creative Agro-tourism หรือเป็นแหล่งการท่องเที่ยวเกษตรสร้างสรรค์ โดยบูรณาการจุดแข็งด้านการเกษตร สินค้าหัตถกรรม และเครื่องจักสานซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน นอกจากนี้ พื้นที่ตอนล่างของอำเภอที่ตั้งอยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมเดิมยังมีศักยภาพในการรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมในอนาคต โดยสามารถใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่และการเชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจใกล้เคียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับกลยุทธ์การพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของอำเภอประจันตคาม ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรอินทรีย์และหัตถกรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พร้อมใช้ข้อได้เปรียบด้านระบบคมนาคมเพื่อดึงดูดนักลงทุนและนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ อีกทั้งควรต่อยอดจุดแข็งด้านเกษตรอินทรีย์และหัตถกรรมไปสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวและเกษตรอัจฉริยะ เพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ขณะเดียวกันสามารถใช้โอกาสจากการเชื่อมโยงกับนิคมอุตสาหกรรมเพื่อดึงดูดงบประมาณและการลงทุนจากภาคเอกชน มาสนับสนุนระบบจัดการขยะและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการรองรับการขยายตัวของเมือง

ทั้งนี้ ควรวางผังเมืองอย่างยั่งยืนควบคู่กับมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเตรียมความพร้อมต่อความเสี่ยงจากการเติบโตของเมืองและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคต

เมื่อพิจารณามิติเชิงพื้นที่ พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอประจันตคามยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนชนบท ซึ่งมีศักยภาพสูงในการรองรับการขยายตัวของเขตเมือง แหล่งที่อยู่อาศัย และสถานที่ท่องเที่ยวในอนาคต แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาที่เชื่อมโยงเกษตรกรรม วัฒนธรรม และการจัดการสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล

5.2.3.7 อำเภอนาดี

1) ผลการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัด

อำเภอนาดีมีศักยภาพในการพัฒนาสูง โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย เช่น แก่งหินเพิงและเขาทุ่ง รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และศึกษาธรรมชาติจากพื้นที่ป่าต้นน้ำและอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ อากาศบริสุทธิ์และภูมิทัศน์ที่สวยงามยังทำให้พื้นที่เหมาะสำหรับการอยู่อาศัยและการพักผ่อนหย่อนใจ การพัฒนา EEC ยังเปิดโอกาสให้อำเภอนาดีสามารถใช้ศักยภาพทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) รวมถึงพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เพื่อตอบสนองความต้องการที่อยู่อาศัยของแรงงานที่ย้ายเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมจากพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้มีโอกาสในการเติบโตทั้งด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตในอนาคต โดยสามารถแสดงรายละเอียดจุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอนาดีได้ดังตารางที่ 5.8

ตารางที่ 5.8 จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอนาดี

จุดแข็ง	Supporting Evidence & Analysis
Strength (S1): แหล่งท่องเที่ยว เชิงผจญภัย มีหลากหลายแห่ง	อำเภอนาดีมีศักยภาพสูงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัยที่หลากหลาย เช่น แก่งหินเพิง ที่มีชื่อเสียงในการล่องแก่งและเขาพุทไธสงที่เป็นแหล่งปืนเขาและวังเทรล รวมถึงเขาใหญ่ผึ่งปราจีนบุรี ที่สามารถใช้เป็นเส้นทางจักรยานเสือภูเขา พื้นที่เหล่านี้เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวกลางแจ้งและการผจญภัย (Outdoor Adventure Tourism) ซึ่งมีความต้องการสูงในตลาดการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงและมีความสนใจในกิจกรรม ที่ท้าทาย อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ รวมถึงส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการศึกษาธรรมชาติ
Strength (S2): เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำและ อ่างเก็บน้ำสำคัญของ จังหวัด	อำเภอนาดีมีพื้นที่ป่าต้นน้ำและอ่างเก็บน้ำที่สำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีบทบาทสำคัญ ในการจัดการทรัพยากรน้ำและการอนุรักษ์ธรรมชาติ นอกจากนี้ยังสามารถส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติและ การท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจ ในกิจกรรมเชิงธรรมชาติและการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม
Strength (S3): มีอากาศบริสุทธิ์ เหมาะแก่การอยู่อาศัย	อำเภอนาดีมีอากาศที่บริสุทธิ์ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าต้นน้ำติดอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่ การมีอากาศที่บริสุทธิ์ทำให้พื้นที่นี้เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัยและการพักผ่อนหย่อน ใจ โดยสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่อยู่อาศัยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยความที่อำเภอนาดี มีทั้งความสวยงามของธรรมชาติและอากาศที่สดชื่น จึงเหมาะสมสำหรับการพัฒนาโครงการ ที่อยู่อาศัยหรือแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ
ข้อจำกัด	Supporting Evidence & Analysis
Weakness (W1): มีข้อจำกัดด้านระบบ สาธารณูปโภคและการ จัดการท่องเที่ยว	พื้นที่อำเภอนาดีมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นสำหรับ การรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม Adventure & Ecotourism อาทิ ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก และระบบการบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว
Weakness (W2): มีข้อจำกัดด้านการ พัฒนาที่ดินเพื่อการใช้ ประโยชน์	แม้ว่าอำเภอนาดีจะพร้อมด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีศักยภาพในการรองรับการพัฒนา การท่องเที่ยวแบบ Adventure & Ecotourism แต่พื้นที่อำเภอกว่าครึ่งถูกจัดเป็นพื้นที่ป่าสงวน และป่าอนุรักษ์ ที่สำคัญกว่านั้นหนังสือสิทธิการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการปฏิรูป เพื่อการเกษตร ทำให้ไม่สามารถพัฒนาต่อยอดในเชิงธุรกิจได้
Weakness (W3): ขาดความพร้อมด้าน การบริการสาธารณสุข เพื่อรองรับการ ขยายตัวของเมืองและ อุตสาหกรรม	การบริการสาธารณสุขในพื้นที่อำเภอนาดีในปัจจุบันอยู่ในจุดเต็มศักยภาพ ภายใต้การให้บริการ ของโรงพยาบาลนาดี ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่มีพื้นที่บริการขนาด 60 เตียง ร่วมกับ โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลอีก 14 แห่ง และคลินิกทุกประเภทอีก 4 แห่ง อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของประชากรแฝงที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ความสามารถในการรองรับบริการสุขภาพ ไม่เพียงพอ
Weakness (W4): ขาดการจัดการน้ำ ที่มีประสิทธิภาพจาก อ่างเก็บน้ำ นฤปดินทรจินดา	แม้ว่าพื้นที่อำเภอนาดีจะจัดเป็นพื้นที่ต้นน้ำของจังหวัดปราจีนบุรี แต่ปริมาณน้ำที่จัดเก็บไว้ใช้ สำหรับช่วงแล้งนั้นกับไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำในปัจจุบัน อันเป็นผลจากการขาดการ จัดการน้ำอย่างเป็นระบบทั้งทางด้านการอุปโภคและการเกษตร ซึ่งเมื่อเมืองและอุตสาหกรรม เติบโตมากขึ้นในอนาคตอาจส่งผลให้ทั่วทั้งจังหวัดปราจีนบุรีได้รับผลกระทบทั้งระบบ

ที่มา: วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก; กรมโรงงานอุตสาหกรรม (2568); สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี (2566); สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี (2566); สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี (2566)

หากอำเภอนาดีถูกผนวกรวมเข้าสู่ EEC จะมีทั้งโอกาสที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมและข้อกฎหมายที่ต้องจัดการอย่างรอบคอบ ด้านโอกาส อำเภอนาดีมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสุขภาพ (Wellness Tourism) ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น โดยอาศัยจุดแข็งจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีคุณค่า การอยู่ติดกับ EEC ยังช่วยเสริมให้การพัฒนาในด้านนี้สอดคล้องกับการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

อีกทั้งอำเภอนาดียังมีโอกาสสำคัญในการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์และธุรกิจบริการเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมในพื้นที่รอบข้าง เช่น กบินทร์บุรีและศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมหลัก การเคลื่อนย้ายแรงงานและบุคลากรเข้าสู่พื้นที่เหล่านี้จะส่งผลให้อำเภอนาดีกลายเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญ พร้อมทั้งสร้างโอกาสให้กับธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ร้านอาหาร บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาอำเภอนาดีก็เผชิญกับความท้าทายที่ไม่อาจมองข้าม โดยเฉพาะความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากอำเภอนาดีมีพื้นที่ติดกับกบินทร์บุรี ซึ่งมีรายงานการลักลอบนำขยะและกากอุตสาหกรรมเข้ามาทิ้งในพื้นที่ ขณะที่กฎหมายและมาตรการควบคุมสิ่งแวดล้อมยังขาดความเข้มงวด ส่งผลให้พื้นที่ป่าต้นน้ำของนาดีมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนและการสูญเสียสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดทางด้านกฎหมายที่ดินที่อาจขัดขวางการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ หากไม่สามารถปรับปรุงหรือแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ได้ ก็จะเป็นอุปสรรคต่อการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในอนาคต

2) ข้อเสนอแนะเฉพาะพื้นที่

จากการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของอำเภอนาดี พบว่า อำเภอนาดีมีศักยภาพโดดเด่นในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและเชิงอนุรักษ์ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ สามารถต่อยอดพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีได้ โดยอาศัยจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติและภูมิทัศน์ที่เชื่อมโยงกับอุทยานแห่งชาติทับลานและเขาใหญ่ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น แก่งหินเพิงและเขาทุ่ง ซึ่งเหมาะสำหรับกิจกรรมกลางแจ้งที่หลากหลาย อาทิ การวิ่งเทรล การปีนเขา การปั่นจักรยานเสือภูเขา และการล่องแก่ง ตลอดจนกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสัมผัสธรรมชาติและ การดูสัตว์ป่า (Wildlife & Ecotourism) นอกจากนี้ พื้นที่ผิวน้ำยังมีบรรยากาศที่เงียบสงบกว่าผิวน้ำใหญ่ จึงเป็นจุดแข็งในการเจาะตลาดท่องเที่ยวใหม่ อีกทั้งยังสามารถพัฒนาเป็น Wellness Center เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการผสมผสานการผจญภัยเข้ากับการพักผ่อนเชิงสุขภาพ การส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจความท้าทายและธรรมชาติ พร้อมทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน สร้างงานและรายได้ที่ยั่งยืน

สำหรับกลยุทธ์การพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของอำเภอนาดี ควรมุ่งเน้นการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและเชิงอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนา Wellness Tourism โดยสนับสนุนการจัดการที่อยู่อาศัยและบริการในรูปแบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเสริมบทบาทของชุมชนในการเฝ้าระวังและป้องกันการลักลอบทิ้งขยะเพื่อรักษาคุณภาพแหล่งน้ำและป่าต้นน้ำที่มีความสำคัญ นอกจากนี้ ควรใช้ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยเป็นแรงผลักดันในการทบทวนข้อจำกัดด้านกฎหมายและสิทธิการใช้ที่ดินเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างสมดุล พร้อมกับการยกระดับระบบสาธารณสุขและการจัดการขยะให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการเติบโตของประชากรและลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรม

เมื่อพิจารณาในมิติเชิงพื้นที่ พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอนาดีเป็นเขตอนุรักษ์ ป่าไม้สงวน และเขตอนุรักษ์ลุ่มน้ำชั้น 1 ซึ่งถือเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของจังหวัด ทำให้ไม่เหมาะต่อการขยายตัวของเมือง

อย่างไรก็ตาม พื้นที่ดังกล่าวกลับมีศักยภาพสูงสำหรับการพัฒนาเชิงการท่องเที่ยว โดยสามารถใช้ประโยชน์ด้านภูมิทัศน์และทรัพยากรธรรมชาติในการยกระดับบทบาทของอำเภอให้เป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงสุขภาพที่สำคัญของจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 สรุปภาพรวมจุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรี

จากการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรีแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่แตกต่างกันของแต่ละอำเภอในการพัฒนาเพื่อรองรับการขยายพื้นที่อุตสาหกรรม ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต โดยการพัฒนาแต่ละอำเภอจะต้องคำนึงถึงจุดแข็งและโอกาสที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งการจัดการทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืนและสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยที่ปรึกษาสามารถสรุปข้อดีและข้อจำกัดดังตารางที่ 5.9

ตารางที่ 5.9 จุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละอำเภอ

อำเภอ	จุดแข็ง	ข้อจำกัด
เมืองปราชญ์บุรี	- เป็นแหล่งสมุนไพรชั้นนำระดับประเทศ - มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และมีการแพทย์ครบวงจร	- การใช้สอยที่ดินถูกใช้เพื่อวางฐานรากของความเป็นศูนย์กลางเมืองเป็นส่วนใหญ่จึงมีพื้นที่เพื่อใช้ในด้านอื่นอย่างจำกัด - ขาดความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานในการรองรับการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
กบินทร์บุรี	- เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมของจังหวัด - มีข้อได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์และการขยายตัวอุตสาหกรรมที่เชื่อมต่อกับพื้นที่อุตสาหกรรมเดิม และประเทศเพื่อนบ้าน	- มีความแออัดของพื้นที่อุตสาหกรรมเดิม และพื้นที่อำเภอไม่สามารถรองรับการขยายอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพิ่มเติมได้ - ขาดความพร้อมของระบบสาธารณสุขในการรับรองการเพิ่มขึ้นของแรงงานทั้งในและนอกพื้นที่
ศรีมหาโพธิ์	- เป็นฐานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ - มีศักยภาพด้านการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ	- ขาดการวางผังเมืองแบบบูรณาการทำให้การขยายผังการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่เป็นไปด้วยความล่าช้าและไม่สอดคล้องกับการรองรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ - ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมยังไม่รองรับประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์
ศรีมโหสถ	- เป็นแหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมทวารวดี - มีศักยภาพในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการเติบโตของชุมชน - มีทำเลที่ตั้งเชื่อมโยงกับโครงข่ายอุตสาหกรรมในพื้นที่ใกล้เคียง	- ขาดโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ จุดหมายของการท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยวของพื้นที่ - ขาดแคลนแรงงานในพื้นที่จากการไหลออกไปสู่ภาคอุตสาหกรรม
บ้านสร้าง	- เป็นแหล่งประมงน้ำจืดสำคัญ - เป็นพื้นที่เกษตรกรรมคุณภาพสูง - มีศักยภาพในการรองรับการขยายตัวจากนิคมอุตสาหกรรมใกล้เคียงได้	- ต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางภูมิศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ซึ่งมีผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ - ยังขาดระบบการจัดการขยะและน้ำเสียในพื้นที่
ประจันตคาม	- มีความโดดเด่นด้านเกษตรกรรมและหัตถกรรมชุมชน - มีศักยภาพในการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - มีศักยภาพในการรองรับการขยายตัวจากนิคมอุตสาหกรรมใกล้เคียงได้	- ขาดการส่งเสริมและต่อยอดผลิตภัณฑ์ในพื้นที่สู่เชิงพาณิชย์ - ขาดระบบการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพในพื้นที่
นาดี	- มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัยหลากหลายแห่งพื้นที่ติดอุทยานแห่งชาติทับลานและเขาใหญ่สามารถพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ - เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำและอ่างเก็บน้ำสำคัญของจังหวัด	- โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอต่อการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในอนาคต - ข้อบังคับด้านกฎหมายและการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ดินในพื้นที่อำเภอ

ที่มา: จากการสังเคราะห์โดยที่ปรึกษา

เมื่อได้ทราบถึงข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละอำเภอแล้ว ขั้นตอนถัดไปของการศึกษา คือการสรุปข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่ เพื่อให้เห็นทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืนของแต่ละอำเภอ ข้อเสนอแนะเหล่านี้พิจารณาจากศักยภาพเฉพาะด้านของพื้นที่ ประกอบกับโอกาสในการเชื่อมโยงกับนโยบายและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาในระดับภูมิภาคและประเทศต่อไป ดังนี้

อำเภอเมืองปราจีนบุรี มีจุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะสมุนไพรท้องถิ่นและแพทย์แผนไทย จึงเหมาะต่อการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Hub) ที่ผสมผสานการบำบัดด้วยสมุนไพรและการรักษาด้วยแพทย์แผนไทย เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มองหาประสบการณ์การดูแลสุขภาพในบรรยากาศธรรมชาติและการบริการคุณภาพ นอกจากนี้ยังสามารถต่อยอดไปสู่การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพจากสมุนไพรเพื่อเพิ่มมูลค่าสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ และขยายจาก S-Curve เดิมไปสู่อุตสาหกรรม S-Curve ใหม่ เช่น อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ระบบบริการสุขภาพแบบองค์รวม และ Telemedicine

อำเภอกบินทร์บุรี มีศักยภาพสูงด้านพื้นที่อุตสาหกรรม สามารถปรับโครงสร้างไปสู่อุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำ การคมนาคม และโลจิสติกส์ เพื่อสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน นอกจากนี้ทำเลที่ตั้งยังเชื่อมโยงกับเขตอุตสาหกรรมเดิมและโครงข่ายคมนาคมสำคัญ เช่น ถนน ท่าเรือ สนามบิน และรถไฟความเร็วสูงในอนาคต อีกทั้งยังมีนิคมอุตสาหกรรม เช่น สวนอุตสาหกรรม 304 ซึ่งสามารถขยายเพิ่มเติมได้เมื่อมีการปรับผังเมือง โดยเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรม S-Curve เดิม เช่น ยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร และเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น Hitachi Consumer Products (Thailand) Ltd. และสามารถต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรม S-Curve ใหม่ เช่น หุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล และพลังงานสะอาด

อำเภอศรีมหาโพธิ์ มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสะอาดและมีประสิทธิภาพเพื่อควบคุมผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม การวางผังพื้นที่ที่สมดุลระหว่างการขยายตัวของอุตสาหกรรมและการรักษาคุณภาพชีวิตของชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคงในระยะยาว พื้นที่นี้ตั้งอยู่ในทำเลที่มีนิคมอุตสาหกรรมเดิมและสามารถรองรับการขยายตัวเพิ่มเติมได้ อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับ EEC ผ่านระบบคมนาคมหลากหลาย ปัจจุบันเป็นแหล่งผลิต S-Curve เดิม เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ชิ้นส่วนยานยนต์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น Canon Prachinburi (Thailand) Ltd. ซึ่งสามารถต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรม S-Curve ใหม่ ได้แก่ หุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรมและระบบอัตโนมัติ

อำเภอศรีมโหสถ มีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ สามารถออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตและอารยธรรมทวารวดีเพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นไปพร้อมกัน ขณะเดียวกันทำเลที่ตั้งใกล้นิคมอุตสาหกรรมเดิมยังสามารถรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมในอนาคตได้

อำเภอบ้านสร้าง มีจุดแข็งด้านเกษตรกรรมและประมงน้ำจืด เหมาะต่อการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางเกษตรและประมงของจังหวัด โดยเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนให้แก่ชุมชน การบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นกุญแจสำคัญต่อการพัฒนาเกษตรระยะยาว อีกทั้งยังได้เปรียบในด้านทำเลที่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมเดิม ซึ่งสามารถรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่ม S-Curve เช่น เกษตรและอาหารแปรรูป พร้อมทั้งมีศักยภาพในการพัฒนาเกษตร

สมัยใหม่ (Smart Farming) และอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพและชีวเคมี (Bio-energy & Bio-chemical Industry)

อำเภอประจันตคาม มีความโดดเด่นด้านเกษตรและสินค้าหัตถกรรมพื้นถิ่น สามารถพัฒนาเป็น ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสร้างสรรค์ (Creative Agro-tourism) โดยผสมผสานเกษตรกรรมเข้ากับ งานหัตถกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้นักท่องเที่ยว การพัฒนาช่องทางการตลาดสมัยใหม่ เช่น Social-commerce จะช่วยขยายฐานลูกค้าและเพิ่มรายได้ที่มั่นคงแก่ชุมชน อีกทั้งยังมีศักยภาพในการรองรับ การขยายตัวของอุตสาหกรรมเนื่องจากอยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมเดิม

อำเภอนาดูนี มีจุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งพื้นที่สีเขียว ภูเขา และลำน้ำ เหมาะสำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและอนุรักษ์ เช่น การล่องแก่ง วังเทรล ปั่นจักรยาน ปีนเขา และ กิจกรรมเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยควบคู่กับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม จะช่วยสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ และสามารถต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรม S-Curve ใหม่ โดยพัฒนา Wellness Retreat หรือศูนย์สุขภาพเชิงธรรมชาติ เพื่อตอบสนองกระแสสุขภาพและความต้องการ ของนักท่องเที่ยวยุคใหม่

จากการวิเคราะห์ทั้งหมดนี้ สามารถสรุปได้ว่า แต่ละอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพและ แนวทางการพัฒนาที่แตกต่างกันตามจุดแข็งเฉพาะด้าน ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยว เกษตรสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การพัฒนาอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แนวทางการพัฒนาในแต่ละอำเภอจึงควรเน้นการบูรณาการทรัพยากรท้องถิ่น เข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อสร้างความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับ ทิศทางการเติบโตในอนาคต โดยข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่ดังกล่าวสามารถสรุปไว้ในตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10 สรุปข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่

อำเภอ	ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่
เมือง ปราจีนบุรี	ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการแพทย์ครบวงจร (Wellness Hub & Health Tourism) - บูรณาการทรัพยากรสมุนไพรท้องถิ่นและแพทย์แผนไทย - สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ใช้สมุนไพรจากท้องถิ่นให้ตอบสนองความต้องการ ของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ - การยกระดับเศรษฐกิจในท้องถิ่นและเสริมสร้างความยั่งยืนในด้านสุขภาพและการท่องเที่ยว
กบินทร์บุรี	อุตสาหกรรมทันสมัยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและศูนย์กลางโลจิสติกส์ (Industrial & Logistics Center) - การผลิตในอุตสาหกรรมใหม่ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ที่สามารถ พัฒนาเป็นการผลิตหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม อุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูป ที่สามารถพัฒนา เป็นอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ เกษตรและเคมีชีวภาพ - พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมใหม่ๆ การคมนาคมที่เชื่อมต่อถนน ทางหลวง สนามบิน ท่าเรือ และรถไฟความเร็วสูง - ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมอุตสาหกรรม - พัฒนาและขยายพื้นที่ รวมทั้งยกระดับระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อรองรับเพื่อลดความแออัดจาก การขยายตัวในอนาคต

อำเภอ	ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่
ศรีมหาโพธิ์	ศูนย์กลางอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน (Sustainable Industrial Hub) - การผลิตในอุตสาหกรรมใหม่ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ที่สามารถพัฒนาเป็นการผลิตหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม อุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูป ที่สามารถพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ เกษตรและเคมีชีวภาพ - ใช้เทคโนโลยีสะอาดและกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน - จัดสรรพื้นที่อุตสาหกรรมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ความสมดุลระหว่างการขยายตัวทางเศรษฐกิจ - ยกระดับระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อรองรับเพื่อลดความแออัดจากการขยายตัวในอนาคต
ศรีมโหสถ	แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical & Cultural Tourism Hub) - กระตุ้นการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ
บ้านสร้าง	ศูนย์กลางเกษตรอัจฉริยะและประมงน้ำจืด (Agri-Food Hub & Smart Farming) ที่พัฒนาในรูปแบบอุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูป เทคโนโลยีการเกษตร และเคมีชีวภาพ - สร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์เกษตรและประมงในพื้นที่ผ่านการพัฒนาเทคโนโลยีในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ - บริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ
ประจันตคาม	ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสร้างสรรค์ (Creative Agro-tourism & Craft Economy) - ผสมผสานทรัพยากรด้านการเกษตร ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีความสร้างสรรค์และแตกต่าง - ใช้ช่องทางการตลาดสมัยใหม่เพื่อเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ชุมชนกับผู้บริโภคในยุคปัจจุบันและสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชน
นาดี	แหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและอนุรักษ์ธรรมชาติ (Eco-Adventure & Green Living) พัฒนาเป็นการผลิตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ - ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เพื่อจัดกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น การวิ่งเทรล การปีนเขา และการล่องแก่ง รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจในกิจกรรมท้าทายและช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นได้อีกด้วย

ที่มา: จากการสังเคราะห์โดยที่ปรึกษา

5.4 สรุปผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด PESTEL และ SWOT พบว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพในการสร้างตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ (Strategic Positioning) ในฐานะ “พื้นที่พัฒนาเชิงสมดุลของ EEC” ที่ผสมผสานความแข็งแกร่งด้านอุตสาหกรรมสะอาดและนวัตกรรมเข้ากับเอกลักษณ์ด้านสมุนไพร การแพทย์ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนิเวศ โดยมุ่งเน้นการเป็นศูนย์กลางด้านการแพทย์และสาธารณสุข (Medical & Wellness Hub) ของภูมิภาค และเป็นศูนย์กลางการผลิตที่สอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG ควบคู่ไปกับการยกระดับเกษตรสมัยใหม่และเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความแตกต่างจากจังหวัดใกล้เคียงใน EEC และลดความเสี่ยงจากการแข่งขันด้วยการเชื่อมโยงทรัพยากร อัตลักษณ์ท้องถิ่น และโครงสร้างพื้นฐานระดับภูมิภาคเข้าด้วยกัน ปราจีนบุรีจึงเหมาะสมที่จะถูกวางบทบาทเป็น “เมืองอุตสาหกรรมสะอาดและสุขภาพครบวงจร” ที่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจคุณภาพสูง พร้อมรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว

โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่ที่มีความแตกต่างตามบริบทของแต่ละอำเภอ โดยสามารถสรุปบทบาทสำคัญของพื้นที่ และความเหมาะสมในการพัฒนาและการลงทุนในแต่ละอำเภอได้ดังนี้

อำเภอเมืองปราจีนบุรี: มุ่งสู่การเป็น Wellness Hub ด้วยสมุนไพรและแพทย์แผนไทย พร้อมทั้งจะต่อยอดสู่อุตสาหกรรมทางการแพทย์ครบวงจรและ Telemedicine เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านสุขภาพทั้งในและต่างประเทศ

อำเภอกบินทร์บุรี: พัฒนาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์และโครงสร้างพื้นฐานหลัก สนับสนุนการเติบโตของอุตสาหกรรม S-Curve เดิมและใหม่ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันระดับภูมิภาค

อำเภอศรีมหาโพธิ: เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมบนฐานเทคโนโลยีสะอาดและมีประสิทธิภาพควบคู่กับการรักษาคุณภาพชีวิตชุมชน รวมถึงการวางแผนการขยายตัวของอุตสาหกรรมอย่างสมดุลเพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

อำเภอศรีมโหสถ: มีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทวารวดี มุ่งสร้างประสบการณ์ให้ผู้มาเยือน เสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมควบคู่กับการยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยว

อำเภอบ้านสร้าง: เป็นศูนย์กลางเกษตรและประมงน้ำจืด เน้นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้วยเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farming) พร้อมส่งเสริมอุตสาหกรรมชีวภาพและพลังงานสะอาดเพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนแก่ชุมชน

อำเภอประจันตคาม: พัฒนา Creative Agro-tourism โดยบูรณาการเกษตรอินทรีย์กับหัตถกรรมท้องถิ่น ใช้ Social-commerce และเศรษฐกิจสีเขียวขยายตลาดเพื่อสร้างรายได้ใหม่และเสริมศักยภาพเศรษฐกิจชุมชน

อำเภอนาดี: ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การล่องแก่งและวิ่งเทรล ควบคู่การพัฒนา Wellness Retreat เพื่อรองรับกระแสสุขภาพ สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ข้อค้นพบทั้งหมดนี้สามารถนำไปใช้เป็นกรอบเชิงพื้นที่ (Spatial Framework) สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี โดยเน้นการบูรณาการจุดแข็งของแต่ละอำเภอเข้ากับนโยบายระดับภูมิภาคและประเทศ อาทิ การพัฒนา EEC และอุตสาหกรรม S-Curve เดิมและใหม่ ข้อค้นพบยังสามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการวางแผนผังเมือง การจัดสรรทรัพยากร และการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนเป็นแนวทางให้หน่วยงานท้องถิ่น ภาคเอกชน และชุมชน ร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

บทที่ 6 การคาดการณ์การใช้ทรัพยากรในจังหวัดปราจีนบุรี

ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับการพยากรณ์ความต้องการใช้ทรัพยากร อันได้แก่ น้ำ ไฟฟ้า การบริการดิจิทัล และกำลังแรงงาน โดยเริ่มจากการอธิบายการกำหนดฉากทัศน์การพยากรณ์ นำไปสู่แนวคิดและผลการพยากรณ์ความต้องการใช้ทรัพยากรแต่ละชนิด และตามด้วยการวิเคราะห์ความเพียงพอของทรัพยากรแต่ละประเภท โดยเปรียบเทียบกับปริมาณทรัพยากรหรือกำลังการผลิตที่มีอยู่ในปัจจุบัน

6.1 การกำหนดฉากทัศน์การพยากรณ์

ในการพยากรณ์ความต้องการใช้ทรัพยากรน้ำ ไฟฟ้า และแรงงาน เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินความเพียงพอของทรัพยากรของจังหวัดในอนาคตได้มีการแบ่งฉากทัศน์ศึกษาออกเป็น 2 กรณี คือ

1) กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีไม่เข้าร่วมในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC)

2) กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีไม่ได้เข้าร่วมใน EEC ที่ปรึกษาได้กำหนดให้การเติบโตของเศรษฐกิจและประชากรเติบโตตามแนวทางการเติบโตของจังหวัดตามที่เป็นมา โดยอ้างอิงจากอัตราการเติบโตของจังหวัดปราจีนบุรีในช่วงปี พ.ศ. 2557 ถึง 2566 ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 10 ปี โดยกำหนดให้เป็นค่าพื้นฐานสำหรับกรณีจังหวัดปราจีนบุรีไม่เข้าร่วม EEC

กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมใน EEC สมมติให้จังหวัดเข้าร่วมใน EEC ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2570 เป็นต้นไป ทั้งนี้ ในช่วงสามปีแรก (พ.ศ. 2570–2572) กำหนดให้ความต้องการใช้ทรัพยากรมีอัตราการเติบโตเหมือนกรณีไม่เข้าร่วม EEC เพื่อสะท้อนช่วงเวลาการปรับตัว และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2573–2580 สมมติให้ความต้องการใช้ทรัพยากรในจังหวัดปราจีนบุรีมีอัตราการเติบโตสอดคล้องกับจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ EEC เนื่องจากการเข้าร่วมใน EEC จะทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจและประชากรเติบโตตามการเติบโตของจังหวัดใน EEC ตามที่มีอยู่ อัตราการเติบโตดังกล่าวสามารถสะท้อนพลวัตของการขยายตัวทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อันเป็นผลจากการดึงดูดอุตสาหกรรมเป้าหมายให้เข้ามาลงทุนเพิ่มในพื้นที่ของจังหวัดปราจีนบุรี ในด้านการเกษตร คาดการณ์ว่าจะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในภาคเกษตรมากขึ้น เกิดเป็นการผลิตและธุรกิจใหม่ เช่น การทำเกษตรอัจฉริยะ และอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร นอกจากนี้ ผลผลิตในภาคบริการจะมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีการเพิ่มขึ้นของรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อาทิ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผจญภัย และวัฒนธรรม

ในการประเมินศักยภาพการเติบโตที่แท้จริง (Real Growth) รายงานฉบับนี้ได้ปรับอัตราการเติบโตดังกล่าวด้วยสมมติฐานอัตราเงินเฟ้อระยะยาวร้อยละ 0.5 ต่อปี ทำให้ในกรณีไม่เข้าร่วมได้อัตราการเติบโตที่แท้จริงประมาณร้อยละ 1.42 ต่อปี ส่วนกรณีเข้าร่วม อัตราการเติบโตที่แท้จริงมีค่าประมาณร้อยละ 3.27 ต่อปี ซึ่งสะท้อนศักยภาพการขยายตัวของเศรษฐกิจในกรณีที่จังหวัดสามารถดึงดูดการลงทุนเพิ่มขึ้นจากโครงสร้างพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

จากตารางที่ 6.1 แสดงอัตราการเติบโตเฉลี่ยในรูปมูลค่าที่แท้จริงของแต่ละสาขาการผลิต ซึ่งได้จากการปรับอัตราการเติบโตในรูปมูลค่าปัจจุบันของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ด้วยสมมติฐานอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยระยะยาวร้อยละ 0.5 ต่อปี จากนั้น คำนวณอัตราการเติบโตรายสาขา โดยเทียบสัดส่วนกับอัตราการเติบโตในรูปมูลค่าปัจจุบันของแต่ละสาขาเมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตรวม

ตารางที่ 6.1 อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของจังหวัดปราจีนบุรี

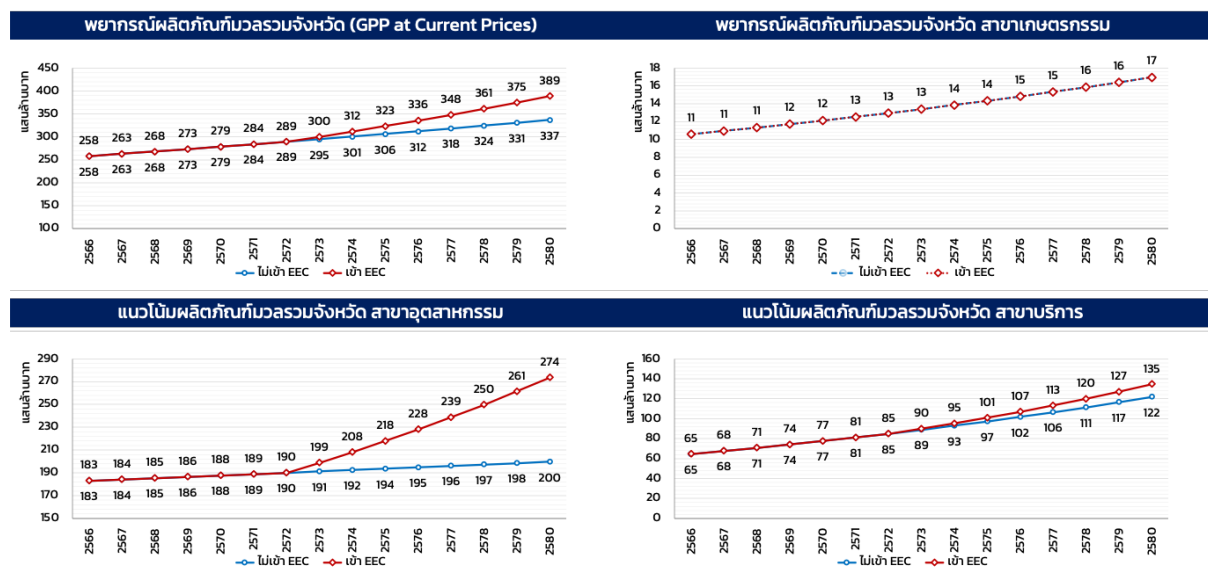
สาขาการผลิต (Sector)	อัตราการเติบโตเฉลี่ยรายปี 2573-2580 (ร้อยละ)	
	ไม่เข้าร่วม EEC	เข้าร่วม EEC
อุตสาหกรรม	0.82	2.78
การบริการ	3.43	5.14
การเกษตร	2.52	2.52
รวม	1.42	3.27

หมายเหตุ: 1. อัตราการเติบโตแท้จริงคำนวณจากอัตราการเติบโตในรูปมูลค่าหักด้วยอัตราเงินเฟ้อ
 2. อัตราการเติบโตแท้จริงแต่ละสาขาเทียบสัดส่วนจากอัตราการเติบโตในรูปมูลค่าปัจจุบันของแต่ละสาขากับอัตราการเติบโตในรูปมูลค่าปัจจุบัน
 ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

เมื่อพิจารณาค่าจากตารางที่ 6.1 จะพบว่า ภายใต้กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีไม่เข้าร่วม EEC ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดที่แท้จริงมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 1.42 ต่อปี โดยภาคอุตสาหกรรมและภาคการบริการมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 0.82 และ 3.43 ต่อปีตามลำดับ ในขณะที่กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วม EEC ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 3.27 ต่อปี โดยภาคอุตสาหกรรมและภาคการบริการ มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 2.78 และ 5.14 ต่อปีตามลำดับ ส่วนภาคการเกษตรมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยเดียวกันในทั้งสองกรณีอยู่ที่ร้อยละ 2.52 ต่อปี เนื่องจากกำหนดให้ศักยภาพการขยายตัวของภาคการเกษตรในจังหวัดนั้นมีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลงจากกรณีไม่เข้าร่วมใน EEC สะท้อนให้เห็นว่าความแตกต่างของศักยภาพการเติบโตระหว่างสองฉากทัศน์ส่วนใหญ่เกิดจากภาคอุตสาหกรรมและภาคการบริการ

ผลการพยากรณ์ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของจังหวัดปราจีนบุรี (รูปที่ 6.1) ภายใต้กรณีการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ โดยภาพรวมพบว่าการเข้าร่วมเป็น EEC ส่งผลให้มูลค่า GPP ของจังหวัดเพิ่มขึ้นต่อเนื่องและอยู่ในระดับที่สูงกว่ากรณีไม่เข้าร่วมทุกช่วงเวลา ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2580 GPP เพิ่มขึ้นเป็น 337 พันล้านบาทและ 389 พันล้านบาทตามลำดับ ส่วนต่างที่มากกว่า 52 พันล้านบาทในปี พ.ศ. 2580 แสดงถึงอิทธิพลของการลงทุนและการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ หากพิจารณาแยกตามภาคเศรษฐกิจ พบว่า ภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มการเติบโตสูงที่สุด โดยมูลค่าผลผลิตภาคอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2580 อยู่ที่ 200 พันล้านบาท ในกรณีไม่เข้าร่วม EEC และ 274 พันล้านบาท ในกรณีเข้าร่วม EEC จากส่วนต่าง 74 พันล้านบาทนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการลงทุนอุตสาหกรรมและการขยายฐานการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ทั้งในกรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีไม่ได้เข้าร่วม หรือเข้าร่วมเป็น EEC ภาคเกษตรกรรมยังคงเติบโตตามศักยภาพของจังหวัด โดยคาดว่าในปี พ.ศ. 2580 ภาคเกษตรกรรมจะสร้างมูลค่าเพิ่มได้ราว 17 พันล้านบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมของจังหวัดที่มีฐานรากสำคัญอยู่ในภาคเกษตรกรรม ในภาคบริการยังคงมีบทบาทเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2580 คาดว่ามูลค่าผลผลิตจะขยายเป็น 122 พันล้านบาทในกรณีไม่เข้าร่วม และ 135 พันล้านบาทในกรณีเข้าร่วม ส่วนต่างกว่า 13 พันล้านบาท สะท้อนถึงการเติบโตของกิจกรรมการค้า การขนส่ง และบริการสนับสนุนอุตสาหกรรม พร้อมกันนี้ยังมีแรงขับเคลื่อนสำคัญจากธุรกิจบริการที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัด อาทิ ศูนย์สุขภาพและการแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงนิเวศ รวมถึงกิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัย ซึ่งล้วนเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มและความหลากหลายให้แก่เศรษฐกิจท้องถิ่น

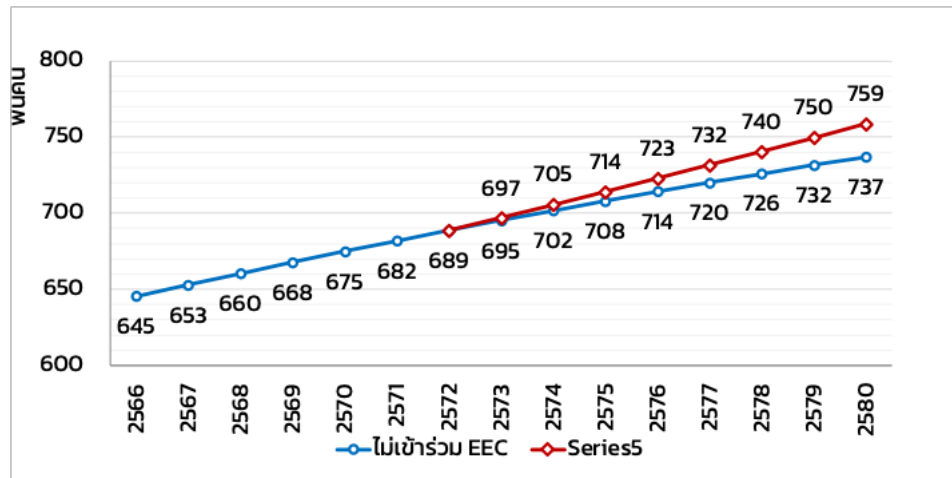
รูปที่ 6.1 ผลการพยากรณ์ผลผลิตมวลรวมจังหวัดปราจีนบุรี

หมายเหตุ: ผลผลิตมวลรวมในรูปแบบมูลค่าปัจจุบันประมาณการแบบขยายการเติบโต (Growth Extension) ด้วยอัตราการเติบโตเฉลี่ย (CAGR) ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในรูปแบบมูลค่าปัจจุบัน จากปี พ.ศ. 2557 ถึง 2566

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

ในด้านการขยายตัวของประชากร หากมีการเข้าร่วม EEC จะส่งผลให้เกิดการไหลเข้าของแรงงานและการย้ายถิ่นทำให้อัตราการเติบโตของประชากรในพื้นที่จังหวัดเปลี่ยนแปลงไปเป็นร้อยละ 1.2 โดยในปี พ.ศ. 2566 ทั้งสองกรณีเริ่มต้นจากจำนวนประชากรที่ 645,483 คน และยังคงเท่ากันจนถึงปี พ.ศ. 2572 ที่ 688,560 คนแต่หลังจากปี พ.ศ. 2573 เป็นต้นไป กรณีเข้าร่วม EEC มีจำนวนประชากรสูงกว่ากรณีไม่เข้าร่วม

อย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2580 กรณีไม่เข้าร่วมมีจำนวนประชากรรวม 736,989 คน ในขณะที่กรณีเข้าร่วมมีจำนวนสูงถึง 758,644 คน หรือมากกว่าประมาณ 21,655 คน ดังรูปที่ 6.2

รูปที่ 6.2 ผลการพยากรณ์จำนวนประชากรในจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

ตารางที่ 6.2 ผลการพยากรณ์จำนวนประชากรในจังหวัดปราจีนบุรี¹

ปี	จำนวนประชากร (คน)	
	ไม่เข้าร่วม EEC	เข้าร่วม EEC
2566	645,438	645,438
2567	653,015	653,015
2568	660,441	660,441
2569	667,709	667,709
2570	674,817	674,817
2571	681,766	681,766
2572	688,560	688,560
2573	695,199	696,953
2574	701,685	705,449
2575	708,014	714,048
2576	714,178	722,753
2577	720,168	731,563
2578	725,974	740,481
2579	731,584	749,507
2580	736,989	758,644

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำหรับจำนวนประชากรกรณีไม่เข้าร่วม) และการคำนวณโดยที่ปรึกษา (สำหรับจำนวนประชากรกรณีเข้าร่วม)

¹ ผลการพยากรณ์จำนวนประชากรนี้รวมจำนวนประชากรแฝงแล้ว

แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การเข้าร่วม EEC มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดการย้ายถิ่นฐานเข้าสู่จังหวัดปราจีนบุรี โดยเฉพาะแรงงานที่หลั่งไหลเข้ามาเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและบริการที่ขยายตัว รวมถึงความต้องการด้านที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มจำนวนประชากรในระยะยาว อย่างไรก็ตาม จำนวนประชากรของจังหวัดปราจีนบุรีจะมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้งในกรณีเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม EEC แต่ผลการพยากรณ์ยืนยันว่าการเข้าร่วม EEC จะส่งผลให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ โดยในปี พ.ศ. 2580 ส่วนต่างของจำนวนประชากรอยู่ที่กว่า 21,655 คน ปรากฏการณ์นี้สะท้อนศักยภาพของจังหวัดในฐานะพื้นที่เศรษฐกิจที่มีแรงดึงดูดต่อการลงทุนและการย้ายถิ่นฐาน อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของประชากรย่อมตามมาด้วยความท้าทายด้านการบริหารจัดการเมือง การจัดสรรทรัพยากร และการพัฒนาบริการสาธารณะ ซึ่งภาครัฐและท้องถิ่นจำเป็นต้องเตรียมการรองรับอย่างรอบด้านเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

6.2 การพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ

ในหัวข้อนี้แบ่งเป็น 3 หัวข้อย่อย หัวข้อแรกจะเป็นการกล่าวถึงแนวคิดในการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ และหัวข้อถัดมา เป็นการนำเสนอผลการพยากรณ์ดังกล่าว และหัวข้อสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ความเพียงพอของการใช้ทรัพยากรน้ำในจังหวัดปราจีนบุรี

6.2.1 แนวคิดและสมมติฐานในการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ

การประมาณการความต้องการใช้น้ำเป็นกระบวนการสำคัญในการวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน ในงานศึกษานี้จำแนกความต้องการใช้น้ำออกเป็น 7 ประเภทหลัก ได้แก่ (1) ความต้องการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค (2) ความต้องการใช้น้ำเพื่อการท่องเที่ยว (3) ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร (4) ความต้องการใช้น้ำเพื่อการปศุสัตว์ (5) ความต้องการใช้น้ำเพื่อการประมง (6) ความต้องการใช้น้ำอุตสาหกรรม และ (7) การใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่งแต่ละประเภทมีลักษณะการใช้น้ำที่แตกต่างกันตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่

1. ความต้องการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

ภาคอุปโภคบริโภคเป็นการใช้น้ำโดยตรงของประชาชนเพื่อการดำรงชีวิต เช่น การดื่ม การทำอาหาร การอาบน้ำ ซักล้าง และ การใช้ในครัวเรือน การประมาณปริมาณความต้องการใช้น้ำในภาคนี้จะอิงกับจำนวนประชากรรวมจำนวนประชากรแฝงในพื้นที่

การคำนวณความต้องการใช้น้ำภาคอุปโภคบริโภคในปีปัจจุบันเริ่มต้นจากการหาข้อมูลจำนวนประชากร โดยจะแยกประชากรออกเป็น ประชากรในเขตเทศบาล และ ประชากรนอกเขตเทศบาล เนื่องจากอัตราการใช้น้ำของประชากรทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ประชากรในเขตเทศบาลมักใช้น้ำมากกว่า ขณะที่ประชากรนอกเขตเทศบาลมักใช้น้ำน้อยกว่า ซึ่งสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{ความต้องการใช้น้ำอุปโภคบริโภคในปีปัจจุบัน (ลิตร/ปี)} = (P_{in} \times R_{in} \times 365) + (P_{out} \times R_{out} \times 365)$$

โดยที่ P_{in} = จำนวนประชากรในเขตเทศบาล (รวมประชากรแฝง) ในปีปัจจุบัน

R_{in} = อัตราการใช้น้ำของประชากรในเขตเทศบาล (กำหนดให้เท่ากับ 200 ลิตร/คน/วัน)

P_{out} = จำนวนประชากรนอกเขตเทศบาล ในปีปัจจุบัน

R_{out} = อัตราการใช้น้ำของประชากรนอกเขตเทศบาล (กำหนดให้เท่ากับ 50 ลิตร/คน/วัน)

365 = จำนวนวันต่อปี

เมื่อได้ตัวเลขความต้องการใช้น้ำอุปโภคบริโภคในปีปัจจุบันแล้ว จะนำตัวเลขนี้เป็นค่าตั้งต้นเพื่อพยากรณ์ความต้องการน้ำในอนาคต ซึ่งทำได้โดยการกำหนดให้ความต้องการใช้น้ำอุปโภคบริโภคในอนาคตเติบโตตามอัตราการเติบโตของประชากรในพื้นที่

2. ความต้องการใช้น้ำเพื่อการท่องเที่ยว

ภาคการท่องเที่ยวเป็นอีกหนึ่งภาคส่วนที่มีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจท่องเที่ยวและการเดินทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน เช่น โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำ ความต้องการใช้น้ำในภาคการท่องเที่ยวขึ้นกับจำนวนนักท่องเที่ยวค้างคืน (Tourists) และ นักทัศนาจรแบบไป-กลับ (Excursionists) ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีรูปแบบและอัตราการใช้น้ำแตกต่างกัน การพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำในส่วนนี้จึงต้องพิจารณาจำนวนผู้มาเยือนในแต่ละกลุ่ม คูณด้วยอัตราการใช้น้ำที่เหมาะสม ซึ่งการคำนวณความต้องการใช้น้ำในภาคการท่องเที่ยวประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1) นักท่องเที่ยวแบบค้างคืน

$$\text{ความต้องการใช้น้ำของนักท่องเที่ยวแบบค้างคืน ในปีปัจจุบัน} = T \times LOS \times r_T$$

โดยที่ T = จำนวนนักท่องเที่ยวค้างคืน (คน/ปี) ในปีปัจจุบัน

LOS = จำนวนคืนเฉลี่ยที่พัก (คืน/คน) สมมติว่าเท่ากับ 3 คืนโดยเฉลี่ย

r_T = อัตราการใช้น้ำต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยวค้างคืน (350 ลิตร/คน/วัน)

2) นักทัศนาจรแบบไป-กลับ

$$\text{ความต้องการใช้น้ำของนักทัศนาจร ในปีปัจจุบัน} = E \times r_E$$

โดยที่ E = จำนวนนักทัศนาจรปีฐาน (คน/ปี) ในปีปัจจุบัน

r_E = อัตราการใช้น้ำต่อคนต่อวันของนักทัศนาจร (30 ลิตร/คน/วัน)

ความต้องการใช้น้ำเพื่อการท่องเที่ยวในปีปัจจุบันจะเท่ากับผลรวมของความต้องการใช้น้ำของนักท่องเที่ยวกับความต้องการใช้น้ำของนักทัศนาจร เมื่อได้ค่าความต้องการใช้น้ำเพื่อการท่องเที่ยวในปีปัจจุบัน

แล้วจะนำค่านี้ไปพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำในอนาคต โดยที่ความต้องการใช้น้ำเพื่อการท่องเที่ยวในปีต่อๆมา กำหนดให้มีการเติบโตตามอัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในแต่ละปี

3. ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

การประมาณการความต้องการใช้น้ำภาคการเกษตรในงานศึกษานี้พิจารณาการใช้น้ำตามพื้นที่เพาะปลูกของพืชหลักในจังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อย ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน ส้มโอ โดยใช้วิธีการคำนวณจากอัตราการใช้น้ำเฉลี่ยต่อไร่ (ลบ.ม./ไร่)² คูณกับพื้นที่เพาะปลูก (ไร่) ของแต่ละพืช พืชแต่ละชนิดมีความต้องการน้ำแตกต่างกัน ดังตารางที่ 6.3

ตารางที่ 6.3 แสดงพื้นที่เพาะปลูกและปริมาณการใช้น้ำตามชนิดของพืชที่มี

การเพาะปลูกในจังหวัด ปี พ.ศ. 2566

ชนิดพืช	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	อัตราการใช้น้ำ (ลบ.ม./ไร่)
ข้าวนาปี	428,068	975
ข้าวนาปรัง	123,572	1,083
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	27,521	539
อ้อย	19,750	1,503
ปาล์มน้ำมัน	18,690	2,328
ทุเรียน	5,762	824
ส้มโอ	4,475	3,949

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดปราจีนบุรี และกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ความต้องการใช้น้ำสำหรับการเกษตรในปีปัจจุบัน สามารถคำนวณได้จากสูตร

$$\text{ความต้องการใช้น้ำการเกษตร ในปีปัจจุบัน} = \sum (A_i \times P_i)$$

โดยที่ A_i = อัตราการใช้น้ำของพืช i (ลบ.ม./ไร่)

P_i = พื้นที่เพาะปลูกของพืช i (ไร่) ในปีปัจจุบัน

เมื่อได้ค่าความต้องการใช้น้ำการเกษตรในปีปัจจุบันแล้ว จะนำค่าดังกล่าวมาพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำในอนาคต โดยความต้องการใช้น้ำการเกษตรในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงตามพื้นที่ทางการเกษตร

² สืบค้นได้จาก <http://water.rid.go.th/hwm/cropwater/CWRdata/ET/>

4. ความต้องการใช้น้ำเพื่อการปศุสัตว์

การประมาณความต้องการใช้น้ำภาคปศุสัตว์ในงานศึกษานี้พิจารณาตามประเภทปศุสัตว์หลัก ได้แก่ โค กระบือ สุกร สัตว์ปีก และแพะ-แกะ โดยใช้วิธีการคำนวณแบบเดียวกับภาคการเกษตร กล่าวคือ คำนวณจาก อัตราการใช้น้ำต่อสัตว์ต่อปี (ลบ.ม./ตัว/วัน) คูณกับจำนวนสัตว์เลี้ยงในแต่ละประเภทและจำนวนวันในหนึ่งปี ดังตารางที่ 6.4 เพื่อประมาณความต้องการใช้น้ำในปัจจุบัน

$$\text{ความต้องการใช้น้ำของปศุสัตว์ ในปีปัจจุบัน} = \sum (M_j \times N_j \times 365)$$

โดยที่ M_j = อัตราการใช้น้ำเฉลี่ยต่อสัตว์ของประเภท j (ลิตร/ตัว/วัน)

N_j = จำนวนสัตว์ของประเภท j

ตารางที่ 6.4 อัตราความต้องการใช้น้ำและจำนวนสัตว์ของจังหวัดปราจีนบุรี ในปี 2566

สัตว์	จำนวนสัตว์ (ตัว)	ความต้องการใช้น้ำ (ลิตร/ตัว/วัน)
โค กระบือ	32,888	80
สุกร	375,995	20
สัตว์ปีก	32,468,321	3
แพะ แกะ	1,927	15

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำ กองวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์น้ำ และสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดปราจีนบุรี

เมื่อคำนวณค่าความต้องการใช้น้ำปศุสัตว์ในปีปัจจุบันแล้ว นำไปพยากรณ์ค่าความต้องการใช้น้ำในอนาคต โดยการใช้้น้ำปศุสัตว์จะมีการเติบโตตามอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรของจังหวัด

5. ความต้องการใช้น้ำเพื่อทำประมง

การคำนวณความต้องการใช้น้ำภาคประมงอิงหลักการจากการนำอัตราการใช้น้ำต่อหน่วยพื้นที่คูณกับพื้นที่ประมงเพาะเลี้ยง เพื่อให้ได้ปริมาณความต้องการใช้น้ำในระดับปัจจุบัน ส่วนในการประเมินความต้องการใช้น้ำในอนาคต มีการปรับค่าตามการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่

$$\text{ความต้องการน้ำเพื่อการทำประมง ในปีปัจจุบัน} = \sum (R_k \times Q_k)$$

โดยที่ R_k = พื้นที่ทำการประมงของจังหวัดในปีปัจจุบัน (ไร่)

Q_k = อัตราการใช้น้ำของการทำประมง (ลบ.ม./ไร่)

6. ความต้องการใช้น้ำอุตสาหกรรม

การประเมินความต้องการใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อการวางแผนจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่ เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและมีแนวโน้มการใช้น้ำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการขยายตัวของกิจกรรมการผลิต การประมาณการความต้องการใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมใช้ข้อมูลจำนวนโรงงานทุกประเภท (107 ประเภท) ในจังหวัดปราจีนบุรี โดยจำนวนโรงงานในจังหวัดปราจีนบุรี ในปี 2567 มีจำนวน 1,018 โรงงาน จากนั้นทำการรวมกำลังการผลิตตามจำนวนแรงม้าของแต่ละโรงงาน นำมาคูณด้วยอัตราการใช้น้ำของแต่ละประเภทโรงงาน (ลบ.ม./วัน/แรงม้า) คูณด้วยจำนวนชั่วโมงทำงาน และจำนวนวันที่ทำงานต่อปี โดยใช้วิธีการคำนวณจาก

$$\text{ความต้องการใช้น้ำอุตสาหกรรม ในปีปัจจุบัน} = \sum (HP_i \times H_i / 24 \times D_i \times W_i)$$

โดยที่ HP_i คือ กำลังแรงม้ารวมของโรงงาน i ในปีปัจจุบัน

H_i คือ จำนวนชั่วโมงทำงานของโรงงาน i

D_i คือ จำนวนวันที่ทำงานในหนึ่งปีของโรงงาน i

W_i คือ อัตราการใช้น้ำ (ลบ.ม./วัน/แรงม้า) ของโรงงาน i

เมื่อได้ความต้องการใช้น้ำภาคอุตสาหกรรมในปีปัจจุบัน นำค่านี้เป็นค่าตั้งต้นสำหรับการคาดการณ์น้ำในอนาคต โดยความต้องการใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมในปีต่อๆมาจะขยายตัวตามอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในภาคการผลิต (GPP in manufacturing sector)

7. ความต้องการใช้น้ำเพื่อการรักษาระบบนิเวศท้ายน้ำ

การใช้น้ำในพื้นที่ต้นน้ำมักส่งผลโดยตรงต่อปริมาณน้ำที่ไหลลงสู่พื้นที่ท้ายน้ำ หากมีการใช้น้ำในพื้นที่ต้นน้ำปริมาณมากเกินไป ย่อมทำให้พื้นที่ท้ายน้ำประสบปัญหาขาดแคลนน้ำและเกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำตอนล่าง ดังนั้น การบริหารจัดการน้ำจึงจำเป็นต้องกำหนดปริมาณน้ำที่ต้องปล่อยสู่ท้ายน้ำอย่างเหมาะสม เพื่อรักษาสสมดุลของระบบนิเวศและคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำโดยทั่วไป ความต้องการน้ำขั้นต่ำของท้ายน้ำจะถูกกำหนดจากผลการวิเคราะห์ทางนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมเพื่อคงสมดุลของระบบนิเวศน้ำจืด เช่น การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ การคงสภาพถิ่นอาศัยของสัตว์น้ำและพืชน้ำ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดปริมาณน้ำท้ายน้ำโดยพิจารณาจากความต้องการใช้น้ำของกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การชลประทาน การอุปโภคบริโภคและภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ตอนล่าง

ในงานศึกษานี้ ตัวเลขความต้องการใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศได้อ้างอิงจากผลการศึกษาของกรมชลประทาน จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งประเมินความต้องการใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศท้ายน้ำไว้ที่ 186 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี จากนั้นกำหนดให้ความต้องการน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศคงที่ตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา

จากการกำหนดแนวทางในการประมาณการความต้องการใช้น้ำในภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคอุปโภคบริโภค การท่องเที่ยว เกษตรกรรม ปศุสัตว์ ประมง อุตสาหกรรม และการรักษาระบบนิเวศท้ายน้ำ สามารถจัดทำเป็นสรุปในลักษณะตาราง เพื่อให้เห็นภาพรวมของหลักการและวิธีการคำนวณที่ใช้ โดยตารางดังกล่าวจะช่วยให้การเปรียบเทียบแนวคิดการประเมินในแต่ละภาคส่วนมีความชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ดังตารางที่ 6.5

ตารางที่ 6.5 ตารางสรุปแนวคิดและสมมติฐานในการประมาณการความต้องการใช้น้ำ

ประเภทความต้องการใช้น้ำ	การคำนวณความต้องการใช้น้ำปัจจุบัน	การพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำในอนาคต
1. อุปโภคบริโภค	$= (\text{จำนวนประชากรในเขตเทศบาล} \times \text{อัตราการใช้น้ำของประชากรในเขตเทศบาล}) + (\text{จำนวนประชากรนอกเขตเทศบาล} \times \text{อัตราการใช้น้ำของประชากรนอกเขตเทศบาล})$	ความต้องการใช้น้ำเติบโตตามอัตราการเติบโตของประชากรในจังหวัด ● กรณีไม่เข้าร่วมใน EEC ประชากรเติบโตตามการคาดการณ์ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ● กรณีเข้าร่วมใน EEC ประชากรเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 1.2 ต่อปี ตามอัตราการเติบโตของประชากรในจังหวัด EEC
2. การท่องเที่ยว	แบ่งเป็น 2.1 ความต้องการใช้น้ำสำหรับนักท่องเที่ยว $= \text{จำนวนนทท.} \times \text{อัตราการใช้น้ำของนทท.}$ 2.2 ความต้องการใช้น้ำสำหรับนักท่องเที่ยว $= \text{จำนวนนทท.} \times \text{อัตราการใช้น้ำของนทท.}$	ความต้องการน้ำเติบโตตามอัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ● กรณีไม่เข้าร่วมใน EEC การเติบโตของนักท่องเที่ยวเฉลี่ยร้อยละ 6.2 ต่อปี และนักท่องเที่ยวเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 5.5 ต่อปี ตามอัตราการเติบโตของจังหวัดปราจีนบุรี ● กรณีเข้าร่วมใน EEC การเติบโตของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเติบโตตามเป้าหมายการท่องเที่ยวของจังหวัดตามการคาดการณ์ของคณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบันเท่ากับร้อยละ 10 ต่อปี

ประเภทความต้องการใช้น้ำ	การคำนวณความต้องการใช้น้ำปัจจุบัน	การพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำในอนาคต
3. การเกษตร	= ขนาดพื้นที่เพาะปลูกพืชแต่ละชนิด x อัตราการใช้น้ำของพืชแต่ละชนิด	ความต้องการน้ำเปลี่ยนแปลงตามพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งในกรณีไม่เข้าร่วมและเข้าร่วมใน EEC กำหนดให้ความต้องการใช้น้ำการเกษตรและประมงเปลี่ยนแปลงตามพื้นที่เกษตรที่มีการหดตัวเฉลี่ยร้อยละ 0.06 ต่อปี ส่วนน้ำปศุสัตว์เติบโตตาม GDP ภาคเกษตรที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 2.7 ต่อปี ตามอัตราการเติบโตของจังหวัดปราจีนบุรี
4. ปศุสัตว์	= จำนวนสัตว์ x อัตราการใช้น้ำของสัตว์แต่ละประเภท	
5. ประมง	= พื้นที่ประมง x อัตราการใช้น้ำการทำประมง	
6. อุตสาหกรรม	= จำนวนแรงม้าของโรงงานอุตสาหกรรม x อัตราการใช้ตามต่อแรงม้า x จำนวนชั่วโมงในการทำงาน x จำนวนวันทำงาน	ความต้องการน้ำเติบโตตาม GDP ภาคการผลิต - กรณีไม่เข้าใน EEC GDP ภาคการผลิตเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 0.99 ต่อปี ตามการเติบโตของจังหวัดปราจีนบุรี - กรณีเข้าร่วมใน EEC GDP ภาคการผลิตเติบโตตามอัตราการเติบโตของจังหวัดใน EEC เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 1.97 ต่อปี
7. รักษาระบบนิเวศ	อ้างตัวเลขจากกรมชลประทาน ปี 2567 = 186 ล้าน ลบ.ม./ปี	ความต้องการน้ำนิเวศคงที่ที่ 186 ล้าน ลบ.ม./ปี ตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา

หมายเหตุ: คำนวณอัตราการเติบโตแบบ Compound Annual Growth Rate (CAGR) โดยใช้อัตราการเติบโตของจำนวนประชากรในช่วงปี 2558-2567, อัตราการเติบโตนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวใน ปี 2556-2562 (ช่วงก่อนเกิดโรคระบาด Covid-19), อัตราการเติบโตของ GDP ภาคเกษตรและภาคการผลิต ในช่วงปี 2557-2566

ที่มา: จากการรวบรวมของทีปรักษา

ในการศึกษาที่ปรึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานราชการหลักที่เกี่ยวข้องโดยปรากฏรายละเอียด ดังตารางที่ 6.6

ตารางที่ 6.6 สรุปข้อมูลที่ใช้ในการประมาณการความต้องการใช้น้ำ

ความต้องการใช้น้ำ	ข้อมูลที่ใช้	แหล่งข้อมูล
1. อุปโภคบริโภค	จำนวนประชากร สัดส่วนประชากรในเขต/นอกเขตเทศบาล อัตราการใช้น้ำต่อประชากรในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย รวบรวม ในสถิติจังหวัดปราจีนบุรี โดยสำนักงานสถิติ จังหวัดปราจีนบุรี กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน
2. การท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร อัตราการใช้น้ำของนทท.และนทจ.	สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน
3. การเกษตร	ขนาดพื้นที่เพาะปลูกพืช อัตราการใช้น้ำของพืช	สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี กรมชลประทาน
4. ปศุสัตว์	จำนวนปศุสัตว์ อัตราการใช้น้ำของสัตว์	สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี กรมชลประทาน
5. ประมง	พื้นที่ประมง อัตราการใช้น้ำ	สำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี กรมชลประทาน
6. อุตสาหกรรม	จำนวนแรงม้าของโรงงานอุตสาหกรรม อัตราการใช้น้ำตามต่อแรงม้า จำนวนชั่วโมงในการทำงาน จำนวนวันทำงาน	กรมโรงงานอุตสาหกรรม สถาบันน้ำและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
7. รักษาระบบนิเวศ	ความต้องการใช้น้ำนิเวศ	กรมชลประทาน

ที่มา: จากการรวบรวมของที่ปรึกษา

6.2.2 ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ

ที่ปรึกษาได้ประมาณการความต้องการใช้น้ำภายใต้ฉากทัศน์ 2 แบบ คือ (1) กรณีจังหวัดปราจีนบุรีไม่
เข้าร่วมใน EEC และ (2) กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมใน EEC

1. กรณีจังหวัดปราจีนบุรีไม่เข้าร่วมใน EEC

จากการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำของจังหวัดปราจีนบุรีในช่วงปี พ.ศ. 2568–2580 ภายใต้สมมติฐานกรณีไม่เข้าร่วม EEC พบว่าปริมาณความต้องการใช้น้ำโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจาก 1,789.37 ล้าน ลบ.ม. ต่อปี ในปี 2568 คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 1,824.76 ล้าน ลบ.ม. ต่อปี ในปี 2580 หรือขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 0.16 ต่อปี การเพิ่มขึ้นดังกล่าวสะท้อนถึงความต้องการใช้น้ำที่สูงขึ้นตามการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และกิจกรรมการผลิตในพื้นที่

ผลการศึกษาความต้องการใช้น้ำของจังหวัด พบว่าภาคเกษตรกรรมทั้งหมด (การเกษตร ปศุสัตว์ และประมง) เป็นผู้ใช้น้ำหลักของจังหวัด โดยมีสัดส่วนการใช้น้ำเกือบร้อยละ 80 ของความต้องการใช้น้ำรวม ความต้องการใช้น้ำในภาคเกษตรกรรมทั้งหมดเพิ่มขึ้นจาก 1,409.70 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2568 เป็น 1,419.71 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2580 ส่วนความต้องการใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมในปี 2570 เท่ากับ 168.02 ล้าน ลบ.ม. เพิ่มขึ้นเป็น 176.47 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2575 และ 185.34 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2580 ในภาคอุปโภคบริโภค การใช้น้ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2570 ความต้องการใช้น้ำอุปโภคบริโภคเท่ากับ 27.97 ล้าน ลบ.ม. จะเพิ่มขึ้นเป็น 29.34 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2575 และ 30.55 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2580 ในภาคการท่องเที่ยว ความต้องการใช้น้ำท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 1.74 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2570 เป็น 2.35 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2575 และ 3.17 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2580 และในส่วนความต้องการใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ กำหนดให้คงที่ที่ 186 ล้าน ลบ.ม. ต่อปี ตลอดช่วงเวลาพยากรณ์ ผลลัพธ์การพยากรณ์ชี้ชัดว่าความต้องการใช้น้ำโดยรวมของจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้กรณีไม่เข้าร่วม EEC มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สะท้อนถึงความจำเป็นที่จังหวัดต้องพัฒนาแผนการบริหารจัดการน้ำเชิงบูรณาการเพื่อรองรับการเติบโตในระยะยาว ดัง ตารางที่ 6.7

ตารางที่ 6.7 ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำกรณีไม่เข้าร่วมใน EEC

หน่วย: ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

ประเภทการใช้น้ำ	2568	2569	2570	2571	2572	2573	2574	2575	2576	2577	2578	2579	2580
อุปโภคบริโภค	27.37	27.67	27.97	28.26	28.54	28.81	29.08	29.34	29.60	29.85	30.09	30.32	30.55
ท่องเที่ยว	1.54	1.64	1.74	1.85	1.96	2.08	2.21	2.35	2.49	2.65	2.81	2.98	3.17
เกษตรกรรม	1,409.70	1,410.30	1,410.93	1,411.61	1,412.33	1,413.09	1,413.90	1,414.75	1,415.64	1,416.58	1,417.58	1,418.62	1,419.71
อุตสาหกรรม	164.76	166.38	168.02	169.68	171.35	173.04	174.75	176.47	178.21	179.96	181.74	183.53	185.34
นิเวศ	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00
รวม	1,789.37	1,791.99	1,794.67	1,797.39	1,800.18	1,803.03	1,805.93	1,808.91	1,811.94	1,815.04	1,818.21	1,821.45	1,824.76

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของความต้องการใช้น้ำกรณีไม่เข้าร่วม EEC เฉลี่ยในช่วงปี 2568-2580 (ตารางที่ 6.8) พบว่า ภาคการท่องเที่ยวมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงที่สุดที่ร้อยละ 6.16 ต่อปี แม้ปริมาณการใช้น้ำในการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีปริมาณไม่มากเมื่อเทียบกับภาคเกษตรหรืออุตสาหกรรม

แต่การเติบโตในระดับสูงสะท้อนถึงสำคัญที่เพิ่มขึ้นของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจจังหวัด และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรน้ำเพื่อรองรับกิจกรรมดังกล่าวในอนาคต การใช้น้ำภาคเกษตรกรรมมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 0.06 ต่อปี แสดงให้เห็นถึงความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดที่ยังคงพึ่งพาภาคเกษตรกรรมและกิจกรรมฐานรากเป็นหลัก สำหรับภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 0.99 ต่อปี สะท้อนการขยายตัวของกิจกรรมการผลิตที่ต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้น ส่วนภาคอุปโภคบริโภคในครัวเรือนมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยที่ร้อยละ 0.92 ต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรที่ไม่เร่งตัวมากนัก ส่งผลให้การใช้น้ำในภาคครัวเรือนยังคงมีสัดส่วนต่ำเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ โดยภาพรวม อัตราการเติบโตเฉลี่ยของความต้องการใช้น้ำทั้งจังหวัดอยู่ที่ร้อยละ 0.16 ต่อปี ซึ่งสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของการใช้ทรัพยากรน้ำในระยะยาว และจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำอย่างรอบด้าน เพื่อรองรับความต้องการจากทุกภาคส่วนอย่างสมดุลและยั่งยืน

ตารางที่ 6.8 อัตราการเจริญเติบโตของความต้องการใช้น้ำกรณีไม่เข้าร่วมใน EEC

ประเภทการใช้น้ำ	อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย (ร้อยละต่อปี)
อุปโภคบริโภค	0.92
ท่องเที่ยว	6.16
เกษตรกรรม	0.06
อุตสาหกรรม	0.99
นิเวศ	0.00
อัตราการเติบโตของความต้องการการใช้น้ำรวม	0.16

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

2. กรณีจังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมใน EEC

เมื่อจังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมใน EEC ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2570 ความต้องการใช้น้ำรวมของจังหวัดเพิ่มจาก 1,794.67 ล้าน ลบ.ม. ในปีแรกของการเข้าร่วม ไปสู่ 1,841.59 ล้าน ลบ.ม. ในปี พ.ศ. 2580 หรือเพิ่มขึ้นรวม 46.92 ล้าน ลบ.ม. ตลอดช่วงเวลา 10 ปี ภาคเกษตรกรรมยังคงเป็นผู้ใช้น้ำหลัก แต่โครงสร้างการใช้น้ำมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยภาคเศรษฐกิจใหม่ เช่น อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว มีบทบาทในการใช้น้ำเพิ่มขึ้น

ในช่วงปี พ.ศ. 2570 หรือปีแรกของการสมมติเข้าร่วม EEC การใช้น้ำรวมอยู่ที่ 1,794.67 ล้าน ลบ.ม. และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น 1,797.39 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2571 และ 1,800.18 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2572 หลังจากนั้นตั้งแต่ปี 2573 เป็นต้นไป ความต้องการใช้น้ำขยายตัวเร็วขึ้นตามพลวัตของพื้นที่ EEC โดยเพิ่มจาก 1,804.85 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2573 ไปเป็น 1,840.48 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2580

หากพิจารณาแยกตามประเภทการใช้น้ำ พบว่า การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค เพิ่มจาก 27.97 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2570 ไปสู่ 31.44 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2580 การเพิ่มขึ้นนี้สัมพันธ์กับการขยายตัวของครัวเรือนและประชากรในพื้นที่ ขณะที่ภาคการท่องเที่ยว ความต้องการใช้น้ำเพิ่มจาก 1.74 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2570 ไปสู่

4.21 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2580 สะท้อนถึงการพัฒนาเศรษฐกิจบริการที่มีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ในด้านเกษตรกรรม ยังคงเป็นผู้ใช้น้ำหลัก โดยรวมแล้วปริมาณเพิ่มจาก 1,410.93 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2570 ไปเป็น 1,419.71 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2580 สำหรับภาคอุตสาหกรรม มีการเติบโตเด่นชัด โดยจาก 168.02 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2570 เพิ่มขึ้นเป็น 200.23 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2580 สะท้อนถึงการลงทุนอุตสาหกรรมและการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ ขณะที่การใช้น้ำในเขตมีการจัดสรรคงที่ที่ 186 ล้าน ลบ.ม. ต่อปี ตลอดช่วงเวลา ซึ่งแสดงถึงการคงไว้ซึ่งสมดุลของระบบนิเวศควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ผลการพยากรณ์ในกรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วม EEC ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2573 เป็นต้นมา แสดงให้เห็นว่า ความต้องการใช้น้ำมีการเพิ่มขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง โดยความต้องการใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการจะสูงขึ้น ขณะเดียวกัน การใช้น้ำเกษตรและความต้องการใช้น้ำเพื่อสิ่งแวดล้อมเท่าๆกับกรณีไม่เข้าร่วม แนวโน้มเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของจังหวัดเพื่อให้สอดคล้องกับพลวัตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ตารางที่ 6.9 ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำกรณีเข้าร่วมใน EEC

หน่วย: ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

ประเภทการใช้น้ำ	2568	2569	2570	2571	2572	2573	2574	2575	2576	2577	2578	2579	2580
อุปโภคบริโภค	27.37	27.67	27.97	28.26	28.54	28.89	29.24	29.59	29.96	30.32	30.69	31.06	31.44
ท่องเที่ยว	1.54	1.64	1.74	1.85	1.96	2.16	2.37	2.61	2.87	3.16	3.48	3.82	4.21
เกษตรกรรม	1,409.70	1,410.30	1,410.93	1,411.61	1,412.33	1,413.09	1,413.90	1,414.75	1,415.64	1,416.58	1,417.58	1,418.62	1,419.71
อุตสาหกรรม	164.76	166.38	168.02	169.68	171.35	174.72	178.15	181.66	185.23	188.87	192.58	196.37	200.23
นิเวศ	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00
รวม	1,789.37	1,791.99	1,794.67	1,797.39	1,800.18	1,804.85	1,809.66	1,814.61	1,819.70	1,824.93	1,830.32	1,835.87	1,841.59

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

เมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตของความต้องการใช้น้ำของจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้กรณีเข้าร่วม EEC (ตารางที่ 6.10) พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทั้งในเชิงอัตราการเติบโตเฉลี่ยรวมและระดับรายสาขา โดยในกรณีไม่เข้าร่วม EEC ความต้องการใช้น้ำรวมมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 0.16 ต่อปี สะท้อนถึงการขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามทิศทางเศรษฐกิจท้องถิ่น ขณะที่ในกรณีเข้าร่วม EEC อัตราการเติบโตเฉลี่ยรวมจะอยู่ที่ร้อยละ 0.24 ต่อปี แม้อัตราโดยรวมสูงกว่ากรณีไม่เข้าร่วมเพียงเล็กน้อย แต่กลับสะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของความต้องการใช้น้ำในภาคอุปโภคบริโภค การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม

สำหรับ ภาคอุปโภคบริโภค หากไม่เข้าร่วม EEC การใช้น้ำจะเติบโตเพียงร้อยละ 0.92 ต่อปี แต่หากเข้าร่วม อัตราการเติบโตของการใช้น้ำเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1.16 ต่อปี การเปลี่ยนแปลงนี้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากการขยายตัวของเขตอุตสาหกรรมและการเคลื่อนย้ายแรงงานที่ก่อให้เกิดประชากรแฝงและการขยายตัวของชุมชนเมือง ส่งผลให้ความต้องการใช้น้ำในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ภาคการท่องเที่ยว เป็นสาขาที่เปลี่ยนแปลง

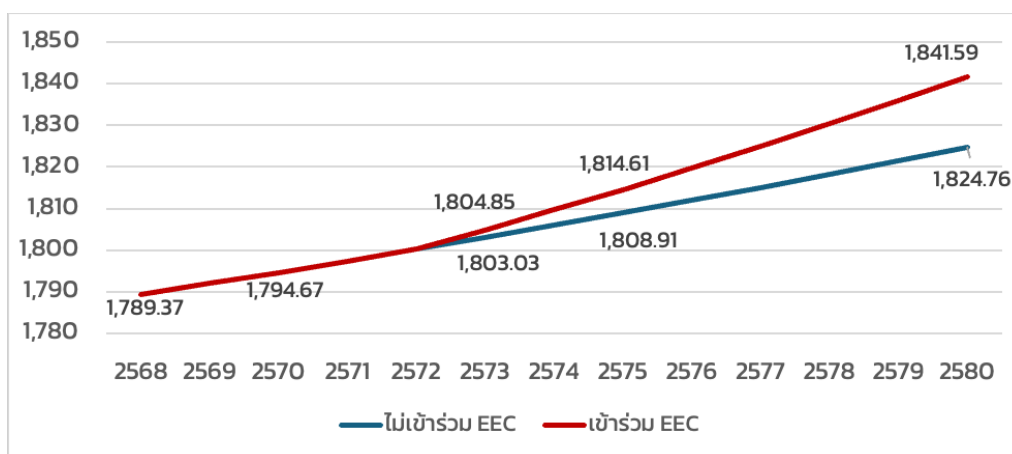
ชัดเจนที่สุด โดยในกรณีไม่เข้าร่วมมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 6.16 ต่อปี แต่เมื่อเข้าร่วม อัตราการเติบโตสูงขึ้นเป็นร้อยละ 8.71 ต่อปี ปรากฏการณ์นี้สะท้อนผลโดยตรงจากการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงกับแหล่งเศรษฐกิจในพื้นที่ EEC ปัจจุบัน ส่วนในภาคเกษตรกรรมแม้ยังคงเป็นผู้ใช้น้ำหลัก แต่กำหนดให้มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยเท่ากันทั้งสองกรณีคือที่ร้อยละ 0.06 ต่อปี แสดงถึงความต่อเนื่องของการขยายตัวเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรม สำหรับภาคอุตสาหกรรม อัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเพิ่มจากร้อยละ 0.99 ต่อปี ในกรณีไม่เข้าร่วม กลายเป็นร้อยละ 1.64 ต่อปี ในกรณีเข้าร่วม ซึ่งสะท้อนถึงแรงขับเคลื่อนจากการลงทุนในนิคมอุตสาหกรรม การขยายตัวของโรงงาน และกิจกรรมการผลิตใหม่ ๆ ภายใต้วงรอบ EEC ขณะที่การจัดสรรน้ำรักษาระบบนิเวศยังคงที่ในทั้งสองกรณี สะท้อนถึงความต่อเนื่องของนโยบายการจัดสรรน้ำเพื่อรักษาสมดุลระบบนิเวศ ดังตารางที่ 6.10

ตารางที่ 6.10 อัตราการเจริญเติบโตของความต้องการใช้น้ำกรณีเข้าร่วมใน EEC

ประเภทการใช้น้ำ	อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย (ร้อยละต่อปี)
อุปโภคบริโภค	1.16
ท่องเที่ยว	8.71
เกษตรกรรม	0.06
อุตสาหกรรม	1.64
รักษาระบบนิเวศ	0.00
อัตราการเติบโตของความต้องการใช้น้ำรวม	0.24

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

เมื่อทำการเปรียบเทียบผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำของจังหวัดปราจีนบุรีในช่วงปี พ.ศ. 2568–2580 สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในกรณีที่จังหวัดเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม EEC โดยในปี พ.ศ. 2568 ทั้งสองกรณีมีความต้องการใช้น้ำรวมเท่ากันที่ประมาณ 1,789.37 ล้านลูกบาศก์เมตร ก่อนจะทยอยเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2573 เป็นต้นไป ความแตกต่างระหว่างสองกรณีเริ่มชัดเจนมากขึ้น โดยในกรณีเข้าร่วม EEC ความต้องการใช้น้ำมีแนวโน้มสูงกว่ากรณีไม่เข้าร่วมตลอดช่วงเวลาพยากรณ์ เช่น ในปี พ.ศ. 2575 ความต้องการใช้น้ำอยู่ที่ 1,814.61 ล้าน ลบ.ม. ในกรณีเข้าร่วม เทียบกับ 1,808.91 ล้าน ลบ.ม. ในกรณีไม่เข้าร่วม ขณะที่ในปี พ.ศ. 2580 ความแตกต่างขยายตัว โดยกรณีเข้าร่วมมีปริมาณความต้องการใช้น้ำ 1,841.59 ล้าน ลบ.ม. ส่วนกรณีไม่เข้าร่วมอยู่ที่ 1,824.76 ล้าน ลบ.ม. หรือต่างกันประมาณ 16.83 ล้าน ลบ.ม. แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการเข้าร่วม EEC สร้างแรงกระตุ้นทางเศรษฐกิจที่ทำให้ความต้องการใช้น้ำสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ซึ่งมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นตามการลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน และการย้ายถิ่นของแรงงาน ขณะที่ภาคเกษตรแม้ยังคงมีสัดส่วนหลัก แต่บทบาทเชิงโครงสร้างมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับสาขาเศรษฐกิจใหม่ ดังตารางที่ 6.11 และรูปที่ 6.3

รูปที่ 6.3 ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำในจังหวัดปราจีนบุรี (หน่วย: ล้าน ลบ.ม.)

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

ตารางที่ 6.11 เปรียบเทียบผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ

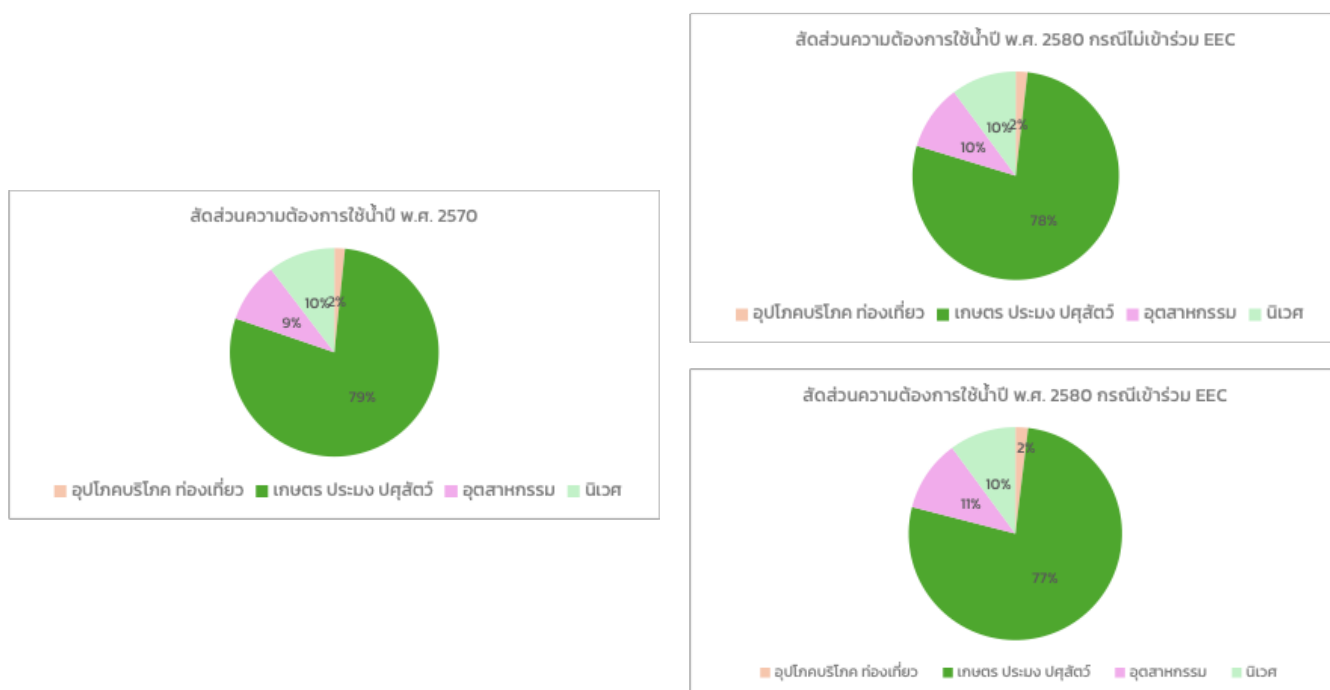
หน่วย: ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

ความต้องการใช้น้ำ	พ.ศ. 2570	พ.ศ. 2575		พ.ศ. 2580	
		กรณีไม่เข้าร่วม	กรณีเข้าร่วม	กรณีไม่เข้าร่วม	กรณีเข้าร่วม
อุปโภคบริโภคและท่องเที่ยว	29.71	31.69	32.21	33.71	35.65
เกษตรกรรม	1,410.93	1,414.75	1,414.75	1,419.71	1,419.71
อุตสาหกรรม	168.02	176.47	181.66	185.34	200.23
รักษาระบบนิเวศ	186.00	186.00	186.00	186.00	186.00
รวม	1,794.67	1,808.91	1,814.61	1,824.76	1,841.59

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงสัดส่วนความต้องการใช้น้ำในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าในปี พ.ศ. 2570 ภาคเกษตรกรรมครองสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 79 ของการใช้น้ำรวมทั้งหมด ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 9 การรักษาระบบนิเวศร้อยละ 10 ภาคอุปโภคบริโภคและการท่องเที่ยวมีสัดส่วนต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 2 ของปริมาณการใช้น้ำรวม ทั้งนี้ ภายในระยะเวลา 10 ปีจนถึง พ.ศ. 2580 สัดส่วนของความต้องการใช้น้ำมีการเปลี่ยนแปลงบางประการ โดยภาคเกษตรกรรมยังคงครองบทบาทหลัก และมีสัดส่วนลดลงเล็กน้อยเป็นร้อยละ 78 ของการใช้น้ำรวม ขณะที่การใช้น้ำภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 10 การรักษาระบบนิเวศร้อยละ 10 และภาคอุปโภคบริโภคและการท่องเที่ยวยังคงอยู่ที่ระดับร้อยละ 2 เช่นเดิม จะเห็นว่าในระยะยาวรูปแบบการใช้น้ำไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก สัดส่วนของการใช้น้ำภาคเกษตรยังคงมีความสำคัญสูงสุด อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนความต้องการใช้น้ำกรณีเข้าร่วมใน EEC พบว่า ในปี 2580 เมื่อเข้าร่วมใน EEC แล้ว สัดส่วนการใช้น้ำภาคเกษตรลดลงเล็กน้อย เป็นร้อยละ 77 ในขณะที่สัดส่วนการใช้น้ำภาคอุตสาหกรรม

เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11 การเข้าร่วมใน EEC ทำให้สัดส่วนความต้องการน้ำในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น เพราะมีการขยายตัวจากการผลิตเพิ่มขึ้นตามสมมติฐานการเข้าร่วมใน EEC

รูปที่ 6.4 สัดส่วนความต้องการใช้น้ำ

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

6.2.3 การวิเคราะห์ความเพียงพอของทรัพยากรน้ำ

จังหวัดปราจีนบุรีมีภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาที่เป็นแหล่งกำเนิดน้ำสำคัญของลุ่มน้ำหลายแห่ง ทำให้ปริมาณน้ำท่ามีมาก ข้อมูลจากกรมชลประทานพบว่าปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยในฤดูฝนประมาณ 3,898.58 ล้าน ลบ.ม. น้ำท่าในฤดูแล้งมีประมาณ 389.29 ล้าน ลบ.ม. เมื่อพิจารณาร่วมกับปริมาณน้ำในแหล่งกักเก็บ ในปัจจุบันปริมาณน้ำที่กักเก็บตามความจุของอ่างเก็บน้ำมีประมาณ 311.87 ล้าน ลบ.ม. หากในอนาคตมีการก่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มตามแผนที่วางไว้ทำให้ปริมาณน้ำที่กักเก็บได้ในปี 2570 จะเพิ่มเป็น 889.81 ล้าน ลบ.ม. เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการใช้น้ำรวมที่ 1,794.67 ล้าน ลบ.ม. ในจำนวนนี้แบ่งเป็นความต้องการใช้น้ำในฤดูฝน 522.15 ล้าน ลบ.ม. ความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้ง 1,272.52 ภายใต้สถานการณ์ที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมใน EEC แล้ว พบว่าก็ยังมีความชื้นในฤดูฝนประมาณ 2,486.62 ล้าน ลบ.ม. และน้ำส่วนเกินในฤดูแล้ง 6.58 ล้าน ลบ.ม. ดังนั้น ในปี 2570 จังหวัดยังมีน้ำที่เพียงพอสำหรับความต้องการใช้ อย่างไรก็ตาม เมื่อความต้องการใช้น้ำสูงขึ้นเรื่อยๆ ในปี 2580 จากการขยายตัวของประชากรและเศรษฐกิจในพื้นที่ในกรณีไม่เข้าร่วมใน EEC ความต้องการใช้น้ำเพิ่มเป็น 1,824.76 ล้าน ลบ.ม. ส่วนกรณีเข้าร่วม EEC ปริมาณความต้องการใช้น้ำรวมเพิ่มเป็น 1,841.59 ล้าน ลบ.ม. ในจำนวนนี้แบ่งเป็นความต้องการใช้น้ำในฤดูฝน 543.85 ล้าน ลบ.ม. ความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้ง 1,297.74 ล้าน ลบ.ม. หากสมมติว่าปริมาณน้ำท่ามีเท่าเดิม กรณีเข้าร่วมใน EEC พบว่าในฤดูฝนจังหวัดปราจีนบุรีจะยังคงมีปริมาณน้ำส่วนเกินเท่ากับ 2,464.92 ล้านลบ.

ม. ซึ่งเท่ากับว่าจังหวัดยังคงมีน้ำที่เพียงพอสำหรับการใช้ในฤดูแล้ง อย่างไรก็ตาม จะเกิดการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง โดยปริมาณน้ำที่ขาดในฤดูแล้งมีค่าประมาณ 18.64 ล้าน ลบ.ม. เปรียบเทียบกับกรณีที่ไม่เข้าร่วม EEC ที่จะขาดน้ำในฤดูแล้ง 10.22 ล้าน ลบ.ม.

ตารางที่ 6.12 ความต้องการใช้น้ำในกรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมใน EEC
ปริมาณน้ำที่เกินและที่ขาดแคลน

ความต้องการใช้น้ำ กรณีเข้าร่วม EEC (ล้าน ลบ.ม./ปี)	ปี 2570			ปี 2580			ปริมาณ น้ำใน แหล่งกัก เก็บ (ล้าน ลบ. ม.)	ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย (ล้าน ลบ.ม.)		ปริมาณน้ำส่วนเกินในฤดู ฝน (ล้าน ลบ.ม.)		ปริมาณน้ำที่ขาดแคลน ในฤดูแล้ง (ล้าน ลบ.ม.)	
	รวม	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	รวม	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง		ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	ปี 2570	ปี 2580	ปี 2570	ปี 2580
อุปโภคบริโภค และท่องเที่ยว	29.71	14.85	14.85	35.65	17.82	17.82	889.81	3,898.58	389.29	2,486.62	2,464.92	-6.58	18.64
เกษตรกรรม	1,410.93	423.28	987.65	1,419.71	425.91	993.80							
อุตสาหกรรม	168.02	84.01	84.01	200.23	100.11	100.11							
รักษาระบบนิเวศ	186.00	-	186.00	186.00	-	186.00							
รวม	1,794.67	522.15	1,272.52	1,841.59	543.85	1,297.74				น้ำท่าฤดูฝน-ปริมาณ ความต้องการน้ำฤดูฝน- แหล่งกักเก็บ		ปริมาณความต้องการน้ำ ในฤดูแล้ง-น้ำท่าฤดูแล้ง- แหล่งกักเก็บ	

หมายเหตุ: ตัวเลขความต้องการใช้น้ำมาจากการคำนวณของที่ปรึกษาในหัวข้อ 7.2.2 ตัวเลขปริมาณน้ำในแหล่งกักเก็บ และปริมาณน้ำท่าในจังหวัดปราจีนบุรี อ้างอิงสถิติจากกรมชลประทาน

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

ปัญหาการขาดแคลนน้ำสามารถแก้ไขด้วยการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน เช่น 1) ในระยะยาวควรมีการปรับปรุงเพิ่มความจุอ่างเก็บน้ำเดิม และพัฒนาประสิทธิภาพของระบบส่งน้ำ และระบบผันน้ำควบคู่กับการขยายพื้นที่กักเก็บด้วย 2) การจัดหาปริมาณน้ำสำรองจากแหล่งน้ำอื่น เช่น แหล่งน้ำสำรองของภาคเอกชน หรือ พัฒนาน้ำบาดาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อลุ่มน้ำปราจีนบุรีมีศักยภาพในการนำน้ำบาดาลมาใช้งานได้ถึง 1,183 ล้าน ลบ.ม. ต่อปี³ การส่งเสริมให้มีการใช้น้ำบาดาลทำให้ช่วยลดการพึ่งพิงน้ำผิวดินและช่วยลดความต้องการใช้น้ำส่วนเกินในฤดูแล้งได้ 3) ส่งเสริมการจัดการด้าน Demand Side ได้แก่ การเสริมประสิทธิภาพการใช้น้ำ การลดน้ำสูญเสีย การปรับระบบการเพาะปลูกให้เหมาะสม โดยเฉพาะกรณีที่ภาคการเกษตรเป็นผู้ใช้น้ำหลัก การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้น้ำภาคเกษตร เช่น การทำเกษตรแบบ Smart Farming ทำให้ช่วยประหยัดการใช้ทรัพยากรน้ำได้ ส่วนในด้านอุตสาหกรรม ควรส่งเสริมให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การบำบัดและการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ จะเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้จังหวัดสามารถรองรับความต้องการน้ำที่เติบโตได้

³ จากโครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี - บางปะกง, มหาวิทยาลัยมหิดล (2563)

6.3 การพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้า

ในหัวข้อนี้เป็นการนำเสนอความต้องการใช้ไฟฟ้าในจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีแนวคิดการประมาณ การความต้องการใช้ไฟฟ้าแยกให้เห็นตามประเภทผู้ใช้ไฟฟ้า และแยกตามการใช้ไฟฟ้ารายสาขา ได้แก่ สาขาครัวเรือน ธุรกิจ และอุตสาหกรรม จากนั้นจะนำเสนอการวิเคราะห์ความเพียงพอของการใช้ไฟฟ้าในพื้นที่

6.3.1 แนวคิดการประมาณการความต้องการใช้ไฟฟ้าโดยแบบจำลองเศรษฐมิติ

ที่ปรึกษาได้จัดทำแบบจำลองการประมาณการความต้องการใช้ไฟฟ้า โดยใช้แบบจำลองเศรษฐมิติในการประมาณความต้องการใช้ไฟฟ้า ในทางเศรษฐศาสตร์ ความต้องการใช้ทรัพยากร เรียกว่าอุปสงค์ ซึ่งอุปสงค์ในที่นี้หมายถึง ปริมาณความต้องการใช้ทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ระดับราคาที่กำหนด ณ ช่วงเวลาหนึ่ง ตามหลักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ อุปสงค์มีความสัมพันธ์กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อพฤติกรรมการบริโภค ดังนี้

1. ปัจจัยด้านราคาของทรัพยากร ราคามีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค หากราคาสูงขึ้น ผู้บริโภคมักลดการใช้หรือหาทางเลือกอื่น เช่น ใช้น้ำฝนแทนน้ำประปา หรือประหยัดการใช้ไฟฟ้ามากขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากราคาลดลง อุปสงค์ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างราคาและอุปสงค์

2. ปัจจัยด้านราคาทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ราคาของทรัพยากรที่สามารถใช้ทดแทนกันได้มีผลต่ออุปสงค์ของทรัพยากรเป้าหมาย หากราคาของทรัพยากรทางเลือกสูงขึ้น ผู้บริโภคมักหันมาใช้ทรัพยากรเป้าหมายมากขึ้น เนื่องจากมีต้นทุนต่ำกว่า

3. ปัจจัยด้านรายได้ของผู้บริโภค เมื่อรายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น อุปสงค์ต่อการใช้ทรัพยากรก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย เช่น การใช้น้ำในครัวเรือน การใช้ไฟฟ้าในกิจกรรมต่าง ๆ และการเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ต โดยทรัพยากรบางประเภทจัดเป็น “สินค้าปกติ” ที่อุปสงค์เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับรายได้ ขณะที่บางประเภทอาจจัดเป็น “สินค้าฟุ่มเฟือย” ซึ่งอุปสงค์เพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าเมื่อรายได้ขยายตัว

4. ปัจจัยด้านโครงสร้างประชากร การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการถือครองอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์สื่อสาร ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวม เนื่องจากมีจำนวนผู้ใช้และความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น

5. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและภาวะเศรษฐกิจ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ เช่น การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมหรือโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้อุปสงค์การใช้ทรัพยากรเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ฤดูกาล อุณหภูมิ และปริมาณน้ำฝน มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรเฉพาะช่วงเวลา เช่น การใช้น้ำเพื่อการเกษตร หรือการใช้ไฟฟ้าเพื่อควบคุมอุณหภูมิในโรงงานอุตสาหกรรม

จากการพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ต่อการใช้ไฟฟ้าข้างต้น ที่ปรึกษาได้ทำการกำหนดปัจจัยเพื่อใช้ในการประมาณค่าอุปสงค์การใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้แต่ละประเภทตามความเหมาะสมของบริบทที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 1 (ภาคครัวเรือน)

อุปสงค์ไฟฟ้าได้รับอิทธิพลจาก 6 ปัจจัย ได้แก่ ราคาไฟฟ้า ราคารับซื้อไฟฟ้าพลังงานสะอาด ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) รายได้ประชาชาติระดับจังหวัด (GPP) จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า และอุณหภูมิ ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงพฤติกรรมการใช้ไฟฟ้าที่ตอบสนองต่อทั้งเศรษฐกิจและสภาพภูมิอากาศ ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการครองชีพกับการใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกันการใช้ตัวแปรอุณหภูมิยังช่วยวิเคราะห์ความผันผวนตามฤดูกาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 2 (กิจการขนาดเล็ก)

อุปสงค์การใช้ไฟฟ้ามีลักษณะคล้ายคลึงกับภาคครัวเรือน แต่เพิ่มเติมคือได้รับอิทธิพลจากดัชนีราคาค้าปลีก ซึ่งสะท้อนความเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจในภาคการค้า การใช้ปัจจัยนี้เหล่านี้คือสามารถเชื่อมโยงความต้องการใช้ไฟฟ้ากับกำลังซื้อของประชาชนและการหมุนเวียนของเศรษฐกิจระดับจุลภาค ทำให้การวิเคราะห์ครอบคลุมทั้งปัจจัยครัวเรือนและธุรกิจขนาดเล็กได้อย่างรอบด้าน

3. ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 3 และ 4 (กิจการขนาดกลางและขนาดใหญ่)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทนี้ ได้แก่ ราคาไฟฟ้า ราคารับซื้อไฟฟ้าพลังงานสะอาด รายได้ จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า อุณหภูมิ ดัชนีการลงทุน และอัตราการใช้จ่ายการลงทุน ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์โดยตรงกับการขยายตัวของกิจกรรมการผลิต สามารถสะท้อนพลวัตของภาคอุตสาหกรรมและความเข้มข้นในการใช้พลังงาน ทำให้การคาดการณ์มีความแม่นยำและสอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจจริง

4. ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 5 (กิจการเฉพาะอย่าง เช่น โรงแรม อพาร์ทเมนต์ และห้างสรรพสินค้า)

อุปสงค์การใช้ไฟฟ้าได้รับอิทธิพลจากปัจจัยคล้ายกับกิจการขนาดใหญ่ แต่มีความแตกต่างตรงที่ดัชนีราคาผู้บริโภคและดัชนีค้าปลีกมีบทบาทสำคัญกว่า ซึ่งสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างการใช้ไฟฟ้ากับพฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยและการท่องเที่ยว ปัจจัยเหล่านี้คือช่วยวิเคราะห์การใช้ไฟฟ้าในภาคบริการที่ขึ้นกับความเคลื่อนไหวของตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคได้ชัดเจน

5. ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 6 (องค์กรไม่แสวงหากำไร)

อุปสงค์การใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้ไฟฟ้าประเภท 6 ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการใช้จ่ายโดยตรง แต่ได้รับอิทธิพลจากราคาไฟฟ้า ราคารับซื้อไฟฟ้าพลังงานสะอาด จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า และอุณหภูมิ ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการดำเนินการกิจกรรมสาธารณะ จุดแข็งของการใช้ปัจจัยชุดนี้คือช่วยวิเคราะห์ความต้องการใช้ไฟฟ้าในมิติของ “ความมั่นคงทางสังคม” มากกว่าการตอบสนองต่อแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ

6. ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 7 (การสูบน้ำเพื่อการเกษตร)

อุปสงค์การใช้ไฟฟ้าขึ้นอยู่กับราคาไฟฟ้า รายได้ จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า และอุณหภูมิ โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลเพาะปลูกที่ความต้องการพลังงานสูงขึ้น การใช้ตัวแปรอุณหภูมิและรายได้คือสามารถอธิบายพฤติกรรมการใช้ไฟฟ้าที่ผันผวนตามฤดูกาลและรอบการผลิตทางการเกษตรได้อย่างมีนัยสำคัญ

7. ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 8 (การใช้ไฟฟ้าชั่วคราว)

อุปสงค์การใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้ไฟฟ้าชั่วคราวได้รับอิทธิพลจากราคา รายได้ จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า และอุณหภูมิ โดยมีลักษณะความต้องการที่ยืดหยุ่นและผันผวนสูง จุดแข็งของการใช้ปัจจัยเหล่านี้คือช่วยสะท้อนลักษณะการใช้ไฟฟ้าที่สัมพันธ์กับกิจกรรมระยะสั้นและสภาวะแวดล้อม ทำให้สามารถคาดการณ์อุปสงค์ได้อย่างเหมาะสม ดังรายละเอียดในตารางที่ 6.13

ตารางที่ 6.13 สรุปปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การใช้ไฟฟ้า แบ่งตามประเภทผู้ใช้ไฟฟ้า

ประเภท ผู้ใช้ ไฟฟ้า	กลุ่มปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์									
	ราคา	ราคาสินค้าที่เกี่ยวข้อง		รายได้	ประชากร	สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ				
	ราคา ค่า ไฟฟ้า	ดัชนี ราคา ผู้บริโภค	ราคา รับซื้อ ไฟฟ้า พลังงาน สะอาด	ผลิตภัณฑ์ มวลรวม ของ จังหวัด	จำนวน ผู้ใช้ไฟฟ้า	อุณหภูมิ	อัตรา การเข้า พักแรม	ดัชนีค่า ปลั๊ก	ดัชนีการ ลงทุน	การใช้ กำลังการผลิต
1	P	P	P	P	P	P				
2	P	P	P	P	P	P		P		
3	P		P	P	P	P			P	P
4	P		P	P	P	P			P	P
5	P		P	P	P	P	P	P		
6	P		P		P	P				
7	P			P	P	P				
8	P			P	P	P				

ที่มา: รวบรวมโดยทีปภิรดา

การพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าในจังหวัดปราจีนบุรีอาศัยแบบจำลองถดถอยเชิงเส้น โดยกำหนดสมการประมาณค่าในรูปสมการเชิงเส้นดังนี้

$$\ln Q_c = \beta_o + \sum_{k=1}^K \beta_k \ln X_{k,c} + \varepsilon_c \quad \dots\dots\dots(1)$$

โดยที่ $\ln Q_c$ คือ ปริมาณการใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้แต่ละประเภท และ $X_{k,c}$ คือ ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ตามที่ระบุไว้ในตารางที่ 6.13 ε_c คือ ค่าความคลาดเคลื่อน และ β คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมาณ

ค่า โดยในการศึกษานี้ได้เลือกใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) เนื่องจากผลลัพธ์การประมาณค่าที่ได้จะมีคุณสมบัติไม่เอนเอียงและเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการพยากรณ์

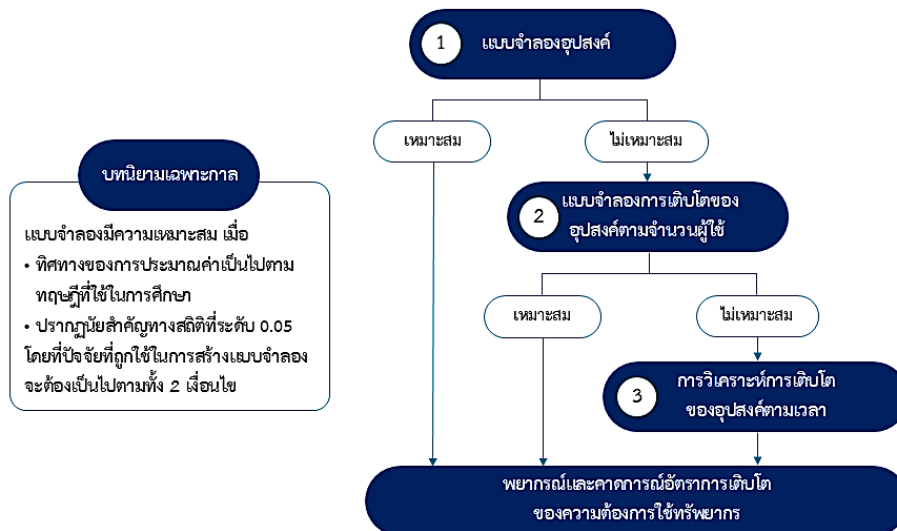
ในการสร้างแบบจำลองที่เหมาะสม ที่ปรึกษาได้ใช้เทคนิค Conditional Stepwise Regression เพื่อคัดกรองตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญต่อความต้องการใช้ทรัพยากรออกจากสมการ ขณะเดียวกันยังคงรักษาตัวแปรที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีไว้ในแบบจำลอง ส่งผลให้สมการที่ได้มีทั้งความถูกต้องทางสถิติและความสอดคล้องเชิงทฤษฎี

ภายหลังจากการประมาณค่าตามวิธีการข้างต้น ลำดับต่อมาคือการนำค่าสัมประสิทธิ์ ไปคูณกับค่าปัจจัยกำหนดอุปสงค์ที่ได้มีการพยากรณ์การเติบโตไว้เพื่อคำนวณความต้องการใช้ไฟฟ้าในประเภทผู้ใช้ต่าง ๆ ในอนาคต ตามสมการที่ (1) ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนค่าความต้องการใช้ไฟฟ้าในอนาคตของประเภทผู้ใช้ไฟ

6.3.2 เกณฑ์การคัดเลือกแบบจำลองอุปสงค์และข้อมูลที่ใช้

กระบวนการพยากรณ์ความต้องการใช้ทรัพยากรในจังหวัด ดำเนินการภายใต้ขั้นตอนการเลือกแบบจำลองอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการใช้ “แบบจำลองอุปสงค์” (Demand Model) ซึ่งพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณความต้องการใช้ทรัพยากรกับตัวกำหนดอุปสงค์ เช่น รายได้ ราคา จำนวนประชากร และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม หากผลการประมาณค่ามีความเหมาะสมตามหลักเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้มีเครื่องหมายสอดคล้องตามทฤษฎี และมีนัยสำคัญทางสถิติ แบบจำลองดังกล่าวจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการพยากรณ์

อย่างไรก็ตาม หากแบบจำลองอุปสงค์ไม่สามารถอธิบายหรือประมาณค่าได้อย่างเหมาะสม เช่น (1) ค่าประมาณสัมประสิทธิ์ไม่สอดคล้องกับทิศทางตามหลักทฤษฎี หรือ (2) ไม่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติ จะพิจารณาใช้แบบจำลองการเติบโตของอุปสงค์ตามจำนวนผู้ใช้ทรัพยากร เป็นทางเลือกถัดไป และหากผลการประมาณค่าจากแบบจำลองนี้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ที่ปรึกษาจะดำเนินการใช้ การวิเคราะห์แนวโน้มการเติบโตของอุปสงค์ตามเวลา (Trend Analysis) เพื่อคาดการณ์ความต้องการใช้ทรัพยากรในอนาคต

รูปที่ 6.5 แสดงผังกระบวนการสร้างแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

สำหรับข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิเคราะห์ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างแบบจำลอง โดยในการศึกษารั้วนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง อาทิ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยรายละเอียดข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

ตารางที่ 6.14 ข้อมูลที่ใช้ในการพยากรณ์

ข้อมูล	ช่วงเวลา	แหล่งข้อมูล
ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2567	กระทรวงพาณิชย์
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2567	สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
อุณหภูมิ (TMP)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2567	กรมอุตุนิยมวิทยา
ปริมาณการใช้ไฟฟ้า (Q)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2567	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
ราคารับซื้อพลังงานสะอาด (CEP)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2567	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า (CUS)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2567	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
ราคาค่าไฟ (PEP)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2567	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
อัตราการเข้าพักแรม (OCC)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2567	ธนาคารแห่งประเทศไทย
ดัชนีค่าปลีก (RIX)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2566	ธนาคารแห่งประเทศไทย
ดัชนีการลงทุน (INX)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2566	ธนาคารแห่งประเทศไทย
อัตราการใช้กำลังการผลิต (CUR)	ม.ค. 2555 - ธ.ค. 2566	ธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่มา: รวบรวมโดยที่ปรึกษา

6.3.3 ผลการประมาณค่าอุปสงค์การใช้ไฟฟ้า

ในการประมาณการค่าความต้องการใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้ทั้ง 8 ประเภท ได้กำหนดรูปแบบการวิเคราะห์ผ่านแบบจำลองที่แตกต่างกัน โดยที่ ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภท 1 2 และ 5 จะถูกประมาณค่าผ่านแบบจำลองอุปสงค์ ขณะที่ ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 3 4 และ 6 จะถูกประมาณค่าผ่านแบบจำลองการเติบโตของผู้ใช้ ส่วน ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 7 และ 8 จะถูกประมาณค่าผ่านแบบจำลองแนวโน้มเวลา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 6.15 รูปแบบการประมาณค่าและสมการที่ใช้ในการคำนวณความต้องการใช้ไฟฟ้า

ประเภท ผู้ใช้ไฟฟ้า	แบบจำลอง	สมการที่ใช้คำนวณความต้องการใช้ไฟฟ้า
1	อุปสงค์	$\ln(Q) = -5.7244 - 0.5443 \ln(PEP) + 4.8636 \ln(CPI) + 0.3765 \ln(TMP)$
2	อุปสงค์	$\ln(Q) = -5.0476 - 0.3645 \ln(PEP) + 4.4840 \ln(CPI) + 0.3430 \ln(TMP) + 0.0140 \ln(RIX)$
3	การเติบโต ตามผู้ใช้	$\ln(Q) = 12.1072 + 0.7259 \ln(CUS) + 0.0034 \ln(INX)$
4	การเติบโต ตามผู้ใช้	$\ln(Q) = 12.1521 + 1.3560 \ln(CUS) + 0.0045 \ln(INX)$
5	อุปสงค์	$\ln(Q) = 13.5040 - 0.3587 \ln(PEP) + 0.0339 \ln(OCC) + 0.0011 \ln(INX) + 0.1448 \ln(GPP)$
6	การเติบโต ตามผู้ใช้	$\ln(Q) = 6.5608 + 1.2741 \ln(CUS) + 6.9983 DUM$
7	การเติบโต ตามเวลา	ปริมาณการใช้ไฟฟ้าในอนาคตจะเติบโตตามอัตราการเติบโตของการใช้ไฟฟ้าสำหรับผู้ไฟฟ้าประเภท 7 และ 8
8	การเติบโต ตามเวลา	

หมายเหตุ: Q คือ ความต้องการใช้ไฟฟ้า PEP คือ ราคาค่าไฟฟ้า CPI คือ ดัชนีราคาผู้บริโภค TMP คือ อุณหภูมิ RIX คือ ดัชนีค่าปลีก CUS คือ จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า INX คือ อัตราการเติบโตของการลงทุน OCC คือ อัตราการเติบโตของการจองที่พักท่องเที่ยว GPP คือ รายได้ และ DUM คือ ตัวแปรหุ่น
ที่มา: รวบรวมโดยที่ปรึกษา

6.3.4 สมมติฐานในการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้า

ในการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าจากแบบจำลองเศรษฐกิจ ที่ปรึกษาได้กำหนดให้ปัจจัยกำหนดอุปสงค์การใช้ไฟฟ้ามีอัตราการเติบโตในอัตราที่แตกต่างกัน ตามการกำหนดฉากทัศน์ อีกทั้งได้กำหนดช่วงการเปลี่ยนแปลงอัตราการเติบโตที่สอดคล้องกับผลเชิงประจักษ์ด้วยเช่นกัน ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดสมมติฐานการเข้าร่วมเขตพื้นที่พัฒนาพิเศษภาคตะวันออกในช่วงปี พ.ศ. 2570 โดยอิทธิพลของอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะเริ่มมีบทบาทสำคัญต่อไปเศรษฐกิจจังหวัดในปี พ.ศ. 2573 ขณะที่ในกรณีไม่เข้าร่วม EEC

จะกำหนดให้ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์การใช้ไฟฟ้าแต่ละตัวมีการเติบโตตามอัตราพื้นฐานของจังหวัด โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.16 แสดงอัตราการเติบโตต่อปีแบบทบต้นของปัจจัยที่ใช้ในการพยากรณ์

ตารางที่ 6.16 แสดงอัตราการเติบโตต่อปีแบบทบต้นของปัจจัยที่ใช้ในการพยากรณ์

ปัจจัยที่ใช้พยากรณ์	อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อปี (ร้อยละ)	
	ไม่เข้าร่วม EEC	เข้าร่วม EEC
ดัชนีราคาผู้บริโภค	1.20	1.30
ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด	1.92	3.77
อุณหภูมิ	0.09	0.09
อัตราการเข้าพักแรม	0.09	0.10
ดัชนีค่าปลีก	3.12	3.38
ดัชนีการลงทุน	0.97	1.05
อัตราการใช้กำลังการผลิต	0.49	0.53
ราคาค่าไฟฟ้า		
ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภท 1	1.41	1.41
ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภท 2	1.18	1.18
ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภท 5	1.26	1.26
จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า		
ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภท 3	7.01	7.61
ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภท 4	3.12	3.39
ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภท 6	0.99	1.07
ปริมาณการใช้ไฟฟ้า		
ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภท 7	0.88	0.95
ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภท 8	3.67	3.98

หมายเหตุ: ในการศึกษาที่ปรึกษาได้กำหนดข้อสมมติให้ปัจจัยบางส่วนไม่ได้มีการผันแปรไปตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อาทิ ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากไม่อาจอนุมานได้ว่าการศึกษาที่ปัจจัยดังกล่าวเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจเฉพาะที่ และปัจจัยทางด้านราคาไฟฟ้า เนื่องจากราคาไฟฟ้ามีมาตรการควบคุมเพดานราคาที่เข้มงวดจากภาครัฐที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

วิธีการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้า (Q) ทำได้โดยนำค่าพยากรณ์ของปัจจัยกำหนดต่าง ๆ ในตารางที่ 6.15 คูณกับค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมาณค่า ตามตัวเลขในตารางที่ 6.14

6.3.5 ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้า ตามสาขาการใช้ไฟฟ้า

การพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าในระดับสาขาการใช้ไฟฟ้าเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยสะท้อนพลวัตของการใช้พลังงานในภาคเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน โดยการวิเคราะห์ครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่สาขาหลัก ได้แก่ ภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม และ ภาคอื่นๆ ซึ่งเป็นสาขาการใช้ไฟฟ้าหลักในทุกท้องที่ นอกจากนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ยังได้เพิ่มเติมการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าในภาคผู้ผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เอง (Independent Power Supply: IPS) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งภาคที่มีความสำคัญต่อการช่วยขับเคลื่อน ภาคธุรกิจ และ ภาคอุตสาหกรรม จากการกระจายแหล่งพลังงานให้เข้าถึงทุกความต้องการไฟฟ้าในจังหวัด ตลอดจนมีการเข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจในอนาคต

ในการพยากรณ์ ที่ปรึกษาได้ทำการอ้างอิงสัดส่วนการใช้ไฟฟ้าจริงจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดปราจีนบุรี โดยที่กำหนดให้ การใช้ไฟฟ้าภาคครัวเรือน จะเทียบเท่ากับการใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 1 (บ้านอยู่อาศัย) ขณะที่ การใช้ไฟฟ้าภาคธุรกิจ และ ภาคอุตสาหกรรม จะเทียบสัดส่วนการใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 2 กิจกรรมขนาดเล็ก ประเภท 3 กิจกรรมขนาดกลาง ประเภท 4 กิจกรรมขนาดใหญ่ และ ประเภท 5 กิจกรรมเฉพาะอย่าง นอกจากนี้ การใช้ไฟฟ้าภาคอื่นๆ จะเทียบเท่ากับการใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่ 6 องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ประเภท 7 การสูบน้ำเพื่อการเกษตร และประเภท 8 การใช้ไฟฟ้าชั่วคราว ส่วนในการพยากรณ์ การผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เอง (IPS) จะกำหนดให้มีการเติบโตจากอัตราการขยายตัวของผลผลิตมวลรวมจังหวัดที่แท้จริงในภาคการผลิต (Manufacturing GPP) ระหว่างปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2566 สำหรับกรณีเข้าร่วม EEC โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 1.97 และในกรณีไม่เข้าร่วม EEC จะอ้างอิงอัตราการเติบโตจากพื้นฐานของจังหวัดโดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 0.99 ซึ่งผลการพยากรณ์ปรากฏดังนี้

1. กรณีจังหวัดปราจีนบุรีไม่เข้าร่วม EEC

ภายใต้กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีไม่ได้เข้าร่วม EEC ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าในช่วงปี พ.ศ. 2568–2580 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในทุกภาคส่วนการใช้ไฟฟ้า โดยความต้องการรวมเพิ่มจาก 6,210 กิกะวัตต์ชั่วโมง (GWh) ในปี 2568 เป็น 8,804 GWh ในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 42 ภายในระยะเวลา 12 ปี การเพิ่มขึ้นดังกล่าวสะท้อนการเติบโตทางเศรษฐกิจเชิงโครงสร้างของจังหวัด แม้ปราศจากแรงสนับสนุนจากการลงทุนภายใต้ EEC

ในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ภาคอุตสาหกรรมยังคงมีบทบาทสำคัญที่สุด โดยมีการใช้ไฟฟ้าในปีแรกสูงถึง 2,326 GWh และเพิ่มขึ้นเป็น 3,912 GWh ในปี 2580 คิดเป็นกว่าร้อยละ 70 ของความต้องการใช้ไฟฟ้า ภายใต้ความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ความต้องการใช้ไฟฟ้าในภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจมีแนวโน้มเติบโตขึ้น โดยภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้นจาก 496 GWh ในปี 2568 เป็น 910 GWh ในปี 2580 ส่วนภาคธุรกิจเพิ่มขึ้นจาก 274 GWh เป็น 460 GWh การขยายตัวดังกล่าวอธิบายได้จากปัจจัยด้านการขยายตัวของประชากรเมือง และการเติบโตของกิจกรรมการค้าปลีกและบริการ ซึ่งเป็นผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในมิติของเศรษฐกิจฐานบริการและการบริโภคภายในประเทศ

ตารางที่ 6.17 ผลการพยากรณ์ไฟฟ้าตามสาขาผู้ใช้หลักกรณีไม่เข้าร่วม EEC

หน่วย: กิกะวัตต์ชั่วโมง (GWh)

สาขาผู้ใช้	2568	2569	2570	2571	2572	2573	2574	2575	2576	2577	2578	2579	2580
ครัวเรือน	496	522	549	577	607	639	672	707	743	782	822	865	910
ธุรกิจ	274	286	298	312	325	340	355	370	387	404	422	441	460
อุตสาหกรรม	2,326	2,429	2,536	2,648	2,765	2,887	3,015	3,148	3,288	3,434	3,586	3,745	3,912
อื่นๆ	98	100	102	104	106	108	110	113	116	119	122	125	129
ผลิตไฟฟ้าใช้เอง	3,017	3,046	3,077	3,107	3,137	3,168	3,200	3,231	3,263	3,295	3,328	3,360	3,394
รวมทั้งหมด	6,210	6,382	6,561	6,747	6,941	7,142	7,351	7,570	7,797	8,033	8,280	8,537	8,804

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

2. กรณีจังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วม EEC

ภายใต้ข้อสมมติว่าจังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วม EEC การพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าในช่วงปี พ.ศ. 2568–2580 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณและเชิงโครงสร้างที่มีนัยสำคัญ โดยปริมาณการใช้ไฟฟ้ารวมเพิ่มขึ้นจาก 6,210 กิกะวัตต์ชั่วโมง (GWh) ในปี 2568 เป็น 11,354 GWh ในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าภายในเวลาเพียง 12 ปี การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงแรงขับเคลื่อนจากการลงทุนขนาดใหญ่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการขยายตัวของกิจกรรมเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับการจัดตั้งพื้นที่พิเศษทางเศรษฐกิจ

ในเชิงโครงสร้าง ภาคอุตสาหกรรมยังคงมีบทบาทเป็นผู้ใช้ไฟฟ้าหลัก โดยความต้องการเพิ่มขึ้นจาก 2,326 GWh ในปี 2568 เป็น 5,454 GWh ในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นกว่า 2.3 เท่า สะท้อนถึงการกระจุกตัวของกิจกรรมการผลิตที่พึ่งพิงพลังงานไฟฟ้าอย่างเข้มข้น ทั้งนี้ การขยายตัวดังกล่าวเป็นผลจากการขยายตัวอุตสาหกรรมใหม่และการพัฒนาโครงข่ายโลจิสติกส์ ที่ทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีกิจกรรมการผลิตที่ต้องการใช้ไฟฟ้ามากขึ้น ในภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจมีการเติบโตในอัตราที่สูงกว่ากรณีไม่เข้าร่วม EEC โดยภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้นจาก 496 GWh เป็น 1,425 GWh หรือเกือบสามเท่า ซึ่งอธิบายได้จากการขยายตัวของเมืองและประชากร ส่วนภาคธุรกิจเพิ่มขึ้นจาก 274 GWh เป็น 642 GWh หรือมากกว่าสองเท่า ซึ่งสะท้อนการเติบโตของกิจกรรมเชิงพาณิชย์และบริการ โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การค้าระหว่างประเทศ และบริการสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจใหม่

ส่วนภาคผู้ผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เอง (Independent Power Supply: IPS) ขยายตัวจาก 3,017 GWh เป็น 3,667 GWh ในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 22 จากปี 2568 การเติบโตในภาคนี้นสะท้อนถึงการขยายตัวของภาคการผลิตที่มีความจำเป็นต้องจัดหาพลังงานไฟฟ้าเพื่อรองรับกระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงถึงการปรับตัวของผู้ประกอบการในการรักษาความมั่นคงทางพลังงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความต้องการใช้ไฟฟ้าสูง

การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงพลวัตของเศรษฐกิจที่ถูกเร่งด้วยการลงทุนเชิงโครงสร้างและการพัฒนาพื้นที่พิเศษ กล่าวคือ แรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจมิได้เกิดเพียงจากการขยายตัวของอุปสงค์ภายในประเทศ แต่ยังได้รับแรงหนุนจากการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจภูมิภาคและโลก การเพิ่มขึ้นของความต้องการใช้ไฟฟ้า

ทุกภาคส่วนจึงเป็นดัชนีชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของจังหวัดปราจีนบุรีจากเศรษฐกิจท้องถิ่นแบบดั้งเดิม ไปสู่เศรษฐกิจเชิงอุตสาหกรรมและบริการสมัยใหม่ที่มีพลวัตสูง

ตารางที่ 6.18 ผลการพยากรณ์ไฟฟ้าตามสาขาผู้ใช้หลักกรณีเข้าร่วม EEC

หน่วย: กิกะวัตต์ชั่วโมง (GWh)

สาขาผู้ใช้	2568	2569	2570	2571	2572	2573	2574	2575	2576	2577	2578	2579	2580
ครัวเรือน	496	522	549	577	607	675	751	836	930	1035	1151	1281	1425
ธุรกิจ	274	286	298	312	325	354	385	419	457	497	541	589	642
อุตสาหกรรม	2,326	2,429	2,536	2,648	2,765	3,009	3,275	3,564	3,880	4,224	4,599	5,008	5,454
อื่นๆ	98	100	102	104	106	110	115	120	127	135	144	154	167
ผลิตไฟฟ้าใช้เอง	3,017	3,046	3,077	3,107	3,137	3,199	3,262	3,327	3,392	3,459	3,527	3,597	3,667
รวมทั้งหมด	6,210	6,382	6,561	6,747	6,941	7,347	7,789	8,267	8,786	9,350	9,962	10,629	11,354

ที่มา: คำนวณโดยทีปภิรดา

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอัตราการเติบโตของความต้องการใช้ไฟฟ้าสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทั้งในเชิงปริมาณและโครงสร้างของการขยายตัว โดยในภาพรวม ความต้องการใช้ไฟฟ้าเติบโตร้อยละ 2.95 ต่อปี ในกรณีไม่เข้าร่วม ขณะที่การเข้าร่วม EEC ส่งผลให้อัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.16 ต่อปี การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการลงทุนและการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ทำหน้าที่เป็นแรงเร่ง (accelerator) ต่อพลวัตทางเศรษฐกิจของจังหวัด ในระดับโครงสร้าง พบว่าอัตราการเติบโตของภาคครัวเรือนสูงถึงร้อยละ 9.40 ในกรณีเข้าร่วม EEC เมื่อเทียบกับอัตราการเติบโต ในกรณีไม่เข้าร่วม สะท้อนถึงการยกระดับคุณภาพชีวิต การขยายตัวของประชากรเมือง และการเพิ่มขึ้นของการใช้เทคโนโลยีและเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกจาก EEC มีผลโดยตรงต่อการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ในส่วนของภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม อัตราการเติบโตในแต่ละปีเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.43 ในกรณีไม่เข้าร่วม เป็นร้อยละ 7.51 ในกรณีเข้าร่วม ซึ่งเป็นตัวสะท้อนถึงผลของการขยายตัวในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม จากการเชื่อมโยงของกิจกรรมการผลิตและการบริการในพื้นที่

นอกจากนี้ ภาคผู้ผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เอง (IPS) มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยจากอัตราการเติบโตเพียงร้อยละ 0.99 ต่อปีในกรณีไม่เข้าร่วม กลายเป็นร้อยละ 1.97 ต่อปีในกรณีเข้าร่วม EEC สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการจำเป็นต้องเพิ่มกำลังการผลิตไฟฟ้าสำหรับรองรับกิจกรรมการผลิตที่เติบโตอย่างรวดเร็ว และยังสะท้อนการตระหนักถึงความมั่นคงด้านพลังงานของภาคเอกชนในพื้นที่ ดัง ตารางที่ 6.19

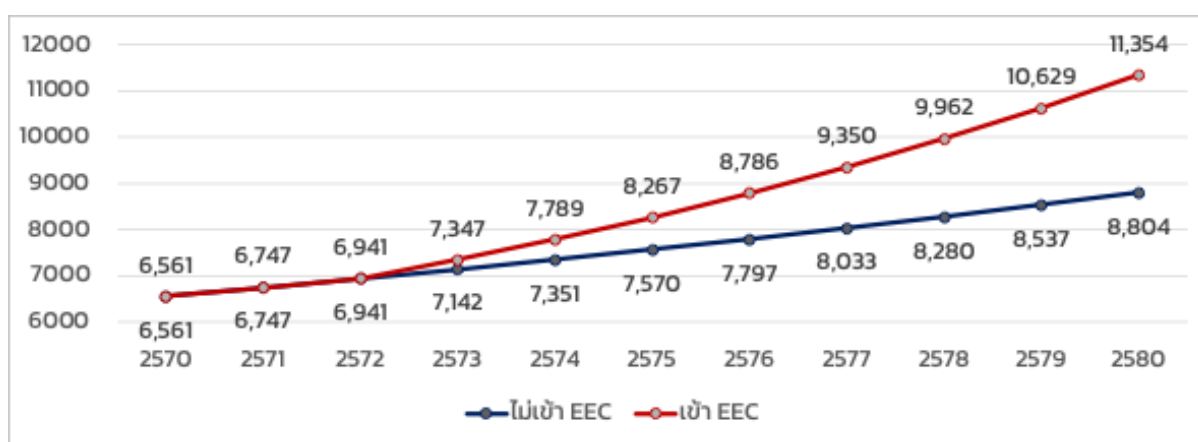
ตารางที่ 6.19 อัตราการเติบโตของความต้องการใช้ไฟฟ้าตามสาขาผู้ใช้หลัก

กรณีไม่เข้าร่วมและเข้าร่วมใน EEC

สาขาผู้ใช้	อัตราการเติบโตต่อปี (ร้อยละ)	
	ไม่เข้าร่วม EEC	เข้าร่วม EEC
ครัวเรือน	5.19	9.40
ธุรกิจ	4.43	7.51
อุตสาหกรรม	4.43	7.51
อื่นๆ	2.27	4.43
ผลิตไฟฟ้าใช้เอง (IPS)	0.99	1.97
รวมทั้งหมด	2.95	5.16

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

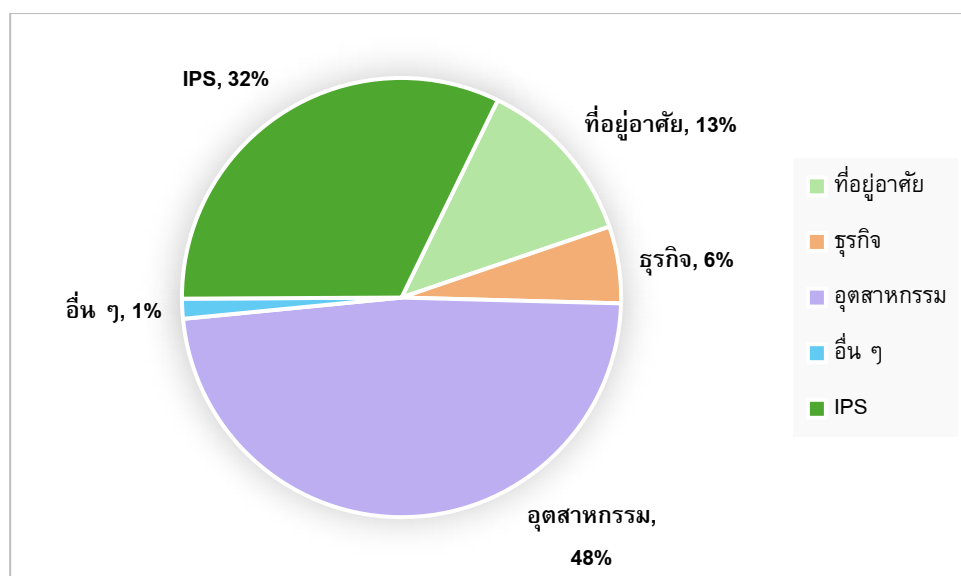
จากรูปที่ 6.6 สามารถสรุปได้ว่าแนวโน้มความต้องการใช้ไฟฟ้าของจังหวัดปราจีนบุรีระหว่างกรณีไม่เข้าร่วมและเข้าร่วม EEC ในช่วงปี พ.ศ. 2570–2580 ชี้ให้เห็นความแตกต่างที่สำคัญทั้งเชิงปริมาณและโครงสร้าง โดยกรณีไม่เข้าร่วมมีการเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไปจาก 6,561 GWh ในปี 2570 เป็น 8,804 GWh ในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นราว 2,200 GWh ตลอด 10 ปี สะท้อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่อิงกับศักยภาพภายในและอุตสาหกรรมดั้งเดิม ขณะที่กรณีเข้าร่วม EEC ความต้องการไฟฟ้าเพิ่มขึ้นจากระดับใกล้เคียงกันในปีฐานไปถึง 11,354 GWh ในปี 2580 หรือเติบโตราว 4,800 GWh ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างของความต้องการใช้ไฟฟ้าระหว่างสองกรณีเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนอยู่ที่ประมาณ 2,600 GWh ในปีสิ้นสุด การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงบทบาทของการลงทุนและโครงสร้างพื้นฐานภายใต้ EEC ที่ไม่เพียงเร่งการเติบโตเชิงปริมาณ แต่ยังปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดไปสู่รูปแบบที่พึ่งพิงอุตสาหกรรมและบริการสมัยใหม่มากขึ้น อันก่อให้เกิดทั้งโอกาสในการยกระดับศักยภาพการแข่งขันและความท้าทายด้านการบริหารจัดการพลังงานเพื่อรองรับความมั่นคงในระยะยาว

รูปที่ 6.6 ผลการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าของจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

สำหรับสัดส่วนการใช้ไฟฟ้ารายสาขาพบว่า ภาคอุตสาหกรรมเป็นผู้ใช้ไฟฟ้าสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48 ของทั้งหมด สะท้อนให้เห็นถึงการพึ่งพิงภาคการผลิตเป็นฐานหลักของเศรษฐกิจจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของนิคมอุตสาหกรรมและกิจกรรมการผลิตที่เข้มข้น ขณะที่ภาคผู้ผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เอง (Independent Power Supply: IPS) มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 32 บ่งชี้ถึงความจำเป็นที่ผู้ประกอบการต้องจัดหาพลังงานด้วยตนเองเพื่อรองรับกระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นคงทางพลังงาน ส่วนภาคครัวเรือน หรือที่อยู่อาศัยมีสัดส่วนร้อยละ 13 และภาคธุรกิจร้อยละ 6 แม้มีสัดส่วนไม่สูงเท่าอุตสาหกรรม แต่การใช้ไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นในสองภาคส่วนนี้สะท้อนถึงการขยายตัวของเมือง การยกระดับมาตรฐานการครองชีพ และการขยายตัวของกิจกรรมทางการค้าและบริการ ขณะที่ภาคอื่น ๆ มีเพียงร้อยละ 1 ซึ่งแม้มีขนาดเล็กแต่ยังสะท้อนถึงความต้องการไฟฟ้าที่กระจายอยู่ในกิจกรรมสาธารณูปโภคและบริการสังคมโดยรอบ โดยภาพรวมโครงสร้างดังกล่าวสะท้อนว่า เศรษฐกิจจังหวัดปราจีนบุรียังถูกขับเคลื่อนด้วยอุตสาหกรรมและการผลิตเป็นแกนหลัก ขณะที่การเติบโตของภาคครัวเรือนและธุรกิจเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในฐานะตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในเชิงคุณภาพ

รูปที่ 6.7 สัดส่วนการใช้ไฟฟ้ารายสาขาของจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: คำนวณโดยทีปรีक्षा

6.3.6 การวิเคราะห์ความเพียงพอของไฟฟ้า

จากผลการประมาณการความต้องการไฟฟ้าในอนาคต พบว่าเมื่อรวมความต้องการใช้ไฟฟ้าจากระบบจำหน่ายของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (PEA) เข้ากับระบบไฟฟ้าเพื่อการใช้ภายใน (IPS) ความต้องการไฟฟ้าจะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจากศูนย์ในปี 2567 ไปสู่ระดับ 6,561 กิกะวัตต์-ชั่วโมง (GWh) ในปี 2570 และเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 8,804 GWh ในปี 2580 โดยมีภาคอุตสาหกรรมเป็นผู้ใช้หลักที่ครองสัดส่วนมากกว่าสองในสามของความต้องการทั้งหมด การอธิบายในที่นี้ตั้งอยู่บนหลักการเปรียบเทียบระหว่างความต้องการใช้ไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องกับศักยภาพกำลังผลิตที่มีอยู่จริง เพื่อพิจารณาระบบไฟฟ้าในจังหวัดสามารถรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมได้เพียงพอหรือไม่

จากบทที่ 4 ตารางที่ 4.12 กำลังการผลิตไฟฟ้าในจังหวัดปราจีนบุรีจำแนกตามประเภทโรงไฟฟ้า ปี พ.ศ.2568 ได้ระบุว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพกำลังการผลิตไฟฟ้าติดตั้งรวม 961 เมกะวัตต์ โดยไม่มีโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ (IPP) ที่ดำเนินการเชิงพาณิชย์ ขณะที่กำลังการผลิตจาก SPP มีจำนวน 247 เมกะวัตต์ จาก VSPP จำนวน 91 เมกะวัตต์ และ IPS จำนวน 623 เมกะวัตต์ ซึ่งเป็นโรงไฟฟ้าเพื่อการใช้ภายในของนิคมอุตสาหกรรมและโรงงานขนาดใหญ่

หากสมมติว่าโรงไฟฟ้าทั่วไปสามารถเดินเครื่องเต็มกำลัง ตลอด 24 ชั่วโมง 365 วัน และโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์เดินเครื่อง 8 ชั่วโมงต่อวัน 365 วัน จังหวัดปราจีนบุรีจะมีกำลังการผลิตพลังงานรวมประมาณ 7,056 กิกะวัตต์-ชั่วโมงต่อปี⁴ เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการใช้ไฟฟ้าที่คาดการณ์ไว้ 6,561 กิกะวัตต์-ชั่วโมง ในปี 2570 พบว่าศักยภาพการผลิตเพียงพอต่อความต้องการ โดยมีส่วนเกินประมาณ 495 กิกะวัตต์-ชั่วโมง (ประมาณ ร้อยละ 10) แต่ในปี 2580 เมื่อความต้องการเพิ่มเป็นประมาณ 8,804 กิกะวัตต์-ชั่วโมง ศักยภาพที่มีอยู่ในปัจจุบันอาจไม่เพียงพอ โดยมีส่วนขาดประมาณ 1,748 กิกะวัตต์-ชั่วโมง (ประมาณ ร้อยละ 20) ในกรณีที่เข้าร่วมใน EEC ความต้องการใช้ไฟฟ้าจะเพิ่มเป็น 11,354 ทำให้มีส่วนขาดประมาณ 4,298 กิกะวัตต์-ชั่วโมง หากไม่มีการขยายกำลังผลิตเพิ่มเติมหรือการเสริมความมั่นคงของระบบส่งไฟฟ้าในระดับภูมิภาค

จากการประเมินดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าจังหวัดปราจีนบุรียังมีศักยภาพไฟฟ้าเพียงพอในระยะสั้น แต่จำเป็นต้องวางแผนรองรับความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้นในระยะกลางถึงยาว การลงทุนในโรงไฟฟ้าใหม่ และการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานไฟฟ้าที่เชื่อมโยงทั้งในและนอกพื้นที่จึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยควรให้ความสำคัญกับแนวโน้มพลังงานหมุนเวียนที่กำลังขยายตัว ทั้งจากพลังงานแสงอาทิตย์ ชีวมวล และโซลาร์ลอยน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายพลังงานสะอาดของประเทศ การส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรม จะช่วยเสริมความมั่นคงด้านพลังงาน ลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล และสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของจังหวัดในระยะยาว

6.4 ความต้องการใช้พลังงานสะอาดในภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจาก

มาตรการ CBAM

การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายการค้าและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะมาตรการปรับคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดนของสหภาพยุโรป (Carbon Border Adjustment Mechanism: CBAM) ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ภาคอุตสาหกรรมไทยต้องเร่งปรับตัวในการใช้พลังงานสะอาดมากขึ้น มาตรการดังกล่าวมีเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการผลิต และสร้างแรงกดดันให้ผู้ส่งออกต้องหันมาใช้กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ดังนั้น การพยากรณ์ความต้องการใช้พลังงานสะอาดภายใต้กรอบ CBAM จึงเป็นข้อมูลเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้เห็น

⁴ จากการคำนวณ $960.84 \times \text{ชั่วโมงทำงานต่อปี} \div 1,000$ โดยแยก พลังงานแสงอาทิตย์ 233 เมกะวัตต์ และเชื้อเพลิงอื่น 727.84 เมกะวัตต์ ทั้งนี้ ตัวเลขดังกล่าวเป็นการประเมินศักยภาพเชิงทฤษฎีภายใต้สมมติฐานชั่วโมงเดินเครื่องข้างต้น ไม่ใช่ผลการจำลองการเดินเครื่องจริง

แนวโน้มการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรม ทั้งในด้านโครงสร้างการใช้พลังงาน การลงทุนด้านเทคโนโลยีสะอาด และการเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืน

สำหรับการพยากรณ์ความต้องการพลังงานสะอาดของจังหวัดปราจีนบุรีในอนาคต ที่ปรึกษาได้อ้างอิงปริมาณการใช้ไฟฟ้าของอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ อุตสาหกรรมซีเมนต์ เหล็กและเหล็กกล้า ไฟฟ้า ปุ๋ย อะลูมิเนียม และไฮโดรเจน โดยใช้ข้อมูลโรงงานในจังหวัดปราจีนบุรีพื้นฐานในปี 2567 เป็นจุดเริ่มต้นในการพยากรณ์ ทั้งนี้ การพิจารณาผลกระทบจากมาตรการ CBAM ใช้เป็นกรอบอ้างอิงเชิงนโยบายเพื่อประเมินแนวโน้มการปรับตัวของอุตสาหกรรมเท่านั้น เนื่องจาก ความเป็นไปได้ของผลกระทบโดยตรงต่อจังหวัดปราจีนบุรียังอยู่ในระดับต่ำ แต่มีความสำคัญในเชิงการเตรียมความพร้อมต่อแนวโน้มกฎระเบียบคาร์บอนในอนาคต

หากพิจารณารายอุตสาหกรรม พบว่า กลุ่มโรงงานผลิตไฟฟ้าเป็นผู้ใช้พลังงานรายใหญ่ที่สุด โดยแม้จำนวนโรงงานเพิ่มขึ้นจาก 60 เป็น 63 แห่ง แต่ปริมาณการใช้ไฟฟ้าลดลงจาก 954.41 GWh เป็น 914.37 GWh อาจสะท้อนถึงการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตหรือการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างด้านเทคโนโลยี ขณะที่กลุ่มโรงงานผลิตเหล็กและเหล็กกล้า ใช้ไฟฟ้าสูงเป็นอันดับสอง โดยการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นจาก 522.73 GWh เป็น 552.88 GWh ซึ่งสอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงงาน จาก 13 เป็น 17 แห่ง สะท้อนถึงการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่มีความเข้มข้นด้านพลังงานและมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับ CBAM สำหรับกลุ่มโรงงานผลิตอะลูมิเนียม แม้จำนวนโรงงานเพิ่มขึ้นจาก 68 เป็น 72 แห่ง แต่การใช้ไฟฟ้าลดลงจาก 53.51 GWh เหลือ 51.44 GWh ซึ่งอาจสะท้อนถึงการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือการปรับตัวของโรงงานเพื่อลดการปล่อยคาร์บอนภายใต้แรงกดดันของ CBAM ส่วนกลุ่มโรงงานผลิต ซีเมนต์ ปุ๋ย และไฮโดรเจน มีการใช้ไฟฟ้าในปริมาณต่ำเมื่อเทียบกับสองกลุ่มแรก โดยรวมการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย แต่การลดลงของการใช้ไฟฟ้าเล็กน้อยในกลุ่มปุ๋ยและไฮโดรเจน อาจบ่งชี้ถึงการปรับโครงสร้างการผลิตหรือการหันไปใช้พลังงานรูปแบบอื่น ดังตารางที่ 6.20

ตารางที่ 6.20 จำนวนโรงงานและปริมาณการใช้ไฟฟ้าสำหรับโรงงานกลุ่ม CBAM ในจังหวัดปราจีนบุรี

ประเภท	ปี 2566		ปี 2567	
	จำนวนโรงงาน	ปริมาณการใช้ไฟฟ้า (GWh)	จำนวนโรงงาน	ปริมาณการใช้ไฟฟ้า (GWh)
ซีเมนต์	4	1.38	6	1.43
เหล็กและเหล็กกล้า	13	522.73	17	552.88
ไฟฟ้า	60	954.41	63	914.37
ปุ๋ย	12	1.14	12	1.05
อะลูมิเนียม	68	53.51	72	51.44
ไฮโดรเจน	6	1.45	6	1.34
รวม	163	1,534.62	176	1,522.51

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

จากผลการสำรวจและจำแนกโรงงานในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมที่อยู่ในขอบเขตสินค้าตามมาตรการ CBAM ของสหภาพยุโรป ได้แก่ เหล็ก เหล็กกล้า อะลูมิเนียม ปูน ซีเมนต์ ไฟฟ้า และไฮโดรเจน อย่างไรก็ตาม ในบริบทของจังหวัดปราจีนบุรี โรงงานในหมวด ซีเมนต์ ไฟฟ้า และไฮโดรเจนไม่ได้ส่งออกไปยังตลาดสหภาพยุโรปโดยตรง จึงไม่อยู่ในขอบเขตการบังคับใช้ CBAM ในเชิงพาณิชย์ การวิเคราะห์ในส่วนถัดไปจึงมุ่งเน้นกลุ่มอุตสาหกรรมหลักที่มีศักยภาพการส่งออก ได้แก่ เหล็ก เหล็กกล้า อะลูมิเนียม และปูน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อมาตรการ CBAM และมีแนวโน้มต้องปรับตัวด้านการใช้พลังงานสะอาดมากกว่า ขณะที่กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีได้ส่งออกยังคงมีแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานจากปัจจัยด้านต้นทุนและนโยบายคาร์บอนภายในประเทศ

ผลการพยากรณ์บ่งชี้ว่า ในกรณีไม่เข้าร่วม ความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นจาก 1,532.05 GWh ในปี 2568 เป็น 1,651.16 GWh ในปี 2580 หรือมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.63 ต่อปี สะท้อนถึงการขยายตัวที่จำกัดและยังอิงอยู่กับศักยภาพของอุตสาหกรรมเดิม ขณะที่ในกรณีเข้าร่วม EEC ความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นจากระดับเดียวกันในปีฐานไปสู่ 2,261.90 GWh ในปี 2580 หรือเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 3.84 ต่อปี ซึ่งสูงกว่ากรณีแรกถึงประมาณหกเท่า

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความหมายเชิงโครงสร้าง โดยตั้งแต่ปี 2573 เป็นต้นไป ปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าในกรณีเข้าร่วมเริ่มแยกตัวออกจากกรณีไม่เข้าร่วมอย่างชัดเจน และช่องว่างระหว่างทั้งสองกรณีขยายเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จนในปี 2580 ส่วนต่างมากกว่า 600 GWh การขยายตัวนี้ส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมการผลิตในกลุ่ม เหล็ก เหล็กกล้า อะลูมิเนียม และปูน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเข้มข้นด้านพลังงานและได้รับผลกระทบโดยตรงจากมาตรการ CBAM ขณะที่อุตสาหกรรมซีเมนต์ ไฟฟ้า และไฮโดรเจนซึ่งไม่ได้ส่งออก ยังคงมีการใช้พลังงานในระดับคงที่หรือลดลงเล็กน้อยตามแนวโน้มการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

ตารางที่ 6.21 ผลพยากรณ์ปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจาก CBAM

หน่วย: กิกะวัตต์ชั่วโมง (GWh)

ปี	ปริมาณการใช้ไฟฟ้า	
	ไม่เข้าร่วม EEC	เข้าร่วม EEC
2568	1,532.05	1,532.05
2569	1,541.64	1,541.64
2570	1,551.29	1,551.29
2571	1,561.00	1,561.00
2572	1,570.77	1,570.77
2573	1,580.60	1,644.02
2574	1,590.49	1,720.69
2575	1,600.45	1,800.93
2576	1,610.46	1,884.92
2577	1,620.54	1,972.82
2578	1,630.68	2,064.83
2579	1,640.89	2,161.12
2580	1,651.16	2,261.90
อัตราการเติบโตเฉลี่ย	0.63	3.84

ที่มา: คำนวณโดยทีปภิรึกษา

จากผลการพยากรณ์ในตารางที่ 6.21 นี้ สะท้อนให้เห็นถึงโอกาสทางเศรษฐกิจจากการดึงดูดการลงทุนใหม่ การเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน และการขยายกำลังการผลิตเพื่อการส่งออกในอนาคต แม้กลุ่มอุตสาหกรรมที่อยู่ในขอบเขตสินค้าตามมาตรการ CBAM เช่น เหล็ก เหล็กกล้า อะลูมิเนียม และปุ๋ย จะมีอยู่ในจังหวัดปราจีนบุรี แต่ ความเป็นไปได้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจาก CBAM มีค่อนข้างต่ำ เนื่องจากส่วนใหญ่ผลิตเพื่อจำหน่ายภายในประเทศ และมีสัดส่วนการส่งออกไปสหภาพยุโรปจำกัดมาก อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนผ่านสู่การใช้พลังงานสะอาดยังคงมีความสำคัญในเชิงนโยบาย เนื่องจากสอดคล้องกับทิศทางการลดการปล่อยคาร์บอนของประเทศ และอาจส่งผลทางอ้อมผ่านการเชื่อมโยงของห่วงโซ่อุปทานในระยะยาว

ดังนั้น การส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียน การเพิ่มประสิทธิภาพเชิงพลังงาน และการกำหนดมาตรการเชิงรุกในการจัดการพลังงาน จะยังคงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมขีดความสามารถการแข่งขันของอุตสาหกรรมในพื้นที่ ทั้งต่อกลุ่มที่มีความอ่อนไหวต่อ CBAM โดยตรง และกลุ่มที่อาจได้รับผลกระทบในอนาคตจากแนวโน้มมาตรฐานคาร์บอนที่เข้มงวดขึ้น

6.5 ความต้องการใช้ทรัพยากรสำหรับการลงทุนศูนย์ข้อมูล (Data Center) ในจังหวัดปราจีนบุรี

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ศูนย์ข้อมูล (Data Center) เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการพัฒนานวัตกรรม เนื่องจากเป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บ ประมวลผล และกระจายข้อมูลที่รองรับการเติบโตของธุรกิจดิจิทัล อุตสาหกรรมสมัยใหม่ รวมถึงบริการสาธารณะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การลงทุนในศูนย์ข้อมูลจึงมีผลโดยตรงต่อความต้องการใช้ทรัพยากรสำคัญ ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำ และระบบโครงข่ายดิจิทัล ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดศักยภาพในการดึงดูดการลงทุนและการดำเนินงานของศูนย์ข้อมูลในพื้นที่

ภายใต้กรอบการพยากรณ์ในรายงานฉบับนี้สมมติให้จังหวัดปราจีนบุรีเป็นส่วนหนึ่งของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) และมีการขยายตัวของอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง การประเมินความต้องการใช้ทรัพยากรเพื่อการลงทุนศูนย์ข้อมูลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งเพื่อรองรับแนวโน้มการพัฒนาในอนาคตและกำหนดทิศทางการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการประมาณเชิงสถานการณ์ (Scenario-based estimation) เพื่อประเมินความต้องการใช้ทรัพยากรสำหรับการลงทุนศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีเป้าหมายเพื่อสะท้อนศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ ตลอดจนสนับสนุนการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ด้านพลังงานและทรัพยากรน้ำ เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนและเพิ่มความพร้อมของพื้นที่ต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในอนาคต

6.5.1 ความเหมาะสมของพื้นที่ปราจีนบุรีต่อการลงทุนด้านศูนย์ข้อมูล

การลงทุนด้านศูนย์ข้อมูล (Data Center) มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับโลกและภูมิภาค ปัจจัยสำคัญมาจากความต้องการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลปริมาณมหาศาลที่เพิ่มขึ้นจากธุรกิจดิจิทัล เศรษฐกิจแพลตฟอร์ม และการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ เช่น cloud computing ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ internet of things (IoT) การขยายตัวเหล่านี้ทำให้ความต้องการโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์ดิจิทัลและนโยบายส่งเสริม EEC ให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจสมัยใหม่ ซึ่งรวมถึงการมีนโยบายสนับสนุนให้เกิดการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล รวมถึงศูนย์ข้อมูล

ศูนย์ข้อมูลสมัยใหม่ โดยเฉพาะประเภท Hyperscale Data Center มีขนาดใหญ่และใช้ทรัพยากรสูง โดยมีการใช้ไฟฟ้ามากกว่า 5 เมกะวัตต์ (MW) ต่อแห่ง และต้องดำเนินงานตลอดทั้งปีเพื่อรองรับการประมวลผลอย่างต่อเนื่อง (สุวัฒน์ วัฒนพรพรหม, 2567) นอกจากไฟฟ้าแล้ว น้ำก็เป็นทรัพยากรสำคัญที่ใช้สำหรับระบบระบายความร้อน (Cooling System) การบริหารจัดการทรัพยากรทั้งสองด้านจึงเป็นปัจจัยหลักที่ผู้ลงทุนใช้พิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ ดังนั้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานพลังงานและน้ำอย่างมั่นคงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ โดยเฉพาะภายใต้มาตรฐาน ESG (อ้างอิงกรอบ Global Reporting Initiative : GRI 2021 และ UN PRI) ที่นักลงทุนระดับโลกให้ความสำคัญมากขึ้น

แม้ความต้องการใช้ทรัพยากรของศูนย์ข้อมูลจะเป็นความท้าทายสำคัญ แต่ก็ทำให้เห็นความจำเป็นที่พื้นที่จะต้องมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อให้สามารถรองรับการลงทุนได้ในระดับที่เพียงพอ จากการวิเคราะห์ในเนื้อหาก่อนหน้านี้ ประเด็นด้านความเหมาะสมในกรณีของจังหวัดปราจีนบุรีสามารถพิจารณาได้จากหลายมิติ ดังนี้

- **ทำเลที่ตั้งและการเชื่อมโยงเชิงยุทธศาสตร์** จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ในตำแหน่งเชื่อมต่อระหว่างภาคกลางและ EEC ทำให้เข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานหลักได้สะดวก ทั้งระบบถนน พลังงาน และนิคมอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม โครงข่ายไฟฟ้าและระบบสื่อสารข้อมูลในพื้นที่ยังมีความหนาแน่นไม่เทียบเท่าศูนย์กลางเศรษฐกิจ จึงเป็นข้อจำกัดต่อการรองรับกิจกรรมที่ต้องการความต่อเนื่องของข้อมูลระดับสูง

- **ต้นทุนที่ดินและแรงกดดันทางสังคม-สิ่งแวดล้อม** ราคาที่ดินของจังหวัดต่ำกว่าพื้นที่ใน EEC และความหนาแน่นประชากรไม่สูง ช่วยลดแรงกดดันบางประการต่อการใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ แต่พื้นที่ต้นทุนต่ำส่วนใหญ่เป็นเขตเกษตรกรรม ซึ่งต้องพิจารณาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างรอบคอบก่อนการลงทุน

- **พลังงานและน้ำในฐานะทรัพยากรสำคัญ** ระบบพลังงานและน้ำในจังหวัดยังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อรองรับการดำเนินงานของศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่ การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมอาจเพิ่มความเสี่ยงของการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะในฤดูแล้ง การบริหารจัดการจึงควรยึดแนวคิด *Energy-Water-Food Nexus* เพื่อรักษาสมดุลระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม

- **ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด** จังหวัดมีเป้าหมายพัฒนาในทิศทางอุตสาหกรรมสีเขียว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเกษตรปลอดภัย ซึ่งเน้นการเติบโตที่สมดุล การลงทุนในศูนย์ข้อมูลอาจสอดคล้องกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล แต่จำเป็นต้องประเมินความสอดคล้องกับเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้พื้นที่อย่างยั่งยืน

- **ศักยภาพและข้อจำกัดด้านระบบดิจิทัล** จังหวัดมีโอกาสดูแลสู่การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลบางส่วน โดยเฉพาะในภาคบริการและสุขภาพ แต่ยังคงขาดโครงสร้างพื้นฐานไฟเบอร์ออปติกที่ครอบคลุมและบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทาง การพัฒนาอุตสาหกรรมศูนย์ข้อมูลจึงต้องดำเนินควบคู่กับการยกระดับระบบดิจิทัลและการพัฒนาทักษะแรงงานในพื้นที่

โดยสรุปแล้ว จังหวัดปราจีนบุรีมีปัจจัยสนับสนุนหลายด้านที่ทำให้เหมาะสมต่อการลงทุนศูนย์ข้อมูล ทั้งทำเลที่ เชื่อมโยงกับโครงสร้างพื้นฐานหลักของ EEC ต้นทุนที่ดินและแรงกดดันทางสังคมที่ต่ำ ความพร้อมด้านพลังงานและน้ำที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ ตลอดจนความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและ EEC การลงทุนดังกล่าวไม่เพียงช่วยเสริมโครงสร้างเศรษฐกิจดิจิทัล แต่ยังสร้างผลเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจไปสู่อุตสาหกรรมอื่นและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในระยะยาว

อย่างไรก็ดี ความเหมาะสมของพื้นที่เป็นเพียงจุดเริ่มต้น การตัดสินใจลงทุนศูนย์ข้อมูลยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการรองรับความต้องการใช้ทรัพยากร โดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้า น้ำ และโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารข้อมูล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานศูนย์ข้อมูล แม้ว่าจังหวัดปราจีนบุรีจะมีศักยภาพในด้านโครงสร้างพื้นฐานและต้นทุนที่ดินต่ำ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เช่น

- **การใช้น้ำและผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรม** การดึงน้ำไปใช้ในภาคอุตสาหกรรมอาจส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมและความมั่นคงทางอาหารของพื้นที่ หากไม่มีมาตรการจัดการที่สมดุล
- **ข้อจำกัดด้านแรงงานและทักษะดิจิทัล** Data center มีความต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะทางด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีอย่างมาก ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง
- **โครงสร้างพื้นฐานสื่อสารข้อมูลภาคพื้นดิน** โครงข่ายไฟเบอร์อปติกหรือสายสื่อสารความเร็วสูง (Fiber optic) ยังไม่ครอบคลุมหรือมีความหนาแน่นเทียบเท่าพื้นที่ศูนย์กลางเศรษฐกิจ เช่น กรุงเทพฯ หรือพื้นที่ EEC ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเร็ว ความเสถียร และความปลอดภัยของการรับและส่งข้อมูลในระดับ Hyperscale ที่ต้องการ Latency ต่ำและ Bandwidth สูงอย่างต่อเนื่อง
- **การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างประเทศ** จังหวัดปราจีนบุรีไม่ติดทะเลและไม่มีสถานีเชื่อมต่อสายเคเบิลใต้น้ำ (Submarine cable landing station) ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญสำหรับการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างประเทศ การขาดการเข้าถึงโครงข่ายใต้น้ำโดยตรงอาจเป็นข้อจำกัดต่อการดึงดูดการลงทุนจากผู้ให้บริการระดับโลกที่ต้องการเชื่อมต่อกับระบบสื่อสารระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นแม้จังหวัดปราจีนบุรีจะมีปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน แต่ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและทรัพยากรที่กล่าวมาข้างต้นก็มีน้ำหนักพอสมควรในการหักล้างข้อดีเหล่านั้น การวิเคราะห์ความเหมาะสมจึงควรอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทั้งสองด้าน เพื่อให้ข้อสรุปมีความเป็นกลางและสะท้อนความเป็นจริงของพื้นที่อย่างรอบด้าน ข้อถัดไปจึงจะเข้าสู่การประมาณการใช้พลังงานไฟฟ้าและน้ำของศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อประเมินความเป็นไปได้และเตรียมข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมต่อไป

6.5.2 การประมาณการความต้องการใช้ไฟฟ้าและน้ำของศูนย์ข้อมูล

จากภาพความเหมาะสมของพื้นที่ในส่วนก่อนหน้า ขั้นตอนถัดมาคือการประเมิน “ปริมาณทรัพยากร” ที่ศูนย์ข้อมูลจะใช้จริงในจังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้วิธี Scenario-based estimation เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่ในพื้นที่ สมมติฐานและผลลัพธ์ในส่วนนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้า-น้ำของจังหวัดและการอ้างอิงถึง EEC ปัจจุบัน

1) สมมติฐานหลักในการคำนวณ (Assumptions)

การประเมินปริมาณการใช้ไฟฟ้าและน้ำของศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรี จำเป็นต้องใช้วิธีการ Scenario-based estimation เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Hyperscale) ตั้งอยู่จริงในพื้นที่ การวิเคราะห์ในลักษณะนี้จะช่วยให้สามารถจำลองผลกระทบด้านทรัพยากรภายใต้สมมติฐานที่เหมาะสม และใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดและ EEC

(1) ขนาดศูนย์ข้อมูลที่พิจารณา (Capacity Assumption):

ข้อมูลจาก Krungsri Securities (อ้างใน สุวัฒน์ วัฒนพรพรหม, 2567) ระบุว่ากำลังให้บริการ Data Center ของประเทศไทยในปี 2566 มีราว 67 MW และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นกว่า 4 เท่าเป็น 241 MW ภายในปี 2571 (มีการเพิ่มขึ้น 174 MW) โดยสมาคมดาต้าเซ็นเตอร์แห่งประเทศไทย (TDCC) ตั้งเป้าให้ประเทศไทยก้าว

ขึ้นเป็นศูนย์กลาง Data Center ของภูมิภาค ทั้งนี้ การวิเคราะห์ของ รพีภูมิ ลาภมาก (2568) สอดคล้องกันว่า อุตสาหกรรม Data Center ของไทยยังอยู่ในช่วงขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเร่งตัวในระยะ 3 ปีข้างหน้า รายงานฉบับนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า หากจังหวัดปราชญ์บุรีได้รับการลงทุนใหม่จากเป้าหมายของ TDCC ทั้งหมด หรือมีการขยายกำลังการผลิตรวมประมาณ 174 MW ภายในช่วงปี 2570 เป็นต้นไป

ดังนั้นจึงกำหนดกรณีการลงทุนด้านศูนย์ข้อมูล (Data Center) ของปราชญ์บุรีที่ 174 MW ในปี 2570 และขยายตามสมมติฐานการเติบโตดังนี้:

- ปี 2575: เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 จากปี 2570 หรือประมาณ 261 MW

- ปี 2580: เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 จากปี 2575 หรือประมาณ 392 MW

นอกจากนี้ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์เชิงสมมติ รายงานฉบับนี้ได้เพิ่มกรณีประมาณการสูงสุด (Extreme case) โดยอ้างอิงข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 29 ตุลาคม 2568 ซึ่งระบุว่าประเทศไทยมีขนาดโครงการดาต้าเซ็นเตอร์รวมราว 4.5–4.6 กิกะวัตต์ (GW) หรือ 4,500–4,600 MW ถือเป็นสถานการณ์ขยายกำลังการผลิตสูงสุดที่สะท้อนการเติบโตอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมดิจิทัลในประเทศ (ข้อมูลจาก บริษัท หลักทรัพย์ เกียรตินาคินภัทร จำกัด (มหาชน), อ้างใน กรุงเทพธุรกิจ, 2568)

การขยายตัวเชิง Scenario นี้สะท้อนถึงแนวโน้มการดึงดูดการลงทุนต่อเนื่องในพื้นที่ใหม่ และช่วยให้การวางแผนโครงสร้างพื้นฐานไฟฟ้า-น้ำสามารถพิจารณารองรับการเติบโตในระยะกลางและยาวได้

(2) ชั่วโมงการดำเนินงาน (Operating Hours):

ศูนย์ข้อมูลเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องดำเนินงานต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน หรือเท่ากับ 8,760 ชั่วโมงต่อปี เพื่อรองรับการประมวลผลและการให้บริการที่ไม่หยุดชะงัก (Uptime Institute, 2022) ทั้งนี้ ตามมาตรฐานสากล ศูนย์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ระดับ (Tier I–IV) โดยอ้างอิงจาก Krungsri Research (อ้างใน รพีภูมิ ลาภมาก, 2568) ได้แก่ Tier I (Uptime ประมาณ 99.671 หรือมี Downtime ราว 28.8 ชั่วโมงต่อปี), Tier II (Uptime ประมาณ 99.741 หรือ Downtime ราว 22 ชั่วโมงต่อปี), Tier III (Uptime ประมาณ 99.982 หรือ Downtime ราว 1.6 ชั่วโมงต่อปี), และ Tier IV (Uptime ประมาณ 99.995 หรือ Downtime ราว 26 นาทีต่อปี) สำหรับการวิเคราะห์ในรายงานนี้จะสมมติให้ศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราชญ์บุรีมีมาตรฐานขั้นต่ำที่ Tier III–IV ซึ่งเทียบเท่ากับ Uptime เกือบเต็ม 8,760 ชั่วโมงต่อปี เพื่อสะท้อนความน่าเชื่อถือและมาตรฐานสากลของการลงทุนศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Hyperscale)

(3) ค่า Power Usage Effectiveness (PUE):

Power Usage Effectiveness (PUE) คือดัชนีที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพการใช้พลังงานของศูนย์ข้อมูล โดยคำนวณจากอัตราส่วนระหว่างพลังงานไฟฟ้ารวมทั้งหมดต่อพลังงานที่ใช้ในอุปกรณ์ IT เท่านั้น ค่าเฉลี่ยทั่วโลกอยู่ที่ประมาณ 1.58–1.60 (Uptime Institute, 2022) ขณะที่ศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่รุ่นใหม่ โดยเฉพาะประเภท Hyperscale มักตั้งเป้าให้อยู่ในช่วง 1.2–1.4 (Sunbird DCIM, 2023) รายงานนี้จึงกำหนดสมมติฐานค่า PUE ในช่วง 1.3–1.5 เพื่อสะท้อนสภาพการลงทุนที่เป็นไปได้ในประเทศไทย

(4) ค่า Water Usage Effectiveness (WUE):

Water Usage Effectiveness (WUE) คือดัชนีที่ใช้วัดปริมาณน้ำ (ลิตร) ที่ใช้ต่อการใช้พลังงานไฟฟ้า IT (kWh) ของศูนย์ข้อมูล โดยทั่วไปงานศึกษาอุตสาหกรรมระบุว่าค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 1.8 ลิตร/kWh (Cove Inc., 2022) ซึ่งสะท้อนการใช้น้ำเพื่อระบบทำความเย็น เช่น Cooling towers หรือ Chilled water systems อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากสหรัฐอเมริกาในปี 2023 พบว่า ศูนย์ข้อมูลใช้ไฟฟ้ารวม 176 TWh และมีการใช้น้ำรวมประมาณ 800 พันล้านลิตร (Shehabi et al., 2024) เมื่อดำเนิน WUE เท่ากับประมาณ 4.6 ลิตร/kWh ซึ่งถือเป็นกรณีการใช้น้ำที่เข้มข้นสูงและเป็น Scenario แบบ High water use รายงานฉบับนี้จึงมีสมมติฐานค่า WUE 2 ระดับเพื่อวิเคราะห์ ได้แก่

Low: 1.8 ลิตร/kWh อ้างอิงจากเกณฑ์อุตสาหกรรมทั่วไป, Cove Inc. (2022)

High: 4.6 ลิตร/kWh อ้างอิงจากสถิติศูนย์ข้อมูลสหรัฐฯ ปี 2023 Shehabi et al. (2024)

ด้วยกรอบสมมติฐานทั้งสี่ด้านนี้ (Capacity, Operating Hours, PUE, WUE) (ตารางที่ 6.22)

จะสามารถคำนวณปริมาณความต้องการไฟฟ้าและน้ำของศูนย์ข้อมูลสมมติในจังหวัดปราจีนบุรี และเปรียบเทียบกับโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานและน้ำของจังหวัด เพื่อชี้ให้เห็นถึงภาระและโอกาสในการลงทุนต่อไป

แม้ว่าการลงทุนศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Hyperscale Data Center) จะมีแนวโน้มขยายตัวในระดับประเทศ แต่จังหวัดปราจีนบุรีมีความเป็นไปได้ค่อนข้างต่ำที่จะเป็นพื้นที่ตั้งศูนย์ข้อมูลโดยตรง เนื่องจากข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และระยะทางจากศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลหลักของประเทศ อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจำลองสถานการณ์ (scenario-based estimation) เพื่อแสดงศักยภาพด้านทรัพยากรและประเมินภาระการใช้ไฟฟ้าและน้ำ หากเกิดการลงทุนในอนาคต ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่นำเสนอมีเป้าหมายเพื่อใช้ประกอบการวางแผนเชิงพื้นที่และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับในระยะยาว มากกว่าการคาดการณ์การลงทุนจริงในปัจจุบัน

ตารางที่ 6.22 สมมติฐานหลักที่ใช้ในการประมาณการใช้ทรัพยากรของศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราชินบุรี

หัวข้อสมมติฐาน	รายละเอียดสมมติฐาน	แหล่งอ้างอิง
ขนาดศูนย์ข้อมูล (Capacity)	- 174 MW (ปี 2570) - 261 MW (ปี 2575) และ - 392 MW (ปี 2580) - 4,500 MW (Extreme case)	สุวัฒน์ วัฒนพรพรหม (2567); รพีภูมิ ลาภมาก (2568); กรุงเทพธุรกิจ (2568)
ชั่วโมงการดำเนินงาน (Operating Hours)	24 ชั่วโมง × 365 วัน = 8,760 ชั่วโมงต่อปี	Uptime Institute (2022); Krungsri Research (อ้างอิงใน รพีภูมิ ลาภมาก, 2568)
ค่า PUE (Power Usage Effectiveness)	1.3–1.5	Uptime Institute (2022); Sunbird DCIM (2023)
ค่า WUE (Water Usage Effectiveness)	- 1.8 ลิตร/kWh (ค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม) - 4.6 ลิตร/kWh (การใช้น้ำ Data Center ใน US ปี 2023)	Cove Inc. (2022); Shehabi et al. (2024)

ที่มา: รวบรวมโดยที่ปรึกษา

2) ผลการประมาณการความต้องการใช้ไฟฟ้าและน้ำของศูนย์ข้อมูล

เมื่อกำหนดสมมติฐานหลักของการลงทุนศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราชินบุรีแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการประมาณการความต้องการใช้ไฟฟ้าและน้ำเพื่อรองรับการดำเนินงานจริง ศูนย์ข้อมูลเป็นโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่มีลักษณะการใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและเข้มข้น การวิเคราะห์เชิงปริมาณจึงมีความสำคัญต่อการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานและน้ำในระดับจังหวัดและภูมิภาค ทั้งนี้ การคำนวณจะดำเนินการภายใต้แนวทางการวิเคราะห์เชิงสถานการณ์ (Scenario-based estimation) โดยใช้สมมติฐานด้านขนาดศูนย์ข้อมูล ชั่วโมงการดำเนินงาน ค่า PUE และค่า WUE ที่กำหนดไว้ในหัวข้อก่อนหน้า

สูตรการคำนวณความต้องการใช้ไฟฟ้าสำหรับศูนย์ข้อมูล สามารถเขียนได้ ดังนี้

$$\text{Energy demand (GWh/yr)} = \text{Capacity (MW)} \times 8,760 \text{ (h/yr)} \times \text{PUE} \times \frac{1}{1,000}$$

โดยสูตรการคำนวณจะเริ่มจากการแปลงกำลังไฟฟ้า (MW) ไปเป็นพลังงานไฟฟ้ารายปี (GWh/ปี) ภายใต้ชั่วโมงการดำเนินงาน 8,760 ชั่วโมง/ปี จากนั้นปรับด้วยค่า Power Usage Effectiveness (PUE) เพื่อสะท้อนปริมาณการใช้พลังงานรวมที่มากกว่าพลังงานด้าน IT เพียงอย่างเดียว วิธีการนี้ทำให้สามารถแยกเห็นทั้งภาระด้าน IT load และภาระรวมทั้งหมดที่ระบบต้องจัดหามาใช้จริง

ตารางที่ 6.23 ผลการประมาณการความต้องการใช้ไฟฟ้าของศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรี
ปี 2570-2580

ปี	กำลังไฟฟ้าอุปกรณ์ IT (MW)	พลังงานฝั่งอุปกรณ์ IT (GWh/ปี)	พลังงานรวม อัตราขั้นต่ำ (GWh/ปี, PUE=1.3)	พลังงานรวม อัตราขั้นสูง (GWh/ปี, PUE=1.5)
2570	174	1,523.0	1,980.0	2,284.5
2575	261	2,283.4	2,968.4	3,425.1
2580	392	3,429.9	4,458.9	5,144.8
-	4,500	39,420.0	51,246.0	59,130.0

หมายเหตุ: * ค่ากำลังการผลิต 4,500 MW เป็นกรณีสุดโต่ง (Extreme Case) เพื่อจำลองสถานการณ์ขยายตัวสูงสุดของอุตสาหกรรมศูนย์ข้อมูลระดับประเทศ ข้อมูลสืบค้นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2568
ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

จากตารางที่ 6.23 แสดงผลการประมาณการความต้องการใช้ไฟฟ้าของศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรี จะเห็นได้ว่าการใช้ไฟฟ้าสำหรับศูนย์ข้อมูลเพิ่มสูงขึ้นตามสมมติฐานการขยายกำลังการผลิตจาก 174 MW ในปี 2570 ไปสู่ 392 MW ในปี 2580 ซึ่งสะท้อนแนวโน้มการลงทุนที่ต่อเนื่อง ภายใต้ค่า PUE ที่กำหนดไว้ ความต้องการไฟฟ้ารวมจะอยู่ในระดับหลายพัน GWh ต่อปี ซึ่งเป็นภาระที่มีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับการใช้ไฟฟ้ารวมของจังหวัดในปัจจุบัน ผลการวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานไฟฟ้า เช่น ระบบสายส่งและ Smart grid รวมถึงการเพิ่มสัดส่วนพลังงานสะอาด เพื่อรองรับการเติบโตของภาคดิจิทัลในพื้นที่

ทั้งนี้ หากพิจารณาในกรณีสุดโต่งที่มีการขยายขนาดโครงการศูนย์ข้อมูลรวมระดับหลาย GW จะเห็นได้ว่าภาระการใช้ไฟฟ้ามีขนาดมหึมาและอาจกระทบต่อความมั่นคงของระบบพลังงานโดยรวม จึงยังตอกย้ำถึงความจำเป็นในการวางแผนพลังงานเชิงพื้นที่และการลงทุนในพลังงานสะอาดควบคู่กับการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในระยะยาวในระดับประเทศ

ในลำดับถัดไป สูตรการคำนวณความต้องการใช้น้ำสำหรับศูนย์ข้อมูล สามารถเขียนได้ ดังนี้

$$Water\ Demand\ (m^3/yr) = Capacity\ (MW) \times 8,760\ (h/yr) \times WUE\ (L/kWh)$$

โดยการคำนวณความต้องการใช้น้ำของศูนย์ข้อมูลตั้งอยู่บนพื้นฐานว่า ปริมาณการใช้น้ำมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ในอุปกรณ์ IT (kWh) ผ่านดัชนี Water Usage Effectiveness (WUE) ซึ่งบ่งชี้ปริมาณน้ำที่ใช้ต่อการใช้ไฟฟ้า 1 kWh ดังนั้นเมื่อคำนวณพลังงานไฟฟ้ารวมจาก Capacity (MW) และชั่วโมงการดำเนินงานต่อปี (8,760 ชั่วโมง) แล้วนำมาคูณด้วยค่า WUE จะได้ความต้องการน้ำรวมในหน่วยลิตร และเมื่อแปลงเป็นลูกบาศก์เมตรจึงได้สมการดังกล่าว

ตารางที่ 6.24 ผลการประมาณการความต้องการใช้น้ำของศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรี

ปี 2570-2580

ปี	กำลังไฟฟ้าอุปกรณ์ IT (MW)	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม./ปี) (WUE=1.8 ลิตร/kWh)	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม./ปี) (WUE=4.6 ลิตร/kWh)
2570	174	2.7	6.9
2575	261	4.1	10.4
2580	392	6.2	15.7
-	4,500	71.0	179.4

หมายเหตุ: * ค่ากำลังการผลิต 4,500 MW เป็นกรณีสุดโต่ง (Extreme Case) เพื่อจำลองสถานการณ์ขยายตัวสูงสุดของอุตสาหกรรมศูนย์ข้อมูลระดับประเทศ ข้อมูลสืบค้นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2568

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

จากตารางที่ 6.24 ข้างต้นบ่งชี้ให้เห็นว่าความต้องการใช้น้ำของศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรีจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามขนาดกำลังการผลิตและการใช้ไฟฟ้า โดยแม้ค่าต่อหน่วยของ WUE จะคงที่ แต่เมื่อกำลังการผลิตและพลังงานที่ใช้เพิ่มขึ้น ปริมาณน้ำรวมที่ต้องการก็จะขยายตัวมากขึ้นเช่นกัน และอยู่ในระดับที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ของภาคที่อยู่อาศัย และธุรกิจขนาดเล็ก

หากพิจารณาในกรณีสุดโต่งที่มีการขยายขนาดศูนย์ข้อมูลในระดับกิกะวัตต์ ปริมาณการใช้น้ำจะเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด สูงขึ้นประมาณ 179 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งอาจสร้างแรงกดดันต่อทรัพยากรน้ำในพื้นที่เกษตรและอุตสาหกรรมอื่น ๆ ภาระการใช้น้ำในระดับนี้มีนัยต่อระบบจัดการน้ำของจังหวัดทั้งในมิติของอ่างเก็บน้ำ การกระจายน้ำ และการลงทุนในระบบรีไซเคิลน้ำอุตสาหกรรม

โดยสรุป การประมาณการเชิงสถานการณ์ภายใต้สมมติฐานที่กำหนดชี้ให้เห็นว่าศูนย์ข้อมูลในจังหวัดปราจีนบุรีจะมีภาระการใช้ทรัพยากรสูงและต่อเนื่อง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการวางแผนรองรับทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานไฟฟ้าและการจัดการน้ำ ผลลัพธ์ดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนความท้าทายเชิงนโยบาย แต่ยังบ่งชี้ถึงโอกาสในการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ ทั้งการส่งเสริมพลังงานสะอาด ระบบ Smart Grid และโครงการรีไซเคิลน้ำ เพื่อเพิ่มความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรและสร้างความมั่นคงในระยะยาว

6.6 การพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัล

บริการดิจิทัล คือ การบริการในรูปแบบออนไลน์หรือผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งผู้ใช้สามารถเข้าถึงและใช้บริการได้สะดวก รวดเร็ว ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์หรือสมาร์ทโฟน โดยไม่จำเป็นต้องมีตัวตนทางกายภาพที่จับต้องได้ แต่ในการศึกษานี้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลบริการดิจิทัลได้ครบถ้วนตามความหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตามแนวโน้มการเติบโตการใช้บริการดิจิทัลในปัจจุบันมีพื้นฐานการเติบโตจากการขยายตัวของบริการอินเทอร์เน็ตซึ่งขึ้นกับอัตราการเติบโตของประชากรเป็นหลัก การศึกษานี้จึงได้พิจารณา

จำนวนผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต ความครอบคลุมของสัญญาณโทรศัพท์มือถือ และความเร็วเฉลี่ยในการดาวน์โหลด เพื่อพิจารณาแนวโน้มความเพียงพอการใช้บริการดิจิทัลในอนาคต

ในยุคที่เศรษฐกิจและสังคมขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การขยายตัวของอุตสาหกรรมและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความต้องการใช้บริการดิจิทัลทั้งในระดับครัวเรือนและระดับองค์กร ภาคอุตสาหกรรมที่ปรับตัวสู่ระบบการผลิตอัจฉริยะ การใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) และระบบอัตโนมัติ ย่อมต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่มีความเสถียรและมีประสิทธิภาพสูง ในขณะเดียวกัน การขยายตัวของประชากร โดยเฉพาะในเขตเมือง ได้นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการบริโภคบริการออนไลน์ การสื่อสารดิจิทัล และแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซอย่างกว้างขวาง ปัจจัยทั้งสองนี้จึงทำให้บริการดิจิทัลไม่เพียงแต่มีบทบาทเป็นเครื่องมือสนับสนุนเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นองค์ประกอบเชิงโครงสร้างที่หล่อเลี้ยงการพัฒนาในระยะยาว การพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัลจึงเป็นขั้นตอนสำคัญในการประเมินความพร้อมของพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงเทคโนโลยี และกำหนดยุทธศาสตร์การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้สอดคล้องกับการเติบโตของทั้งภาคอุตสาหกรรมและประชากร

6.6.1 แนวคิดและสมมติฐานการพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัล

ในการพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัล ที่ปรึกษาได้อาศัยแนวคิดที่ว่าด้วยการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Adoption) มาเป็นกรอบแนวคิดหลัก (Rogers and Shoemaker, 1973) เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวสามารถอธิบายพลวัตของการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของประชากรและภาคเศรษฐกิจได้อย่างมีระบบ โดยเฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจและสังคมกำลังเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยฐานข้อมูลสำรวจการมีและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ร่วมกับฐานข้อมูลประชากรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ครอบคลุมระยะเวลาในช่วงปี 2556–2567 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สะท้อนพัฒนาการของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

สำหรับการกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์ ที่ปรึกษาเลือกใช้จำนวนผู้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นตัวชี้วัดหลัก โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ให้นิยามไว้ว่า ผู้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตคือผู้ที่ถือครองอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ คอมพิวเตอร์พกพา และแท็บเล็ต ซึ่งสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ทั้งผ่านเครือข่ายความเร็วสูงแบบสาย (Fixed Broadband) และอินเทอร์เน็ตแบบเคลื่อนที่ (Mobile Broadband) จะสังเกตได้ว่าตัวแปรดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนถึงความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานแต่ยังสะท้อนถึงพลวัตของพฤติกรรมความต้องการบริการดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงตามการยกระดับมาตรฐานการครองชีพอีกด้วย

ในขั้นต่อมา ที่ปรึกษาได้วิเคราะห์อัตราการเติบโตของประชากรในจังหวัดควบคู่ไปกับจำนวนผู้เข้าถึงอินเทอร์เน็ต เพื่อสร้างแบบจำลองการพยากรณ์เชิงปริมาณ จากนั้นจึงนำผลการพยากรณ์มาคำนวณสัดส่วนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตต่อจำนวนประชากร เพื่อสะท้อนความต้องการบริการดิจิทัลในเชิงโครงสร้าง

ทั้งนี้ วิธีหาดังกล่าวไม่เพียงแสดงให้เห็นทิศทางการขยายตัวของความต้องการเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้ในการกำหนดนโยบายเชิงพื้นที่เพื่อรองรับความต้องการบริการดิจิทัลในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.6.2 ผลการพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัล

การประมาณค่าจำนวนประชากรผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อใช้เป็นตัวแทนความต้องการบริการดิจิทัล เริ่มจากการใช้จำนวนผู้ใช้บริการจริงในปี พ.ศ. 2567 ที่ประมาณ 569,500 รายเป็นปีฐานสำหรับการพยากรณ์ โดยอ้างอิงจากฐานข้อมูลบนเว็บไซต์ทางการของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งสองกรณีสำหรับผลการพยากรณ์ อัตราการเข้าถึงบริการดิจิทัลของประชากรในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 88.66 ในปี 2568 เป็นร้อยละ 91.31 ในปี 2580 หรือมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.24 ต่อปี (คำนวณจากปี 2568-2580) สะท้อนให้เห็นว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชากรในจังหวัดกำลังเข้าสู่ช่วงปลายของการกระจายเทคโนโลยี ซึ่งสัดส่วนผู้ใช้ที่อยู่ในระดับสูงจนเหลือพื้นที่การขยายตัวไม่มากนัก การเพิ่มขึ้นในระยะต่อไปจึงเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยส่วนหนึ่งมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรจากการย้ายถิ่นมากกว่าการขยายฐานผู้ใช้รายใหม่ในเชิงพฤติกรรม ทั้งนี้ แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่าการเข้าถึงบริการมีแนวโน้มขยับเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณประชากร ขณะที่สัดส่วนการครอบคลุมเข้าใกล้ระดับที่เต็มศักยภาพของจังหวัด ดัง ตารางที่ 6.25

เมื่อนำอัตราส่วนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ได้ในตอนต้นมาใช้ในการพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัล พบว่า ความต้องการบริการดิจิทัลของจังหวัดปราจีนบุรีในทั้งสองกรณีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ระดับการขยายตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยในกรณีไม่เข้าร่วม EEC ความต้องการบริการดิจิทัลเพิ่มขึ้นจาก ประมาณ 585,575 รายในปี 2568 เป็นประมาณ 672,918 รายในปี 2580

ตารางที่ 6.25 การพยากรณ์อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชากรในจังหวัดปราจีนบุรี

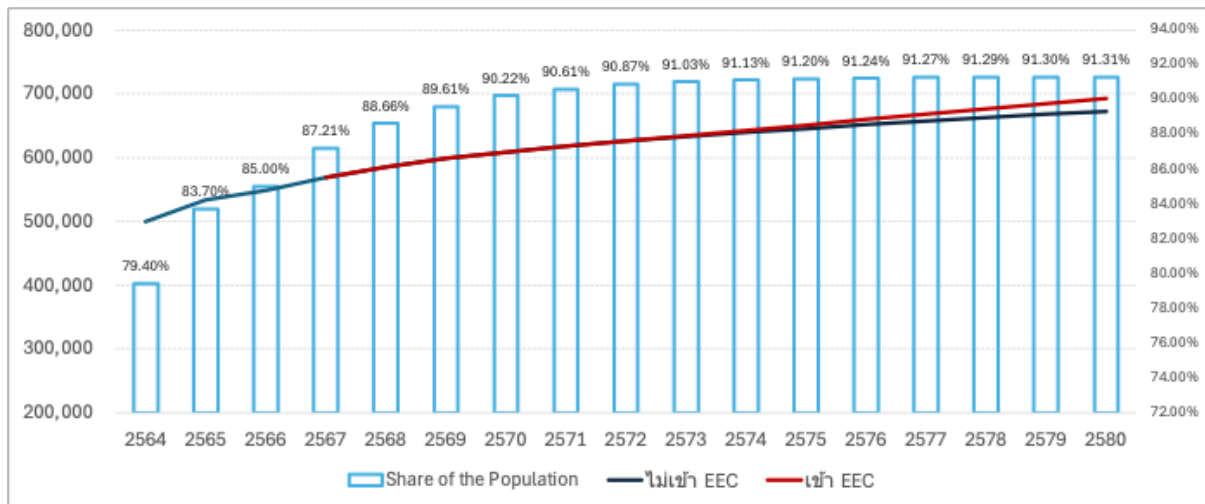
ปี	การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชากร (ร้อยละ)
2568	88.66
2569	89.61
2570	90.22
2571	90.61
2572	90.87
2573	91.03
2574	91.13
2575	91.20
2576	91.24
2577	91.27
2578	91.29
2579	91.30
2580	91.31
การเติบโตเฉลี่ย	0.24

หมายเหตุ: การคำนวณอัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของที่ปรึกษาใช้จำนวนประชากรทั้งจังหวัด

กำหนดให้อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของกรณีเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมเป็นอัตราเดียวกัน

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

ขณะที่กรณีเข้าร่วม EEC มีการเติบโตที่รวดเร็วกว่าเล็กน้อย โดยเริ่มจากระดับใกล้เคียงกันใน ปี 2568 แต่ขยายตัวไปถึงประมาณ 692,690 ราย ในปี 2580 หรือสูงกว่ากรณีไม่เข้าร่วม EEC ราว 19,772 รายในปีสิ้นสุด แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่า การเข้าร่วม EEC เป็นปัจจัยที่ทำให้ปริมาณการใช้บริการดิจิทัล เพิ่มขึ้นเร็วกว่ากรณีไม่เข้าร่วม โดยมีแรงขับเคลื่อนสำคัญจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและกิจกรรมทาง เศรษฐกิจในพื้นที่ มากกว่าการเปลี่ยนแปลงของอัตราการยอมรับบริการดิจิทัลของประชาชนซึ่งอยู่ในระดับสูง อยู่แล้ว ขณะที่กรณีไม่เข้าร่วมแม้ยังมีการเติบโตต่อเนื่อง แต่เป็นการเติบโตในอัตราที่ช้ากว่าและสะท้อนเพียง พลวัตจากศักยภาพภายในพื้นที่เดิม ดังนั้น การเปรียบเทียบทั้งสองกรณีจึงชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาในกรอบ EEC มีบทบาทต่อการขยายตัวของปริมาณการใช้บริการดิจิทัลของจังหวัดปราจีนบุรีอย่างต่อเนื่องตามทิศทางการ พยากรณ์

รูปที่ 6.8 การพยากรณ์ความต้องการบริการดิจิทัลของจังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

ผลการพยากรณ์สะท้อนให้เห็นว่าความต้องการใช้บริการดิจิทัลของประชากรจังหวัดปราจีนบุรีจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปี 2568–2580 โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 1.17 ต่อปี และร้อยละ 1.41 ต่อปี กรณีไม่เข้าและกรณีเข้า EEC ตามลำดับ และมีแนวโน้มที่อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจะขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 91.31 ของประชากรทั้งหมดภายในปี 2580 การเติบโตนี้เกิดจากการขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ครอบคลุมมากขึ้น การยกระดับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของประชาชน และการขยายตัวของเศรษฐกิจเมืองที่เอื้อต่อการเข้าถึงบริการออนไลน์

โดยสรุปแล้วเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสองกรณีพบว่า การเข้าร่วมกรอบการพัฒนา EEC ทำให้ปริมาณการใช้บริการดิจิทัลเพิ่มขึ้นเร็วกว่ากรณีไม่เข้าร่วม โดยพื้นที่เศรษฐกิจหลักมีแนวโน้มรองรับแรงงานย้ายถิ่นและครัวเรือนใหม่มากขึ้น ส่งผลให้จำนวนผู้ใช้บริการดิจิทัลขยายตัวตามโครงสร้างประชากรที่เติบโต ข้อค้นพบนี้สะท้อนบทบาทของโครงสร้างพื้นฐานและการขยายตัวของเศรษฐกิจในการรองรับความต้องการบริการดิจิทัลในระยะยาว ทั้งนี้ ความเพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลจำเป็นต้องได้รับการประเมินเพิ่มเติม ซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อถัดไป

6.6.3 ความเพียงพอของบริการดิจิทัล

ผลการพยากรณ์ในช่วงปี 2568–2580 สะท้อนให้เห็นว่าความต้องการใช้บริการดิจิทัลของจังหวัดปราจีนบุรีจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ โดยเฉพาะภายใต้กรอบการพัฒนา EEC ที่ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมสมัยใหม่และระบบเทคโนโลยีขั้นสูง ความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างดังกล่าวทำให้บริการดิจิทัลมีบทบาทเพิ่มขึ้นในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ระบบการสื่อสาร การขนส่ง การเงิน ไปจนถึงบริการของภาครัฐในระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของอุปสงค์ด้านดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุม เพื่อรองรับการเชื่อมต่อข้อมูลที่มีความเร็ว เสถียร และเข้าถึงได้ในทุกพื้นที่ของจังหวัด

จากข้อมูลการให้บริการของผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือทั้งสี่ราย ได้แก่ AIS, DTAC, NT Mobile และ TrueMove H พบว่าภาพรวมของจังหวัดปราจีนบุรีมีระดับความครอบคลุมของสัญญาณโทรศัพท์มือถืออยู่ในเกณฑ์ดี โดยพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ เช่น อำเภอเมืองปราจีนบุรี กบินทร์บุรี และศรีมหาโพธิ์ มีสัญญาณ 4G และ 5G ครอบคลุมหนาแน่นตามแนวเส้นทางคมนาคมและพื้นที่อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของจังหวัด อย่างไรก็ตาม พื้นที่รอบนอกและเขตภูเขาทางตอนเหนือยังคงมีจุดทดสอบสัญญาณน้อย ความเร็วเฉลี่ยในการดาวน์โหลดอยู่ในระดับต่ำกว่า 20 Mbps และยังไม่พบการให้บริการ 5G อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนว่าความพร้อมทางโครงสร้างพื้นฐานอาจเป็นข้อจำกัดสำคัญในบางพื้นที่ต่อการยกระดับบริการดิจิทัลให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างเท่าเทียม แม้ระดับความพร้อมของเครือข่ายในพื้นที่ศูนย์กลางจะเพียงพอต่อการรองรับการเติบโตของความต้องการในระยะสั้น แต่การขยายตัวของเศรษฐกิจและประชากรเมืองจะส่งผลให้ปริมาณการใช้งานข้อมูลเพิ่มขึ้นในอัตราเร่ง โดยเฉพาะจากกิจกรรมด้านการผลิต การขนส่ง อัจฉริยะ (Smart Logistics) และบริการเชิงข้อมูล (Data-Driven Services) ดังนั้น การวางแผนเชิงพื้นที่ด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงข่ายในระดับชุมชน การเพิ่มจุดเชื่อมต่อสาธารณะ (Public Wi-Fi) และการปรับปรุงระบบสายส่งอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้ความเร็วและความเสถียรของสัญญาณมีความต่อเนื่องใกล้เคียงกันทั่วทั้งจังหวัด

ในอีกมิติหนึ่ง การพัฒนาความเพียงพอของบริการดิจิทัลควรเชื่อมโยงกับการเสริมศักยภาพด้านบริการภาครัฐและระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น การยกระดับบริการภาครัฐดิจิทัล (Digital Public Services) เช่น ระบบบริการประชาชนออนไลน์ การชำระภาษีท้องถิ่น และระบบข้อมูลสุขภาพ จะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างสะดวกและลดภาระต้นทุนการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่น ขณะเดียวกันภาครัฐก็ควรได้รับการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น ระบบ Internet of Things (IoT) สำหรับอุตสาหกรรมเกษตรและโลจิสติกส์ ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายขีดความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดในระยะยาว

จากการวิเคราะห์โดยรวม จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพสูงในการพัฒนาบริการดิจิทัลระดับจังหวัด โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาพร้อมกับแนวโน้มการขยายตัวของอุตสาหกรรมและการพัฒนาเมืองในกรอบ EEC อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความเพียงพอของบริการในความหมายที่แท้จริง จังหวัดจำเป็นต้องส่งเสริมการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบเครือข่ายไร้สายและโครงข่ายแบบคงที่ (Fixed Broadband) ควบคู่กับการพัฒนาทักษะดิจิทัลของประชาชนและบุคลากรภาครัฐ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างเต็มศักยภาพ การดำเนินการเหล่านี้จะเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนปราจีนบุรีสู่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีระบบเศรษฐกิจและบริการสาธารณะที่เชื่อมโยงกันอย่างยั่งยืนในอนาคต

6.7 การพยากรณ์ความพร้อมของแรงงาน

ในส่วนของการประเมินความพร้อมของแรงงาน จะเน้นไปที่ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมาย 7 อุตสาหกรรมที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ โดยใช้ข้อมูลจากหลายส่วนมานำเสนอในการศึกษาดังนี้

- ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ที่ว่าราชอาณาจักร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในการค้นหาข้อมูลดังต่อไปนี้
 - จำนวนแรงงานรายปี แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2563 ถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567 เพื่อใช้คำนวณอัตราการเติบโตของแรงงานในแต่ละอุตสาหกรรมเป้าหมาย
 - ระดับการศึกษาที่สำเร็จของแรงงาน แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567 ใช้ประกอบการคำนวณสัดส่วนแรงงานในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย
 - สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาของแรงงาน (ISCED) แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567 ใช้ในการคำนวณสัดส่วนแรงงานที่ต้องการในสาย STEM (วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์)
- ข้อมูลประมาณการจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2573 จากกระบวนฐานข้อมูลอุปสงค์และอุปทานกำลังคนเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน กระทรวงแรงงาน
- จำนวนสถานศึกษา อาจารย์ และนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จำแนกตามสังกัด และเพศ ปีการศึกษา 2566 จากรายงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2567 สำนักงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี
- กิจกรรมหลักและงบประมาณของกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงานในจังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี
- และจำนวนแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2567 จากรายงานสถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2567 (เดือนมกราคม - ธันวาคม) สำนักงานแรงงานจังหวัดปราจีนบุรี

6.7.1 แนวคิดและสมมติฐานการพยากรณ์ความต้องการแรงงาน

ในการวิเคราะห์ส่วนแรก ซึ่งเป็นการคำนวณข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (Labor Force Survey) นั้น ได้จัดทำโดยพิจารณาจากอุตสาหกรรมเป้าหมาย 7 อุตสาหกรรมที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ โดยเป็นอุตสาหกรรมที่มีเงินลงทุนตั้งต้นของโรงงานในอันดับแรก ๆ ของจังหวัด (ข้อมูลกรมโรงงาน) และอุตสาหกรรมที่อยู่ในเป้าหมายของการจัดตั้ง EEC รวมทั้งอุตสาหกรรมที่เป็นข้อเสนอจากเอกชน ได้แก่

อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร และ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

สำหรับอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร (อุตสาหกรรมเป้าหมายที่ 1 ถึงอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ 6 ที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ) ใช้รหัส อุตสาหกรรม (TSIC) 5 หลักตามที่สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการระบุกลุ่มอุตสาหกรรม สำหรับอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ทางสำนักงานสถิติแห่งชาติยังไม่ได้ทำการระบุ รหัสตัวอุตสาหกรรมที่เป็นตัวเลข 5 หลักไว้ ทางที่ปรึกษาจึงได้ทำการเลือกรหัสตัวอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเอง (อ้างอิงภาคผนวก และไฟล์คำนวณ)

ในภาพรวม จังหวัดปราจีนบุรีมีประชากรวัยแรงงานที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ทั้งสิ้น 551,411 คน โดยมีประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งสิ้น 395,794 คน และมีจำนวนผู้มีงานทำทั้งสิ้นประมาณ 391,886 คน โดยมีจำนวนผู้ว่างงานประมาณ 3,878 คน ตามข้อมูลสถานการณ์แรงงาน ของสำนักงานแรงงานจังหวัด ปราจีนบุรี หากพิจารณาเฉพาะอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความพร้อมและ ความต้องการแรงงานจังหวัดปราจีนบุรีเมื่อมีการขยายพื้นที่ EEC มาที่จังหวัดปราจีนบุรีนั้น ตารางที่ 6.26 แสดงข้อมูลจำนวนแรงงานรายปี แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2563 ถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แม้จะมีบางปีที่จำนวนแรงงานในแต่ละอุตสาหกรรมเป้าหมายมีจำนวนเพิ่มขึ้นหรือลดลงบ้าง (ตามการ สุ่มเก็บข้อมูลของสำนักงานสถิติ) แต่ในภาพรวมตลอดช่วงเวลา 5 ปี จำนวนแรงงานมีแนวโน้มโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาจากอัตราการเติบโตของแรงงานแต่ละอุตสาหกรรมเฉลี่ยต่อปี ดังนั้นในการคำนวณอัตราการ เติบโตแบบ CAGR จะเลือกช่วงเวลาที่การเติบโตของจำนวนแรงงานมีทิศทางเป็นบวก ทั้งนี้ในการคำนวณ แนวโน้มความต้องการแรงงานจะใช้อัตราการเติบโตแบบ CAGR เพื่อให้ Smooth แนวโน้มการเติบโตที่จะ เกิดขึ้น ทั้งนี้ จำนวนแรงงานรวมของ 7 อุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ มีอัตราการเติบโต เฉลี่ยตั้งแต่ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2563 ถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567 ของจังหวัดปราจีนบุรีเท่ากับร้อยละ 9.01 (แบบ เฉลี่ยต่อปี) และร้อยละ 4.50 (แบบ CAGR) และ 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC เท่ากับร้อยละ 11.98 (แบบเฉลี่ยต่อปี) และร้อยละ 9.03 (แบบ CAGR) โดยมีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ที่ทั้งจังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดใน EEC มีอัตราการเติบโตของแรงงาน ค่อนข้างสูง

ตารางที่ 6.26 จำนวนแรงงานรายปี แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ
ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2563 ถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567

ไตรมาสที่ 4	2563	2564	2565	2566	2567	อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (ร้อยละ)	อัตราการเติบโตเฉลี่ย แบบ CAGR (ร้อยละ)
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ							
ปราจีนบุรี	23,495	26,960	22,576	28,122	34,010	11.00	7.68
EEC	164,950	198,797	198,113	194,065	276,298	15.13	10.87
อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร							
ปราจีนบุรี	11,544	13,714	7,377	5,948	13,006	17.97	2.41
EEC	17,457	11,927	21,725	11,302	16,246	11.56	7.56 (2563-65)
อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่							
ปราจีนบุรี	19,660	32,939	22,865	19,424	22,605	9.57	2.83
EEC	142,324	180,985	253,025	259,856	229,351	14.48	10.01
อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ							
ปราจีนบุรี	10,285	8,059	6,466	6,028	11,260	9.65	1.83
EEC	19,214	10,598	29,208	13,330	14,946	22.13	8.97 (2564-67)
อุตสาหกรรมหุ่นยนต์							
ปราจีนบุรี	0	334	0	0	0	คำนวณไม่ได้	
EEC	0	1,097	1,279	0	659	คำนวณไม่ได้	7.98 (2564-65)
อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ							
ปราจีนบุรี	0	876	0	98	744	คำนวณไม่ได้	
EEC	8,968	19,460	17,351	9,151	10,113	17.35	2.43
อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร							
ปราจีนบุรี	502	647	0	0	0	คำนวณไม่ได้	13.53 (2563-64)
EEC	6,312	3,664	4,845	8,720	5,905	9.49	12.67 (2564-67)
รวม 7 อุตสาหกรรม							
ปราจีนบุรี	65,486	83,529	59,284	59,620	81,625	9.01	4.50
EEC	359,225	426,528	525,546	496,424	553,518	11.98	9.03

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ทัวราชาอาณาจักร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, คำนวณโดยที่ปรึกษา

นอกจากนี้ ตารางที่ 6.27 แสดงข้อมูลระดับการศึกษาที่สำเร็จของแรงงาน แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567 โดยมีรายละเอียดดังนี้

- แรงงานทั้งในจังหวัดปราจีนบุรีและ 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC ในปัจจุบัน มีระดับการศึกษาที่สำเร็จของแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ โดยเมื่อพิจารณาจากจำนวนแรงงานรวมของ 7 อุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ คิดเป็นร้อยละ 35.43 สำหรับจังหวัดปราจีนบุรี และร้อยละ 23.56 สำหรับ 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC ในปัจจุบัน

- สำหรับจังหวัดปราจีนบุรี อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ และอุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ เป็น 2 อุตสาหกรรม ที่ระดับการศึกษาที่สำเร็จของแรงงานส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (อนุปริญญา)

สายอาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.22 สำหรับอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ และระดับระดับปริญญาตรี
สายวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 86.29 สำหรับอุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ

- สำหรับ 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC ในปัจจุบัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยว
เชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และอุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร เป็น
3 อุตสาหกรรม ที่ระดับการศึกษาที่สำเร็จของแรงงานส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
สายสามัญ โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 32.77 และร้อยละ 60.67 สำหรับ
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร
ตามลำดับ สำหรับอุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา
ตอนปลาย (อนุปริญญา) สายอาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.21

ดังนั้น แรงงานในปัจจุบันแต่ละอุตสาหกรรมจะมีสัดส่วนแรงงานที่จบการศึกษาในแต่ละระดับต่างกัน
กันออกไป อุตสาหกรรมที่จำเป็นต้องใช้ทักษะสูง จำเป็นจะต้องใช้แรงงานที่จบในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา
ตอนปลาย เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ และอุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ
ขณะที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอาจจะมีได้ต้องใช้แรงงานที่จบใน
ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมากนัก แต่ทั้งหมดนี้มีความต้องการใช้แรงงานที่จบการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือระดับ ปวช. ขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ หากแรงงานที่ไม่จบถึงระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย หรือ ปวช. จะมีโอกาสน้อยที่จะได้งานทำในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย

ตารางที่ 6.28 แสดงข้อมูลสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาของแรงงาน (ISCED) แบ่งตามอุตสาหกรรม
เป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- เมื่อพิจารณาจากจำนวนแรงงานรวมของ 7 อุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ
แรงงานทั้งในจังหวัดปราจีนบุรีและ 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชา
วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ การผลิตและการก่อสร้าง โดยคิดเป็นร้อยละ 60.23 สำหรับจังหวัดปราจีนบุรี
และคิดเป็นร้อยละ 52.87 สำหรับ 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC ปัจจุบัน

- สำหรับจังหวัดปราจีนบุรี อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
เป็นอุตสาหกรรมที่แรงงานส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการศึกษามนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์
สังคมศาสตร์ ธุรกิจและกฎหมาย การบริการ คิดเป็นร้อยละ 82.08

- สำหรับ 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC ปัจจุบัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิง
สุขภาพ และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร เป็น 2 อุตสาหกรรมที่แรงงานส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษา
สาขาวิชาการศึกษามนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ ธุรกิจและกฎหมาย การบริการ คิดเป็น
ร้อยละ 77.14 และ 79.99 ตามลำดับ

ตารางที่ 6.27 ระดับการศึกษาที่สำเร็จของแรงงาน แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567

ระดับการศึกษา	1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	13	14	15	17	รวม
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ															
ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	2,426	1,496	1,686	9,567	204	0	1,159	583	4,489	92	0	0	0	21,702
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	11.18	6.89	7.77	44.08	0.94	0.00	5.34	2.69	20.69	0.42	0.00	0.00	0.00	
EEC (จำนวน)	3,914	12,736	80,034	53,943	41,672	3,210	0	14,544	0	19,004	461	0	0	14,730	244,248
EEC (ร้อยละ)	1.60	5.21	32.77	22.09	17.06	1.31	0.00	5.95	0.00	7.78	0.19	0.00	0.00	6.03	
อุตสาหกรรมบริการแพทย์ครบวงจร															
ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	0	3,665	1,631	4,964	50	0	1,511	0	1,186	0	0	0	0	13,006
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	0.00	28.18	12.54	38.17	0.38	0.00	11.62	0.00	9.12	0.00	0.00	0.00	0.00	
EEC (จำนวน)	0	0	822	3,514	4,626	1,162	0	920	0	1,574	0	0	0	3,628	16,246
EEC (ร้อยละ)	0.00	0.00	5.06	21.63	28.48	7.15	0.00	5.66	0.00	9.69	0.00	0.00	0.00	22.33	
อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่															
ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	0	284	3,597	6,146	1,323	0	7,664	0	3,386	0	0	0	0	22,399
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	0.00	1.27	16.06	27.44	5.90	0.00	34.22	0.00	15.12	0.00	0.00	0.00	0.00	
EEC (จำนวน)	0	424	11,249	49,203	69,115	14,835	1,197	33,518	0	26,842	432	1,108	0	21,428	229,351
EEC (ร้อยละ)	0.00	0.18	4.90	21.45	30.13	6.47	0.52	14.61	0.00	11.70	0.19	0.48	0.00	9.34	
อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ															
ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	0	3,668	1,635	3,719	182	0	1,520	0	575	0	0	0	0	11,260
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	0.00	32.58	14.52	33.02	1.61	0.00	13.50	0.00	5.11	0.00	0.00	0.00	0.00	
EEC (จำนวน)	0	0	822	1,561	5,527	668	0	5,044	0	1,125	0	0	0	200	14,946
EEC (ร้อยละ)	0.00	0.00	5.50	10.44	36.98	4.47	0.00	33.75	0.00	7.53	0.00	0.00	0.00	1.34	
อุตสาหกรรมหุ่นยนต์															
ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
EEC (จำนวน)	0	0	0	0	659	0	0	0	0	0	0	0	0	0	659
EEC (ร้อยละ)	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ															
ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	0	0	0	102	0	0	0	0	642	0	0	0	0	744
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	0.00	0.00	0.00	13.71	0.00	0.00	0.00	0.00	86.29	0.00	0.00	0.00	0.00	

ระดับการศึกษา	1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	13	14	15	17	รวม
EEC (จำนวน)	0	0	0	2,568	887	0	0	4,774	0	0	0	0	0	1,883	10,113
EEC (ร้อยละ)	0.00	0.00	0.00	25.40	8.77	0.00	0.00	47.21	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	18.62	
อุตสาหกรรมกรรมการแปรรูปอาหาร															
ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
EEC (จำนวน)	745	0	3,583	0	382	0	0	0	0	0	0	0	0	1,195	5,905
EEC (ร้อยละ)	12.62	0.00	60.67	0.00	6.47	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	20.24	
รวม 7 อุตสาหกรรม															
ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	2,426	9,114	8,548	24,498	1,758	0	11,854	583	10,279	92	0	0	0	69,151
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	3.51	13.18	12.36	35.43	2.54	0.00	17.14	0.84	14.86	0.13	0.00	0.00	0.00	
EEC (จำนวน)	4,659	13,159	96,510	110,789	122,868	19,874	1,197	58,800	0	48,544	894	1,108	0	43,065	521,468
EEC (ร้อยละ)	0.89	2.52	18.51	21.25	23.56	3.81	0.23	11.28	0.00	9.31	0.17	0.21	0.00	8.26	

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ทัวราชอาณาจักร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, คำนวณโดยที่ปรึกษา

หมายเหตุ: ระดับการศึกษาที่สำเร็จแบ่งกลุ่มตามข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ทัวราชอาณาจักร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดังนี้

1=ไม่มีการศึกษา	7=ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายวิชาการศึกษา	13=ระดับปริญญาตรี สายวิชาการศึกษา
2=ระดับต่ำกว่าประถมศึกษา	8=ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (อนุปริญญา) สายสามัญ	14=ระดับปริญญาโท
3=ระดับประถมศึกษา	9=ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (อนุปริญญา) สายอาชีวศึกษา	15=ระดับปริญญาเอก
4=ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	10=ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (อนุปริญญา) สายวิชาการศึกษา	16=การศึกษาอื่น ๆ
5=ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ	11=ระดับปริญญาตรี สายวิชาการ	17=ไม่ทราบระดับการศึกษา
6=ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีวศึกษา	12=ระดับปริญญาตรี สายวิชาชีพ	

ตารางที่ 6.28 สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาของแรงงาน (ISCED) แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2567

สาขาวิชา	1	2	3	4	รวม	สาขาวิชา	1	2	3	4	รวม
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ						อุตสาหกรรมหุ่นยนต์					
ปราจีนบุรี (จำนวน)	5,357	1,169	0	0	6,527	ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	0	0	0	0
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	82.08	17.92	0.00	0.00		ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	0.00	0.00	0.00	
EEC (จำนวน)	26,911	5,727	2,248	0	34,885	EEC (จำนวน)	0	0	0	0	0
EEC (ร้อยละ)	77.14	16.42	6.44	0.00		EEC (ร้อยละ)	0.00	0.00	0.00	0.00	
อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร						อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ					
ปราจีนบุรี (จำนวน)	1,054	1,693	0	0	2,747	ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	642	0	0	642
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	38.37	61.63	0.00	0.00		ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	100.00	0.00	0.00	
EEC (จำนวน)	2,398	600	0	0	2,998	EEC (จำนวน)	0	4,774	0	0	4,774
EEC (ร้อยละ)	79.99	20.01	0.00	0.00		EEC (ร้อยละ)	0.00	100.00	0.00	0.00	
อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่						อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร					
ปราจีนบุรี (จำนวน)	2,766	9,643	62	0	12,471	ปราจีนบุรี (จำนวน)	0	0	0	0	0
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	22.18	77.32	0.50	0.00		ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	0.00	0.00	0.00	0.00	
EEC (จำนวน)	20,166	45,511	0	390	66,067	EEC (จำนวน)	0	0	0	0	0
EEC (ร้อยละ)	30.52	68.89	0.00	0.59		EEC (ร้อยละ)	0.00	0.00	0.00	0.00	
อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ						รวม 7 อุตสาหกรรม					
ปราจีนบุรี (จำนวน)	558	1,693	0	0	2,251	ปราจีนบุรี (จำนวน)	9,736	14,840	62	0	24,637
ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	24.80	75.20	0.00	0.00		ปราจีนบุรี (ร้อยละ)	39.52	60.23	0.25	0.00	
EEC (จำนวน)	2,353	4,483	0	0	6,836	EEC (จำนวน)	51,828	61,095	2,248	390	115,560
EEC (ร้อยละ)	34.42	65.58	0.00	0.00		EEC (ร้อยละ)	44.85	52.87	1.94	0.34	

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ทัวราชอาณาจักร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, คำนวณโดยที่ปรึกษา

หมายเหตุ: สาขาที่สำเร็จการศึกษา แบ่งกลุ่มโดยใช้ International Standard Classification of Education (ISCED) ของ UNECO เป็นพื้นฐานในการจัดกลุ่ม ดังนี้

1 = การศึกษา มนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ ธุรกิจและกฎหมาย การบริการ

2 = วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ การผลิตและการก่อสร้าง

3 = เกษตรศาสตร์

4 = สุขภาพและสวัสดิการ

จากการวิเคราะห์ข้างต้นนำมาสู่แนวคิดการพยากรณ์ความต้องการแรงงาน ดังนี้

ข้อสมมติ

กำหนดให้ A เป็น สัดส่วนพื้นที่ในนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรีที่ยังเหลืออยู่ = 64.47 (จากข้อมูลการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย)

B เป็น อัตราการเติบโตของโรงงานเฉลี่ย $(65-67) = 3.90$ (จากข้อมูลกรมโรงงาน)

- กรณีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จะใช้อัตราการเติบโตของ GDP ภาคบริการแทน (ร้อยละ 4.6 กรณีของปราจีน และร้อยละ 5.9 กรณีของ EEC)

C เป็น อัตราการเติบโตของแรงงานรวมในโรงงานเฉลี่ย $(65-67) = 2.91$ (จากข้อมูลกรมโรงงาน)

อัตราการเติบโตของแรงงานจากข้อมูลเฉลี่ยช่วงปี 2563 - 2567 จะมีการถ่วงน้ำหนักด้วย สัดส่วนพื้นที่ในนิคมอุตสาหกรรมปราจีนบุรีที่ยังเหลืออยู่ อัตราการเติบโตของโรงงานเฉลี่ย และอัตราการเติบโตของแรงงานรวมในโรงงานเฉลี่ย เพื่อให้สอดคล้องกับความจริงที่อัตราการเติบโตของแรงงานจะขึ้นอยู่กับพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมและการเติบโตของจำนวนโรงงานในพื้นที่

นั่นคือ $\text{Weighted growth} = (A-0.04*t)*(0.5*\text{อัตราการเติบโตเฉลี่ยของอุตสาหกรรมนั้นๆ} + 0.5*C) + (1-A)*B$ ซึ่งจะได้ว่า แต่ละปีอัตราการเติบโตของแรงงานเป็น Non-linear มีอัตราการเติบโตค่อย ๆ ลดลงในแต่ละปี (t) เนื่องจากพื้นที่ขยายทำโรงงาน หรือสถานที่ท่องเที่ยวมีข้อจำกัด ทั้งนี้ ตารางคำนวณอยู่ในไฟล์ Excel: Forecast labor แล้ว

ฉกทศน์สำหรับการพยากรณ์อุปสงค์แรงงานจังหวัดปราจีนบุรี แบ่งออกเป็น 2 ฉกทศน์ โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2573 ซึ่งสมมติว่าเป็นปีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ EEC

ฉกทศน์ที่ 1 กรณีไม่เข้า EEC: ค่าพยากรณ์อัตราการเติบโตของอุปสงค์แรงงานรายปี เท่ากับ ค่าเฉลี่ยของอัตราการเติบโตของจำนวนแรงงานรายปี (ฉกทศน์นี้เท่ากับสมมติว่าปราจีนไม่เข้าร่วม EEC เติบโตตามแนวโน้มที่ผ่านมา)

ฉกทศน์ที่ 2 กรณีเข้า EEC: ค่าพยากรณ์อัตราการเติบโตของอุปสงค์แรงงานรายปี เท่ากับ ค่าเฉลี่ยของอัตราการเติบโตของจำนวนแรงงานรายปีของ 3 จังหวัดในพื้นที่ EEC ปัจจุบัน ซึ่งจะเริ่มในปี 2573

ทั้งนี้ การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ทัวราชอาณาจักร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นการสำรวจข้อมูลแบบสุ่มตัวอย่าง ทำให้ข้อมูลจำนวนแรงงานของบางอุตสาหกรรมในบางปีมีค่าเป็น 0 เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวนี้และทำให้สามารถพยากรณ์อุปสงค์แรงงานของจังหวัดปราจีนบุรีได้ กำหนดให้เปลี่ยนข้อมูลจำนวนแรงงานอุตสาหกรรมที่มีค่าเป็น 0 มีค่าเท่ากับจำนวนแรงงานในปีก่อนหน้าที่มีค่าไม่เท่ากับ 0 ในกรณีที่ไม่มีข้อมูลในปีก่อนหน้าให้เอาข้อมูลปีถัดไปที่มีค่าไม่เท่ากับ 0 แทน

6.7.2 ผลการพยากรณ์ความต้องการแรงงาน และความพร้อมของแรงงาน

1) อุปสงค์แรงงาน

จากข้อสมมติที่กำหนดไว้ในหัวข้อก่อนหน้านี้ สามารถพยากรณ์อุปสงค์แรงงานของจังหวัดปราจีนบุรีในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ปราจีนบุรีมีศักยภาพ ตาม ตารางที่ 6.29 ทั้งนี้ จากตารางดังกล่าวนี้ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

- ตัวเลขในตาราง เป็นการประมาณการขั้นต่ำ (Lower bound) โดยใช้อัตราการเติบโตอ้างอิงแบบ CAGR ซึ่งจะมีอัตราการเติบโตของแรงงานต่ำกว่ากรณีที่ใช้แบบเฉลี่ยต่อปี ซึ่งอาจใช้กรณีหลังนี้สำหรับการประมาณขั้นบน (Upper bound) และถูกกำหนดให้การเพิ่มขึ้นจำกัดด้วยพื้นที่โรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมของปราจีนบุรี ซึ่งหลังจากการทำผังเมือง อาจมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่สีม่วงสำหรับเขตอุตสาหกรรมได้

- คาดการณ์ว่าในปี 2575 จะมีความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้นจากปี 2568 ถึงร้อยละ 31 – 44 กรณีปราจีนบุรีเข้าร่วม EEC จะมีความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.67 กรณี Lower bound และเฉลี่ยร้อยละ 4.59 กรณี Upper bound โดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ และอุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร จะเป็นอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานเติบโตอย่างมาก

ตารางที่ 6.29 พยากรณ์อุปสงค์แรงงานของจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 10 ปี แบ่งตามอุตสาหกรรมเป้าหมาย
ทั้ง 7 อุตสาหกรรมที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ (กรณีอัตราการเติบโตแบบ CAGR)

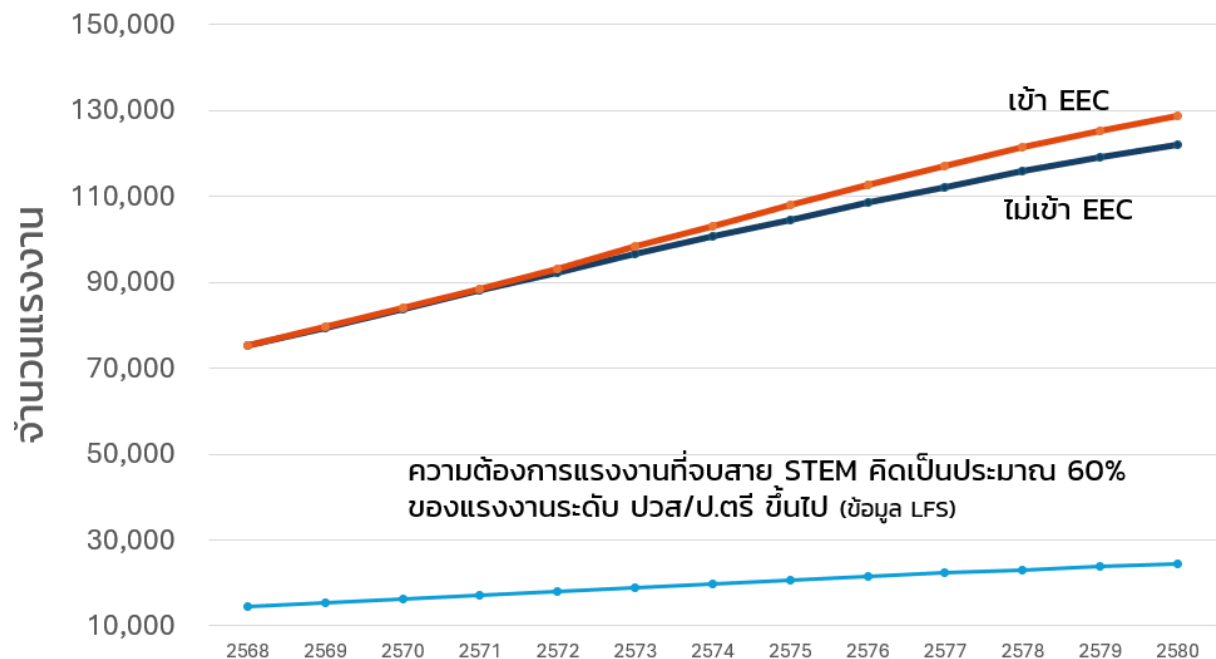
ฉากทัศน์	อัตราการเติบโตเฉลี่ย(ร้อยละ)	2568	2569	2570	2573	2575	2580
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ							
1	3.78	28,398	29,771	31,148	35,240	37,875	43,758
2	4.54	28,523	30,034	31,561	36,431	39,971	48,123
อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร							
1	2.46	10,638	10,956	11,273	12,202	12,797	14,154
2	2.95	10,638	10,956	11,273	12,338	13,191	15,046
อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่							
1	2.55	24,259	25,017	25,769	27,975	29,386	32,584
2	3.22	24,259	25,017	25,769	28,410	30,652	35,476

ฉากทัศน์	อัตราการเติบโตเฉลี่ย(ร้อยละ)	2568	2569	2570	2573	2575	2580
อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ							
1	2.34	8,665	8,910	9,152	9,866	10,324	11,380
2	3.01	8,665	8,910	9,152	10,019	10,768	12,385
อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ							
1	2.38	766	788	810	874	915	1,010
2	2.42	766	788	810	875	918	1,015
อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร							
1	4.71	1,400	1,489	1,578	1,847	2,018	2,385
2	4.63	1,400	1,489	1,578	1,843	2,008	2,361
รวม 7 อุตสาหกรรม (กรณีอัตราการเติบโตแบบ CAGR) – Lower bound							
1	2.96	74,469	77,282	80,090	88,390	93,719	105,713
2	3.67	74,594	77,545	80,504	90,308	97,929	114,886
รวม 7 อุตสาหกรรม (กรณีอัตราการเติบโตแบบเฉลี่ยต่อปี) – Upper bound							
1	4.12	75,909	80,203	84,519	97,356	105,557	123,171
2	4.59	75,909	80,283	84,772	99,114	108,947	129,952

หมายเหตุ: ตรวจสอบกับระบบประมาณความต้องการแรงงานในฐานข้อมูลของกระทรวงแรงงาน ถึงปี พ.ศ. 2573 ในประเภท อุตสาหกรรมการผลิตภาพรวม และกิจกรรมโรงแรม อาหาร สุขภาพ และนันทนาการ แล้วตัวเลขที่พยากรณ์รวมอุตสาหกรรม เป้าหมายทั้ง 7 นี้ไม่มากไปกว่าจำนวนแรงงานที่ประมาณการในระบบของกระทรวงแรงงาน

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

รูปที่ 6.9 แสดงแนวโน้มความต้องการใช้ทรัพยากรแรงงาน กรณีอัตราการเติบโตแบบเฉลี่ยต่อปี (Upper bound) และคาดการณ์ความต้องการแรงงานที่มีทักษะที่จบสายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และ คณิตศาสตร์ (STEM) ในระดับปวส. และปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งจะมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 60 ในระดับชั้นการศึกษาดังกล่าว

รูปที่ 6.9 การพยากรณ์ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมาย

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

2) อุปทานแรงงาน

ตารางที่ 6.30 แสดงข้อมูลประมาณการจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2573 จากระบบฐานข้อมูลอุปสงค์และอุปทานกำลังคนเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย จากสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน กระทรวงแรงงาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึงปี พ.ศ. 2573 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรีมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในช่วงเวลาดังกล่าวร้อยละ -1.46 ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2573 จะมีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรีทั้งหมดลดลงเหลือเพียง 4,801 คน จากจำนวน 5,483 คน ในปี พ.ศ. 2564

- ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึงปี พ.ศ. 2573 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี รองลงมาได้แก่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ โดยในปี พ.ศ. 2573 จะมีผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 3,507 คน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 724 คน และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 220 คน

ตารางที่ 6.30 ประมาณการจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2580

ระดับการศึกษา	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถม ศึกษา	ม.3	ม.6	ปวช.	ปริญญา ตรี	รวม
2564	131	94	827	249	176	4,006	5,483
2565	128	94	817	247	175	3,955	5,416
2566	126	91	804	244	173	3,902	5,340
2567	125	90	796	240	170	3,853	5,274
2568	125	89	784	238	168	3,800	5,204
2569	122	88	775	234	165	3,746	5,130
2570	121	86	764	231	164	3,690	5,056
2571	119	85	753	228	159	3,629	4,973
2572	117	83	736	224	157	3,566	4,883
2573	113	81	724	220	156	3,507	4,801
2575	109	78	703	214	152	3,405	4,662
2580	101	72	653	200	142	3,162	4,331
อัตราการ เจริญเติบโตเฉลี่ย (ร้อยละ)	-1.62	-1.64	-1.47	-1.37	-1.33	-1.47	-1.46

ที่มา: ระบบฐานข้อมูลอุปสงค์และอุปทานกำลังคนเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน กระทรวงแรงงาน (เข้าถึงได้จาก <https://ldls.mol.go.th/supplyprojectionReport?report=a&pr=5>) และพยากรณ์เพิ่มเติมต่อจากปี 2573

ตารางที่ 6.31 แสดงข้อมูลจำนวนสถานศึกษา อาจารย์ และนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จำแนกตามสังกัด และเพศ ปีการศึกษา 2566 จากรายงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2567 สำนักงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- จังหวัดปราจีนบุรี ในปี พ.ศ. 2566 มีสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาจำนวน 9 แห่ง แบ่งเป็นสถาบันอาชีวศึกษา 6 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 3 แห่ง ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่ง เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้งหมด

- สถาบันอาชีวศึกษาเอกชนทั้ง 2 แห่ง ของจังหวัดปราจีนบุรี ในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนอาจารย์รวมทั้งหมด 14 คน โดยมีอัตราส่วนนักศึกษาต่ออาจารย์เท่ากับ 60.79 ซึ่งเป็นค่าที่สูงกว่าของสถาบันอาชีวศึกษารัฐบาลที่มีอัตราส่วนนักศึกษาต่ออาจารย์เท่ากับ 26.50

- สถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้ง 3 แห่ง ของจังหวัดปราจีนบุรี ในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนนักศึกษารวม 2,499 คน แบ่งเป็นเพศชาย 1,334 คน และเพศหญิง 1,165 คน โดยที่มีอัตราส่วนนักศึกษาต่ออาจารย์เท่ากับ 19.68

ตารางที่ 6.31 จำนวนสถานศึกษา อาจารย์ และนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา
จำแนกตามสังกัด และเพศ ปีการศึกษา 2566

สังกัด	จำนวน สถานศึกษา	จำนวนอาจารย์			จำนวนนักศึกษารวมทุกชั้นปี			อัตราส่วน นักศึกษา ต่ออาจารย์
		รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.)								
สถาบันอาชีวศึกษารัฐบาล	4	292	168	124	7,737	4,829	2,908	26.50
สถาบันอาชีวศึกษาเอกชน	2	14	9	5	851	422	429	60.79
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)								
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	3	127	73	54	2,499	1,334	1,165	19.68
สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน	0	0	0	0	0	0	0	0
รวมทั้งหมด	9	433	250	183	11,087	6,585	4,502	25.61

ที่มา: รายงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2567 สำนักงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 6.32 แสดงข้อมูลกิจกรรมหลักและงบประมาณของกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงานในจังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยแผนดังกล่าวนี้ประกอบด้วยประเด็นการพัฒนาทั้งหมด 5 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นการพัฒนาที่ 1: สังคมที่มีคุณภาพ เป็นเมืองแห่งความสุข ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นการพัฒนาที่ 2: พัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมปราจีนบุรีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นการพัฒนาที่ 3: เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตรและสมุนไพร สู่มาตรฐานความปลอดภัยและเชื่อมโยงตลาด

ประเด็นการพัฒนาที่ 4: บูรณาการและยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวคุณภาพเชิงสุขภาพเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และเชิงนิเวศ ในจังหวัดปราจีนบุรี

ประเด็นการพัฒนาที่ 5: ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสมดุลและยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

โดยที่แผนงานที่ 2 ของประเด็นการพัฒนาที่ 2 (ยกระดับศักยภาพภาคอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับการขยายตัวด้านการลงทุน) แผนงานที่ 2 ของประเด็นการพัฒนาที่ 3 (พัฒนาประสิทธิภาพการเกษตรและสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรคุณภาพมาตรฐานและเชื่อมโยงตลาด) และแผนงานที่ 2 ของประเด็นการพัฒนาที่ 4 (บูรณาการและยกระดับการจัดการท่องเที่ยวในทุกมิติ) เป็น 3 แผนงานภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่มีกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงานในจังหวัดปราจีนบุรี

ทั้งนี้ จากตารางที่ 6.32 จะเห็นว่า มีกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงานอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 20 กิจกรรม ซึ่งมีหน่วยดำเนินการที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 6 หน่วย โดยมีกิจกรรมหลักที่ 2.3 (ยกระดับเพื่อเพิ่มศักยภาพฝีมือและสมรรถนะแรงงาน) ในแผนงานที่ 2 ของประเด็นการพัฒนาที่ 2 เป็นกิจกรรมหลักที่ใช้งบประมาณมากที่สุดเท่ากับ 37,650,000 บาท รองลงมาได้แก่ กิจกรรมหลักที่ 1.4 (โครงการเสริมสร้างศักยภาพภาคอุตสาหกรรม : พัฒนาศักยภาพฝีมือแรงงานให้เป็นแรงงานยุคใหม่ 4.0) และกิจกรรมหลักที่ 1.3 (โครงการพัฒนาและยกระดับศักยภาพแรงงานรองรับภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดปราจีนบุรี) ในแผนงานที่ 2 ของประเด็นการพัฒนาที่ 2 ใช้งบประมาณเท่ากับ 14,000,000 บาท และ 6,700,000 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 6.32 กิจกรรมหลักและงบประมาณของกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงานในจังหวัดปราจีนบุรี
ภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

	ชื่อกิจกรรม	หน่วยดำเนินการ	2566	2567	2568	2569	2570	รวม
ประเด็นการพัฒนาที่ 2 แผนงานที่ 2 ยกระดับศักยภาพภาคอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับการขยายตัวด้านการลงทุน								
โครงการสำคัญที่ 1 โครงการส่งเสริมให้แรงงานมีทักษะและฝีมือด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับภาคอุตสาหกรรม								
กิจกรรมหลักที่								
1.1	โครงการพัฒนาศักยภาพกำลังคน เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม และบริการแห่งอนาคต	วิทยาลัยอาชีวศึกษาปราจีนบุรี	0	479,200	0	0	0	479,200
1.2	โครงการยกระดับศักยภาพฝีมือแรงงาน สู่อุตสาหกรรมสร้างอาชีพของจังหวัดปราจีนบุรี	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงานปราจีนบุรี	406,550	406,550	0	0	0	813,100
1.3	โครงการพัฒนาและยกระดับศักยภาพแรงงานรองรับภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดปราจีนบุรี	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงานปราจีนบุรี	0	1,675,000	1,675,000	1,675,000	1,675,000	6,700,000
1.4	โครงการเสริมสร้างศักยภาพภาคอุตสาหกรรม : พัฒนาศักยภาพฝีมือแรงงานให้เป็นแรงงานยุคใหม่ 4.0	สนง. แรงงานจังหวัดปราจีนบุรี	2,800,000	2,800,000	2,800,000	2,800,000	2,800,000	14,000,000
1.5	โครงการศึกษาวิจัยและจัดทำระบบฐานข้อมูลดัชนีเศรษฐกิจแรงงานและดัชนีความเชื่อมั่นด้านแรงงาน	สนง. แรงงานจังหวัดปราจีนบุรี	180,000	180,000	180,000	180,000	180,000	900,000
1.6	โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบโดยเครือข่ายชุมชนฯ	สนง. แรงงานจังหวัดปราจีนบุรี	246,000	246,000	246,000	246,000	246,000	1,230,000

	ชื่อกิจกรรม	หน่วยดำเนินการ	2566	2567	2568	2569	2570	รวม
1.7	โครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงาน นอกระบบ	สนง. แรงงานจังหวัดปราจีนบุรี	21,951	21,951	21,951	21,951	21,951	109,755
โครงการสำคัญที่ 2 โครงการพัฒนาและยกระดับศักยภาพอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม								
กิจกรรมหลักที่								
2.3	ยกระดับเพื่อเพิ่มศักยภาพฝีมือและ สมรรถนะแรงงาน	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงาน ปราจีนบุรี	7,530,000	7,530,000	7,530,000	7,530,000	7,530,000	37,650,000
2.4	ยกระดับแรงงานไทยให้ได้มาตรฐานฝีมือ แรงงานเพื่อรองรับการแข่งขัน	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงาน ปราจีนบุรี	431,300	431,300	431,300	431,300	431,300	2,156,500
2.5	พัฒนาศักยภาพแรงงานเพื่อรองรับการจ่าย ค่าจ้างมาตรฐานฝีมือ	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงาน ปราจีนบุรี	116,000	116,000	116,000	116,000	116,000	580,000
2.6	ทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงาน ปราจีนบุรี	315,300	315,300	315,300	315,300	315,300	1,576,500
2.7	โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ/ผลผลิตภาพ แรงงานสู่ SME 4.0	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงาน ปราจีนบุรี	229,500	229,500	229,500	229,500	229,500	1,147,500
2.8	การพัฒนาบุคลากรรองรับอุตสาหกรรมโลจิสติกส์	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงาน ปราจีนบุรี	280,000	280,000	280,000	280,000	280,000	1,400,000
2.9	การฝึกอบรมแรงงานผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มโอกาส ในการประกอบอาชีพ	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงาน ปราจีนบุรี	240,000	240,000	240,000	240,000	240,000	1,200,000
2.10	การพัฒนาทักษะแรงงานด้านการท่องเที่ยว และบริการ	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงาน ปราจีนบุรี	116,000	116,000	116,000	116,000	116,000	580,000
2.11	การฝึกอบรมแรงงานกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงาน ปราจีนบุรี	175,000	175,000	175,000	175,000	175,000	875,000

	ชื่อกิจกรรม	หน่วยดำเนินการ	2566	2567	2568	2569	2570	รวม
2.12	การเสริมสมรรถนะแรงงานด้านเทคโนโลยี รองรับการทำงานในศตวรรษที่ 21	สนง.พัฒนาฝีมือแรงงาน ปราจีนบุรี	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000	1,000,000
ประเด็นการพัฒนาที่ 3 แผนงานที่ 2 พัฒนาประสิทธิภาพการเกษตรและสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรคุณภาพมาตรฐานและเชื่อมโยงตลาด								
โครงการสำคัญที่ 2 โครงการเพิ่มมูลค่าและการตลาดสินค้าเกษตรชีวภาพ								
กิจกรรมหลักที่								
2.1	พัฒนาและส่งเสริมการแพทย์แผนไทย อบรมหลักสูตรสมุนไพรไล่สัตว์ใน สถานศึกษา	โรงพยาบาล เจ้าพระยาอภัยภูเบศร	500,000	0	0	0	0	500,000
ประเด็นการพัฒนาที่ 4 แผนงานที่ 2 บูรณาการและยกระดับการจัดการท่องเที่ยวในทุกมิติ								
โครงการสำคัญที่ 1 โครงการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูง								
กิจกรรมหลักที่								
1.5	ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรและ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวสู่มาตรฐาน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (GSTC)	สนง.การท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดปราจีนบุรี	500,000	0	0	0	0	500,000
1.26	จัดฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์	อบจ. ปราจีนบุรี	150,000	150,000	150,000	150,000	150,000	750,000

ที่มา: แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 6.33 จำนวนแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2567

พ.ศ.	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย (ร้อยละ)
จำนวนแรงงานข้ามชาติทั้งหมดในจังหวัด (คน)	19,049	7,393	10,659	39,106	31,656	31,851	40,605	43.16
จำนวนแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา) ในจังหวัด (คน)	5,955	8,908	10,038	21,609	27,667	31,851	36,172	39.04
ร้อยละการจ้างแรงงานข้ามชาติต่อจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดในจังหวัด (ร้อยละ)	5.31	2.00	2.75	10.05	8.00	8.12	10.30	41.43
ร้อยละการจ้างแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา) ต่อจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดในจังหวัด (ร้อยละ)	1.66	2.41	2.59	5.55	7.00	8.12	9.17	37.00

ที่มา: รายงานสถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2567 (เดือนมกราคม - ธันวาคม) สำนักงานแรงงานจังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 6.33 แสดงข้อมูลจำนวนแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2567 จากรายงานสถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดปราจีนบุรี รายปี พ.ศ. 2567 (เดือน มกราคม - ธันวาคม) สำนักงานแรงงานจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- พ.ศ. 2567 จำนวนแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปราจีนบุรีเท่ากับ 40,605 คน โดยแบ่งเป็น สัญชาติกัมพูชา 22,519 คน (ร้อยละ 55.46 ของแรงงานข้ามชาติทั้งหมดในจังหวัดปราจีนบุรี) สัญชาติเมียนมา 9,677 คน (ร้อยละ 23.83 ของแรงงานข้ามชาติทั้งหมดในจังหวัดปราจีนบุรี) สัญชาติลาว 3,976 คน (ร้อยละ 9.79 ของแรงงานข้ามชาติทั้งหมดในจังหวัดปราจีนบุรี) และสัญชาติอื่น ๆ 4,433 คน (ร้อยละ 10.92 ของแรงงานข้ามชาติทั้งหมดในจังหวัดปราจีนบุรี)

- จำนวนแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา) และร้อยละการจ้างแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา) ต่อจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดในจังหวัดปราจีนบุรี เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2567 โดยที่ พ.ศ. 2567 จำนวนแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา) เท่ากับ 36,172 คน และร้อยละการจ้างแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา) ต่อจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดในจังหวัดปราจีนบุรี เท่ากับร้อยละ 9.17 เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2561 ที่มีจำนวนแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา) เท่ากับ 5,955 คน และร้อยละการจ้างแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา) ต่อจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดในจังหวัดปราจีนบุรีเท่ากับ ร้อยละ 1.66

6.7.3 ผลการประเมินความพร้อมของแรงงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งส่วนอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน สรุปได้ว่า

- กำลังแรงงานในปัจจุบันของจังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ โดยประชากรในจังหวัดปราจีนบุรีที่อยู่ในช่วงอายุ 20 – 25 ปี ที่เป็นช่วงอายุที่โดยทั่วไปจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ก็สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ต้องเป็นประชากรในจังหวัดปราจีนบุรีที่มีอายุประมาณ 30 ปี ถึงจะมีสัดส่วนแรงงานสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็น 1 ใน 4 ของจำนวนแรงงานในแต่ละช่วงอายุ

- สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ของแรงงานใน 7 อุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ทั้งในจังหวัดปราจีนบุรี และใน 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC ปัจจุบัน คือสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ การผลิตและการก่อสร้าง (STEM) โดยคิดเป็นประมาณร้อยละ 60 ของแรงงานที่จบระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมปลาย/ปวช. ขึ้นไป อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นอุตสาหกรรมที่แรงงานส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการศึกษา มนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ ธุรกิจและกฎหมาย การบริการ ทั้งในจังหวัดปราจีนบุรี และใน 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC ปัจจุบัน

- ตำแหน่งงานส่วนใหญ่ของแรงงานใน 7 อุตสาหกรรมเป้าหมายที่จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพ ทั้งในจังหวัดปราจีนบุรี และใน 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC ปัจจุบัน คือ ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายอุตสาหกรรม อุตสาหกรรม

การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นอุตสาหกรรมที่แรงงานส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานเป็น พนักงานบริการ และผู้จำหน่ายสินค้า ทั้งในจังหวัดปราจีนบุรี และใน 3 จังหวัดที่อยู่ใน EEC ปัจจุบัน

- จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรีมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเนื่องจาก อัตราการเกิดที่มีแนวโน้มลดลงทุกปี ทั้งนี้ ผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี รองลงมาได้แก่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ

- จำนวนสถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรียังมีจำนวนไม่มาก ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณาจากอัตราส่วนนักศึกษาต่ออาจารย์จะเห็นได้ว่าจำนวนอาจารย์ยังไม่เพียงพอ โดยอาจารย์ 1 คนต้องดูแลนักศึกษาประมาณ 20 คนขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนที่ อาจารย์ 1 คนต้องดูแลนักศึกษาถึงประมาณ 60 คน

- จังหวัดปราจีนบุรีให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงาน โดยมีกิจกรรมเพื่อพัฒนาในเรื่องดังกล่าวอยู่ในแผนพัฒนาของจังหวัดเป็นจำนวนถึง 20 กิจกรรม โดยที่การยกระดับเพื่อเพิ่มศักยภาพฝีมือ และสมรรถนะแรงงานเป็นกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงาน ภายใต้แผนพัฒนา จังหวัดที่ได้รับงบประมาณมากที่สุด

- จำนวนแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปราจีนบุรีมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงงานข้ามชาติที่มีสัญชาติกัมพูชา เมียนมา และลาว โดยในปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนแรงงานข้ามชาติของ 3 สัญชาติดังกล่าวนี้เพิ่มขึ้นประมาณถึง 6 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2561 ทำให้หลายภาคส่วนมีความกังวลเรื่องอุตสาหกรรมจ้างงานแรงงานข้ามชาติเป็นหลัก แทนที่จะจ้างแรงงานคนไทย ในส่วนนี้อาจมีข้อเสนอให้กำหนดสัดส่วนการจ้างแรงงานไทยในแต่ละบริษัท/โรงงาน (เช่นเดียวกับในกฎหมายแรงงานที่ สิงคโปร์ ซึ่งจะต้องมีสัดส่วนแรงงานชาวสิงคโปร์จำนวนหนึ่งในทุกบริษัทห้างร้าน) เพื่อเป็นการยืนยันว่า นักลงทุนที่เข้ามาจะนำประโยชน์ในเรื่องการจ้างงานมาให้กับแรงงานไทย

ทั้งนี้ หากวิเคราะห์ร่วมกับแนวโน้มการจบการศึกษาของแรงงานในจังหวัดปราจีนบุรี และจำนวนแรงงานที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน จะพบว่า หากเข้าร่วม EEC คาดว่าความต้องการแรงงานเฉพาะในอุตสาหกรรมเป้าหมาย (กรณี Upper bound) จะมีเพิ่มขึ้นร้อยละ 30-40 ภายใน 10 ปี (เฉลี่ยประมาณ 4.5 ต่อปี) หรือเฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละ 4,500 – 5,000 คน โดยเฉพาะแรงงานทักษะด้านช่างเทคนิค อิเล็กทรอนิกส์ และ ดิจิทัล ขณะที่จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรีมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเนื่องจาก อัตราการเกิดที่มีแนวโน้มลดลงทุกปี โดยมีอุปทานแรงงานส่วนเพิ่มที่จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย/ปวช. ขึ้นไปปีละประมาณ 4,000 คน ซึ่งจะเห็นว่ น้อยกว่าความต้องการส่วนเพิ่มของแรงงานที่มีทักษะ ในส่วนของจำนวนแรงงานในพื้นที่ที่ไม่เพียงพอ อาจจำเป็นต้องใช้แรงงานจากนอกพื้นที่ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมได้จริงนั้น จะช่วยดึงดูดให้เด็กรุ่นใหม่ซึ่งอาจอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง เช่น นครนายก สระแก้ว นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ สนใจมาเรียนต่อในพื้นที่ และทำงานในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี โดยการมาอยู่ในระยะยาว อาจช่วยเรื่องของการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวไปด้วย อย่างไรก็ตาม ควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น การฝึกอบรมระยะสั้น Reskill – Upskill เพื่อให้แรงงานที่ยังไม่มีทักษะทันกับเทคโนโลยี

ใหม่ได้พัฒนาตัวเองเพิ่มเติม ในส่วนนี้จะช่วยให้แรงงานในพื้นที่ที่อาจยังไม่มีทักษะตามที่ภาคอุตสาหกรรมต้องการได้มาพัฒนาตัวเองก่อน โดยเฉพาะถ้าเป็นหลักสูตรที่จัดทำร่วมกับบริษัทที่เข้ามาลงทุนในลักษณะ Demand-driven จะได้เป็นการฝึกทักษะที่ภาคอุตสาหกรรมต้องการโดยตรง เช่น อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ และการผลิตแผงวงจรพิมพ์ (Printed Circuit Board: PCB) ช่างเทคนิคสำหรับรถยนต์ไฟฟ้า เป็นต้น ทั้งนี้อาจต้องมีการวางแผนการพัฒนากำลังคนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับมัธยมมีเตรียมพร้อมการศึกษาในฐานความรู้ด้าน STEM พัฒนาควบคู่ไปกับการสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ มีการฝึกปฏิบัติด้วยอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและใช้งานจริงในโรงงานปัจจุบัน ทั้งนี้ การสนับสนุนให้บริษัทเอกชนมีการอบรมพนักงานด้าน STEM จะมีส่วนลดภาษีได้อีกด้วย

6.8 การพยากรณ์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

สำหรับการพยากรณ์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจะแบ่งเป็น ขยะชุมชนและขยะอุตสาหกรรม น้ำเสียของชุมชน และมลภาวะ โดยใช้ข้อมูลสถิติเท่าที่มีจากฐานของจังหวัดปราจีนบุรี แล้วแบ่งออกเป็นกรณีการเติบโตตามกรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีไม่เข้าร่วมใน EEC ซึ่งจะใช้แนวทางอัตราการเติบโตตามจังหวัดปราจีนบุรีที่ผ่านมา และกรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมใน EEC ซึ่งจะใช้แนวทางอัตราการเติบโตสอดคล้องกับจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ EEC ปัจจุบัน

6.8.1 ขยะชุมชน และขยะอุตสาหกรรม

ขยะมูลฝอยชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด แม้จะมีช่วงลดลงหลังสถานการณ์โควิด แต่หลังจากนั้นก็เพิ่มจำนวนขยะมูลฝอยชุมชนต่อวันมาตลอด มีค่าเฉลี่ยอัตราการเติบโตระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2567 คิดเป็นร้อยละ 0.13 โดยในปี พ.ศ. 2567 มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนรวมต่อวันประมาณ 459.15 ตัน ข้อมูลจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 7 ซึ่งดูแลจังหวัดปราจีนบุรีพบว่า มีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ประมาณ 274 ตัน (คิดเป็นร้อยละ 59.69) และเป็นขยะมูลฝอยที่ยังกำจัดไม่ถูกต้องอีก 185 ตัน (คิดเป็นร้อยละ 40.31) แนวคิดในการพยากรณ์การมีขยะมูลฝอยชุมชน คิดจากฐานปี 2567 และอัตราการเติบโตเฉลี่ยจากข้อมูลในอดีตที่ผ่านมา รวมถึงคิดตามอัตราการเติบโตของประชากรในแต่ละกรณีตามฉากทัศน์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

กรณีไม่เข้าร่วม EEC : ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน = ขยะมูลฝอยตันต่อคนต่อวัน (เติบโตตามอัตราเฉลี่ยของขยะมูลฝอยจังหวัดปราจีนบุรี) × จำนวนประชากร (เติบโตตามกรณีไม่เข้าร่วม EEC)

กรณีเข้าร่วม EEC : ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน = ขยะมูลฝอยตันต่อคนต่อวัน (เติบโตตามอัตราเฉลี่ยของขยะมูลฝอยของ EEC ตั้งแต่ปี 2573) × จำนวนประชากร (เติบโตตามกรณีเข้าร่วม EEC)

ทั้งนี้ จากข้อมูลขยะมูลฝอยชุมชนใน EEC ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2567 มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 2.84 นอกจากนี้ การคำนวณปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่มีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ และยังมี

การกำจัดไม่ถูกต้อง จะอ้างอิงจากสัดส่วนที่เกิดขึ้นจริงในปี พ.ศ. 2567 ผลการพยากรณ์ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน เป็นต้น

ตารางที่ 6.34 กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมใน EEC พบว่า ในปี พ.ศ. 2580 ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนจะเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2568 ถึง 1.5 เท่า ซึ่งมีอัตราการเพิ่มขึ้นที่สูงกว่ากรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีไม่เข้าร่วม EEC เป็นอย่างมาก ดังนั้น การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดการนำกลับมาใช้ประโยชน์มากขึ้นกว่าที่จะปล่อยให้เกิดการกำจัดไม่ถูกต้อง ซึ่งหากไม่ปรับให้สัดส่วนการนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น จะก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องที่มีปริมาณมากขึ้นกว่าเท่าตัว

ตารางที่ 6.34 การพยากรณ์ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน

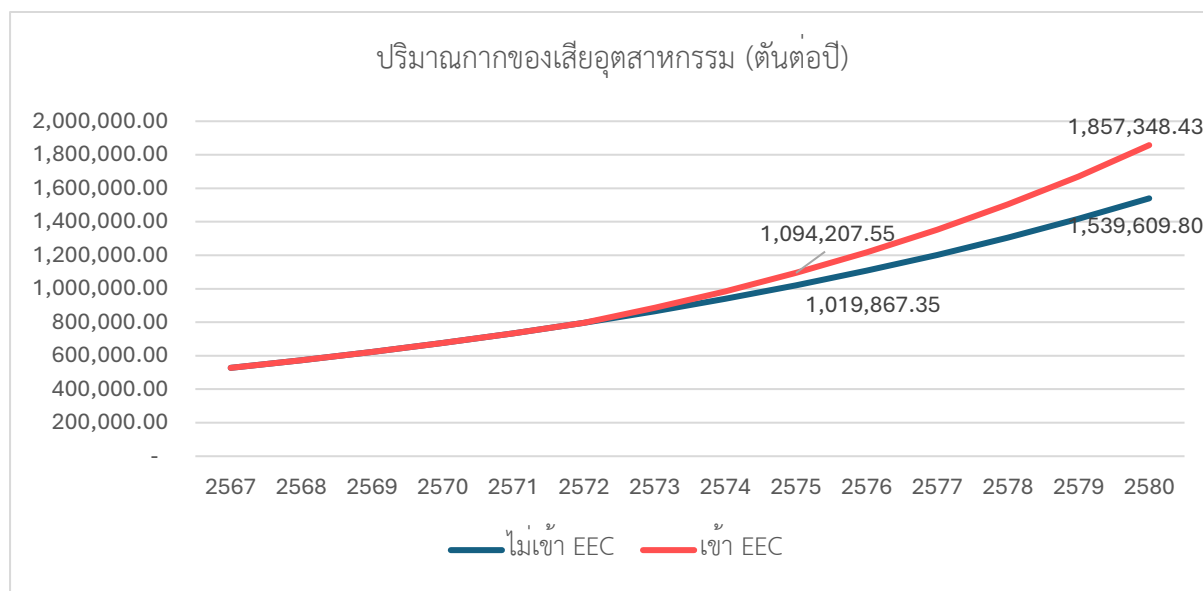
Forecast	กรณีไม่เข้าร่วม EEC				กรณีเข้าร่วม EEC			
	ขยะมูลฝอย (ต้นต่อคน ต่อวัน)	ปริมาณ รวม (ต้นต่อวัน)	นำกลับมาใช้ ประโยชน์	กำจัดไม่ ถูกต้อง	ขยะมูลฝอย (ต้นต่อคน ต่อวัน)	ปริมาณ รวม (ต้นต่อวัน)	นำกลับมาใช้ ประโยชน์	กำจัดไม่ ถูกต้อง
2568	0.000704	464.83	277.48	187.35	0.000704	464.83	277.48	187.35
2569	0.000705	470.57	280.91	189.66	0.000705	470.57	280.91	189.66
2570	0.000706	476.21	284.27	191.94	0.000706	476.21	284.27	191.94
2571	0.000707	481.75	287.58	194.17	0.000707	481.75	287.58	194.17
2572	0.000708	487.20	290.83	196.36	0.000708	487.20	290.83	196.36
2573	0.000708	492.55	294.03	198.52	0.000728	507.14	302.74	204.40
2574	0.000709	497.80	297.16	200.64	0.000748	527.90	315.13	212.77
2575	0.000710	502.95	300.24	202.72	0.000770	549.51	328.03	221.48
2576	0.000711	508.01	303.25	204.75	0.000791	572.00	341.46	230.55
2577	0.000712	512.94	306.20	206.74	0.000814	595.42	355.43	239.98
2578	0.000713	517.76	309.08	208.68	0.000837	619.79	369.98	249.81
2579	0.000714	522.46	311.88	210.58	0.000861	645.16	385.13	260.03
2580	0.000715	527.01	314.60	212.41	0.000885	671.57	400.90	270.68

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

นอกจากนี้ ยังมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง (จากที่กำจัดไม่ถูกต้อง) ตามรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ของกรมควบคุมมลพิษ พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในจังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2562 – 2567 เพิ่มขึ้นอย่างมาก หากเฉลี่ยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 13.4 ต่อปี โดยเฉพาะระหว่างปี พ.ศ. 2565 – 2567 รวมในช่วงสองปีนี้มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 71 (หรือเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 30.5 ต่อปี) โดยในปี พ.ศ. 2567 มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างสูงถึง 336,194 ต้นต่อปี ทั้งนี้ หากพยากรณ์ในกรณีไม่เข้าร่วม EEC ในปี พ.ศ. 2580 จะมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างสูงถึง 494,897 ต้น

ซึ่งสูงกว่าปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในปี พ.ศ. 2567 ถึง 1.5 เท่า ซึ่งหากเข้าร่วม EEC คาดว่าจะมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในปริมาณที่สูงกว่านี้อีกมาก

สำหรับขยะอุตสาหกรรม จะพิจารณาจากปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมที่มีการแจ้งรับกากของเสียเข้ามาในบริเวณโรงงานโดยผู้รับกำจัด กรมโรงงานอุตสาหกรรม จากข้อมูลจะมีทั้งของเสียอันตราย และของเสียไม่อันตราย โดยมีข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 – 2567 ทั้งนี้จากข้อมูลพบว่า มีการเพิ่มขึ้นของกากของเสียอันตรายระหว่างปี พ.ศ. 2566 – 2567 ในจังหวัดปราจีนบุรีเพิ่มขึ้นอย่างมาก จาก 449,666.08 ตันต่อปี ในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็น 2,935,110.12 ตันต่อปี (นั่นคือ เพิ่มขึ้นถึงกว่า 5 เท่าในปีเดียว) ซึ่งเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นผิดปกติ หากคำนวณอัตราการเติบโตเฉลี่ยของปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมรวม ระหว่างปี พ.ศ. 2562 – 2566 (เว้นปี 2567 ที่มีการเพิ่มขึ้นผิดปกติ) จะคิดเป็นเฉลี่ยร้อยละ 4.5 ต่อปี ขณะที่อัตราการเติบโตเฉลี่ยของปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมรวมในพื้นที่ EEC ระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2566 คิดเป็นเฉลี่ยร้อยละ 6.99 ต่อปี ทั้งนี้ แนวคิดการพยากรณ์ปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรม จะคิดจากอัตราการเติบโตเฉลี่ยของปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมรวม และอัตราการเติบโตของโรงงานในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งระหว่างปี พ.ศ. 2565 -2567 คิดเป็นเฉลี่ยร้อยละ 3.9 ต่อปี ผลการพยากรณ์แสดงในรูปที่ 6.10 โดยแสดงตัวเลขปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรม (ตันต่อปี) ในปี พ.ศ. 2575 และ พ.ศ. 2580 ซึ่งจะเห็นว่า ในปี พ.ศ. 2580 หากปราจีนบุรีเข้าร่วม EEC จะมีปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมเป็นจำนวน 1,857,348.43 เพิ่มขึ้นสูงกว่าประมาณการใหม่ในปี พ.ศ. 2567 ถึง 3.5 เท่า

รูปที่ 6.10 การพยากรณ์ปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรม

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

6.8.2 น้ำเสียของชุมชน

ในการพยากรณ์ปริมาณน้ำเสียของชุมชน จะอ้างอิงจากรายงานโครงการพัฒนาและปรับปรุงข้อมูลอัตราการเกิดน้ำเสียและปริมาณความสกปรกของแหล่งกำเนิดประเภทชุมชน กรมควบคุมมลพิษ ที่มีการประเมินและพยากรณ์ไว้เบื้องต้นในระดับภูมิภาค โดยเป็นน้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมประจำวันและกิจกรรมที่เป็นอาชีพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ได้แก่ น้ำเสียที่เกิดจากการประกอบอาหารและชำระล้างสิ่งสกปรกทั้งหลายภายในครัวเรือน และอาคารประเภทต่างๆ ปริมาณน้ำเสียที่ปล่อยทิ้งจากอาคาร บ้านเรือน มีประมาณร้อยละ 80 ของปริมาณน้ำใช้ โดยมีอัตราการเติบโตของการเกิดน้ำเสียชุมชนต่อคนต่อวัน (ภาคกลาง) เฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2536 - 2560 คิดเป็นร้อยละ 2.47 ต่อปี ทั้งนี้ ปริมาณน้ำเสียชุมชนต่อคนต่อวันในปี พ.ศ. 2567 คิดเป็นประมาณ 49.60 ลิตรต่อคนต่อวัน (ร้อยละ 80 จากอัตราการจำหน่าย/ใช้น้ำประปา 62 ลิตรต่อคนต่อวัน) ดังนั้นหลักการพยากรณ์จะคำนวณจาก อัตราการเติบโตของการเกิดน้ำเสียชุมชนต่อคนต่อวันเฉลี่ย แล้วคูณด้วยจำนวนประชากรตามฉากทัศน์ของจังหวัดปราจีนบุรี (เนื่องจากมีอัตราการเติบโตของการเกิดน้ำเสียชุมชนเพียงตัวเลขเดียวในระดับภาคกลาง ไม่มีภาคตะวันออกแยกมา จึงใช้ตัวเลขเบื้องต้นนี้เป็นตัวแทนคำนวณ) ผลการพยากรณ์น้ำเสียของชุมชน แสดงใน ตารางที่ 6.35 ปริมาณน้ำเสียของชุมชนโดยรวมในปี พ.ศ. 2580 จะเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2567 คิดเป็นประมาณ 1.6 เท่า

ตารางที่ 6.35 การพยากรณ์ปริมาณน้ำเสียชุมชน

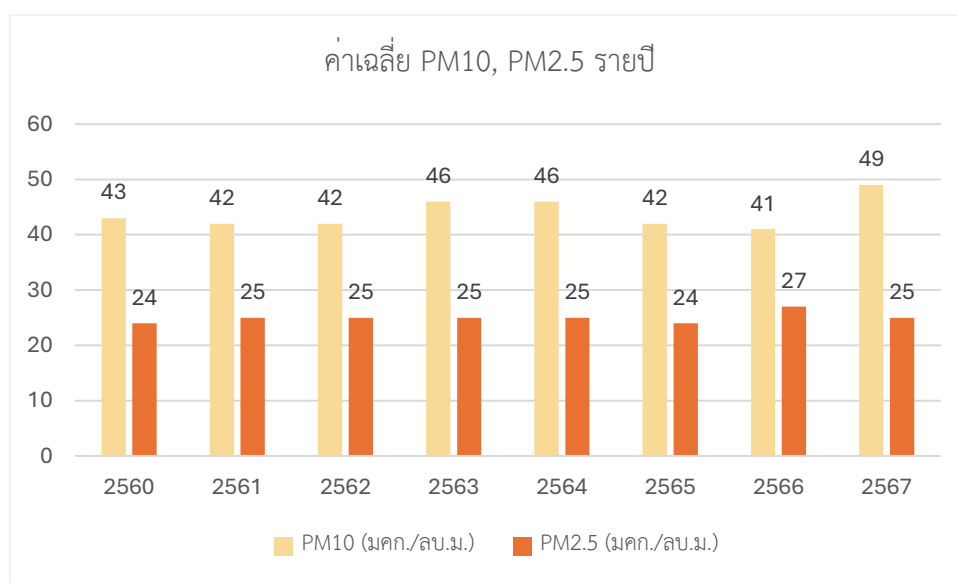
Forecast	อัตราการเกิดน้ำเสียชุมชน (ลิตร/คน/วัน)	รวม กรณีไม่เข้าร่วม EEC (ลูกบาศก์เมตร/วัน)	รวม กรณีเข้าร่วม EEC (ลูกบาศก์เมตร/วัน)
2567	49.60	32,389.56	32,389.56
2568	50.82	33,565.47	33,565.47
2569	52.08	34,771.48	34,771.48
2570	53.36	36,008.02	36,008.02
2571	54.68	37,275.69	37,275.69
2572	56.02	38,575.25	38,575.25
2573	57.40	39,907.43	40,008.10
2574	58.82	41,272.80	41,494.17
2575	60.27	42,671.76	43,035.44
2576	61.76	44,104.45	44,633.96
2577	63.28	45,570.83	46,291.86
2578	64.84	47,070.73	48,011.33
2579	66.44	48,603.93	49,794.68
2580	68.07	50,170.11	51,644.26

ที่มา: คำนวณโดยที่ปรึกษา

6.8.3 มลภาวะ

หากพิจารณาปัญหามลภาวะในเบื้องต้นเป็นเรื่องของคุณภาพอากาศ การประเมินค่ามลภาวะทางอากาศจะต้องใช้แบบจำลองเฉพาะทาง โดยพิจารณาจากข้อมูลความเข้มข้นของมลพิษทางอากาศ เช่น PM10, PM2.5, SOx, NOx, และ CO เป็นต้น ร่วมกับข้อมูลทางอุตุนิยมวิทยา เช่น อุณหภูมิสูงสุด-ต่ำสุด ความชื้นสัมพัทธ์ในอากาศ ความกดอากาศ ทิศทางลม และความเร็วลม เป็นต้น เพื่อพยากรณ์ความเข้มข้นมลพิษทางอากาศออกมา ในส่วนนี้จะเป็นการรวบรวมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์คุณภาพอากาศ และแนวโน้มจากข้อมูลที่มีในอดีต และรายงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

จังหวัดปราจีนบุรี มีสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติของกรมควบคุมมลพิษเพียง 1 สถานี ณ ศาลาประชาคมบ้านบุยายใบ อำเภอสรีมหาโพธิ ผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2567 – วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไมครอน (PM10) ตรวจวัดทั้งสิ้น 288 วัน อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 288 วัน เกินเกณฑ์มาตรฐาน 0 วัน ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ค่าสูงสุดเท่ากับ 117 มคก./ลบ. และค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5) ตรวจวัดทั้งสิ้น 363 วันอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 310 วัน เกินเกณฑ์มาตรฐาน 53 วัน ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ค่าสูงสุดเท่ากับ 82.0 มคก./ลบ. สำหรับสารมลพิษชนิดอื่น ได้แก่ ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ไม่พบการเกินค่ามาตรฐาน รูปที่ 6.11 แสดงแนวโน้มค่าเฉลี่ย PM10 และ PM2.5 ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2567 โดยจะเห็นว่า PM10 ซึ่งเป็นฝุ่นละอองขนาดเล็กจากการจราจร การก่อสร้าง การเผาไหม้ทางเกษตรกรรม หรือกิจกรรมจากโรงงาน มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ดี PM2.5 เฉลี่ยในแต่ละปียังคงค่อนข้างคงที่

รูปที่ 6.11 แนวโน้มค่าเฉลี่ย PM10 และ PM2.5

ที่มา รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ปี 2567 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 7

อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรม S-curve ที่เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายใน EEC นั้น แม้จะเน้นเป็นอุตสาหกรรมสะอาด แต่ก็ยังคงมีความเสี่ยงใหม่จากอุตสาหกรรมสะอาด เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ และ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ไม่ได้ปราศจากมลพิษ แต่ได้เปลี่ยนรูปแบบความเสี่ยงไปสู่ของเสียที่มีความซับซ้อนและอันตรายสูง (เช่น แบตเตอรี่ EV และสารเคมีอิเล็กทรอนิกส์) ซึ่งต้องการการจัดการปลายทาง (End-of-Life Management) และโครงสร้างพื้นฐานด้าน Circular Economy ที่มีความเชี่ยวชาญสูง นอกจากนี้ หากเผชิญกับการจัดการที่ไม่มีธรรมาภิบาล จะก่อให้เกิดมลภาวะที่รุนแรงและผลกระทบต่อชุมชนอย่างเฉียบพลัน (เช่น การลักลอบทิ้งกากของเสีย) ซึ่งไม่ได้เกิดจากเทคโนโลยี S-Curve โดยตรง แต่เกิดจากช่องว่างเชิงโครงสร้างในการกำกับดูแลของภาครัฐ และความอ่อนแอของมาตรการในการลงโทษผู้ก่อมลพิษ ซึ่งทำให้นักลงทุนที่ขาดความรับผิดชอบสามารถหลีกเลี่ยงต้นทุนและถ่ายโอนความเสียหายไปยังชุมชนได้ อย่างที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดปราจีนบุรี ดังเช่น กรณีลักลอบทิ้งกากของเสียในพื้นที่ตำบลโนนห้อม อำเภอเมืองปราจีนบุรี ในปี 2563 การลักลอบนำสารเคมีมาทิ้งในพื้นที่บ้านหนองข่า อำเภอกบินทร์บุรี ในปี 2564⁵ กรณีการลักลอบทิ้งกากยิปซัม ที่อำเภอสรีมหาโพธิ ในปี 2566⁶ กรณีการลักลอบนำสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วเข้ามาทิ้งในพื้นที่ในพื้นที่หมู่ที่ 4 ต.หาดนางแก้ว อ.กบินทร์บุรี ในปี 2568⁷ เป็นต้น ทั้งนี้ รัฐบาลต้องเร่งลงทุนและกำกับดูแลอย่างเข้มงวดต่อโรงงานจัดการของเสียประเภท 101, 105, และ 106 ที่มีความสามารถทางเทคนิคในการบำบัดและกำจัดของเสียที่มีความซับซ้อนสูงและของเสียอันตรายที่มาจากอุตสาหกรรม Smart Electronics และ Modern Automotive S-Curve (เช่น แบตเตอรี่และโลหะหนัก) เพื่อรองรับหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน

6.9 สรุปเกี่ยวกับการคาดการณ์การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ เมื่อจังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วม EEC ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2570 ความต้องการใช้น้ำรวมเพิ่มขึ้นจาก 1,794.67 ล้านลูกบาศก์เมตร ไปสู่ 1,841.59 ล้านลูกบาศก์เมตรในปี พ.ศ. 2580 การเข้าร่วม EEC ทำให้ปริมาณความต้องการใช้น้ำสูงขึ้น และยังทำให้โครงสร้างการใช้น้ำของจังหวัดเปลี่ยนไปสู่รูปแบบที่สอดคล้องกับการขยายตัวทางอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวมากขึ้น หากพิจารณาควบคู่กับปริมาณน้ำท่าและน้ำในแหล่งกักเก็บ ในกรณีที่มีการสร้างอ่างเก็บน้ำตามแผนที่วางไว้ พบว่าจังหวัดจะมีน้ำใช้ที่เพียงพอในปี 2570 อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงปี 2580 จะมีปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะในฤดูแล้งในปริมาณหนึ่ง

สำหรับการวิเคราะห์ความต้องการด้านการใช้ไฟฟ้า พบว่า ความต้องการใช้ไฟฟ้าของจังหวัดปราจีนบุรี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการยกระดับคุณภาพชีวิตของ

⁵ สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 7 (สระบุรี), รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมประจำปี พ.ศ. 2564 (จังหวัดลพบุรี สระบุรี นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว), น.47-49.

⁶ มติชน ออนไลน์, ‘กรม.อุตสาหกรรม รุดติดตามปัญหา ‘กองกากยิปซัม’ อ.ศรีมหาโพธิ ส่ง อจ.รายงานใน 15 วัน’ (2567) <https://www.matichon.co.th/local/news_4667198> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2568.

⁷ บ้านเมือง ออนไลน์, ‘ชาวบ้านผวา! ลักลอบทิ้งกากขยะอุตสาหกรรม กระทั่งปศุสัตว์-การเกษตร ผู้ว่าฯปราจีนบุรีสั่งเร่งตรวจสอบ’ (2568) <<https://www.banmuang.co.th/news/region/436425>> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2568.

ประชาชน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นผู้ใช้ไฟฟ้าหลัก และมีการใช้ไฟฟ้าในสัดส่วนสูงถึงเกือบครึ่งหนึ่งของความต้องการใช้ทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เองที่มีสัดส่วนสูง แสดงถึงการตอบสนองของผู้ประกอบการต่อความเสี่ยงด้านความมั่นคงไฟฟ้า เมื่อจังหวัดเข้าสู่กรอบการพัฒนา EEC ความต้องการไฟฟ้าจะเร่งตัวมากขึ้น โดยเฉพาะจากอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้พลังงานเข้มข้น การเพิ่มขึ้นนี้ไม่ใช่เพียงเชิงปริมาณ ยังสะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ต้องการระบบไฟฟ้าที่มีเสถียรภาพและยืดหยุ่นมากกว่าเดิม ในเชิงนโยบาย จังหวัดจำเป็นต้องพัฒนาระบบโครงข่ายไฟฟ้าให้มีความมั่นคงและทันสมัยผ่าน Smart Grid การลงทุนด้านการจัดการอุปสงค์ (Demand Response) รวมถึงการส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนและพลังงานสะอาด เพื่อรับมือกับแรงกดดันด้านพลังงานและข้อจำกัดเชิงสิ่งแวดล้อมที่เข้มข้นขึ้น

การวิเคราะห์ความต้องการบริการดิจิทัลตลอดในการศึกษานี้พบว่าการเข้าร่วม EEC จะผลักดันให้ความต้องการใช้บริการดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากผลการศึกษาจะเป็นว่าจำนวนประชาชนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตจะสูงขึ้น คิดเป็นกว่าร้อยละ 91 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด นอกจากนี้ การเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่พึ่งพาเทคโนโลยีเข้มข้น และบริการเชิงข้อมูล (Data-Driven Services) ยิ่งจะทำให้การบริการดิจิทัลเพิ่มขึ้น จึงควรจะต้องมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสัญญาณโทรศัพท์มือถือให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดในจังหวัด

ส่วนด้านความต้องการแรงงานในจังหวัดปราจีนบุรีนั้นพบว่ามีจำนวนเพียงพอในเชิงปริมาณ แต่ในเชิงคุณภาพนั้นยังคงไม่เพียงพอต่อการรองรับการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมใหม่ โดยเฉพาะแรงงานทักษะสูงด้านวิศวกรรมและเทคนิคยังมีข้อจำกัด หากจังหวัดเข้าร่วมการพัฒนาในกรอบ EEC ความต้องการแรงงานจะขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะแรงงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมาย เช่น การแพทย์ครบวงจร ยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ และการผลิตแผงวงจรพิมพ์ (Printed Circuit Board: PCB) ซึ่งล้วนต้องการทักษะเฉพาะทางสูง ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการวางแผนการพัฒนากำลังคนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับมัธยมให้มีความพร้อมในการศึกษาในฐานความรู้ด้าน STEM แนวโน้มนี้สะท้อนถึงลักษณะอุปสงค์แรงงานที่เอนเอียงไปทางทักษะ (Skill-Biased Demand) ทำให้ค่าตอบแทนของแรงงานทักษะสูงเพิ่มขึ้น (Skill Premium) และเกิดภาวะตึงตัวเชิงโครงสร้างของตลาดแรงงาน ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะอาจนำไปสู่การดึงแรงงานจากจังหวัดรอบข้างหรือแรงงานต่างถิ่น และทำให้ผู้ประกอบการ SMEs เผชิญความเสี่ยงจากการไม่สามารถแข่งขันด้านค่าจ้างได้ ในเชิงนโยบาย จึงควรเน้นการยกระดับทักษะ (Upskilling) และการปรับทักษะใหม่ (Reskilling) ของแรงงานในท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ เช่น ระบบทวิภาคี (Dual System) หรือการรับรองทักษะจากประสบการณ์จริง (Recognition of Prior Learning: RPL) มีการฝึกปฏิบัติด้วยอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและใช้งานจริงในโรงงานปัจจุบัน

ในด้านผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม พบว่า มีแนวโน้มปัญหาขยะชุมชน และขยะอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น รวมไปถึงน้ำเสียของชุมชนที่จะเกิดเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากร และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นกากของเสียทางอุตสาหกรรม ซึ่งหากไม่มีการจัดการที่ดี จะนำไปสู่ปัญหาการลักลอบ

ทั้งกากของเสีย และปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างจากที่ไม่ได้มีการกำจัดอย่างถูกวิธี มีการสะสมมากขึ้นทุกปี แม้ว่า
ปราจีนบุรีจะยังไม่เข้าร่วม EEC ก็ตาม ก็จะเป็นแรงกดดันต่อต้านการนำปราจีนบุรีเข้าเป็น EEC

อย่างไรก็ดี จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพในการปรับตัวเพื่อรองรับการขยายตัวของการใช้ทรัพยากรใน
อนาคตได้หากมีการลงทุนเชิงกลยุทธ์ในด้านการวางระบบบริหารจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจน
การพัฒนาปรับปรุงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนด้านกำลังคน และการขยายโครงสร้าง
พื้นฐานดิจิทัลในระยะยาว

บทที่ 7 การประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment) จากการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมายังจังหวัดปราจีนบุรี

การประเมินผลกระทบของการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) สู่จังหวัดปราจีนบุรี ในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จัดทำขึ้นในลักษณะการประเมินเชิงคาดการณ์ก่อนการดำเนินโครงการ (Ex-Ante Evaluation) เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายและการอนุมัติโครงการ โดยยึดคำนึงถึงความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อกันในแต่ละมิติ ในการศึกษาครั้งนี้ ได้นำการประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) มาใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ เพื่อคาดการณ์ผลลัพธ์ของกิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยจุดเด่นของ SIA คือการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ทำให้สามารถสะท้อนทั้งผลประโยชน์ร่วม ความคาดหวัง และความกังวลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ได้อย่างรอบด้าน อีกทั้งยังช่วยจัดระเบียบข้อมูลเชิงคุณภาพให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้วิเคราะห์เชื่อมโยงกับประเด็นเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการประเมินผลกระทบทางสังคมในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นต่อประชาชนและชุมชนในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีจากการขยายพื้นที่ EEC โดยพิจารณาผลกระทบทั้งในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อกัน โดยในมิติสังคมมุ่งเน้นต่อการเข้าถึงบริการพื้นฐาน คุณภาพชีวิต การมีส่วนร่วมของประชาชน และความสัมพันธ์ทางสังคม ในมิติเศรษฐกิจพิจารณาด้านการจ้างงาน รายได้ โอกาสทางธุรกิจ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ส่วนในมิติสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรและคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาวะของประชาชน ทั้งนี้ การประเมินได้เชื่อมโยงผลลัพธ์จากทั้งสามมิติเข้าด้วยกัน เพื่อสะท้อนพลวัตของการพัฒนาในภาพรวมอย่างเป็นระบบและรอบด้าน

เพื่อตอบโจทย์การวิเคราะห์ที่ครอบคลุม โครงสร้างของบทนี้ประกอบด้วย การกำหนดข้อสมมติ กิจกรรมของโครงการ แยกตามสามมิติหลัก เพื่อสร้างฐานการวิเคราะห์ในระดับพื้นที่ ตลอดจนการจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อทำการเชื่อมโยงกับกิจกรรม และเพื่อทำความเข้าใจพลวัตของภาคส่วนต่าง ๆ ที่จะได้รับผลกระทบ จากนั้นจะเสนอ ข้อเสนอแนะตัวชี้วัด สำหรับแต่ละมิติ เพื่อใช้เป็นแนวทางการติดตามและประเมินผลในอนาคต ก่อนเข้าสู่การวิเคราะห์เส้นทางผลกระทบ (Impact Pathway) ทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัด เพื่อแสดงให้เห็นกลไกการเกิดผลลัพธ์ และสุดท้ายคือ การสรุปภาพรวมผลกระทบทั้งสามมิติที่จะสะท้อนถึงความท้าทายและโอกาสของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่แห่งนี้

7.1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความสำคัญต่อการประเมินผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกลุ่มต่าง ๆ มีบทบาท ผลประโยชน์ ความกังวล และระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน การระบุและจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยให้การประเมินผลกระทบมีความรอบด้าน

และสะท้อนผลวัดในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ในการศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยกรอบการวิเคราะห์จากการประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) เพื่อจัดระบบข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้สามารถเชื่อมโยงกับกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในหัวข้อก่อนหน้านี้ การวิเคราะห์ดังกล่าวไม่เพียงชี้ให้เห็นว่าใครได้รับผลกระทบ แต่ยังเปิดเผยถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ผลประโยชน์ที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกัน และโอกาสในการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน โดยในหัวข้อนี้จึงมุ่งเน้นการจัดทำกรอบและภาพรวมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นหลัก ส่วนลักษณะและทิศทางของผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบในแต่ละมิติจะนำเสนออย่างเป็นระบบในหัวข้อ 7.2

7.1.1 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ข้อมูลกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้มาจากการสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี เป็นผู้รู้ข้อมูลภาพรวมโดยละเอียด หรือมีสถานะเป็นผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่ม พบว่า หากมีการขยายพื้นที่ EEC สุพรรณบุรี-ปราจีนบุรี จะสามารถแบ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ออกเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่

1. หน่วยงานภาครัฐ ระดับรัฐบาล เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการคลัง กระทรวงแรงงาน
2. หน่วยงานภาครัฐ ระดับจังหวัด เช่น สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด
3. หน่วยงานภาครัฐ ระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล
4. ผู้ประกอบการและนักลงทุนเอกชน ครอบคลุมทั้งผู้ประกอบการท้องถิ่นและนักลงทุนจากภายนอก
5. สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันอาชีวศึกษา และหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ
6. แรงงานท้องถิ่น ทั้งแรงงานฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือที่อยู่ในพื้นที่
7. เกษตรกร รวมถึงผู้ทำเกษตรรายย่อยและเกษตรกรเชิงพาณิชย์
8. ภาคประชาสังคม เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เครือข่ายสิ่งแวดล้อม และกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิชุมชน
9. ประชาชน กลุ่มครัวเรือนทั่วไป เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบางในพื้นที่

การกำหนดกรอบการวิเคราะห์เส้นทางผลกระทบและการติดตามประเมินผลมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมที่เกิดขึ้นกับผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่ตามมาตารางที่ 7.1 แสดงการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมหลัก กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และตัวชี้วัดสำหรับการติดตามและประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้การติดตามผลในระยะต่อไปมีความเป็นระบบ และสามารถรองรับการปรับปรุงนโยบายหรือมาตรการได้อย่างทันท่วงที

ตารางที่ 7.1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การมีส่วนร่วม/เกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อผลกระทบทางสังคม
หน่วยงานภาครัฐ ระดับรัฐบาล เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการคลัง หรือกระทรวง แรงงาน เป็นต้น	เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางอ้อม จากโครงการฯ ดังนี้ ผลกระทบเชิงบวก (โอกาสและประโยชน์) 1. กระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ 2. ลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ 3. สร้างงานและเพิ่มโอกาสทางอาชีพ 4. ได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ผลกระทบเชิงลบ (ภาระและความเสี่ยง) 1. สูญเสียรายได้จากการยกเว้นภาษีให้แก่อุตสาหกรรมบางประเภท 2. ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม 3. แรงกดดันทางการเมืองและนโยบาย
หน่วยงานภาครัฐ ระดับจังหวัด	เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางตรงจากโครงการฯ ดังนี้ ผลกระทบเชิงบวก (โอกาสและประโยชน์) 1. กระตุ้นเศรษฐกิจระดับจังหวัด เช่น ดึงดูดนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศเข้ามา มีการส่งเสริม SMEs และผู้ประกอบการท้องถิ่นให้มีโอกาสเติบโต เกิดการจ้างงานใช้สอยมากขึ้นในพื้นที่ 2. เพิ่มรายได้ให้ท้องถิ่น 3. เกิดการจ้างงานและพัฒนาทักษะแรงงาน เช่น สถาบันการศึกษาในพื้นที่มีโอกาสปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม 4. เกิดโอกาสในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ผลกระทบเชิงลบ (ภาระและความเสี่ยง) 1. เกิดแรงกดดันด้านการวางผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน หน่วยงานระดับจังหวัดต้องเร่งจัดทำผังที่เหมาะสม เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคส่วน 2. ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานภาครัฐต้องรับภาระเพิ่มขึ้นในการกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม 3. เกิดภาระด้านสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะมากขึ้น เช่น ต้องรองรับประชากรแฝงและแรงงานจากนอกพื้นที่ หน่วยงานด้านสาธารณสุข การศึกษา ความมั่นคง 4. ความท้าทายในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องวางมาตรการเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสมดุลและครอบคลุมพื้นที่ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความเหลื่อมล้ำ
หน่วยงานภาครัฐ ระดับท้องถิ่น ได้แก่ อบจ. เทศบาล/อบต. เป็นต้น	เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางตรงจากโครงการฯ ดังนี้ ผลกระทบเชิงบวก (โอกาสและประโยชน์) 1. รายได้เพิ่มขึ้นจากภาษีท้องถิ่น เช่น รายได้จาก ภาษีป้าย ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ รวมถึงได้รับงบประมาณมากขึ้นในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น ถนนในชุมชน ไฟฟ้าสาธารณะ บริการสาธารณสุขขั้นต้น

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การมีส่วนร่วม/เกี่ยวข้องต่อผลกระทบทางสังคม
	2. เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น 3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ ผลกระทบเชิงลบ (ภาระและความเสี่ยง) 1. ภาระในการให้บริการสาธารณะเพิ่มขึ้น 2. อาจเกิดความขัดแย้งในพื้นที่ เช่น ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับนักลงทุน เรื่องที่ดิน สิ่งแวดล้อม หรือผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิม 3. มีแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้หน่วยงานท้องถิ่นมีภาระในการตรวจสอบ เบื้องต้นและรับร้องเรียนจากประชาชน 4. ความท้าทายด้านการบริหารจัดการแรงงาน ทั้งแรงงานท้องถิ่นและแรงงานจากนอกพื้นที่ การไหลเข้าของแรงงานจำนวนมากอาจสร้างแรงกดดันต่อบริการสาธารณะและระบบสังคม เช่น ที่อยู่อาศัย การสาธารณสุข และความปลอดภัยในชุมชน
ผู้ประกอบการ/ นักลงทุนเอกชน	เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางตรงจากโครงการฯ ดังนี้ ผลกระทบเชิงบวก (โอกาสและประโยชน์) 1. ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีและไม่ใช่ภาษี เช่น ลดหรือยกเว้นภาษีนิติบุคคล เป็นระยะเวลา เช่น 5-8 ปี ยกเว้นอากรนำเข้าเครื่องจักร/วัตถุดิบ ได้สิทธิในการถือครองที่ดิน (ในบางกรณี เช่น นักลงทุนต่างชาติ) มีขั้นตอนด้านศุลกากรและแรงงาน รวดเร็วขึ้น ผ่านระบบบริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เป็นต้น 2. ต้นทุนการดำเนินธุรกิจต่ำลง เช่น ค่าขนส่งลดลง และมีโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ 3. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐอื่นๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ การช่วยหาพื้นที่ลงทุนหรือ การสนับสนุนจากโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ ผลกระทบเชิงลบ (ภาระและความเสี่ยง) 1. การแข่งขันสูงขึ้น ผู้ประกอบการท้องถิ่นอาจถูกทำลายจากบริษัทข้ามชาติที่มีทุนและเทคโนโลยีมากกว่า 2. ความเข้มงวดจากการกำกับดูแลและการรักษามาตรฐานคุณภาพ เช่น มาตรการสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยแรงงาน หรือมาตรฐานสินค้า อาจเพิ่มต้นทุนการดำเนินงานและเป็นความท้าทายต่อผู้ประกอบการบางราย
สถาบันการศึกษา/สถาบันวิจัย	เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางตรงจากโครงการฯ ดังนี้ ผลกระทบเชิงบวก (โอกาสและประโยชน์) 1. เพิ่มโอกาสในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน 2. เกิดความร่วมมือกับภาคเอกชน (Public-Private Partnership) เช่น มีโอกาสทำ MOU กับบริษัทในการฝึกงาน, สหกิจศึกษา, วิจัยพัฒนา 3. เกิดโอกาสในการเป็นศูนย์กลางในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี เช่น อาจได้รับงบวิจัยมากขึ้นเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรม เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตร ระบบอัตโนมัติ Green Technology ฯลฯ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การมีส่วนร่วม/เกี่ยวข้องต่อผลกระทบทางสังคม
	ผลกระทบเชิงลบ (ภาระและความเสี่ยง) 1. แรงกดดันในการปรับหลักสูตรและคุณภาพการศึกษา 2. ขาดแคลนทรัพยากรและบุคลากร เช่น ขาดความพร้อมด้านงบประมาณ เครื่องมือหรือบุคลากรเฉพาะทาง
แรงงานท้องถิ่น	เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางตรงจากโครงการฯ ดังนี้ ผลกระทบเชิงบวก (โอกาสและประโยชน์) 1. มีงานทำเพิ่มขึ้นในพื้นที่ของตนเอง โอกาสเข้าทำงานในภาคอุตสาหกรรม/บริการที่มีรายได้มั่นคงกว่าภาคเกษตร 2. มีโอกาสเรียนรู้ทักษะใหม่ มีหน่วยงานจัดอบรม ฝึกทักษะ เพื่อให้แรงงานมีคุณสมบัติตรงกับตลาดงาน เช่น ทักษะเครื่องจักรอัตโนมัติ การแปรรูปอาหาร โลจิสติกส์ ฯลฯ 3. รายได้เฉลี่ยดีขึ้น ผลกระทบเชิงลบ (ภาระและความเสี่ยง) 1. ทักษะของแรงงานไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานใหม่ ทำให้แรงงานท้องถิ่นบางส่วนไม่สามารถเข้าสู่งานอุตสาหกรรมหรือบริการได้ทันที 2. การแข่งขันกับแรงงานจากนอกพื้นที่และแรงงานข้ามชาติ อาจกดดันค่าจ้างและลดโอกาสการจ้างงานของแรงงานท้องถิ่น 3. การเปลี่ยนแปลงอาชีพกะทันหัน อาชีพดั้งเดิมอาจต้องเปลี่ยนมาทำงานโรงงานหรือบริการ โดยขาดความพร้อมด้านทักษะและรายได้ในช่วงปรับตัว 4. แรงกดดันด้านสภาพการทำงานและคุณภาพชีวิต เช่น ความแออัดในที่พักอาศัย หรือสวัสดิการแรงงานที่ไม่เพียงพอ
เกษตรกร	เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางตรงและทางอ้อมจากโครงการฯ ดังนี้ ผลกระทบเชิงบวก (โอกาสและประโยชน์) 1. มีตลาดรองรับผลผลิตมากขึ้น 2. โอกาสในการเปลี่ยนอาชีพหรือเสริมอาชีพ เกษตรกรบางคนอาจเปลี่ยนมาเป็นแรงงาน หรือทำธุรกิจบริการ เช่น ขายอาหาร ที่พัก เป็นต้น ช่วยเพิ่มรายได้ในครัวเรือน 3. มีโอกาสในการใช้โครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ 4. เข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ภาครัฐและเอกชนอาจจัดอบรม ฝึกอาชีพ หรือสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ Smart Farming / เกษตรแปรรูป เปิดโอกาสในการยกระดับจาก “เกษตรดั้งเดิม” ไปสู่ “เกษตรเชิงพาณิชย์” ผลกระทบเชิงลบ (ภาระและความเสี่ยง) 1. ความไม่แน่นอนด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน หรืออาจเกิดทางเลือกในการใช้ที่ดินที่สร้างมูลค่าสูงกว่า ทำให้ต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการทำเกษตรกรรมแบบเดิมเพิ่มขึ้น 2. ต้นทุนการดำรงชีพและการผลิตที่สูงขึ้น เช่น ราคาที่ดิน ค่าเช่า และค่าครองชีพในพื้นที่ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกร

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การมีส่วนร่วม/เกี่ยวข้องต่อผลกระทบทางสังคม
	3. ความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเกษตร เช่น ปริมาณและคุณภาพของน้ำ ดิน และอากาศ อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรจึงอาจต้องปรับวิธีการผลิตหรือใช้เทคโนโลยีใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป 4. ความท้าทายด้านการตลาด โดยเกษตรกรรายย่อยอาจเผชิญการแข่งขันสูงขึ้นและต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง หากไม่สามารถเข้าถึงตลาดใหม่หรือระบบการกระจายสินค้าได้โดยตรง 5. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและรูปแบบชุมชน จากการพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรม อาจทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของเกษตรกรเปลี่ยนไป
ภาคประชาสังคม	เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางอ้อมจากโครงการฯ ดังนี้ ผลกระทบเชิงบวก (โอกาสและประโยชน์) 1. เกิดบทบาทในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน เช่น ส่งเสียงแทนกลุ่มที่ถูกกล่เลย เช่น คนจนเมือง ชาดิพันธุ์ แรงงานต่างด้าว 2. มีโอกาสและช่องทางเพิ่มขึ้นในการเสนอแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านเวทีและกลไกการมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ 3. สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เมื่อมีการออกแบบกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้าร่วม 4. เพิ่มบทบาทของภาคีเครือข่าย ผลกระทบเชิงลบ (ภาระและความเสี่ยง) 1. ภาระการทำงานเพิ่มขึ้นจากบทบาทการตรวจสอบและเป็นตัวกลางระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน 2. ข้อจำกัดในทางปฏิบัติในการเข้าถึงข้อมูลและเวทีการมีส่วนร่วม ทำให้การสะท้อนข้อคิดเห็นจากทุกกลุ่มยังไม่ครอบคลุม 3. ทรัพยากรด้านงบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ ทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง 4. ความเสี่ยงจากความเห็นที่แตกต่างกันในพื้นที่ อาจสร้างแรงกดดันต่อการทำงานของภาคประชาสังคม
ประชาชน	เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางตรงและทางอ้อมจากโครงการฯ ดังนี้ ผลกระทบเชิงบวก (โอกาสและประโยชน์) 1. มีงานทำและรายได้เพิ่มขึ้น หากมีการตั้งโรงงาน-ธุรกิจใหม่ในพื้นที่ เกิดโอกาสการจ้างงานมากขึ้น ประชาชนในพื้นที่มีทางเลือกในการทำงานที่ไม่ต้องอพยพเข้าเมืองใหญ่ 2. เศรษฐกิจชุมชนเติบโต เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ เช่น ร้านอาหาร, ที่พัก, ร้านค้า, การขนส่ง ฯลฯ รวมถึงคนในชุมชนมีโอกาสเริ่มต้นธุรกิจของตัวเอง 3. โครงสร้างพื้นฐานได้รับการพัฒนา ภาครัฐลงทุนเพิ่มในถนน ไฟฟ้า ประปา อินเทอร์เน็ต สถานศึกษา สาธารณสุข ฯลฯ ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การมีส่วนร่วม/เกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อผลกระทบทางสังคม
	4. เข้าถึงนวัตกรรมและความรู้ใหม่ ๆ เกิดกิจกรรมอบรม ฝึกทักษะ สนับสนุนผู้ประกอบการ และอาชีพเสริม รวมถึงเด็กและเยาวชนมีทางเลือกในการเรียนรู้และประกอบอาชีพมากขึ้น ผลกระทบเชิงลบ (ภาระและความเสี่ยง) 1. ค่าครองชีพและราคาที่อยู่อาศัยสูงขึ้น ทำให้ภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มรายได้น้อย 2. การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ในจังหวัดอาจสร้างความกังวลต่อการอยู่อาศัยและความมั่นคงของครัวเรือนบางกลุ่ม 3. แรงกดดันต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพอากาศ น้ำ และเสียงอาจกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ 4. การปรับตัวด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ท้องถิ่นอาจต้องปรับให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 5. ความเสี่ยงด้านความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและโอกาส หากการพัฒนาไม่กระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง อาจทำให้บางกลุ่มได้รับโอกาสมากกว่ากลุ่มอื่น

ที่มา: ที่ปรึกษา (2568)

จากตารางที่ 7.1 จะเห็นได้ว่ากรอบการวิเคราะห์เส้นทางผลกระทบและการติดตามประเมินผลได้สะท้อนความเชื่อมโยงเชิงระบบระหว่างกิจกรรม กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยการกำหนดตัวชี้วัดอย่างเป็นรูปธรรมช่วยให้สามารถประเมินทั้งผลลัพธ์เชิงบวกและผลกระทบเชิงลบได้อย่างรอบด้าน กรอบดังกล่าวจึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตามความคืบหน้าและการจัดการความเสี่ยงของการพัฒนาในจังหวัดปราจีนบุรี และยังช่วยสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่

เมื่อเชื่อมโยงกับหัวข้อ 7.2 กิจกรรมและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กรอบนี้ยังทำหน้าที่เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการระบุว่ากิจกรรมใดส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มใดบ้าง และควรกำหนดแนวทางการติดตามในลักษณะใด เพื่อให้การประเมินผลกระทบมีความรอบด้านและสอดคล้องกับพลวัตของพื้นที่อย่างแท้จริง

7.1.2 กิจกรรมและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละมิติ

เมื่อนำข้อมูลกิจกรรม (Activities) ในหัวข้อ 7.2 มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จะช่วยให้การดำเนินนโยบายมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตกับความต้องการ ปัญหา และความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องได้โดยตรง การวิเคราะห์นี้ยังช่วยให้กำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพจริงของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ลดความเสี่ยงจากการดำเนินกิจกรรมที่ไม่ตรงจุด อีกทั้งยังสนับสนุนการจัดลำดับความสำคัญ โดยเลือกขับเคลื่อนประเด็นที่มีผลกระทบเชิงบวกสูงและสร้างการยอมรับได้มากที่สุด นอกจากนี้ยังสามารถออกแบบวิธีสื่อสารและสร้างการมี

ส่วนร่วมที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ทุกฝ่ายรู้สึกว่ามีบทบาทและได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง การเชื่อมโยงข้อมูลทั้งสองชุดยังเอื้อต่อการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ทำให้เห็นทั้งบทบาทเชิงรุกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสามารถปรับปรุงนโยบายหรือกิจกรรมให้ทันต่อสถานการณ์ได้ การกำหนดนโยบายบนพื้นฐานข้อมูลที่รอบด้านและสะท้อนเสียงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะช่วยสร้างความชอบธรรม ความน่าเชื่อถือ และเพิ่มโอกาสให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เพื่อให้การประเมินผลกระทบในสามมิติมีความชัดเจน จำเป็นต้องกำหนดข้อสมมติกิจกรรม (Activity Assumptions) ที่จะเกิดขึ้นหากจังหวัดปราจีนบุรีถูกผนวกรวมเข้าสู่ EEC โดยกิจกรรมเหล่านี้ถูกจัดจำแนกตามกรอบ สามเสายั่งยืน ได้แก่ มิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม การจำแนกดังกล่าวมิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อระบุความแตกต่างรายอำเภอ แต่ยังตระหนักถึงความยืดหยุ่นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถปรับใช้หรือขับเคลื่อนกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่

กิจกรรมที่สมมติขึ้นนี้สะท้อนแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเน้นว่าการพัฒนาแต่ละมิติที่ไม่สามารถดำเนินการโดยแยกขาดจากกันได้ เนื่องจากทุกมิติมีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อกัน การสรุปผลลัพธ์จึงจัดทำในรูปแบบตารางจำแนกรายอำเภอ เพื่อให้เห็นภาพความแตกต่างเชิงพื้นที่อย่างชัดเจน แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้หมายความว่ากิจกรรมเหล่านี้จะเกิดขึ้นเฉพาะในพื้นที่นั้น ๆ เท่านั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังสามารถปรับเปลี่ยนหรือริเริ่มกิจกรรมภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่เหมาะสมได้เช่นกัน

การกำหนดกิจกรรมอ้างอิงจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยครอบคลุมทั้ง 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอบ้านสร้าง อำเภอประจันตคาม อำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอศรีมโหสถ อำเภอกบินทร์บุรี และอำเภอนาดี รวมจำนวน 20 ครั้ง ระหว่างวันที่ 19 มีนาคม – 8 เมษายน 2568 และวันที่ 30 พฤษภาคม – 18 สิงหาคม 2568 โดยมีผู้เข้าร่วม 515 คน (ไม่รวมคณะที่ปรึกษาและคณะทำงานสภพอ.) ครอบคลุมกลุ่มประชาชนในแต่ละอาชีพและภาคส่วนที่หลากหลายทั้งหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดและท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชนทั้งรายย่อย รายกลาง และรายใหญ่ ตัวแทนจากสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย แรงงานท้องถิ่น เกษตรกร ภาคประชาสังคม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป ขณะเดียวกัน ยังมีการเก็บข้อมูลจากการสำรวจแบบสอบถามจำนวน 501 คน ซึ่งผู้ตอบเกือบร้อยละ 90 เป็นผู้มีถิ่นฐานในจังหวัดปราจีนบุรี โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 29–60 ปี และมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรและข้าราชการ ทั้งนี้ การตีความข้อมูลดังกล่าวได้อาศัยกรอบการวิเคราะห์ด้านปัจจัยแวดล้อม (PESTEL) และศักยภาพเชิงพื้นที่ที่สะท้อนจากการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้การระบุประเด็นสอดคล้องกับทั้งบริบทเชิงโครงสร้างและความต้องการของประชาชนในพื้นที่

นอกจากนี้ ยังได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิเคราะห์ เช่น ดัชนีการลงทุนและดัชนีค่าปลีของจังหวัดปราจีนบุรีจากธนาคารแห่งประเทศไทย และข้อมูลพื้นฐานด้านผังเมืองจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี ผลการบูรณาการข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิร่วมกับผลการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ จึงเป็นจุดตั้งต้นในการกำหนดกิจกรรมของโครงการในสามมิติหลัก ได้แก่ มิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม โดยกิจกรรมเหล่านี้ทำหน้าที่เป็น

กลไกสำคัญที่เชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบ เนื่องจากเป็นตัวกำหนดทั้งการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และช่องทางการเกิดผลกระทบ

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลส่วนนี้เป็นเพียงองค์ประกอบเบื้องต้นของการวิเคราะห์ผลการประเมินผลกระทบทางสังคม (SIA) มิได้หมายความว่ากิจกรรมจะต้องเกิดจากการผลักดันของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เพราะนโยบายมักเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย หากขับเคลื่อนโดยมุมมองเดียว อาจก่อให้เกิดความไม่สมดุลหรือการต่อต้าน การมีส่วนร่วมที่หลากหลายจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การกำหนดและดำเนินนโยบายครอบคลุมทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงนำเสนอการจับคู่ระหว่างกิจกรรม (Activities) และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ตามมิติต่าง ๆ เพื่อสะท้อนทั้งบทบาทและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแต่ละกลุ่มอย่างครบถ้วน

ทั้งนี้ ในตารางที่นำเสนอ ได้มีการจัดกลุ่มแรงงานท้องถิ่นและเกษตรกรไว้รวมกัน เนื่องจากทั้งสองกลุ่มมีลักษณะผลกระทบที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะด้านการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การจ้างงาน และการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ในการอธิบายรายละเอียดในเนื้อหา จะมีการแยกประเด็นเฉพาะของแต่ละกลุ่มเพิ่มเติม เพื่อสะท้อนลักษณะเฉพาะของแรงงานและเกษตรกรได้อย่างครบถ้วน

1) กิจกรรมและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในมิติสังคม (Social)

มิติสังคม (Social) ถือเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและสร้างฐานรากที่มั่นคงให้กับการพัฒนาพื้นที่ในระยะยาว โดยเป็นการเสนอความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมหลักทางสังคม (Activities) กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งครอบคลุมหน่วยงานภาครัฐในทุกระดับ ผู้ประกอบการเอกชน สถาบันการศึกษาและวิจัย ภาคประชาสังคม ตลอดจนแรงงานท้องถิ่น เกษตรกร และประชาชน โดยแต่ละกลุ่มมีบทบาทแตกต่างกันไป ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ และการลงทุน ไปจนถึงการเข้าร่วมกิจกรรมและรับประโยชน์โดยตรง การบูรณาการบทบาทที่หลากหลายเหล่านี้ ช่วยให้กิจกรรมในมิติสังคมมีความครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา การพัฒนาทักษะ การมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย และการสร้างความปลอดภัยในชุมชน

จากการวิเคราะห์กิจกรรมในมิติสังคม พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรมุ่งเน้นการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การศึกษา การสาธารณสุข และการมีส่วนร่วมของชุมชน กิจกรรมที่ควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก ได้แก่ S02 การเพิ่มจำนวนสถานพยาบาล, S07 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ S10-S11 การจัดเวทีความร่วมมือและเวทีประชาคม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความยั่งยืนทางสังคมในพื้นที่

หน่วยงานภาครัฐ หรือส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายและสนับสนุนงบประมาณเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในมิติสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา สาธารณสุข และแรงงาน พร้อมทั้งสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนในพื้นที่ บทบาทสำคัญครอบคลุมตั้งแต่การจัดสรรงบประมาณและเงินอุดหนุน การวางแผนและติดตามนโยบายด้านสังคม ไปจนถึงการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาที่ยั่งยืนและการส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทั้งยังสนับสนุน

การฝึกอบรมทักษะแรงงาน การพัฒนาหลักสูตรการศึกษา และการยกระดับบริการสุขภาพ เพื่อสร้างฐานทุนมนุษย์และความเท่าเทียมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

หน่วยงานระดับจังหวัดทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายจากส่วนกลางสู่การปฏิบัติจริง โดยเน้นการประสานงานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่เพื่อให้โครงการพัฒนาในมิติสังคมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมหลักได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเพิ่มจำนวนสถานพยาบาล การยกระดับคุณภาพการศึกษา และการจัดเวทีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชน หน่วยงานระดับจังหวัดยังมีบทบาทในการฝึกอบรมแรงงาน การส่งเสริมความปลอดภัย และการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาสังคมเกิดผลเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับประเทศ

หน่วยงานในระดับท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ทำหน้าที่บริหารจัดการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานและขับเคลื่อนกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนโดยตรง ครอบคลุมการจัดการน้ำ การจัดเก็บขยะ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในหมู่บ้าน การศึกษา และการสาธารณสุขขั้นต้น รวมถึงการสร้างพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและความเข้มแข็งทางสังคมในระยะยาว

ในมิติสังคม ส่วนของ**ผู้ประกอบการและนักลงทุนเอกชน** มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ให้สอดคล้องกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเริ่มจากการร่วมขยายหรือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสังคม เช่น การสนับสนุนการพัฒนาระบบประปา การขนส่งสาธารณะ และระบบสาธารณสุขอื่น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อชุมชนและแรงงาน มีการร่วมมือเพิ่มสถานศึกษาด้านวิชาชีพและพัฒนาหลักสูตรเพื่อรองรับความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมใหม่ สนับสนุนหลักสูตรฝึกอบรมทักษะวิชาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ รวมถึงจัดกิจกรรมสร้างสำนึกรักบ้านเกิด

ผู้ประกอบการยังมีบทบาทในการเปิดเวทีประชุมและเวทีประชาคมร่วมกับหน่วยงานรัฐและชุมชน เพื่อให้ข้อมูล รับฟังความคิดเห็น และสร้างความเข้าใจในพื้นที่พิเศษ นอกจากนี้ยังสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนและแรงงานในพื้นที่ รวมถึงเข้าร่วมโครงการเพื่อสังคม (CSR) ซึ่งอาจได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากรัฐ ทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์โดยตรง เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างธุรกิจกับสังคม และช่วยให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ในระยะยาว

สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่ให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเพิ่มสถานศึกษาด้านวิชาชีพเพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และร่วมพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีการจัดอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ความปลอดภัย และสำนึกรักบ้านเกิดให้แก่ชุมชน ร่วมสร้างเวทีพบปะประชุมและเวทีประชาคมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแสดงความคิดเห็น สนับสนุนหลักสูตรฝึกอบรมทักษะแรงงานท้องถิ่นเพื่อเข้าสู่ตลาดงานอุตสาหกรรม รวมถึงพัฒนาโครงการฝึกอาชีพให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในอนาคต นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น การพัฒนาครู การปรับปรุงหลักสูตร และจัดกิจกรรมเสริมทักษะเยาวชน รวมถึงการให้ทุนการศึกษาแก่ผู้เรียนในทุกระดับ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและอาชีพ บทบาทเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital) ให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

แรงงานท้องถิ่น เกษตรกรและประชาชน ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบประปา โครงการส่งน้ำ การจัดการน้ำเสีย และการขนส่งสาธารณะ/ราง รวมถึงการขยายสถานพยาบาล และการเพิ่มสถานศึกษาวิชาชีพ ด้านทักษะ มีการอบรมคุณภาพชีวิต ความปลอดภัย และสำนึกรักบ้านเกิด ตลอดจนการฝึกอบรมแรงงานและวิชาชีพ พร้อมโอกาสเข้าร่วมเวทีประชุมและประชาคม ได้รับทุนการศึกษามาตรการแรงงาน และการดูแลความปลอดภัยผ่านกฎหมายและกลไกวงจรปิด

ภาคประชาสังคม มีบทบาททั้งในการดำเนินกิจกรรมและการเป็นตัวกลางสะท้อนความต้องการของชุมชน โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความปลอดภัย การสร้างสำนึกรักบ้านเกิด การอบรมทักษะแรงงาน การร่วมเวทีนโยบาย รวมถึงการสนับสนุนการศึกษาและทุนการศึกษา ทำให้เกิดการพัฒนารอบด้านและการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ พบว่ากิจกรรมในมิติสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ขับเคลื่อนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่เกิดจากความร่วมมือของหลายฝ่าย ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ร่วมกับเอกชน สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม และประชาชนในพื้นที่ กิจกรรมที่ดำเนินการ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การขยายสถานพยาบาล การเพิ่มสถานศึกษาวิชาชีพ การอบรมทักษะแรงงาน การประชุมและเวทีประชาคม รวมถึงมาตรการด้านความปลอดภัย ล้วนสะท้อนการเชื่อมโยงที่ครอบคลุมทุกระดับและทุกกลุ่มผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ช่วยให้การพัฒนาทางสังคมตอบสนองต่อความต้องการจริงของพื้นที่ สร้างความน่าเชื่อถือ ความโปร่งใส และลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

2) กิจกรรมและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในมิติเศรษฐกิจ (Economic)

การพัฒนาทางเศรษฐกิจในจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้กรอบการพัฒนาเขตพิเศษ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาและวิจัย แรงงานท้องถิ่น เกษตรกร ภาคประชาสังคม และประชาชน โดยแต่ละกลุ่มมีบทบาทเฉพาะในการผลักดันกิจกรรมที่กำหนดให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและยั่งยืน เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการพัฒนาของพื้นที่ไม่ได้เกิดจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในทุกๆ ระดับ

จากการวิเคราะห์กิจกรรมในมิติเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรีควรมุ่งสร้างความสมดุลระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตร พร้อมเสริมความเข้มแข็งของผู้ประกอบการท้องถิ่น กิจกรรมที่ควรให้ความสำคัญ ได้แก่ E18 การพัฒนา SMEs และวิสาหกิจชุมชน, S13-S14 การฝึกอบรมทักษะแรงงาน

และ E08 การเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตร ซึ่งเป็นกลุ่มกิจกรรมที่เชื่อมโยงโดยตรงกับการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

การแสดงบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในมิติเศรษฐกิจ โดย**หน่วยงานระดับรัฐบาล**มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและผลักดันโครงการขนาดใหญ่ อาทิ การส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมใหม่และการขยายฐานเดิม การดึงดูดการลงทุนด้านพลังงานสะอาด การขยายและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ และการจัดทำผังการใช้ประโยชน์ที่ดินสมดุลระหว่างอุตสาหกรรม เกษตร และโบราณสถาน นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการกำหนดสัดส่วนการจ้างงานคนท้องถิ่นและกลุ่มเปราะบาง การดึงดูดผู้ประกอบการในหลายสาขา เช่น การท่องเที่ยว ปศุสัตว์ อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตร และพลังงานสะอาด รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ตลอดจนการปรับปรุงคุณภาพน้ำ ดิน และการจัดการน้ำเพื่อป้องกันภัยแล้ง

หน่วยงานระดับจังหวัดมีบทบาทในการสนับสนุนและประสานงานเพื่อให้การดำเนินนโยบายระดับชาติเกิดผลจริงในพื้นที่ เช่น การจัดเวทีความร่วมมืออุตสาหกรรม-เกษตร-ชุมชน การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนกับวิสาหกิจชุมชน

ส่วน**หน่วยงานระดับท้องถิ่น**มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงในชุมชน เช่น การส่งเสริม SMEs และธุรกิจชุมชน การสร้างโอกาสทางอาชีพแก่กลุ่มเปราะบาง การมีส่วนร่วมในโครงการปรับปรุงคุณภาพน้ำ ดิน และการจัดการน้ำ ตลอดจนการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว และการประชุมหารือกับชุมชน โดยรวมแล้ว หน่วยงานภาครัฐทั้งสามระดับมีบทบาทเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน เพื่อผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

ผู้ประกอบการและนักลงทุนเอกชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยสามารถลงทุนและต่อยอดจากนโยบายที่ภาครัฐกำหนดให้เป็นโครงการที่จับต้องได้จริง เริ่มจากการลงทุนในอุตสาหกรรมใหม่และการขยายฐานเดิม เช่น อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ดิจิทัล และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งผู้ประกอบการจะนำเงินทุน เทคโนโลยี และความเชี่ยวชาญด้านการจัดการมาลงทุนจริง ขณะเดียวกันยังมีบทบาทในการผลักดัน SMEs ให้เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม ด้วยการสร้างห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และระบบคู่ค้า เพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อยเข้าถึงตลาด วัตถุดิบ และเทคโนโลยีได้ง่ายขึ้น

ในด้านการเกษตร ผู้ประกอบการเป็นกำลังสำคัญในการเชื่อมโยงการผลิตกับภาคอุตสาหกรรม ทั้งการจัดซื้อวัตถุดิบ การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ และการกระจายสินค้า ซึ่งเป็นการต่อยอดจากนโยบายที่วางกรอบโดยภาครัฐ นอกจากนี้ ยังมีบทบาทโดยตรงในการกำหนดสัดส่วนการจ้างงานแรงงานท้องถิ่นและกลุ่มเปราะบาง รวมถึงการเปิดพื้นที่ค้าขายในสถานประกอบการ เพื่อให้เกษตรกรหรือผู้สูงอายุสามารถจำหน่ายสินค้าได้จริง

สำหรับมาตรการดึงดูดการลงทุนในสาขาต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยว ปศุสัตว์ เกษตรแปรรูป และพลังงานสะอาด ผู้ประกอบการคือผู้ที่เข้ามาพัฒนาโครงการ จัดสรรพื้นที่ ลงทุนด้านกายภาพ สร้างบริการ และทำการตลาดตามแนวนโยบายของรัฐ นอกจากนี้ ในประเด็นการปรับปรุงคุณภาพน้ำ ดิน และการจัดการน้ำ

ผู้ประกอบการยังสามารถมีส่วนร่วมในการลงทุนกับภาครัฐและชุมชน เช่น การติดตั้งระบบบำบัดน้ำหรือพัฒนาระบบกักเก็บน้ำ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการทางธุรกิจและเป้าหมายเชิงสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ ท้ายที่สุดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการสร้างความร่วมมือกับวิสาหกิจชุมชนก็เป็นอีกกิจกรรมที่ภาคเอกชนสามารถขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นจริง ผ่านการลงทุน การออกแบบแพ็คเกจท่องเที่ยว และกลยุทธ์ทางการตลาด

สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเชิงองค์ความรู้ การพัฒนาศักยภาพ และการสร้างนวัตกรรม เพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลักดัน SMEs ให้เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมในพื้นที่ สถาบันการศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตรด้านการผลิต การจัดการคุณภาพ และการตลาด เพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการรายย่อย ขณะที่สถาบันวิจัยสามารถวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) เพื่อหาช่องว่างและโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่

สำหรับการส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรให้เชื่อมโยงกับภาคการผลิตเดิม สถาบันการศึกษามีบทบาทเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเพาะปลูก การแปรรูป และการเก็บรักษาผลผลิต ส่วนสถาบันวิจัยสามารถคิดค้นนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต เช่น การพัฒนาสูตรผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรหรือการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมต่อการตลาด

ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสัดส่วนการจ้างงานแรงงานท้องถิ่นและกลุ่มเปราะบาง สถาบันการศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะด้านเพื่อเตรียมบุคลากรเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีคุณภาพ

สำหรับกิจกรรมดึงดูดการลงทุนในสาขาการท่องเที่ยว ปศุสัตว์ แปรรูปเกษตร และพลังงานสะอาด สถาบันวิจัยสามารถศึกษาความเป็นไปได้และวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการ ขณะที่สถาบันการศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนและฝึกอบรมบุคลากรที่มีทักษะรองรับอุตสาหกรรมเหล่านี้

ในด้านการสนับสนุนกองทุนสำหรับ SMEs และธุรกิจชุมชน สถาบันการศึกษาสามารถจัดอบรมด้านการบริหารการเงิน การวางแผนธุรกิจ และการจัดการองค์กรเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบการท้องถิ่น

สำหรับกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปรับปรุงคุณภาพน้ำ ดิน และการจัดการน้ำ สถาบันวิจัยสามารถพัฒนาเทคโนโลยีการบำบัดน้ำหรือปรับปรุงดินที่เหมาะสมกับการเพาะปลูก และสถาบันการศึกษาสามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ชุมชน ท้ายที่สุด ในกิจกรรมพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการเพิ่มความร่วมมือกับวิสาหกิจชุมชน สถาบันการศึกษาสามารถสนับสนุนด้านการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมด้านการบริการ และการพัฒนาบุคลากรเพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่

แรงงานท้องถิ่นและเกษตรกรมีบทบาททั้งในฐานะ ผู้มีส่วนขับเคลื่อนกิจกรรม และ ผู้รับผลประโยชน์จากกิจกรรม ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของกลุ่มนี้ในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับพื้นที่ ในฐานะ **ผู้มีส่วนขับเคลื่อน** แรงงานและเกษตรกรเป็นกำลังสำคัญที่เข้าร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่

ผ่านการมีส่วนร่วมในเวทีหารือเพื่อกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สมดุลระหว่างอุตสาหกรรม เกษตร และที่อยู่อาศัย รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา SMEs และธุรกิจชุมชน

ในฐานะ **ผู้รับผลประโยชน์** กลุ่มแรงงานและเกษตรกรได้รับโอกาสการจ้างงานที่มากขึ้น โดยเฉพาะตำแหน่งที่มีความสำคัญ และการเปิดพื้นที่ค้าขายในสถานประกอบการสำหรับเกษตรกรและผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงคุณภาพน้ำและดินที่เอื้อต่อการทำเกษตรกรรม การสนับสนุนด้านการจัดการน้ำเพื่อป้องกันภัยแล้ง และการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่ม เช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหรือสินค้าเกษตรแปรรูป

แรงงานและเกษตรกรยังได้รับผลเชิงบวกจากการพัฒนาเส้นทางทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงวิถีเกษตรและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนกับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเปิดโอกาสให้มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าและบริการที่หลากหลายยิ่งขึ้น ดังนั้น บทบาทของแรงงานท้องถิ่น และเกษตรกรจึงไม่เพียงแต่เป็นแรงงานรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ยังได้รับการยกระดับคุณภาพชีวิต และโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งมิติการผลิต การตลาด และการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

ประชาชนมีบทบาทสำคัญในฐานะ **ผู้รับผลประโยชน์**โดยตรง จากการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ ผ่านโอกาสที่หลากหลายทั้งในด้านการจ้างงาน รายได้ และคุณภาพชีวิต **ประชาชน**ได้รับโอกาสเข้าถึงการจ้างงานทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตร รวมถึงตำแหน่งงานด้านการจัดการหรือบริหารที่ให้ความสำคัญกับคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้รับโอกาสสร้างรายได้จากการเปิดพื้นที่ค้าขายในสถานประกอบการ โดยเฉพาะสำหรับเกษตรกรและผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับครัวเรือน

ในภาคเกษตร ประชาชนได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงคุณภาพน้ำและดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูก ตลอดจนการสนับสนุนด้านการจัดการน้ำเพื่อป้องกันภัยแล้ง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ ประชาชนยังได้รับโอกาสจากการพัฒนาผลผลิตเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่ม เช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและสินค้าเกษตรแปรรูป ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้และขยายตลาดใหม่ ขณะเดียวกัน การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับวิถีเกษตรและวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังสร้างโอกาสใหม่ในด้านการบริการ การจำหน่ายสินค้า และการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ดังนั้น ประชาชนจึงเป็นกลุ่มที่ได้รับผลเชิงบวกจากการพัฒนาทั้งในมิติการจ้างงาน รายได้ การเกษตร และการท่องเที่ยว ซึ่งมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในพื้นที่

โดยสรุป การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้ง 19 กิจกรรม (E01-E19) เป็นผลมาจากการประสานพลังระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ภาครัฐมีบทบาทกำหนดนโยบายและผลักดันเชิงโครงสร้าง ภาคเอกชนลงทุนและสร้างกลไกทางการผลิตและบริการ สถาบันการศึกษาและวิจัยทำหน้าที่เสริมองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพ ขณะที่แรงงานท้องถิ่น เกษตรกร ภาคประชาสังคม และประชาชนมีส่วนร่วมสำคัญทั้งในฐานะผู้ขับเคลื่อนและผู้รับประโยชน์โดยตรง ความร่วมมือดังกล่าวทำให้การพัฒนา มีความสมดุลและยั่งยืนในมิติทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจไม่สามารถแยกขาดจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมได้ เพราะการลงทุน การขยายโครงสร้างพื้นฐาน และการใช้ทรัพยากรย่อมส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ น้ำ ดิน และคุณภาพชีวิตในระยะยาว ดังนั้น ในส่วนถัดไปของรายงานจึงจะวิเคราะห์ มิติสิ่งแวดล้อม (Environmental) ควบคู่กับการพิจารณาด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคม (SIA) มีความรอบด้าน และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่สมดุลและยั่งยืนในภาพรวมของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

3) กิจกรรมและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในมิติสิ่งแวดล้อม (Environment)

มิติสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยกิจกรรมที่กำหนด เช่น การลดการเผาในภาคเกษตร การพัฒนาระบบบำบัดมลพิษ การฟื้นฟูฝายต้นน้ำ การคัดกรองอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการจัดสรรพื้นที่สีเขียว ล้วนต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา แรงงาน เกษตรกร ภาคประชาสังคม และประชาชน เพื่อให้การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่

จากการวิเคราะห์กิจกรรมในมิติสิ่งแวดล้อม การพัฒนาในมิติสิ่งแวดล้อมควรมุ่งเน้นการจัดการมลพิษ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่กับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ N02 การพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและมลพิษ, N03 การอบรมจัดการขยะในชุมชน และ N07 การจัดตั้งคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดผลกระทบต่อประชาชนในระยะยาว

การแสดงบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในมิติสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งเป็นระดับรัฐบาล ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น ซึ่งทำงานร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ระดับรัฐบาลมีหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรการ อาทิ การบังคับให้ภาคเอกชนที่เข้ามาลงทุนต้องจัดสรรพื้นที่สีเขียวเพื่อชุมชนและแรงงาน และการสนับสนุนการจัดเวทีอบรมด้านการจัดการขยะและมลพิษในชุมชน ส่วนระดับจังหวัดมีบทบาทเชื่อมโยงและกำกับกิจกรรมในหลายด้าน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูฝายต้นน้ำ การพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสีย อากาศ และขยะอุตสาหกรรม การคัดกรองอุตสาหกรรมเป้าหมายที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การควบคุมมาตรการลดการเผาในภาคเกษตร และการอบรมด้านการจัดการขยะและมลพิษ ขณะที่ระดับท้องถิ่นมีบทบาทในการปฏิบัติในพื้นที่อย่างใกล้ชิด ทั้งการติดตามและตรวจสอบโรงงาน การฟื้นฟูฝายต้นน้ำ การพัฒนาระบบบำบัดมลพิษ การคัดกรองอุตสาหกรรม การควบคุมการเผาในภาคเกษตร และการจัดเวทีอบรมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้ประกอบการและนักลงทุนเอกชน มีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะ ผู้ขับเคลื่อน และ ผู้ได้รับประโยชน์ จากกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยการลงทุนในพื้นที่ต้องคำนึงควบคู่กับความรับผิดชอบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดสรรพื้นที่สีเขียวเพื่อชุมชนและแรงงาน ซึ่งช่วยเสริมภาพลักษณ์องค์กรและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสังคม นอกจากนี้ ภาคเอกชนยังเข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการ

ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อร่วมประเมินและติดตามผลกระทบจากโรงงาน ทำให้สามารถปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้ทันเวลา

ผู้ประกอบการยังได้รับประโยชน์จากโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ฝายต้นน้ำ การพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสีย อากาศ และขยะอุตสาหกรรม และการคัดกรองอุตสาหกรรมเป้าหมายที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยให้ธุรกิจดำเนินไปอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับมาตรการภาครัฐ ขณะเดียวกัน การเข้าร่วมในมาตรการกำกับ การลดการเผาในภาคเกษตร และการจัดเวทีอบรมด้านการจัดการขยะและมลพิษในชุมชน ยังช่วยสร้าง ภาพลักษณ์เชิงบวกต่อผู้บริโภคและสังคมโดยรวม

สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนองค์ความรู้และงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยร่วมพัฒนาและฟื้นฟูฝายต้นน้ำเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศและเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำ สนับสนุน การออกแบบและปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย อากาศ และขยะอุตสาหกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึง ช่วยคัดกรองอุตสาหกรรมเป้าหมายที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สถาบันยังทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาด้านเทคนิคและ เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนภาคเอกชนและชุมชน ตลอดจนได้ใช้พื้นที่และข้อมูลเพื่อการวิจัย ทดลอง และพัฒนา นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ผลงานเหล่านี้สามารถถ่ายทอดกลับไปสู่การเรียนการสอน การฝึกอบรมนักศึกษา และการบริการวิชาการแก่สังคม ขณะเดียวกันการเข้าร่วมเวทีอบรมและกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชน ยังเป็น โอกาสสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่

แรงงานท้องถิ่นและเกษตรกร เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยเข้ามามี ส่วนร่วมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ฝายต้นน้ำ เพื่อรักษาแหล่งน้ำและระบบนิเวศ ตลอดจนช่วยในกระบวนการ สร้างและปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย อากาศ และขยะอุตสาหกรรม และร่วมมีบทบาทในการคัดกรอง อุตสาหกรรมเป้าหมายให้เกิดการลงทุนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีโอกาสเข้าร่วมเวทีอบรมด้าน การจัดการขยะและมลพิษในชุมชน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการปฏิบัติจริง ซึ่งช่วยเสริมศักยภาพใน การดูแลสิ่งแวดล้อมของพื้นที่

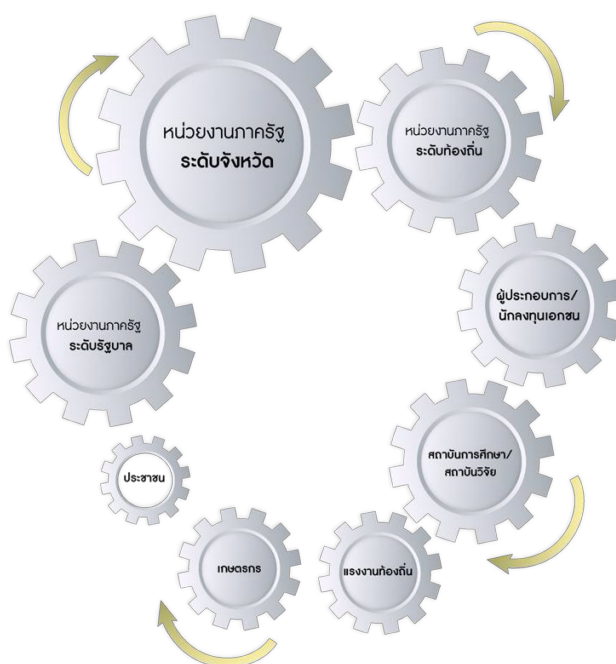
สำหรับ **ประชาชน** มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้มีส่วนร่วมและผู้รับผลประโยชน์โดยตรงจากกิจกรรมด้าน สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการเข้าร่วมเวทีอบรมและกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและมลพิษในชุมชน การมีส่วนร่วมนี้ช่วยให้ประชาชนเข้าใจวิธีการคัดแยกขยะ การลดการใช้วัสดุที่ก่อให้เกิดมลพิษ และการดูแล สิ่งแวดล้อมรอบตัวได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับ บริบทท้องถิ่น ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการจริงของชุมชน

4) สรุปการวิเคราะห์กิจกรรมและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากการวิเคราะห์กิจกรรมในแต่ละมิติพบว่า การขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีมิได้เกิด จากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หากแต่เป็นความร่วมมือของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายที่ต้องทำงาน เชื่อมโยงกัน รูปที่ 7.1 แสดงด้วยเฟืองหมุนสะท้อนถึงบทบาทของแต่ละกลุ่มที่สัมพันธ์และเกื้อหนุนกันอย่าง ไกล่ลชิด เพื่อหลักคือหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับรัฐบาล ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้กำหนด

นโยบาย ผลักดันโครงการ และบังคับใช้มาตรการ ขณะที่ภาคเอกชนและนักลงทุนมีบทบาทในการนำ
แนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงผ่านการลงทุน เทคโนโลยี และการจัดการธุรกิจ

สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยทำหน้าที่เสริมองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันแรงงานท้องถิ่นและเกษตรกร รวมถึง
ประชาชนทั่วไปคือผู้มีส่วนร่วมและผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการพัฒนา ทั้งในรูปแบบการจ้างงาน
การยกระดับทักษะ การเพิ่มรายได้ และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความสัมพันธ์เชิงระบบดังกล่าวจึงทำให้
การพัฒนาเกิดความต่อเนื่อง โปร่งใส และยั่งยืน

รูปที่ 7.1 แผนภาพสรุปลักษณะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในการขับเคลื่อนกิจกรรม
ที่มา: ทีปรีक्षा (2568)

จากการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในพื้นที่ พบว่า ทุกกลุ่มสามารถมีส่วนช่วยใน
การขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทั้งสามมิติ คือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยใน
มิติสังคม หน่วยงานภาครัฐทุกระดับตั้งแต่นโยบายจนถึงการปฏิบัติจริง ร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น
ระบบประปา การขนส่ง และสถานพยาบาล จัดอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษา และทักษะวิชาชีพ
พร้อมเปิดเวทีประชาคมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ขณะที่ภาคเอกชนสนับสนุนทุน การฝึกอบรม และโครงการ
CSR (Corporate Social Responsibility) เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน สถาบันการศึกษาและวิจัยพัฒนา
หลักสูตรและคุณภาพการศึกษา แรงงานท้องถิ่น เกษตรกร และประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม รับโอกาส
ฝึกอาชีพ เข้าถึงบริการ และแสดงความคิดเห็น ส่วนภาคประชาสังคมเป็นตัวกลางสื่อสารปัญหาและร่วมพัฒนา
โครงการ

ใน มิติเศรษฐกิจ ภาครัฐกำหนดนโยบายส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมใหม่ ขยายโครงสร้างพื้นฐาน จัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สมดุล และกำหนดสัดส่วนการจ้างงานในพื้นที่ เอกชนลงทุนจริง สร้างห่วงโซ่ อุปทาน เชื่อมโยงกับเกษตรและอุตสาหกรรมท้องถิ่น พร้อมพัฒนาคุณภาพน้ำ ดิน และการจัดการน้ำเพื่อ รองรับภาคการผลิต สถาบันการศึกษา/วิจัยมีส่วนสนับสนุนองค์ความรู้ ฝึกอบรม และคิดค้นนวัตกรรมเพื่อเพิ่ม มูลค่าผลผลิต แรงงานท้องถิ่น เกษตรกร และประชาชนได้ประโยชน์จากโอกาสจ้างงาน รายได้เพิ่มขึ้น และ ตลาดใหม่ ขณะที่ภาคประชาสังคมช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือและผลักดันการพัฒนาเชิงชุมชน

สำหรับ มิติสิ่งแวดล้อม ภาครัฐกำหนดมาตรการควบคุมและฟื้นฟู เช่น การจัดสรรพื้นที่สีเขียว ฟื้นฟูผืนดินน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสีย และควบคุมมลพิษ เอกชนร่วมปฏิบัติตามมาตรการสิ่งแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีสะอาด และเข้าร่วมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม สถาบันการศึกษา/วิจัยทำหน้าที่ให้คำปรึกษา พัฒนาเทคโนโลยีบำบัด และจัดอบรมความรู้แก่ชุมชน แรงงานท้องถิ่นและเกษตรกรมีส่วนร่วมในงานฟื้นฟูและ ควบคุมมลพิษ ประชาชนเข้าร่วมอบรมและปฏิบัติการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม ภาคประชาสังคมสนับสนุน การรณรงค์และเชื่อมโยงความร่วมมือ ความร่วมมือเหล่านี้ทำให้การดำเนินกิจกรรมตอบสนองความต้องการ ของทุกฝ่าย ลดความขัดแย้ง และเพิ่มโอกาสให้โครงการบรรลุผลอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

จากการวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งสามมิติ พบว่าการพัฒนาในพื้นที่ ไม่สามารถดำเนินไปได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม แรงงาน เกษตรกร และประชาชนทั่วไป การมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้กิจกรรมในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เกิดความสมดุล โปร่งใส และมีความยั่งยืนในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม การที่ทุกกิจกรรมและทุกฝ่ายมีบทบาทเชื่อมโยงกัน อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ดังนั้นในหัวข้อถัดไป จะนำเสนอ ผลการวิเคราะห์ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรม กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่

5) สรุปการบูรณาการกิจกรรมทั้งสามมิติ

จากการวิเคราะห์พบว่า การพัฒนาในจังหวัดปราจีนบุรีเกิดจากการทำงานร่วมกันของหลายภาค ส่วน โดยแต่ละมิติมีบทบาทเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด

มิติสังคม เป็นรากฐานในการยกระดับคุณภาพชีวิต การศึกษา และสุขภาวะของประชาชน

มิติเศรษฐกิจ สร้างรายได้และโอกาสการจ้างงานให้กับคนในพื้นที่

มิติสิ่งแวดล้อม เป็นกลไกค้ำจุนความยั่งยืนของการพัฒนาในระยะยาว

เมื่อบูรณาการทั้งสามมิติ จะพบว่าการบูรณาการทางสังคมช่วยเสริมศักยภาพแรงงานและความร่วมมือใน ชุมชน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ขณะที่การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีช่วยลด ความขัดแย้งและสร้างความเชื่อมั่นให้กับภาคประชาชนและนักลงทุน ดังนั้น การดำเนินนโยบายในอนาคตควร มุ่งเน้น “แพ็คเกจบูรณาการ” ที่ผสานทั้งสามมิติ เช่น การพัฒนาทักษะแรงงานควบคู่กับการลงทุนใน อุตสาหกรรมสะอาด และการส่งเสริมกิจกรรม CSR เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน

การบูรณาการในลักษณะนี้จะช่วยให้การพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีมีทิศทางที่สมดุล โปร่งใส และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในระยะยาว ผลการวิเคราะห์และการบูรณาการข้างต้นจะถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในหัวข้อถัดไป เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

7.2 ผลกระทบทางสังคมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ต่อเนื่องจากกรอบการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหัวข้อ 7.1 จากข้อสมมติการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในพื้นที่ พบว่าผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถจำแนกออกได้เป็นสามมิติหลัก ได้แก่ มิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละมิติสะท้อนให้เห็นทั้งผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ส่วนนี้จึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่พิจารณาบทบาทและสถานะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาและวิจัย แรงงาน ท้องถิ่น เกษตรกร ภาคประชาสังคม และประชาชน เพื่อทำความเข้าใจถึงโอกาสและความท้าทายที่เกิดขึ้นในแต่ละมิติ และเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำกรอบการติดตามและประเมินผลในหัวข้อถัดไป

7.2.1 ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติสังคม (Social Impact)

การพัฒนาในพื้นที่ส่งผลโดยตรงต่อมิติสังคม ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพชีวิต การศึกษา การจ้างงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน การวิเคราะห์นี้ได้จัดแบ่ง ผลกระทบเชิงบวก และ ผลกระทบเชิงลบ ของแต่ละกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเริ่มจากหน่วยงานภาครัฐในทุกระดับ ไปจนถึงภาคประชาสังคมและประชาชนทั่วไป ดังนี้

1.หน่วยงานภาครัฐ ระดับรัฐบาล

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - สร้างงานและเพิ่มโอกาสทางอาชีพให้ประชาชนในพื้นที่
 - ได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - รายได้ภาครัฐลดลงจากมาตรการยกเว้นภาษีเพื่อจูงใจการลงทุนซึ่งส่งผลให้การบำรุงและพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของพื้นที่น้อยลงตามมา ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและการเข้าถึงบริการพื้นฐานของประชาชนในระยะยาว
 - ความท้าทายในการกำกับดูแลผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมในภาพรวม
 - ความกดดันด้านนโยบายและการบริหารจัดการจากความคาดหวังของสาธารณะ

2.หน่วยงานภาครัฐ ระดับจังหวัด

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - เกิดการจ้างงานและพัฒนาทักษะแรงงานของคนในพื้นที่

- มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะเพิ่มเติม ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ต้องรับภาระด้านงบประมาณและการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะมากขึ้น
- ความแออัดและแรงกดดันต่อระบบบริการจังหวัด เช่น การศึกษาและสาธารณสุข

3.หน่วยงานภาครัฐ ระดับท้องถิ่น

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- ได้รับงบประมาณและการสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระดับชุมชน
- มีโอกาสริเริ่มกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาที่ตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่นโดยตรง
- เพิ่มความเชื่อมั่นของชุมชนต่อบทบาทขององค์กรท้องถิ่น

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ภาระงานและค่าใช้จ่ายในการให้บริการสาธารณะประจำวันสูงขึ้น
- อาจเกิดความขัดแย้งจากการใช้พื้นที่หรือทรัพยากรร่วมกันในชุมชน
- ความท้าทายในการจัดการแรงงานที่ย้ายถิ่นเข้ามาและแรงงานจากนอกพื้นที่

4.สถาบันการศึกษา/สถาบันวิจัย

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- มีโอกาสพัฒนาหลักสูตรและองค์ความรู้ใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการแรงงานและอุตสาหกรรม
- เกิดความร่วมมือกับภาคเอกชน เช่น การวิจัย การฝึกงาน และสหกิจศึกษา
- เสริมบทบาทของสถาบันในการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคมและชุมชน

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- เผชิญแรงกดดันในการปรับตัวของหลักสูตรและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
- ความต้องการทรัพยากรสำหรับการสอนและการวิจัยเพิ่มขึ้น อาจกระทบต่อโอกาสเข้าถึงการศึกษาในระยะยาว

5.แรงงานท้องถิ่น

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- มีโอกาสเข้าถึงการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะใหม่ที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน
- ได้งานในพื้นที่มากขึ้น ลดความจำเป็นในการย้ายถิ่นออก

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ทักษะของแรงงานบางส่วนยังไม่เพียงพอต่อความต้องการตลาดใหม่
- การแข่งขันจากแรงงานนอกพื้นที่และแรงงานข้ามชาติเพิ่มแรงกดดันด้านค่าจ้างและโอกาสทำงาน

- การเปลี่ยนผ่านจากอาชีพดั้งเดิมสู่อุตสาหกรรมหรือบริการทำให้บางกลุ่มขาดความพร้อมด้านรายได้และทักษะในช่วงปรับตัว
- ความหนาแน่นของชุมชนและการเดินทางเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตประจำวัน

6.เกษตรกร

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - เข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการผลิตและการตลาดมากขึ้น
 - ได้รับองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ เช่น เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่หรือการแปรรูป
 - มีโอกาสเข้าร่วมโครงการพัฒนาที่เชื่อมโยงเกษตรกับอุตสาหกรรมและชุมชน
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - ความไม่แน่นอนด้านการใช้ที่ดินทำกิน อาจต้องปรับแผนการผลิตและการจัดการทรัพยากร
 - วิถีชีวิตและชุมชนดั้งเดิมอาจเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนาเมืองและเศรษฐกิจ

7.ภาคประชาสังคม

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - มีบทบาทในการผลักดันแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่
 - ได้รับพื้นที่ในการมีส่วนร่วมและขยายเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้น
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - ภาระงานเพิ่มขึ้นจากบทบาทการตรวจสอบและเป็นตัวกลางระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน
 - ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและช่องทางเข้าถึงข้อมูลทำให้การทำงานไม่ครอบคลุม
 - ความเห็นที่แตกต่างกันในพื้นที่อาจสร้างแรงกดดันต่อการประสานงาน

8.ประชาชน

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - คุณภาพชีวิตโดยรวมดีขึ้นจากการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ เช่น ถนน น้ำ ไฟ และบริการสาธารณสุข
 - ได้รับโอกาสจากการพัฒนาอาชีพใหม่ การอบรมทักษะ และการเข้าถึงนวัตกรรมและความรู้ที่หลากหลาย
 - รายได้และโอกาสการทำงานในพื้นที่เพิ่มขึ้น ลดการย้ายถิ่น และสร้างความมั่นคงของครัวเรือน
 - ทรัพยากรสาธารณะและสวัสดิภาพของคนในชุมชนได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - ค่าครองชีพและราคาที่ดินสูงขึ้น ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

- วัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นอาจถูกกลืนหายหรือถูกละเลยจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
- ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสร้างแรงกดดัน เช่น การจราจรแออัดและปัญหาสังคมในชุมชน

โดยรวมแล้ว การพัฒนาในพื้นที่ก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทายต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ หน่วยงานภาครัฐมีภาระในการกำกับดูแลและจัดบริการสาธารณะที่เพิ่มขึ้น ขณะที่สถาบันการศึกษาและแรงงานท้องถิ่นต้องเร่งปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมใหม่ เกษตรกรเผชิญความไม่แน่นอนด้านการใช้ที่ดินและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ภาคประชาสังคมมีบทบาทมากขึ้นในการเชื่อมประสานเสียงของชุมชน ส่วนประชาชนทั่วไปได้รับประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานและโอกาสการจ้างงาน แต่ก็ต้องเผชิญกับภาระค่าครองชีพและแรงกดดันทางสังคม

เพื่อให้เห็นภาพรวมของผลกระทบทางสังคมอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ต่อไปนี้ได้จำแนกประเด็นออกเป็น 6 มิติย่อย ได้แก่ ด้านประชากร แรงงาน การศึกษา สาธารณสุข ความปลอดภัย และวัฒนธรรมกับความเป็นอยู่

1.ด้านประชากร

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - การพัฒนาเศรษฐกิจทำให้ประชากรในพื้นที่เพิ่มขึ้นและมีโอกาสพำนักรถในจังหวัดมากขึ้น
 - ลดการย้ายถิ่นออกของแรงงานวัยทำงาน เพราะมีงานรองรับในพื้นที่
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - การขยายตัวของเมืองและภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ประชากรหนาแน่นในบางพื้นที่
 - ความต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น ทำให้ราคาที่ดินและค่าเช่าสูงขึ้น

2.ด้านแรงงานและอาชีพ

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - เกิดการจ้างงานใหม่และพัฒนาทักษะของแรงงานท้องถิ่น
 - ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างแรงงานในเมืองและชนบท
 - เสริมสร้างโอกาสให้แรงงานกลับเข้าสู่ตลาดงานในพื้นที่
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - ทักษะของแรงงานบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดใหม่
 - แรงงานนอกพื้นที่เพิ่มขึ้น ทำให้การแข่งขันด้านค่าจ้างและตำแหน่งงานรุนแรงขึ้น
 - ไม่มีระบบคุ้มครองแรงงานท้องถิ่นที่เข้มแข็งในภาคเศรษฐกิจใหม่

3.ด้านการศึกษา

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - สถาบันการศึกษาในพื้นที่ปรับหลักสูตรให้ตรงกับทักษะอาชีพและเทคโนโลยีสมัยใหม่
 - ประชาชนเข้าถึงการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะได้มากขึ้น
 - เกิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและภาคเอกชนในการพัฒนาหลักสูตรเฉพาะด้าน
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - ทรัพยากรทางการศึกษา เช่น บุคลากร งบประมาณ และอุปกรณ์การเรียน ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ
 - ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษายังคงอยู่ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล

4.ด้านสาธารณสุข

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - การลงทุนในพื้นที่ช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพ เช่น โรงพยาบาลและสถานพยาบาลชุมชน
 - มาตรการด้านสุขอนามัยและการจัดการสิ่งแวดล้อมได้รับการส่งเสริมมากขึ้น
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - ความหนาแน่นของประชากรและแรงงานเพิ่มภาระให้ระบบสาธารณสุขเดิม
 - ปัญหามลภาวะจากการคมนาคมและกิจกรรมเศรษฐกิจส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนบางกลุ่ม

5.ด้านความปลอดภัย

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - มีการพัฒนาระบบรักษาความปลอดภัยในพื้นที่เศรษฐกิจและชุมชนหลัก
 - หน่วยงานท้องถิ่นมีการวางแผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินและอุบัติเหตุได้ดีขึ้น
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - การจราจรหนาแน่นและการขยายตัวของเมืองเพิ่มความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุและอาชญากรรม
 - พื้นที่ชุมชนใหม่บางแห่งยังขาดระบบรักษาความปลอดภัยพื้นฐาน

6.ด้านวัฒนธรรมและความเป็นอยู่

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและความสะดวกสบายของประชาชน
- ชุมชนบางแห่งมีการอนุรักษ์และต่อยอดวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยว

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของชุมชนดั้งเดิมอาจเปลี่ยนไปตามการขยายตัวของเมือง
- ราคาที่ดินและค่าครองชีพสูงขึ้น ส่งผลต่อครัวเรือนรายได้ปานกลางและต่ำ

จากการวิเคราะห์ทั้ง 6 มิติ พบว่าการพัฒนาในพื้นที่สร้างประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตและโอกาสทางอาชีพของประชาชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านแรงงาน การศึกษา และโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายด้านความหนาแน่นของประชากร ภาระสุขภาพ และความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตดั้งเดิม จำเป็นต้องมีมาตรการเชิงรุกในการจัดการผลกระทบเชิงลบควบคู่กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาเกิดความสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

มิติสังคมสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาจะสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการบริหารจัดการทรัพยากรและการมีส่วนร่วมอย่างสมดุล หากขาดกลไกกำกับที่รอบด้าน อาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความตึงเครียดในชุมชน

7.2.2 ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติเศรษฐกิจ (Economic Impact)

มิติเศรษฐกิจสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการลงทุน การผลิต การจ้างงาน และรายได้ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการในพื้นที่ ซึ่งสร้างทั้งโอกาสในการเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น การดึงดูดการลงทุนใหม่ การเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทาน และการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร ขณะเดียวกันก็อาจนำมาซึ่งความเสี่ยงและผลกระทบด้านลบ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ภาระทางการคลัง หรือความเปราะบางของแรงงานท้องถิ่น การวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงนำเสนอ ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม เพื่อสะท้อนภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริง ดังนี้

1.หน่วยงานภาครัฐ ระดับจังหวัด

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- กระตุ้นเศรษฐกิจระดับจังหวัดผ่านการลงทุนและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
- เพิ่มรายได้ท้องถิ่นจากภาษีและกิจกรรมเศรษฐกิจใหม่

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- เติบโตแรงกดดันในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ หากผลประโยชน์กระจุกตัว

2.หน่วยงานภาครัฐ ระดับท้องถิ่น

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- เสริมความเข้มแข็งของธุรกิจท้องถิ่นและอุตสาหกรรมระดับอำเภอ
- รายได้เพิ่มขึ้นจากภาษีท้องถิ่น เช่น ภาษีป้าย ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
- เกิดการจ้างงานในพื้นที่ ทำให้เศรษฐกิจหมุนเวียนในท้องถิ่น
- เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและรายได้สุทธิของท้องถิ่น

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ภาระด้านสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการขยายตัว

3.ผู้ประกอบการ/นักลงทุนเอกชน

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีและมาตรการสนับสนุนจากรัฐ
- ต้นทุนการดำเนินธุรกิจลดลงจากโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ
- ภาคธุรกิจบางประเภท เช่น ปศุสัตว์ การท่องเที่ยว และพลังงานสะอาด มีความเข้มแข็งมากขึ้น
- ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ผู้ประกอบการท้องถิ่นอาจเผชิญการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นจากผู้เล่นขนาดใหญ่
- ความไม่แน่นอนของนโยบายเศรษฐกิจและการลงทุน อาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการวางแผนธุรกิจ

4.แรงงานท้องถิ่น

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- โอกาสการจ้างงานมากขึ้น ทำให้รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนสูงขึ้น
- ได้รับการพัฒนาและฝึกอบรมทักษะใหม่ เพื่อให้ตรงกับความต้องการตลาดแรงงาน

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ทักษะของแรงงานบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับงานในภาคอุตสาหกรรมหรือบริการ
- การแข่งขันกับแรงงานจากนอกพื้นที่อาจกดดันโอกาสการจ้างงานและค่าจ้าง
- ผู้ที่เคยประกอบอาชีพดั้งเดิมอาจต้องปรับตัวเข้าสู่ภาคงานใหม่ภายใต้ข้อจำกัดด้านทักษะ

5.เกษตรกร

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- ขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรเพิ่มขึ้นจากโครงสร้างพื้นฐานและตลาดที่ขยายตัว

- มีตลาดรองรับผลผลิตมากขึ้น และเกิดโอกาสเชื่อมโยงกับธุรกิจแปรรูป
- เกษตรกรบางส่วนมีโอกาสเปลี่ยนหรือเสริมอาชีพ เพิ่มรายได้ในครัวเรือน
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - ต้นทุนการผลิตและค่าครองชีพในพื้นที่สูงขึ้น อาจกระทบต่อรายได้สุทธิ
 - เกษตรกรรายย่อยอาจเสียเปรียบในตลาด ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลางหรือต้องเผชิญการแข่งขันที่เข้มข้น

6.ประชาชน

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - มีโอกาสการจ้างงานเพิ่มขึ้นและรายได้ครัวเรือนสูงขึ้น
 - เศรษฐกิจชุมชนเติบโต เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ เช่น ร้านค้าและบริการท้องถิ่น
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและโอกาสอาจเพิ่มขึ้น หากผลประโยชน์ไม่กระจายทั่วถึง

ผลลัพธ์จากการพัฒนาในมิติเศรษฐกิจได้สร้างพลวัตสำคัญให้กับจังหวัดและท้องถิ่น ทั้งการขยายตัวของการลงทุน การสร้างงาน และการกระตุ้นรายได้ที่ช่วยเสริมความแข็งแกร่งของชุมชนและภาคธุรกิจ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ยังมาพร้อมกับความเหลื่อมล้ำที่อาจขยายกว้างขึ้น ภาะรด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่ท้องถิ่นต้องรับผิดชอบ ตลอดจนแรงกดดันต่อเกษตรกรและแรงงานที่ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของตลาด

เพื่อให้เห็นภาพรวมของผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ต่อไปนี้ได้จำแนกประเด็นออกเป็น 6 มิติย่อย ได้แก่ ด้านการลงทุนและโครงสร้างเศรษฐกิจ รายได้และการกระจายผลประโยชน์ การจ้างงานและตลาดแรงงาน เกษตรกรรมและห่วงโซ่การผลิต รายจ่ายและต้นทุนการดำเนินงาน รวมถึงด้านความเหลื่อมล้ำและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

1.ด้านการลงทุนและโครงสร้างเศรษฐกิจ

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิทธิประโยชน์ทางภาษีช่วยดึงดูดการลงทุนใหม่ในพื้นที่
 - เกิดการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและบริการ เพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
 - ภาคธุรกิจบางประเภท เช่น พลังงานสะอาดและการท่องเที่ยว มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้มากขึ้น

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- การลงทุนกระจุกตัวในบางพื้นที่หรือบางอุตสาหกรรม ทำให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนา
- ผู้ประกอบการรายย่อยในท้องถิ่นเผชิญการแข่งขันสูงจากนักลงทุนรายใหญ่

2.ด้านรายได้และการกระจายผลประโยชน์

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- รายได้ครัวเรือนและรายได้ของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
- รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้จากภาษีและค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น สามารถนำกลับมาพัฒนาพื้นที่ได้

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- กระตุ้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวในกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่
- ความแตกต่างระหว่างรายได้ของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและแรงงานดั้งเดิมเพิ่มสูงขึ้น

3.ด้านการจ้างงานและตลาดแรงงาน

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- เกิดการจ้างงานใหม่จำนวนมาก ทั้งในภาคการผลิตและบริการ
- แรงงานท้องถิ่นได้รับโอกาสฝึกอบรมและยกระดับทักษะให้ตรงกับความต้องการตลาด

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- แรงงานท้องถิ่นบางส่วนยังขาดทักษะที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้พลาดโอกาสการจ้างงาน
- การเข้ามาของแรงงานจากนอกพื้นที่สร้างการแข่งขันด้านค่าจ้างและความมั่นคงในการทำงาน

4.ด้านเกษตรกรรมและห่วงโซ่การผลิต

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- เกษตรกรสามารถเข้าถึงตลาดใหม่และเชื่อมโยงกับภาคแปรรูปสินค้าเกษตร
- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนและระบบขนส่ง ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มโอกาสทางการตลาด

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ต้นทุนการผลิตและค่าครองชีพสูงขึ้น ส่งผลต่อรายได้สุทธิของเกษตรกรรายย่อย
- การใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น อาจกระทบต่อพื้นที่ทำกินและการผลิตทางเกษตรในระยะยาว
-

5.ด้านรายจ่ายและต้นทุนการดำเนินงาน

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานช่วยลดต้นทุนโลจิสติกส์ของภาคธุรกิจ
- ผู้ประกอบการบางรายสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนจากการเข้าถึงเทคโนโลยี

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ต้นทุนการดำเนินงานโดยรวมของภาคธุรกิจเพิ่มขึ้นจากมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมและค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น
- ค่าครองชีพในพื้นที่เพิ่มขึ้น กระทบต่อกำลังซื้อของครัวเรือนรายได้ปานกลางและต่ำ

6.ด้านความเหลื่อมล้ำและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- การจ้างงานเพิ่มขึ้นช่วยลดช่องว่างรายได้ระหว่างพื้นที่เมืองและชนบทบางส่วน
- การกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจช่วยสร้างความมั่นคงให้ครัวเรือนในพื้นที่

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะระหว่างผู้ประกอบการขนาดใหญ่กับแรงงานทั่วไป
- ครัวเรือนที่พึ่งพาภาคเกษตรยังคงมีรายได้ไม่มั่นคงจากความผันผวนของราคาและต้นทุน

โดยรวม การพัฒนาในพื้นที่ส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งด้านการลงทุน การจ้างงาน และรายได้ แต่ยังคงมีความท้าทายในเรื่องความเหลื่อมล้ำ ต้นทุนการดำเนินงาน และการปรับตัวของเกษตรกรต่อโครงสร้างเศรษฐกิจใหม่ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจจึงขึ้นอยู่กับ การกระจายโอกาสอย่างทั่วถึง และการสร้างความสมดุลระหว่างภาคอุตสาหกรรม เกษตร และบริการในระยะยาว

มิติเศรษฐกิจมีศักยภาพสูงในการยกระดับจังหวัด แต่ความยั่งยืนขึ้นอยู่กับ การบริหารจัดการที่สามารถกระจายโอกาสอย่างทั่วถึง และลดความเปราะบางของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง

7.2.3 ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติสิ่งแวดล้อม (Environment Impact)

การวิเคราะห์ในมิติสิ่งแวดล้อมสะท้อนให้เห็นว่า กิจกรรมการพัฒนาและการลงทุนในพื้นที่ไม่ได้ส่งผลเพียงด้านเศรษฐกิจและสังคมเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการควบคุมมลพิษอย่างใกล้ชิด หน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัดและท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการออกมาตรการ กำกับดูแล และติดตามการดำเนินงานของภาคอุตสาหกรรม ขณะที่ผู้ประกอบการเอกชนต้องดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดมากขึ้น ส่วนประชาชนและเกษตรกรมีทั้งโอกาสได้รับประโยชน์จากการฟื้นฟูทรัพยากร และการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม และความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากมลพิษหรือการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

การพิจารณาในมิตินี้จึงมีความสำคัญต่อการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ดังนี้

1.ประชาชน

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - ได้ประโยชน์จากกิจกรรมหรือมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย
 - มีส่วนร่วมในโครงการฟื้นฟูทรัพยากร เช่น แหล่งน้ำหรือพื้นที่สีเขียวชุมชน
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - เผชิญแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการขยายตัวของกิจกรรมในพื้นที่
 - มีความเสี่ยงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ น้ำ หรือเสียง ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ
 - ต้องรับภาระด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว หากการจัดการไม่ทั่วถึง

2.ผู้ประกอบการและนักลงทุนเอกชน

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - เกิดโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อม เช่น พลังงานสะอาดหรือเทคโนโลยีสีเขียว
 - ภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ผลกระทบเชิงลบ:
 - เผชิญความเข้มงวดจากมาตรการสิ่งแวดล้อมและข้อกำหนดด้านคุณภาพมากขึ้น
 - ต้นทุนการดำเนินงานอาจสูงขึ้นจากการลงทุนในระบบบำบัด การลดมลพิษ หรือการปรับมาตรฐาน

3.ประชาชนและเกษตรกร

- ผลกระทบเชิงบวก:
 - ได้รับประโยชน์จากการอบรมและความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน
 - มีส่วนร่วมในโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศ เช่น การสร้างฝายต้นน้ำหรือการพัฒนาพื้นที่เกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- มีความเสี่ยงจากมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรและสุขภาพของครัวเรือนทั้งในระยะสั้น และระยะยาว
- ความไม่แน่นอนด้านการใช้ที่ดินอาจกระทบต่อความมั่นคงของเกษตรกรรายย่อยและความสมดุลของระบบนิเวศในพื้นที่

การพัฒนาพื้นที่ก่อให้เกิดทั้งโอกาสในการปรับปรุงระบบจัดการทรัพยากรและมาตรการป้องกันมลพิษตลอดจนการสร้างกิจกรรมฟื้นฟูที่เปิดให้ชุมชนและเกษตรกรมีส่วนร่วมโดยตรง ขณะเดียวกัน ความเสี่ยงจากแรงกดดันด้านคุณภาพอากาศ น้ำ และดิน รวมถึงความท้าทายด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ยังคงเป็นภาระที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันบริหารจัดการ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับมาตรการกำกับดูแลที่เข้มงวดขึ้น ขณะที่ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการติดตามและสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชน

เพื่อให้เห็นภาพรวมของผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ต่อไปนี้ได้จำแนกประเด็นออกเป็น 5 มิติย่อย ได้แก่ ด้านน้ำ ด้านอากาศ ด้านของเสียและการจัดการขยะ ด้านดินและพื้นที่ใช้ประโยชน์ และด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

1.ด้านน้ำ

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- มีการพัฒนาและปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย ทำให้คุณภาพน้ำในชุมชนดีขึ้น
- ประชาชนและเกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูแหล่งน้ำ เช่น ฝายต้นน้ำและคลองชุมชน

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- การขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน
- การใช้ทรัพยากรน้ำมากขึ้นอาจกระทบต่อระบบนิเวศและการใช้น้ำเพื่อเกษตรกรรม

2.ด้านอากาศ

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- ภาคเอกชนเริ่มให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมมลพิษทางอากาศตามกฎหมาย
- หน่วยงานท้องถิ่นเริ่มติดตามและรายงานสถานการณ์คุณภาพอากาศในพื้นที่

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- มลพิษทางอากาศจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและการจราจรส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน
- การเผาในที่โล่งหรือภาคเกษตรยังเป็นสาเหตุของฝุ่นละอองในบางช่วงฤดูกาล

3.ด้านของเสียและการจัดการขยะ

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและมลพิษในชุมชน
- ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม CSR เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการของเสีย

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- การขยายตัวของอุตสาหกรรมก่อให้เกิดขยะและของเสียอันตรายมากขึ้น
- ระบบจัดการขยะในบางพื้นที่ยังไม่ทั่วถึง อาจเกิดการลักลอบทิ้งของเสีย

4.ด้านพื้นที่ใช้ประโยชน์

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- ไม่ปรากฏ

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ความไม่แน่นอนของการใช้ที่ดินและการขยายตัวของเขตอุตสาหกรรมอาจลดพื้นที่เกษตรกรรม
- การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินส่งผลต่อสมดุลระบบนิเวศในระยะยาว

5.ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

○ ผลกระทบเชิงบวก:

- หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทชัดเจนขึ้นในการกำกับ ติดตาม และจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- ภาคเอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่

○ ผลกระทบเชิงลบ:

- ภาครัฐต้องรับภาระงบประมาณและบุคลากรเพิ่มขึ้นในการตรวจสอบและติดตาม
- ภาคเอกชนต้องแบกรับต้นทุนการดำเนินงานสูงขึ้นจากการปฏิบัติตามมาตรการสิ่งแวดล้อม

โดยสรุป มิติสิ่งแวดล้อมสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของการพัฒนาเชิงสมดุล — การรักษาคุณภาพน้ำ ดิน และอากาศต้องดำเนินควบคู่กับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เพื่อไม่ให้เกิดกลายเป็นภาระต่อสุขภาพของประชาชนและทรัพยากรในระยะยาว

มิติสิ่งแวดล้อมไม่เพียงสะท้อนผลกระทบจากการพัฒนา แต่ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความยั่งยืน หากสามารถสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีส่วนร่วม

7.2.4 บทสังเคราะห์ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำแนกตามมิติ

จากการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในมิติ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม สามารถสังเคราะห์ได้ว่า การพัฒนาในพื้นที่มีลักษณะของ “โอกาสและความท้าทายคู่ขนาน” ที่ต้องได้รับการบริหารจัดการอย่างรอบด้าน

ใน **มิติสังคม** การพัฒนาเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้น การศึกษาและการฝึกอบรมที่ตอบสนองต่อความต้องการตลาดแรงงาน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายมากขึ้น ขณะเดียวกัน หน่วยงานรัฐและท้องถิ่นต้องเผชิญกับภาระบริการสาธารณะที่เพิ่มขึ้น และภาคประชาสังคมต้องปรับบทบาทเพื่อรักษาสมดุลระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

ใน **มิติเศรษฐกิจ** ผลที่ชัดเจนคือการเติบโตทางการลงทุนและการจ้างงาน ซึ่งช่วยสร้างรายได้แก่ท้องถิ่น เกษตรกร และแรงงาน แต่ก็มีความเสี่ยงที่การเติบโตจะไม่กระจายอย่างเท่าเทียม เกษตรกรรายย่อยและแรงงานบางกลุ่มอาจเสียเปรียบจากการแข่งขันหรือขาดทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาด ขณะที่ผู้ประกอบการต้องรับมือกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นและมาตรการกำกับดูแลที่เข้มงวดขึ้น

ใน **มิติสิ่งแวดล้อม** การพัฒนากระตุ้นให้เกิดมาตรการกำกับดูแลและการฟื้นฟูทรัพยากรอย่างจริงจัง แต่ก็สร้างแรงกดดันต่อคุณภาพดิน น้ำ และอากาศ ซึ่งอาจกระทบต่อการผลิตทางการเกษตรและคุณภาพชีวิตของประชาชน ภาครัฐและเอกชนจึงต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตกับการรักษาสีเขียว

จากภาพรวมทั้งหมด ผลกระทบที่เกิดขึ้นมิได้จำกัดอยู่ในมิติใดมิติหนึ่ง แต่เป็นผลลัพธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มล้วนได้รับทั้งโอกาสและความท้าทายแตกต่างกันไป การขับเคลื่อนการพัฒนาจึงต้องอาศัยกลไกบูรณาการที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม เพื่อให้การพัฒนาเดินหน้าไปอย่างสมดุล ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความยั่งยืนให้กับพื้นที่ในระยะยาว

ดังนั้น ภาพรวมของผลกระทบที่สะท้อนจากทั้งสามมิติ (สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม) แสดงให้เห็นถึงพลวัตที่ซับซ้อนซึ่งมีทั้งโอกาสและความท้าทายต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม การทำความเข้าใจประเด็นเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้เห็นความแตกต่างของผลกระทบในแต่ละมิติ แต่ยังชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างกันที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจท้องถิ่น และความยั่งยืนของทรัพยากรในระยะยาว เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและลดความไม่สมดุล จึงจำเป็นต้องอาศัยกลไกการอธิบายที่ชัดเจนถึง “เส้นทางของผลกระทบ” (Impact Pathway) ซึ่งจะทำหน้าที่แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินขึ้นสามารถส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างไร ตั้งแต่ระดับกิจกรรม นำไปสู่ผลลัพธ์ และต่อยอดสู่ผลกระทบในมิติที่กว้างขึ้น

7.3 เส้นทางผลกระทบ (Impact Pathway)

ผลกระทบ (Impact) สรุปได้ว่า การทำกิจกรรมตามเส้นทางผลกระทบทางสังคม (Social Impact Pathway) จะช่วยยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันของพื้นที่ ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นแข็งแกร่งขึ้น ทั้งจากฐานอุตสาหกรรมเดิมและการเกิดอุตสาหกรรมใหม่ รวมถึงการเติบโตของ SMEs และอุตสาหกรรมเกษตรที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ ส่งผลให้เกิดรายได้สุทธิสูงขึ้น กระจายรายได้สู่ชุมชน ลดการย้ายถิ่นเพื่อหางาน และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในด้านสังคม ประชาชนทุกภาคส่วนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณสุข และการศึกษา มีการจ้างงานทั้งแรงงานท้องถิ่นและกลุ่มเปราะบางมากขึ้น เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน เกษตรกร และประชาชนในรูปแบบเครือข่าย ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างสังคมที่เข้มแข็ง ด้านสิ่งแวดล้อม พื้นที่ได้รับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น คุณภาพน้ำและอากาศดีขึ้น ลดปริมาณมลพิษและของเสีย เกิดนวัตกรรมสีเขียวหรือ

เทคโนโลยีสะอาด ทำให้ชุมชนและภาคอุตสาหกรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบ (Impact) ที่เกิดขึ้น จะแตกต่างกันตามบริบทพื้นที่และลักษณะกิจกรรมที่เหมาะสมในแต่ละอำเภอ สามารถดูรายละเอียดกิจกรรมรายอำเภอได้ในลำดับถัดไป

การสร้างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าสู่การเป็น EEC ของจังหวัดปราจีนบุรีนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบในมิติสังคม ผลกระทบที่สำคัญอันดับแรกคือ การลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมืออย่างเป็นระบบ ผ่านการสร้างการเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคประชาชน ชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรม พร้อมทั้งทำให้เกิดกิจกรรมหรือโครงการที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่จริง ถือเป็นฐานรากสำคัญของการขับเคลื่อนสังคมให้ไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อรากฐานด้านความเข้าใจเกิดขึ้นแล้ว ผลลัพธ์ลำดับต่อไปคือ เกิดการขยายตัวของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ และเสริมสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นให้มั่นคง ขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติและสวัสดิภาพของคนในท้องถิ่นก็จะได้รับการดูแลให้อยู่ในภาวะปกติสุข ท้ายสุด ผลกระทบที่สำคัญในระยะยาวจะสะท้อนผ่านคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนจะดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประชาชนทุกภาคส่วนรวมถึงแรงงาน มีสุขภาพองค์รวมที่ดี ทั้งด้านกาย ใจ และสังคม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา มีรายละเอียดดังนี้

1. หน่วยงานรัฐและภาคประชาชนมีความเข้าใจในการพัฒนาพื้นที่
2. ชุมชน โรงงาน และหน่วยงานรัฐมีความเข้าใจในการพัฒนาพื้นที่ทุกด้าน
3. เกิดกิจกรรมหรือโครงการที่สอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่
4. ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมเติบโตและขยายตัว
5. ทรัพยากรธรรมชาติและสวัสดิภาพของคนในท้องถิ่นเป็นปกติสุข
6. วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น
7. ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
8. ประชาชนทุกภาคส่วน รวมถึงแรงงานมีสุขภาพองค์รวมที่ดี

การสร้างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าสู่การเป็น EEC ของจังหวัดปราจีนบุรีนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบในมิติเศรษฐกิจที่แตกต่างกันทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยเมื่อพิจารณาตามลำดับความสำคัญ จะเริ่มจากการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจท้องถิ่นก่อนเป็นอันดับแรก ภาคธุรกิจท้องถิ่นและภาพรวมอุตสาหกรรมระดับอำเภอจะมีความเข้มแข็งมากขึ้น พร้อมทั้งภาคการเกษตรสามารถพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และประชาชนจะมีความเข้าใจการใช้ประโยชน์ที่ดินมากขึ้น และสามารถดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับผังการใช้ที่ดินได้อย่างมีระบบ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นฐานรากที่จำเป็น หากไม่เกิดขึ้น ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมในขั้นถัดไปก็จะมีที่ยืน

เมื่อฐานรากมั่นคงแล้ว ผลกระทบที่ตามมาในลำดับต่อไปคือการยกระดับเศรษฐกิจและโครงสร้างการผลิต ขีดความสามารถการแข่งขันของพื้นที่ที่สูงขึ้น ส่งผลให้รายได้สุทธิของประชาชนและรายได้ของภาคเกษตรเพิ่มขึ้นตามลำดับ พร้อมทั้งเกิดการเสริมสร้างธุรกิจในหลายสาขา ไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ธุรกิจด้านปศุสัตว์ การท่องเที่ยว และธุรกิจพลังงานสะอาด ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการต่อยอดทาง

เศรษฐกิจที่หลากหลายและช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของพื้นที่ในระยะกลาง ท้ายสุด ผลกระทบที่สำคัญในระยะยาวจะปรากฏในมิติทางสังคมและคุณภาพชีวิต การลดการย้ายถิ่นฐานเพื่อหางานในเมืองใหญ่จะช่วยรักษากำลังแรงงานในท้องถิ่น คุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งกลุ่มทั่วไปและกลุ่มเปราะบางจะดีขึ้นอย่างต่อเนื่องนำไปสู่สังคมที่มั่นคงและลดความเหลื่อมล้ำ และสิ่งที่สำคัญอีกประการคือการเกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ซึ่งสร้างความยั่งยืนได้ในระยะยาว ผลกระทบเหล่านี้จึงเป็นเครื่องยืนยันว่า การขยายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมิได้เพียงสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความมั่นคงของชุมชนในอนาคต มีรายละเอียดดังนี้

1. ภาคธุรกิจระดับท้องถิ่นมีความเข้มแข็งขึ้น
2. ภาพรวมอุตสาหกรรมของระดับอำเภอเข้มแข็งมากขึ้น
3. ชีตความสามารถการแข่งขันด้านการเกษตรของพื้นที่สูงขึ้น
4. ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรและประชาชนมีความเข้าใจในการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือพื้นที่มากขึ้น
5. ภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรสร้างกิจกรรมหรือโครงการที่สอดคล้องกับผังการใช้ประโยชน์ที่ดินมากขึ้น และสมดุล
6. ชีตความสามารถการแข่งขันของพื้นที่สูงขึ้น
7. ชีตความสามารถการแข่งขันและรายได้สุทธิสูงขึ้น
8. รายได้ของภาคการเกษตรเพิ่มสูงขึ้น
9. ภาพรวมธุรกิจด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรระดับอำเภอเข้มแข็งมากขึ้น
10. ภาพรวมธุรกิจด้านปศุสัตว์ระดับอำเภอเข้มแข็งมากขึ้น
11. ภาพรวมธุรกิจการท่องเที่ยวระดับอำเภอเข้มแข็งมากขึ้น
12. ภาพรวมธุรกิจด้านพลังงานสะอาดระดับอำเภอเข้มแข็งมากขึ้น
13. ลดการย้ายถิ่นเพื่อไปหางานในเมือง
14. คุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางดีขึ้น
15. ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
16. เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ สร้างความยั่งยืนในระยะยาว

สำหรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในมิติสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่หนึ่ง คือการปกป้องคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ หากพื้นที่ถูกใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ควบคุมมลพิษ และรักษาระบบนิเวศไว้ได้ ก็จะทำให้การขยายตัวของอุตสาหกรรมไม่เป็นการต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในระยะยาว ผลกระทบที่ตามมาในลำดับต่อไปคือความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับภาคอุตสาหกรรมจะลดลง เมื่อชุมชนเห็นว่าทรัพยากรได้รับการดูแลและอุตสาหกรรมมีมาตรการที่โปร่งใส ความร่วมมือและความเชื่อมั่นจึงเกิดขึ้น ทำให้กระบวนการพัฒนาดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ลดปัญหาการต่อต้านและสร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกันที่ดี ท้ายสุด เมื่อสิ่งแวดล้อมได้รับการปกป้องและความขัดแย้งในพื้นที่ลดลง จะส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพของประชาชน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

เพราะอากาศ น้ำ และอาหารที่สะอาดปลอดภัยจะช่วยลดโรคที่เกิดจากมลพิษ ขณะเดียวกันความสงบในชุมชนก็ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคมให้ดียิ่งขึ้น

จากผลที่ได้เมื่อนำไปวิเคราะห์ร่วมกับผลการวิเคราะห์ SWOT จะพบว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะสั้นและระยะยาว ส่งผลต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม โดยที่หน่วยงานภาครัฐ ทั้งระดับรัฐบาล จังหวัด และท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและกำหนดทิศทางการพัฒนา ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดสรรงบประมาณ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ ได้รับผลลัพธ์ระยะสั้นคือเกิดแผนงานและโครงสร้างพื้นฐานที่ตอบสนองต่อการขยายพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะยาวนำไปสู่เศรษฐกิจและสังคมที่เข้มแข็ง ลดความเหลื่อมล้ำ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน กลุ่มผู้ประกอบการและนักลงทุนเอกชน ตั้งแต่รายย่อย รายกลาง ไปจนถึงรายใหญ่ ซึ่งมีบทบาทในการลงทุนขยายธุรกิจ จ้างแรงงานในพื้นที่ และทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ในระยะสั้นจะเห็นการเกิดกิจการใหม่ เช่น SMEs อุตสาหกรรมการเกษตร และธุรกิจพลังงานสะอาด รวมถึงการเข้าถึงแหล่งทุนและการสร้างงานให้คนท้องถิ่น ระยะยาวจะทำให้ฐานธุรกิจในพื้นที่แข็งแกร่ง มีการขยายตลาด เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจและชุมชนในวงกว้าง สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรใหม่และการฝึกอบรมเพื่อเสริมทักษะให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม ผลลัพธ์ระยะสั้นคือเกิดหลักสูตรและการฝึกอบรมที่ตรงกับตลาดแรงงาน ส่วนผลลัพธ์ระยะยาวคือการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและนวัตกรรม แรงงานท้องถิ่นและเกษตรกร ได้รับประโยชน์จากการจ้างงานเพิ่มขึ้น มีโอกาสพัฒนาทักษะ เข้าสู่ตำแหน่งบริหาร และมีรายได้เพิ่มขึ้นในระยะสั้น ส่วนระยะยาวจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดการย้ายถิ่น และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในเวทีประชาคม การเสนอความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย และการร่วมดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ ผลลัพธ์ระยะสั้นคือเกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ส่วนระยะยาวคือความร่วมมือที่ยั่งยืน สังคมเข้มแข็ง และลดความเหลื่อมล้ำ ประชาชนทั่วไป ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณะ และการดูแลสุขภาพที่ดีขึ้นในระยะสั้น ส่วนระยะยาวจะมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

7.3.1 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอเมืองปราจีนบุรี

ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอเมืองปราจีนบุรี ให้เป็นแหล่งสมุนไพรชั้นนำและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แสดงให้เห็นถึงการยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่อย่างรอบด้าน ด้านเศรษฐกิจ พื้นที่ที่มีฐานธุรกิจ SMEs และอุตสาหกรรมบริการเกษตรสมุนไพรที่แข็งแกร่ง เชื่อมโยงกับตลาดทั้งในและต่างประเทศ เกิดขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ลดการย้ายถิ่นแรงงาน และสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง ด้านสังคม ประชาชนทุกภาคส่วนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณสุข และการศึกษา มีความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อย่างยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างสังคมเข้มแข็ง ส่วนด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดการพื้นที่สีเขียวและทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล คุณภาพน้ำ อากาศ และความปลอดภัยในชุมชนดีขึ้น พร้อมนวัตกรรมสีเขียวที่สนับสนุนการผลิตและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เสริมให้ศักยภาพของอำเภอเมืองปราจีนบุรีโดดเด่นในฐานะจุดหมายปลายทางด้านสมุนไพรและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับประเทศและนานาชาติ

7.3.2 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอกบินทร์บุรี

อำเภอกบินทร์บุรีซึ่งมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและการคมนาคมของจังหวัดปราจีนบุรี อันเนื่องมาจากการมีที่ตั้งที่เหมาะสมต่อการขนส่งและเชื่อมโยงกับพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก (EEC) สามารถเดินทางจากกรุงเทพฯ ได้เพียง 2 ชั่วโมง และขนส่งสินค้าไปยังท่าเรือหรือประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างสะดวกผ่านถนนทางหลวง ทำให้เกิดผลลัพธ์ระยะสั้นและระยะยาวต่อหลายภาคส่วน หน่วยงานภาครัฐระยะสั้นสามารถวางแผนผังการใช้ที่ดินและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการเติบโตได้ทันที ขณะที่ระยะยาวจะมีเศรษฐกิจท้องถิ่นเข้มแข็งและงบประมาณสนับสนุนเพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการและนักลงทุนเอกชนได้รับผลลัพธ์ระยะสั้นคือการมีโอกาสลงทุนใหม่ในอุตสาหกรรมสำคัญ พร้อมเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานกับตลาดและแหล่งวัตถุดิบ ในระยะยาวธุรกิจมีโครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางขนส่งรองรับ เพิ่มขีดความสามารถแข่งขัน สถาบันการศึกษาและวิจัยมีผลลัพธ์ในระยะสั้น คือสามารถจัดหลักสูตรและฝึกอบรมแรงงานตรงตามความต้องการ ระยะยาวมีเครือข่ายความร่วมมือเพื่อผลิตบุคลากรคุณภาพ แรงงานท้องถิ่นและเกษตรกร ได้รับผลลัพธ์ในระยะสั้น คือได้รับโอกาสจ้างงานเพิ่ม รายได้สูงขึ้น ระยะยาวลดการย้ายถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิต ภาคประชาสังคมระยะสั้นมีเวทีประชาคมสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระยะยาวมีบทบาทกำกับการพัฒนาอย่างสมดุล สุดท้าย ประชาชนทั่วไปในระยะสั้นได้รับประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ ขณะที่ในระยะยาวคุณภาพชีวิตดีขึ้น สิ่งแวดล้อมปลอดภัย และได้รับผลประโยชน์จากการเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึง

7.3.3 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอศรีมหาโพธิ์

อำเภอศรีมหาโพธิ์มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน โดยอาศัยจุดแข็งจากฐานอุตสาหกรรมเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ชิ้นส่วนยานยนต์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเมื่อมีการวางผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างสมดุลระหว่างภาคอุตสาหกรรมและชุมชน จะสามารถ

รองรับการขยายตัวของการลงทุนใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะสั้น หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น จะมีโครงสร้างพื้นฐานและผังเมืองที่ชัดเจน ภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยและรายใหญ่ จะได้โอกาสขยายกิจการและสร้างเครือข่ายธุรกิจ ขณะที่สถาบันการศึกษาและวิจัย สามารถพัฒนาหลักสูตรและผลิตแรงงานที่ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรม แรงงานท้องถิ่นและเกษตรกร จะได้งานเพิ่มขึ้น มีรายได้ต่อหัวสูงขึ้น ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป จะมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ได้รับการสาธารณสุขและโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้น ขณะที่ในระยะยาว พื้นที่ที่มีฐานอุตสาหกรรมที่แข็งแกร่งและหลากหลาย ภาคเอกชนมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น แรงงานท้องถิ่นมีทักษะและตำแหน่งงานที่มั่นคง ประชาชนและชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นจากการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข การศึกษา และพื้นที่สีเขียว พร้อมทั้งได้รับการปกป้องด้านสิ่งแวดล้อมจากการใช้เทคโนโลยีสะอาดและระบบควบคุมมลพิษ การเชื่อมโยงกับ EEC ผ่านระบบคมนาคมที่หลากหลาย จะช่วยสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการรักษาสมดุลทางสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ชุมชนและอุตสาหกรรมอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง

7.3.4 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอศรีมโหสถ

อำเภอศรีมโหสถมีศักยภาพโดดเด่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและอารยธรรมทวารวดี โดยการออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสประสบการณ์เชิงลึกจะช่วยสร้างคุณค่าและความหมาย ขณะเดียวกันยังเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน สำหรับหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น จะได้ผลลัพธ์ระยะสั้นคือมีผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและมาตรการปรับปรุงคุณภาพดินที่เอื้อต่อการพัฒนาและอนุรักษ์ พร้อมทั้งโครงสร้างพื้นฐานรองรับการเติบโต ส่วนระยะยาวคือฐานอุตสาหกรรมและระบบโครงสร้างพื้นฐานมีความเข้มแข็งและสอดคล้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับ ผู้ประกอบการรายย่อยและรายกลาง-ใหญ่ จะเกิดธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ในระยะสั้นอาจจะมีการลงทุนและใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น และในระยะยาวจะเกิดตลาดท้องถิ่นและเครือข่ายธุรกิจหรือวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันสูงขึ้น ขณะที่สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย ได้ผลลัพธ์ในระยะสั้นจะมีการจัดหลักสูตรและโครงการพัฒนาทักษะบุคลากรให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมใหม่และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ส่วนระยะยาวจะได้แรงงานที่มีทักษะเหมาะสม ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ขณะที่ แรงงานท้องถิ่นและเกษตรกร จะได้รับโอกาสจ้างงานและพัฒนาทักษะในระยะสั้น ส่งผลให้รายได้และคุณภาพชีวิตสูงขึ้นในระยะยาว ภาคประชาสังคมจะได้มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมอนุรักษ์ มีความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และประชาชนจะได้รับการสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณสุข และเงินอุดหนุนอย่างทั่วถึงในระยะสั้น ซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างสังคมที่ยั่งยืนในระยะยาว

7.3.5 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอบ้านสร้าง

อำเภอบ้านสร้าง มีบทบาทสำคัญที่สามารถยกระดับมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรได้ หน่วยงานภาครัฐมีส่วนสนับสนุนการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างสมดุล และการจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพรองรับภาคเกษตรและประมงน้ำจืด พร้อมทั้งกำกับดูแลสิ่งแวดล้อมและคุณภาพน้ำเพื่อป้องกันผลกระทบจากอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำและขนส่งที่เพียงพอในระยะสั้น และในระยะยาวจะเกิดชุมชนที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นได้ สำหรับกลุ่มผู้ประกอบการ/นักลงทุนเอกชน รายย่อย และรายใหญ่ มีบทบาทในการลงทุนด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์ รวมถึงการสนับสนุนเกษตรสมัยใหม่และอุตสาหกรรมชีวภาพ นำไปสู่การจ้างงานคนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นในระยะสั้น ขณะที่ในระยะยาวช่วยสร้างฐานอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจที่หลากหลาย พร้อมเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ แรงงานท้องถิ่นและเกษตรกร จะได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเพิ่มโอกาสจ้างงานในภาคเกษตร แปรรูปผลผลิต และประมงน้ำจืด รายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นในระยะสั้น และในระยะยาวมีความมั่นคงทางอาชีพและคุณภาพชีวิตดีขึ้น พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคม มีบทบาทในกระบวนการมีส่วนร่วม เช่นเวทีประชาคมเพื่อสะท้อนความต้องการและร่วมกำหนดนโยบาย ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมในการใช้พื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ส่งผลให้ในระยะยาวชุมชนมีความเข้มแข็งและความร่วมมือยั่งยืน ขณะที่ประชาชนทั่วไป ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำ การดูแลสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มคุณภาพน้ำเพื่อการเกษตรและประมง ทำให้ในระยะสั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และในระยะยาวมีสิ่งแวดล้อมที่สมดุล สุขภาพดี และได้รับประโยชน์จากเศรษฐกิจท้องถิ่นที่เติบโตขึ้น

7.3.6 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอประจันตคาม

เมื่อนำไปวิเคราะห์ร่วมกับผลการวิเคราะห์ SWOT สรุปได้ว่า หน่วยงานภาครัฐ ในบริบทของอำเภอประจันตคามมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาเกษตรกรรมอินทรีย์และหัตถกรรมไม้ไผ่ให้เป็นระบบมากขึ้น โดยในผลลัพธ์ระยะสั้นสามารถกำหนดทิศทางการลงทุนที่สอดคล้องกับศักยภาพด้านทุเรียน GI และไผ่ตง พร้อมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ส่วนในระยะยาวจะช่วยยกระดับอุตสาหกรรมท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชนอย่างยั่งยืน ในส่วนของผู้ประกอบการ/นักลงทุนเอกชน จะได้รับผลลัพธ์ในระยะสั้นจะเกิดธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร เช่น ผลิตภัณฑ์จากทุเรียนและไผ่ รวมถึงการจ้างงานเพิ่มขึ้น ผลลัพธ์ในระยะยาวสามารถเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันและขยายธุรกิจได้ต่อเนื่อง ขณะที่สถาบันการศึกษา/สถาบันวิจัย จะได้รับผลลัพธ์ในระยะสั้น ที่สามารถพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงเกษตรกรรม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ส่วนในระยะยาวจะผลิตบุคลากรที่มีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของตลาด Creative Agro-tourism แรงงานท้องถิ่น/เกษตรกร จะได้รับผลลัพธ์ในระยะสั้นได้รับการจ้างงานและมีรายได้สูงขึ้นจากการผลิตและการท่องเที่ยว ส่วนในระยะยาวมีความมั่นคงในอาชีพลดการย้ายถิ่น และสามารถเป็นผู้ประกอบการรายย่อยได้ สำหรับภาคประชาสังคม จะได้รับผลลัพธ์ในระยะสั้น คือการเกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มชุมชน วิสาหกิจ และหน่วยงานรัฐเพื่อพัฒนาเส้นทาง

ท่องเที่ยว ส่วนในระยะยาวชุมชนจะมีส่วนร่วมบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ท้ายสุดในส่วนของประชาชน จะเกิดผลลัพธ์ในระยะสั้นสามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยว ในระยะยาวมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น สิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์ และความเหลื่อมล้ำลดลง

7.3.7 ผลกระทบจากการพัฒนาอำเภอชาติ

เมื่อนำไปวิเคราะห์ร่วมกับผลการวิเคราะห์ SWOT สรุปได้ว่า หน่วยงานภาครัฐในบริบทของอำเภอชาติ มีบทบาทในการวางแผนและบริหารจัดการพื้นที่ให้เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การล่องแก่ง วังเทรล ปั่นจักรยาน และกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เกิดผลลัพธ์ระยะสั้นคือเกิดมาตรการกำกับดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ในระยะยาวจะได้ระบบบริหารจัดการพื้นที่ที่สมดุลระหว่างการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ ทำให้คุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น กลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยเข้ามาลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย เช่น บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร และที่พักเชิงนิเวศ ผลลัพธ์ระยะสั้นคือเกิดธุรกิจใหม่และการจ้างงานในท้องถิ่น ระยะยาวจะทำให้ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวของอำเภอมีความเข้มแข็ง สร้างรายได้ต่อเนื่องและสามารถต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรม Wellness Retreat หรือศูนย์ส่งเสริมสุขภาพในธรรมชาติ สำหรับแรงงานท้องถิ่นมีโอกาสเข้าทำงานในธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น ไกด์ท่องเที่ยว พนักงานที่พัก หรือผู้ให้บริการขนส่ง ได้รับผลลัพธ์ระยะสั้นคือมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น รายได้ต่อหัวสูงขึ้น ในระยะยาวแรงงานมีทักษะใหม่ สร้างความมั่นคงทางอาชีพและลดการย้ายถิ่น ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เกิดผลลัพธ์ระยะสั้นคือเกิดเครือข่ายความร่วมมือเพื่อจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยว ในระยะยาวจะมีส่วนช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างการยอมรับในแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ท้ายที่สุดกลุ่มประชาชนได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ผลลัพธ์ระยะสั้นคือมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและเข้าถึงบริการได้สะดวก ระยะยาวคือเกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน รายได้กระจายอย่างทั่วถึง และชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

7.4 สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (SIA)

7.4.1 สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบระดับพื้นที่

จากการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของการขยายพื้นที่ EEC สุพรรณบุรี พบว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นมิได้เป็นเพียงการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานหรืออุตสาหกรรมใหม่ แต่ยังสะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้าง (Structural Transformation) ของจังหวัดในฐานะพื้นที่ยุทธศาสตร์เชื่อมโยง EEC กับภูมิภาคอื่น การพัฒนาดังกล่าวสร้างการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ตั้งแต่โอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ การยกระดับคุณภาพชีวิต ไปจนถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ใน มิติทางเศรษฐกิจ การลงทุนใหม่ของอุตสาหกรรมสมัยใหม่และ SMEs ที่เชื่อมโยงกับการเกษตรพื้นฐาน ทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นมีพลวัตมากขึ้น รายได้และการจ้างงานมีแนวโน้มขยายตัว ลดการพึ่งพาการย้าย

ถิ่นแรงงาน และเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับครัวเรือน ขณะเดียวกัน มิติสังคม ชี้ให้เห็นถึงการเข้าถึง โครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และบริการสุขภาพที่ดีขึ้น รวมทั้งการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่ง จะเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างสังคมที่เข้มแข็ง ส่วนใน มิติสิ่งแวดล้อม มีแนวโน้มเกิด การฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่สีเขียว การใช้มาตรการควบคุมมลพิษ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสะอาด อย่างไรก็ตาม ความท้าทายคือแรงกดดันด้านทรัพยากรน้ำ ที่ดิน และมลภาวะ ซึ่งหากขาดการบริหารจัดการเชิงป้องกัน อาจบั่นทอนความยั่งยืนในระยะยาว

การสังเคราะห์ Impact Pathway ทั้งในระดับจังหวัด แสดงให้เห็นว่าปัจจัยนำเข้า (นโยบาย การลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน) เมื่อเชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนา จะก่อให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ที่ขยายตัวสู่ ผลกระทบในวงกว้าง ความแตกต่างระหว่างอำเภอสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดและศักยภาพเฉพาะพื้นที่ แต่เมื่อ รวมกันแล้วสามารถสร้าง Common Pathway ระดับจังหวัด ที่เน้นการยกระดับขีดความสามารถการแข่งขัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชน และการจัดการทรัพยากรแบบสมดุล ภาพรวมนี้ ทำให้ปราจีนบุรีมีศักยภาพในการพัฒนาเป็น “จังหวัดอุตสาหกรรม-เกษตรสีเขียว” ที่เป็นส่วนเสริมสำคัญของ EEC

7.4.2 สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบระดับประเทศ

ในระดับประเทศ การพัฒนาเชิงพื้นที่ของไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องจาก แรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ซึ่งไม่เพียงส่งผลต่อการเติบโตของเมือง และอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ยังสะท้อนการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างของประเทศในมิติสังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบทั้งสามมิติในภาพรวมจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนา อย่างสมดุลและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของประเทศ

ใน มิติสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจได้ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในหลายด้าน โดยเฉพาะ การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และบริการสาธารณสุขที่มีความครอบคลุมมากขึ้น การขยายเครือข่าย คมนาคมและบริการพื้นฐานช่วยเชื่อมโยงเมืองหลักกับภูมิภาค และเปิดโอกาสให้แรงงานมีทางเลือกใน การประกอบอาชีพในพื้นที่ของตนเองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรมได้นำมาซึ่ง ความหนาแน่นของประชากรและภาระต่อระบบบริการสาธารณะ ซึ่งหากขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม อาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการกระจุกตัวของโอกาสทางเศรษฐกิจในบางพื้นที่

ใน มิติเศรษฐกิจ การลงทุนภาครัฐและเอกชน รวมถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ ได้สร้างพลวัตทาง เศรษฐกิจที่ชัดเจน ทั้งในด้านการจ้างงาน การเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิต และการเพิ่มขีดความสามารถใน การแข่งขันของประเทศ การขยายฐานการผลิตไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้กับเศรษฐกิจฐาน รากและวิสาหกิจชุมชน ขณะเดียวกัน ภาคเกษตรได้รับโอกาสในการเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมและ การแปรรูปสินค้าเพิ่มมูลค่า อย่างไรก็ตาม การเติบโตทางเศรษฐกิจยังมีแนวโน้มกระจุกตัวใน บางกลุ่มอุตสาหกรรมและบางพื้นที่ ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ยังคงอยู่ โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานและ เกษตรกรรายย่อยที่ต้องเผชิญต้นทุนชีวิตและการปรับตัวต่อระบบเศรษฐกิจใหม่ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องเสริม

กลไกการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจให้ทั่วถึง พร้อมพัฒนาทักษะและระบบเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แรงงานสามารถปรับตัวได้อย่างยั่งยืน

สำหรับ มิติสิ่งแวดล้อม การขยายตัวของภาคการผลิตและเมืองได้สร้างแรงกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศอย่างต่อเนื่อง แม้ภาครัฐได้กำหนดมาตรการควบคุมมลพิษและระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) อย่างเข้มข้น แต่ยังคงมีความท้าทายในการบังคับใช้กฎหมาย การจัดสรรงบประมาณเพื่อฟื้นฟูทรัพยากร และการบริหารจัดการของเสียที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ขณะเดียวกันหลายภาคส่วนได้เริ่มนำแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวและเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสัญญาณเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำของประเทศในอนาคต

การพัฒนาที่เกิดขึ้นในระดับจังหวัด เช่น จังหวัดปราจีนบุรี สะท้อนทิศทางการพัฒนาเชิงบูรณาการของประเทศที่มุ่งกระจายศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตในภูมิภาค การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐาน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายระดับชาติและการดำเนินงานในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ผลการประเมินภายใต้กรอบ SIA จึงไม่เพียงชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ศึกษา แต่ยังสะท้อนแนวโน้มสำคัญของประเทศในการขับเคลื่อน “การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน” ที่แผนการเติบโตทางเศรษฐกิจเข้ากับความเข้มแข็งของสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระยะยาว

7.4.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายจาก SIA

1. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีให้เป็นส่วนหนึ่งของ EEC ควรยึดหลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ โดยจัดตั้งศูนย์ประสานงานการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชน ภาคเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการวางแผน ดำเนินงาน และติดตามผลโครงการอย่างต่อเนื่อง พร้อมใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลอย่างโปร่งใส

2. การจัดตั้งกลไกติดตามและประเมินผล

ควรพัฒนาระบบติดตามและประเมินผล (Monitoring & Evaluation) ที่มีตัวชี้วัดครอบคลุมทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี เพื่อประเมินความก้าวหน้าและผลกระทบของการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ระบบดังกล่าวควรเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะและปรับปรุงได้ตามบริบทที่เปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นของประชาชน

3. การพัฒนามาตรการรองรับผลกระทบเชิงลบ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมต้องดำเนินควบคู่กับมาตรการป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการมลพิษ การบริหารทรัพยากรน้ำและที่ดินอย่างสมดุล รวมถึงการคุ้มครองแรงงานและกลุ่มเปราะบาง ผ่านการพัฒนาทักษะใหม่และการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม เพื่อให้การเติบโตไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

4. การสร้างสมดุลผลประโยชน์อย่างทั่วถึง

ควรมีกลไกกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาให้ถึงชุมชน เช่น กองทุนท้องถิ่นหรือโครงการสวัสดิการสังคม พร้อมส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากและวิสาหกิจชุมชนให้เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมในพื้นที่ การพัฒนาที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมจะช่วยสร้างความชอบธรรมและความยั่งยืนในระยะยาว

บทที่ 8 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะทางนโยบาย

การศึกษาความเป็นไปได้ในการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) มายังจังหวัดปราจีนบุรีมีการกำหนดขอบเขตการศึกษาและกรอบการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน และทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากการผนวกจังหวัดหนึ่งเข้าสู่พื้นที่ EEC มิใช่เพียงการปรับเปลี่ยนเชิงภูมิศาสตร์ แต่เป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาใหม่ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้คน ชุมชน ธุรกิจ และสิ่งแวดล้อมโดยตรง

8.1 สรุปภาพรวมผลการศึกษา

8.1.1 หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความเหมาะสมจากกรณีศึกษาต่างประเทศ

จากการศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาในต่างประเทศในบทที่ 2 พบว่าทุกแห่งเลือกพื้นที่ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาของตนเอง โดยเขต Shenzhen SEZ, JAFZA, JS-SEZ ที่มุ่งส่งเสริมการค้าและการขนส่ง มักตั้งอยู่ในเมืองท่า ส่วน MCFZ และ TASEZ ที่มีวัตถุประสงค์ที่ค่อนข้างเฉพาะเจาะจงเลือกพื้นที่ที่แตกต่างออกไป โดย MCFZ ซึ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงและพลังงานสะอาด เลือกตั้งอยู่ในเมืองขนาดเล็กที่บริหารจัดการได้ง่าย ส่วน TASEZ ที่เน้นอุตสาหกรรมเฉพาะกลุ่ม เลือกที่ตั้งใกล้แหล่งอุตสาหกรรมเดิม

ทั้งนี้ โครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ และความพร้อมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยรองของการเลือกที่ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของเขตกรณีศึกษา อย่างไรก็ตามกลับเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการเติบโตระยะยาว จะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาที่พบว่า Shenzhen SEZ และ JAFZA เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประสบความสำเร็จสูงสุด มีปัจจัยความสำเร็จครอบคลุม ขณะที่ MCFZ และ TASEZ ซึ่งยังมีการลงทุนในพื้นที่ค่อนข้างต่ำ ยังขาดความพร้อมด้านทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงนโยบายเพื่อสิ่งแวดล้อม ส่วน JS-SEZ แม้มีศักยภาพเชิงพื้นที่แต่ยังเผชิญความเสี่ยงด้านพลังงานและทรัพยากร ทางที่ปรึกษาจึงสรุปหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความเหมาะสม และมีโอกาสประสบความสำเร็จ สำหรับประกอบการประเมินความพร้อมของจังหวัดปราจีนบุรี โดยพื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ และความสอดคล้องกับห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ถูกกำหนดในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
- (2) โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่พร้อมสำหรับการลงทุนในระยะเริ่มต้น และเชื่อมโยงกับพื้นที่ EEC ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เป้าหมายอื่น
- (3) ความพร้อมในด้านทรัพยากร ได้แก่ น้ำ และแรงงาน

นอกจากนี้ ความสำเร็จของ SEZ ยังต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลังการจัดตั้ง ได้แก่

- (1) การกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจนและมีศักยภาพแข่งขันได้
- (2) การบริหารจัดการและกฎระเบียบที่ยืดหยุ่นและชัดเจน
- (3) สิทธิประโยชน์ต่อนักลงทุนที่จูงใจและเฉพาะเจาะจง
- (4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานควบคู่กับการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและพลังงานสะอาด
- (5) การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ เพื่อที่จะสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

8.1.2 ความสอดคล้องของเป้าหมายต่อยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนา

การผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่พื้นที่ EEC เป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับกรอบนโยบายระดับชาติในหลายมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ การกระจายศูนย์กลางการพัฒนาไปสู่ระดับภูมิภาค การยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีสะอาด ซึ่งล้วนเป็นเป้าหมายหลักของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ตลอดจนแผนยุทธศาสตร์ของ EEC และยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรี

ในระดับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) การพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้กรอบ EEC สอดคล้องโดยตรงกับยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะในประเด็นย่อยที่มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจหลัก และการยกระดับอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง จังหวัดปราจีนบุรีมีจุดแข็งด้านทำเลที่ตั้งในแนวเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ EEC กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและชายแดนกัมพูชาซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ และการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย เช่น อุตสาหกรรมชีวภาพ การแพทย์ครบวงจร และเทคโนโลยีสะอาด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ที่มุ่งส่งเสริมการสร้างงาน การกระจายรายได้ และการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในภูมิภาคตะวันออกตอนบน

มิติที่เกี่ยวข้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566–2580 (ฉบับปรับปรุง) การพัฒนาในจังหวัดปราจีนบุรีจะเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันหลายหมวดแผนแม่บท อาทิ การเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ผ่านการส่งเสริมอุตสาหกรรมใหม่บนฐานเศรษฐกิจชีวภาพ หมุนเวียน และสีเขียว (BCG Economy) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์สมัยใหม่ เพื่อเชื่อมโยงการขนส่งและการค้าระหว่างภูมิภาค การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นการ Upskill/Reskill เพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แนวทางดังกล่าวช่วยให้จังหวัดปราจีนบุรีมีบทบาทในการขับเคลื่อนเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติให้เกิดผลในเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

ด้านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) การพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีในกรอบ EEC จะช่วยขับเคลื่อนเป้าหมายสำคัญของประเทศในการสร้างเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม และเศรษฐกิจสร้างคุณค่า (Value-Based Economy) ผ่านการบูรณาการเกษตรกรรม เทคโนโลยีชีวภาพ และ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เข้ากับอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ขณะเดียวกันยังช่วยสนับสนุนแนวคิดการกระจาย ศูนย์กลางการพัฒนาและการลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยจังหวัดปราจีนบุรี สามารถเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจใหม่ของภาคตะวันออกตอนบนที่เชื่อมโยงโดยตรงกับระบบเศรษฐกิจหลักของประเทศ

บทบาทของจังหวัดปราจีนบุรีที่เชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของ EEC พบว่ามีบทบาทสำคัญในฐานะการเป็นพื้นที่ขยายตัวทางเศรษฐกิจใหม่ที่จะช่วยกระจายการพัฒนาออกจากพื้นที่ แกนกลางของ EEC การมีโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ เช่น ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง M61 และทางรถไฟทางคู่ คลองสิบก้า-อรัญประเทศ ทำให้ปราจีนบุรีสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมสนับสนุน และฐานการผลิตใหม่ของอุตสาหกรรมอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยลดความหนาแน่นของการใช้ พื้นที่ในจังหวัดหลักของ EEC และสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค

ในส่วนของแผนพัฒนาและยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรีเองมีทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับกรอบ นโยบายของ EEC โดยมุ่งยกระดับจังหวัดสู่เมืองอุตสาหกรรมสะอาด เมืองชีวภาพ และเมืองโลจิสติกส์เชื่อมโยง ชายแดน ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยต่อยอดการพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับนโยบาย BCG Economy ของ ประเทศ และตอบสนองเป้าหมายด้านเศรษฐกิจสีเขียวและความยั่งยืนในระยะยาว

โดยสรุป การผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้ากับ EEC นอกจากช่วยขยายศักยภาพทางเศรษฐกิจของ พื้นที่แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติ ทั้งในด้านการยกระดับ ความสามารถในการแข่งขัน การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมและนวัตกรรมใหม่ การกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ และการสร้างสมดุลด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับ จังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศในภาพรวม

8.1.3 ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดปราจีนบุรีมีบทบาทสำคัญในฐานะฐานเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของภาคตะวันออก ซึ่งมีทั้ง จุดแข็งเชิงยุทธศาสตร์และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ต้องได้รับการบริหารจัดการอย่างบูรณาการ โดยมีสรุป ภาพรวมบริบทดังนี้

มิติทำเลที่ตั้ง: จุดยุทธศาสตร์สำคัญเชื่อมต่อภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ EEC

จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ทางภาคตะวันออก โดยมีทำเลที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับ EEC โดยมี ระยะห่างจากจังหวัดฉะเชิงเทรา 75 กิโลเมตร จังหวัดชลบุรี 113 กิโลเมตร และจังหวัดระยอง 179 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ (ภาคกลาง) 122 กิโลเมตร และจังหวัดนครราชสีมา (ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ) 185 กิโลเมตร ทำให้เกิดความได้เปรียบในการคมนาคมขนส่งและการเชื่อมโยงการค้า ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการขนส่งสู่ท่าเรือแหลมฉบัง (153 กม.) และด่านพรมแดนคลองลึก จังหวัด สระแก้ว (157 กม.) ทว่าลักษณะภูมิประเทศมีความหลากหลายตั้งแต่พื้นที่ราบลุ่มไปจนถึงพื้นที่ภูเขา โดยพื้นที่ บางส่วนเป็นเขตภูเขาและอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และทับลาน ทำให้เป็นข้อจำกัดในการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐาน

มิติเศรษฐกิจ: เศรษฐกิจระดับชั้นนำของประเทศ แต่การเติบโตเฉลี่ยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาหดตัว

ศักยภาพทางเศรษฐกิจของปราจีนบุรีอยู่ในระดับชั้นนำของประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2566 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) มูลค่า 258,259 ล้านบาท สูงเป็นอันดับที่ 14 ของประเทศ และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP per Capita) มูลค่า 388,559 บาท สูงเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ ความโดดเด่นนี้มีสาเหตุหลักมาจากการเป็นฐานอุตสาหกรรมเข้มข้น โดยภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 70.86 ของ GPP ซึ่งโรงงานทั้งหมดในปี 2567 มีจำนวน 1,018 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในอำเภอกบินทร์บุรี และศรีมหาโพธิ โดยมีโรงงานที่เข้าข่ายอุตสาหกรรม S-Curve จำนวนประมาณ 261 แห่ง (ร้อยละ 25.67 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในจังหวัด) ส่วนภาคบริการมีแนวโน้มกำลังเติบโต โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่ฟื้นตัวอย่างชัดเจน และภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นรากฐานดั้งเดิมที่สำคัญ นอกจากนี้ การเชื่อมต่อกับ EEC ผ่านโครงข่ายถนนหลัก เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 และ 33 ยังช่วยดึงดูดการลงทุน มูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ในปี 2567 มีมูลค่า 63,968.90 ล้านบาท และมีสัดส่วนทุนจดทะเบียนจากต่างชาติเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยในปี 2567 ทุนจดทะเบียนจากต่างชาติมีมูลค่า 6,706.6 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 92.62 ของทุนจดทะเบียนทั้งหมด (ไทยและต่างชาติ มีมูลค่า 7,240.8 ล้านบาท)

อย่างไรก็ตาม อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมในช่วงปี พ.ศ. 2561-2566 ได้หดตัวลงเฉลี่ยที่ร้อยละ -2.33 ต่อปี ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มจังหวัด EEC ที่มีการขยายตัวเฉลี่ยเป็นบวก และยังเผชิญอุปสรรคในการแข่งขันกับจังหวัดใกล้เคียงในกลุ่ม EEC ที่มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่สมบูรณ์กว่า และระบบสาธารณูปโภคบางส่วนที่อาจยังไม่เพียงพอต่อการขยายตัวในระยะยาว โดยเฉพาะด้านทรัพยากรน้ำ พลังงาน และระบบจัดการของเสีย

มิติโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค: โครงข่ายคมนาคมทางถนนและรางมีประสิทธิภาพ

จังหวัดมีโครงข่ายคมนาคมทางถนน (ทางหลวงแผ่นดินรวม 480.843 กิโลเมตร) และทางราง (เส้นทางรถไฟสายตะวันออกยาว 95 กิโลเมตร) ในด้านพลังงาน ปี 2567 มีการใช้ไฟฟ้า 6,796 กิกะวัตต์ชั่วโมง โดยภาคอุตสาหกรรมและการผลิตไฟฟ้า IPS รวมกันใช้ไฟฟ้ามากที่สุดกว่าร้อยละ 87 มีสถานีไฟฟ้าและสายส่งไฟฟ้าของ กฟผ. และ กฟภ. ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอบ้านสร้าง และ อำเภอประจันตคาม พร้อมทั้งโรงไฟฟ้าเอกชนที่มีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้ารวม 961 เมกะวัตต์ ที่สามารถผลิตไฟฟ้ารองรับความต้องการของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้

ในด้านน้ำ จังหวัดปราจีนบุรีมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดใหญ่ซึ่งมีความจุรวม 311.87 ล้านลูกบาศก์เมตร ได้แก่ อ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดา อ่างเก็บน้ำเขาอีโต้ อ่างเก็บน้ำคลองไม้ปล้อง และอ่างเก็บน้ำทับลาน และมีโครงการสร้างและขยายความจุอ่างเก็บน้ำอื่นๆที่สามารถรองรับการกักเก็บน้ำได้เพิ่มถึง 890 ล้านลูกบาศก์เมตร ในส่วนของการประปาส่วนภูมิภาค (กปภ.) มี 2 สาขา คือ สาขาปราจีนบุรีและสาขากบินทร์บุรี โดยในปี พ.ศ. 2567 มีผู้ใช้น้ำรวม 54,541 ราย และมีกำลังการผลิตที่ใช้จํานรวม 85,968 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และมี 3 อำเภอที่ใช้ประปาหมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอบ้านสร้าง อำเภอนาดี และอำเภอศรีมหาโพธิ อย่างไรก็ตาม จังหวัดปราจีนบุรีขาดการขนส่งทางน้ำและทางอากาศเชิงพาณิชย์ และเผชิญความท้าทายด้านน้ำ เนื่องจากความต้องการใช้น้ำโดยรวมของจังหวัดอยู่ที่ 1,786.81 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยมีสัดส่วนความต้องการ

ใช้น้ำในภาคเกษตรกรรมสูงถึง ร้อยละ 79 ของความต้องการทั้งหมด ซึ่งส่งผลให้จังหวัดปราจีนบุรีเผชิญปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งถึง 573.46 ล้านลูกบาศก์เมตร

สำหรับบริการดิจิทัล จำนวนการถือครองโทรศัพท์และแท็บเล็ตเติบโตเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 125.14 ต่อปี ในส่วนของความครอบคลุมและคุณภาพของเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2568 มีความครอบคลุมหนาแน่นสูงและความเร็วในการดาวน์โหลดสูงในพื้นที่ราบตอนใต้และตะวันตกของจังหวัด โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอกบินทร์บุรี ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองและเขตอุตสาหกรรม ในทางตรงกันข้ามพื้นที่ตอนเหนือและตะวันออกซึ่งส่วนใหญ่เป็นเขตภูเขาและอุทยานแห่งชาติ (เขาใหญ่และทับลาน) มีสัญญาณจำกัดและเบาบางอย่างชัดเจน (โดยเฉพาะในอำเภอนาดี) ส่วนความเร็วจะผันผวนและต่ำกว่า

มิติด้านสังคม: คุณภาพชีวิตดีและใช้แรงงานในพื้นที่เป็นหลัก แต่เผชิญกับสังคมสูงวัยอย่างชัดเจน และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่สูงขึ้น

จังหวัดปราจีนบุรีมีจุดแข็งด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี จากดัชนีความก้าวหน้าของคน (HAI) ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ การมีอัตราการว่างงานต่ำ (ร้อยละ 0.96) และการพึ่งพาแรงงานข้ามชาติในสัดส่วนที่ต่ำกว่ากลุ่ม EEC บ่งชี้ว่ากำลังแรงงานในพื้นที่เป็นฐานหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม จังหวัดปราจีนบุรีกำลังเผชิญกับพลวัตเชิงโครงสร้างที่สำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างชัดเจน และประเด็นความท้าทายด้านการกระจายรายได้ จากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ที่พุ่งสูงขึ้นไปที่ระดับ 0.298 ในปี พ.ศ. 2566 นอกจากนี้ระบบสาธารณสุขยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากรอย่างชัดเจน โดยมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรที่ต้องดูแลสูงถึง 1:1,877 ซึ่งเกิดจากการขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทาง และข้อจำกัดด้านศักยภาพของโรงพยาบาลขนาดใหญ่ในการรักษาโรคซับซ้อน

มิติทรัพยากร: มีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เป็นจุดแข็งเชิงคุณภาพชีวิต

จังหวัดปราจีนบุรีมีทุนทางธรรมชาติที่สำคัญคือพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์คิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 29.68 ของเนื้อที่ทั้งหมด (883,271 ไร่) ในปี 2568 โดยเฉพาะในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลาน ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบเชิงคุณภาพชีวิต มีแม่น้ำที่ครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งจังหวัด ได้แก่ แม่น้ำปราจีนบุรี ครอบคลุมพื้นที่อำเภอกบินทร์บุรี ศรีมหาโพธิ์ เมืองปราจีนบุรี และบ้านสร้าง และมีแม่น้ำสายย่อยคือ แควหนุมานมีความยาวประมาณ 27 กิโลเมตรครอบคลุมพื้นที่อำเภอนาดีเป็นหลัก คลองประจันตคามเป็นแม่น้ำสายย่อยครอบคลุมพื้นที่อำเภอประจันตคามก่อนจะไหลรวมเข้าสู่แม่น้ำปราจีนบุรีและคลองพระปรังเป็นสายน้ำจากจังหวัดสระแก้วเข้าสู่อำเภอกบินทร์บุรี ซึ่งในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีทั้งหมดมีปริมาณน้ำท่าฤดูฝนเฉลี่ย 3,898.58 ล้านลบ.ม. และน้ำท่าฤดูแล้ง 389.29 ล้าน ลบ.ม.

มิติการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม: การจัดการน้ำเสียในนิคมอุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพ แต่เผชิญแรงกดดันจากในการจัดการขยะมูลฝอย กากขยะอุตสาหกรรม และคุณภาพน้ำผิวดิน

จังหวัดปราจีนบุรีมีการจัดการน้ำเสียภาคอุตสาหกรรมในเขตนิคมที่มีประสิทธิภาพ เช่น สวนอุตสาหกรรม 304 ที่มีระบบบำบัดแบบไม่ปล่อยออกสู่ภายนอก (Zero Discharge) ความจุ 175,800 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน อย่างไรก็ตามการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมได้สร้างแรงกดดันต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ

โดยปริมาณของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (อัตราเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 14.94 ต่อปี ในช่วงปี 2563-2567) จนมีปริมาณรวม 49,723 ตัน ในปี 2567 ซึ่งถูกจัดให้เป็นจังหวัดที่มีปริมาณของเสียอันตรายสูงเป็น อันดับที่ 7 ของประเทศ นอกจากนี้คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินโดยรวมปรับตัวลดลงมาอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม (WQI 60) เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2567 ซึ่งสะท้อนความท้าทายในการควบคุมและบำบัดน้ำเสีย รวมถึงสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั้ง 21 แห่ง ที่เปิดดำเนินการยังกำจัดไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการทั้งหมด และยังขาดระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน: พื้นที่หลักเป็นเกษตรและป่าไม้ ส่วนอุตสาหกรรมยังมีพื้นที่ว่างขนาดใหญ่รองรับการขยายตัวตามผังเมือง

แผนการใช้ที่ดินตามแผนผังเมืองรวมของจังหวัดปราจีนบุรีเป็นไปเพื่อความสะดวกระหว่างภาคการอนุรักษ์และการพัฒนา โดยในเนื้อที่ทั้งหมด 2,976,476 ไร่ของจังหวัด เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อป่าไม้และเกษตรกรรมกว่าร้อยละ 60 ขณะที่พื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้ามีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2.04

พื้นที่อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นจริงส่วนใหญ่ (เกือบร้อยละ 59 ของพื้นที่อุตสาหกรรมรวม) ตั้งอยู่นอกเขตผังเมืองพื้นที่อุตสาหกรรมที่กำหนด โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม และที่สำคัญพื้นที่อุตสาหกรรมจะกระจายตัวในทุกอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี แต่ในช่วงปี 2561-2568 พื้นที่อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นจะเกิดขึ้นในอำเภอกบินทร์บุรีและอำเภอศรีมหาโพธิ ขณะที่อำเภออื่น ๆ พื้นที่อุตสาหกรรมแทบไม่ได้เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด

พื้นที่อุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจาก 37,636 ไร่ในปี 2561 เป็น 46,473 ไร่ ในปี 2568 ซึ่งการขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรมส่วนใหญ่มาจากการลดลงของพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่เบ็ดเตล็ด อย่างไรก็ตามปราจีนบุรีมีศักยภาพเชิงพื้นที่ในการรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต เนื่องจากยังมีพื้นที่ว่างในแผนผังเขตพื้นที่เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเกือบ 41,861 ไร่

นอกจากนี้ พื้นที่อุตสาหกรรมหลักของจังหวัดปราจีนบุรีมีความเปราะบางต่ออุทกภัย เนื่องจากเขตอุตสาหกรรมที่หนาแน่นในอำเภอศรีมหาโพธิและศรีมโหสถ ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมระดับปานกลางถึงสูง ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนป้องกันและบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างบูรณาการเพื่อป้องกันความเสียหายต่อภาคการผลิตในระยะยาว

การพัฒนา EEC ถือเป็นโครงการเชิงยุทธศาสตร์ที่ได้สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการวางแผนผังการใช้ที่ดิน การบริหารจัดการผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน สำหรับจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการเป็นจุดเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจแห่งใหม่นั้น การศึกษาในบทนี้ได้ฉายภาพจากข้อมูลทางสถิติให้เห็นถึงบริบทที่ซับซ้อนทั้งจุดแข็งด้านการเป็นฐานอุตสาหกรรม และทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ที่มาพร้อมกับข้อจำกัดและความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการกระจายรายได้ การพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีทักษะสูงขึ้น และการบริหารจัดการผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความเข้มงวด รวมทั้งความจำเป็นในวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่ในผังเมืองให้รองรับเติบโตทางเศรษฐกิจ และพร้อมรับมือกับความเสี่ยงด้านอุทกภัยในพื้นที่อุตสาหกรรม

8.1.4 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี

ปราจีนบุรีถือเป็นจังหวัดที่มีความพร้อมอย่างรอบด้านในการบรรจุเป็นจังหวัดที่ 4 ของ EEC เนื่องจากมีการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเป็นทุนเดิม มีทำเลที่ตั้งที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่าง EEC และแหล่งอุตสาหกรรมในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ อีกทั้งยังมีพื้นที่เกษตรขนาดใหญ่ที่เป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญในการแปรรูปสินค้าเกษตร รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นข้อได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคตจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการน้ำ และการยกระดับคุณภาพแรงงาน หากสามารถดำเนินการได้อย่างสมดุลและสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน จังหวัดปราจีนบุรีจะสามารถเป็น “พื้นที่ยุทธศาสตร์ใหม่” ที่ช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้กับ EEC และขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของจังหวัดปราจีนบุรี ผ่านการวิเคราะห์ PESTEL สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด โดยเฉพาะในบริบทของการเชื่อมโยงกับ EEC

ด้านการเมือง (Political) จังหวัดปราจีนบุรีได้รับประโยชน์นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาเชิงพื้นที่ภายใต้กรอบ EEC โดยมีแนวนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมสะอาด การแพทย์ครบวงจร และเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) เป็นฐานสำคัญ อย่างไรก็ตาม ความล่าช้าในการดำเนินโครงการโครงสร้างพื้นฐานและความไม่ต่อเนื่องของนโยบายในระดับปฏิบัติยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนา

ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ปราจีนบุรีมีโครงสร้างเศรษฐกิจที่หลากหลาย ทั้งอุตสาหกรรมเกษตรกรรม และการท่องเที่ยว รวมถึงทำเลที่ตั้งที่ได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์และเชื่อมโยงกับตลาดในภูมิภาค แต่ภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวทั่วโลก การขาดแคลนแรงงานทักษะขั้นสูง และต้นทุนการผลิตที่สูง ยังคงเป็นข้อจำกัดของการลงทุน จำเป็นต้องส่งเสริมอุตสาหกรรมมูลค่าสูง เช่น อิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูงและอุตสาหกรรมการแพทย์ เพื่อสร้างความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจ

ด้านสังคม (Social) จังหวัดมีโครงสร้างประชากรที่หลากหลาย ทั้งแรงงานภาคอุตสาหกรรมเกษตรกร และชุมชนท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา และการขาดแรงงานทักษะเฉพาะทางยังเป็นความท้าทายหลัก จำเป็นต้องพัฒนาแรงงานรุ่นใหม่ และเชื่อมโยงหลักสูตรการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม

ด้านเทคโนโลยี (Technological) แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีสะอาด พลังงานทดแทน และการผลิตอัจฉริยะ (Smart Manufacturing) เป็นโอกาสสำคัญของจังหวัด แต่การลงทุนด้านนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลยังไม่เพียงพอ จำเป็นต้องพัฒนา “ระบบนิเวศนวัตกรรมระดับจังหวัด” เพื่อยกระดับขีดความสามารถการแข่งขัน

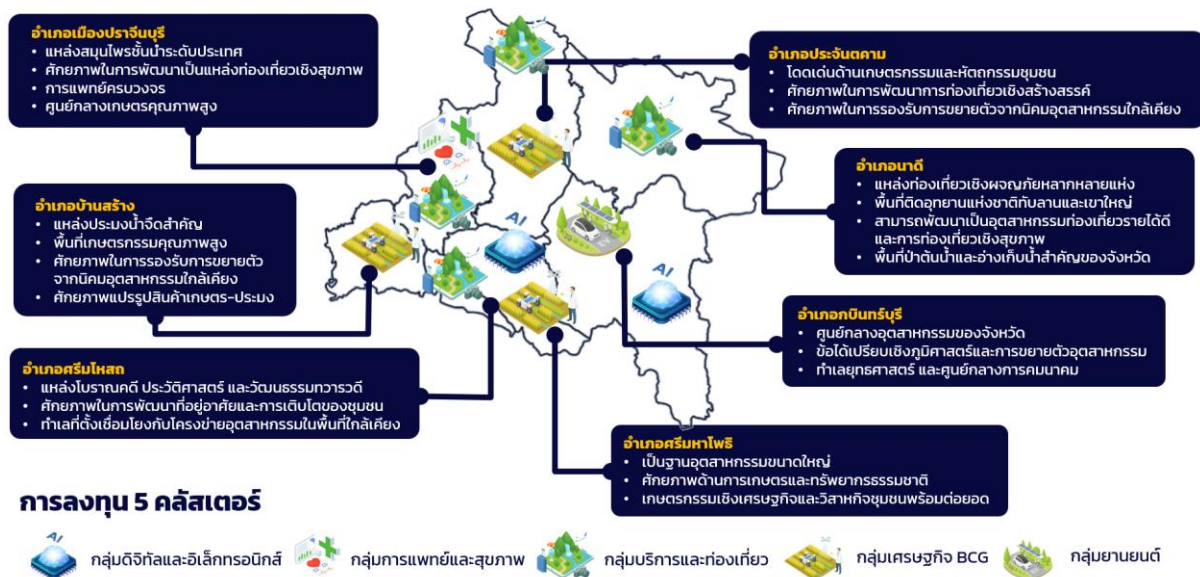
ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) จังหวัดเผชิญความเสี่ยงจากปัญหามลพิษ น้ำเสีย และปัญหาขยะ รวมถึงผลกระทบจากโรงงานจัดการของเสียประเภท 105 และ 106 ที่ตั้งกระจุกตัวในบางพื้นที่ จึงจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างครบวงจร

ด้านกฎหมายและระเบียบ (Legal) การสนับสนุนด้านกฎหมายและสิทธิประโยชน์การลงทุนในพื้นที่ EEC เป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนา แต่ขั้นตอนการอนุมัติที่ซับซ้อนและการซ้ำซ้อนของอำนาจระหว่างส่วนกลาง และท้องถิ่นยังคงเป็นข้อจำกัด

ดังนั้น ปราจีนบุรีมีศักยภาพในการเป็น “พื้นที่พัฒนาเชิงสมดุลของ EEC” ด้วยการบูรณาการ อุตสาหกรรมสะอาด นวัตกรรมการแพทย์ เกษตรสมัยใหม่ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ-นิเวศ หากสามารถยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาทักษะแรงงาน และจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จังหวัดจะสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสภายใต้กรอบ EEC ได้อย่างเต็มศักยภาพ และเติบโตอย่างมั่นคงในระยะยาว

เมื่อพิจารณาศักยภาพในระดับอำเภอ พบความความหลากหลายเชิงพื้นที่สูง ตั้งแต่พื้นที่เมืองและพื้นที่อุตสาหกรรม ไปจนถึงพื้นที่ชนบทที่เป็นชุมชนเกษตรกรรมและพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ ความแตกต่างดังกล่าวช่วยให้สามารถวางยุทธศาสตร์การพัฒนาได้หลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็น ศูนย์กลางอุตสาหกรรม-นวัตกรรม, การแพทย์และสุขภาพ, เกษตรอัจฉริยะ, หรือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม ความหลากหลายนี้ยังมาพร้อมกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการที่ดิน และการพัฒนาที่สมดุล จึงจำเป็นต้องมีนโยบายที่บูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมีผลการวิเคราะห์โดยสรุปถึงศักยภาพของพื้นที่รายอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี ดังที่ได้แสดงในรูปที่ 8.1

เมื่อพิจารณาศักยภาพของแต่ละอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรี เริ่มจากอำเภอเมืองปราจีนบุรี สามารถพัฒนาเป็นศูนย์บริการทางการแพทย์ครบวงจร มุ่งสู่ Medical & Wellness Hub สำหรับอำเภอกบินทร์บุรี สามารถพัฒนาโดยมุ่งส่งเสริมฐานการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและศูนย์กลางโลจิสติกส์ โดยเน้นอุตสาหกรรมสมัยใหม่ภายใต้หลักการ Green Industry ในส่วนของอำเภอศรีมหาโพธิ์ สามารถวางยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อก้าวสู่ Smart Industrial District ขณะที่ศรีมโหสถ ควรพัฒนาเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทางด้านอำเภอบ้าน สามารถพัฒนาโดยเน้น Smart/Bio-Agriculture และ Agro-tourism สำหรับอำเภอประจันตคาม สามารถต่อยอด Eco/Wellness Tourism และการส่งเสริมกิจกรรมชุมชน และอำเภอนาดีสามารถส่งเสริม Green Economy และกลไกคาร์บอนเครดิตจากทรัพยากรป่าไม้และต้นน้ำ เป็นต้น

รูปที่ 8.1 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพระดับอำเภอ

ที่มา: โดยทีปรักษา

8.1.5 แนวโน้มการใช้ทรัพยากร

ในการพยากรณ์ความต้องการใช้ทรัพยากรได้มีการแบ่งฉากทัศน์ศึกษาออกเป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีไม่ได้เข้าร่วมใน EEC กำหนดให้การเติบโตของเศรษฐกิจและประชากรเติบโตตามแนวทางการเติบโตของจังหวัดตามที่เป็นมา โดยอ้างอิงจากอัตราการเติบโตของจังหวัดปราจีนบุรีในช่วงปี พ.ศ. 2557 ถึง 2566 ระยะเวลาทั้งสิ้น 10 ปี

2. กรณีที่จังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วมใน EEC สมมติให้จังหวัดเข้าร่วมใน EEC ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2570 เป็นต้นไป ทั้งนี้ ในช่วงสามปีแรก (พ.ศ. 2570–2572) สมมติให้ความต้องการใช้ทรัพยากรมีอัตราการเติบโตเหมือนกรณีไม่เข้าร่วม EEC เพื่อสะท้อนช่วงระยะเวลาการปรับตัวของ EEC ขณะที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2573–2580 สมมติให้ความต้องการใช้ทรัพยากรในจังหวัดปราจีนบุรีมีอัตราการเติบโตสอดคล้องกับจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ทรัพยากรน้ำ

เมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตของความจำเป็นต้องใช้น้ำของจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้กรณีเข้าร่วม EEC พบว่ามีความแตกต่างจากกรณีไม่เข้าร่วม โดยในกรณีไม่เข้าร่วม EEC ความต้องการใช้น้ำรวมมีอัตราเจริญเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 0.16 ต่อปี สะท้อนถึงการขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามทิศทางเศรษฐกิจท้องถิ่นที่พึ่งพาภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ขณะที่ในกรณีเข้าร่วม EEC อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ร้อยละ 0.24 ต่อปี แม้อัตราโดยรวมสูงกว่ากรณีไม่เข้าร่วมเพียงเล็กน้อย แต่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของความจำเป็นต้องใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ

เมื่อทำการเปรียบเทียบผลการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำของจังหวัดปราจีนบุรีในช่วงปี พ.ศ. 2568–2580 สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในกรณีจังหวัดเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม EEC โดย

ในปี พ.ศ. 2568 ทั้งสองกรณีมีความต้องการใช้น้ำรวมเท่ากันที่ประมาณ 1,789.37 ล้านลูกบาศก์เมตร และเพิ่มขึ้นเป็น 1,794.67 ล้านลูกบาศก์เมตรในปี พ.ศ. 2570 ก่อนจะทยอยเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และสังคม อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2573 เป็นต้นไป ความแตกต่างระหว่างสองกรณีเริ่มชัดเจนมากขึ้น โดยในกรณีเข้าร่วม EEC ความต้องการใช้น้ำมีแนวโน้มสูงกว่ากรณีไม่เข้าร่วมตลอดช่วงเวลาพยากรณ์ ในปี พ.ศ. 2580 ความแตกต่างขยายตัว โดยกรณีเข้าร่วมมีปริมาณความต้องการใช้น้ำ 1,841.59 ล้าน ลบ.ม. ส่วนกรณีไม่เข้าร่วมอยู่ที่ 1,824.76 ล้าน ลบ.ม. หรือต่างกันประมาณ 16.83 ล้าน ลบ.ม.

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนความต้องการใช้น้ำกรณีเข้าร่วมใน EEC พบว่า ในปี 2580 เมื่อเข้าร่วมใน EEC แล้ว สัดส่วนการใช้น้ำภาคเกษตรยังคงเป็นผู้ใช้น้ำหลัก แต่สัดส่วนลดลงเล็กน้อย เป็นร้อยละ 77 ในขณะที่ สัดส่วนการใช้น้ำภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11 การเข้าร่วมใน EEC ทำให้สัดส่วนความต้องการน้ำในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น เพราะมีการขยายตัวจากการผลิตเพิ่มขึ้นตามสมมติฐานการเข้าร่วมใน EEC

หากในอนาคตมีการก่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มตามแผนที่วางไว้ ในปี 2580 แม้ว่าปริมาณความต้องการใช้น้ำรวมเพิ่มขึ้นจากเดิม หากสมมติว่าปริมาณน้ำท่ามีเท่าเดิม ในกรณีเข้าร่วม EEC จังหวัดปราจีนบุรีจะยังคงมีน้ำที่เพียงพอสำหรับการใช้ในฤดูฝน อย่างไรก็ตาม จะเกิดการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง โดยปริมาณน้ำที่ขาดในฤดูแล้งมีค่าประมาณ 18.64 ล้าน ลบ.ม. ปัญหาการขาดแคลนน้ำสามารถแก้ไขด้วยการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน เช่น 1) ในระยะยาวควรมีการปรับปรุงเพิ่มความจุอ่างเก็บน้ำเดิม 2) พัฒนาประสิทธิภาพของระบบส่งน้ำ และระบบผันน้ำ 3) การจัดหาปริมาณน้ำสำรองจากแหล่งน้ำอื่น เช่น แหล่งน้ำสำรองของภาคเอกชน หรือ พัฒนาน้ำบาดาล 4) ส่งเสริมการจัดการด้าน Demand Side ได้แก่ การเสริมประสิทธิภาพการใช้น้ำ การลดน้ำสูญเสีย การปรับระบบการเพาะปลูกให้เหมาะสม โดยเฉพาะกรณีที่ภาคการเกษตรเป็นผู้ใช้น้ำหลัก การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้น้ำภาคเกษตรทำให้ช่วยประหยัดการใช้น้ำทรัพยากรน้ำได้ ส่วนในด้านอุตสาหกรรม ควรส่งเสริมให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การบำบัดและการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่

ไฟฟ้า

แนวโน้มความต้องการใช้ไฟฟ้าของจังหวัดปราจีนบุรีระหว่างกรณีเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม EEC ในช่วงปี พ.ศ. 2570–2580 แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทั้งในด้านปริมาณและโครงสร้าง โดยเมื่อรวมการใช้ไฟฟ้าของครัวเรือน ธุรกิจ อุตสาหกรรม และอื่น ๆ เข้ากับไฟฟ้าที่ผลิตเพื่อใช้เอง (Independent Power Supply: IPS) พบว่า กรณีไม่เข้าร่วม EEC ความต้องการไฟฟ้าเติบโตจาก 6,561 กิกะวัตต์-ชั่วโมง (GWh) ในปี 2570 เป็น 8,804 GWh ในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นเพียงกว่า 2,200 GWh ในระยะเวลา 10 ปี ซึ่งสะท้อนการเติบโตทางเศรษฐกิจในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและพึ่งพาอุตสาหกรรมดั้งเดิม ขณะที่กรณีเข้าร่วม EEC ความต้องการไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างเร่งตัว จากระดับใกล้เคียงกันในปีฐานไปถึง 11,354 GWh ในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นมากกว่า 4,800 GWh ส่งผลให้ความแตกต่างระหว่างสองกรณีมีค่าประมาณ 2,600 GWh ในปีสิ้นสุด แสดงถึงผลของการลงทุนและโครงสร้างพื้นฐานภายใต้ EEC ที่ไม่เพียงเพิ่มปริมาณการใช้ไฟฟ้า แต่ยังผลักดันให้โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดหันไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น ซึ่งแม้สร้างโอกาสทางการแข่งขัน แต่ก็นำมาซึ่งความท้าทายในการจัดการพลังงานเพื่อความมั่นคงระยะยาว

ในด้านโครงสร้างการใช้ไฟฟ้า ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนสูงสุดที่ร้อยละ 48 ของการใช้ทั้งหมด สะท้อนบทบาทสำคัญของภาคการผลิตและนิคมอุตสาหกรรมที่เป็นฐานเศรษฐกิจหลัก ขณะที่การผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เองมีส่วนร้อยละ 32 แสดงถึงการพึ่งพิงพลังงานจากภาคเอกชนเพื่อรองรับกระบวนการผลิตและลดความเสี่ยงด้านไฟฟ้าดับหรือไม่เสถียร ส่วนภาคครัวเรือนมีส่วนร้อยละ 12 และภาคธุรกิจร้อยละ 6 แม้ไม่สูงเท่าอุตสาหกรรม แต่การขยายตัวของสองภาคส่วนนี้สะท้อนถึงการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ การเติบโตของเมือง และการขยายตัวของกิจกรรมการค้าและบริการ ขณะที่ภาคอื่น ๆ มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1 แต่ยังคงสะท้อนถึงบทบาทการใช้ไฟฟ้าในกิจกรรมสาธารณูปโภคและบริการสังคม โครงสร้างดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจปราจีนบุรียังขับเคลื่อนด้วยภาคการผลิตเป็นหลัก ขณะเดียวกันภาคครัวเรือนและธุรกิจเริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้นในฐานะตัวขับเคลื่อนเชิงคุณภาพ

เมื่อพิจารณาอัตราการเติบโต ความต้องการไฟฟ้าในกรณีไม่เข้าร่วม EEC เติบโตเฉลี่ยร้อยละ 2.95 ต่อปี ขณะที่กรณีเข้าร่วม EEC เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.16 โดยเฉพาะภาคครัวเรือนที่เติบโตถึงร้อยละ 9.40 ในกรณีเข้าร่วม เทียบกับอัตราที่ต่ำกว่ามากในกรณีไม่เข้าร่วม แสดงถึงการยกระดับคุณภาพชีวิต การขยายตัวของเมือง และการใช้เทคโนโลยีในครัวเรือนที่มากขึ้น ขณะที่ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมเติบโตจากร้อยละ 4.43 เป็นร้อยละ 7.51 สะท้อนผลของการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตและบริการ ส่วนภาคการผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เองปรับจากการเติบโตเพียงร้อยละ 0.99 ต่อปีเป็นร้อยละ 1.97 ต่อปี แสดงถึงความจำเป็นของผู้ประกอบการในการเสริมกำลังผลิตไฟฟ้าเพื่อรองรับการเติบโตและสร้างเสถียรภาพพลังงาน

ปัจจุบันจังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพกำลังการผลิตไฟฟ้าติดตั้งรวม 961 เมกะวัตต์ ประกอบด้วย โรงไฟฟ้า SPP จำนวน 247 เมกะวัตต์ โรงไฟฟ้า VSPP จำนวน 91 เมกะวัตต์ และโรงไฟฟ้าเพื่อใช้ภายในนิคมอุตสาหกรรม (IPS) จำนวน 623 เมกะวัตต์ โดยยังไม่มีโรงไฟฟ้า IPP ขนาดใหญ่ หากคำนวณจากสมมติฐานว่า โรงไฟฟ้าทั่วไปเดินเครื่องเต็มกำลัง ตลอด 24 ชั่วโมง 365 วัน และโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์เดินเครื่อง 8 ชั่วโมงต่อวัน ตลอด 365 วัน จังหวัดปราจีนบุรีจะมีกำลังผลิตไฟฟ้าเชิงทฤษฎีรวมประมาณ 7,056 กิกะวัตต์-ชั่วโมงต่อปี ซึ่งเพียงพอต่อความต้องการไฟฟ้าในปี 2570 ที่ 6,561 กิกะวัตต์-ชั่วโมง อย่างไรก็ตาม ความต้องการที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นถึง 8,804 กิกะวัตต์-ชั่วโมง ในกรณีไม่เข้าร่วม EEC และ 11,354 กิกะวัตต์-ชั่วโมง ในกรณีเข้าร่วม EEC ดังนั้นในปี 2580 อาจเกินขีดความสามารถปัจจุบันหากไม่มีการขยายกำลังผลิตเพิ่มเติม หรือเสริมความมั่นคงของระบบส่งไฟฟ้าในระดับภูมิภาค

โดยสรุปจากผลการวิเคราะห์ ในเชิงยุทธศาสตร์ จังหวัดปราจีนบุรียังมีเสถียรภาพด้านไฟฟ้าเพียงพอในระยะสั้นถึงกลาง แต่จำเป็นต้องวางแผนรองรับระยะยาวผ่านการลงทุนเพิ่มกำลังผลิต โดยเฉพาะพลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ชีวมวล และโซลาร์ลอยน้ำ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และระบบ Smart Grid ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นคง ลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิล และสอดคล้องกับแนวนโยบายพลังงานสะอาดของประเทศ ภาพรวมแนวโน้มการใช้ไฟฟ้าสะท้อนว่าการเข้าร่วม EEC จะเร่งความต้องการไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากอุตสาหกรรมเข้มข้นพลังงาน และในเชิงโครงสร้าง ยังผลักดันให้เกิดความต้องการระบบไฟฟ้าที่มีเสถียรภาพ ยืดหยุ่น และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับ ความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อมในอนาคต

การใช้บริการดิจิทัล

ผลการคาดการณ์อัตราการเข้าถึงบริการดิจิทัลของประชากรในจังหวัดปราจีนบุรีสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง โดยอัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชากรคาดว่าจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 88.66 ในปี 2568 เป็นร้อยละ 91.31 ในปี 2580 หรือเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 0.24 ต่อปี ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลจากการขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่มีความครอบคลุมมากขึ้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของประชาชน รวมถึงการขยายตัวของเมืองและรายได้ครัวเรือนที่เอื้อต่อการเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตและดิจิทัล

เมื่อใช้อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตดังกล่าวมาประมาณการความต้องการบริการดิจิทัล พบว่า ทั้งในกรณีเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม EEC ต่างมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่มีความแตกต่างด้านอัตราการขยายตัว โดยในกรณีไม่เข้าร่วม ความต้องการบริการดิจิทัลเพิ่มจากประมาณ 585,575 รายในปี 2568 เป็นราว 672,918 รายในปี 2580 ขณะที่กรณีเข้าร่วม EEC ขยายตัวจากระดับใกล้เคียงกันในปีฐานไปสู่เกือบ 692,690 รายในปีสิ้นสุด หรือสูงกว่ากรณีไม่เข้าร่วมประมาณ 20,000 ราย ซึ่งแสดงถึงบทบาทของ EEC ในการเร่งให้ประชาชนและภาคธุรกิจยอมรับและใช้บริการดิจิทัลในระดับที่สูงขึ้น

การวิเคราะห์โดยรวมชี้ว่า การเข้าร่วม EEC จะเป็นปัจจัยผลักดันสำคัญที่ทำให้ความต้องการใช้บริการดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยในปี 2580 ประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตจะมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ของประชากรทั้งจังหวัด อีกทั้งการเข้ามาของอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่พึ่งพาเทคโนโลยีและข้อมูลเข้มข้น ตลอดจนบริการเชิงข้อมูล (Data-Driven Services) จะยิ่งเพิ่มแรงขับเคลื่อนต่อการใช้บริการดิจิทัลในวงกว้าง

ทั้งนี้ การเติบโตดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้วยการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เพียงพอและทั่วถึง โดยเฉพาะการขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและสัญญาณโทรศัพท์มือถือให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัด เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่และเพิ่มประสิทธิภาพการเชื่อมต่อในพื้นที่รอบนอกและเขตภูเขา ควบคู่กับการส่งเสริมบริการภาครัฐดิจิทัล (Digital Public Services) และการสนับสนุนให้ภาคธุรกิจประยุกต์ใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) ในการผลิตและโลจิสติกส์ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดในระยะยาว ดังนั้น เพื่อให้การขยายตัวของความต้องการบริการดิจิทัลสอดคล้องกับขีดความสามารถในการให้บริการ จังหวัดปราจีนบุรีจึงควรเร่งพัฒนาทั้งโครงสร้างพื้นฐานแบบไร้สายและแบบคงที่ (Fixed Broadband) พร้อมกับการยกระดับทักษะดิจิทัลของประชาชนและบุคลากรภาครัฐ การดำเนินการอย่างต่อเนื่องในประเด็นเหล่านี้จะเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนจังหวัดปราจีนบุรีสู่เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่เชื่อมโยงกันอย่างยั่งยืนในอนาคต

กำลังแรงงาน

ปัจจุบัน จังหวัดปราจีนบุรีมีจำนวนแรงงานประมาณ 387,920 คน (ข้อมูลปี 2567) โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม (160,859 คน) และภาคเกษตรกรรม (60,166 คน) หากพิจารณาเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย พบว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพรองรับการพัฒนาได้อย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนตั้งต้นของโรงงานอยู่ในลำดับต้น ๆ ของจังหวัด อีกทั้งยังสอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายที่กำหนดใน EEC ตลอดจนสอดคล้องกับข้อเสนอจากภาคเอกชน อุตสาหกรรมดังกล่าว

ได้แก่ อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร และอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้สูงและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งทั้งหมดเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้วิเคราะห์ความ พร้อมและความต้องการแรงงานของจังหวัด หากมีการขยายพื้นที่ EEC มายังปราจีนบุรี

จากการพยากรณ์แรงงาน หากจังหวัดปราจีนบุรีถูกผนวกเข้าสู่ EEC คาดว่าความต้องการแรงงาน เฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย (ในกรณี Upper bound) จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 30-40 ภายในระยะเวลา 10 ปี หรือคิดเป็นอัตราเฉลี่ยประมาณร้อยละ 4.5 ต่อปี เทียบกับจำนวนแรงงานใหม่เพิ่มขึ้นราวปีละ 4,500- 5,000 คน โดยเฉพาะแรงงานทักษะในสายช่างเทคนิค อิเล็กทรอนิกส์ และดิจิทัล อีกทั้งยังมีความต้องการ แรงงานที่สำเร็จการศึกษาในสาขา STEM คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 60 ของแรงงานระดับ ปวส. และปริญญาตรีขึ้นไป อย่างไรก็ตาม แนวโน้มจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรีกลับลดลงอย่าง ต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากอัตราการเกิดที่ลดลง ทำให้มีอุปทานแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลาย/ ปวช. ขึ้นไปเพียงปีละราว 4,000 คน ซึ่งต่ำกว่าความต้องการแรงงานทักษะใหม่ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี นอกจากนี้ สถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาของจังหวัดยังมีจำนวนจำกัด โดยอัตราส่วนอาจารย์ต่อจำนวน นักศึกษาอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ อาจารย์ 1 คน ต้องดูแลนักศึกษาไม่น้อยกว่า 20 คน และในสถาบัน อาชีวศึกษาเอกชนสูงถึงประมาณ 60 คนต่ออาจารย์ 1 คน ภาวะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหา การขาดแคลนแรงงานทักษะที่รุนแรงขึ้น และความจำเป็นในการพึ่งพาแรงงานจากต่างถิ่น รวมถึงการใช้ แรงงานข้ามชาติเพื่อทดแทนแรงงานในพื้นที่

ปัจจัยเสี่ยงสำคัญของการพัฒนาแรงงานในจังหวัดปราจีนบุรี คือ หากขาดมาตรการในการ Upskill และ Reskill จะส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพ ขณะเดียวกันอาจทำให้เกิดการไหลเข้าของแรงงาน จากนอกพื้นที่ในปริมาณมาก ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงกดดันต่อชุมชนและโครงสร้างสังคมในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ จึง มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดตั้งสถาบันพัฒนาแรงงานร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งผลักดันระบบ การศึกษาแบบทวิภาคี (Dual Vocational Training) ที่เปิดโอกาสให้แรงงานได้ฝึกปฏิบัติงานจริงในสถาน ประกอบการ เพื่อสร้างแรงงานที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรม โดยมีการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนที่บูรณาการทักษะจำเป็นของอุตสาหกรรมเป้าหมายเข้าเป็นแกนหลักของการผลิตกำลังคน

สิ่งแวดล้อม

หากจังหวัดปราจีนบุรีถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกคาดการณ์ว่าปริมาณขยะมูลฝอย และขยะอุตสาหกรรมรวมถึงปริมาณน้ำเสียของชุมชนจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรและกิจกรรมทาง เศรษฐกิจที่สูงขึ้นขณะที่มลพิษทางอากาศ(วัดจากค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก)มีแนวโน้มอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน คุณภาพอากาศ ปกติเนื่องจากอุตสาหกรรมเป้าหมายในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจะเน้นเป็น อุตสาหกรรมสะอาดและ ไม่ได้ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศแต่อย่างใด

ขยะมูลฝอยในครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นจาก 464 ตันต่อวันในปี 2568 เป็น 671 ตันต่อวันในปี 2580 (เพิ่มขึ้นเกือบ 1.5 เท่าตัว) อย่างไรก็ตามหากหน่วยงานท้องถิ่นสามารถเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานกำจัดและรีไซเคิลครบวงจรจะช่วยลดขยะตกค้างกว่า 495,000 ตันต่อปี

ขยะอุตสาหกรรมหรือกากของเสียอุตสาหกรรมเป็นผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมสำคัญหากระบบตรวจสอบและติดตามของเสียไม่ทั่วถึง และคาดการณ์ว่ากากของเสียอุตสาหกรรมอาจเพิ่มขึ้นจากเพียงราว 5 แสนตันในปี 2567 เป็น 1.8 ล้านตันในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นสูงกว่า 3.5 เท่าตัวตาม การขยายตัวของกิจกรรมการผลิตในภาคอุตสาหกรรม

ปริมาณน้ำเสียวัดจากปริมาณน้ำเสียที่ปล่อยทิ้งจากอาคารและบ้านเรือนเป็นหลัก ผลการพยากรณ์พบว่า ปริมาณน้ำเสียของชุมชนจะเพิ่มขึ้นจาก 32,389.56 ลบ.ม. ต่อวันในปี 2567 เป็น 51,644.26 ลบ.ม. ต่อวันในปี 2580 หรือเพิ่มขึ้นเกือบ 1.6 เท่าตัว แนวโน้มปริมาณน้ำเสียของชุมชนดังกล่าวเกิดขึ้นจากพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรียังไม่มีแหล่งบำบัดน้ำเสียของชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้น เมื่อจำนวนประชากรในพื้นที่เพิ่มขึ้นแล้ว จึงส่งผลให้เกิดผลกระทบของปริมาณน้ำเสียของชุมชนรุนแรงมากขึ้น

มลพิษทางอากาศไม่ได้เป็นปัญหาความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมมากนัก เนื่องจากปัจจุบัน จังหวัดมีคุณภาพอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานปกติเป็นหลัก หรือค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5) ในปี 2567 ตรวจวัดทั้งสิ้น 363 วันอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 310 วัน แต่เกินเกณฑ์มาตรฐาน 53 วัน และมีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมงของค่าฝุ่นละอองสูงสุดเท่ากับ 82.0 มคก./ลบ. เท่านั้น ขณะที่สารมลพิษชนิดอื่น ได้แก่ ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ไม่พบการเกินค่ามาตรฐานแต่อย่างใด และที่สำคัญ อุตสาหกรรมเป้าหมายในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกก็ไม่ได้ผลักดันให้เกิดมลพิษทางอากาศในพื้นที่เพิ่มขึ้น

8.1.6 การประเมินผลกระทบ (Social Impact Assessment – SIA)

การประเมินผลกระทบทางสังคม (SIA) จากการขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกสู่จังหวัดปราจีนบุรี เป็นขั้นตอนสำคัญที่สะท้อนทั้งโอกาสและความท้าทายที่เกิดขึ้นกับชุมชน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาในลักษณะนี้ช่วยผลักดันศักยภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัด แต่หากขาดมาตรการรองรับที่เหมาะสมก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อชุมชนและคุณภาพชีวิตได้เช่นกัน

1) ผลกระทบต่อชุมชนและวิถีชีวิต

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกิจกรรมอุตสาหกรรมใหม่ทำให้ชุมชนในหลายอำเภอปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เช่น อำเภอเมืองปราจีนบุรีได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงสาธารณูปโภคที่ดีขึ้น ทั้งถนน ไฟฟ้า และน้ำประปา ส่งผลให้คุณภาพชีวิตโดยรวมดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การหลั่งไหลของแรงงานและการลงทุนสร้างแรงกดดันต่อพื้นที่และทรัพยากร เช่น ราคาที่ดินที่สูงขึ้นและความหนาแน่นของเมือง ขณะที่ในพื้นที่เกษตร เช่น อำเภอประจันตคามและอำเภอนาดี ชาวบ้านบางส่วนอาจสูญเสียพื้นที่ทำกินจากการเปลี่ยนผังการใช้ที่ดิน แม้ภาครัฐอาจมีมาตรการชดเชยและส่งเสริมอาชีพใหม่ แต่ความกังวลเรื่องการสูญเสียอัตลักษณ์ท้องถิ่นยังคงอยู่

2) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ในด้านเศรษฐกิจ การลงทุนของอุตสาหกรรมสมัยใหม่และโครงสร้างพื้นฐานช่วยสร้างงานและเพิ่มรายได้ โดยเฉพาะในอำเภอศรีมหาโพธิ ซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมหลัก ส่งผลให้ชุมชนรอบข้างมีรายได้เพิ่มขึ้นจากธุรกิจบริการและห่วงโซ่การผลิตที่ขยายตัว อย่างไรก็ตาม ความพึ่งพิงอุตสาหกรรมมาก

เกินไปอาจสร้างความเสี่ยงต่อเสถียรภาพเศรษฐกิจ หากเกิดการชะลอตัวของภาคการผลิตหรือปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

3) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต

แม้ SIA จะเน้นด้านสังคม แต่ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด โรงงานใหม่ในพื้นที่อาจเพิ่มความเสี่ยงด้านมลพิษทางอากาศ น้ำเสีย และการใช้น้ำในปริมาณมาก หากไม่มีระบบบำบัดที่เพียงพอ เช่น ในเขตอำเภอศรีมหาโพธิ อาจกระทบต่อคุณภาพน้ำที่เกษตรกรใช้ในการเพาะปลูกและอุปโภคบริโภค การกำกับดูแลสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องเข้มแข็งและมีระบบติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

4) ความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งทางสังคม

ผลการพัฒนายังชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำที่อาจเกิดขึ้น หากโอกาสทางเศรษฐกิจไม่กระจายอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการลงทุนสูง ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ถือครองที่ดินรายใหญ่หรือผู้ประกอบการมากกว่าแรงงานท้องถิ่นที่ขาดทักษะใหม่ ความไม่สมดุลนี้อาจนำไปสู่ความตึงเครียดและความขัดแย้งในชุมชนได้

โดยสรุป การขยายพื้นที่พัฒนาในจังหวัดปราจีนบุรีสะท้อนการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างที่สร้างทั้งโอกาสและแรงกดดันในเวลาเดียวกัน การยกระดับเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานจำเป็นต้องเดินควบคู่กับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การดูแลแรงงานและกลุ่มเปราะบาง และการเสริมพลังท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามและกำกับ เพื่อให้การพัฒนาเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

5) ความคิดเห็นจากกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน

การขยายพื้นที่ EEC มาয়้งจังหวัดปราจีนบุรี นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งประชาชนในพื้นที่มี มุมมองที่หลากหลาย ทั้งในเชิงความคาดหวังและความกังวล การเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นกลไกสำคัญ ที่จะทำให้การขยายพื้นที่ EEC มีความชอบธรรม สอดคล้องกับความต้องการของคนท้องถิ่น และลดความขัดแย้งทางสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 8.1 ความกังวลและความคาดหวังของคนในพื้นที่ปราจีนบุรีต่อ

เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

มิติ	ความกังวล	ความคาดหวัง
สิ่งแวดล้อม	- มลพิษอากาศ น้ำ เสียง - สูญเสียพื้นที่เกษตรและป่า	- มาตรการควบคุมมลพิษเข้มงวด - ส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียว
สังคมและวัฒนธรรม	- สูญเสียอัตลักษณ์ชุมชน - ปัญหาความเหลื่อมล้ำ - ความขัดแย้งแรงงานท้องถิ่น-ต่างถิ่น	- พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน - สร้างพื้นที่สาธารณะ - ส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน
เศรษฐกิจ	- ราคาที่ดินสูงกดดันคนท้องถิ่น - ผลประโยชน์กระจุกตัว	- งานมั่นคงและรายได้เพิ่มขึ้น - การสนับสนุน SMEs ท้องถิ่น
การมีส่วนร่วม	- ไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง - ขาดการสื่อสารโปร่งใส	- เวทีมีส่วนร่วมต่อเนื่อง - การรับฟังความคิดเห็นที่เป็นจริง

ที่มา: โดยที่ปรึกษา

8.2 สรุปความเหมาะสมของการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่ EEC

ที่ปรึกษาได้นำการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ การวิเคราะห์ศักยภาพผ่านกรอบ PESTEL (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี) การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมผ่านกรอบแนวคิดการประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) และการประมาณการณ์แนวโน้มการใช้ทรัพยากรเพื่อใช้ประเมินหลักเกณฑ์ตัดสินความเหมาะสมในการผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่พื้นที่ EEC โดยนำหลักเกณฑ์ตัดสินความเหมาะสมในการคัดเลือกพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจากกรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ และจะมีหลักเกณฑ์ตัดสินใจอยู่ 3 เกณฑ์ดังนี้

(1) เกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสม จากกรณีศึกษาในต่างประเทศ

1. ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่

2. โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค

3. ความพร้อมในด้านทรัพยากร

(2) ข้อมูลนำเข้า

บริบทของ
จังหวัดปราจีนบุรี

การวิเคราะห์ศักยภาพผ่าน
กรอบ PESTEL

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม
และสิ่งแวดล้อม

แนวโน้ม
การใช้ทรัพยากร

(3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและโครงการเร่งด่วน

รูปที่ 8.2 สรุปกรอบการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ที่มา: โดยทีปภิรดา

1) ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ – จังหวัดปราจีนบุรีมีความเหมาะสมในข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ ซึ่งมีระยะการเดินทางเชื่อมต่อกับพื้นที่ EEC ได้ง่าย โดยมีระยะห่างจากจังหวัดฉะเชิงเทรา 75 กิโลเมตร จังหวัดชลบุรี 113 กิโลเมตร จังหวัดระยอง 179 กิโลเมตร และยังเป็นทำเลที่ตั้งที่สามารถเชื่อมโยงยังท่าเรือแหลมฉบัง/มาบตาพุดและสนามบินสุวรรณภูมิ/อุตะเถาได้ นอกจากนี้ จังหวัดปราจีนบุรีมีความสอดคล้องกับห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ถูกกำหนดในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เนื่องจากเกือบร้อยละ 25 ของโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดในพื้นที่เป็นอุตสาหกรรม S-Curve อาทิ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมยานยนต์ รวมทั้ง ยังมีพื้นฐานเศรษฐกิจที่สามารถต่อยอดเศรษฐกิจ BCG ได้ในอนาคต และเป็นเมืองสมุนไพร ที่สามารถต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร

2) โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค – จังหวัดปราจีนบุรีมีความเหมาะสมในโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่พร้อมสำหรับการลงทุนในระยะเริ่มต้น และสามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เป้าหมายอื่น เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีมีโครงข่ายถนนที่สำคัญที่เชื่อมโยงพื้นที่ EEC และกรุงเทพฯ ได้สะดวก และมีโรงไฟฟ้าเอกชนที่มีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้ารวม 961 เมกะวัตต์ที่สามารถผลิตไฟฟ้ารองรับความต้องการของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ในระยะเริ่มต้น รวมทั้งมีพื้นที่ผังเมืองและนิคมอุตสาหกรรมที่สามารถรองรับการลงทุนใหม่ ๆ ได้

3) ความพร้อมในด้านทรัพยากร (น้ำและแรงงาน) – จังหวัดปราจีนบุรียังคงมีความเหมาะสมในความพร้อมด้านทรัพยากรในพื้นที่ เนื่องจากในพื้นที่จะมีปริมาณน้ำเพียงพอในการใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ แต่ยังมีเผชิญปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งในบางพื้นที่ ซึ่งความเสี่ยงดังกล่าวยังอยู่ระดับจัดการได้ ขณะที่แรงงานทั่วไปในพื้นที่มีจำนวนเพียงพอ แต่แรงงานทักษะจะมีแนวโน้มขาดแคลนเมื่อจังหวัดถูกกำหนด

เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยคาดการณ์ว่าจะมีความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 4,500–5,000 คน

ภายใต้ผลการประเมินหลักเกณฑ์ความเหมาะสมข้างต้น **จังหวัดปราจีนบุรีจึงมีความเหมาะสมที่จะถูกกำหนดเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก** เนื่องจากจังหวัดมีข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ มีความเหมาะสมในโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่สามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่ EEC ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมในความพร้อมด้านทรัพยากร (น้ำและแรงงาน)

นอกจากนี้ **ประโยชน์จากการที่จังหวัดปราจีนบุรีถูกผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเขตพื้นที่ EEC จะก่อให้เกิดประโยชน์ของพื้นที่ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ** ซึ่งระดับจังหวัด พื้นที่ EEC จะผลักดันให้จังหวัดปราจีนบุรีเกิดการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสู่เมืองเศรษฐกิจเชิงนวัตกรรม ทั้งอุตสาหกรรมเป้าหมาย S-Curve และเศรษฐกิจสีเขียว และส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคในพื้นที่ รวมทั้งช่วยให้พื้นที่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น เพิ่มการจ้างงานและทักษะแรงงานในพื้นที่ ในระดับภูมิภาคและประเทศ จะช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกผ่านการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานการผลิตในพื้นที่ภาคตะวันออก และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จนไปถึงผลักดันให้เกิดปัจจัยขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจใหม่ให้กับประเทศ หรือสามารถขยายรายละเอียดผลประโยชน์ข้างต้นได้ดังนี้

ประการแรก การผนวกรวมปราจีนบุรีเข้าสู่พื้นที่เขต EEC จะผลักดันให้เกิดปัจจัยขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจใหม่ในพื้นที่ปราจีนบุรีและประเทศ ซึ่งปราจีนบุรีมีโอกาสพัฒนาให้กลายเป็นฐานการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมยาและสมุนไพร โดยปัจจุบัน ท่ามกลางความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ก็ยิ่งเร่งให้เกิดการย้ายฐานการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น และปราจีนบุรีก็เป็นหนึ่งพื้นที่ที่มีความพร้อมในการรับการลงทุนในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้ นอกจากนี้ ปราจีนบุรียังมีแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเพาะปลูกพืชที่หลากหลายจนไปถึงสมุนไพรต่าง ๆ จึงสามารถพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอุตสาหกรรมยาและสมุนไพรได้

ประการที่สอง ปราจีนบุรีจะเกิดการสร้างการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการในพื้นที่ เนื่องจากปราจีนบุรีสามารถดึงดูดการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมและภาคบริการต่าง ๆ (ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจดูแลสุขภาพ) ได้

ประการที่สาม ปราจีนบุรีได้รับโอกาสในการพัฒนาแรงงานทักษะเพื่อป้อนเข้าไปสู่อุตสาหกรรม S-Curve ในเขตพื้นที่ EEC ได้ เนื่องจากเมื่อปราจีนบุรีได้ถูกส่งเสริมเพื่อรองกับอุตสาหกรรม S-Curve อย่างเต็มที่แล้ว ย่อมทำให้เกิดแรงดึงดูดในการลงทุนอุตสาหกรรม S-Curve ได้มากขึ้น และส่งเสริมการพัฒนาแรงงานทักษะสูงไปพร้อมกัน

ประการสุดท้าย ประเทศไทยและปราจีนบุรีจะเกิดโอกาสในการพัฒนาต้นแบบเขตเศรษฐกิจยั่งยืนใหม่ เนื่องจากปราจีนบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ แต่ยังคงเผชิญปัญหาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม การผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าสู่พื้นที่ EEC

สามารถนำไปสู่โครงการเร่งด่วนเพื่อการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีขึ้นมาได้ และสามารถจัดการโครงการเร่งด่วนต่าง ๆ ได้ง่ายมากกว่าเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นที่มีความหนาแน่นของประชากรและแหล่งที่อยู่อาศัยไปแล้ว ดังนั้น การพัฒนาเขตเศรษฐกิจยั่งยืนใหม่ในจังหวัดปราจีนบุรีจึงต้องอาศัยช่วงเวลาที่เหมาะสม ณ ปัจจุบันเท่านั้น จึงจะเอื้อให้เกิดความสำเร็จของการพัฒนาต้นแบบเขตเศรษฐกิจยั่งยืนใหม่แก่ประเทศไทยได้

ดังนั้น จังหวัดปราจีนบุรีจึงควรผนวกรวมเข้าสู่พื้นที่ EEC และจำเป็นต้องมีโครงการสำคัญเร่งด่วนเพื่อให้ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อตอบสนองเป้าหมายความสำเร็จในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาคตะวันออก และระดับประเทศขึ้นได้ ซึ่งรายละเอียดของข้อเสนอแนะและโครงการเร่งด่วนจะอยู่ในเนื้อหาในส่วนถัดไป

8.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายและโครงการสำคัญเร่งด่วน

จากการพิจารณาตามเกณฑ์ความเหมาะสมของจังหวัดปราจีนบุรีในการพัฒนาเพื่อเข้าสู่พื้นที่ EEC พบว่า ความเหมาะสมของจังหวัดปราจีนบุรีตามแต่ละเกณฑ์พิจารณา รวมถึงความสอดคล้องกับมิติหลักของการพัฒนา ได้แก่ สิ่งแวดล้อม (Environment) เศรษฐกิจ (Economy) และสังคม (Society) การขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ไปยังจังหวัดปราจีนบุรีจะมีความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย และโครงการสำคัญเร่งด่วน (Flagship projects) ที่ตอบโจทย์ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี รวมทั้งสอดคล้องกับบริบทของจังหวัดปราจีนบุรี

อย่างไรก็ตาม บทเรียนของการจัดตั้งเขตพื้นที่ EEC ที่ผ่านมา จำเป็นต้องมีโครงการพัฒนาความพร้อมพื้นฐานในมิติต่างๆ ให้ดีเสียก่อน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และมีความยั่งยืน ดังนั้น หากจะนำจังหวัดปราจีนบุรีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเขตพื้นที่ EEC แล้ว ในระยะเวลา 1 - 2 ปี จำเป็นต้องเร่งแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นลำดับแรก โดยช่วงระหว่างการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดให้จังหวัดปราจีนบุรีเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพิ่มเติม จังหวัดจำเป็นต้องดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเพื่อแสดงความตั้งใจจริงในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น รวมถึงการสร้าง ความชัดเจนของการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ของจังหวัดเพื่อช่วยลดความขัดแย้งในการกำหนดให้จังหวัด ปราจีนบุรีเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดังนั้น โครงการศึกษารั้วนี้ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเดิมเพื่อรองรับการเติบโตที่จะเกิดขึ้น และระยะที่ 2 การเตรียมความพร้อมเพื่อดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สอดคล้องกับจุดแข็งของจังหวัด โดยมี รายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเดิมเพื่อรองรับการเติบโตที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากแม้จังหวัดมี ศักยภาพด้านทำเลเชิงยุทธศาสตร์ อุตสาหกรรมเดิม และความเชื่อมโยงกับ EEC อยู่แล้ว แต่ยังเผชิญข้อจำกัด ด้านการบริหารจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำจัดขยะมูลฝอยและขยะอุตสาหกรรม ซึ่งโครงการใน กลุ่มนี้เรียกได้ว่าเป็นโครงการสำคัญเร่งด่วนเพื่อยกระดับจังหวัดปราจีนบุรีให้มีความพร้อมมากที่สุดเพื่อรองรับ การทำงานในระยะถัดไป ทั้งนี้ การดำเนินงานจำเป็นต้องสร้างความรู้และความเข้าใจของคนในพื้นที่ไปพร้อม กันเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อโครงการพัฒนาในจังหวัด ลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนและ ภาคอุตสาหกรรม รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อการเติบโตร่วมกันในพื้นที่

ระยะที่ 2 เตรียมความพร้อมเพื่อดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สอดคล้องกับจุดแข็งของ จังหวัด เช่น อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสะอาด อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร การแปรรูปอาหารและชีวภาพ และการท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ BCG และบทบาทของปราจีนบุรีในฐานะ เมืองเศรษฐกิจเชิงนวัตกรรมและอุตสาหกรรมสะอาดของ EEC

การดำเนินงานแบบสองระยะนี้ ช่วยป้องกันความเสี่ยงจากการพัฒนาโดยขาดฐานรองรับ ลดผลกระทบเชิงลบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และเพิ่มประสิทธิภาพการดึงดูดนักลงทุนคุณภาพสูงที่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมและคุณภาพโครงข่ายสนับสนุนในพื้นที่ในระยะยาว รายละเอียดข้อเสนอ เชิงนโยบายและโครงการสำคัญเร่งด่วนตามแต่ละมิติเป็นดังต่อไปนี้

8.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) มิติสิ่งแวดล้อม (Environment)

จากการศึกษามิติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม พบว่า จังหวัดปราจีนบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยมีพื้นที่ป่าและต้นน้ำสำคัญ เช่น อุทยานแห่งชาติทับลานซึ่งเป็นมรดกโลก และพื้นที่เกษตรกรรมที่หล่อเลี้ยงชุมชนท้องถิ่น ขณะเดียวกันจังหวัดยังเป็นฐานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่โดยเฉพาะในอำเภอekinบุรีและศรีมหาโพธิ์ซึ่งมีแนวโน้มขยายตัวต่อเนื่องตามทิศทางการพัฒนา EEC การเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวนำมาซึ่งความต้องการใช้ทรัพยากรน้ำ พลังงาน และพื้นที่อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ขณะที่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเริ่มมีผลต่อความสมดุลระหว่างภาคเกษตรกรรม ชุมชน และภาคอุตสาหกรรม ทำให้เกิดความจำเป็นต้องวางระบบการกำกับดูแลและบริหารจัดการพื้นที่เชิงนิเวศและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน เพื่อป้องกันผลกระทบในระยะยาวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและความยั่งยืนของพื้นที่โดยรวม

ผลการศึกษา พบว่า จังหวัดปราจีนบุรีมีปริมาณของเสียอุตสาหกรรมและขยะชุมชนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่สถานที่กำจัดขยะและกากอุตสาหกรรมหลายแห่งยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานการควบคุมมลพิษ นอกจากนี้ ปราจีนบุรียังประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากในฤดูฝนและเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง แม้จะมีปริมาณน้ำต้นทุนสูง แต่การกระจายและระบบกักเก็บยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ขณะเดียวกันแนวโน้มขยายตัวของอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้นจำเป็นต้องรองรับด้วยระบบตรวจวัดคุณภาพอากาศ น้ำ และสิ่งแวดล้อมแบบเรียลไทม์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชนและนักลงทุน รวมถึงจังหวัดยังมีศักยภาพสูงในการพัฒนาพลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และชีวมวล ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางเศรษฐกิจสีเขียวและมาตรฐานสิ่งแวดล้อมสากลที่นักลงทุนต่างให้ความสำคัญ

จากบริบทดังกล่าวจึงเป็นที่มาของข้อเสนอแนะต่อโครงการสำคัญเร่งด่วนระยะที่ 1 ในการพัฒนาความพร้อมของพื้นที่และระบบสนับสนุนเพื่อรองรับการขยายพื้นที่ EEC มายังจังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่

- (1) การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ด้วยการจัดตั้งโรงงานไฟฟ้าจากขยะอย่างครบวงจร
- (2) การจัดการน้ำเสียชุมชน โดยการศึกษาพื้นที่ โครงข่ายท่อรวบรวม และระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม ตามแนวคิด Zero Liquid Discharge
- (3) การกำหนดโซนนิ่งผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรม โดยหารือร่วมกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี

โดยจะได้นำเสนอรายละเอียดของแต่ละโครงการในส่วนถัดไป

สำหรับข้อเสนอต่อการพัฒนาในระยะที่ 2 ซึ่งเป็นระยะการดำเนินงานที่มุ่งเน้นให้เกิดการดึงดูดการลงทุนไปยังอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สอดคล้องกับจุดแข็งของจังหวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในภาพรวมการพัฒนาโครงการด้านสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องดำเนินการเชิงรุกและเป็นระบบ เพื่อรองรับแรงกดดันจากการขยายตัวของเมือง อุตสาหกรรม และความผันผวนของระบบนิเวศในพื้นที่จากการผนวกเป็นพื้นที่ EEC โดยครอบคลุมการสร้างเสถียรภาพด้านทรัพยากรน้ำและคุณภาพสิ่งแวดล้อมผ่านการจัดสรรพื้นที่บริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบชลประทานและแหล่งกักเก็บน้ำ การจัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาล

และการติดตั้งระบบตรวจวัดมลพิษอัตโนมัติแบบออนไลน์เพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการกำกับดูแล ควบคู่กับการส่งเสริมพลังงานหมุนเวียนและพลังงานสะอาดเพื่อลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล เพื่อสร้างจุดสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรม และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนยกระดับภูมิคุ้มกันด้านทรัพยากรธรรมชาติเพื่อลดความเสี่ยงจากน้ำท่วม น้ำแล้ง มลพิษ และการเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ โดยสรุป ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการในระยะถัดไปหรือในระยะ 2 ประกอบด้วย

- (1) การจัดสรรพื้นที่เพื่อบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการระบบนิเวศเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมและน้ำเค็ม
- (2) การส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน-พลังงานสะอาด
- (3) การจัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียเทศบาล
- (4) การจัดทำระบบชลประทานและแหล่งกักเก็บน้ำ

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการนี้ อาทิ การยกระดับความมั่นคงด้านน้ำเพื่อรองรับทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และความต้องการของชุมชน ลดความเสี่ยงจากน้ำท่วม-น้ำเค็ม และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรน้ำผ่านระบบบำบัดและนำน้ำกลับมาใช้ซ้ำ อีกทั้งการส่งเสริมพลังงานหมุนเวียนจะช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพิ่มเสถียรภาพด้านพลังงาน และสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้แก่พื้นที่การลงทุน นอกจากนี้ คาดว่ายังช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชน และยกระดับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และจังหวัดปราจีนบุรีมีความพร้อมรองรับการเติบโตของ EEC ได้อย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2) มิติเศรษฐกิจ (Economy)

จังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพเชิงเศรษฐกิจที่โดดเด่นโดยมีฐานอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่เติบโตต่อเนื่องและมีความเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์กับพื้นที่ EEC เดิมอย่างใกล้ชิด ทั้งยังเป็นประตูเชื่อมต่อเส้นทางเศรษฐกิจระหว่างภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษา พบว่า สถานการณ์การพัฒนาในจังหวัดยังอยู่ในช่วงศักยภาพก่อรูป กล่าวคือ แม้จะมีโครงสร้างภาคการผลิตและโครงข่ายโลจิสติกส์ระดับหนึ่งแต่ยังขาดความสมบูรณ์ของระบบสนับสนุนที่จำเป็นต่อการรองรับการขยายตัวในระดับโครงสร้าง เช่น ความเพียงพอของพลังงานไฟฟ้า น้ำสะอาด ระบบบริหารจัดการของเสีย และการขนส่งเชื่อมโยงในระดับพื้นที่อุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังพบข้อจำกัดเชิงสถาบัน เช่น ขั้นตอนการอนุญาตที่ใช้เวลานาน การขาดหน่วยประสานงานกลางเพื่อให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ รวมถึงขาดกลไกสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยและวิสาหกิจชุมชนให้สามารถปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจสมัยใหม่ได้อย่างแท้จริง ทั้งในด้านองค์ความรู้ การตลาด และการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและการผลิตขั้นสูง

เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีมีความพร้อมในมิติเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัดด้วยศักยภาพจากฐานอุตสาหกรรมในพื้นที่เดิมที่พร้อมต่อยอดสู่อุตสาหกรรมเป้าหมายตามแนวทาง EEC ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาจึงควรมุ่งเน้นที่การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดให้สามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ ที่เชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าภาคตะวันออกได้อย่างเต็มศักยภาพ แนวทางสำคัญประกอบด้วยการจัดตั้ง

Provincial EEC Delivery Unit เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางบริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Licensing & Exporting) ลดขั้นตอนและเพิ่มความคล่องตัวในการลงทุน ควบคู่กับการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษากฎหมาย อุตสาหกรรม และศูนย์ทดสอบมาตรฐาน (Testing Center) เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิตให้สอดคล้องกับ มาตรฐานสากล นอกจากนี้ ยังเสนอให้เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ ระบบราง-ถนน และระบบ สาธารณูปโภคที่เพียงพอ ทั้งพลังงาน น้ำ และพลังงานสะอาด ตลอดจนส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการตลาดและ ทักษะผู้ประกอบการให้แก่ชุมชน รวมถึงการยกระดับผลิตภาพและคุณภาพชีวิตผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น IoT, Smart City และ Smart Farm ทั้งหมดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมอนาคต ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการพัฒนาในระยะถัดไปหรือระยะ 2 สำหรับมิติด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

- (1) การจัดตั้ง Provincial EEC Delivery Unit และการจัดทำ One Stop Licensing and Exporting
- (2) จัดตั้งศูนย์ปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายการประกอบกิจกรรมอุตสาหกรรม
- (3) จัดตั้ง Testing Center (Test & Certification Labs)
- (4) โครงการส่งเสริมความรู้ การตลาด และทักษะการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ชุมชนและวิสาหกิจ ชุมชน
- (5) โครงการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมระบบรางและถนน
- (6) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรให้เพียงพอต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม
- (7) โครงการยกระดับผลิตภาพการผลิตและคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยี (IoT, Smart City, Smart Farm)

ผลในระยะยาวจากการพัฒนาที่คาดว่าจะได้รับ คือ ช่วยให้จังหวัดปราจีนบุรีสามารถยกระดับ ศักยภาพทางเศรษฐกิจได้อย่างรอบด้าน ทั้งในด้านการลดต้นทุนการผลิตและโลจิสติกส์ การเพิ่มความน่าสนใจ ในการลงทุน และการยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมให้แข่งขันได้ในตลาดโลก ระบบบริการแบบเบ็ดเสร็จและ ศูนย์ให้คำปรึกษาทางกฎหมายจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอนราชการที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้แก่ลงทุน และสร้างระบบสนับสนุนภาคธุรกิจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกัน การเสริมทักษะผู้ประกอบการและ ชุมชนจะช่วยให้เศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็งขึ้น เกิดผู้ประกอบการใหม่ และเพิ่มความสามารถในการปรับตัวต่อ เศรษฐกิจยุคดิจิทัล การพัฒนาเทคโนโลยี IoT และ Smart System จะยกระดับผลิตภาพ ลดต้นทุน และเพิ่ม คุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม พร้อมเติบโตอย่างยั่งยืนควบคู่กับการขยายบทบาทของ EEC ในระดับ ภูมิภาคและประเทศ

3) มิติสังคม (Society)

บริบทของจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับความ หลากหลายของชุมชนท้องถิ่นและวัฒนธรรม โดยเฉพาะฐานแรงงานท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อน ภาคอุตสาหกรรมที่เติบโตต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการขยายตัวของเมืองและ

อุตสาหกรรมจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ความต้องการแรงงานทักษะสูงและแรงงานย้ายถิ่นเพิ่มขึ้น รวมถึงความกดดันต่อระบบบริการสาธารณสุขในพื้นที่ เช่น สาธารณสุข การเคหะ และโครงสร้างพื้นฐานด้านคุณภาพชีวิต ในขณะเดียวกัน จังหวัดปราจีนบุรีก็กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย และมีช่องว่างด้านทักษะระหว่างแรงงานในพื้นที่กับความต้องการของอุตสาหกรรมยุคใหม่โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยี เครื่องจักรอัตโนมัติและดิจิทัล ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันปัญหาการถูกแทนที่โดยแรงงานจากภายนอกและการขยายตัวที่ไม่สมดุลทางสังคม

ด้านระบบสุขภาพ แม้จังหวัดปราจีนบุรีจะมีศักยภาพเชิงสมุนไพรและการแพทย์พื้นบ้าน แต่จำนวนบุคลากรทางการแพทย์และขีดความสามารถของโรงพยาบาลยังไม่เพียงพอต่อรองรับประชากรและแรงงานที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นตามการพัฒนา EEC อีกทั้งยังมีความจำเป็นต้องสร้างระบบสุขภาพเชิงป้องกันและการรักษาเชิงเฉพาะทางควบคู่กัน เพื่อรักษาคุณภาพชีวิตประชาชนและแรงงานในระยะยาว ขณะที่ด้านที่อยู่อาศัย แม้การขยายพื้นที่อุตสาหกรรมส่งผลให้พื้นที่เมืองเติบโต แต่การพัฒนาที่อยู่อาศัยที่มีราคาที่เอื้อถึงและการเชื่อมต่อกับระบบขนส่งมวลชนยังมีน้อย ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการขยายตัวของชุมชนหนาแน่นไร้แบบแผน และปัญหาคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นในอนาคต

จากบริบทดังกล่าวข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านสังคมจึงควรมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนมนุษย์ และความเป็นอยู่ของประชาชนให้เติบโตควบคู่ไปกับการขยายพื้นที่ EEC โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างสังคมที่มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี แนวทางสำคัญ อาทิ การส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานผ่านโครงการ เช่น EEC Skills Compact ซึ่งเชื่อมสถาบันการศึกษาและภาคเอกชนในการพัฒนาแรงงานท้องถิ่นและแรงงานจากภายนอกให้มีทักษะสอดคล้องกับอุตสาหกรรมอนาคต นอกจากนี้การขยายศักยภาพระบบบริการสาธารณสุขผ่านการจัดตั้งวิทยาลัยพยาบาลและศูนย์การแพทย์ในพื้นที่เป็นอีกประเด็นที่สำคัญเพื่อช่วยให้สามารถรองรับความต้องการด้านสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้นทั้งจากประชากรและแรงงานในภาคอุตสาหกรรมได้อย่างเพียงพอ ตลอดจนการพัฒนาที่อยู่อาศัยราคาที่เอื้อถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกเมืองที่ได้มาตรฐานจะช่วยสร้างคุณภาพชีวิตที่มั่นคง ลดแรงกดดันทางสังคม และรองรับการเติบโตของเมืองโดยสรุป ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการพัฒนาในระยะถัดไปหรือระยะ 2 สำหรับมิติด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

- (1) โครงการ EEC Skills Compact
- (2) โครงการขยายศักยภาพการให้บริการของสถานพยาบาลและจัดตั้งวิทยาลัยพยาบาลและศูนย์การแพทย์ในพื้นที่
- (3) โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเมือง (ที่อยู่อาศัยในราคาที่เอื้อถึง)

ผลจากการพัฒนา คาดว่าสามารถช่วยให้จังหวัดปราจีนบุรีสามารถสร้างความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง รวมถึงเกิดการเติบโตร่วมกันทั้งภาคเศรษฐกิจและสังคม โดยโครงการพัฒนาทักษะแรงงานจะช่วยเพิ่มรายได้ เพิ่มโอกาสการจ้างงาน และยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันของแรงงานในพื้นที่ รองรับอุตสาหกรรมสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบสาธารณสุขที่เข้มแข็งและโครงสร้างพื้นฐานด้านที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความมั่นคงทางสังคม และสร้างสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัยที่เอื้อต่อการดึงดูดและรักษากำลังแรงงานที่มีคุณภาพ

ดังนั้น ในระยะยาวจังหวัดปราจีนบุรีจะพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ มีความสมดุลทางสังคม และมีความพร้อมรองรับการขยายตัวของ EEC อย่างยั่งยืน

8.3.2 รายละเอียดโครงการสำคัญเร่งด่วน

การพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีให้มีความพร้อมเพื่อรองรับการลงทุนจากการเข้าร่วม EEC นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ โดยกลไกจากการศึกษาครั้งนี้ได้มีการนำเสนอ คือ การพิจารณาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามมิติการพัฒนาที่สำคัญซึ่งประกอบด้วย มิติสิ่งแวดล้อม มิติเศรษฐกิจ และมิติสังคม นอกจากนี้ การจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินการโครงการนับเป็นอีกสิ่งสำคัญด้วยเช่นกัน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์บริบทของจังหวัดปราจีนบุรีรวมถึงทิศทางการพัฒนาแล้ว พบว่า มีบางประเด็นที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นลำดับแรก คือ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความพร้อมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชนเพื่อการเติบโตร่วมกันในระยะถัดไป ผลจากโครงการศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาโครงการสำคัญเร่งด่วนจำนวน 3 โครงการ ได้แก่

- (1) การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ด้วยการจัดตั้งโรงงานไฟฟ้าจากขยะอย่างครบวงจร
- (2) การจัดการน้ำเสียชุมชน โดยการศึกษาพื้นที่ โครงข่ายท่อรวบรวม และระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม ตามแนวคิด Zero Liquid Discharge
- (3) การกำหนดโซนนิ่งผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรม โดยหารือร่วมกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี

โดยเหตุผลสนับสนุนถึงความจำเป็นเร่งด่วนของการพัฒนาโครงการทั้ง 3 เนื่องจากเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ต้องได้รับการพัฒนาการขยายพื้นที่ EEC ไปยังจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อป้องกันความเสี่ยงเชิงสิ่งแวดล้อมและลดแรงกดดันต่อชุมชนในระยะสั้นและระยะยาว การจัดการขยะมูลฝอยด้วยโรงงานไฟฟ้าจากขยะมีความสำคัญต่อการลดปริมาณขยะสะสมที่เพิ่มขึ้นจากการเติบโตของอุตสาหกรรมและเมือง ขณะที่การจัดการน้ำเสียชุมชนและระบบบำบัดตามแนวคิด Zero Liquid Discharge เป็นมาตรการจำเป็นเพื่อป้องกันผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ แหล่งน้ำดิบ และสุขภาพประชาชน ท่ามกลางการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากโรงงานและชุมชน นอกจากนี้ การกำหนดโซนนิ่งผังการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเป็นระบบเป็นรากฐานสำคัญในการควบคุมการขยายตัวของอุตสาหกรรมไม่ให้กระทบพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชน รวมถึงป้องกันข้อขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินในอนาคต ซึ่งทั้งหมดนี้จึงเป็นโครงการที่ต้องดำเนินการล่วงหน้าเพื่อสร้างความพร้อมเชิงพื้นที่ให้จังหวัดปราจีนบุรีสามารถรองรับการพัฒนา EEC ได้อย่างปลอดภัย สมดุล และยั่งยืน

โครงการสำคัญเร่งด่วนดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โครงการที่ 1 การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ด้วยการจัดตั้งโรงงานไฟฟ้าจากขยะอย่างครบวงจร ที่มาและความสำคัญ

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนด้วยการจัดตั้งโรงงานไฟฟ้าจากขยะอย่างครบวงจรเป็นโครงการที่มีความสำคัญเร่งด่วนภายใต้การขับเคลื่อนจังหวัดปราจีนบุรีในกรอบ EEC เนื่องจากจังหวัดกำลังเผชิญกับความท้าทายจากปริมาณขยะชุมชนที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากการขยายตัวของเมือง ภาคอุตสาหกรรม และจำนวนประชากร ขณะที่สถานที่กำจัดขยะเดิมมีในจำนวนจำกัด ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อมลพิษทางดิน น้ำ อากาศ และสุขภาพของประชาชน ตลอดจนสร้างความกังวลและความขัดแย้งกับชุมชนในพื้นที่ นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของภาคอุตสาหกรรมจากการตั้งโรงงานใหม่ในอนาคตรองรับ EEC ทำให้ความต้องการระบบกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัยยิ่งทวีความจำเป็น การกำหนดโครงการนี้เป็นโครงการเร่งด่วนจึงเป็นการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของชุมชน ความพร้อมของพื้นที่ และความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

หลักการของโครงการนี้มุ่งพัฒนาระบบจัดการขยะครบวงจรตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง โดยนำเทคโนโลยีแปรรูปขยะเป็นพลังงาน (Waste-to-Energy) มาใช้เพื่อลดปริมาณขยะฝังกลบ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และสร้างพลังงานทดแทนให้กับภาคอุตสาหกรรมและชุมชนในพื้นที่ ระบบดังกล่าวต้องอาศัยการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง การจัดตั้งศูนย์รวบรวมและคัดแยก การบริหารจัดการภาคอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐาน และการควบคุมมลพิษอย่างเข้มงวดเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมสากล โครงการนี้นอกจากจะลดภาระของที่ฝังกลบแล้ว ยังช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เพิ่มความมั่นคงด้านพลังงาน และสร้างความชัดเจนต่อผู้ประกอบการและชุมชนว่าจังหวัดมีระบบรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ทั้งยังเป็นรากฐานเชิงยุทธศาสตร์สำคัญรองรับการขยายพื้นที่ EEC อย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยในจังหวัดปราจีนบุรีให้เป็นระบบที่ได้มาตรฐาน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรมภายใต้การขยายพื้นที่ EEC โครงการนี้จึงมีเป้าหมายปลายทางเพื่อยกระดับระบบกำจัดขยะชุมชนให้ยั่งยืน ลดภาระการฝังกลบ และเพิ่มการใช้ประโยชน์จากขยะโดยการแปรรูปเป็นพลังงานทดแทน

แนวทางดำเนินงาน

แนวทางการดำเนินงานประกอบด้วย

- (1) การจัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะระดับอำเภอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการลดปริมาณขยะที่เข้าสู่ระบบกำจัดขั้นสุดท้าย
- (2) การก่อสร้างหรือพัฒนาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงาน (Waste-to-Energy) ในรูปแบบศูนย์กำจัดขยะแบบรวมศูนย์ระดับภูมิภาค เพื่อรองรับขยะจากหลายพื้นที่และลดการพึ่งพาการฝังกลบ

- (3) การสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และชุมชน ผ่านการจัดระบบคัดแยกที่ต้นทาง การขนส่งที่มีประสิทธิภาพ และการกำจัดปลายทางที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้ระบบจัดการขยะมีความยั่งยืน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ตัวชี้วัดที่สำคัญประกอบด้วย

- ปริมาณขยะที่เข้าสู่ระบบฝังกลบลดลง ภายในระยะเวลาดำเนินงาน
- ปริมาณพลังงานไฟฟ้าหรือความร้อนที่ได้จากการแปรรูปขยะต่อปี
- อัตราการร้องเรียนด้านกลิ่น ผุน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมลดลงอย่างชัดเจน
- ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อระบบกำจัดขยะในพื้นที่เพิ่มขึ้น

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โครงการที่ 2 การจัดการน้ำเสียชุมชน โดยการศึกษาพื้นที่ โครงข่ายท่อรวบรวม และระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม ตามแนวคิด Zero Liquid Discharge

หลักการและเหตุผล

การจัดทำโครงการจัดการน้ำเสียชุมชนผ่านระบบท่อรวบรวมและบำบัดน้ำเสียตามแนวคิด Zero Liquid Discharge (ZLD) มีความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับจังหวัดปราจีนบุรีในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาเพื่อรองรับการเติบโตจากการผนวกรวมเป็นพื้นที่ EEC เนื่องจากความท้าทายที่เพิ่มขึ้นจากแรงกดดันด้านคุณภาพน้ำจากการขยายตัวของชุมชน เมือง และภาคอุตสาหกรรม ที่ปัจจุบันหลายพื้นที่ยังไม่มีระบบท่อรวบรวมน้ำเสียที่ครอบคลุม ส่งผลให้เกิดการปนเปื้อน การสะสมของสารอินทรีย์และโลหะหนัก และกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ตลอดจนศักยภาพของภาคเกษตรกรรมที่ต้องใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่คาดการณ์ได้ว่าสถานการณ์น้ำเสียจะยิ่งรุนแรงขึ้นหากไม่มีการวางระบบเชิงป้องกันและรองรับในระยะยาว

โครงการนี้จึงมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ต่อการเติบโตของจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้กรอบ EEC เพราะระบบจัดการน้ำเสียที่ได้มาตรฐานคือเงื่อนไขพื้นฐานของการรองรับการลงทุน การป้องกันปัญหาความขัดแย้งกับชุมชน และการสร้างความเชื่อมั่นด้านสิ่งแวดล้อม การมีระบบ ZLD จะช่วยลดความเสี่ยงด้านมลพิษน้ำ ลดภาระของเทศบาลในการจัดการน้ำเสีย และเพิ่มขีดความสามารถของจังหวัดในการรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีความต้องการใช้น้ำสูง

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างระบบจัดการของเสียอุตสาหกรรมและน้ำเสียจากกระบวนการผลิตในจังหวัดปราจีนบุรีให้มีความปลอดภัย ยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจ โครงการนี้จึงมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อวางรากฐานระบบกำจัดกากอุตสาหกรรมภายในพื้นที่ และลดการปล่อยน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมอย่างถาวร

แนวทางดำเนินงาน

แนวทางดำเนินงานประกอบด้วย

- (1) สำรวจแหล่งกำเนิดน้ำเสีย พื้นที่ชุมชน-เมือง-ตลาด-พื้นที่อุตสาหกรรม เพื่อออกแบบโครงข่ายท่อรวบรวม และสถานีบำบัดน้ำเสีย
- (2) เลือกหรือพัฒนาเทคโนโลยีบำบัดที่เหมาะสม ตลอดจนวางระบบการนำน้ำที่ผ่านการบำบัดไปใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม เช่น รดต้นไม้ ทำความสะอาด หรือใช้ภาคอุตสาหกรรม
- (3) การติดตั้งระบบตรวจวัดคุณภาพน้ำแบบเรียลไทม์เชื่อมต่อกับหน่วยงานกำกับดูแล เพื่อสร้างความโปร่งใส
- (4) การสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ อุตสาหกรรม และสถาบันการศึกษาในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการบำบัดของเสียที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การลดปริมาณน้ำเสียที่ถูกปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม ลดความเสี่ยงต่อมลพิษในระบบน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน และเพิ่มความมั่นคงของทรัพยากรน้ำสำหรับโรงงานและชุมชนในระยะยาว โดยผลการศึกษาระบุว่าปราจีนบุรีมีความเสี่ยงต่อภาวะขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้นหากมีการขยายพื้นที่ EEC ดังนั้น การนำน้ำกลับมาใช้ซ้ำในระบบผลิตจะช่วยลดความกดดันต่อทรัพยากรน้ำ นอกจากนี้ การดำเนินโครงการจะช่วยสร้างภาพลักษณ์พื้นที่อุตสาหกรรมสะอาด เพิ่มความเชื่อมั่นของชุมชน และส่งเสริมจังหวัดสู่บทบาทพื้นที่ต้นแบบอุตสาหกรรมเชิงนิเวศภายใต้ EEC

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- สัดส่วนของน้ำเสียที่ถูกนำกลับมาใช้ซ้ำจากโรงงานที่เข้าร่วม
- การลดจำนวนข้อร้องเรียนด้านคุณภาพน้ำหรือน้ำเสียของชุมชนโดยรอบ
- ระบบตรวจวัดคุณภาพน้ำแบบออนไลน์เชื่อมต่อกับหน่วยงานกำกับดูแลทำงานได้อย่างต่อเนื่อง
- โรงงานที่เข้าร่วมผ่านมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์ของกรมโรงงานอุตสาหกรรมและกรมควบคุมมลพิษ

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การจัดการน้ำเสีย (อจน.)

โครงการที่ 3 การกำหนดโซนนิ่งผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรม โดยหารือร่วมกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี

หลักการและเหตุผล

การกำหนดโซนนิ่งผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรม ของจังหวัดปราจีนบุรีเป็นโครงการที่มีความสำคัญภายใต้การดำเนินงานตามกรอบ EEC เนื่องจากการขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรมและเมืองมักส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะต่อพื้นที่เกษตร อุตสาหกรรม รวมถึงพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติ หาก

ปราศจากการกำหนดทิศทางการใช้ที่ดินและการบังคับใช้อย่างเป็นระบบจึงสามารถก่อให้เกิดความเสี่ยงสูงที่จะเกิดความขัดแย้งระหว่างภาคส่วน ปัญหาการแย่งใช้ทรัพยากรน้ำ การเพิ่มขึ้นของมลพิษ และระบบนิเวศในระยะยาว การกำหนดโซนนิ่งจึงเป็นกลไกสำคัญในการจัดระเบียบการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ประเภทต่างๆ และเป็นฐานข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์รองรับการขยายพื้นที่ EEC

หลักการของโครงการนี้มุ่งให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องอาศัยข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรน้ำ รวมถึงแนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมยุคใหม่ เพื่อกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรม อาทิ อุตสาหกรรมชีวภาพ การแพทย์ครบวงจร และเทคโนโลยีสะอาด ควบคู่กับการคงพื้นที่เกษตรคุณภาพ พื้นที่รองรับชุมชน และพื้นที่อนุรักษ์ ระบบโซนนิ่งจะช่วยป้องกันปัญหาการกระจุกตัวของโรงงานในพื้นที่ไม่เหมาะสม ลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ลดความเสี่ยงจากการใช้ที่ดินผิดประเภท และสร้างความชัดเจนให้กับนักลงทุน ชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานรัฐในการวางแผนพัฒนาในระยะยาว

วัตถุประสงค์

เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมกับพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรีโดยให้การใช้ที่ดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ

แนวทางดำเนินงาน

แนวทางดำเนินงานประกอบด้วย

- (1) การทบทวนและปรับปรุงผังเมืองรวมจังหวัดให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา EEC และบทบาทเชิงพื้นที่ของแต่ละอำเภอ
- (2) การกำหนดเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและพื้นที่กันชนเชิงนิเวศ (Green Buffer Zones) ระหว่างเขตอุตสาหกรรม ชุมชน และพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อลดผลกระทบข้ามเขต
- (3) การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ทางสิ่งแวดล้อม เช่น แหล่งต้นน้ำ พื้นที่ป่า มรดกโลกทับลาน ให้เป็นพื้นที่ควบคุมการใช้ที่ดินอย่างเข้มงวด
- (4) การสร้างระบบข้อมูลกลางด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินผ่าน GIS เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจนโยบาย
- (5) การเปิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน อปท. และภาคอุตสาหกรรมในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน เพื่อลดความตึงเครียดทางสังคม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่คาดว่าจะได้รับคือการรักษาสมดุลของโครงสร้างการใช้ที่ดินระหว่างภาคอุตสาหกรรมและพื้นที่เกษตรกรรม ลดความเสี่ยงต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน การเติบโตของอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างมีทิศทาง ไม่รุกรานพื้นที่เกษตรกรรมเชิงเศรษฐกิจและพื้นที่ชุมชน อีกทั้งยังสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดให้มีความยั่งยืนและแข่งขันได้ ควบคู่กับการรักษาเอกลักษณ์ของพื้นที่ตามแนวทางเศรษฐกิจ BCG ซึ่งจังหวัดมีศักยภาพเด่นในด้านเกษตรชีวภาพและเมืองสมุนไพร

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกรอบการพัฒนาและแนวทางการบังคับใช้
- พื้นที่กันชนเชิงนิเวศได้รับการจัดตั้งและบังคับใช้ตามหลักเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อม
- สัดส่วนพื้นที่เกษตรกรรมสำคัญยังคงอยู่ในระดับที่เหมาะสมตามแผนการใช้ที่ดินจังหวัด
- การมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

กรมโยธาธิการและผังเมือง สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

ตารางที่ 8.2 โครงการสำคัญเร่งด่วน

โครงการที่	ชื่อโครงการ	รายละเอียด	แนวทางการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
1	การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ด้วยการติดตั้งโรงงานไฟฟ้าจากขยะอย่างครบวงจร	- พัฒนาระบบจัดการขยะให้ได้มาตรฐานและรองรับการเติบโตของจังหวัดภายใต้ EEC - ลดการฝังกลบและเพิ่มการใช้ประโยชน์จากขยะโดยแปรรูปเป็นพลังงานทดแทน	(1) จัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะระดับอำเภอ (2) จัดตั้งโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานศูนย์ระดับภูมิภาค เพื่อลดการพึ่งพาการฝังกลบ (3) การสร้างกลไกความร่วมมือระบบคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง จนปลายทางที่ได้มาตรฐาน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2	การจัดการน้ำเสียชุมชน โดยการศึกษาพื้นที่ โครงข่ายท่อรวบรวม และระบบบำบัดน้ำเสีย ที่เหมาะสมตามแนวคิด Zero Liquid Discharge	- พัฒนาระบบจัดการของเสียอุตสาหกรรมและน้ำเสียให้ปลอดภัย ยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รองรับขยายตัวทางเศรษฐกิจ - วางรากฐานระบบกำจัดกากอุตสาหกรรมภายในพื้นที่ และลดการปล่อยน้ำเสียสู่สิ่งแวดล้อมอย่างถาวร	(1) เพื่อออกแบบโครงข่ายท่อรวบรวมและสถานีบำบัดน้ำเสีย ผ่านการสำรวจพื้นที่ (2) พัฒนาเทคโนโลยีบำบัดที่เหมาะสม (3) การติดตั้งระบบตรวจวัดคุณภาพน้ำแบบเรียลไทม์เชื่อมต่อกับหน่วยงานกำกับดูแล เพื่อสร้างความโปร่งใส (4) การสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีการบำบัดของเสีย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การจัดการน้ำเสีย (อจน.)

โครงการที่	ชื่อโครงการ	รายละเอียด	แนวทางการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
3	การกำหนดโซนนิ่งผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรม โดยหารือร่วมกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี	-พัฒนาระบบการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน	(1) การทบทวนและปรับปรุงผังเมืองรวมจังหวัดให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา EEC และบทบาทเชิงพื้นที่ของแต่ละอำเภอ (2) การกำหนดเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและพื้นที่กันชนเชิงนิเวศ (Green Buffer Zones) (3) การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ทางสิ่งแวดล้อม (4) การสร้างระบบข้อมูลกลางด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินผ่าน GIS (5) การเปิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน	กรมโยธาธิการและผังเมือง สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

ที่มา: โดยที่ปรึกษา

8.3.3 รายละเอียดโครงการระยะที่ 2 (ระยะถัดไป)

สำหรับโครงการในระยะที่ 2 ซึ่งเป็นการดำเนินงานในระยะถัดไปเพื่อให้การผนวกรวมจังหวัดปราจีนบุรีเข้าร่วม EEC ประสบผลสำเร็จและมีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาครั้งนี้เสนอ 14 โครงการหลักเพื่อการพัฒนาโดยสมมติให้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2570 เป็นต้นไป ได้แก่

- (1) การจัดตั้ง Provincial EEC Delivery Unit และการจัดทำ One Stop Licensing and Exporting
- (2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรให้เพียงพอต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม
- (3) การจัดสรรพื้นที่เพื่อบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการระบบนิเวศเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมและน้ำเค็ม
- (4) การจัดทำระบบชลประทานและแหล่งกักเก็บน้ำ
- (5) การจัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียเทศบาล
- (6) โครงการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมระบบรางและถนน
- (7) จัดตั้ง Testing Center (Test & Certification Labs)
- (8) จัดตั้งศูนย์ปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายการประกอบกิจกรรมอุตสาหกรรม
- (9) การส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน-พลังงานสะอาด
- (10) โครงการ EEC Skills Compact
- (11) โครงการส่งเสริมความรู้ การตลาด และทักษะการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ชุมชนและวิสาหกิจชุมชน
- (12) โครงการยกระดับผลิตภาพการผลิตและคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยี (IoT, Smart City, Smart Farm)
- (13) โครงการขยายศักยภาพการให้บริการของสถานพยาบาลและจัดตั้งวิทยาลัยพยาบาลและศูนย์การแพทย์ในพื้นที่
- (14) โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเมือง (ที่อยู่อาศัยในราคาที่เอื้อมถึง)

ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละโครงการดังต่อไปนี้

โครงการที่ 1 การจัดตั้ง Provincial EEC Delivery Unit และการจัดทำ One Stop Licensing and Exporting

หลักการและเหตุผล

การจัดตั้ง Provincial EEC Delivery Unit และระบบ One Stop Licensing and Exporting เป็นโครงการที่มีความจำเป็นเชิงยุทธศาสตร์ภายใต้การขยายพื้นที่ EEC มายังจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากบริบทปัจจุบันของจังหวัดยังขาดกลไกประสานงานกลางในการอำนวยความสะดวกด้านการอนุญาต การลงทุน และการบริการรัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอุตสาหกรรม ส่งผลให้ขั้นตอนการพิจารณาใบอนุญาตมีความซับซ้อน ใช้เวลานาน และกระทบความเชื่อมั่นของนักลงทุน โครงการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐ ลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการ และยกระดับมาตรฐานการให้บริการภาครัฐให้เทียบเท่าพื้นที่ EEC ในปัจจุบัน ทั้งยังช่วยผลักดันการลงทุนใหม่ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ และสร้างภาพลักษณ์การเป็นจังหวัดที่พร้อมลงทุนอย่างเป็นรูปธรรม

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี ร่วมด้วย สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2570

โครงการที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรให้เพียงพอต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม

หลักการและเหตุผล

จากการพิจารณาโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรที่จำเป็นต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมพบว่า จังหวัดปราจีนบุรียังประสบข้อจำกัดด้านความมั่นคงของทรัพยากรสำคัญ ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำ และพลังงานสะอาด ซึ่งไม่เพียงพอรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายและการขยายพื้นที่ EEC ในอนาคต ข้อมูลการคาดการณ์แสดงให้เห็นว่าปริมาณความต้องการทรัพยากรจะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญภายใน 10 ปี ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการดึงดูดการลงทุน การผลิตของภาคอุตสาหกรรม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ วัตถุประสงค์ของโครงการจึงเพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงของระบบทรัพยากรผ่านการขยายกำลังการผลิตไฟฟ้า การเพิ่มศักยภาพระบบประปาและน้ำดิบ การจัดทำแหล่งกักเก็บน้ำและระบบกระจายน้ำที่เพียงพอ และการส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนในระดับจังหวัดเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มเสถียรภาพระบบเศรษฐกิจ และสนับสนุนการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2570

โครงการที่ 3 การจัดสรรพื้นที่เพื่อบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการระบบนิเวศเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมและน้ำเค็ม

หลักการและเหตุผล

การจัดสรรพื้นที่เพื่อบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและการจัดการระบบนิเวศเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมและน้ำเค็มเป็นโครงการที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์สำหรับจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากทั้งน้ำท่วมซ้ำซากและน้ำแล้งเรื้อรัง รวมถึงข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำดิบที่ต้องรองรับภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการอุปโภคบริโภคของชุมชนในอนาคต การวิเคราะห์เชิงพื้นที่พบว่าความต้องการน้ำจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญภายใต้การขยายตัวของ EEC ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำที่มีอยู่ยังไม่สามารถจัดการระบายน้ำและกักเก็บน้ำได้อย่างสมดุล วัตถุประสงค์ของโครงการนี้จึงมุ่งสร้างระบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ โดยกำหนดพื้นที่ฟื้นฟูระบบนิเวศ พื้นที่แก้มลิง พื้นที่ชลประทานใหม่ และแนวทางป้องกันน้ำเค็มรุกล้ำ รวมถึงการปรับปรุงโครงข่ายระบายน้ำให้รองรับสภาพอุทกนิยามวิทยาที่เปลี่ยนแปลงไป

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

กรมชลประทาน

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2570

โครงการที่ 4 การจัดทำระบบชลประทานและแหล่งกักเก็บน้ำ

หลักการและเหตุผล

การจัดทำระบบชลประทานและแหล่งกักเก็บน้ำเป็นโครงการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรมเชิงมูลค่าเพิ่ม และการเติบโตของเขตเมืองจะทำให้ความต้องการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ระบบชลประทานและแหล่งน้ำสำรองที่มีอยู่ยังไม่สามารถรองรับปริมาณความต้องการในอนาคต โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่จังหวัดเผชิญภาวะขาดแคลนน้ำ โครงการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านน้ำในระยะยาวผ่านการเพิ่มขีดความสามารถในการกักเก็บน้ำ การกระจายน้ำ และการส่งน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาแหล่งน้ำดิบใหม่และปรับปรุงระบบชลประทานเดิมให้สามารถรองรับอุตสาหกรรมใหม่และชุมชนที่ขยายตัวได้

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

กรมชลประทาน

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2571

โครงการที่ 5 การจัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียเทศบาล

หลักการและเหตุผล

การจัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียเทศบาลเป็นโครงการที่มีความจำเป็นต่อการรองรับการขยายตัวของชุมชนและภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากระบบบำบัดน้ำเสียของพื้นที่ยังมีข้อจำกัด ทั้งด้านขีดความสามารถในการรองรับปริมาณน้ำเสียและการกระจายตัวของระบบที่ไม่ทั่วถึง ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อคุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน การปนเปื้อนในระบบนิเวศ และผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียเทศบาลที่ได้มาตรฐาน สามารถรองรับน้ำเสียจากเขตชุมชนหลักและพื้นที่เมืองที่กำลังขยายตัว ตลอดจนสนับสนุนแนวทางการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างคุ้มค่าผ่านระบบบำบัดที่ส่งเสริมการนำน้ำกลับมาใช้ซ้ำ ลดภาระต่อแหล่งน้ำธรรมชาติ

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2571

โครงการที่ 6 โครงการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมระบบรางและถนน

หลักการและเหตุผล

โครงการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมระบบรางและถนนเป็นโครงการที่มุ่งยกระดับศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมของจังหวัดปราจีนบุรีให้รองรับการเติบโตของพื้นที่อุตสาหกรรมและการขยายพื้นที่ EEC ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่มาของโครงการเกิดจากข้อจำกัดของระบบโลจิสติกส์ปัจจุบันที่ยังไม่เชื่อมโยงกันอย่างครบวงจร ทั้งเครือข่ายถนนภายในจังหวัดที่ต้องพัฒนาให้รองรับปริมาณรถบรรทุกที่เพิ่มขึ้นและระบบรางที่มีศักยภาพเชื่อมโยงไปยังชายแดนกัมพูชาและภาคตะวันออกเฉียงเหนือแต่ยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเป็นการพัฒนาจุดตัดหรือจุดเชื่อมระบบรางกับถนน เส้นทางขนส่งหลักโครงข่ายลำเลียงสินค้า และระบบอำนวยความสะดวกโลจิสติกส์ เพื่อให้เกิดการขนส่งที่มีต้นทุนต่ำขึ้น มีเสถียรภาพ และเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของห่วงโซ่อุปทานภาคอุตสาหกรรม

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

กรมการขนส่งทางบก

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2572

โครงการที่ 7 จัดตั้ง Testing Center (Test & Certification Labs)

หลักการและเหตุผล

โครงการจัดตั้ง Testing Center (Test & Certification Labs) เป็นโครงการเชิงยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการยกระดับขีดความสามารถของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรีและพื้นที่ EEC ที่มาของโครงการมาจากข้อเท็จจริง ณ ปัจจุบันที่ผู้ประกอบการจำนวนมากต้องส่งผลิตภัณฑ์ไปทดสอบในจังหวัดอื่นหรือส่วนกลาง ทำให้เกิดต้นทุนเวลา-ต้นทุนโลจิสติกส์สูง และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรมและการเข้า

สู่ตลาดที่ต้องการมาตรฐานสากล วัตถุประสงค์ของโครงการคือการจัดตั้งห้องปฏิบัติการทดสอบที่ได้รับการรับรอง ครอบคลุมมาตรฐานสำคัญของอุตสาหกรรมเป้าหมาย เช่น อุตสาหกรรมการแพทย์ ชีวภาพ อุตสาหกรรมอาหารสุขภาพ อุตสาหกรรมชิ้นส่วนเครื่องจักร และเทคโนโลยีสะอาด เพื่อสนับสนุนกระบวนการรับรองคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ และความปลอดภัยตามข้อกำหนดสากล

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

สำนักงานมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม (สมอ.)

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2573

โครงการที่ 8 จัดตั้งศูนย์ปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายการประกอบกิจกรรมอุตสาหกรรม

หลักการและเหตุผล

โครงการจัดตั้ง ศูนย์ปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายการประกอบกิจกรรมอุตสาหกรรมมีที่มาจากข้อจำกัดด้านขั้นตอนกฎหมาย การอนุญาต และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ผู้ประกอบการในพื้นที่ยังขาดข้อมูลความรู้ และช่องทางการขอคำปรึกษาที่เป็นระบบ วัตถุประสงค์หลักของโครงการจึงเพื่อดำเนินการจัดตั้งศูนย์กลางให้คำปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายอุตสาหกรรม กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายแรงงาน กฎหมายผังเมือง และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อช่วยลดอุปสรรคในการประกอบกิจการ เพิ่มความโปร่งใส และยกระดับการกำกับดูแลภาคอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี ร่วมด้วย สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2573

โครงการที่ 9 การส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน-พลังงานสะอาด

หลักการและเหตุผล

โครงการส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน-พลังงานสะอาดมีที่มาจากข้อจำกัดด้านความเพียงพอของพลังงานไฟฟ้า ความเสี่ยงจากการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล และความจำเป็นในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานสากล วัตถุประสงค์หลักของโครงการ คือ การส่งเสริมการผลิตและการใช้พลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ชีวมวล และพลังงานก๊าซชีวภาพ รวมถึงการพัฒนาโครงข่ายระบบจัดเก็บและบริหารจัดการพลังงาน เพื่อเพิ่มเสถียรภาพด้านพลังงานให้เพียงพอต่อภาคอุตสาหกรรมและชุมชน ตลอดจนสนับสนุนเป้าหมายด้านเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2573

โครงการที่ 10 โครงการ EEC Skills Compact

หลักการและเหตุผล

โครงการ EEC Skills Compact เป็นโครงการสำคัญที่ตอบโจทย์ความท้าทายด้านกำลังคนของจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้การขยายพื้นที่ EEC ซึ่งกำลังเผชิญความต้องการแรงงานทักษะสูงเพิ่มขึ้นจากการเติบโตของอุตสาหกรรมสมัยใหม่และระบบการผลิตอัจฉริยะ ที่มาของโครงการมาจากปัญหาช่องว่างทักษะของแรงงานท้องถิ่น การย้ายถิ่นของแรงงาน และความจำเป็นในการมีระบบพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการจริงของผู้ประกอบการ วัตถุประสงค์จึงมุ่งสร้างระบบผลิตและพัฒนาากำลังคนร่วมกันระหว่างสถานศึกษา นิคมอุตสาหกรรม และภาคเอกชน ผ่านการจัดฝึกอบรม การเรียนรู้ในงาน การ Reskill/Upskill และการพัฒนาทักษะอนาคต เช่น ระบบอัตโนมัติ หุ่นยนต์ ดิจิทัล และชีววิทยาศาสตร์

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

สำนักงานแรงงานจังหวัดปราจีนบุรี

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2574

โครงการที่ 11 การส่งเสริมความรู้ การตลาด และทักษะการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ชุมชนและวิสาหกิจชุมชน

หลักการและเหตุผล

โครงการส่งเสริมความรู้ การตลาด และทักษะการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ชุมชนและวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้การขยายพื้นที่ EEC เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนยังประสบข้อจำกัดด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี ทักษะการบริหารธุรกิจ และการเข้าถึงตลาดสมัยใหม่ ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมใหม่ได้อย่างเต็มศักยภาพ โครงการนี้จึงมุ่งพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในพื้นที่ผ่านการอบรมความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า การจัดการต้นทุน การใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลิตภาพ และการสร้างเครือข่ายธุรกิจ ในห่วงโซ่อุปทานของ EEC เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถแข่งขันได้ทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดภูมิภาค

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปราจีนบุรี

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2574

โครงการที่ 12 การยกระดับผลผลิตภาพการผลิตและคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยี (IoT, Smart City, Smart Farm)

หลักการและเหตุผล

โครงการยกระดับผลผลิตภาพการผลิตและคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยี (IoT, Smart City, Smart Farm) มีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดปราจีนบุรีที่กำลังก้าวเข้าสู่บริบทอุตสาหกรรมยุคใหม่ที่ต้องพึ่งพาระบบดิจิทัลและเทคโนโลยีอัจฉริยะในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และยกระดับคุณภาพบริการสาธารณะ โครงการนี้มีที่มาจากข้อเท็จจริงที่ว่า ภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และชุมชนท้องถิ่นยังขาดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงอย่างเป็นระบบ เช่น ระบบติดตามและควบคุมแบบเรียลไทม์ การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการพลังงานอัจฉริยะ และเกษตรแม่นยำสูง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำกว่าศักยภาพและมีความเสี่ยงต่อการแข่งขันในห่วงโซ่มูลค่าสมัยใหม่ โครงการนี้จึงมุ่งผลักดันการประยุกต์ใช้ IoT ในภาคอุตสาหกรรม พัฒนา Smart City เพื่อยกระดับบริการเมือง เช่น การจราจร ความปลอดภัย พลังงาน และสิ่งแวดล้อม และส่งเสริม Smart Farm เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และสร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่เกษตรกร

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี ร่วมด้วย สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2575

โครงการที่ 13 โครงการขยายศักยภาพการให้บริการของสถานพยาบาลและจัดตั้งวิทยาลัยพยาบาลและศูนย์การแพทย์ในพื้นที่

หลักการและเหตุผล

โครงการขยายศักยภาพการให้บริการของสถานพยาบาลและจัดตั้งวิทยาลัยพยาบาลและศูนย์การแพทย์ในพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีเนื่องจากโครงสร้างประชากรของจังหวัดกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ขณะเดียวกันการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและการย้ายถิ่นแรงงานจะสร้างความต้องการด้านสาธารณสุขเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ทั้งด้านบริการรักษาพยาบาล การป้องกันโรค การดูแลแรงงาน และการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพชุมชน นอกจากนี้ จังหวัดยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากรการแพทย์ โดยเฉพาะพยาบาลและผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขที่มีทักษะเพียงพอรองรับอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจรและระบบสุขภาพเชิงรุกตามแนวทาง EECi-EECmd การจัดตั้งศูนย์การแพทย์และวิทยาลัยพยาบาล จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างกำลังคนคุณภาพภายในพื้นที่ ลดการพึ่งพาการนำเข้าบุคลากรจากจังหวัดอื่น และยกระดับระบบสาธารณสุขให้มีความพร้อมและมาตรฐานที่สอดคล้องกับเมืองอุตสาหกรรมยุคใหม่

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2575

โครงการที่ 14 โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเมือง (ที่อยู่อาศัยในราคาที่เอื้อมถึง)

หลักการและเหตุผล

โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเมืองโดยเฉพาะการจัดให้มีที่อยู่อาศัยในราคาที่เอื้อมถึงเป็นโครงการที่มีความสำคัญต่อจังหวัดปราจีนบุรีเนื่องจากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและการเคลื่อนย้ายแรงงานจะสร้างความต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ตลาดที่อยู่อาศัยในพื้นที่ยังไม่สามารถรองรับความต้องการของแรงงาน ครอบครัวรายได้ปานกลางถึงต่ำ และผู้ย้ายถิ่นได้อย่างเพียงพอ หากขาดการวางแผนรองรับ ปัญหาการขยายตัวของชุมชนแออัด ราคาที่ดินพุ่งสูง และความเหลื่อมล้ำด้านที่อยู่อาศัยจะรุนแรงขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ความมั่นคงของแรงงาน และความสามารถในการดึงดูดการลงทุนของจังหวัด โครงการดังกล่าวจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดรูปแบบที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพ เข้าถึงได้ในราคาที่เหมาะสม พร้อมผังเมืองที่รองรับระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม และบริการสาธารณะอย่างครบถ้วน เพื่อลดต้นทุนการดำรงชีวิตและสร้างเมืองที่สมดุลสำหรับทุกกลุ่มประชากร

หน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการ

สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี ร่วมด้วย การเคหะแห่งชาติ

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี พ.ศ. 2576

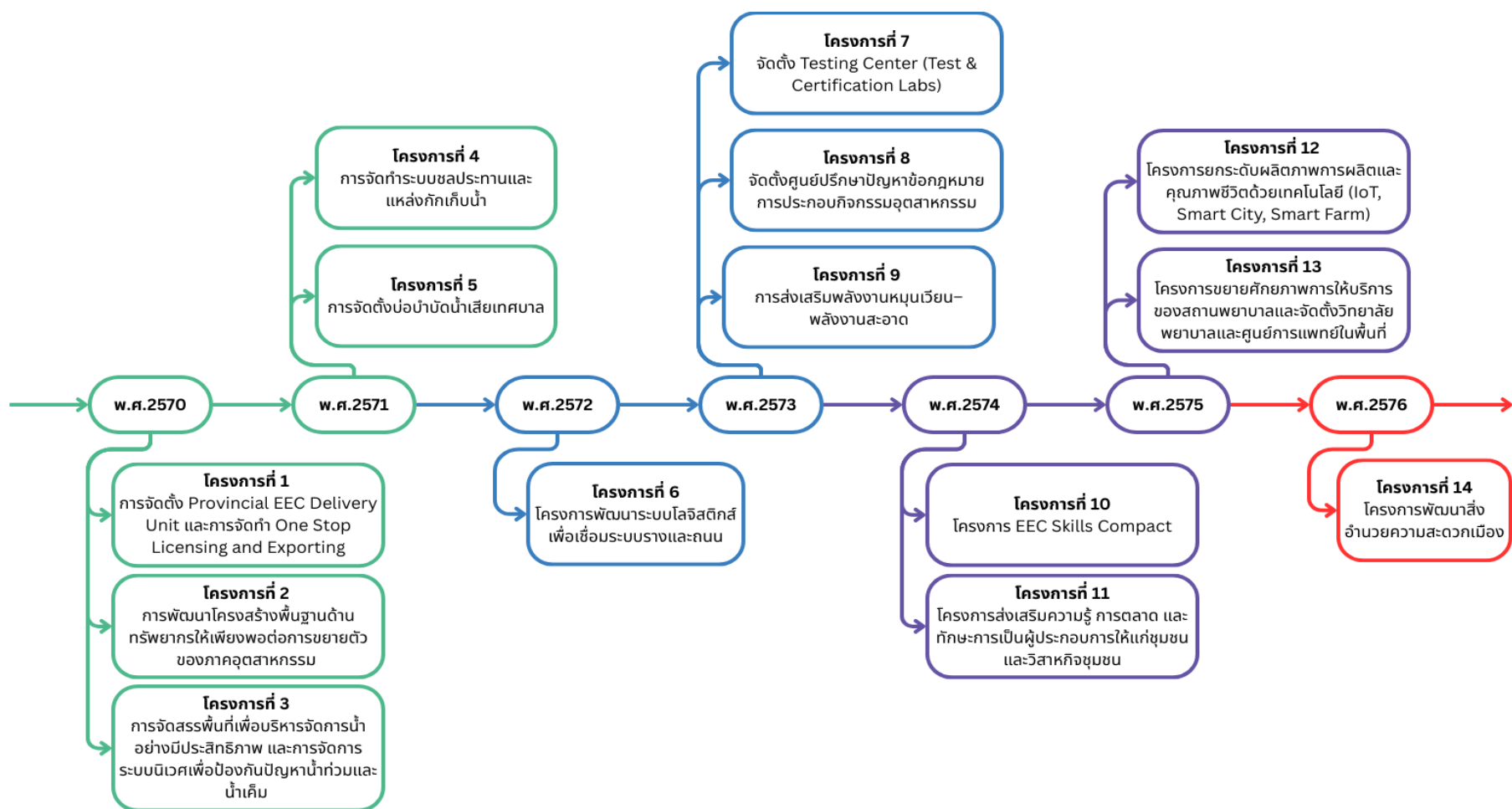
ตารางที่ 8.3 โครงการระยะที่ 2 (ระยะถัดไป)

โครงการที่	ชื่อโครงการ	เป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาในการดำเนินการ
1	การจัดตั้ง Provincial EEC Delivery Unit และการจัดทำ One Stop Licensing and Exporting	เพื่อแก้ปัญหาการขาดกลไกประสานงานกลางที่ทำให้การอนุญาตล่าช้า พร้อมยกระดับระบบ One Stop ที่เชื่อมโยงข้อมูล ลดความซ้ำซ้อนของงานภาครัฐ และเสริมความเชื่อมั่นนักลงทุนให้จังหวัดมีความพร้อมแข่งขันเทียบเท่า EEC	สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี ร่วมด้วย สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)	พ.ศ. 2570
2	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรให้เพียงพอต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม	การเสริมความมั่นคงของระบบทรัพยากรผ่านการขยายกำลังผลิตไฟฟ้า การเพิ่มศักยภาพระบบน้ำ และการส่งเสริมพลังงานหมุนเวียนเพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน	สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี	พ.ศ. 2570
3	การจัดสรรพื้นที่เพื่อบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการระบบนิเวศเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมและน้ำเค็ม	การสร้างระบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ โดยกำหนดพื้นที่ฟื้นฟูระบบนิเวศ พื้นที่แก้มลิง พื้นที่ชลประทานใหม่ และแนวทางป้องกันน้ำเค็มรุกล้ำ รวมถึงการปรับปรุงโครงข่ายระบายน้ำให้รองรับสภาพอุทกนิยมิวิทยาที่เปลี่ยนแปลงไป	กรมชลประทาน	พ.ศ. 2570
4	การจัดทำระบบชลประทานและแหล่งกักเก็บน้ำ	เพื่อสร้างความมั่นคงด้านน้ำในระยะยาวผ่านการเพิ่มขีดความสามารถในการกักเก็บน้ำ การกระจายน้ำ และการส่งน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาแหล่งน้ำดิบใหม่และปรับปรุงระบบชลประทานเดิมให้สามารถรองรับอุตสาหกรรมใหม่และชุมชนที่ขยายตัวได้	กรมชลประทาน	พ.ศ. 2571
5	การจัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียเทศบาล	เพื่อจัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียเทศบาลที่ได้มาตรฐาน สามารถรองรับน้ำเสียจากการขยายตัวของพื้นที่ใช้สอย ตลอดจนสนับสนุนแนวทางการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างคุ้มค่าผ่านระบบบำบัดที่ส่งเสริมการนำน้ำกลับมาใช้ซ้ำ	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	พ.ศ. 2571

โครงการที่	ชื่อโครงการ	เป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาในการดำเนินการ
6	โครงการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมระบบรางและถนน	การพัฒนาจุดตัดหรือจุดเชื่อมระบบรางกับถนน เส้นทางขนส่งหลัก โครงข่ายลำเลียงสินค้า และระบบอำนวยความสะดวกโลจิสติกส์ เพื่อให้เกิดการขนส่งที่มีต้นทุนต่ำขึ้น มีเสถียรภาพ และเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของห่วงโซ่อุปทานภาคอุตสาหกรรม	กรมการขนส่งทางบก	พ.ศ. 2572
7	จัดตั้ง Testing Center (Test & Certification Labs)	การจัดตั้งห้องปฏิบัติการทดสอบที่ได้รับการรับรองอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อสนับสนุนกระบวนการรับรองคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ และความปลอดภัยตามข้อกำหนดสากล	สำนักงานมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม (สมอ.)	พ.ศ. 2573
8	จัดตั้งศูนย์ปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายการประกอบกิจการอุตสาหกรรม	เพื่อการจัดตั้งศูนย์กลางให้คำปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายรอบด้าน เพื่อช่วยลดอุปสรรคในการประกอบกิจการ เพิ่มความโปร่งใส และยกระดับการกำกับดูแลภาคอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี ร่วมด้วย สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)	พ.ศ. 2573
9	การส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน-พลังงานสะอาด	การส่งเสริมการผลิตและการใช้พลังงานสะอาด รวมถึงการพัฒนาโครงข่ายระบบจัดเก็บและบริหารจัดการพลังงาน เพื่อเพิ่มเสถียรภาพด้านพลังงานให้เพียงพอต่อภาคอุตสาหกรรมและชุมชน ตลอดจนสนับสนุนเป้าหมายด้านเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	พ.ศ. 2573
10	โครงการ EEC Skills Compact	มุ่งสร้างระบบผลิตและพัฒนากำลังคนร่วมกันระหว่างสถานศึกษา นิคมอุตสาหกรรม และภาคเอกชน ผ่านการจัดฝึกอบรม การเรียนรู้ในงาน การ Reskill/Upskill และการพัฒนาทักษะอนาคต เช่น ระบบอัตโนมัติ หุ่นยนต์ ดิจิทัล และชีววิทยาศาสตร์	สำนักงานแรงงานจังหวัดปราจีนบุรี	พ.ศ. 2574

โครงการที่	ชื่อโครงการ	เป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาในการดำเนินการ
11	โครงการส่งเสริมความรู้ การตลาด และทักษะการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ชุมชนและวิสาหกิจชุมชน	มุ่งพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในพื้นที่ผ่านการอบรมความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า การจัดการต้นทุน การใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลผลิตภาพ และการสร้างเครือข่ายธุรกิจในช่วงโซ่อุปทานของ EEC เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถแข่งขันได้ทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดภูมิภาค	สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปราจีนบุรี	พ.ศ. 2574
12	โครงการยกระดับผลผลิตภาพการผลิตและคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยี (IoT, Smart City, Smart Farm)	มุ่งผลักดันการประยุกต์ใช้ IoT ในภาคอุตสาหกรรม พัฒนา Smart City เพื่อยกระดับบริการเมือง เช่น การจราจร ความปลอดภัย พลังงาน และสิ่งแวดล้อม และส่งเสริม Smart Farm เพื่อเพิ่มผลผลิตภาพ ลดต้นทุนการผลิต และสร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่เกษตรกร	สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี ร่วมด้วย สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)	พ.ศ. 2575
13	โครงการขยายศักยภาพการให้บริการของสถานพยาบาล และจัดตั้งวิทยาลัยพยาบาลและศูนย์การแพทย์ในพื้นที่	การจัดตั้งศูนย์การแพทย์และวิทยาลัยพยาบาล จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างกำลังคนคุณภาพภายในพื้นที่ ลดการพึ่งพาการนำเข้าบุคลากรจากจังหวัดอื่น และยกระดับระบบสาธารณสุขให้มีความพร้อมและมาตรฐานที่สอดคล้องกับเมืองอุตสาหกรรมยุคใหม่	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี	พ.ศ. 2575
14	โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเมือง	เพื่อจัดรูปแบบที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพ เข้าถึงได้ในราคาที่เหมาะสม พร้อมผังเมืองที่รองรับระบบสาธารณสุข โภค การคมนาคม และบริการสาธารณะอย่างครบถ้วน เพื่อลดต้นทุนการดำรงชีวิตและสร้างเมืองที่สมดุลสำหรับทุกกลุ่มประชากร	สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปราจีนบุรี ร่วมด้วย การเคหะแห่งชาติ	พ.ศ. 2576

ที่มา: โดยที่ปรึกษา

รูปที่ 8.3 แผนการดำเนินงานโครงการระยะที่ 2 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2570 เป็นต้นไป
ที่มา: ที่ปรึกษา

เอกสารอ้างอิง

- Al-Buraiki, S. A., & Al-Ruheili, H. S. (2025). A Qualitative SWOT Analysis Study of the Integration of AI Technologies into Higher Education Institutions in the Sultanate of Oman. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 24(3). <https://doi.org/10.26803/ijlter.24.3.26>
- Benzaghta, M. A., Elwalda, A., Mousa, M. M., Erkan, I., & Rahman, M. (2021). SWOT analysis applications: An integrative literature review. *Journal of Global Business Insights*, 6(1), 54-72.
- Cable News Network (CNN). (2025). Access Shenzhen: A sustainable path to prosperity. Cable News Network. <https://sponsorcontent.cnn.com/int/shenzhen/a-sustainable-path-to-prosperity/>
- Cling, J.P. and G. Letilly. 2001. "Export Processing Zones: A Threatened Instrument for Global Economy Insertion?" DIAL/Unite de Recherche CIPRE Document de Travail DT/2001/17 (November).
- Démurger, S. (2001). Infrastructure development and economic growth: an explanation for regional disparities in China?. *Journal of Comparative economics*, 29(1), 95-117.
- Harrison, J. S., & St. John, C. H. (2004). *Foundations in strategic management* (3rd ed.). South Western.
- Ho, J. K. K. (2014). Formulation of a Systemic PEST Analysis for Strategic Analysis. *European Academic Research*, 2(5), 6478-6492.
<https://pri.moph.go.th/images/pic01/pho00015.PDF>
https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/title_presentation/2024/20240429115737_83353.pdf
- Iskandar Regional Development Authority (IRDA). (2016). JS-SEZ. Iskandar Regional Development Authority. <https://www.irda.com.my/js-sez/>
- Johnson, G., Scholes, K., & Whittington, R. (2017). *Exploring Strategy: Text and Cases* (11th ed.). Pearson Education Limited.
- Madani, D. 1999. "A Review of the Role and Impact of Export Processing Zones." World Bank Development Research Group Policy Research Working Paper 2238 (November).
- Medina, A. F. (2024). Vietnam's Da Nang to develop free trade zone, connect with strategic Lien Chieu Port. Dezan Shira & Associates. <https://www.aseanbriefing.com/news/da-nangs-free-trade-zone-and-lien-chieu-port-expansion/>

- Merba, T. A. T. (2017). Swot analysis: A theoretical review Emet GÜREL. *The Journal of International Social Research*, 10(51). <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1832>
- Noori, Z. S., & AL-Hiyali, A. D. K. (2025). An Economic Analysis of Iraq's Role in International Climate Change Agreements Using SWOT Analysis. *Journal of Environmental & Earth Sciences* | Volume, 7(04).
- Pearce, J. A., & Robinson, R. B. (1991). *Strategic management* (4th ed.). Irwin, Inc.
- Porter, M. E. (1998). Clusters and the new economics of competition. *Harvard Business Review*, 76(6), 77-90.
- Rastogi, N., & Trivedi, M. K. (2016). PESTLE technique—a tool to identify external risks in construction projects. *International Research Journal of Engineering and Technology (IRJET)*, 3(1), 384-388.
- Salika. (2018). EEC: โอกาสทองเขตอุตสาหกรรมไทย-กัมพูชา. <https://www.salika.co/2018/07/20/eec-industrial-area-thailand-cambodia/?utm.com>
- Thailand Plus Online. (2019). อภัยภูเบศร ต้นแบบโรงพยาบาลอาหารปลอดภัย ใช้เกษตรอินทรีย์ ชี้ตรงเกษตรกรร้อยเปอร์เซ็นต์. <https://www.thailandplus.tv/archives/55204?utm.com>
- The COMCEC Coordination Office. (2017). Special economic zones in the OIC region: Learning from experience. The COMCEC Coordination Office. <https://www.comcec.org/wp-content/uploads/2021/07/10-TRD-AN.pdf>
- Thompson, A. A., & Strickland, A. J. (1989). *Strategy formulation and implementation* (4th ed.). Irwin, Inc.
- Ülgen, H., & Mirze, S. K. (2010). *İşletmelerde stratejik yönetim* (5th ed.). Beta Basım Yayım.
- United Nations Conference on Trade and Development. (2019). *World investment report 2019: Special economic zones*. UN.
- United Nations Conference on Trade and Development. (2024). The Sustainability Practices of Special Economic Zones. The IPA Observer Investment promotion and facilitation monitor. December 2024.
- Wong, C. (2015). A framework for 'City Prosperity Index': Linking indicators, analysis and policy. *Habitat International*, 45, 3-9.
- World Bank. (2008). Special economic zones: performance, lessons learned, and implications for zone development. *The Multi Donor Investment Climate Advisory Service*. April.
- Yuan, Y., Guo, H., Xu, H., Li, W., Luo, S., Lin, H., and Yuan, Y. (2010). China's first special economic zone: The case of Shenzhen. *Building engines for growth and competitiveness in China*, 55.

Zeng, D. Z. (2016). Special economic zones: Lessons from the global experience. PEDL synthesis paper series, 1(1), 1-9.

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2568). แผนที่ผังเมืองรวม จังหวัดปราจีนบุรี.

<http://gisweb.diw.go.th/zoning1/prachinburi.html>

กรมการขนส่งทางราง. (2566). การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาโครงข่ายรถไฟให้ครอบคลุมและเชื่อมโยงพื้นที่ทั่วประเทศและรองรับการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบได้อย่างไร้รอยต่อ.

<https://www.drt.go.th/wp-content/uploads/2024/04/FN-RMAP-1.pdf>

กรมทางหลวง. (2564). แผนแม่บทการพัฒนาโครงข่ายทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง. <http://www.doh-motorway.com/master-plan/highway-network/>

กรมทางหลวง. (2566). แผนปฏิบัติการราชการของกรมทางหลวง (พ.ศ. 2566-2570).

<https://doh.go.th/content/page/journals/289507#page/1>

กรมทางหลวง. (2566). ปริมาณการจราจรบนทางหลวง ปี 2566.

<https://datagov.mot.go.th/dataset/traf62/resource/6f55e818-7d88-4466-b345-89348882f6c9>

กรมทางหลวงชนบท. (2567). แผนปฏิบัติการราชการระยะ 4 ปี ของของกรมทางหลวงชนบท พ.ศ. 2566-2570.

https://drr.go.th/wp-content/uploads/2024/11/DRR67-แผนยุทธศาสตร์-68-70_AW-Booklet_สำหรับพิมพ์.pdf

กรมประมง (2564). ข้อมูลพื้นฐานด้านการประมงอำเภอประจันตคาม ปี 2564.

https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20210803121408_1_file.pdf

กระทรวงคมนาคม. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2566-2580. https://www.otp.go.th/uploads/tiny_uploads/PDF/2563-06/25630603-StrategicPlan20yEditJan62.pdf

กระทรวงคมนาคม. (2566). แผนปฏิบัติการด้านคมนาคม พ.ศ. 2566-2570.

https://rapi.mot.go.th/uploads/2566_2570_1_bf48b87c3f.pdf

กรุงเทพมหานคร. (2565). อภัยภูเบศร ใช้ศาสตร์แผนไทย-สมุนไพร สร้างงาน สร้างอาชีพ.

<https://www.bangkokbiznews.com/health/public-health/1045693>

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2. (2564). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 2 พ.ศ. 2566-2570.

<https://www.prachinburi.go.th/EP2/planEP2-66-70.pdf>

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครนายก. (ไม่ปรากฏปีที่เผยแพร่). เมืองสมุนไพร หัวใจผลไม้ ปราจีนบุรี.

<https://www.tat8.com/%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8>

https://www.nso.go.th/nsoweb/downloadFile/stat_main_nso/F7is/file_th%87%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%B8%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%AB%E0%B8%B1%E0%B8%A7%E0%B9%83%E0%B8%88%E0%B8%9C%E0%B8%A5%E0%B9%84%E0%B8%A1%E0%B9%89/?utm.com

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2022). The Next Wellness Tourism Trends.

<https://tatreviewmagazine.com/article/the-next-wellness-tourism-trends/>

การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2565). ปริมาณ และรายได้จากการบรรทุกโดยสารทางรถไฟ จำแนกตามสถานี และอำเภอ ปีงบประมาณ 2565.

https://www.nso.go.th/nsoweb/downloadFile/stat_main_nso/F7is/file_th

การสนทนากลุ่ม. (2568). ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียในจังหวัดปราจีนบุรี (กุมภาพันธ์-มีนาคม, 2568).

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2570).

https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

ที่ว่าการอำเภอบ้านสร้าง. (n.d.). ข้อมูลพื้นฐาน. <https://bansang-pri.go.th/content/information>

ธนสิทธิ์ เหล่าประเสริฐ (2562). ต้นกำเนิด "ไฟตงศรีปราจีน" ตำนานเมืองปราจีนบุรี. เทคโนโลยีชาวบ้าน.

https://www.technologychaoban.com/techno-news/article_98287

ธาวิดา ศิริสัมพันธ์. (2561). ชาวศรีมหาโพธิ ปราจีนบุรี ปลุกจำหน่าย ส้มโทองดี ส่งตลาดต่างประเทศ.

https://www.khaosod.co.th/technologychaoban/techno-news/article_89215?utm.com

ธาวิดา ศิริสัมพันธ์. (2563). ปราจีนบุรี เสริมความรู้ พร้อมเริ่มต้นสู่ฤดูกาลผลิตใหม่.

https://www.khaosod.co.th/technologychaoban/techno-news/article_141989?utm.com

สยามรัฐออนไลน์ (2564). มทร.ธัญบุรี สร้างอัตลักษณ์-ความแตกต่าง หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ จ.ปราจีนบุรี.

<https://siamrath.co.th/n/297343?utm.com>

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดปราจีนบุรี (2563). หัตถกรรมพื้นบ้านของดีเมืองปราจีนตลาดบ้านไฉ่.

https://www.opsmoac.go.th/prachinburi-local_wisdom-preview-422991791829?utm.com

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2567). แผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566-2570. <https://www.eeco.or.th/web-upload/filecenter/Master%20plan%20for%20the%20development%20of%20special%20development%20zones%20in%20the%20southern%20region.pdf>

สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี (2566). แผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2566-2570 จังหวัดปราจีนบุรี. กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. <https://www.prachinburi.go.th/yut-prachin/plan66-70.pdf>

สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี. (2565ก). แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2566-2570). https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15104&filename=gross_regional

สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี. (2565ข). แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2561-2565. <https://www.prachinburi.go.th/yut-prachin/plan61-65-65.pdf>

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี. (2566). แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด จังหวัดปราจีนบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. <https://prachinburi.mnre.go.th/th/information/more/95>

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2561). โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาท่าเรือบก (Dry Port) เพื่อนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาค. <https://www.otp.go.th/edureport/view?id=156>

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2566). อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ส่งเสริมศักยภาพสตรี ทำเกษตรทันสมัยและอัจฉริยะ ตามแนวทาง smart farming. <https://www.bcg.in.th/news/prachinburi-promoting-womens-potential-modern-and-smart-farming/>

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปราจีนบุรี (2566). สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปราจีนบุรี ลงพื้นที่ ณ วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ดงบัง ตำบลดงบัง อำเภอบ้านสร้าง จ.ปราจีนบุรี. <https://prachinburi.moc.go.th/th/content/category/detail/id/161/iid/20740.com>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). สำมะโนอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565 (ข้อมูลพื้นฐาน) จังหวัดปราจีนบุรี

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). รายงานสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี.

สำนักงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี (2567). รายงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี 2567. รายงานและเอกสารเผยแพร่ทางด้านสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565ก). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566-2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). https://planning.dld.go.th/th/images/stories/section5/2566/Master/masterplan_updated2023.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565ข). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230307173518.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565ค). แผนพัฒนาภาคตะวันออก (พ.ศ. 2566-2570). https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=13225

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565ง). ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2565.

https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15104&filename=gross_regional

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย (พ.ศ. 2566-2570).

[https://www.nesdc.go.th/download/document/logistic/Thailand%20Logistics%20Action%20Plan%202023-2027%20\(Public%20Version\).pdf](https://www.nesdc.go.th/download/document/logistic/Thailand%20Logistics%20Action%20Plan%202023-2027%20(Public%20Version).pdf)

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี (2561). ข้อมูลสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี.

<https://pri.moph.go.th/images/yuth/inspector162/intropho-round162.pdf>

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี. (2566). โครงสร้างและการจัดการองค์กรในการดำเนินงาน พ.ศ. 2547.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี ฉบับเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลง (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2567.

<https://prachinpao.go.th/sites/wp-content/uploads/2024/12/ฉ.9-ฉบับจริง.pdf>

โครงการจัดจ้างที่ปรึกษาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
การขยายพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประจำปีงบประมาณ 2568

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ TU-RAC